

B I L T E N
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2004. GODINA - I dio

Б И Л Т Е Н
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2004. ГОДИНА - I дио

BILTEN USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2004. GODINA - I dio
BROJ 10

ISSN: 1512-6366

IZDAVAČ:
USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, Ulica Reisa Džemaludina Čauševića 6/III

ZA IZDAVAČA:
MATO TADIĆ

UREDNIK:
Prof. dr. ĆAZIM SADIKOVIĆ

REDAKCIJSKI ODBOR:
Prof. dr. ĆAZIM SADIKOVIĆ,
JOVO ROSIĆ,
DUŠAN KALEMBER
Mr. MARIJA KOVAČIĆ

LEKTOR-KOREKTOR:
Mr. MARIJA KOVAČIĆ

DTP I IZRADA REGISTARA:

“MAGISTRAT”, Sarajevo, Ulica Hamdije Kreševljakovića 33

ŠTAMPA:

Na osnovu Mišljenja Federalnog ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta broj 02-15-714/00 od 17. 02. 2000. godine na ovaj se proizvod na osnovu člana 19. tačka 13. stav 2. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije BiH” br. 6/95 i 25/97) ne plaća porez na promet i usluge.

KAZALO / SADRŽAJ / САДРЖАЈ

UVODNA RIJEČ VII

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

SIJEČANJ 2004. GODINE	11
Odluka U 5/02 od 21. 1. 2004. g.....	13
Odluka U 51/02 od 21. 1. 2004. g.....	25
Odluka U 63/02 od 21. 1. 2004. g.....	31
Odluka U 25/03 od 21. 1. 2004. g.....	40
Odluka AP 315/03 od 21. 1. 2004. g.....	46
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. g.....	61
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. g.....	80
Odluka U 41/01 od 30. 1. 2004. g.....	96
Odluka U 50/01 od 30. 1. 2004. g.....	104
Odluka U 14/02 od 30. 1. 2004. g.....	114
Odluka U 36/02 od 30. 1. 2004. g.....	122
Odluka U 56/02 od 30. 1. 2004. g.....	131
Odluka U 66/02 od 30. 1. 2004. g.....	138
Odluka U 70/03 od 30. 1. 2004. g.....	143
Odluka U 71/04 od 30. 1. 2004. g.....	151

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

VELJAČA 2004. GODINE	155
Odluka AP 589/03 od 11. 2. 2004. g.....	157
Odluka U 44/01 od 27. 2. 2004. g.....	160
Odluka U 19/02 od 27. 2. 2004. g.....	174

Odluka U 20/02	od 27. 2. 2004. g.....	179
Odluka U 45/02	od 27. 2.2004. g.....	184
Odluka AP 39/03	od 27. 2. 2004. g.....	197
Odluka U 63/03	od 27. 2. 2004. g.....	204
Odluka U 126/03	od 27. 2. 2004. g.....	211

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

MART 2004. GODINE		219
Odluka AP 72/02	od 4. 3. 2004. g.....	221
Odluka AP 106/02	od 4. 3. 2004. g.....	224
Odluka AP 13/03	od 4. 3. 2004. g.....	227
Odluka AP 142/04	od 4. 3. 2004. g.....	230
Odluka U 92/03	od 17. 3. 2004. g.....	233
Odluka AP 113/03	od 17. 3. 2004. g.....	236
Odluka U 141/03	od 17. 3. 2004. g.....	239
Odluka AP 94/04	od 17. 3. 2004. g.....	246
Odluka U 42/01	od 26. 3. 2004. g.....	252
Odluka U 21/02	od 26. 3. 2004. g.....	267
Odluka U 46/02	od 26. 3. 2004. g.....	279
Odluka U 10/03	od 26. 3. 2004. g.....	292
Odluka U 22/03	od 26. 3. 2004. g.....	299
Odluka U 58/03	od 26. 3. 2004. g.....	314
Odluka U 146/03	od 26. 3. 2004. g.....	324

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

APRIL 2004. GODINE		333
Odluka AP 12/02	od 19. 4. 2004. g.....	335
Odluka AP 36/02	od 19. 4. 2004. g.....	343
Odluka U 53/03	od 19. 4. 2004. g.....	350
Odluka U 104/03	od 19. 4. 2004. g.....	359
Odluka U 147/03	od 19. 4. 2004. g.....	365
Odluka AP 214/03	od 19. 4. 2004. g.....	367
Odluka U 18/03	od 23. 4. 2004. g.....	371

Bilten Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, 2004. godina

Odluka U 73/03	od 23. 4. 2004. g.....	379
Odluka U 102/03	od 28. 4. 2004. g.....	382
Odluka AP 160/03	od 28. 4. 2004. g.....	394
Odluka AP 98/04	od 28. 4. 2004. g.....	402
ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE		
MAJ 2004. GODINE		409
Odluka AP 21/02	od 17. 5. 2004. g.....	411
Odluka AP 127/02	od 17. 5. 2004. g.....	421
Odluka U 59/03	od 17. 5. 2004. g.....	431
Odluka U 68/03	od 17. 5. 2004. g.....	439
Odluka U 94/03	od 17. 5. 2004. g.....	447
Odluka AP 194/03	od 17. 5. 2004. g.....	457
Odluka AP 431/04	od 17. 5. 2004. g.....	460
Odluka U 11/03	od 28. 5. 2004. g.....	463
Odluka U 27/03	od 28. 5. 2004. g.....	472
Odluka U 55/03	od 28. 5. 2004. g.....	481
Odluka U 103/03	od 28. 5. 2004. g.....	491
Odluka U 151/03	od 28. 5. 2004. g.....	501
Odluka U 2/04	od 28. 5. 2004. g.....	511
ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE		
JUNI 2003. GODINE		529
Odluka AP 142/02	od 15. 6. 2004. g.....	531
Odluka AP 202/02	od 15. 6. 2004. g.....	539
Odluka U 32/03	od 15. 6. 2004. g.....	547
Odluka U 36/03	od 15. 6. 2004. g.....	555
Odluka U 116/03	od 15. 6. 2004. g.....	565
Odluka U 153/03	od 15. 6. 2004. g.....	574
Odluka U 37/02	od 25. 6. 2004. g.....	577
Odluka U 68/02	od 25. 6. 2004. g.....	581
Odluka U 8/04	od 25. 6. 2004. g.....	593
Odluka AP 45/02	od 30. 6. 2004. g.....	610

Odluka AP 129/02	od 30. 6. 2004. g.....	627
Odluka U 26/03	od 30. 6. 2004. g.....	644
LISTA SLUČAJEVA		655
REGISTAR PREDMETA		673

UVODNA RIJEČ

Dragi čitatelji!

Pred vama je *Bilten odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine* za prvu polovicu 2004. godine. U odnosu na ranije godine i biltene tiskane s odlukama donesenima u prethodnim godinama, ovaj bilten sadrži neke promjene koje smo morali iz objektivnih razloga učiniti. Naime, u 2004. godini Ustavni sud BiH je riješio ukupno 1103 predmeta (broj odluka je nešto manji zbog spajanja istovrsnih predmeta u jednu odluku), i ako bi se tiskale sve odluke onda bi *Bilten* za ovu godinu morao imati barem četiri sveska. Razumjet ćete nas daje to veliki izdatak i da nismo u mogućnosti osigurati toliko sredstava da bismo tiskali sve odluke. Stoga smo se opredijelili da za ovu godinu tiskamo, prije svega, one odluke u kojima su razmatrana neka nova pravna i činjenična pitanja.

Tiskali smo većinu odluka o meritumu, s tim da smo u onim slučajevima gdje su potpuno ista činjenična i pravna pitanja, tiskali samo jednu. Inače, sve odluke Ustavnog suda BiH stavljaju se na web stranicu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, tako da se otvaranjem naše stranice može doći do svake naše odluke, uključujući i odluke o dopustivosti kao i odluke o privremenim mjerama.

Skrećem pozornost na nekoliko vrlo značajnih odluka koje je u 2004. godini donio Ustavni sud BiH.

Iz nadležnosti ocjene ustavnosti to je Odluka broj U 44/01, kojom je razmatran zahtjev ovlaštenog subjekta za ocjenom ustavnosti Zakona o lokalnoj upravi i samoupravi u Republici Srpskoj, te Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo. Ustavni sud je nakon dulje rasprave ustvrdio povrede Ustava Bosne i Hercegovine, proglasio određene odredbe pobijanih zakona neustavnim i odredio rok za usklađivanje zakona s Ustavom BiH. Međutim, ono što je slijedilo nakon toga, pravno je vrlo interesantno. Naime, Narodna Skupština Republike Srpske nije, u ostavljenom roku, izvršila usklađivanje neustavnih odredbi s Ustavom BiH, pa je Ustavni sud na svojoj sjednici od 22. rujna 2004. godine donio novu odluku kojom je stavio osporene odredbe van snage i sam ustvrdio, na

privremenoj osnovi, nove nazive gradova koji su bili pobijani. Svakako da je ovakva praksa otvorena za pravnu diskusiju, posebice glede pitanja je li Ustavni sud ušao u zakonodavnu nadležnost ili ne?!

Također je interesantna i Odluka o meritumu broj U 83/03 kojom se tražila ocjena ustavnosti članka 3a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o povratu stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Ustavni je sud u ovom predmetu zauzeo stav da se javna vlast, sukladno pravilima iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, mogla uplitati u pitanje povrata stanarskih prava i nije našao povredu Ustava u pobijanim odredbama.

U 2004. godini Ustavni je sud po prvi put rješavao predmete koji su podneseni sukladno članku IV/3.(f) Ustava, a odnosili su se na pitanje zaštite vitalnog nacionalnog interesa u oblasti povratka izbjeglih i raseljenih osoba i uporabe službenih jezika konstitutivnih naroda na visokoškolskim ustanovama. U oba predmeta, br. U 2/04 i U 8/04, Ustavni je sud donio odluke kojim je ustvrdio da su povrijeđeni vitalni nacionalni interesi podnositelja zahtjeva.

Od predmeta koji se odnose na prizivnu nadležnost, a koji obuhvaćaju preko 90% predmeta pred Ustavnim sudom, ukazujemo da se najčešće navode povrede prava na pravično suđenje (članak II/3.(e) Ustava i članak 6. Europske konvencije), te povreda prava na imovinu (članak II/3.(k) Ustava i članak 1. Protokola 1 Europske konvencije), povreda prava na dom (članak II/3.(f) Ustava i članak 8. Europske konvencije), ali i povrede koje se odnose na povredu prava na slobodu i sigurnost (članak 5 Europske konvencije) a najčešće se odnosi na lišavanje slobode i neizvođenje pred suca, odnosno boravak u pritvoru, a da se na vrijeme ne donesu odgovarajući akti o lišavanju slobode.

Pravno su vrlo interesantni i slučajevi u kojima se pojavljuju apelacije na odluke Visokog predstavnika o smjenjivanju s dužnosti. Ustavni je sud u ranijem sazivu zauzeo stav da nije mjerodavan ispitivati ovakve apelacije iz razloga *ratione personae*. Međutim, Ustavni je sud u ovom sazivu učinio korak naprijed pa nije proglasio ovakve apelacije nedopustivim iz razloga *ratione personae*, nego što su preuranjene. Naime, ovim odlukama Ustavni sud upućuje stranke na redovite sudove, iako nije izvjesno da će redoviti sudovi utemeljiti nadležnost.

No, u takvoj situaciji Ustavni sud temelji nadležnost nad odlukom redovitog suda i ulazi u meritum odlučivanja. Svakako da će biti interesantno vidjeti kako će konačno glasiti jedna takva odluka u meritumu.

Također je interesantan predmet broj U 106/03 u kojem je Ustavni sud po prvi puta ocjenjivao "kvalitetu zakona", tj. njegovu usklađenost s ustavnim principima, odnosno s principima Europske konvencije i ustvrdio povredu ustavnih prava. Kasnije, Ustavni je sud usvojio i druge odluke na koje je primijenio isti princip i ocijenio "kvalitetu" zakona, kao u predmetu AP 288/03 u kojem je zakonom "privremeno" odloženo izvršenje pravomoćnih sudskih odluka.

Konačno, u predmetu AP 921/04 Ustavni je sud usvajanjem privremene mjere uticao na izmjenu sudske prakse redovitih sudova glede primjene članka 5. stavak 3. Europske konvencije.

Zbog jednakopravnosti sva tri jezika u Bosni i Hercegovini i dva pisma, i ove smo se godine opredijelili da tiskamo u jednom svesku po jednu trećinu na svakoj od jezičnih varijanti i oba pisma. Nadamo se da to neće stvarati ozbiljnije teškoće pri korištenju ovog biltena.

Uvjereni smo da ćemo se tiskanjem, i na ovakav način objavljivanjem naših odluka u *Biltenu*, približiti javnim institucijama, a posebice svim građanima i pravnim osobama, i pomoći im da se bolje koriste i razumiju instrumente zaštite Ustavom BiH garantiranih prava i prava garantiranih međunarodnim dokumentima, posebice Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Sarajevo, 21. ožujka 2005. godine

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE

USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Siječanj 2004. godine
(HRVATSKI JEZIK)

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj U 5/02, rješavajući o apelaciji **Federalnog ministarstva obrane - Vojska Federacije Bosne i Hercegovine**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se, kao neutemeljena, apelacija Federalnog ministarstva obrane - Vojska Federacije Bosne i Hercegovine, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Uvi. 53/00 od 12. travnja 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Federalno ministarstvo obrane - Vojska Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa Pravobraniteljstvo Federalnog ministarstva obrane,

podnijelo je 20. svibnja 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Uvi. 53/00 od 12. travnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Š. Č. iz Bihaća, koji je bio druga stranka u postupku u kojem je donesena presuda koja se pobija apelacijom, zatraženo je 22. siječnja 2002. godine da odgovore na apelaciju. Odgovore su na apelaciju dostavili Vrhovni sud 29. siječnja 2002. i S. Č. 12. veljače 2002. godine.

3. Odgovori su na apelaciju dostavljeni apelantu 16. svibnja 2002. godine, sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Rješenjem općinskog načelnika Općine Bihać (u daljnjem tekstu: općinski načelnik) broj 3/36-372-681 od 28. svibnja 1999. godine usvojen je zahtjev Š. Č. iz Bihaća, i odlučeno da mu se, kao nositelju stanarskog prava na stanu u Bihaću, naselje Harmani 15, stan 201, vrati u posjed ovaj stan, a privremenom je korisniku naloženo da iseli iz stana. Ovakvo je rješenje doneseno na temelju odredbi Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, jer je utvrđeno daje Š. Č. nositelj stanarskog prava na navedenom stanu na temelju ugovora o korištenju stana, kojeg je 8. lipnja 1987. godine zaključio sa davateljem stana na korištenje i daje stan prestao koristiti 1989. godine zbog odlaska na školovanje u inozemstvo koje je trebalo trajati do 1. rujna 1992. godine (akt Saveznog sekretarijata za narodnu obranu bivše SFRJ od 21. kolovoza 1989. godine). Članovi njegovog kućanstva su stan prestali koristiti u veljači 1992. godine, tako da prijeporni stan sada koristi treća osoba - M. S., kojem je Federalno ministarstvo obrane dodijelilo ovaj stan na korištenje.

6. Protiv navedenog su rješenja općinskog načelnika M. S. i Federalno ministarstvo obrane - Uprava za obranu Bihać, izjavili prizive Kantonalnom ministarstvu za urbanizam, prostorno uređenje i zaštitu okoline Unsko-sanskog kantona (u daljnjem tekstu: Kantonalno ministarstvo), navodeći da su Š. Č. i članovi njegovog obiteljskog kućanstva napustili stan, odnosno prestali ga koristiti prije 30. travnja 1991. godine, te se ne mogu smatrati izbjeglicama i raseljenim osobama prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Mirovni sporazum). Zato se zahtjev Š. Č. ne može rješavati sukladno odredbama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Rješenjem Kantonalnog ministarstva broj 11/1-31-609-1-U11/99 od 23. kolovoza 1999. godine proglašeno je ništavim rješenje općinskog

načelnika broj 3/36-372-681 od 28. svibnja 1999. godine i odbačen, zbog stvarne nenadležnosti, zahtjev S. C. za vraćanjem u posjed prijepornog stana. Kantonalno je ministarstvo obrazložilo da se taj stan ne smatra napuštenim niti se podnositelj zahtjeva za vraćanje u posjed stana smatra izbjeglicom i raseljenom osobom u smislu odredbi Aneksa 7 Mirovnog sporazuma. Zato se na konkretni slučaj ne primjenjuju odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima jer ne postoji nadležnost organa uprave da rješava u ovoj upravnoj stvari.

7. Š. Č. je tužbom protiv Rješenja Kantonalnog ministarstva broj 11/1-31-609-1-UII/99 od 23. kolovoza 1999. godine pokrenuo upravni spor pred Kantonalnim sudom u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), tražeći poništenje tog rješenja. Kantonalni je sud, Presudom broj U-203/99 od 5. lipnja 2000. godine, odbio tužbu s obrazloženjem da se prijeporni stan ne smatra napuštenim u smislu Zakona o napuštenim stanovima niti se tužitelj smatra izbjeglicom i raseljenom osobom, te nema pravne osnove da povrat stana traži u upravnom postupku.

8. Protiv presude Kantonalnog suda Š. Č. je uložio priziv Vrhovnom sudu koji je, Presudom broj UŽ-232/00 od 28. rujna 2000. godine, uvažio priziv, pobijanu presudu preinačio i presudio da se tužba uvažava i pobijano rješenje poništava. Po shvaćanju Vrhovnog suda, pobijano je rješenje Kantonalnog ministarstva utemeljeno na pogrešnom tumačenju odredbi Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, a osobito odredbi čl. 18a - 18f (koje su bile na snazi u vrijeme donošenja pobijanog rješenja), kojima je utvrđena stvarna nadležnost organa uprave da odlučuju i o zahtjevima za povrat stanova koji nisu proglašeni napuštenim, ukoliko je nositelj stanarskog prava odnosni stan napustio prije 4. travnja 1998. godine. Vrhovni je sud zaključio daje za odlučivanje o zahtjevu S. C. stvarno nadležan organ uprave za stambene odnose.

9. Federalno ministarstvo obrane - Uprava za obranu Bihać i M. S. su podnijeli Vrhovnom sudu zahtjev za izvanrednim preispitivanjem Presude tog suda broj UŽ-2324K) od 28. rujna 2000. godine. Vrhovni je sud, Presudom broj Uvi. 53/00 od 12. travnja 2001. godine, odbio ovaj zahtjev s obrazloženjem da nije bilo zakonske osnove za proglašavanje ništavim Rješenja općinskog načelnika broj 3/36-372-681 od 28. svibnja 1999. godine.

IV Relevantni propisi

10. U **Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list RBiH", br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 11/98 i 19/99) relevantne odredbe glase:

"Članak 2.

Građanin koji se uselio u stan u društvenom vlasništvu na temelju akta koji predstavlja punovažnu osnovu za useljenje u stan (u daljnjem tekstu: nositelj stanarskog prava) ima pravo da taj stan, pod uvjetima koji su propisani ovim

zakonom, trajno i nesmetano koristi (u daljnjem tekstu: stanarsko pravo).

(...)

Stanarsko pravo može prestati samo u slučajevima i na način koji su predviđeni ovim zakonom.

(...)

Članak 11.

Stanarsko pravo građanin stječe danom zakonitog useljenja u stan.

Zakonitim useljenjem u stan smatra se useljenje izvršeno na temelju ugovora o korištenju stana, zaključenog na temelju odgovarajućeg akta, ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom koji predstavlja punovažnu osnovu za useljenje u stan.

Članak 47.

Otkaz ugovora o korištenju stana nositelju stanarskog prava može se dati i kad on i članovi njegovog obiteljskog kućanstva, koji su zajedno s njim stanovali, prestanu osobno koristiti stan neprekidno dulje od šest mjeseci, a za to vrijeme su boravili u zemlji ili inozemstvu, izuzev:

(...)

6) ako nositelj stanarskog prava i članovi njegovog obiteljskog kućanstva privremeno borave u drugom mjestu u zemlji odnosno inozemstvu iz razloga

navedenih u stavku 1. članka 48. ovog zakona.

(...)

Članak 48.

Ne može se nositelju stanarskog prava dati otkaz ugovora o korištenju stana iz razloga što stan ne koristi dulje od šest mjeseci ali najdulje do pet godina ... kad je u inozemstvu radi školovanja, specijalizacije ...

U slučajevima iz prethodnog stavka, nositelj stanarskog prava može cijeli stan ili dio stana dati na korištenje drugoj osobi kao podstanaru, ali samo ako je prethodno ponudio davatelju stana da on odredi podstanara, a ovaj to nije odredio u roku od 30 dana od dana prijama ponude.

Ako nositelj stanarskog prava da na korištenje stan ili dio stana protivno odredbi prethodnog stavka, davatelj stana na korištenje može tražiti iseljenje tog stanara po odredbama članka 30. ovog zakona i otkazati korištenje stana nositelju stanarskog prava, u kojim slučajevima se ne osigurava nužni smještaj.

Po isteku roka iz stavka 1. ovog članka davatelj stana na korištenje može otkazati ugovor o korištenju stana, u kojim slučajevima se ne osigurava nužni smještaj.

Članak 50.

Otkaz ugovora o korištenju stana daje se nositelju stanarskog prava tužbom koja se podnosi nadležnom sudu.

Članak 83a.

Nositelju stanarskog prava ne može se otkazati ugovor o korištenju stana prema ovom zakonu ako se okolnosti koje su osnova za otkaz ugovora pojave u razdoblju dok je nositelj stanarskog prava bio odsutan iz stana u svojstvu izbjeglice ili raseljene osobe prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Sve pravomoćne sudske odluke donesene u postupcima iz stavka 1. ovog članka, po kojima je nositelju stanarskog prava otkazan ugovor o korištenju stana u razdoblju od 30. travnja 1991. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona, ništave su.

(...)

Vraćanje stana u posjed nositelju stanarskog prava iz stavka 2. ovog članka vršit će se sukladno Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije Bili", broj 11/98) ".

11. **Zakon o napuštenim stanovima** ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 i 33/95), koji je primjenjivan do 4. travnja 1998. godine, propisivao je: (članak 1) "Nositelju stanarskog prava na temelju Zakona o stambenim odnosima - Prečišćeni tekst ("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87) privremeno prestaje pravo korištenja na stanu kojeg koristi ako je stan sa članovima njegovog obiteljskog kućanstva napustio nakon 30. travnja 1991. godine (članak 2. stavak 1) "Napuštenim stanom smatra se stan kojeg su nositelj stanarskog prava i članovi njegovog obiteljskog kućanstva napustili i privremeno prestali koristiti"; (članak 10. st. 1. i 2) "Kad se proglašiti prestanak neposredne ratne opasnosti a nositelj stanarskog prava iz članka 1. ovog zakona u roku iz članka 3. ovog zakona ne otpočne ponovno koristiti stan, smatra se da je stan trajno napustio... nositelju stanarskog prava na napuštenom stanu prestaje stanarsko pravo što će se utvrditi rješenjem općinskog organa uprave nadležnog za stambene poslove ".

12. **U Zakonu o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima**

("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 11/98,38/98, 12/99, 18/99,27/99, 43/99,31/01,56/01,15/02 i 24/03), čijim je stupanjem na snagu prestala primjena Zakona o napuštenim stanovima (članak 1), relevantne odredbe glase:

"Članak 3.

Nositelj stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog kućanstva kao što je utvrđeno člankom 6. ZOSO (u daljnjem tekstu: nositelj stanarskog prava) ima pravo na povratak sukladno Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stavak 1. ovog članka primjenjuje se samo na nositelje stanarskog prava koji imaju pravo vratiti se u svoje domove prema članku 1. Aneksa 7 Općeg okvirnog

sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove između 30. travnja 1991. godine i 4. travnja 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim osobama prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

(...)

Članak 3a.

Iznimno od odredbi članka 3. st. 1. i 2. ovog zakona u svezi stanova koji su proglašeni napuštenim na teritoriju Federacije BiH, a koji su na raspolaganju Federalnog ministarstva obrane, nositelj stanarskog prava ne smatra se izbjeglicom ako je 30. travnja 1991. godine bio u aktivnoj službi u SSNO (Saveznom sekretarijatu za narodnu obranu) - u JNA (tj. nije bio umirovljen) i nije bio državljanin Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine prema evidenciji državljana, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara ovom statusu u nekoj od zemalja van bivše SFRJ prije 14. prosinca 1995. godine.

Nositelj stanarskog prava na stanu iz stavka 1. ovog članka ne smatra se izbjeglicom ukoliko je poslije 14. prosinca 1995. godine ostao u aktivnoj vojnoj službi u bilo kojim oružanim snagama izvan teritorija Bosne i Hercegovine, ili ako je stekao novo stanarsko pravo izvan teritorija Bosne i Hercegovine.

Članak 4.

Nositelj stanarskog prava iz članka 3. stavak 1. ovog zakona ima pravo tražiti vraćanje stana u posjed.

Zahtjev za vraćanje stana u posjed podnosi se općinskom organu uprave nadležnom za stambene poslove ako zakonom kantona - županije nije drukčije određeno.

(...)

Članak 18.

Postupak za vraćanje stana u posjed nositelju stanarskog prava utvrđen ovim zakonom provodit će se sukladno Zakonu o upravnom postupku ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Članak 18 b.

Odredbe ovog zakona odnose se i na stanove koji nisu proglašeni napuštenim u smislu propisa iz članka 1. ovog zakona, uključujući i oštećene i devastirane stanove, ukoliko je nositelj stanarskog prava odnosni stan napustio prije 4. travnja 1998. godine.

Sve konačne sudske odluke kojima se nalaže vraćanje u posjed stana nositelju stanarskog prava izvršavaju se od strane suda. Započeti sudski postupci za vraćanje stana u posjed nastavljaju se, dok se novi zahtjevi podnose organu uprave nadležnom za stambene odnose. "

13. U **Zakonu o upravnim sporovima** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 2/98 i 8/00) relevantne odredbe glase:

“Članak 2.

Pravo pokretanja upravnog spora ima građanin ili pravna osoba ako smatra da joj je upravnim aktom povrijeđeno neko pravo ili neposredni osobni interes utemeljen na zakonu.

Organ uprave, služba za upravu, poslovna jedinica poduzeća (društva), naselje ili skupina građana i si. iako nemaju svojstvo pravne osobe mogu pokrenuti upravni spor ako mogu biti nositelji prava i obveza o kojima se rješavalo u upravnom postupku.

(...)

Članak 35.

Sud rješava spor, po pravilu, na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku.

(...)

Članak 38.

Sud rješava spor presudom.

Presudom se tužba uvažava ili odbija kao neutemeljena. Ako se tužba uvažava, sud poništava pobijani akt.

(...)

Presudom se upravni akt poništava i rješava upravna stvar u slučajevima utvrđenim u članku 35. st. 1. i 3. ovog zakona, kada priroda stvari to dopušta i podaci postupka pružaju pouzdanu osnovu za to, kao i u drugim slučajevima predviđenim ovim zakonom. Takva presuda u svemu zamjenjuje poništeni upravni akt.

(...)”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant pobija Presudu Vrhovnog suda broj Uvi. 53/00 od 12. travnja 2001. godine, jer je odbijanjem zahtjeva za izvanrednim preispitivanjem sudske odluke, kojom je meritorno odlučeno i ostavljeno na snazi prvostupanjsko Rješenje općinskog načelnika broj 3/36-372-681 od 28. svibnja 1999. godine, omogućeno tužitelju vraćanje u posjed stana iako za to ne ispunjava uvjete. Apelant, pozivajući se na odredbe Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksa 7 Mirovnog sporazuma o pravu izbjeglica i raseljenih osoba da se slobodno vrate u svoje domove i da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstava od 1991. godine, kao i na relevantne odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, smatra da se na tužitelja i predmetni stan ne

mogu primijeniti odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije BiH", broj 27/99), na kojima se i temelji nadležnost općinskog organa uprave da rješava o zahtjevima za povrat stanova koji nisu proglašeni napuštenim. Navodi da predmetni stan nikada nije proglašen napuštenim, daje nositelj stanarskog prava S. C. napustio stan 1989. godine i bio časnik Vojske Jugoslavije do 1994. godine pa, prema tomu, i državljanin SR Jugoslavije, dok su njegova supruga i sin napustili stan 1990. godine, te da se sa predmetnim stanom raspolagalo sukladno zakonskim propisima.

Apelant je predložio da Ustavni sud usvoji apelaciju kao utemeljenu, a pobijanu presudu ukine i predmet vrati na ponovni postupak.

b) Odgovori na apelaciju

15. Vrhovni je sud odgovorio daje u svojoj presudi broj Uvi. 53/00 od 12. travnja 2001. godine obrazložio razloge zbog kojih je odbio apelantov zahtjev za izvanrednim preispitivanjem Presude Vrhovnog suda broj UŽ-232 od 28. rujna 2000. godine. U odgovoru se ističe da Vrhovni sud ne nalazi da je pobijanom presudom povrijeđeno pravo ili pravni interes apelanata, pa predlaže da se apelacija odbije.

16. Š. C., kojeg zastupa A. S., odvjetnica iz Sarajeva, pozivajući se na svoja ljudska prava koje garantiraju čl. 8. i 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i članak 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, smatra da apelaciju treba odbiti kao neutemeljenu. U slučaju da Ustavni sud nađe da domaći propisi ne garantiraju njegova neotuđiva prava, traži izravnu primjenu Europske konvencije. Navodi, između ostalog, daje državljanin Bosne i Hercegovine od rođenja, da poslije 14. prosinca 1995. godine nije bio u bilo kojim oružanim snagama izvan teritorija Bosne i Hercegovine i da nije stekao novo stanarsko pravo van teritorija Bosne i Hercegovine, da stan na kojem je nositelj stanarskog prava nije formalno proglašen napuštenim i nije mu otkazan ugovor o korištenju stana, te da mu je, nakon donošenja presude Vrhovnog suda, stan vraćen u posjed.

VI. Dopustivost

17. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

18. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Uvl-53/00 od 12. travnja 2001. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, pobijana je presuda donesena 12. travnja 2001. godine, a apelant je podnio apelaciju 29. svibnja 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant pobija presudu Vrhovnog suda zbog pogrešne primjene zakona i pogrešno ustvrđenog činjeničnog stanja i materijalnih nedostataka (ocjena činjenica o pravnom statusu prijepornog stana i podnositelja zahtjeva za povrat stana), pozivajući se na odredbe Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksa 7 Mirovnog sporazuma, o pravu izbjeglica i raseljenih osoba da se slobodno vrate u svoje domove i da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstva od 1991. godine, kao i na relevantne zakonske propise. Iz ovih tvrdnji proizlazi da se apelant žali da mu je, u postupku koji je rezultirao donošenjem pobijane presude, i u kojem je kao davatelj stana imao položaj stranke, povrijeđeno "pravo na pravično suđenje", koje garantiraju Ustav Bosne i Hercegovine i Europska konvencija.

20. Glede apelantovih navoda da je Vrhovni sud pogrešno i nepotpuno ustvrdio činjenično stanje, odnosno pogrešno primijenio materijalno pravo, Ustavni sud podsjeća na svoju praksu prema kojoj se nadležnost Ustavnog suda, u svezi apelacija iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosi na "pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu". Ustavni sud, uopćeno govoreći, nije nadležan vršiti provjere utvrđivanja činjenica, kao ni ponovno tumačiti odluke redovitih sudova, osim ukoliko odluka redovitih sudova krši ustavna prava. To se dešava u slučaju kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavna prava te u slučaju kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava (pravo na

pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efikasne pravne lijekove i u drugim slučajevima).

21. Ustavni sud ističe da, sukladno članku II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina i oba entiteta trebaju osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Sukladno članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode, određene Europskom konvencijom i njezinim protokolima, izravno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Zato, izjašnjenje Ustavnog suda o relevantnim odredbama Europske konvencije se odnosi i na odgovarajuće odredbe članka II/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. Pravo na pravično suđenje, na čiju povredu apelant ukazuje, zaštićeno je člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke .

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]“

Između ostalog, ova garancija obuhvaća i pravo na jednakopravnost stranaka i pravo na kontradiktoran postupak, poglavito prilikom izvođenja dokaza.

23. Konkretni se predmet odnosi na postupak radi vraćanja u posjed stana temeljem stanarskog prava. Ustavni je sud više puta izrazio stav daje stanarsko pravo ekonomske naravi, te daje zaštićeno člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Ustavni sud, zato, nema dvojbe da u konkretnom slučaju postoji “spor” o “građanskim pravima i obvezama”, za koje članak 6. stavak 1. Europske konvencije utvrđuje proceduralne garancije za presuđivanje.

24. Prijeporno je pitanje u ovom slučaju je li pobijanom presudom, u odnosu na apelanta, povrijeđen članak 6. stavak 1. Europske konvencije i članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine time što je potvrđena nadležnost administrativnog organa za vođenje upravnog postupka po zahtjevu Š. Č. za vraćanje u posjed stana.

25. Europska konvencija štiti, u principu, pojedince, nevladine organizacije i udruge građana. Članak 6. Europske konvencije, prema tomu, ne štiti državne organe i ustanove

s javnim ovlastima. Štoviše, Europskom je konvencijom predviđeno da su, u vršenju svojih dužnosti, sve razine državnih vlasti obvezne na poštivanje prava i obveza navedenih u njoj. Prema tomu, Ustavni sud smatra da apelant (Federalno ministarstvo obrane) ne uživa zaštitu članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Nadalje, konkretni slučaj ne sadrži elemente zbog kojih bi se Europska konvencija morala tumačiti na drugi način.

26. Slijedi, dakle, da se u konkretnom slučaju ne radi o povredi ustavnog prava apelanta na pravično suđenje, garantiranog Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom. S tim u vezi, Ustavni sud ističe da pitanje jesu li odredbe zakona o stvarnoj nadležnosti administrativnih organa za odlučivanje o zahtjevu za vraćanje u posjed stana pravilno primijenjene, pod uvjetom da u konačnoj instanci postoji mogućnost sudske revizije, nije ustavno pitanje o kojem bi odlučivao Ustavni sud.

27. Zato apelaciju, glede članka 6. stavak 1. Europske konvencije, treba odbiti kao neutemeljenu.

28. Apelant pobija presudu Vrhovnog suda i glede odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksa 7 Mirovnog sporazuma o pravu izbjeglica i raseljenih osoba da se slobodno vrate u svoje domove i da im se vrati imovina koje su bili lišeni. Ustavni sud će, zato, razmotriti ove odredbe.

29. Članak II/5. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. One imaju pravo, sukladno Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, da im se vrati imovina koje su bile lišene tijekom neprijateljstava od 1991. i da im se dadne naknada za svu takvu imovinu, koja im se ne može vratiti. Sve obveze ili izjave vezane za takvu imovinu, a koje su date pod prisilom, ništave su.”

Aneks 7 Mirovnog sporazuma, u članku 1. stavak 1, utvrđuje:

“Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. Imat će pravo na povrat imovine koja im je oduzeta za vrijeme neprijateljstava od 1991. godine i dobiti naknadu za svu imovinu koja im se ne može povratiti. Skori povratak izbjeglica i raseljenih osoba je važan cilj rješavanja konflikta u Bosni i Hercegovini. Strane potvrđuju da će prihvatiti povratak takvih osoba koje su napustile svoj teritorij, uključujući one kojima je bila odobrena privremena zaštita trećih zemalja.”

30. Ustavni sud ukazuje na stav Vrhovnog suda da se nositeljem stanarskog prava koji je prestao koristiti stan za vrijeme neprijateljstva od 1991. smatra i nositelj stanarskog prava koji se nije mogao vratiti u stan iz istih razloga zbog kojih su osobe, koje se smatraju izbjeglicama i raseljenim osobama u smislu Aneksa 7 Mirovnog sporazuma, napustile svoje stanove i imovinu. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da ne postoje okolnosti koje bi opravdavale ponovno pokretanje postupka koji je predmetom ove apelacije.

VIII. Zaključak

31. Imajući u vidu izneseno, a polazeći od članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću pet sudaca, u predmetu broj U 51/02, rješavajući apelaciju M. O., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija M. O. iz Gračanice protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj Kž-481/01 od 24. prosinca 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. O. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Gračanice podnio je, 26. veljače 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Kž-481/01 od 24. prosinca 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda zatraženo dostavljanje odgovora na apelaciju.
3. Kantonalni je sud dostavio, 18. srpnja 2002. godine, odgovor na apelaciju. Sukladno članku 20. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor na apelaciju Kantonalnog suda je dostavljen apelantu.
4. Apelant je 2. i 25. prosinca 2002. godine dostavio svoj komentar na navode Kantonalnog suda, date u odgovoru na apelaciju.
5. Na zahtjev Ustavnog suda, Općinski je sud u Gračanici (u daljnjem tekstu: Općinski sud) dostavio 12. i 21. studenoga 2003. godine preslike rješenja tog suda broj Ki-1/01 od 30. listopada 2003. godine i broj Kv-121/01 od 21. rujna 2001. godine. Istodobno, Općinski je sud obavijestio Ustavni sud da su oba navedena rješenja postala pravomoćna.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je 16. listopada 2000. godine podnio Općinskom javnom tužiteljstvu Gračanica (u daljnjem tekstu: Općinsko javno tužiteljstvo) kaznenu prijavu protiv S. i S. Š. iz Gračanice zbog kaznenih djela zlouporabe položaja i ovlasti iz članka 358. stavak 3. povrede prava iz radnog odnosa iz članka 207, klevete iz članka 213. stavak 3. u svezi članka 219. stavak 2. i kaznenog djela nesavjesnog rada u službi iz članka 366. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, s prijedlogom za provođenje istrage, podizanje optužbe i kažnjavanja sukladno zakonu.
7. Općinsko je javno tužiteljstvo, aktom broj Kt-149/00 od 10. siječnja 2000. godine, obavijestilo apelanta daje kaznena prijava odbačena i da apelant može poduzeti kazneno gonjenje u roku od 8 dana od dana prijama te obavijesti.
8. Apelant je, 15. siječnja 2001. godine, podnio zahtjev za provođenjem istrage istražnom sucu Općinskog suda.
9. Pravomoćnim je Rješenjem Općinskog suda broj Kv-121/01 od 21. rujna 2001. godine uvažen priziv osumnjičenog S. Š. i preinačeno Rješenje Općinskog suda broj Ki-1/01 od 10. rujna 2001. godine, kojim je apelantov zahtjev za provođenjem istrage protiv osumnjičenog S. Š., zbog kaznenih djela iz članka 183. stavak 1, članka 207, članka 358. stavak 1. i članka 366. stavak 2. Kaznenog zakona, odbijen kao neutemeljen.
10. Pravomoćnim je Rješenjem Općinskog suda broj Ki-1/01 od 30. listopada 2003. godine obustavljen postupak protiv osumnjičene S. Š., pokrenut apelantovim zahtjevom za provođenjem istrage.

11. Rješenje Kantonalnog suda broj Kž-481/01 od 24. prosinca 2001. godine, na koje se apelant žali, dakle, odnosi se na pokretanje istrage protiv konkretnih osumnjičenih osoba, koje nisu osuđene ni za kakvo kazneno djelo. Dapače, istraga je protiv osumnjičenih osoba okončana pravomoćnim rješenjima, i to Rješenjem Općinskog suda broj Ki-1/01 od 30. listopada 2003. godine o obustavi postupka protiv osumnjičene S. S. i Rješenjem Općinskog suda broj Kv-121/01 od 21. rujna 2001. godine, kojim se priziv branitelja osumnjičenog S. S. uvažava i Rješenje Općinskog suda broj Ki-1/01 od 10. rujna 2001. godine preinačuje, te se apelantov zahtjev za provođenjem istrage protiv S. S. odbija kao neutemeljen.

12. Prema obavijesti Općinskog suda, rješenja Općinskog suda Ki-1/01 od 30 listopada 2003. godine i broj Kv-121/01 od 21. rujna 2001. godine su postala pravomoćna.

IV. Relevantni propisi

13. **Zakon o kaznom postupku** ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/98, 23/99, 50/01 i 27/02) koji je primjenjivan u vrijeme podnošenja apelacije. Relevantne odredbe glase:

“Članak 151. stavak 7.

Ako se istražni sudac ne složi sa zahtjevom nadležnog tužitelja, oštećenog kao tužitelja ili privatnog tužitelja za provođenje istrage, zatražit će da o tome odluči vijeće (članak 21. stavak 6). Protiv rješenja vijeća okrivljeni i nadležni tužitelj imaju pravo priziva, koji ne zadržava izvršenje rješenja.

Članak 385. stavak 2.

Protiv rješenja vijeća, donesenog prije i u tijeku istrage, nije dopušten priziv, ako ovim zakonom nije drukčije određeno. "

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant se žali da mu je pobijanim rješenjem povrijeđeno pravo na pravično suđenje, djelotvoran pravni lijek, ostvarivanje prava bez diskriminacije, jednakost pred zakonom i pravo na pravičan postupak. Od Ustavnog suda apelant traži zaštitu navedenih ustavnih prava i predlaže da Ustavni sud odlukom poništi pobijano rješenje.

b) Odgovor na apelaciju

15. Kantonalni sud u odgovoru na apelaciju, pored ostalog, navodi: "Pošto je odredbom članka 385. stavak 2. Zakona o kaznom postupku propisano da nije dopušten priziv protiv rješenja vijeća donesenog prije i u tijeku istrage, ako zakonom drukčije nije određeno, te kako se u konkretnom slučaju ne radi o rješenju donesenom u smislu

članka 151. stavak 7. tog zakona (rješenje vijeća donijeto povodom neslaganja istražnog suca sa zahtjevom nadležnog tužitelja, oštećenog kao tužitelja ili privatnog tužitelja za provođenje istrage), već je vijeće Općinskog suda Rješenjem Kv. 121/01 od 21. rujna 2001. godine odlučilo o prizivu branitelja osumnjičenog S. S. i preinačilo rješenje o provođenju istrage tako daje zahtjev za provođenjem istrage protiv osumnjičenog S. odbijen kao neutemeljen, priziv protiv tog rješenja nije dopušten. Prema tome, istražni je sudac Općinskog suda, Rješenjem Ki. 1/01 od 8. listopada 2001. godine, po mišljenju Kantonalnog suda, pravilno odbacio apelantov priziv kao nedopušten, zbog čega je ovaj sud, Rješenjem broj Kž-481/01 od 24. prosinca 2001. godine, odbio apelantov priziv kao neutemeljen”.

VI. Dopustivost

16. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

19. U konkretnom je slučaju predmet pobijanja apelacijom Rješenje Kantonalnog suda broj Kž-481/01 od 24. prosinca 2001. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, pobijano je rješenje apelant primio 4. veljače 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

20. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članaka glede dopustivosti.

VII. Meritum

21. Apelant pobija navedeno rješenje Kantonalnog suda broj KŽ-481/01 od 24. prosinca 2001. godine tvrdeći da mu je rješenjem povrijeđeno pravo na pravično suđenje, djelotvoran pravni lijek, ostvarivanje prava bez diskriminacije, jednakost pred zakonom i pravo na pravičan postupak.

Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

Članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

2. Svako tko je optužen za krivično djelo smatra se nevinim dok se njegova krivica po zakonu ne dokaže. ”

Primjenjivost članka 6. Europske konvencije

22. Prijeporno je pitanje u ovom predmetu je li pobijanim rješenjem Kantonalnog suda povrijeđen članak 6. st. 1. i 2, članak II/3.(e) i članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine time što je Kantonalni sud, odlučujući o prizivima apelanta (u svojstvu oštećenog kao tužitelja), protiv Rješenja Općinskog suda broj Ki-1/01 od 8. listopada 2001. godine i Rješenja broj Kv-152/01 od 12. listopada 2001. godine odbio kao neutemeljen apelantov priziv, ukinuo Rješenje broj Kv-152/01 od 12. listopada 2001. godine i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje.

23. Ustavni sud ističe da članak 6. Europske konvencije i članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine štite prava optuženog, a ne prava tužitelja. Međutim, u konkretnom se slučaju rješenje Kantonalnog suda, kojim se kao neutemeljen odbija apelantov priziv (tj. oštećenog kao tužitelja), izjavljen protiv Rješenja broj Ki-1/01 od 8. listopada 2001. godine, odnosi na prava osumnjičenog S. Š., kao što se i ukidanje Rješenja broj Kv-152/01 od 12. listopada 2001. godine odnosi na prava osumnjičene S. S.

Sukladno navedenom, Ustavni sud zapaža da se predmet apelantovog priziva odnosi na njegova prava kao tužitelja, a ne na prava osumnjičenih, te je izvan djelokruga zaštite članka 6. Europske konvencije.

24. Slijedi, dakle, da u konkretnom slučaju članak 6. st. 1. i 2. Europske konvencije nije primjenjiv.

Ostali apelantovi navodi

25. U odnosu na apelantove navode da nije imao djelotvoran pravni lijek, kako je to propisano člankom 13. Europske konvencije, Ustavni sud ukazuje da je njegova nadležnost u prizivnim postupcima ograničena “na pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu” i Ustavni sud nije nadležan preispitivati činjenično stanje, način tumačenja ili primjenu zakona u redovitim sudovima osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava. To je slučaj ukoliko je neki redoviti sud pogrešno tumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih zakona (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i u drugim slučajevima) ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava.

26. Ustavni sud zapaža da su sudovi više puta raspravljali o apelantovoj tužbi i da su donijeli odgovarajuće odluke iz čega slijedi daje apelant imao djelotvoran pravi lijek i da članak 13. Europske konvencije nije povrijeđen.

27. Konačno, Ustavni sud zaključuje da, u odnosu na navode apelanta koji se odnose na nediskriminaciju koja je garantirana člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, u svjetlu svojih zaključaka u odnosu na članak 6. Europske konvencije, nije nužno razmatrati ove navode.

VIII. Zaključak

28. Polazeći od navedenog, a sukladno članku 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

29. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 63/02**, rješavajući apelaciju **BAZ MP d.o.o. Mostar**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija BAZ MP d.o.o. Mostar, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-560/01 od 4. listopada 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. BAZ MP d.o.o. Mostar (u daljnjem tekstu: apelant) kojega zastupa D. S.-C., odvjetnica iz Mostara, podnio je, 14. prosinca 2001. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda

Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-560/01 od 14. listopada 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda od Vrhovnog suda i Federalnog ministarstva Financija je zatraženo, 14. veljače 2003. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

3. Odgovor na apelaciju Vrhovni je sud dostavio 26. veljače 2003. godine, a Federalno ministarstvo Financija 6. svibnja 2003. godine.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

4. Zaključkom Carinarnice Mostar, broj UP:40/01 od 10. siječnja 2001. godine, odbačen je kao nepravodoban apelantov zahtjev za povrat posebne pristojbe za robu uvezenu u 1997. i 1998. godini u iznosu od 247.677,86 KM, po specifikaciji UCD 1997. i 1998. godine CI Mostar.

5. Federalno je ministarstvo Financija, Rješenjem broj UP/II-05-303/01 od 28. veljače 2001. godine, odbilo kao neutemeljen apelantov priziv izjavljen protiv navedenog zaključka Carinarnice Mostar.

6. Apelant je tužbom, podnesenom Vrhovnom sudu, pokrenuo upravni spor protiv akta Federalnog ministarstva Financija broj UP/H-05-303/01 od 28. veljače 2001. godine, tražeći da se tužba uvaži, pobijano rješenje poništi i odluči o apelantovom zahtjevu.

7. Vrhovni je sud, Presudom broj U.560/01 od 4. listopada 2001. godine, odbio apelantovu tužbu smatrajući da su organi uprave pravilno ustvrdili da je apelant nepravodobno podnio zahtjev za povrat posebne pristojbe.

IV. Relevantni propisi

8. **Carinski zakon** ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/95, 9/96, 18/96, 25/97 i 46/00)

“Članak 249.

(1) Ako se na temelju podataka iz deklaracije, o kojima ovisi obračun carine, i iz isprava koje su podnesene uz deklaraciju, utvrdi da obračun carine ne odgovara stvarnom stanju robe ili ako carine budu plaćene u manjoj ili većoj svoti ili ako je carina plaćena više puta:

- 1) (...)
- 2) *podnositelj deklaracije može u roku od godine dana od dana podnošenja deklaracije podnijeti zahtjev carinarnici kod koje je platio carinu da naknadno obračuna carinu, donese rješenje o naplati ili povratu carine.*

Odluka o načinu izmirivanja potraživanja carinskih obveznika za više naplaćene carinske dažbine za 1997. i 1998. godinu ("Službene novine Federacije BiH", broj 48/00)

I

(...)

II

Vraćanje više naplaćenih dažbina iz točke I ove odluke utvrđenih rješenjima carinarnica na temelju presude Vrhovnog suda donesenim u upravnim sporovima, vršit će se iz Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine za 2001. godinu a kojim će se planirati sredstva za sve namjene.

9. **Carinski zakon** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 2/95, 9/96, 18/96, 25/97 i 46/00)

"Članak 249.

(1) Ako se na temelju podataka iz deklaracije, o kojima ovisi obračun carine, i iz isprava što su podnesene uz deklaraciju utvrdi da obračun carine ne odgovara stvarnom stanju robe ili ako carine budu plaćene u manjoj ili većoj svoti ili ako je carina plaćena više puta:

- 1) (...)
- 2) *podnositelj deklaracije može u roku od godine dana od dana podnošenja deklaracije podnijeti zahtjev carinarnici kod koje je platio carinu da naknadno obračuna carinu, donese rješenje o naplati ili povratu carine.*

...."

10. Odluka o načinu izmirivanja potraživanja carinskih obveznika za više naplaćene carinske dažbine za 1997. i 1998. godinu ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 48/00)

I

(...)

II

Vraćanje više naplaćenih carinskih dažbina iz točke I ove odluke, utvrđenih rješenjima carinarnica na temelju presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine donesenim u upravnim sporovima, vršit će se iz Proračuna Federacije

Bosne i Hercegovine za 2001. godinu a kojim će se planirati sredstva za ove namjene.

(...)"

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant navodi da mu je pobijanom presudom povrijeđeno pravo na imovinu, zaštićeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine odnosno člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija); pravo na nediskriminaciju zaštićeno člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člankom 14. Europske konvencije i pravo na pravično suđenje zaštićeno člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člankom 6. Europske konvencije.

12. Apelant predlaže da Ustavni sud ukine pobijanu presudu Vrhovnog suda, Rješenje Federalnog ministarstva financija broj UP/II-05-303/01 od 28. veljače 2001. godine i Zaključak Carinarnice Mostar broj UP:40/01 od 10. siječnja 2001. godine i naloži način povrata i povrat nezakonito oduzete imovine.

b) Odgovor na apelaciju

13. Vrhovni je sud u odgovoru naveo da ostaje kod svoje Presude broj U.560/01 od 4. listopada 2001. godine iz razloga na kojima se ta presuda temelji, ne nalazeći daje o tom predmetu došlo do povrede prava iz Europske konvencije. Predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

14. Federalno ministarstvo financija u svom odgovoru ističe daje drugostupanjsko rješenje doneseno suglasno pozitivnim pravnim propisima iz oblasti carine.

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

17. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku, kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. svibnja 2001. godine).

18. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj U.560/01 od 4. listopada 2001. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, pobijanu je presudu punomoćnik apelanta primio 24. listopada 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

19. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant pobija navedenu presudu Vrhovnog suda, tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njegova prava iz čl. II/3.(e), II/3.(k) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6, 13. i 14. i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

21. Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

22. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u prvoj rečenici, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]“

23. Apelant smatra da Vrhovni sud u konkretnom slučaju nije u cijelosti odlučio o tužbi, odnosno nisu obrazloženi razlozi tužbe koji se odnose na primjenu izvanrednih pravnih lijekova, suglasno članku 253. Carinskog zakona. Prema tomu, apelant zaključuje,

povrijeđeno je i pravo na obraćanje nepristranom sudu, u smislu šireg tumačenja članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

24. Apelant pobija navedenu presudu Vrhovnog suda, tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6,13. i 14. Europske konvencije, te članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

25. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

26. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u prvoj rečenici, glasi kako slijedi:

*“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.
[...]*

27. Apelant smatra da Vrhovni sud, u konkretnom slučaju, nije u cijelosti odlučio o tužbi, odnosno nisu obrazloženi razlozi tužbe koji se odnose na primjenu izvanrednih pravnih lijekova suglasno članku 253. Carinskog zakona. Prema tomu, apelant zaključuje, povrijeđeno je i pravo na obraćanje nepristranom sudu, u smislu šireg tumačenja članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Primjenljivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije

28. Pitanje koje se postavlja glede primjenjivosti članka 6. stavak 1. Europske konvencije jeste pitanje je li postupak koji je u pitanju predstavljao “spor o građanskim pravima i obvezama” u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

1. Postojanje “spora” u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije

29. U svezi postojanja “spora” o pravu, Ustavni sud upućuje na principe iznesene u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava i sažete u njegovoj presudi *Bentham* od 23. listopada 1985. godine (serija A, broj 97, stavak 32).

30. U ovom predmetu razvidno proizlazi da je spor nastao kada su carinski organi pokrenuli postupak radi povrata posebne pristojbe za robu uvezenu u 1997. i 1998. godini u iznosu od 247.677,86 KM, po specifikaciji UCD 1997 i 1998. godine CI Mostar. Nakon okončanja postupka pred carinskim organima spor je nastavljen podnošenjem tužbe Vrhovnom sudu, koji je u upravnom sporu po tužbi apelanta protiv rješenja drugostupanjskog organa donio presudu kojom se tužba odbija.

Prema iznesenom, Ustavni sud smatra da postupak pred carinskim organima ne predstavlja “spor” u smislu značenja članka 6. Europske konvencije, ali da karakter “spora” ima postupak u upravnom sporu pred Vrhovnim sudom.

31. Nadalje, Ustavni sud zapaža daje cilj vođenja upravnog spora bio utvrđivanje postojanja ili nepostojanja neke činjenice ili prava o kojima mogu ovisiti odluke u upravnom postupku pred carinskim organima.

32. Konačno, Ustavni sud smatra da, ukoliko rješenje upravnog spora pred Vrhovnim sudom može imati za posljedicu poništavanje odluka donesenih u upravnom postupku, onda se taj postupak mora smatrati cjelinom i kao takav biti predmetom razmatranja pred Ustavnim sudom i ukoliko je i taj postupak obuhvaćen apelantovim prizivom (vidi Odluku Ustavnog suda u predmetu broj U 65/02).

2. “Građanska prava i obveze”

33. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije utvrđuje proceduralne garancije za presuđivanje u određenim sporovima. Uporaba izraza “građanska prava i obveze” je za strane ugovornice Europske konvencije morala imati namjeru utvrđivanja granica za primjenu članka 6. stavak 1. Izraz se ne može primjenjivati na sve sporove u svezi “građanskih prava i obveza” iz domaćeg prava; ovo pravo ili obveza mora biti kvalificirano kao “građansko”. Ovaj pojam, međutim, može imati nekoliko značenja.

34. U ovom je predmetu potrebno riješiti preliminarno pitanje je li konkretni upravni spor “spor” o “građanskim pravima i obvezama”.

35. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, početna je točka u svakom predmetu karakter koji se daje konkretnim pravima i obvezama prema pravnom sustavu tužene strane. Međutim, ovo ne propisuje više nego početnu naznaku kako je pojam “građanskih prava i obveza” “neovisan” u smislu Europske konvencije i “ne može se tumačiti samo prema domaćem zakonu tužene strane”; “treba li se pravo smatrati građanskim, u smislu značenja tog izraza u Europskoj konvenciji, mora biti utvrđeno u odnosu na suštinski sadržaj i efekte tog prava - a ne njegovim pravnim klasificiranjem - prema domaćem pravu relevantne države” (vidi presudu *König* od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 27, st. 88-89).

36. Europski sud za ljudska prava smatra da izraz “sporovi” o “građanskim pravima i obvezama” uključuje sve postupke čiji je rezultat odlučujući za privatna prava i obveze, čak i ako se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje neovisno i bez obzira pripadaju li, prema domaćem pravnom sustavu tužene države, u sferu privatnog ili javnog prava ili su doista mješovitog karaktera (vidi presudu *Ringeisen* od 16. srpnja 1971. godine, serija A, broj 13, stavak 94; navedenu presudu *König*, serija A, broj 27, st. 90 i 94). Štoviše, nije dovoljno da spor ili postupak imaju slabu vezu ili neznatne posljedice koje utječu na građanska prava ili obveze: “građanska prava ili obveze moraju

biti predmetom - ili jedan od predmeta spora; rezultat postupka mora biti izravno odlučujući za to pravo” (*La Compte, Van Leuven i De Meyere* presuda od 23. lipnja 1981. godine, serija A, broj 43, stavak 47).

37. Članak 6. stavak 1. utvrđuje proceduralne garancije za presuđivanje u određenim sporovima. Uporaba izraza “građanska prava i obveze” je za strane ugovornice Europske konvencije morala imati namjeru utvrđivanja granica za primjenu članka 6. stavak 1. Izraz se ne može primjenjivati na sve sporove u svezi “građanskih prava i obveza” iz domaćeg prava; ovo pravo ili obveza mora biti kvalificirana kao “građanska”. Ovaj pojam, međutim, može imati nekoliko značenja.

38. U ovom je predmetu potrebno riješiti preliminarno pitanje je li konkretni upravni spor “spor” o “građanskim pravima i obvezama”.

39. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, početna je točka u svakom predmetu karakter koji se daje ovim pravima i obvezama prema pravnom sustavu tužene strane. Međutim, ovo ne propisuje više nego početnu naznaku kako je pojam “građanskih prava i obveza” “neovisan” u smislu Europske konvencije i “ne može se tumačiti samo prema domaćem zakonu tužene strane”; “treba li se pravo smatrati građanskim, u smislu značenja tog izraza u Europskoj konvenciji, mora biti utvrđeno u odnosu na suštinski sadržaj i efekte tog prava - a ne njegovim pravnim klasificiranjem - prema domaćem pravu relevantne države” (vidi presudu *König* od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 27, strana 29-30, st. 88-89).

40. Europski sud za ljudska prava smatra da izraz “sporovi” o “građanskim pravima i obvezama” uključuje sve postupke čiji je rezultat odlučujući za privatna prava i obveze, čak i ako se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje neovisno, i bez obzira pripadaju li, prema domaćem pravnom sustavu tužene države, u sferu privatnog prava ili javnog prava ili su doista mješovitog karaktera (vidi presudu *Ringeisen* od 16. srpnja 1971. godine, serija A, broj 13, strana 39, stavak 94; navedenu presudu *König*, serija A, broj 27, str. 30 i 32, st. 90 i 94). Štoviše, nije dovoljno da spor ili postupak imaju slabu vezu ili neznatne posljedice koje utječu na građanska prava i obveze: “građanska prava ili obveze moraju biti predmet - ili jedan od predmeta spora; rezultat postupka mora biti izravno odlučujući za to pravo” (*La Compte, Van Leuven i De Meyere* presuda od 23. lipnja 1981. godine, serija A, broj 43, strana 21, stavak 47).

41. U konkretnom slučaju, predmet postupka je zahtjev za povrat posebne pristojbe za robu uvezenu u 1997. i 1998. godini. Iz navedenog proizlazi da karakter obveze proistječe iz obveze apelanta da ispoštuje svoje obveze prema carinskim organima, odnosno njegovo pravo da traži povrat određenog iznosa tih sredstava. Dakle, spor u konkretnom slučaju predstavlja materiju koja je izvan djelokruga zaštite članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

42. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje da članak 6. nije primjenjiv u predmetnom slučaju.

Ostali navodi iz apelacije

43. U odnosu na apelantove navode koji se odnose na povredu njegovih imovinskih prava i na diskriminaciju koji su regulirani čl. II/3.(k) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i člankom 14. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da, u svjetlu svog zaključka, u odnosu na članak 6. Europske konvencije, nije nužno razmatrati ove navode apelanta.

VIII. Zaključak

44. Polazeći od navedenog, a na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

45. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 25/03**, rješavajući apelaciju **V S.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 63. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija V. S., iz Sarajeva, izjavljena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-709/00 od 8. prosinca 2000. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. V. S. (u daljnjem tekstu: apelant), iz Sarajeva, kojega zastupa V. M., odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 20. ožujka 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-709/00 od 8. prosinca 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud, 6. travnja 2001. godine, sukladno članku 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, zatražio od Kantonalnog suda u Sarajevu i Federalnog ministarstva obrane da dostave odgovore na apelaciju.
3. Kantonalni je sud u Sarajevu, 26. travnja 2001. godine, dostavio odgovor na apelaciju.
4. Federalno je ministarstvo obrane Federacije, 22. svibnja 2001. godine, dostavilo odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Da bi dokazao svoje vlasništvo nad stanom bivšeg Saveznog sekretarijata za narodnu obranu, jer ne posjeduje pismenu otpravu kupoprodajnog ugovora, apelant je 13. listopada 1999. godine podnio Općinskom sudu II u Sarajevu tužbu za utvrđivanje vlasništva. Tužba se odnosi na utvrđivanje prava vlasništva nad stanom u Hadžićima, u ulici Igmanskoj A-VII, broj 7, površine od 48,56 m².
7. Prvostupanjskim je rješenjem, broj P-2292/99 od 19. svibnja 2000. godine, Općinski sud II u Sarajevu odbacio tužbu i proglasio se nenadležnim za odlučivanje o ovom pravnom pitanju. U svom obrazloženju Općinski se sud II u Sarajevu pozvao na odredbe čl. 39a. do 39c. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo ("Službene novine Federacije BiH", br. 27/97, 11/98, 22/99 i 27/99), koje reguliraju postupak utvrđivanja odnosa koji proizlaze iz ugovora o korištenju stanova koji su otkupljeni od bivšeg Saveznog sekretarijata za narodnu obranu. Prema tim odredbama, postupak utvrđivanja vlasništva nad "vojnim stanovima" utvrđuje se pred organima Federalnog ministarstva obrane.
8. Protiv prvostupanjskog rješenja apelant je uložio priziv Kantonalnom sudu u Sarajevu. Rješenjem broj Gž-709/00 od 8. prosinca 2000. godine, Kantonalni je sud odbio priziv kao neutemeljen, te potvrdio prvostupanjsko rješenje. U svom obrazloženju, Kantonalni je sud odbio apelantov prizivni navod da se radi o klasičnom imovinsko-pravnom sporu bez obzira što je Federalno ministarstvo obrane jedna od stranaka u sporu i ukazao da se dokazivanje prava vlasništva u ovakvim predmetima ostvaruje u upravnom postupku pred Federalnim ministarstvom obrane, a ne u redovitom sudskom postupku.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant tvrdi da je rješenjem Kantonalnog suda u Sarajevu došlo do povrede njegovih ustavnih prava na pravičan postupak iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

10. Apelant, dalje, navodi daje, sukladno članku 6. Europske konvencije, imao pravo na sudski postupak i da su mu sudovi svojim rješenjima u konkretnom predmetu uskratili pravo pristupa sudu. U apelaciji se navodi da se pred sudovima vode mnoge parnice za utvrđivanje prava vlasništva na “vojnim stanovima”.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju, Kantonalni se sud u Sarajevu pozvao na već dano obrazloženje u Rješenju broj GŽ-709/00 od 8. prosinca 2000. godine.

12. Federalno je ministarstvo obrane, u svom odgovoru od 22. svibnja 2001. godine, zauzelo stav daje apelant imao pravičan postupak u postupcima pred Općinskim sudom II u Sarajevu i Kantonalnim sudom u Sarajevu i da su ova rješenja donesena sukladno zakonu. Dalje se navodi da je mnogo sličnih predmeta riješeno pred organima tog ministarstva. Glede članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, navodi se da apelant, “samo kao nositelj stanarskog prava na predmetnom stanu”, nema pravo na zaštitu prema ovom članku Europske konvencije.

V. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, pobijano je rješenje apelant primio 1. veljače 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VI. Meritum

17. Apelant pobija navedeno rješenje tvrdeći daje tim rješenjem povrijeđeno njegovo pravo iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

19. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

Pravo na pristup sudu

20. Ustavni sud smatra daje spor pred navedenim Općinskim sudom II u Sarajevu i Kantonalnim sudom u Sarajevu vezan, prije svega, za pitanje jesu li apelantova građanska prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije povrijeđena u smislu prava na pristup sudu jer oba suda nisu odlučila o predmetu u meritumu nego su odbacili tužbu iz formalnih razloga i uputili apelanta na ostvarivanje svojih prava u upravnom postupku.

21. Prizivna jurisdikcija Ustavnog suda (članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine) je, sukladno ustaljenoj praksi, ograničena na *“pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu ”* i Ustavni sud, prema tomu, nije nadležan preispitivati odluke redovitih sudova glede utvrđivanog činjeničnog stanja, ali će ispitivati primjenu pozitivnih zakona u svakom konkretnom predmetu. Ovo će biti slučaj kada redoviti sudovi zanemaruju ustavna prava ili ih pogrešno primjenjuju, uključujući slučajeve kada je primjena prava očividno proizvoljna, ako je pravo po sebi protivno Ustavu Bosne i Hercegovine ili ako su povrijeđeni temeljni proceduralni principi (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivne pravne lijekove i u drugim slučajevima).

22. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, pravo kako efektivnog tako i formalnog pristupa sudu predstavlja element inherentan pravu iskazanom u članku 6.

stavak 1. Europske konvencije (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava, *Goldner protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 21. veljače 1975. godine, serija A, broj 18. stavak 36). Ipak, svaka država ima diskrecijsko pravo da sama organizira pravni sustav unutar kojeg će svakomu omogućiti pristup sudu kada se radi o “*utvrđivanju građanskih prava i obveza*”. Na taj način proizlazi pravo države da od svakoga traži poštovanje relevantnih domaćih pravnih propisa kojima se propisuju postupci pred nadležnim organima. Ovdje se misli, prije svega, na propise o kojima ovisi nadležnost organa i dopustivost pravnog lijeka. U tom smislu, postoji inherentno ograničenje za svakoga glede prava za pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije, jer nije u poziciji odlučivati o teritorijalnoj i stvarnoj nadležnosti za vođenje postupaka. Ovo je pravo države ograničeno glede zabrane zlouporabe zakona koji reguliraju ovu materiju.

23. Prema tomu, zakonsko uključivanje upravnih organa da odlučuju o “*građanskim pravima i obvezama*” ne predstavlja problem u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije ukoliko je sustav ostvarenja apelantovih prava još uvijek efektivan i ukoliko apelant ima pravo naknadno ispitati odluke tih organa sudskim putem. To, dalje, znači da “svaka osoba koja je izravno ili neizravno povrijeđena mjerama upravnih organa ima pravo pristupa sudu pune jurisdikcije da bi se osigurala zaštita njegovih ugroženih prava. To podrazumijeva neograničenu nadležnost glede pravnog i činjeničnog ispitivanja akata nižestupanijskih upravnih organa. Pri ispitivanju valjanosti upravnog akta, sud mora imati slobodu utvrđivanja činjeničnog stanja i ne može biti vezan utvrđenim činjeničnim stanjem nižih instanci da bi se ispunili kriteriji članka 6. Konvencije” (Europski sud za ljudska prava, *Le Compte, Van Leuven i de Meuere protiv Belgije*, presuda od 23. lipnja 1981, serija A, broj 43, stavak 51.b); vidi i Odluku Ustavnog suda broj U 7/00 od 19. kolovoza 2000. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 6/01).

24. U konkretnom su slučaju Općinski sud II u Sarajevu i Kantonalni sud u Sarajevu odbacili apelantovu tužbu za utvrđenjem prava vlasništva nad stanom. Sudovi su naveli u svojim obrazloženjima da sudska tužba ne predstavlja korektan pravni lijek u konkretnom slučaju, jer su sudovi u ovoj fazi postupka nenadležni odlučivati u ovom predmetu. Apelant je upućen na ostvarivanje svojih prava u upravnom postupku, a sudovi su potkrijepili svoje navode čl. 39a. do 39c. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Prema odredbama ovoga zakona, nalog za uknjižbu prava vlasništva nad “vojnim stanovima” daje Federalno ministarstvo obrane (točka 2. Instrukcije za provođenje odredbi čl. 39a., 39b. i 39c. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (“Službene novine Federacije BiH”, broj 6/99). Ovaj se postupak ne mijenja ni u situaciji kada apelant ne posjeduje ugovor o kupoprodaji stana (točka 6. Instrukcije). Osim toga, Zakonom o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo je razvidno utvrđeno pravo svakog kupca stana da pokrene sudski postupak u slučaju da ne može ostvariti svoje pravo (članak 7. Zakona).

25. Ustavni sud zaključuje da su Općinski sud II u Sarajevu i Kantonalni sud u Sarajevu uputili apelanta na ostvarivanje svojih prava zakonskim pravnim lijekovima. Ustavni

sud, dalje, zaključuje da primjena ovih odredbi nije proizvoljna u konkretnom slučaju. Osim toga, u navedenom je postupku osigurana sudska zaštita u smislu članka 6. Europske konvencije. U tom postupku, apelant ima priliku staviti sve prigovore glede njegovog prava na imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

26. Ustavni sud ne može prihvatiti apelantov navod da se više postupaka u sličnim predmetima već vodi pred sudovima, te da rješenja sudova u njegovom slučaju predstavljaju diskriminaciju u usporedbi s tim slučajevima. Apelantov je navod paušalan i nepotkrijepljen konkretnim dokazima.

27. Apelant pobija navedeno rješenje tvrdeći daje tim rješenjem povrijeđeno i njegovo pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

28. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(k) Pravo na imovinu. ”

29. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

30. Obzirom na obrazloženje glede članka 6. Europske konvencije, a posebice točke 27. ove odluke, Ustavni sud zaključuje daje bespredmetno raspravljati o pravu apelanta na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VII. Zaključak

31. Polazeći od izloženog, a na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 315/03** i dr., rješavajući apelaciju **Mesne industrije "Lijanovići" d.o.o. Široki Brijeg**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. stavak 2. i članka 64. st. 3. do 6. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvajaju se apelacije Mesne industrije "Lijanovići" d.o.o. Široki Brijeg.

Utvrđuje se povreda prava iz članka HY3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj U-408/03, U-410/03, U-412/03, U-413/03, U-414/03, U-415/03, U-416/03 i U-423/03, od 27. kolovoza 2003. godine; U-435/03, U-438/03, U-439/03, U-440/03, U-443/03 i U-445/03, od 28. kolovoza 2003. godine; U-504/03, U-505/03, U-507/03, U-508/03, U-509/03 i U-515/03, od 29. kolovoza 2003. godine; U-518/03, U-519/03, U-523/03, U-555/03, U-556/03, U-557/03, U-559/03, U-564/03, U-566/03, U-567/03, U-568/03, U-599/03, U-600/03, U-601/03, U-604/03, U-605/03, U-606/03, U-607/03, U-609/03, U-610/03, U-616/03, U-617/03, U-619/03, U-620/03, U-621/03, U-622/03, U-624/03 i U-625/03 od 11. rujna 2003. godine; U-778/03, U-779/03, U-780/03, U-781/03, U-782/03,

U-783/03, U-797/03, U-798/03, U-801/03, U-802/03, U-804/03, U-805/03, U-806/03, U-807/03, U-808/03, U-809/03, U-810/03, U-811/03, U-812/03, U-813/03, U-818/03, U-819/03, U-863/03, U-864/03 i U-873/03, od 18. rujna 2003. godine, kao i U-1223/03, U-1225/03, U-1230/03, U-1231/03, U-1233/03, U-1236/03, U-1241/03, U-1242/03, U-1248/03, U-1251/03 i U-1255/03 od 25. rujna 2003. godine.

Predmeti se vraćaju Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine na žuran ponovni postupak, sukladno članku 64. st. 3. do 6. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine se nalaže da u roku od šest mjeseci obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Mesna industrija “Lijanovići” d.o.o. (u daljnjem tekstu: apelant), iz Širokog Brijega, podnijela je apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-410/03 od 27. kolovoza 2003. te U-412/03, U-408/03, U-414/03 U-416/03, U-423/03, U-415/03, U-413/03 od 27. kolovoza 2003. godine, U-443/03, U-440/03, U-438/03, U-445/03, U-435/03, U-439/03 od 28. kolovoza 2003., U-504/03, U-505/03, U-507/03, U-508/03, U-515/03, U-509/03 od 29. kolovoza 2003. godine, U-515/03, U-509/03, U-523/03, U-566/03, U-564/03, U-567/03, U-555/03, U-559/03, U-557/03, U-556/03, U-599/03, U-625/03, U-519/03, U-518/03, U-621/03, U-62/03, U-619/03, U-605/03, U-607/03, U-624/03, U-620/03, U-568/03, U-600/03, U-601/03, U-617/03, U-609/03, U-604/03, U-610/03, U-616/03, U-606/03 od 11. rujna 2003. godine, U-780/03, U-807/03, U-808/03, U-812/03, U-798/03, U-797/03, U-782/03, U-778/03, U-802/03, U-811/03, U-804/03, U-818/03, U-819/03, U-781/03, U-864/03, U-809/03, U-801/03, U-783/03, U-779/03, U-810/03, U-806/03, U-863/03, U-873/03, U-805/03, U-813/03 od 18. rujna 2003. godine, kao i brojevi U-1236/03, U-1225/03, U-1223/03, U-1255/03, U-1248/03, U-1231/03, U-1233/03, U-1230/03, U-1241/03, U-1251/03 i U-1242/03 od 25. rujna

2003. godine; s prijedlogom za obustavu izvršenja rješenja Federalnog ministarstva financija - Carinske uprave, Carinarnice Mostar, poblize navedenih u dodatku ove odluke, do donošenja odluka o apelacijama (privremena mjera).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud u razdoblju od 4. do 21. studenoga 2003. godine primio 52 apelacije (navedene u dodatku ove odluke), koje je apelant podnio pozivajući se na članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

3. Ustavni je sud, 5. studenoga 2003. godine, sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, u predmetu broj 148/03 koji se odnosi da isto pitanje, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnog ministarstva financija - Carinske uprave Tomislavgrad, Carinarnice Tomislavgrad, zatražio odgovore na navode iz apelacija, a od Federalnog ministarstva financija - Carinske uprave zatražio Upute o obračunu i naplati posebne takse za robu iz tarifne oznake 0207.14 00 00 koja su aktima 0906 broj D-6105/2 od 4. srpnja 2000. godine i 0902 broj D-7108 od 25. srpnja 2000. godine dostavljena svim carinarnicama.

4. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine nije dostavio odgovor Ustavnom sudu.

5. Federalno ministarstvo financija - Carinska uprava, dostavilo je 13. studenoga 2003. godine Ustavnom sudu odgovor i tražena upute.

6. Carinarnica Tomislavgrad nije dostavila odgovor Ustavnom sudu.

7. Odgovori na apelaciju su dostavljeni apelantu sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

8. Ustavni je sud, u smislu članka 30. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, obzirom da se apelacije AP-315/03, AP-318/03, AP-322/03, AP-324/03, AP-325/03, AP-326/03, AP-327/03, AP-328/03, AP-343/03, AP-344/03, AP-349/03, AP-350/03, AP-360/03, AP-362/03, AP-363/03, AP-367/03, AP-366/03, AP-329/03, AP-331/03, AP-330/03, AP-370/03, AP-372/03, AP-375/03, AP-376/03, AP-377/03, AP-378/03, AP-379/03, AP-380/03, AP-404/03, AP-406/03, AP-409/03, AP-413/03, AP- 414/03, AP-415/03, AP-416/03, AP-417/03, AP-418/03, AP-439/03, AP-440/03, AP-443/03, AP-448/03, AP-449/03, AP-450/03, AP-455/03, AP-456/03, AP-457/03, AP-458/03, AP-460/03, AP-465/03, AP-490/03, AP-467/03, AP-469/03, AP-492/03, AP-471/03, AP-473/03, AP-474/03, AP-482/03, AP-493/03, AP-494/03, AP-504/03, AP-505/03, AP-508/03, AP-511/03, AP-513/03, AP-514/03, AP-515/03, AP-516/03, AP-519/03, AP-523/03, AP-521/03, AP-527/03, AP-529/03, AP-531/03, AP-533/03, AP-463/03, AP-477/03, AP-478/03, AP-497/03, AP-500/03, AP-501/03, AP-517/03, AP-518/03, AP-520/03, AP-52/03. odnose na isto pitanje, odlučio da vodi jedan postupak i donese jednu odluku pod brojem AP 315/03.

III. Činjenično stanje

9. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

10. Apelant je firma koja se bavi preradom mesnih proizvoda. Njegovo se poslovanje poglavito temelji na uvozu mesa i njegovoj preradi u Bosni i Hercegovini u gotove prehrambene proizvode, što u konkretnom slučaju uključuje i uvoz strojno iskoštenog pilećeg i purećeg mesa i kože.

11. Apelant je 24. rujna 2001. godine, na graničnom prijelazu Gorica, prijavio robu koju je uvezao u Bosnu i Hercegovinu prema Jedinstvenim carinskim ispravama Carinske ispostave Mostar (broj, nadnevak i količina uvezene robe pobliže opisana u dodatku odluke), za koju je plaćena carina, dok posebna pristojba (taksa, prelevman) nije obračunata niti plaćena.

12. Nakon stoje proveden carinski postupak i apelant uplatio carinski dug, Carinarnica Mostar je, po službenoj dužnosti, pokrenula postupak naknadne naplate manje plaćene carine i carinskih pristojbi za robu uvezenu 24. rujna 2001. godine, i to pileće meso strojno iskošteno - ostalo iz tarifne oznake 0207.14 00 00, koju je uvezao apelant po Jedinstvenim carinskim ispravama (broj i nadnevak navedeni u dodatku ove odluke).

13. Federalno ministarstvo financija - Carinska uprava, Carinarnica Mostar, je nakon okončanja navedenog postupka donijelo rješenja (broj i nadnevak rješenja pobliže naveden u dodatku ove odluke) i obvezala apelanta da na ime razlike manje plaćenih uvoznih pristojbi, carina i posebnih pristojbi (prelevmana) za robu iz tarifne oznake 0207.14 00 00 - pileće meso strojno iskošteno - ostalo uvezeno u Bosnu i Hercegovinu, uplati iznose (pobliže navedene u dodatku ove odluke).

14. Carinarnica Mostar ističe u svom rješenju daje postupak carinjenja proveden protivno odredbama Zakona o carinskoj politici BiH jer je izvršeno carinjenje sirovina koje je poduzeće "Lijanovići" kupilo u inozemstvu i izravno isporučilo inozemnom proizvođaču, a ne gotovog proizvoda koji je stvarno i uvezen. Na ovaj je način, kako se ističe u odluci, došlo do neplaćanja posebne takse - prelevmana čime su povrijeđene odredbe Odluke o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna pristojba i o visini te pristojbe u 2002. godini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 33/01). Prema točki II ove odluke, Odluka se primjenjuje od 1. siječnja 2002. godine, a prema točki I iste odluke, Odluka o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna pristojba i o visini te pristojbe ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 2/99, 10/99, 15/99, 17/00, 36/00 i 15/01), primjenjuje se u istovjetnom tekstu do 30. lipnja 2002. godine.

15. Protiv rješenja Carinarnice Mostar (broj i nadnevak pobliže naveden u dodatku ove odluke), apelant je izjavio prizive Federalnom ministarstvu financija, pobijajući njihovu zakonitost i predložio da se ta rješenja ponište.

16. Zamjenik federalnog ministra financija, rješavajući prizive apelanta izjavljene protiv pobijana 83 rješenja prvostupajnskog organa, donio je rješenja (broj i nadnevak pobliže naveden u dodatku ove odluke), kojim je odbio prizive apelanta kao neutemeljene, uz obrazloženje daje Carinarnica Mostar donijela pravilne i zakonite odluke kada je obvezala apelanta na naplatu posebne pristojbe koja u momentu carinjenja predmetne robe nije obračunata i naplaćena.

17. Protiv rješenja Federalnog ministarstva financija apelant je podnio tužbe Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine. Vrhovni je sud Federacije Bosne i Hercegovine, u upravnom sporu po tužbama apelanta protiv rješenja drugostupajnskog organa, donio presude (pobliže navedene u dispozitivu ove odluke) kojim se tužbe odbijaju, uz obrazloženje da su pobijana rješenja pravilno donesena i na zakonu utemeljena.

18. Iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu je evidentno daje Federalno ministarstvo financija, u svezi primjene Odluke o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu plaća posebna pristojba i o visini te pristojbe, dalo tumačenje broj 01-16-2632/00 od 23. lipnja 2000. godine da se navedena odluka ne primjenjuje na strojno iskošteno pileće i pureće meso i kožice namijenjeno za proizvodnju. Navedeno je tumačenje dopisom 0906. broj D-6105/2 od 4. srpnja 2000. godine dostavljeno svim carinarnicama na provedbu.

19. Aktom Carinske uprave Federalnog ministarstva financija (0902. broj D-7108 od 25. srpnja 2000. godine) carinarnice su obaviještene daje mišljenje Federalnog ministarstva financija (broj 01-16-2632/00 od 23. lipnja 2000. godine) o neplaćanju prelevmana na strojno iskošteno pileće i pureće meso i kožice namijenjeno za proizvodnju - oprečno navedenoj odluci o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu plaća posebna pristojba i o visini te pristojbe. Također je navedeno da će za sve pošiljke koje su ocarinjene bez plaćanja posebne pristojbe carinarnice izvršiti naknadni obračun i naplatu posebne pristojbe, o čemu je nužno izvijestiti Carinsku upravu.

20. Aktom 0901. broj 16-8-3180-2/02 od 5. travnja 2002. godine Carinska je uprava izvijestila sve carinarnice da se akti 0906. broj D-6105/2 od 4. srpnja 2000. godine i 0902. broj D-7108 od 25. srpnja 2000. godine, dostavljeni kao Upute o obračunu i naplati posebne pristojbe za robu iz tarifne oznake 0207.14 00 00 za robu (strojno iskošteno pileće i pureće meso i kožice namijenjeno za proizvodnju) stavljaju van snage. U cilju jednoobraznog postupanja naloženo je da se, počevši od 8. travnja 2002. godine, na svu robu koja se svrstava u tarifnu oznaku 0207.14 00 00 naplaćuje posebna pristojba u visini utvrđenoj navedenom odlukom.

IV. Relevantni propisi

21. Zakon o vanjsko-trgovinskoj politici
(“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 7/98)

Članak 31. u relevantnom dijelu glasi:

“1. Vijeće ministara BiH propisuje primjenu zaštitnih mjera na proizvod kada utvrdi da se takav proizvod uvozi u Bosnu i Hercegovinu u povećanim količinama, apsolutno ili relativno u odnosu na domaću proizvodnju i pod takvim uvjetima pod kojima se prouzrokuje ili prijeti opasnost ozbiljne povrede domaće proizvodnje istih ili sličnih proizvoda...”

Članak 33. u relevantnom dijelu glasi:

“Vijeće ministara BiH može propisati primjenu zaštitnih mjera u ograničenom periodu budući da može biti potrebno da spriječi ili otkloni ozbiljnu štetu, te da olakša podešavanje”.

22. Odluka o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna taksa i o visini te takse (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 2/99, 10/99, 15/99, 17/00, 36/00 i 15/01)

Odluka u relevantnom dijelu glasi:

I

“Ovom odlukom, radi zaštite domaće proizvodnje, određuju se proizvodi za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna taksa i visina te takse.”

II

“Utvrđuje se posebna taksa po mjernoj jedinici na uvezene proizvode, i to:

<i>Tarifna oznaka</i>	<i>Naziv</i>	<i>Mjerna jedinica</i>	<i>Visina posebne takse po mjernoj jedinici u KM</i>
	<i>- kokoši, domaćih</i>		
<i>0207.14 00 00</i>	<i>isječeni komadi i otpaci, smrznuti</i>	<i>1 kg</i>	<i>2 KM</i>

....“

23. **Odluka o primjeni Odluke o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna taksa i o visini te takse u 2002. godini** (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 33/01)

Odluka u relevantnom dijelu glasi:

I

“Odluka o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna taksa i o visini te takse (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 2/99, 10/99, 15/99, 17/00, 36/00 i 15/01), primjenjivat će se u istovjetnom tekstu do 30. lipnja 2002. godine.

II

“Ova odluka stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, a primjenjivat će se od 1. siječnja 2002. godine“.

24. **Zakon o upravnim sporovima**

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 2/98 i 8/00)

Članak 30. u relevantnom dijelu glasi:

“O upravnim sporovima sud rješava u nejavnoj sjednici.

Zbog složenosti sporne stvari, ili ako inače nađe da je to potrebno radi boljeg razjašnjenja stanja stvari, sud može riješiti da se održi usmena rasprava (u daljnjem tekstu: rasprava).

Iz razloga navedenih u stavku 2. ovog članka i stranka može predložiti da se održi rasprava“.

V. **Apelacija**

a) **Navodi iz apelacije**

25. Apelant pobija presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, rješenja Carinarnice Mostar i rješenja Federalnog ministarstva financija, jer smatra da su pobijanim odlukama povrijeđena njegova ustavna prava, i to:

- pravo na pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine;

- pravo na mirno uživanje imovine iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine);

- zabrana diskriminacije iz članka 14. Europske konvencije (članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine).

26. Apelant traži od Ustavnog suda da na temelju članka 75. Poslovnika Ustavnog suda donese privremenu mjeru kojom bi se obustavilo izvršenje pobijanih odluka do donošenja odluke Ustavnog suda, jer bi njihovim izvršenjem mogle nastupiti nesagledive i nenadoknadive štetne posljedice za apelanta.

Apelant navodi da se pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine vodi još upravnih postupaka u sporu radi poništenja velikog broja pobijanih rješenja, utemeljenih na istoj činjeničnoj i pravnoj osnovi čije je izvršenje u tijeku. Apelant ističe da bi izvršenje pobijanih odluka, budući da nemaju sredstava na žiro-računu, prouzročilo blokadu žiro-računa što bi dovelo do pokretanja stečajnog postupka, te apelantovog prestanka rada i djelovanja na tržištu.

Apelant smatra da su postupanjem Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, Federalnog ministarstva financija i Carinarnice Tomislavgrad, povrijeđena njegova prava na pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije, jer prije donošenja prvostupanjskog rješenja nije proveden postupak i nije mu dana mogućnost izjašnjenja na činjenice i dokaze koji prethode donošenju rješenja. Također ističe da navodi njegovog priziva nisu razmatrani ni procjenjivani u drugostupanjskom postupku, niti su navodi tužbe procijenjeni u postupku pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, a obrazloženja donesenih odluka su nepotpuna i ne sadrže razloge o odlučnim činjenicama.

27. Apelant predlaže da Ustavni sud usvoji apelaciju, ukine presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i predmet vrati Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine na ponovni žuran postupak i donošenje presude.

b) Odgovor na apelaciju

28. U odgovoru na apelaciju, u predmetu broj 148/03 koji se odnosi na isto pitanje, Federalno ministarstvo financija je istaknulo da u cijelosti potvrđuje sve razloge navedene u pobijanim presudama Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i smatra da tim presudama nisu povrijeđene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine, kao ni odredbe Europske konvencije, te predlaže da Ustavni sud podnesene apelacije odbije.

VI. Dopustivost

29. Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.”

30. Pitanja koja proizlaze iz apelacije odnose se povredu apelantovih prava zaštićenih Europskom konvencijom. Iz članka II/2. Ustava Bosne i Hercegovine slijedi da se prava i slobode, predviđeni u Europskoj konvenciji i u njezinim protokolima, izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i da imaju prioritet nad ostalim zakonima.

Članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonima entiteta, i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kad je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio”.

31. U ovom su predmetu pobijane presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine protiv kojih nema daljnjih redovitih pravnih lijekova.

32. Apelant je presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj U-410/03 od 27. kolovoza 2003. te br. U-412/03, U-408/03, U-414/03 U-416/03, U-423/03, U-415/03, U-413/03 od 27. kolovoza 2003. godine, U-443/03, U-440/03, U-438/03,

U-445/03, U-435/03, U-439/03 od 28. kolovoza 2003., U-504/03, U-505/03, U-507/03, U-508/03, U-515/03, U-509/03 od 29. kolovoza 2003. godine, U-515/03, U-509/03, U-523/03, U-566/03, U-564/03, U-567/03, U-555/03, U-559/03, U-557/03, U-556/03, U-625/03, U-519/03, U-518/03, U-621/03, U-622/03, U-619/03, U-605/03, U-607/03, U-624/03, U-620/03, U-568/03, U-600/03, U-601/03, U-617/03, U-609/03, U-604/03, U-610/03, U-616/03, U-606/03 od 11. rujna 2003. godine, U-780/03, U-807/03, U-808/03, U-812/03, U-798/03, U-797/03, U-782/03, U-778/03, U-802/03, U-811/03, U-804/03, U-818/03, U-819/03, U-781/03, U-864/03, U-809/03, U-801/03, U-783/03, U-779/03, U-810/03, U-806/03, U-863/03, U-873/03, U-805/03, U-813/03 od 18. rujna 2003. godine, kao i brojevi U-1236/03, U-1225/03, U-1223/03, U-1255/03, U-1248/03, U-1231/03, U-1233/03, U-1230/03, U-1241/03, U-1251/03 i U-1242/03 od 25. rujna 2003. godine, primio u razdoblju od 27. kolovoza do 25. rujna 2003. godine, a apelacije protiv navedenih presuda su podnesene Ustavnom sudu u razdoblju od 4. do 21. studenoga 2003. godine, odnosno u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda.

Prema tomu, apelacije su dopustive.

VI. Meritum

33. Apelant pobija presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, jer smatra da su pobijanim presudama i rješenjima povrijeđena njegova ustavna prava (pravo na pravičan postupak - članak 6. Europske konvencije, prava na imovinu - članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, nediskriminaciju - članak 14. Europske konvencije, što odgovara čl. II/3.(e), II/3.(k) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine).

Ustavni sud, prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, mora ispitati jesu li u postupku pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine povrijeđena apelantova prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije.

a) Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije

34. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke. "

35. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u prvoj rečenici, glasi kako slijedi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u

razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]

1. Postojanje “spora” u smislu značenja

članka 6. stavak 1. Europske konvencije

36. U svezi postojanja “spora” o pravu, Ustavni sud upućuje na principe iznesene u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava i sažete u njegovoj presudi *Bentham* od 23. listopada 1985. godine (serija A, broj 97, strane 14-15, stavak 32).

37. U ovom je predmetu razvidno daje spor nastao pokretanjem postupka carinskih organa radi naknadne naplate posebne pristojbe za robu uvezenu 1. travnja 2002. godine, i to pileće meso strojno iskošteno - ostalo iz tarifne oznake 0207.14 00 00 koju je uvezao apelant prema Jedinstvenim carinskim ispravama. Spor je pred carinskih organima okončan rješanjem zamjenika federalnog ministra financija da odbije priziv apelanta kao neutemeljen. Postupak je pred carinskim organima vođen i okončan bez pozivanja apelanta ili njegovog zastupnika. Spor je nastavljen podnošenjem tužbe Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, koji je u upravnom sporu po tužbi apelanta protiv rješenja drugostupanjskog organa donio presude kojim se tužbe odbijaju, uz obrazloženje da su pobijana rješenja pravilno donesena i na zakonu utemeljena.

38. Nadalje, Ustavni sud zapaža da predmet pobijanja pred Ustavnim sudom nije prosto posljednja odluka Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine već i ono što je prethodilo takvoj odluci Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno postupak koji je vođen pred carinskim (upravnim) organima.

39. Sukladno iznesenom, Ustavni sud smatra da postupak pred carinskim organima, sam po sebi, ne predstavlja “spor”, a da se postupak u upravnom sporu pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, vođen u konkretnom slučaju, može smatrati “sporom” u smislu značenja članka 6. Europske konvencije. Nadalje, Ustavni sud zapaža daje cilj vođenja upravnog spora bio utvrđivanje postojanja ili nepostojanja neke činjenice ili prava o kojima mogu ovisiti odluke u upravnom postupku pred carinskim organima. Konačno, Ustavni sud smatra da, ukoliko rješenje upravnog spora pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine može imati za posljedicu poništavanje odluka donesenih u upravnom postupku, onda se taj postupak mora smatrati cjelinom i kao takav biti predmetom razmatranja pred Ustavnim sudom pod uvjetom daje i taj postupak obuhvaćen apelantovim prizivom (vidi Odluku Ustavnog suda u predmetu broj U 65/02 od 26. rujna 2003. godine).

2. “Građanska prava i obveze”

40. Članak 6. stavak 1. utvrđuje proceduralne garancije za presuđivanje u određenim sporovima. Uporaba izraza “građanska prava i obveze” je za tvorce Europske konvencije trebala utvrđivati granice primjene članka 6. stavak 1. Izraz se ne može primjenjivati na

sve sporove u svezi “građanskih prava i obveza” iz domaćeg prava; ovo pravo ili obveza mora biti kvalificirano kao “građansko”. Ovaj pojam, međutim, može imati nekoliko značenja.

41. U ovom je predmetu potrebno riješiti preliminarno pitanje je li konkretni upravni spor “spor” o “građanskim pravima i obvezama”.

42. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, početna je točka u svakom predmetu karakter koji se daje ovim pravima i obvezama, a prema pravnom sustavu tužene strane. Međutim, ovo ne propisuje više nego početnu naznaku kako je pojam “građanskih prava i obveza” “neovisan” u smislu Europske konvencije i “ne može se tumačiti samo prema domaćem zakonu tužene strane”; “treba li se pravo smatrati građanskim, u smislu značenja tog izraza u Europskoj konvenciji, mora biti utvrđeno u odnosu na suštinski sadržaj i efekte tog prava - a ne njegovom pravnom klasifikacijom - prema domaćem pravu relevantne države” (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava u presudi *König* od 28. lipnja 1978. godine, serija A, broj 27, st. 88-89).

43. U ovu svrhu treba, također, uzeti u obzir pravne sustave drugih država, ustvari da bi se vidjelo postoji li bilo kakav jednoobrazan koncept “građanskih prava i obveza” koji bi ili obuhvatio ili isključio činjenice ovog predmeta (vidi navedenu presudu *König*, serija A, broj 27, stavak 89).

44. Europski sud za ljudska prava smatra da izraz “sporovi” o “građanskim pravima i obvezama” uključuje sve postupke čiji je rezultat odlučujući za privatna prava i obveze, čak i ako se postupak tiče spora između pojedinca i javne vlasti koja djeluje neovisno i bez obzira pripadaju li, prema domaćem pravnom sustavu tužene države, u sferu privatnog ili javnog prava ili su doista mješovitog karaktera (vidi presudu *Ringeisen* od 16. srpnja 1971. godine, serija A, broj 13, stavak 94; navedenu presudu *König*, serija A, broj 27, stavci 90 i 94). Štoviše, nije dovoljno da spor ili postupak imaju slabu vezu ili neznatne posljedice koje utječu na građanska prava ili obveze; “građanska prava ili obveze moraju biti predmet - ili jedan od predmeta spora; rezultat postupka mora biti izravno odlučujući za to pravo” (*La Compte, Van Leuven i De Meyere* presuda od 23. lipnja 1981. godine, serija A, broj 43. stavak 47).

45. U konkretnom predmetu, predmet postupaka je bila naplata posebne pristojbe na uvezenu robu. Da bi se ustvrdio karakter ove pristojbe, nužno je definirati karakter zakonske odredbe koja regulira naplatu ove pristojbe i narav obveze koja proistječe iz ove zakonske odredbe.

46. Obveza plaćanja posebne pristojbe - prelevmana proistječe iz članka I Odluke o određivanju proizvoda za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna taksa i o visini te takse. Tom je odlukom propisano da se, radi zaštite domaće proizvodnje, određuju proizvodi za koje se pri njihovom uvozu u 1999. godini plaća posebna pristojba i visina te pristojbe. U suštini, pristojba - prelevman ne predstavlja carinsku, odnosno

poreznu obvezu, u tipičnom značenju tih pojmova, već taksu kojom se regulira domaće tržište, odnosno dodatna obveza za uvoznika robe. Samim tim, obveza koja proistječe iz navedene odluke u suštini bi predstavljala obvezu iz sfere javnog prava, koju je propisala država u cilju zaštite domaćih proizvođača. Iz navedenog proizlazi da bi spor o obvezi plaćanja posebne pristojbe - prelevmana mogao predstavljati materiju koja je izvan djelokruga zaštite članka 6. Europske konvencije. Međutim, Ustavni sud zapaža da, iako narav obveze ne potpada u djelokrug zaštite članka 6. Europske konvencije, nacionalni pravni sustav mora biti organiziran tako da garantira minimum procesne zaštite u nacionalnim okvirima koju pruža ovaj članak u tim slučajevima. Ovo zato što obveze u sferi plaćanja obveza prema državi najčešće imaju veliki utjecaj na imovinska prava privatnih osoba. Pravo na imovinu i angažiranost u trgovinske aktivnosti dijele materijalni karakter. U tom smislu praksa Europskog suda za ljudska prava razvidno prepoznaje, kao građansko pravo, pravo na kompenzaciju za materijalni gubitak nastao nezakonitim djelovanjem države.

47. U konkretnom je slučaju van svake dvojbe postojanje propisa koji reguliraju ovu oblast, ali je isto tako neprijeporno da su određeni organi uprave Federacije Bosne i Hercegovine donijeli niz akata kojima su pobliže regulirali ovu oblast. Tako su za određeno razdoblje isključili obvezu plaćanja posebne pristojbe - prelevmana za uvoz pilećeg mesa koje je uvezao apelant. Na taj je način stvorena potpuno drukčija pravna situacija od one koja je regulirana navedenom odlukom, prema kojoj ova obveza za apelanta, u vrijeme uvoza predmetne robe, nije ni postojala. Sukladno navedenom, postavlja se pitanje postojanja obveze plaćanja posebne pristojbe - prelevmana za uvoz pilećeg mesa za razdoblje za koje je navedena odluka bila na snazi, odnosno zakonitosti akata koje su donijeli određeni organi uprave Federacije Bosne i Hercegovine i utjecaj tih akata na apelantovu obvezu u odnosu na plaćanje posebne pristojbe - prelevmana. Ustavni sud zapaža da ni carinski organi uprave, a ni Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, nisu posvetili dužnu pozornost ovom pitanju koje je pokrenuo apelant pred svim instancama koje su odlučivale o njegovom predmetu. Ustavni sud smatra da se ovo pitanje pojavljuje kao prethodno pitanje o kojem ovisi ishod postupka i postojanje obveze apelanta u odnosu na plaćanje ovih posebnih pristojbi - prelevmana.

48. Nadalje, u predmetima u kojima su odluku donijeli upravni organi, mora postojati mogućnost pobijanja pred sudom koji funkcionira sukladno članku 6. Europske konvencije. Imajući u vidu daje upravni spor, u konkretnom slučaju, jednostupanjski, ta mogućnost doista postoji, ali obzirom da se postupak pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine vodi, u pravilu, bez nazočnosti stranaka, to, po mišljenju Ustavnog suda, ne osigurava minimum procesnih garancija propisanih člankom 6. Europske konvencije.

49. Ustavni sud smatra da on ne predstavlja "četvrtu instancu" glede primjene domaćeg zakona već daje njegova temeljna zadaća zaštita Ustava Bosne i Hercegovine i prava koja

su sadržana u njemu. Ustavni sud može ispitivati način na koji redoviti sudovi tumače i primjenjuju domaće pravo ukoliko su domaći zakoni primijenjeni i tumačeni tako da krše Ustavom zaštićena prava. U odnosu na pitanje treba li neko pravo ili obveza biti sukladna Europskoj konvenciji i tako zahtjevima iz članka 6. Europske konvencije, Ustavni sud podsjeća da, prema Ustavu Bosne i Hercegovine, Europska konvencija ima prioritet nad domaćim zakonima, te samim tim i pravo i zakoni koje primjenjuju redoviti sudovi moraju biti u suglasnosti s Europskom konvencijom, bez obzira na doslovno značenje pojedinih odredbi zakona koji se primjenjuju u pravnom sustavu.

50. Sukladno navedenom, Ustavni sud smatra da čak i kada bi se neko pravo moglo razvidno svrstati u domenu javnog prava, koje je izvan djelokruga članka 6. Europske konvencije, nužno je, u nacionalnim okvirima, osigurati minimum procesnih pretpostavki u svrhu vođenja postupka sukladno članku 6. Europske konvencije. Pri tome najveća obveza leži upravo na pravosudnim organima koji imaju ustavnu obvezu, bez obzira na karakter spora, osigurati puno poštivanje zahtjeva članka 6. Europske konvencije.

51. Međutim, Ustavni sud primjećuje daje, u konkretnom slučaju, djelovanjem određenih tijela uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine nastala potpuno nova pravna situacija, čiji opseg isključuje primjenu javno-pravnog odnosa između apelanta i države. Nadalje, takvoj pravnoj situaciji nisu tijela, koja su vodila postupak radi utvrđivanja apelantove obveze, posvetila nužnu pozornost, pa je kao rezultat takvog djelovanja tih tijela nastala financijska obveza za apelanta, koja nedvojbeno utječe na njegova imovinska, tj. "građanska prava i obveze", u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Konačno, Ustavni sud smatra da pojedinac mora biti zaštićen od proizvoljnog djelovanja države i da svaki propust u tom smislu može imati za posljedicu izravnu primjenu članka 6. stavak 1. Europske konvencije čija svrha i jeste, kao uostalom i cijele Europske konvencije, upravo zaštita pojedinaca od proizvoljnog djelovanja države.

52. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje daje članak 6. stavak 1. primjenjiv u predmetnom slučaju.

3. Poštivanje članka 6. stavak 1. Europske konvencije

53. Potrebno je utvrditi je li Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine, u okviru svoje nadležnosti, ispoštovao zahtjeve članka 6. stavak 1, odnosno je li postupak pred tim sudom sadržavao proceduralne garancije kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

54. Ustavni sud zapaža da je postupak pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine vođen bez nazočnosti stranaka, iako je apelant konstantno ukazivao na praksu carinskih organa da odlučuju bez njegove nazočnosti i bez pružanja mogućnosti da osobno pobije navode iz prijava. Apelant nije izričito tražio nazočnost na raspravi pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, ali je to bila njegova temeljna zamjerka praksi carinskih organa koju je on izrazio u svojoj tužbi tom sudu. I pored toga, Vrhovni

sud Federacije Bosne i Hercegovine nije smatrao nužnim da ni apelanta niti predstavnika carinskih organa pozove na sjednicu na kojoj se odlučivalo o apelantovoj tužbi.

4. Nazočnost sjednici Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i javna rasprava

55. Ustavni sud podsjeća da stranke moraju imati mogućnost da osobno nazoče sjednici suda. Ovo se odnosi, prvenstveno, na suđenje pred prvostupanjskim sudom. Međutim, pravo na pravično suđenje, također, podrazumijeva pravo da se nazoči pred sudovima više instance koji odlučuju o prizivima, osim kada je razmatranje pred ovim sudovima ograničeno na procesna ili čisto pravna pitanja, kada osobna nazočnost optuženog (ili druge stranke) nije od značaja.

56. Ustavni sud, nadalje, primjećuje da članak 6. stavak 1. Europske konvencije govori o javnoj raspravi, dok Zakon o upravnim sporovima govori o nejavnoj sjednici vijeća suda. Obzirom da Europska konvencija, prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, ima supremaciju nad svim ostalim zakonima, a sve domaće institucije su obvezne izravno je primjenjivati, ovaj se pojam mora tumačiti u duhu pojma javne rasprave iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

57. Ustavni sud nalazi daje upravni spor, u konkretnom slučaju, jednostupanjski i da jedino postupak pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine ima karakter redovitog sudskog postupka, pa samim tim, taj postupak mora biti vođen tako da zadovolji zahtjeve "javnog suđenja" i zahtjeve prava javnosti na kontrolu pravosuđa.

58. U konkretnom je slučaju člankom 30. Zakona o upravnim sporovima propisano da se u upravnim sporovima rješava u nejavnoj sjednici, dakle u sjednici koja isključuje javnost. Međutim, st. 2. i 3. ovog članka daju mogućnost da se održi usmena rasprava, pa čak i da jedna od stranaka podnese takav prijedlog. Ustavni sud uočava da konstantna praksa Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine ukazuje da se sjednice Vrhovnog suda, u pravilu, održavaju bez nazočnosti javnosti i bez pozivanja stranaka u postupku. Nadalje, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju postoji niz krupnih pravnih pitanja od značaja za pravilno rješavanje predmetnih sporova (na koja je Ustavni sud ukazao u ovoj odluci), a daje, i pored toga, Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine odlučio održati nejavnu sjednicu zanemarujući navode apelanta koji se odnose na nesudjelovanje u postupku koji je vođen pred carinskim organima. Iz svega navedenog proizlazi da apelantu ni u postupku koji je vođen pred carinskim organima, a ni u postupku pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine, nije osigurana javnost postupka i nije mu dana mogućnost da osobno ispita navode prijave protiv njega niti da osobno obrazloži razloge podnošenja tužbe u upravnom sporu.

59. Ustavni sud zaključuje da, u konkretnom slučaju, pravo na javno suđenje nije ispoštovano.

**b) Pravo na imovinu u svezi prava na zabranu diskriminacije
- članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, članak 1. Protokola
broj 1 uz Europsku konvenciju, članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine
i članak 14. Europske konvencije.**

60. U odnosu na navode apelanta koji se odnose na povredu njegovih imovinskih prava i povredu zabrane diskriminacije koji su regulirani čl. II/3.(k) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju i člankom 14. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da, u svjetlu svojih zaključaka u odnosu na članak 6. stavak 1. Europske konvencije, nije nužno razmatrati ove navode apelanta.

VII. Zaključak

61. Na temelju članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

62. Obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije nužno posebice razmatrati apelantov prijedlog za donošenjem privremene mjere.

63. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 384/03**, rješavajući apelaciju **M. A. i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se, kao neutemeljene, apelacije:

- **M. A. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-682/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-2084/00** od 17. lipnja 2002. godine;
- **A. L. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-682/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-2210/00** od 13. lipnja 2002. godine;
- **N. K i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-556/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-2254/00** od 4. lipnja 2002. godine;
- **S. V i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-548/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-2146/00** od 17. lipnja 2002. godine;

- Š. D. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-552/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2376/00 od 12. lipnja 2002. godine;
- I. A. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-554/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2358/00 od 12. lipnja 2002. godine;
- S. B. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-546/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00 od 4. lipnja 2002. godine;
- D. U. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-684/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2348/00 od 17. lipnja 2002. godine;
- R. F. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-692/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-720/01 od 5. srpnja 2002. godine;
- N. I. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-686/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-917/01 od 5. srpnja 2002. godine;
- M. S. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-568/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2153/00 od 20. lipnja 2002. godine;
- S. K. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-550/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2062/00 od 17. lipnja 2002. godine;
- S. M. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-570/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2175/00 od 20. lipnja 2002. godine;
- R. P. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-752/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-85/01 od 9. rujna 2002. godine;
- H. S. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-703/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-929/01 od 3. srpnja 2002. godine;
- M. T., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-889/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2117/00 od 16. listopada 2002. godine;

- J.Ž., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-898/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-878/02 od 21. listopada 2002. godine;
- E. Ž., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-848/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2282/00 od 16. rujna 2002. godine;
- S.K. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-590/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1999/00 od 18. lipnja 2002. godine;
- S.V i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-606/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2338/00 od 11. lipnja 2002. godine;
- M. A. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-580/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2331/00 od 19. lipnja 2002. godine;
- M. A. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-586/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2011/00 od 18. lipnja 2002. godine;
- R.Š. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-566/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2367/00 od 19. lipnja 2002. godine;
- M. S. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-578/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2063/00 od 18. lipnja 2002. godine;
- M. R, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-688/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1265/01 od 11. srpnja 2002. godine;
- S. B. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-546/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00 od 4. lipnja 2002. godine;
- D. H. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-588/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2287/00 od 19. lipnja 2002. godine;
- H. F. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-576/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2109/00 od 18. lipnja 2002. godine;

- D. M. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-582/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2083/00 od 18. lipnja 2002. godine;
- E. S., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-574/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1973/00 od 20. lipnja 2002. godine;
- M. S. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-572/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2185/00 od 20. lipnja 2002. godine;
- A. Č. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-584/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2353/00 od 19. lipnja 2002. godine;
- S. B. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-718/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-73/01 od 9. rujna 2002. godine;
- E. K., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-714/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2121/00 od 2. rujna 2002. godine;
- A. R., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-846/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-955/01 od 27. kolovoza 2002. godine;
- A. M., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-724/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1989/00 od 2. rujna 2002. godine;
- F. A. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-784/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-123/01 od 28. kolovoza 2002. godine;
- S. M. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-844/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2116/00 od 28. kolovoza 2002. godine;
- F. C. i dr., podnesene na presude Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-940/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2213/00 od 29. kolovoza 2002. godine;
- E. S. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-716/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1137/1 od 9. rujna 2002. godine;

- A. O. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-754/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-43/01 od 17. rujna 2002. godine;
- M. J. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-712/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2000/00 od 24. svibnja 2002. godine;
- Đ. U. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-726/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1814/00 od 24. travnja 2002. godine;
- S. F. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-842/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1931/00 od 9. srpnja 2002. godine;
- I. K. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-722/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1957/00 od 2. rujna 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Osobe navedene u dispozitivu i u prilogu ove odluke (u daljnjem tekstu: apelanti), podnijele su apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) i Općinskog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Općinski sud), koje su navedene u dispozitivu ove odluke.
2. Apelacije su podnesene od 6. do 20. studenoga 2003. godine.

I. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Sukladno odredbama članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, apelacije su dostavljene Kantonalnom sudu i drugim strankama u postupku, radi davanja odgovora.
4. Odgovore su dostavili: Unsko-sanski kanton, Kantonalni sud u Bihaću i Kantonalna bolnica “Dr. Irfan Ljubijankić” u Bihaću.

5. Na temelju članka 30. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud, obzirom da se apelacije odnose na isto pitanje iz nadležnosti Ustavnog suda, odlučio voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku broj AP-384/03. Spojene su sljedeće apelacije: AP-384/03, AP-386/03, AP-387/03, AP-388/03, AP-389/03, AP-390/03, AP-391/03, AP-392/03, AP-393/03, AP-394/03, AP-397/03, AP-398/03, AP-421/03, AP-422/03, AP-423/03, AP-424/03, AP-426/03, AP-427/03, AP-428/03, AP-429/03, AP-430/03, AP-431/03, AP-432/03, AP-433/03, AP-434/03, AP-435/03, AP-436/03, AP-536/03, AP-537/03, AP-538/03, AP-539/03, AP-542/03, AP-648/03, AP-649/03, AP-655/03, AP-656/03, AP-657/03, AP-658/03, AP-659/03, AP-660/03, AP-661/03, AP-662/03, AP-663/03, AP-664/03 i AP-665/03.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu koji se nalaze u prilogu ove odluke, mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Apelanti su u razdoblju od 1. rujna 1994. do 31. prosinca 1995. godine bili uposleni u Kantonalnoj bolnici "Dr. Irfan Ljubijankić" u Bihaću (u daljnjem tekstu: zdravstvena ustanova). Obzirom da apelantima nisu isplaćene plaće za obavljeni rad u navedenom razdoblju, podnijeli su tužbe Općinskom sudu u Bihaću protiv zdravstvene ustanove i Unsko-sanskog kantona.

8. Općinski je sud svojim presudama, navedenim u dispozitivu ove odluke, odlučio tužbene zahtjeve, zbog prigovora zastare kojeg je istaknula zdravstvena ustanova i nedostatka pasivne legitimacije kojeg je istaknuo Unsko-sanski kanton, odbiti u cijelosti.

9. Apelanti su protiv presuda općinskog suda, kojima je odlučeno o njihovim tužbenim zahtjevima, izjavili prizive Kantonalnom sudu. Prema prizivnim navodima, apelanti smatraju da u konkretnom slučaju nije nastupila zastara potraživanja, navodeći daje u više navrata tuženi Unsko-sanskog kanton priznao dug i daje na taj način došlo do prekida zastare. Zato su predložili da se pobijane presude preinače i usvoje njihovi tužbeni zahtjevi, ili da se pobijane presude ukinu i predmeti vrate prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

10. Kantonalni je sud presudama, navedenim u dispozitivu ove odluke, odbio prizive apelanata kao neutemeljene i potvrdio prvostupanjske presude.

IV. Apelacije

a) Navodi iz apelacija

11. U apelacijama se navodi da su Općinski sud i Kantonalni sud odlučili da se tužbeni zahtjevi u odnosu na poslodavca apelanata odbiju, jer je došlo do zastare potraživanja. U odnosu na drugotuženog, Unsko-sanski kanton, tužbeni zahtjevi su odbijeni zbog

nedostatka pasivne legitimacije, a sve daje i postojala pasivna legitimacija, tužbeni zahtjevi apelanata bili bi odbijeni zbog nastupanja zastare potraživanja.

12. Apelanti smatraju da u konkretnim slučajevima nije nastupila zastara potraživanja, navodeći daje u više navrata drugotuženi priznao dugovanja i daje na taj način došlo do prekida zastare. U vezi s tim, apelanti se pozivaju na odluku Ustavnog suda u predmetu U 4/02 i na presude istih redovitih sudova u drugim slučajevima, koji su o istom pitanju (isplate tzv. "ratnih" plaća) udovoljili tužbenim zahtjevima (presude br. PR-125/00 i Gž-650/00).

13. Glede Unsko-sanskog kantona, apelanti ističu da taj kanton i sada u svom proračunu raspolaže sredstvima za isplatu "ratnih" plaća zdravstvenih djelatnika.

14. Iz navedenih razloga apelanti smatraju da im je povrijeđeno pravo na nepristran sud. Konkretno, apelanti se pozivaju na odredbu članka 23. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, koja glasi: "*Svatko bez razlike ima pravo na jednaku plaću za jednaki rad*".

15. Apelanti predlažu da Ustavni sud ukine pobijane presude, te da naloži tuženoj zdravstvenoj ustanovi i Unsko-sanskom kantonu da im solidarno isplate utužene iznose sa zakonskom kamatom i naknade troškove parničnog postupka.

b) Odgovori na apelacije

16. Kantonalno pravobraniteljstvo Bihać, koje zastupa Unsko-sanski kanton, u odgovoru navodi da su apelacije neutemeljene, jer isplata plaća ima obilježja povremenog potraživanja u smislu Zakona o obligacijskim odnosima. Budući da su sudovi odbili tužbene zahtjeve apelanata jer je nastupila zastara prema oba tuženika, postao je bespredmetan prigovor apelacija glede postojanja pasivne legitimacije Unsko-sanskog kantona.

17. Kantonalni sud u Bihaću, u svom odgovoru, ostaje kod razloga danih u pobijanim presudama.

18. Kantonalna se bolnica "Dr. Irfan Ljubijankić" u Bihaću, u svom odgovoru, protivi prijedlogu apelanata za solidarnom isplatom tuženog iznosa, jer nikada nije dobila ta sredstva od Unsko-sanskog kantona. Kantonalna bolnica nikada nije priznala prijeporni dug, obzirom da sredstva za plaće iz tog razdoblja nikada nije ni dobila. Ta su sredstva ostala kod Unsko-sanskog kantona, koji je u tijeku postupka pred sudom više puta priznao ta prijeporna potraživanja.

V Relevantni propisi

19. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** ("Službeni list RBiH", br. 2/92, 13/93 i 13/94 te "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 29/03), relevantne odredbe glase:

“Članak 262.

- (1) *Povjeritelj u obveznom odnosu je ovlašten od dužnika zahtijevati ispunjenje obveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi.*
  - (2) *Kad dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem, povjeritelj ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je uslijed toga pretrpio.*
- (...)

Članak 296.

- (1) *Obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba.*
  - (2) *Povjeritelj je dužan primiti ispunjenje od svake osobe koja ima neki pravni interes da obveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju.*
- (...)

Članak 360.

- (1) *Zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze.*
- (2) *Zastarjelost nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je povjeritelj mogao zahtijevati ispunjenje obveze.*
- (3) *Sud se ne može obazirati na zastarjelost ako se dužnik nije na nju pozvao.*

Članak 361.

- (1) *Zastarjelost počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjeritelj imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.*
- (...)

Članak 362.

Zastarjelost nastupa kad istekne posljednji dan zakonom određenog vremena.

Članak 365.

Dužnik se ne može odreći zastarjelosti prije nego što protekne vrijeme određeno za zastarjelost.

Članak 366.

- (1) *Pismeno priznanje zastarjele obveze smatra se kao odricanje od zastarjelosti.*
- (2) *Isto djelovanje ima davanje zaloge ili kojeg drugog osiguranja za zastarjelo potraživanje.*

Članak 371.

Potraživanja zastarijevaju za pet godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti.

Članak 372.

- (1) *Potraživanja povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo*

da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje izdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospelosti svakog pojedinog davanja.

(...)

Članak 387.

- (1) Zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug.
- (2) Priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjeritelju, nego i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje osiguranja.

Članak 388.

Zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom povjeriočevom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, u cilju utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

Članak 391.

Za prekid zastarijevanja nije dovoljno da povjritelj pozove dužnika pismeno ili usmeno da obvezu ispuni.

Članak 392.

- (1) Poslije prekida zastarijevanje počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastarijevanje.
- (2) Zastarijevanje koje prekine dužnik počinje teći iznova od priznanja (...)."

20. U **Zakonu o osnovnim pravima iz radnih odnosa**, koji se primjenjivao u vrijeme nastanka konkretnih potraživanja ("Službeni list SFRJ", br. 60/89 i 42/90 i "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94), relevantne odredbe glase:

“Članak 49.

(...)

Osobni se dohodak isplaćuje najmanje jedanput mjesečno.

(...)

Članak 79.

U ostvarivanju pojedinačnih prava iz radnog odnosa djelatnik ima pravo zahtijevati zaštitu pred organima u organizaciji, pred nadležnim sudom, ... sukladno zakonu.

(...)."

21. U **Zakonu u radu** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/99, 32/00 i 29/03) odgovarajuće odredbe članka 13, članka 70. stavak 1. i čl. 102. i 106. glase:

“Članak 13.

Na sva pitanja koja su u vezi sa ugovorom o radu, a koja nisu uređena ovim ili drugim zakonom, primjenjuju se opći propisi obligacijskog prava.

Članak 106.

Apsolutna zastara potraživanja iz radnog odnosa nastupa za tri godine od dana nastanka potraživanja, ako zakonom nije drukčije određeno”.

22. U **Zakonu o ustanovama** (“Službeni list RBiH”, br. 6/92, 8/93 i 13/94), relevantne odredbe glase:

“Članak 1.

Ustanova ... osniva se za obavljanje djelatnosti ... zdravstva ... i drugih djelatnosti, ako cilj obavljanja djelatnosti nije stjecanje dobiti.

Ustanova ima svojstvo pravne osobe.

Članak 39.

Ustanova stječe sredstva za rad iz sredstava osnivača, proračuna .... sredstava fonda, od naknade za obavljanje .... zdravstvenih i drugih usluga, od osobnog sudjelovanja korisnika usluga .... pod uvjetima određenim zakonom ili aktom o osnivanju ustanova.

Članak 41.

Ustanova je odgovorna za svoje obveze sredstvima kojima raspolaže.

Osnivač je supsidijarno odgovoran za obveze ustanove, ako aktom o osnivanju nije drukčije određeno.

Kada je osnivač odgovoran za obveze ustanove, dužan je:

- pokriti višak rashoda nad приходima ustanove, u roku od 60 dana od dana usvajanja godišnjeg obračuna.

(...)“.

VI. Dopustivost

23. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacija, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda.

24. Prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine *“Ustavni sud ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini”.*

25. Prema članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, *“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonima entiteta i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.”*

a) Nadležnost Ustavnog suda *ratione materiae*

26. Iz navoda apelacija proizlazi da se apelanti žale na povrede svojih prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) u odnosu na pravično suđenje, povredu svojih prava na imovinu zaštićenih člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i na povredu članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi prava na pravičan postupak.

27. Ustavni sud, zato, ima nadležnost *ratione materiae*.

b) Nadležnost suda *ratione temporis*

28. Glede nadležnosti Ustavnog suda *ratione temporis*, Ustavni sud može odlučivati, u principu, samo o ustavnim pitanjima po presudama koje su donesene nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine 14. prosinca 1995. godine (vidi Odluku Ustavnog suda U 2/98, od 5. lipnja 1998. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 22/98).

29. Ustavni sud nije nadležan razmatrati pitanja koja su se desila prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, Ustavni sud ima nadležnost razmotriti činjenice vezane za događaje koje su se desili prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine u svrhu dobivanja dodatnih informacija. Prema tomu, apelacije su dopustive zbog toga što su iscrpljeni svi dostupni pravni lijekovi i obzirom da su apelacije podnesene u roku od 60 dana od dana prijama pobijane sudske odluke.

30. U predmetnim slučajevima apelanti tvrde da im nisu isplaćene "ratne" plaće. Iako se prijeporna potraživanja u navedenim slučajevima odnose na razdoblje prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, pravo apelanata na njihovu plaću je potvrđeno sudskim presudama koje su donesene nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Ove sudske presude su stvorile opravdana očekivanja da će apellantima biti izvršene isplate plaća. Prema tomu, Ustavni sud ima nadležnost *ratione temporis*.

c) Iscrpljivanje pravnih lijekova i vremenski rok

31. U konkretnim slučajevima presude kantonalnog suda su konačne odluke. Ustavni je sud utvrdio da su sve apelacije podnesene u roku od 60 dana od dana kada su apelanti primili presude kantonalnog suda. Ustavni sud zaključuje da su apelacije pravodobne.

32. Iz svega navedenog proizlazi da su apelacije dopustive.

VII. Meritum

33. Iz navoda apelacija proizlazi da se apelanti žale na povrede ljudskih prava iz čl. II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao

i članka 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju zbog činjenice da prvotuženi poslodavac i drugotuženi Unsko-sanski kanton, u postupku pred redovitim sudovima, nisu solidarno obvezani na isplatu neisplaćenih plaća. Osim toga, apelanti ukazuju na povredu prava na nediskriminaciju u svezi uživanja prava na pravičan postupak. Konačno, apelanti se pozivaju na primjenu Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

Primjena Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

34. Glede primjene Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima na koju se apelanti pozivaju, Ustavni sud podsjeća da ova deklaracija nije pravno obvezujući ugovor, te da nema ustavno-pravni status u Bosni i Hercegovini (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 17/00 od 4. svibnja 2001. godine, točka 22, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 17/01). Slijedi da Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima nije primjenjiva u konkretnim slučajevima.

Pravo na pravičan postupak

35. Pravo na pravičan postupak je zaštićeno člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Evropske konvencije.

36. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:...

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

37. Članak 6. stavak 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

38. Prema članku II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, *“Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda Prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, “prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima se izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. ”*

39. Ustavni sud ne dvoji da su predmetni slučajevi oko isplate zaradenih, a neisplaćenih plaća građansko-pravne naravi, pa i kada se kao poslodavac pojavljuje javna ustanova (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Darnell v. VB*, od 26. listopada 1993. godine, serija A, broj 272). Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Evropske konvencije garantiraju svakomu pravo iznošenja pred sud bilo kojeg zahtjeva koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze kao i “pravo na pravično suđenje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi kaznenog postupka” (vidi presudu Evropskog suda

za ljudska prava, *Golder v. VB*, od 21. veljače 1975. godine, serija A, broj 18, stavak 36). Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo v. Spain*, od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68; Odluku Ustavnog suda U 63/01, od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 38/03).

40. Ustavni sud, nadalje, smatra da svaka država ima pravo i obvezu funkcionalno organizirati svoj pravni sustav. Pravni sustav svake države mora biti efikasan i omogućiti svakomu da iskoristi prednosti toga sustava prilikom *utvrđivanja* [između ostalih] *građanskih prava* u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. To znači da pravo pristupa sudu predstavlja element inherentan pravu iskazanom u članku 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, od 21. veljače 1975. godine, serija A, broj 18, stavak 36).

41. Ipak, postoji opravdano ograničenje prava pristupa sudu, kao i ograničenje ostvarivanja građanskih prava u određenim slučajevima, koji su potrebni da bi pravni sustav pravilno funkcionirao. Koja će se ograničenja nametnuti ovisi o konkretnom pravnom sustavu države, uzimajući u obzir, prije svega, mogućnosti i potrebe zajednice i pojedinaca (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Belgijski jezični slučaj* od 9. veljače 1967, serija A, broj 6, stavak 5).

42. U okviru tih ograničenja glede ostvarivanja građanskih prava spadaju i norme koje određuju subjekte koji su odgovorni za poštivanje građanskih prava apelanata. To pitanje treba biti efikasno i razvidno regulirano pravnim propisima, a tumačenje i primjena tih propisa je zadaća redovitih sudova u svakom konkretnom slučaju. Ovo ograničenje ima za cilj fokusiranje odgovornosti kod određenih subjekata i olakšavanje postupka za ostvarivanje građanskih prava. Prema tomu, Ustavni sud zaključuje da nositelj građanskih prava ima obvezu ostvarivati svoja prava isključivo u odnosu na odgovorne subjekte. Ustavni je sud, pri tomu, ograničen na pitanja kontrole zlorababe toga prava i obveze redovitih sudova. Ovo zbog toga što Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati utvrđeno činjenično stanje ih tumačenje i primjenu zakona od redovitih sudova, osim u slučaju kada je to potrebno radi utvrđivanja činjenica je li došlo do kršenja ustavnih prava (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 31/03).

43. U okviru tih ograničenja glede ostvarivanja građanskih prava spada i mogućnost prigovora zastare tužbenih zahtjeva (vidi aplikaciju bivšem Europskom povjerenstvu za ljudska prava broj 13674/88, od 14. travnja 1989, u predmetu *Cyril Albert Warner v. VB*). Ono je potrebno da bi se osigurao princip pravne sigurnosti. Naime, država ima interes da se zadrže pravni odnosi koji su trajali određeno vremensko razdoblje. Osim toga, institut zastare treba pozitivno utjecati protiv nemarnosti u ostvarivanju prava. Pri konkretnom reguliranju ovog pitanja, a prije svega određivanja roka zastare, zakonodavac

uživa određenu slobodu procjene (presudu Europskog suda za ljudska prava *Ashingdane v. VB* od 28. svibnja 1985, serija A, broj 93, stavak 57). Zakonodavac ne smije ovo pitanje tako regulirati da suštinski onemogućiti ili neopravdano oteža ostvarivanje ovih prava.

44. Zadaća je Ustavnog suda kontrola zlouporabe ovih ograničenja, kao i provjera je li ovim ograničenjima došlo do ograničenja samog građanskog prava u njegovoj suštini.

45. Glede ograničenja ostvarivanja građanskih prava apelanata u odnosu na Unsko-sanski kanton, zbog nedostatka pasivne legitimacije sudovi su zaključili da kanton nije poslodavac i da apelanti nisu bili kod njega u radnom odnosu. Dalje se navodi da su javne ustanove pravne osobe koje samostalno odgovaraju za svoje obveze. Na ovaj zaključak ne utječe ni činjenica da kanton financira javne ustanove. Pri tomu, sudovi su se pozvali na relevantne odredbe Zakona o ustanovama i Zakona o radu. Obzirom da su sudovi zauzeli stajalište da Unsko-sanski kanton ne može biti tužen, sam prigovor zastare i prekida zastare je bespredmetan.

46. Glede prigovora zastare potraživanja koje je istaknuo poslodavac, sudovi su obrazložili da je prigovor, prije svega, propisan zakonom. Apsolutna zastara potraživanja za povremena potraživanja nastupa nakon proteka roka od tri godine nakon dospijeca potraživanja (članak 372. stavak 1. Zakona o obligacijskim odnosima i članak 106. Zakona o radu). Sudovi su naveli da su potraživanja nastala u 1994. i 1995. godini, a da su tužbe podnesene u tijeku 2000. godine, znači nakon proteka više od tri godine.

47. Ustavni sud, prije svega, zaključuje da u konkretnim slučajevima postoji efikasan sustav ostvarivanja građanskih prava apelanata. Država je propisala odgovorne subjekte i način ostvarivanja tužbenih zahtjeva. Ipak, postoje određena zakonska ograničenja u ostvarivanju ovih prava, prije svega, glede odgovornih subjekata i vremenskih okvira za realiziranje potraživanja neisplaćenih, a zarađenih plaća. Ona su potrebna u konkretnim situacijama radi pravne sigurnosti i funkcioniranja pravnog sustava. Ova ograničenja su opravdana i proporcionalna cilju koji se želi postići. Ustavni sud, također, smatra da u konkretnim predmetima nije došlo do zlouporabe ovih prava.

48. Osim toga, Ustavni sud smatra daje apellantima u predmetnim slučajevima pružena mogućnost da iznesu i brane svoje zahtjeve pred nadležnim sudovima tijekom cjelokupnog sudskog postupka, i to na dvije sudske instance pune jurisdikcije. Sudovi su prikupili dovoljno dokaza s ciljem utvrđivanja činjeničnog stanja, a apelanti nisu pobijali nijednu specifičnu procesnu radnju u postupku donošenja odluka. Nadalje, sudovi su uzeli u obzir sve navode apelanata i pri tomu su nekim činjenicama dali veći, a nekim manji značaj. Međutim, sudovi su dovoljno razvidno obrazložili svoje odluke u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. S tim u vezi, Ustavni sud ocjenjuje da nije došlo do procesnih povreda, koje bi bile od važnosti za poštivanje principa pravičnog suđenja.

49. Ustavni sud zaključuje da pobijanim presudama nisu povrijeđena prava apelanata na

pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na pravičan postupak u svezi prava na zabranu diskriminacije

50. Apelanti smatraju da su žrtve diskriminacije u svezi poštivanja prava na pravičan postupak. Naveli su da su sudovi njihov predmet riješili drukčije nego identičan predmet u drugom sudskom postupku i smatraju da su imali pravo na identičan sudski ishod.

51. **Članak II/4.** Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status. ”

52. **Članak 14.** Europske konvencije glasi:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”

53. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, diskriminacija nastupa ako se osoba ili skupina osoba, koje se nalaze u analognoj situaciji, različito tretiraju na temelju spola, rase, boje, jezika, vjere (...) glede uživanja prava iz Europske konvencije, a ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman ili uporabu sredstava naspram željenog cilja koji nisu u proporcionalnom odnosu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Belgijski jezični slučaj* od 9. veljače 1967, serija A, broj 6, stavak 10). Pri tome, nevažno je da li je diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Irska v. VB*, od 18. siječnja 1978, serija A, broj 25, stavak 226).

54. Različit tretman glede različite primjene identičnih zakona u identičnim situacijama treba se uzeti u obzir u slučajevima u kojima sudovi ne uživaju pravo slobodne procjene, kao što je slučaj s odmjeravanjem kazne u sličnim kaznenim predmetima. U takvim slučajevima treba poštovati neovisnost sudova glede njihovog odlučivanja (vidi aplikaciju bivšem Europskom povjerenstvu za ljudska prava, E 15252, u predmetu *K. protiv SR Njemačke*, od 21. studenoga 1990). Ipak, ako ne postoji slobodna procjena, identični predmeti bi trebali biti odlučeni na identičan način. Takva obveza proizlazi iz principa pravne sigurnosti, koji operira kao sastavni element principa vladavine zakona unutar demokratskog društva glede svih ustavnih prava (vidi *mutatis mutandis* presudu Europskog suda za ljudska prava *Iatridis v. Greece* od 25. ožujka 1999, Izvješća i odluke 1999-11, stavak 58).

55. Ipak, različita se primjena zakona u sličnim predmetima dopušta ako iza nje stoji razuman i opravdan razlog. Ovo je slučaj, primjerice, kada je odluka koja se pobija zakonita i ustavna. Čim je odluka zakonita i ustavna, gubi se pravni interes za dokazivanjem diskriminacije i traženjem jednakog tretmana. Takvo tumačenje vodi ograničenju principa zabrane različitog tretmana u smislu principa pravne sigurnosti, ali je sukladna principu pravne države iz članka 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, u takvim slučajevima princip pravne države ima prevagu.

56. Da bi dokazali diskriminaciju apelanti su se, s jedne strane, pozvali na odluku Ustavnog suda (Odluka od 10. svibnja 2001. godine U 4/02, stavak 28). Ipak, ova sudska odluka nije relevantna za predmete apelanata, jer Odluka U 4/02 ukazuje samo na definiciju pojma “diskriminacije”, bez mogućnosti njezine primjene na predmetne slučajeve. S druge strane, apelanti smatraju da su nadležni sudovi trebali postupiti na isti način Lio i u predmetu Gž.650/00 (presuda Kantonalnog suda u Bihaću od 6. studenoga 2000. godine, kojom je potvrđena presuda Općinskog suda u Bihaću, broj PR-125/99 od 5. svibnja 2000).

57. U predmetu Gž.650/00 se radi o tužbi djelatnice suda protiv Unsko-sanskog kantona zbog neisplaćenih, a zarađenih plaća za isto vremensko razdoblje kao i kod apelanata. Tužiteljica nije tužila i samog poslodavca. Tuženi Unsko-sanski kanton je isticao prigovor nedostatka pasivne legitimacije i prigovor zastare. U tom predmetu su sudovi, smatrajući Unsko-sanski kanton pasivno legitimiranim u sporu, obvezali Kanton na isplatu neisplaćenih plaća. Prigovor zastare je odbijen, jer je trogodišnji rok zastare prekinut 8. siječnja 1999, kada je Kanton izdao potvrdu o dugovanim plaćama djelatnici suda.

58. Da bi ustvrdio diskriminaciju, Ustavni sud, prema definiciji *Belgijskog jezičnog slučaja*, mora raščlambom predmetnih slučajeva doći do zaključka radi li se o (a) različitom tretmanu (b) u analognoj situaciji (c) iz nekog od razloga navedenih u odredbi o zabrani diskriminacije (d) bez objektivnog i razumnog opravdanja za takav tretman. Ipak, radi racionalnosti postupka, Ustavni sud će prvo utvrditi jesu li pobijane presude sukladne Ustavu Bosne i Hercegovine, jer bi u tom slučaju nestao pravni interes apelanata za dokazivanjem diskriminacije.

59. Prema Zakonu o ustanovama, javne ustanove se osnivaju radi obavljanja zakonom utvrđenih javnih djelatnosti u koje spada i zdravstvo. Javne ustanove imaju svojstvo pravne osobe i nemaju profitni karakter, mada mogu raspolagati i sredstvima iz samofinanciranja. Na kojoj se državnoj razini osnivaju javne ustanove ovisi o organizaciji svake pojedinačne države. Tako je, prema članku III/2. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, zdravstvo u zajedničkoj nadležnosti federalne vlasti i kantona. Na koji će se način regulirati zdravstvo (zajednički ili odvojeno) ovisi o međusobnom dogovoru ovih dviju vlasti (članak III/3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine). Ako je nadležnost dogovorom prenesena na kantonalnu vlast, onda kanton ima obvezu financiranja rada kantonalnih javnih zdravstvenih ustanova. Način financiranja kantonalnih javnih

ustanova, modaliteti i opseg tog financiranja, je predmetom daljnjeg dogovora i zakonskog operacionaliziranja predmetne materije. U tom smislu, prema zakonu, javna je ustanova odgovorna za svoje obveze sredstvima kojima raspolaže, a osnivač je supsidijarno odgovoran za obveze ustanove, ako aktom o osnivanju nije drukčije određeno. Kada je osnivač odgovoran za obveze javne ustanove, dužan je, pored ostalog, pokriti višak rashoda nad приходима ustanove, u roku od 60 dana od dana usvajanja godišnjeg obračuna (članak 41. Zakona o ustanovama). Navedeno upućuje da zakonsko reguliranje i konkretno operacionaliziranje financiranja moraju biti efikasno uređeni, kako bi, između ostalih, djelatnici kantonalnih javnih institucija mogli efikasno ostvarivati svoja stečena prava, kao stoje pravo na plaću.

60. Bez obzira na interni način financiranja kantonalnih javnih institucija, djelatnici ne mogu ostvarivati svoja prava prema instituciji koja u državi, na određenoj razini, operira kao nositelj ili sunositelj proračunskih obveza. Zakonom o ustanovama (članak 4) je razvidno određeno da svi djelatnici ostvaruju sva svoja prava iz radnog odnosa u javnim ustanovama sukladno zakonu, kolektivnom ugovoru i pravilima ustanove. To je i logično, jer javna ustanova ima status pravne osobe, ima prava i obveze i uživa zakonsku slobodu glede svojih prava i obveza. Prema tomu, samo javna institucija može odgovarati za obveze prema svojim djelatnicima.

61. Međutim, ako se pojavi spor između djelatnika javne institucije i same institucije, nadležni kanton se, bez obzira što ne može biti stranka, pa ni imati pasivnu legitimaciju u sporu, ne može oglušiti o ishod spora, ako je njegova intervencija nužna da bi se ostvarila efikasna zaštita prava djelatnika koja proizlaze iz presude nadležnog suda. Je li intervencija nužna, ovisi od slučaja do slučaja. Slijedi da efikasnost ostvarivanja ovih građanskih prava djelatnika trebaju biti na prvom mjestu, ukoliko ne postoje ograničenja u njihovom ostvarivanju, koja bi bila opravdana i sukladna Ustavu Bosne i Hercegovine.

62. Nakon uvida u dostavljene dokumente, vidljivo je daje Unsko-sanski kanton pripremao svoju finansijsku intervenciju, kako bi dotična javna ustanova ispunila obvezu glede isplate neisplaćenih plaća njezinih djelatnika, što nije uvjet za postojanje pasivne legitimacije Unsko-sanskog kantona u ovim sporovima.

63. Na temelju ovoga, Ustavni sud zaključuje da Unsko-sanski kanton nije mogao imati svojstvo tuženoga u sporovima u navedenim predmetima.

64. Glede pitanja zastare, Zakon o obligacijskim odnosima i Zakon o radu razvidno propisuju da protekom roka od tri godine apsolutno zastarijevaju potraživanja iz radnog odnosa. Ako prođe rok za zastaru u smislu članka 387. Zakona o obligacijskim odnosima, ne može se više prekidati zastara potraživanja. U tom slučaju nastupa tzv. apsolutna zastara. Od tog momenta isplata duga ovisi isključivo o volji dužnika - nastupa tzv. naturalne obveze dužnika. Prema ovome, zahtjev za isplatama plaća zarađenih tijekom 1994. i 1995. godine, koji je podnesen 2000. godine, ne može se ostvariti sudskim putem, jer je nastupila apsolutna zastara. Na ovo ne utječe ni činjenica daje poslodavac, nakon

proteka roka za nastupanje apsolutne zastare, izdao pismenu potvrdu apelantima o ostvarenim plaćama. U vezi s tim, nije ni važno može li se ta potvrda tumačiti kao izjava o činjenicama ili subjektivan stav dužnika prema dugu.

65. Na temelju izloženog, Ustavni sud zaključuje da pobijane presude, utemeljene na navedenim zakonima, nisu povrijedile članak 6. stavak 1. Europske konvencije. Dovodeći ovaj zaključak u vezu s objašnjenjem iz točke 56. ove odluke, Ustavni sud zaključuje da pobijane presude nisu povrijedile prava apelanata na pravičan postupak iz članka II/3.(e) u svezi članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 6. stavak 1. u svezi članka 14. Europske konvencije. Samim tim, nije potrebno ulaziti ni u pitanje je li postojao različit tretman, analogna situacija i osnova diskriminacije glede građana koji su ostvarivali slična prava u citiranim presudama.

Pravo na imovinu

66. Pravo na imovinu je zaštićeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

67. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(k) Pravo na imovinu. ”

68. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

69. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavku dva ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, od 23. rujna 1982. godine, serija A broj 52, stavak 61).

70. Apelanti smatraju da su sudovi svojim presudama povrijedili njihova prava na imovinu tako što nisu solidarno obvezali poslodavca i Unsko-sanski kanton na isplatu neisplaćenih plaća djelatnika.

71. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava plaće spadaju u djelokrug zaštite članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Smokovits i dr. protiv Grčke*, presuda od 11. travnja 2002. godine, aplikacija broj 46356/99, stavak 32). Na ovo ne utječe činjenica da apelanti nisu dobili plaće, jer oni imaju zakonski opravdano očekivanje za njihovu isplatu.

72. U konkretnim slučajevima, apelanti su lišeni prava na imovinu, jer je relevantnim zakonima, koji reguliraju ograničenje prava pristupa sudu u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, onemogućeno da sudovi, kako su to apelanti zahtijevali, udovolje tužbenim zahtjevima apelanata i obvežu tužene stranke na isplatu plaća.

73. Sukladno drugoj rečenici stavka 1. članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, država ima pravo svakoga lišiti imovine "u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom".

74. Ustavni sud primjećuje da su sudovi odbili tužbene zahtjeve glede Unsko-sanskog kantona zbog nedostatka pasivne legitimacije, a glede poslodavca zbog nastupanja zastare. Ustavni sud, nadalje, primjećuje da su oba ova ograničenja predviđena zakonom. Iz obrazloženja ove odluke u dijelu koji se odnosi na članak 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni je sud već obrazložio da postoji javni interes glede ograničenja ovoga prava, tj. efikasno funkcioniranje pravnog sustava i pravna sigurnost. Ustavni sud smatra da su zakonski modaliteti ovih ograničenja proporcionalni ciljevima koji se žele postići. Sjedne strane, postoji subjekt odgovornosti za isplatu plaća djelatnika javnih institucija, dok je, s druge strane, tri godine sasvim dovoljan rok da se ova prava ostvare.

75. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje da pobijane presude nisu povrijedile prava apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

76. Sukladno članku 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, a na temelju izloženog, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

77. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 385/03**, rješavajući apelaciju **M. B.-M. i dr.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici, održanoj 21. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se, kao neutemeljene, apelacije:

- **M. B.-M. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-736/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-1709/00** od 2. rujna 2002. godine;
- **H. K. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-811/02** od 17. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-1525/00** od 2. rujna 2002. godine;
- **I. M. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj **Rsž-604/02** od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-1700/00** od 13. lipnja 2002. godine;
- **N. G.-M. i dr.**, podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću, broj **Rsž-837/02** od 17. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj **Pr-1601/00** od 4. srpnja 2002. godine;

- N. I., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-678/02 od 30. rujna 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1705/01 od 2. srpnja 2002. godine;
- S. L., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-897/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1821/00 od 17. rujna 2002. godine;
- E. O., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-941/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-331/01 od 5. rujna 2002. godine;
- S. M. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-943/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-397/01 od 27. kolovoza 2002. godine;
- F. N. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-945/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr- 413/01 od 27. kolovoza 2002. godine;
- A. K. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-907/02 od 21. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-369/01 od 27. kolovoza 2002. godine;
- S. Jušić. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-810/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1697/00 od 2. rujna 2002. godine;
- S. A., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-710/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-325/01 od 11. srpnja 2002. godine;
- N. M., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-930/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-332/01 od 5. rujna 2002. godine;
- E. M. i dr., podnesene protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-850/02 od 14. studenoga 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-989/01 od 26. kolovoza 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Osobe navedene u dispozitivu i u prilogu ove odluke (u daljnjem tekstu: apelanti) podnijele su apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) i Općinskog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Općinski sud), koje su navedene u dispozitivu ove odluke.

Apelacije su podnesene od 6. studenoga do 23. prosinca 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Sukladno odredbama članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, apelacije su dostavljene Kantonalnom sudu i drugim strankama u postupku radi davanja odgovora.

3. Odgovore su dostavili Unsko-sanski kanton i Kantonalni sud.

4. Ustavni je sud, u smislu članka 30. Poslovnika Ustavnog suda, obzirom da se apelacije odnose na isto pitanje iz nadležnosti Ustavnog suda, odlučio voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku broj AP-385/03. Spojene su sljedeće apelacije: AP-385/03, AP-395/03, AP-396/93, AP-399/03, AP-400/03, AP-420/03, AP-425/03, AP-535/03, AP-540/03, AP-541/03, AP-650/03, AP-651/03, AP-652/03 i AP-654/03.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu koji se nalaze u prilogu ove odluke, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelanti su, u razdoblju od 1. rujna 1994. godine do 31. prosinca 1995. godine, bili uposleni u Zdravstvenoj ustanovi Dom zdravlja u Bihaću, Zdravstvenoj ustanovi Dom zdravlja u Bosanskoj Krupi i u Zdravstvenoj ustanovi Gradska ljekarna u Bihaću (u daljnjem tekstu: zdravstvene ustanove). Obzirom da apelantima nisu isplaćene plaće za obavljene rad u navedenom razdoblju, podnijeli su tužbe Općinskom sudu protiv zdravstvenih ustanova i Unsko-sanskog kantona.

7. Općinski je sud svojim presudama, navedenim u dispozitivu ove odluke, odlučio da su tužene zdravstvene ustanove obvezne apelantima isplatiti, na ime neisplaćenih plaća, točno utvrđene iznose sa zakonskom zateznom kamatom od 1. siječnja 1996. godine, kao i naknaditi parnične troškove u utvrđenom iznosu. Ujedno je odlučeno da se tužbeni zahtjevi u odnosu na Unsko-sanski kanton odbiju u cijelosti.

8. Apelanti, zdravstvene ustanove i Unsko-sanski kanton, su protiv presuda Općinskog suda, koje se odnose na njih, izjavili prizive Kantonalnom sudu. U izjavljenim prizivima apelanata presude se pobijaju iz svih zakonom predviđenih razloga, s prijedlogom da se presude u odnosu na tuženika (Unsko-sanski kanton) preinače i u tom dijelu u cijelosti udovolji njihovim tužbenim zahtjevima, ili da se pobijane presude u odnosu na Unsko-sanski kanton ukinu i predmeti vrate prvostupanjskom sudu na ponovni postupak i odlučivanje. U izjavljenim se prizivima tuženih (zdravstvenih ustanova) ističe da se presude Općinskog suda pobiju iz svih zakonom predviđenih razloga, s pozivom na zaključak Vlade Unsko-sanskog kantona od 10. travnja 2001. godine. Predlaže se da se pobijane presude preinače i obveže drugotuženi Unsko-sanski kanton na isplate neisplaćenih plaća. U navodima priziva, koje je izjavio Unsko-sanski kanton, presude Općinskog suda se pobijaju zbog važnih povreda parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom da se pobijane presude ponište - preinače, tako da se odbiju tužbeni zahtjevi apelanata.

9. Kantonalni je sud svojim presudama, navedenim u dispozitivu ove odluke, izjavljene prizive odbio kao neutemeljene, a potvrdio prvostupanjske presude.

IV. Apelacije

a) Navodi iz apelacija

10. Apelanti traže da se ukinu pobijane presude, da se naloži tuženima da solidarno isplate dosuđene im iznose na ime zaostalih plaća sa zakonskom kamatom i naknade dosuđene parnične troškove za svakog apelanta. Ističu da su zdravstvene ustanove neprofitabilne i da nemaju vlastitih sredstava za isplatu redovitih plaća, a osobito za isplatu ratnih plaća, koje Unsko-sanski kanton nije doznačio, iako je po zakonu to bio obvezan.

11. Apelanti smatraju daje u više navrata Unsko-sanski kanton priznao dug i ukazuju na Uredbu sa zakonskom snagom o ustanovama ("Službeni list RBiH", broj 6/92) koja je u prijepornom razdoblju bila na snazi, a prema kojoj je Unsko-sanski kanton supsidijarno odgovoran za obveze zdravstvenih ustanova kao njihov osnivač.

b) Odgovori na apelacije

12. Kantonalni sud, u svojem odgovoru na apelacije, navodi da i dalje ostaje pri stavu izraženom u pobijanim presudama i predlaže Ustavnom sudu da odbije apelacije kao neutemeljene.

13. Kantonalno pravobraniteljstvo u Bihaću, koje zastupa Unsko-sanski kanton, u svojem je odgovoru zauzelo identično stajalište kao i Kantonalni sud i predložilo Ustavnom sudu da odbije apelacije kao neutemeljene.

V. Relevantni propisi

14. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** “Službeni list RBiH”, br. 2/92, 13/93 i 13/94, te “Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 29/03), relevantne odredbe glase:

“Članak 262.

- (1) *Povjeritelj u obveznom odnosu je ovlašten od dužnika zahtijevati ispunjenje obveze, a dužnik je dužan ispuniti je savjesno u svemu kako ona glasi.*
  - (2) *Kad dužnik ne ispuni obvezu ili zakasni sa njenim ispunjenjem, povjeritelj ima pravo zahtijevati i naknadu štete koju je uslijed toga pretrpio.*
- (...)

Članak 296.

- (1) *Obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba.*
  - (2) *Povjeritelj je dužan primiti ispunjenje od svake osobe koja ima neki pravni interes da obveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju.*
- (...)

Članak 360.

- (1) *Zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obveze.*
- (2) *Zastarjelost nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kojem je povjeritelj mogao zahtijevati ispunjenje obveze.*
- (3) *Sud se ne može obazirati na zastarjelost ako se dužnik nije na nju pozvao.*

Članak 361.

- (1) *Zastarjelost počinje teći prvog dana poslije dana kada je povjeritelj imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze ako zakonom za pojedine slučajeve nije što drugo propisano.*
- (...)

Članak 362.

Zastarjelost nastupa kad istekne posljednji dan zakonom određenog vremena.

Članak 365.

Dužnik se ne može odreći zastarjelosti prije nego što protekne vrijeme određeno za zastarjelost.

Članak 366.

- (1) *Pismeno priznanje zastarjele obveze smatra se kao odricanje od zastarjelosti.*
- (2) *Isto djelovanje ima davanje zalogu ili kojeg drugog osiguranja za zastarjelo potraživanje.*

Članak 371.

Potraživanja zastarijevaju za pet godina, ako zakonom nije određen neki drugi rok zastarjelosti.

Članak 372.

- (1) *Potraživanja povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim određenim razmacima vremena (povremena potraživanja), pa bilo da se radi o sporednim povremenim potraživanjima, kao što je potraživanje kamata, bilo da se radi o takvim povremenim potraživanjima u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je potraživanje izdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospijelosti svakog pojedinog davanja.*
(...)

Članak 387.

- (1) *Zastarijevanje se prekida kada dužnik prizna dug.*
(2) *Priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom povjereniku, nego i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamate, davanje osiguranja.*

Članak 388.

Zastarijevanje se prekida podizanjem tužbe i svakom povjeriočevom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom, u cilju utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja potraživanja.

Članak 391.

Za prekid zastarijevanja nije dovoljno da povjerenik pozove dužnika pismeno ili usmeno da obvezu ispuni.

Članak 392.

- (1) *Poslije prekida zastarijevanje počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastarijevanje.*
(2) *Zastarijevanje koje prekine dužnik počinje teći iznova od priznanja.*
(...)"

15. U **Zakonu o osnovnim pravima iz radnih odnosa**, koji je primjenjivan u vrijeme nastanka konkretnih potraživanja ("Službeni list SFRJ", br. 60/89 i 42/90, te "Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94), relevantne odredbe glase:

“Članak 49.

(...)

Osobni se dohodak isplaćuje najmanje jedanput mjesečno.

(...)

Članak 79.

U ostvarivanju pojedinačnih prava iz radnog odnosa djelatnik ima pravo zahtijevati zaštitu pred organima u organizaciji, pred nadležnim sudom, ... sukladno zakonu.

(...)"

16. U **Zakonu u radu** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/99, 32/00 i 29/03) relevantne odredbe glase:

“Članak 13.

Na sva pitanja koja su u vezi sa ugovorom o radu, a koja nisu uređena ovim ili drugim zakonom, primjenjuju se opći propisi obligacijskog prava.

Članak 106.

Apsolutna zastara potraživanja iz radnog odnosa nastupa za tri godine od dana nastanka potraživanja, ako zakonom nije drukčije određeno".

17. U **Zakonu o ustanovama** ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/93 i 13/94), relevantne odredbe glase:

“Članak 1.

Ustanova ... osniva se za obavljanje djelatnosti ... zdravstva ... i drugih djelatnosti, ako cilj obavljanja djelatnosti nije stjecanje dobiti.

Ustanova ima svojstvo pravne osobe.

Članak 39.

Ustanova stječe sredstva za rad iz sredstava osnivača, proračuna .... sredstava fonda, od naknade za obavljanje .... zdravstvenih i drugih usluga, od osobnog sudjelovanja korisnika usluga ..., pod uvjetima određenim zakonom ili aktom o osnivanju ustanova.

Članak 41.

Ustanova je odgovorna za svoje obveze sredstvima kojima raspolaže.

Osnivač je supsidijarno odgovoran za obveze ustanove, ako aktom o osnivanju nije drukčije određeno.

Kada je osnivač odgovoran za obveze ustanove, dužan je:

- pokriti višak rashoda nad prihodima ustanove, u roku od 60 dana od dana usvajanja godišnjeg obračuna.

(...).

VI. Dopustivost

18. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacija, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda.

19. Prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, "Ustavni sud ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini

20. Prema članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda "Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni

pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio. ”

a) Nadležnost Ustavnog suda *ratione materiae*

21. Iz navoda apelacija proizlazi da se apelanti žale na povrede svojih prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) u odnosu na pravično suđenje, povredu svojih prava na imovinu zaštićenih člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, kao i na povredu članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 14. Europske konvencije u svezi prava na pravičan postupak.

22. Ustavni sud u ovom slučaju ima nadležnost *ratione materiae*.

b) Nadležnost suda *ratione temporis*

23. Glede nadležnosti Ustavnog suda *ratione temporis* Ustavni sud može odlučivati, u principu, samo o ustavnim pitanjima po presudama koje su donesene nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine 14. prosinca 1995. godine (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 2/98 od 5. lipnja 1998. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 22/98).

24. Ustavni sud nije nadležan razmatrati pitanja koja su se desila prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, Ustavni sud ima nadležnost razmotriti činjenice vezane za događaje koje su se desili prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine u svrhu dobivanja dodatnih informacija. Prema tomu, apelacije su dopustive zbog toga što su iscrpljeni svi dostupni pravni lijekovi i obzirom da su apelacije podnesene u roku od 60 dana od dana prijama pobijane sudske odluke.

25. U predmetnim slučajevima apelanti tvrde da im nisu isplaćene „ratne” plaće. Iako se prijeporna potraživanja u navedenim slučajevima odnose na razdoblje prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, pravo apelanata na njihove plaće je potvrđeno sudskim presudama koje su donesene nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Ove sudske presude su stvorile opravdana očekivanja da će apellantima biti izvršene isplate plaća. Prema tomu, Ustavni sud ima nadležnost *ratione temporis*.

c) Iscrpljivanje pravnih lijekova i vremenski rok

26. U konkretnim slučajevima presude kantonalnog suda su konačne odluke. Ustavni je sud ustvrdio da su sve apelacije podnesene u roku od 60 dana od dana kada su apelanti primili presude kantonalnog suda. Ustavni sud zaključuje da su apelacije pravodobne.

27. Iz svega navedenog proizlazi da su apelacije dopustive.

VII. Meritum

28. Iz navoda apelacija proizlazi da se apelanti žale na povrede ljudskih prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju zbog činjenice da Unsko-sanski kanton, kao drugotužena stranka u postupku pred redovitim sudovima, nije solidarno obvezan na isplatu neisplaćenih plaća. Osim toga, apelanti ukazuju na povredu prava na nediskriminaciju u svezi uživanja prava na pravičan postupak. Konačno, apelanti se pozivaju na primjenu Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

Primjena Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

29. Glede primjene Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima na koju se apelanti pozivaju, Ustavni sud podsjeća da ova deklaracija nije pravno obvezujući ugovor, te da nema ustavnopravni status u Bosni i Hercegovini (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 17/00 od 4. svibnja 2001. godine, točka 22, objavljen u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 17/01). Slijedi da Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima nije primjenjiva u konkretnim slučajevima.

Pravo na pravičan postupak

30. Pravo na pravičan postupak zaštićeno je člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Europske konvencije.

31. Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke "

32. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]

33. Prema članku II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, *"Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda Prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, "prava i slobode predviđeni u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i u njezinim protokolima se izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. "*

34. Ustavni sud ne dvoji daje u predmetnim slučajevima spor oko isplate zarađenih, a neisplaćenih plaća, građansko-pravne naravi, pa i kada se kao poslodavac pojavljuje javna ustanova (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Darnell v. VB*, od 26. listopada 1993. godine, serija A, broj 272). Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije garantiraju svakomu pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze kao i da ima “*pravo na pravično suđenje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi kaznenog postupka*” (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Golder v. VB*, od 21. veljače 1975. godine, serija A, broj 18, stavak 36). Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo v. Spain*, od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68; Odluku Ustavnog suda broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

35. Ustavni sud, nadalje, smatra da svaka država ima pravo i obvezu funkcionalno organizirati svoj pravni sustav. Pravni sustav svake države mora biti efikasan i omogućiti svakomu da iskoristi prednosti toga sustava prilikom *utvrđivanja* (između ostalih) *građanskih prava* u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. To znači da pravo pristupa sudu predstavlja element inherentan pravu iskazanom u članku 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 21. veljače 1975. godine, serija A, broj 18, stavak 36).

36. Ipak, postoji opravdano ograničenje prava pristupa sudu, kao i ograničenje ostvarivanja građanskih prava u određenim slučajevima, koji su potrebni da bi pravni sustav pravilno funkcionirao. Koja će se ograničenja nametnuti ovisi o specifičnostima konkretnog pravnog sustava, uzimajući u obzir, prije svega, mogućnosti i potrebe zajednice i pojedinaca (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Belgijski jezični slučaj* od 9. veljače 1967, serija A, broj 6, stavak 5).

37. U okviru tih ograničenja glede ostvarivanja građanskih prava spadaju i norme koje određuju subjekte koji su odgovorni za poštivanje građanskih prava apelanata. To pitanje treba biti efikasno i razvidno regulirano pravnim propisima, a tumačenje i primjena tih propisa je zadaća redovitih sudova u svakom konkretnom slučaju. Ovo ograničenje ima za cilj fokusiranje odgovornost i kod određenih subjekata i olakšavanje postupka za ostvarivanje građanskih prava. Prema tomu, Ustavni sud zaključuje da nositelj građanskih prava ima obvezu ostvarivati svoja prava isključivo u odnosu na odgovorne subjekte. Ustavni je sud, pri tomu, ograničen na pitanja kontrole zlouporabe toga prava i obveze redovitih sudova. Ovo zbog toga što Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati utvrđeno činjenično stanje ili tumačenje i primjenu zakona od redovitih sudova, osim u slučaju kada je to potrebno radi utvrđivanja činjenica je li došlo do kršenja ustavnih prava (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

38. Ustavni sud primjećuje da su sudovi udovoljili zahtjevima apelanata glede poslodavca (prvotuzenog) i naredili isplatu plaća u traženim iznosima. Glede ograničenja ostvarivanja građanskih prava apelantima u odnosu na Unsko-sanski kanton, zbog nedostatka pasivne legitimacije, sudovi su zaključili da ovaj kanton nije poslodavac i da apelanti nisu kod njega u radnom odnosu. Dalje se navodi da su javne institucije pravne osobe koje samostalno odgovaraju za svoje obveze. Na ovaj zaključak ne utječe ni činjenica da taj kanton financira dotične javne ustanove. Pri tomu, sudovi su se pozvali na relevantne odredbe Zakona o ustanovama i Zakona o radu.

39. Ustavni sud smatra daje apelantima u predmetnim slučajevima pružena mogućnost da iznesu i brane svoje zahtjeve pred nadležnim sudovima tijekom cjelokupnog sudskog postupka, i to na dvije sudske instance pune jurisdikcije. Sudovi su prikupili dovoljno dokaza s ciljem utvrđivanja činjeničnog stanja, a apelanti nisu pobijali nijednu specifičnu procesnu radnju u postupku donošenja odluka. Nadalje, sudovi su uzeli u obzir sve apelantove navode i tvrdnje, pri čemu su nekim dali veći, a nekim manji značaj. Međutim, sudovi su dovoljno razvidno obrazložili svoje odluke u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Ustavni sud ocjenjuje da nije došlo do procesnih povreda, koje bi bile od važnosti za poštivanje principa pravičnog suđenja.

40. Sukladno tomu, Ustavni sud, prije svega, zaključuje da u konkretnim slučajevima postoji efikasan sustav ostvarivanja građanskih prava apelanata. U konkretnim slučajevima, to se najbolje pokazuje time što su apelanti uspjeli sa svojim tužbenim zahtjevima. Ustavni sud, također, smatra da je opravdano tumačenje i obrazloženje redovitih sudova glede ograničenja ostvarivanja ovih prava u odnosu na Unsko-sanski kanton. Razlog ograničenja je proporcionalan cilju koji se želi postići. Tim ograničenjem, što je najvažnije, nije došlo do ograničenja građanskog prava u svojoj suštini. Iz tih razloga, Ustavni sud smatra da nije došlo do povrede prava apelanata na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

41. Glede tvrdnji apelanata da neće moći realizirati svoja potraživanja u izvršnom postupku, pa samim tim da nema pravičnog postupka, Ustavni sud navodi da, u principu, izvršni postupak ne može povrijediti pravo na pravičan postupak. Naime, u izvršnom se postupku ne utvrđuju građanska prava i obveze. Ipak, pod nekim uvjetima, neizvršenje odluka može voditi ka povredi ovoga članka (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Vasilopoulou v. Greece* od 21. ožujka 2002. godine, aplikacija broj 47541/99, stavak 16 f). Međutim, u ovoj fazi postupaka navodi apelanata o nemogućnosti izvršenja su samo pretpostavke i Ustavni sud ih mora odbiti kao neutemeljene.

42. Ustavni sud zaključuje da pobijane presude nisu povrijedile prava apelanata na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na pravičan postupak u svezi prava na zabranu diskriminacije

43. Apelanti smatraju da su žrtve diskriminacije u svezi poštivanja prava na pravičan postupak. Naveli su da su sudovi njihov predmet drukčije riješili nego identičan predmet u drugom sudskom postupku i smatraju da su imali pravo na identičan sudski ishod.

Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status. ”

Članak 14. Europske konvencije glasi:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”

44. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, diskriminacija nastupa ako se osoba ili skupina osoba, koje se nalaze u analognoj situaciji, različito tretiraju na temelju spola, rase, boje, jezika, vjere (...) glede uživanja prava iz Europske konvencije, a ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman ili uporaba sredstava naspram željenog cilja koji nisu u proporcionalnom odnosu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Belgijski jezični slučaj* od 9. veljače 1967, serija A, broj 6, stavak 10). Pri tomu, nevažno je da li je diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Irska v. VB* od 18. siječnja 1978, serija A, broj 25, stavak 226).

45. Različit tretman glede različite primjene identičnih zakona u identičnim situacijama treba se uzeti u obzir u slučajevima u kojim sudovi ne uživaju pravo slobodne procjene, kao što je slučaj s odmjerenjem kazne u sličnim kaznenim predmetima. U takvim slučajevima treba poštovati neovisnost sudova glede njihovog odlučivanja (vidi aplikaciju bivšem Europskom povjerenstvu za ljudska prava E 15252, u predmetu *K. protiv SR Njemačke* od 21. studenoga 1990). Ipak, ako ne postoji slobodna procjena, identični predmeti bi trebali biti odlučeni na identičan način. Takva obveza proizlazi iz principa pravne sigurnosti, koji operira kao sastavni element principa vladavine zakona unutar demokratskog društva glede svih ustavnih prava (vidi, *mutatis mutandis*, presudu Europskog suda za ljudska prava *Iatridis v. Greece* od 25. ožujka 1999, Izvješća i odluke 1999-II, stavak 58).

46. Ipak, različita primjena zakona u sličnim predmetima se dopušta ako iza nje stoji razuman i opravdan razlog. Ovo je slučaj, primjerice, kada je odluka koja se pobija zakonita i ustavna. Čim je odluka zakonita i ustavna, gubi se pravni interes za

dokazivanjem diskriminacije i traženjem jednakog tretmana. Takvo tumačenje vodi ograničenju principa zabrane različitog tretmana u smislu principa pravne sigurnosti, ali je sukladno principu pravne države iz članka 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, u takvim slučajevima princip pravne države ima prevagu.

47. Da bi dokazali diskriminaciju apelanti su se, s jedne strane, pozvali na odluku Ustavnog suda (Odluka broj U 4/02 stavak 28. od 10. i 11. svibnja 2001. godine). Ipak, ova sudska odluka nije relevantna za predmete apelanata, jer Odluka U 4/02 ukazuje samo na definiciju pojma "diskriminacije", bez mogućnost njezine primjene na predmetne slučajeve. S druge strane, apelanti smatraju da su nadležni sudovi trebali postupiti na isti način kao i u predmetu Gž.650/00 (presuda Kantonalnog suda u Bihaću od 6. studenoga 2000. godine, kojom je potvrđena presuda Općinskog suda u Bihaću, broj PR-125/99 od 5. svibnja 2000).

48. U predmetu Gž.650/00 se radi o tužbi djelatnice suda protiv Unsko-sanskog kantona zbog neisplaćenih, a zarađenih plaća za isto vremensko razdoblje kao i kod apelanata. Tužiteljica nije tužila i samog poslodavca. Tuženi je Unsko-sanski kanton isticao prigovor nedostatka pasivne legitimacije i prigovor zastare. U tom su predmetu sudovi, smatrajući Unsko-sanski kanton pasivno legitimiranim u sporu, obvezali Kanton na isplatu neisplaćenih plaća. Prigovor zastare je odbijen, jer je trogodišnji rok zastare prekinut 8. siječnja 1999. godine, kada je Kanton izdao potvrdu o dugovanim plaćama djelatnici suda.

49. Da bi ustvrdio diskriminaciju, Ustavni sud, prema definiciji *Belgijskog jezičnog slučaja*, mora analizom predmetnih slučajeva doći do zaključka radi li se o (a) različitom tretmanu (b) u analognoj situaciji, (c) iz nekog od razloga navedenih u odredbi o zabrani diskriminacije (d) bez objektivnog i razumnog opravdanja za takav tretman. Ipak, radi racionalnosti postupka, Ustavni će sud prvo ustvrditi jesu li pobijane presude sukladne Ustavu Bosne i Hercegovine, jer bi u tom slučaju nestao pravni interes apelanata da dokazuju diskriminaciju.

50. Prema Zakonu o ustanovama, javne se ustanove osnivaju radi obavljanja zakonom utvrđenih javnih djelatnosti u koje spada i zdravstvo. Javne ustanove imaju svojstvo pravne osobe i nemaju profitni karakter, mada mogu raspolagati i sredstvima iz samofinanciranja. Na kojoj se državnoj razini osnivaju javne ustanove ovisi o organizaciji svake pojedinačne države. Tako je, prema članku III/2. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, zdravstvo u zajedničkoj nadležnosti federalne vlasti i kantona. Na koji će se način regulirati zdravstvo (zajednički ili odvojeno) ovisi o međusobnom dogovoru ovih dviju vlasti (članak III/3. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine). Ako je nadležnost dogovorom prenesena na kantonalnu vlast, onda kanton ima obvezu financirati rad kantonalnih javnih zdravstvenih ustanova. Način financiranja kantonalnih javnih ustanova, modaliteti i opseg tog financiranja, je predmetom daljnjeg dogovora i zakonskog operacionaliziranja predmetne materije. U tom smislu, prema zakonu, javna je ustanova

odgovorna za svoje obveze sredstvima kojima raspolaže, a osnivač je supsidijarno odgovoran za obveze ustanove, ako aktom o osnivanju nije drukčije određeno. Kada je osnivač odgovoran za obveze javne ustanove, dužan je, pored ostalog, pokriti višak rashoda nad prihodima ustanove, u roku od 60 dana od dana usvajanja godišnjeg obračuna (članak 41. Zakona o ustanovama). Navedeno upućuje da zakonsko reguliranje i konkretno operacionaliziranje financiranja moraju biti efikasno uređeni kako bi, između ostalih, djelatnici kantonalnih javnih institucija mogli efikasno ostvarivati svoja stečena prava, kao što je pravo na plaću.

51. Bez obzira na interni način financiranja kantonalnih javnih institucija, djelatnici ne mogu ostvarivati svoja prava prema instituciji koja u državi, na određenoj razini, operira kao nositelj ili sunositelj proračunskih obveza. Zakonom o ustanovama (članak 4) je razvidno određeno da svi djelatnici ostvaruju sva svoja prava iz radnog odnosa u javnim ustanovama sukladno zakonu, kolektivnom ugovoru i pravilima ustanove. To je i logično, jer javna ustanova ima status pravne osobe, ima prava i obveze i uživa zakonsku slobodu glede svojih prava i obveza. Prema tomu, samo javna institucija može odgovarati za obveze prema svojim djelatnicima.

52. Međutim, ako se pojavi spor između djelatnika javne institucije i same institucije, nadležni se kanton, bez obzira što ne može biti stranka, pa ni imati pasivnu legitimaciju u sporu, ne može oglušiti o ishod spora, ako je njegova intervencija nužna da bi se ostvarila efikasna zaštita prava djelatnika koja proizlaze iz presude nadležnog suda. Je li intervencija nužna, ovisi od slučaja do slučaja. Slijedi da efikasnost ostvarenja ovih građanskih prava djelatnika treba biti na prvom mjestu, ukoliko ne postoje ograničenja u njihovom ostvarenju, koja bi bila opravdana i sukladna Ustavu Bosne i Hercegovine.

53. Nakon uvida u dostavljene dokumente, vidljivo je daje Unsko-sanski kanton pripremao svoju financijsku intervenciju, kako bi dotične javne ustanove ispunile obveze glede isplate neisplaćenih plaća njihovih djelatnika što nije uvjet za postojanje pasivne legitimacije Unsko-sanskog kantona u ovim sporovima.

54. Na temelju izloženoga, Ustavni sud zaključuje da Unsko-sanski kanton nije mogao imati svojstvo tuženoga u sporu u predmetima koje apelanti pobijaju. Presude nadležnih sudova, utemeljene u granicama zakonskih odredbi, su donesene sukladno članku 6. stavak 1. Europske konvencije. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje da apelanti nemaju pravni interes dokazivanja diskriminacije. Samim tim, nije potrebno ulaziti u pitanje je li postojao različit tretman, analogna situacija i osnova diskriminacije glede drugih građana koji su ostvarivali slična prava.

55. Ustavni sud zaključuje da pobijane presude redovitih sudova nisu povrijedile prava apelanata na pravičan postupak iz članka II/3.(e) u svezi članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. u svezi članka 14. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

56. Pravo na imovinu je zaštićeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(k) Pravo na imovinu. ”

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

57. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo se pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, odnosi na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u 2. stavku ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske* od 23. rujna 1982. godine, serija A broj 52, stavak 61).

58. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, plaće spadaju u djelokrug zaštite članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava *Smokovits i dr. protiv Grčke*, presuda od 11. travnja 2002. godine, aplikacija broj 46356/99, stavak 32). Na ovo ne utječe činjenica da apelanti nisu dobili plaće, jer oni imaju zakonsko opravdanje da očekuju njihovu isplatu.

59. Ustavni sud primjećuje da su nadležni sudovi udovoljili apelantima glede tužbenih zahtjeva. Ograničenje pristupa sudu, u smislu članka 6. Europske konvencije i nemoćnost ostvarivanja svojih prava u odnosu na Unsko-sanski kanton, je opravdano. Ipak, kako je to objašnjeno u dijelu ove odluke koji se odnosi na diskriminaciju, ova činjenica neće utjecati na efikasnu zaštitu prava apelanata. Kanton je interno odgovoran za funkcioniranje javnih institucija i njegova intervencija, ako je nužna, se ne može izbjeći.

60. Glede tvrdnji apelanata da neće moći realizirati svoja potraživanja u izvršnom postupku, Ustavni sud podsjeća na točku 47. ove odluke i na činjenicu da apelanti nisu ni tražili, odnosno podnijeli zahtjev za izvršenjem pobijanih presuda, pa su navodi apelanata o nemogućnosti izvršenja također samo pretpostavke i Ustavni sud ih mora odbiti kao neutemeljene.

61. Ustavni sud zaključuje da pobijane presude redovitih sudova nisu povrijedile prava apelanata na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

62. Sukladno članku 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, a na temelju izloženog, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

63. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković, Tudor Pantiru i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof. Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 30. siječnja 2004. godine, u predmetu broj U 41/01, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 1. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopušten zahtjev Živka Radišića, koji je u vrijeme podnošenja zahtjeva bio član Predsjedništva Bosne i Hercegovine, za rješavanjem spora između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine o međuentitetskoj crti razgraničenja u oblasti naselja Dobrinje I i Dobrinje IV i za ocjenom ustavnosti Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu o provođenju obvezujuće arbitraže između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u cilju razrješenja spora u svezi međuentitetske crte razgraničenja između Dobrinje I i Dobrinje IV broj 84/01 od 5. veljače 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 5/01) i Arbitražne odluke neovisnog arbitra za Dobrinju I i Dobrinju IV od 17. travnja 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 11/01), zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za odlučivanje.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Živko Radišić, koji je vrijeme podnošenja zahtjeva bio član Predsjedništva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), na temelju zaključka Narodne

skupštine Republike Srpske od 2. svibnja 2001. godine, podnio je, 29. lipnja 2001. godine, zahtjev Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) za rješavanjem spora između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine o međuentitetskoj crti razgraničenja u oblasti naselja Dobrinje I i Dobrinje IV i za ocjenom ustavnosti Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu o provođenju obvezujuće arbitraže između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u cilju razrješenja spora u svezi međuentitetske crte razgraničenja između Dobrinje I i Dobrinje IV, broj 84/01 od 5. veljače 2001. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 5/01 - u daljnjem tekstu: Odluka Visokog predstavnika) i Arbitražne odluke neovisnog arbitra za Dobrinju I i Dobrinju IV ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 11/01 - u daljnjem tekstu: Arbitražna odluka).

Podnositelj zahtjeva je istodobno predložio da Ustavni sud u ovom predmetu održi javnu raspravu i donese privremenu mjeru, te odloži izvršenje navedenih odluka, sve do donošenja odluke o zahtjevu.

II. Zahtjev

2. Podnositelj zahtjeva navodi da su Republika Bosna i Hercegovina, Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine u Ženevi, 8. rujna 1995. godine, te u New Yorku, 26. rujna iste godine, postigle sporazum o Dogovorenim temeljnim principima za postizanjem konačnog mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu. Njima je, između ostalog, dogovoreno i teritorijalno razgraničenje između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine, prema kojem bi 49% teritorija Bosne i Hercegovine pripalo Republici Srpskoj, a 51% Federaciji Bosne i Hercegovine. Ovaj je princip teritorijalnog razgraničenja, kako ističe podnositelj zahtjeva, dobio snagu ustavne norme pošto su Dogovoreni temeljni principi uneseni u Preambulu Ustava Bosne i Hercegovine koja, sukladno Odluci Ustavnog suda broj U 5/98 I ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 11/00), broj U 5/98 II ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 17/00), broj U 5/98 III ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 23/00) i U 5/98 IV ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 36/00) - ima normativno djelovanje.

3. Kako se dalje navodi u zahtjevu, u okviru mirovnih pregovora u Daytonu vršena su razgraničenja, odnosno određivanja lokacije međuentitetske crte razgraničenja, sačinjene su, sukladno Dodatku Aneksa 2, dvije mape, jedna razmjere 1:600.000, i druga mapa koja je u razmjeri 1:50.000. Mapa koju je, u razmjeru 1:50.000, uradilo Ministarstvo obrane SAD, sadrži i međuentitetsku crtu razgraničenja u području Sarajeva, pa tako i u subpodručju naselja Dobrinja I i Dobrinja IV. Međuentitetska crta razgraničenja u tom subpodručju je na navedenoj mapi locirana tako da ide preko stambenih blokova, dijeleći velike stambene zgrade, ostavljajući jedan dio njih na teritoriju Republike Srpske, a drugi na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, dijeleći ne samo zgrade, već i stanove.

4. U postupku sačinjavanja stručnog dokumenta, s preciznim opisom međuentitetske crte razgraničenja, u kojem su sudjelovali predstavnici entiteta i IFOR-a, pojavio se između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine spor o lokaciji međuentitetske crte razgraničenja. Republika Srpska je tvrdila daje u tijeku pregovora u Daytonu dogovoreno da se međuentitetska crta razgraničenja i dogovorena crta prekida vatre poklapaju, odnosno da oba naselja pripadaju teritoriju Republike Srpske, dok je Federacija Bosne i Hercegovine tvrdila daje međuentitetska crta razgraničenja na tom mjestu dogovorena upravo onako kako je nanesena na mapi razmjera 1:50.000. Takvo je stanje trajalo do 5. veljače 2001. godine, kada je Visoki predstavnik donio Odluku o provođenju obvezne arbitraže i imenovao arbitra suca Diarmuid P. Sheridan, koji je, 17. travnja 2001. godine, donio odluku kojom je odredio novu lokaciju međuentitetske crte razgraničenja, povlačeći je još dublje u teritorij Republike Srpske, daleko iza crte s mape razmjera 1:50.000.

5. Podnositelj zahtjeva se poziva na odredbe čl. 1/1. i 1/3, članak V/5.(a) i članak VI/3.(a) stavak 1. Ustava Bosne i Hercegovine smatrajući da navedene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine daju Ustavnom sudu isključivo pravo na rješavanje spora, koji prema Ustavu Bosne i Hercegovine nastaje između entiteta. Smatra da te odredbe isključuju mogućnost da spor riješi bilo koji drugi organ, uključujući i instituciju Visokog predstavnika.

6. Podnositelj zahtjeva predlaže da Ustavni sud donese odluku kojom utvrđuje daje Odluka o provođenju obvezne arbitraže, koju je donio Visoki predstavnik, ništava zbog povrede ustavnih normi o isključivoj nadležnosti Ustavnog suda; daje Odluka arbitra ništava pošto se odnosi na spor iz isključive nadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i da oba naselja, Dobrinja I i Dobrinja IV, pripadaju teritoriju Republike Srpske, pošto su strane u sporu u Daytonu ugovorile da se na tom dijelu dogovorena crta prekida vatre i međuentitetska crta poklapaju.

Predlaže Ustavnom sudu da u ovom predmetu održi javnu raspravu i donese privremenu mjeru.

III. Relevantni propisi

- Odluka Visokog predstavnika i Arbitražna odluka

7. Visoki je predstavnik za Bosnu i Hercegovinu Wolfgang Petritseh, koristeći se ovlastima koja su mu dana člankom V Aneksa 10 - Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora - Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (prema kojem je Visoki predstavnik konačni autoritet u zemlji glede tumačenja spomenutog sporazuma o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora; i posebice uzimajući u obzir članak II.I (d) navedenog sporazuma, prema kojem Visoki predstavnik pruža pomoć, kada to ocijeni nužnim, u iznalaženju rješenja za sve probleme koji se pojave u svezi civilne implementacije, a pozivajući se i na stavak XI.2 Zaključka Vijeća za implementaciju mira

koje se sastalo u Bonu 9. i 10. prosinca 1997. godine, u kojem je Vijeće za implementaciju mira pozdravilo namjeru Visokog predstavnika da iskoristi svoj konačni autoritet u zemlji glede tumačenja Sporazuma o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora kako bi pomogao u iznalaženju rješenja za probleme “donošenjem obvezujućih odluka kada to bude smatrao nužnim”, u svezi određenih pitanja, uključujući i “mjere u svrhu osiguravanja implementacije Mirovnog sporazuma na čitavom teritoriju Bosne i Hercegovine i njezinih entiteta”), konstatirao da Federacija Bosna i Hercegovina i Republika Srpska nisu riješile dogovorom dugoročni problem između Dobrinje I i Dobrinje IV u okviru Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, te da u svezi toga postoji spor. Imajući u vidu ozbiljnost problema s kojima se sučeljavaju oni koji se žele vratiti u svoje domove u Dobrinju, te pismo koje je 8. rujna i 13. studenoga 2000. godine uputio Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, nalažući im da otpočnu proces obvezujuće arbitraže kako je to određeno u Aneksu 5 (Sporazum o arbitraži) Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, činjenicu da nije ispoštovan taj nalog, Visoki je predstavnik donio 5. veljače 2001. godine Odluku broj 84/01 o obvezujućoj arbitraži između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske o međuentitetskoj crti razgraničenja u sarajevskom naselju Dobrinja I i Dobrinja IV i imenovao suca Diarmuid P. Sheridana za jedinog arbitra.

8. Prema stavku 3. Odluke Visokog predstavnika, pitanje o kojem arbitar treba donijeti odluku jeste odgovarajuće i precizno utvrđivanje međuentitetske crte razgraničenja između Dobrinje I i Dobrinje IV, uz konzultiranje i izvješćivanje komandanta IFOR-a (SFOR-a), te će se smatrati daje do razgraničenja došlo “zajedničkim dogovorom”, a u cilju “dogovorenog prilagođavanja”. Arbitar će, u cilju fer i nepristranog prosuđivanja između strana u sporu, uzeti u obzir crtu kako je opisano na mapi iz Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini; *de facto* crtu koja se primjenjuje nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, stavove stranaka i raseljenih osoba i izbjeglica koje se žele vratiti u svoje predratne domove; sve odluke ili presude sudova ili sudskih organa vezane za pitanje koje je predmetom spora i sve relevantne pravne principe i principe pravičnosti.

Prema stavku 10. Odluke Visokog predstavnika, Arbitražna odluka koju donosi arbitar je konačna i obvezujuća za državu Bosnu i Hercegovinu, Federaciju Bosne i Hercegovine i Republiku Srpsku i smatrat će se u sve svrhe u svezi članka II Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini daje “zajednički dogovor” i “dogovoreno prilagođavanje” iz navedenog članka II stavak 3. te odluke.

9. Arbitražnu je odluku za Dobrinju I i Dobrinju IV donio, 17. travnja 2001. godine, sudac Diarmuid P. Sheridan kao neovisan arbitar (“Službeni list Bosne i Hercegovine”, broj 11/01), prema kojoj je odredio novu međuentitetsku crtu razgraničenja, povlačeći je dublje u teritorij Republike Srpske, tako da su prijevorni stambeni blokovi i škola ostali u Federaciji Bosne i Hercegovine.

IV. Dopustivost

10. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- *Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.*
- *Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.*

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta ”.

Članak 16. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

*“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:
1. Sud nije nadležan za odlučivanje”.*

11. Polazeći od navedene ustavne odredbe, neprijeporno je daje podnositelj zahtjeva ovlašten za pokretanje spora pred Ustavnim sudom sukladno članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, prethodna pitanja na koja treba dati odgovor u konkretnom predmetu su je li ovaj spor pitanje iz Ustava Bosne i Hercegovine i je li Ustavni sud nadležan ocjenjivati ustavnost Odluke Visokog predstavnika, kao i Arbitražne odluke.

12. U okviru prvog pitanja - je li ovaj spor pitanje iz Ustava Bosne i Hercegovine - Ustavni sud smatra daje potrebno ukazati na relevantne odredbe Aneksa 2 - Sporazuma o međuentitetskoj crti razgraničenja, Aneksa 5 - Sporazuma o arbitraži i Aneksa 10 - Sporazuma o civilnoj provedbi Mirovnog ugovora, kao aneksa Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Prema Preambuli i članku I Aneksa 2 (Sporazum o međuentitetskoj crti razgraničenja):

“Republika Bosna i Hercegovina, Federacija Bosna i Hercegovina i Republika Srpska (“strane”) su se složile da će prema članku I Aneksa 2 (Sporazum o međuentitetskoj crti razgraničenja):

Unutarnje granice između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (međuentitetska crta razgraničenja) će biti kao što je povučeno na mapi u Dodatku”.

13. Prema članku II Aneksa 2, “strane mogu prilagoditi međuentitetsku crtu razgraničenja samo uz uzajamni pristanak. Za vrijeme perioda tijekom kojeg su multinacionalne vojne snage za implementaciju (IFOR) razmještene prema Aneksu I-A uz Opći okvirni sporazum, strane

će se konzultirati s komandantom IFOR-a prije no što naprave bilo koje dogovoreno prilagođavanje i proslijedit će obavijest o takvom prilagođavanju IFOR-ovom komandantu“.

Članak IV Aneksa 2 u stavku 1. utvrdio je delinaciju i označavanje tako da:

“1. Crta na mapi razmjere 1:50.000 koja će biti priložena u Dodatku, označavajući međuentitetsku crtu razgraničenja i crte na karti razmjere 1:50.000, koja će biti priložena u Dodatku A na Aneks 1-A označavajući međuentitetsku zonu razdvajanja i dogovorenu crtu prekida vatre i njegovih zona razdvajanja, koje su prihvaćene od strana kao kontrolirajuće i definitivne, su točne do približno 50 metara. U razdoblju kada je IFOR razmješten, IFOR-ov komandant će imati pravo odlučiti, nakon konzultiranja sa stranama, točnu delinaciju takvih crta i zona, pod uvjetom da, glede Sarajeva, IFOR-ov komandant će imati pravo prilagoditi zonu razdvajanja kako je nužno“.

Stavkom 3. članka IV Aneksa 2 predviđeno je da:

“3. Nakon stupanja na snagu ovog sporazuma, strane će oformiti zajedničko povjerenstvo koje će se sastojati od jednakog broja predstavnika svake strane, pripremiti jedan dogovoreni tehnički dokument koji će sadržati precizan opis međuentitetske granične crte. Bilo kakav takav dokument koji je pripremljen za vrijeme razdoblja tijekom kojeg će IFOR biti razmješten će biti predmetom odobrenja IFOR-ovog komandanta“.

U članku VI Aneksa 2 predviđeno je da:

“U onim područjima koja prelaze iz jednog entiteta u drugi sukladno demarkaciji opisanoj ovdje postojat će prijelazno razdoblje kako bi osiguralo uredan prijenos vlasti. Prijelaz će biti završen 45 dana nakon prijenaosa vlasti sa UNPROFOR-ovog komandanta na IFOR-ovog komandanta, kako je opisano u Aneksu I-A ”.

Članak VII Aneksa 2 predviđa status Dodatka tako što će *“Dodatak predstavljati integralni dio ovog sporazuma. ”*

14. Prema Aneksu 5 (Sporazum o arbitraži), predviđeno je da:

“Dva entiteta će ući u reciprocitetne obveze ... (c) da se uključe u obvezujuću arbitražu kako bi razriješili sporove među sobom ”.

15. U članku II/1. (a) i (d) Aneksa 10 (Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora) predviđeno je, između ostalog, da:

“1. Visoki predstavnik će:

(a) nadzirati implementaciju Mirovnog sporazuma:

.....

(d) olakšati, kako Visoki predstavnik prosudi da je potrebno, razrješenje bilo kojih poteškoća koje proizlaze u svezi civilne implementacije.

..... “

Člankom V ovog sporazuma je određeno:

“Visoki je predstavnik konačni organ na terenu vezano za tumačenje ovog sporazuma o civilnoj implementaciji mirovnog sporazuma.”

16. Ustavni sud uočava daje, prema navedenim odredbama Aneksa 2, Aneksa 5 i Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, određeno da unutarnje granice između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske budu kao što je povučeno na mapi u Dodatku; utvrđeno je prilagođavanje strana; priprema tehničkih dokumenata; uključivanje oba entiteta u obvezujuću arbitražu da bi razriješili sporove među sobom. Visoki predstavnik ima opću nadležnost implementacije civilnog dijela Mirovnog sporazuma. Ovlašten je nadzirati njegovu implementaciju, olakšavati i prosuđivati je li potrebno razrješenje bilo kojih poteškoća koje proizlaze u svezi civilne implementacije Mirovnog sporazuma, te je konačni organ na terenu u svezi tumačenja.

17. Da bi se odredio karakter navedenih aneksa u odnosu na Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4), Ustavni sud ukazuje daje Aneks 4 sastavni dio Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. U predmetu broj U 21/01 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 25/01) Ustavni sud je zaključio: *“Iz same strukture Sporazuma proizlazi da su aneksi istog karaktera i da tvorcima aneksa nije bila namjera da dođe do bilo kakvog sukoba ili mogućnosti spora između pojedinih aneksa ili institucija koje su njima uspostavljene. Prema tome, može se zaključiti da se oni nadopunjuju i djeluju paralelno.*

Pored toga, u predmetu broj U 7/97 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 7/98), u postupku ocjene ustavnosti Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Ustavni je sud zaključio sljedeće:

“U svezi zahtjeva za ocjenjivanjem ustavnosti Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, Ustavni sud ističe da je Ustav Bosne i Hercegovine donesen kao Aneks 4 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Iz tog proizlazi da ne može postojati sukob i mogućnost spora između tog sporazuma i Ustava Bosne i Hercegovine.”

Polazeći od ustanovljene prakse Ustavnog suda u odnosu na ocjenu ustavnosti Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i njegovih aneksa, Ustavni sud smatra da nije nadležan rješavati eventualna pitanja koja proizlaze iz drugih aneksa Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju pitanje iz Aneksa 2.

18. U odnosu na pitanje je li Ustavni sud nadležan ocjenjivati ustavnost Odluke Visokog predstavnika i Arbitražne odluke, Ustavni je sud u predmetu broj U 9/00 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 1/01) zaključio da “ukoliko je Visoki predstavnik, donoseći zakone, intervenirao u oblasti koja potpada pod zakonodavnu nadležnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine prema članku IV/4.(a) Ustava, Ustavni se sud treba smatrati nadležnim za kontrolu materijalnog sadržaja donesenih zakonskih odredbi i njihove suglasnosti s Ustavom”.

19. Ustavni sud zapaža da, u konkretnom slučaju, Odlukom Visokog predstavnika i Arbitražnom odlukom, nije bilo uplitanja u zakonodavne prerogative dodijeljene Ustavom Bosne i Hercegovine zakonodavnoj vlasti u Bosni i Hercegovini. Kako je spor proizašao iz okvira Aneksa 2 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, pobijane su odluke donesene prema specifičnoj ovlasti Visokog predstavnika u svezi tumačenja Sporazuma o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora.

20. Visoki se predstavnik koristio ovlastima koje su mu dane člankom II/1. (d) i člankom V Aneksa 10 (Sporazum o civilnoj implementaciji Mirovnog ugovora), pozivajući se i na stavak XI/2. Zaključaka Vijeća za implementaciju mira, koje se sastalo u Bonu 9. i 10. prosinca 1997. godine.

Ustavni sud smatra da Visoki predstavnik, pri vršenju svojih ovlasti vezanih za civilnu implementaciju Mirovnog ugovora, u konkretnom slučaju nije istupao supstituirajući zakonodavnu vlast u Bosni i Hercegovini. Obzirom da pobijane odluke nemaju karakter zakona, Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati njihovu ustavnost.

Arbitražna je odluka utemeljena na Odluci Visokog predstavnika koji je precizirao uvjete arbitraže. Prema međunarodnom pravu, kod rješavanja sporova koji su povjereni međunarodnoj arbitraži, ne predviđa se da neki drugi sud ili sudsko tijelo daje bilo kakve ocjene odluka.

Prema Haškoj konvenciji o mirnom rješavanju sporova iz 1907. godine, arbitražne odluke rješavaju spor konačno, osim ukoliko se strane nisu unaprijed dogovorile o mogućnosti revizije od nekog drugog tijela, što se događa izuzetno i rijetko. Međutim, Odluka Visokog predstavnika nije predvidjela mogućnost da revidira Arbitražnu odluku bilo koje tijelo u Bosni i Hercegovini. Samim tim, Arbitražna je odluka riješila spor konačno i isključila mogućnost revizije od bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini, uključujući i Ustavni sud.

Pod navedenim okolnostima, ocjena suglasnosti pobijanih odluka s Ustavom Bosne i Hercegovine je izvan nadležnosti Ustavnog suda, zbog čega je zahtjev nedopušten.

V. Zaključak

21. Iz navedenih razloga, a polazeći od odredbe članka 16. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio kao u izreci ove odluke.

22. Obzirom na odluku u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema osnova za održavanje javne rasprave i razmatranje prijedloga za izdavanjem privremene mjere.

Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 50/01**, rješavajući zahtjev **Županijskog suda u Širokom Brijegu**, na temelju članka VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2., članka 61. stavak 2. i članka 63. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 30. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 6/98) nije u suglasnosti s člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da, u roku od najkasnije tri mjeseca od dana objave ove odluke u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", uskladi članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine s člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Parlament Federacije Bosne i Hercegovine dužan je izvijestiti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama u cilju izvršenja ove odluke sukladno članku 75. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Županijski je sud u Širokom Brijegu, 9. listopada 2001. godine, pozivajući se na članak VI/3.(c), proslijedio Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) pitanje vezano za suglasnost članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 6/98 - u daljnjem tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama). Osnovni je tekst zakona usvojen 3. veljače 1995. godine i objavljen u “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 2/95 - u daljnjem tekstu: Zakon).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud, 17. travnja 2003. godine, zatražio odgovor od Doma naroda i Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine.

3. Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je, u svom odgovoru od 8. svibnja 2003. godine, izvijestio Ustavni sud da će dati svoje mišljenje nakon obavljenog konzultiranja s pravnom službom u okviru Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

4. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je dostavio Ustavnom sudu pravno mišljenje Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u svom odgovoru od 1. srpnja 2003. godine.

5. Na zahtjev Ustavnog suda, Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je, u dopisu od 16. rujna 2003. godine, dostavio izvod iz tonskog zapisa i zapisnik sa zasjedanja Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na kojoj je usvojen Zakon.

6. Ustavni je sud, dopisom od 30. rujna 2003. godine, zatražio od stranaka u postupku pred nižestupanjskim sudovima, tj. od tuženog Osiguravajućeg društva “Sarajevo osiguranje” i tužitelja, Z. J., mišljenje o ovom predmetu.

7. Tužitelj je dao svoje mišljenje u dopisu od 29. listopada 2003. godine.

8. Zastupnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je, dopisom od 3. studenoga 2003. godine, izvijestio Ustavni sud da mišljenje Vlade Federacije Bosne i Hercegovine prihvaća kao svoje.

III. Činjenično stanje

9. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz zahtjeva Županijskog suda i dokumenata predloženih Ustavnom sude, mogu se sumirati na sljedeći način.

10. Tužitelj je doživio prometnu nezgodu 21. lipnja 1991. godine, a 6. siječnja 1992. godine je podnio tužbu Općinskom sudu tražeći naknadu za štetu pričinjenu na njegovom vozilu i isplatu zateznih kamata za razdoblje od 31. prosinca 1991. godine.

11. “Sarajevo osiguranje” (u daljnjem tekstu: tuženi) pobija zahtjev za naknadom štete, tvrdeći daje zatezna kamata pogrešno obračunata jer je materijalna šteta nastala s danom kada je vještak financijske struke utvrdio visinu odštetnog zahtjeva tužitelja u odnosu na tuženog, tj. od 27. siječnja 1998. godine. Općinski je sud prihvatio nalaz i mišljenje vještaka financijske struke prema kojem obračunavanje zakonske kamate treba izvršiti od trenutka utvrđivanja štete, tj. od 10. veljače 1992. godine, pa do početka rata i od konca rata do 31. prosinca 1997. godine.

12. Općinski je sud, Presudom broj P-301/98 od 30. ožujka 2001. godine, odlučio daje tuženi dužan platiti tužitelju zakonsku zateznu kamatu za razdoblje od 10. veljače 1992. do 8. travnja 1992. godine i od 23. prosinca 1996. godine u iznosu od 4.575 KM do dana isplate. Obzirom da pobijani članak 37. izuzima plaćanje zatezne kamate za vrijeme rata, Općinski je sud ocijenio da tuženi nije obavezan isplatiti tužitelju zateznu kamatu za to razdoblje. Taj je sud odbacio tužiteljev prigovor da članak 37. Zakona o izmjenama nije u suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine, ističući da sud nije mjerodavan odlučivati o ustavnosti odredbi nekog zakona.

13. Tužitelj je, nakon toga, uložio priziv Županijskom sudu pobijajući odluku Općinskog suda i to zbog bitne povrede odredbi Zakona o parničnom postupku i pogrešne primjene materijalnog prava, naveo da bi zatezna kamata trebala biti obračunata počevši od 31. prosinca 1991. godine, što je ujedno i dan kada je tužitelj zahtijevao od suda naplatu. Nadalje, tužitelj navodi da se pobijani članak 37. nije mogao primijeniti, navodeći da nije sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine.

14. Kada je predmet došao do Županijskog suda, ovaj je sud odlučio predmet proslijediti Ustavnom sudu kako bi Ustavni sud donio odluku je li članak 37. Zakona o izmjenama sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine, odnosno je li sukladan članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

IV. Relevantni propisi

(1) Zakon o osiguranju imovine i osoba

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” br. 2/95 i 6/98)

“Članak 28.

Za obveze iz ugovora o osiguranju i ugovora o reosiguranju društvo za osiguranje odgovara svim sredstvima.

(...)”

Članak 37. Zakona o izmjenama i dopunama

“Na iznos naknade štete (glavnica), određene izvršnim ispravama (sudske presude i sudska poravnanja) i izvansudska poravnanja iz osiguranja, ne obračunavaju se kamate za čitav period rata odnosno neposredne ratne opasnosti u Bosni i Hercegovini. ”

(2) Zakon o obligacijskim odnosima

(“Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85 i 57/89, te “Službeni list RBiH”, br. 2/92, 13/93 i 13/94)

“Nemogućnost ispunjenja za koju ne odgovara ni jedna strana

Članak 137.

(1) Kad je ispunjenje obveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, gasi se i obveza druge strane, a ako je ova nešto ispunila od svoje obveze, može zahtijevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnova.

Kad dospijeva obveza naknade

Članak 186.

Obveza naknade štete smatra se dospjelom od trenutka nastanka štete.

Potpuna naknada

Članak 190.

Sud će, uzimajući u obzir i okolnosti koje su nastupile poslije prouzrokovanja štete, dosuditi naknadu u iznosu koji je potreban da se oštećenikova materijalna situacija dovede u ono stanje u kome bi se nalazila da nije bilo štetne radnje ili propuštanja.

III. ZATEZNA KAMATA

Kad se duguje

Članak 277.

(1) Dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje, pored glavnice, i zateznu kamatu po stopi utvrđenoj saveznim zakonom. ”

- (3) **Zakon o visini stope zatezne kamate**
("Službene novine Federacije BiH" broj 27/98)

“Članak 2.

Dužnik koji zakasni sa ispunjenjem novčane obveze duuguje osim glavnice i zateznu kamatu na iznos duga od trenutka isplate, po stopi od 18% godišnje.

Za period kraći od godine dana primjenjuje se konformni način obračuna zatezne kamate. ”

- (6) **Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti**
("Službeni list Republike Bosne i Hercegovine", br. 1/92 i 13/94
od 9. lipnja 1994. godine)

I

Proglašava se da je na teritoriju Bosne i Hercegovine nastupila neposredna ratna opasnost.

IV

Ova odluka stupa na snagu odmah i objavit će se u narednom broju "Službenog lista RBiH. ”

- (7) **Odluka o prestanku primjene Odluke o proglašenju neposredne ratne opasnosti na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine**
("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 25/96 od
23. prosinca 1996. godine)

„ I

Odluka o proglašenju neposredne ratne opasnosti ("Službeni list RBiH", br. 1/92 i 13/94) prestaje se primjenjivati na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, kao i točka II Odluke o ukidanju ratnog stanja ("Službeni list RBiH", broj 50/95).

III

Ova odluka stupa na snagu danom objavljivanja u "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine. ”

V. Zahtjev

a) Navodi Županijskog suda

15. Županijski je sud u svom zahtjevu Ustavnom sudu istaknuo da smatra da prijeporni članak 37. nije u suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine jer je zatezna kamata tužiteljeva imovina, a oduzimanje imovine se ne može opravdati pozivanjem na javni interes. Županijski sud naglašava da se u ovom predmetu javlja niz drugih pitanja, primjerice, može li se zakon primjenjivati retroaktivno i osigurava li primjena zakona

jednakost ostalih dužnika pred zakonom, osobito ako se uzme u obzir činjenica daje u sličnim predmetima već odlučivano sukladno Zakonu, koji nije sadržavao odredbu o retroaktivnom izuzeću od plaćanja zatezne kamate. Županijski sud, također, ističe da ovaj predmet otvara pitanje jednakosti pred zakonom jer se isti izuzeci, kada je u pitanju plaćanje zatezne kamate, ne primjenjuju na fizičke osobe koje su dužne platiti naknadu, uključujući i zateznu kamatu za sve vrijeme kašnjenja. Županijski sud smatra da će Ustavni sud, nakon provedenog postupka, ustvrditi daje navedeni članak 37. Zakona o izmjenama oprečan članku II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na zahtjev

16. Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada) u svom odgovoru ističe da Ustav Bosne i Hercegovine ne predviđa mogućnost retroaktivne primjene zakona, te daje osnovana tvrdnja da članak 37. narušava pravo na mirno uživanje imovine. U tom kontekstu, Vlada naglašava da se primjenom prijeporne odredbe pojedinac stavlja u nejednakopravan položaj u usporedbi s osiguravajućim društvima, obzirom na to da su jedino osiguravajuća društva oslobođena plaćanja zatezne kamate dok pojedinci u istoj situaciji i dalje moraju plaćati ovu kamatu. Vlada također ističe da se ustavnost članka 37, zato, može dovesti u pitanje i zaključuje da članak 37. Zakona o izmjenama i Zakona treba biti izmijenjen.

17. Izvod iz tonskog zapisa i zapisnik sa sjednice Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine ne daju nikakve nove argumente koji bi opravdavali usvajanje članka 37. Zakona o izmjenama.

VI. Dopustivost

a) Nadležnost Ustavnog suda

18. Prema članku VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud nadležan u pitanjima koja mu je proslijedio bilo koji sud u Bosni i Hercegovini glede toga je li zakon, o čijem važenju njegova odluka ovisi, kompatibilan ustavu, Europskoj konvenciji ili zakonima Bosne i Hercegovine ili glede postojanja ili domašaja nekog općeg pravila međunarodnog javnog prava koje je bitno za odluku suda.

19. Prilikom ispitivanja nadležnosti Ustavnog suda za predmete koji su mu proslijeđeni, sukladno članku VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, potrebno je ustvrditi: (1) daje tijelo koje je proslijedilo pitanje Ustavnom sudu bilo koji sud u Bosni i Hercegovini, (2) i da se pitanje, koje je proslijeđeno Ustavnom sudu, tiče nekog zakona i njegove suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine, Europskom konvencijom ili sa zakonima Bosne i Hercegovine ili da zahtjev obuhvaća širi pojam međunarodnog prava.

20. Prema tome, Županijski je sud ovlašten pokrenuti pitanje pred Ustavnim sudom sukladno članku VI/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.
21. Na temelju navedenog, slijedi daje zahtjev dopustiv.

VII. Meritum

22. Ustavni sud smatra da suglasnost članka 37. s Ustavom Bosne i Hercegovine prvenstveno podrazumijeva pitanje je li ova odredba u suglasnosti s člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

23. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(k) Pravo na imovinu.

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

24. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine je odraz ljudskih prava i temeljnih sloboda zaštićenih člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Članak 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju sadrži tri različita pravila. Prvo je pravilo općeg karaktera i izražava princip mirnog uživanja posjeda. Drugo je pravilo sadržano u drugoj rečenici prvog stavka i obuhvaća lišavanje posjeda i podvrgava ga određenim uvjetima. Treće pravilo, koje je sadržano u drugom stavku, dopušta ugovornim stranama kontroliranje uporabe imovine, *inter alia*, sukladno općem interesu, provođenjem onih zakona koje smatraju potrebnim u tu svrhu. Međutim, ova tri pravila nisu neovisna u smislu da su nepovezana; drugo i treće pravilo se bave konkretnim slučajevima miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i ova dva pravila bi se trebala tumačiti u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu.

1. Predstavlja li zatezna kamata iz članka 37. Zakona o izmjenama imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju?

25. U svezi ovog pitanja Ustavni sud ukazuje na praksu Europskog suda za ljudska prava koji je zauzeo široko stajalište u svezi značenja imovine u okviru članka 1. Protokola

broj 1 uz Europsku konvenciju. Između ostalog, Europski sud smatra da imovinska prava nisu ograničena na vlasništvo nad fizičkim dobrima, već da i ekonomski interes predstavlja imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi: Europski sud za ljudska prava, *Bramelid i Malmstrom protiv Švedske*, odluka od 12. listopada 1982. godine, OI, broj 29).

26. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju štiti mirno uživanje imovine koja već postoji i ne garantira stjecanje imovine u budućnosti. Sto se tiče potraživanja sredstava koja nikad nisu bila tužiteljeva imovina, Europski je sud za ljudska prava u nekim predmetima zauzeo drukčije stajalište. Primjerice, ako osoba koja je podnijela zahtjev ima opravdana očekivanja da će potraživanje biti utvrđeno sukladno zakonu, takvo potraživanje bi predstavljalo imovinu u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju (vidi: Europski sud za ljudska prava, predmet *Pressos Compania Naviera S.A i dr. protiv Belgije*, presuda od 20. studenoga 1995. godine, serija A, broj 323. stavak 31). U takvim se slučajevima pravo na imovinu javlja u trenutku kada činjenične okolnosti daju osnove za nastanak potraživanja. Ustavni je sud zauzeo stajalište da pravo na otpremninu, uslijed završetka radnog odnosa, odgovara imovini (vidi Odluku Ustavnog suda U 26/00, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 8/02, stavak 22).

27. U predmetnom se slučaju prijeporno pitanje tiče potraživanja zatezne kamate na dodijeljeni iznos od 4.575 KM za ratno razdoblje. Zakon u članku 28. propisuje da “za obveze iz ugovora o osiguranju u ugovoru o reosiguranju društvo za osiguranje odgovara svim sredstvima”. Članak 186. Zakona o obligacijskim odnosima predviđa da se obveza naknade štete smatra dospjelom od trenutka nastanka štete. Nadalje, članak 190. tog zakona predviđa potpunu naknadu, a članak 277. predviđa da dužnik koji zakasni s ispunjenjem novčane obveze duguje zateznu kamatu. Prijeporni je članak 37. usvojen tri godine nakon stupanja na snagu Zakona, retroaktivno lišavajući tužitelja njegovog prava na zateznu kamatu. Drugim riječima, tužitelj je, s pravne točke motrišta, opravdano očekivao, u vrijeme prometne nesreće, da će dobiti zateznu kamatu u slučaju zakašnjenja plaćanja sukladno Zakonu i sklopljenom ugovoru s osiguravajućim društvom.

28. Ustavni sud, zato, zaključuje da očekivanje tužitelja da će mu osiguravajuće društvo platiti zateznu kamatu u zakonskom iznosu i za vrijeme propisano zakonom, predstavlja potraživanje koje odgovara imovini iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

2. Povlači li članak 37. Zakona o izmjenama za sobom miješanje u pravo na mirno uživanje imovine?

29. Kako je utvrđeno da tužiteljev zahtjev za isplatom neisplaćene zatezne kamate predstavlja imovinu, Ustavni sud treba utvrditi i predstavlja li članak 37. miješanje u imovinu.

30. Članak 37. izuzima osiguravajuća društva od bilo kakve obveze izvršenja isplate neisplaćenih zatezних kamata za ratno razdoblje. Ovakva iznimka ima za efekt smanjenje iznosa zatezne kamate u slučaju kada postoji kašnjenje u isplati izravne štete. Kako je već ranije ustanovljeno da zahtjev za isplatom zatezne kamate predstavlja imovinu, iznimka iz članka 37. za neplaćanje zatezne kamate za ratno razdoblje se može smatrati kao djelomično lišavanje imovine u smislu druge rečenice prvog stavka članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

3. Ima li ovakvo lišavanje opravdan cilj koji je u društvenom interesu i je li miješanje proporcionalno spram zacrtanog cilja?

31. Obzirom daje već utvrđeno da oslobođanje od plaćanja neisplaćene zatezne kamate za ratno razdoblje predstavlja oduzimanje imovine, treba razmotriti ima li ovakvo miješanje opravdan cilj koji je u društvenom interesu i je li miješanje proporcionalno spram zacrtanog cilja.

32. Pojam “društveni interes” ili “opći interes”, koji može opravdati miješanje u pravo na imovinu, podrazumijeva da cilj miješanja mora biti za opće dobro zajednice ili služiti interesima veće skupine u društvu. Europski sud za ljudska prava općenito drži da su domaće vlasti u boljoj poziciji ocijeniti što je u javnom ili općem interesu. Država uživa određeno slobodno polje procjene pri određivanju služi li određena mjera društvenom interesu. Europski sud za ljudska prava će, uglavnom, prihvatiti presudu domaćih vlasti ukoliko ona nije očevidno neutemeljena.

33. Prijeporni je članak 37. stupio na snagu nakon rata, ali se primjenjuje na ratno razdoblje kada je postojalo stanje neposredne ratne opasnosti na teritoriju Republike Bosne i Hercegovine. Zakon o izmjenama ne precizira cilj članka 37. niti ukazuje na koji način on služi društvenom ili općem interesu. Izvod i zapisnik sa sjednice Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine ne daje nikakve smjernice glede toga kakve je namjere imao zakonodavac usvajanjem članka 37. Mišljenje Vlade potvrđuje da ona smatra daje članak 37. neustavan. Ne postoji ništa u *travaux préparatoires* što bi moglo objasniti cilj donošenja članka 37.

34. Ustavni sud ukazuje daje, u slučaju miješanja u neka od ljudskih prava i temeljnih sloboda koje štiti Ustav Bosne i Hercegovine, teret na vlasti koja je odgovorna da opravda takvo miješanje. Dakle, nije na Ustavnom sudu da u takvom slučaju analizira kakvom se eventualnom pravnom cilju teži. Činjenica je da zakonodavac, u ovom slučaju Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, ne navodi argumente koji opravdavaju donošenje članka 37. kojim se očito zadire u individualna imovinska prava. Zato Ustavni sud takvo ponašanje uzima kao dokaz da ne postoji zakonski cilj koji opravdava miješanje.

35. Obzirom da nije ustanovljen zakonski cilj koji bi opravdao miješanje, Ustavni sud zaključuje da izmijenjeni članak 37. nije u suglasnosti s člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine u svezi članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

36. Obzirom daje Ustavni sud već zaključio da pobijani članak 37. Zakona o izmjenama nije sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine, nije potrebno dalje ispitivati je li miješanje razmjerno i je li sukladno principu pravne sigurnosti ili ima diskriminacijski karakter.

VIII. Zaključak

37. Na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud većinom glasova odlučio kao u izreci ove odluke.

38. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 14/02, rješavajući zahtjev **33 poslanika Narodne skupštine Republike Srpske**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 30. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Utvrđuje se da je članak 19.8. stavak 3. (ranije članak 18.8. stavak 3.) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02 i 25/02) sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Ustavnom su sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud), 8. veljače 2002. godine, 33 poslanika Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: podnositelji zahtjeva) podnijeli zahtjev za ocjenom ustavnosti članka 18.8. stavak 3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.
2. U tijeku postupka pred Ustavnim sudom odredbom članka 18. Zakona o izmjenama i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 20/02) izvršeno je prenumeriranje poglavlja Izbornog zakona (dosadašnje poglavlje 18. je postalo poglavlje 19), tako daje pobijani članak 18.8. stavak 3. sada članak 19.8. stavak 3.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Zahtjev je, sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, proslijeđen 27. veljače 2002. godine Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine radi dostavljanja odgovora.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine nije dostavila svoj odgovor.

III. Zahtjev

4. Podnositelji zahtjeva smatraju daje pobijana "odredba Zakona oprečna Ustavu Bosne i Hercegovine, Univerzalnoj deklaraciji o pravima čovjeka i drugim dodatnim sporazumima o ljudskim pravima koji se, u smislu Aneksa 1 na Ustav Bosne i Hercegovine i članka 1. točka 13. Sporazuma o ljudskim pravima, primjenjuju u Bosni i Hercegovini i čine sastavni dio Ustava." Naime, kako navode podnositelji zahtjeva, preambula Ustava Bosne i Hercegovine, u svojoj prvoj alineji, polazi od "poštovanja ljudskog dostojanstva, slobode i jednakosti", a članak 1. Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka propisuje "sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima". Člankom 2. Deklaracije je propisano "svakome su dostupna sva prava i slobode navedene u Deklaraciji bez razlike bilo koje vrste, kao što su rasa, boja, spol, jezik, vjera, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovina, rođenje ili drugi pravni položaj...". Člankom 7. Deklaracije je propisano "svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije na jednaku zaštitu zakona...". Uz to, članak 1. Sporazuma o ljudskim pravima, kao Aneks 6 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini u svezi s člankom 2. toč. 1. i 3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine, propisuje da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih

ljudskih prava i temeljnih sloboda, navodeći kao jedno od temeljnih prava i pravo na slobodu kretanja i prebivališta.

5. Podnosioci zahtjeva predlažu da Ustavni sud pobijanu odredbu članka 19.8. stavak 3. proglasi neustavnom, jer je, po njihovom mišljenju, oprečna Ustavu Bosne i Hercegovine.

6. Podnosioci zahtjeva istodobno predlažu da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će, do donošenja konačne odluke, suspendirati navedenu odredbu Izbornog zakona obzirom da bi "njezina primjena mogla prouzročiti kršenje velikog broja ljudskih prava, posebice izbjeglog i raseljenog stanovništva koje neće biti u mogućnosti iz objektivnih razloga vratiti se u svoje domove."

III Relevantni propisi

7. Izborni zakon Bosne i Hercegovine

("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02 i 25/02)

Članak 19. 8. glasi:

"Sve dok Visoki predstavnik ili Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne odluče drukčije, a sukladno stavku 7. ovog članka, državljani Bosne i Hercegovine koji ima status raseljene osobe i koji ima biračko pravo, može ostvariti svoje pravo da se registrira i da glasuje osobno, ili u odsutnosti za općinu u kojoj je imao prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovine, osim u slučaju kada ta osoba može predočiti dokaz o promjeni prebivališta sukladno zakonu, u periodu od posljednjeg popisa stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina do trenutka kada je ta osoba stekla status raseljene osobe, ili osobno za općinu gdje ima boravište, pod uvjetom da je imala boravište u toj općini najmanje šest (6) mjeseci prije dana izbora.

Državljanin Bosne i Hercegovine, koji je raseljena osoba i ima biračka prava sukladno ovom članku, registrira se ovisno o biračkoj opciji koju izabere, za općinu u kojoj je imao prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina, osim u slučaju kada može predočiti dokaz o promjeni prebivališta sukladno zakonu, u periodu od posljednjeg popisa stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovine do trenutka kada je stekao status raseljene osobe, ili za općinu u kojoj ima boravište i predoči dokaz da je prijavio boravište u toj općini najmanje šest mjeseci prije dana izbora.

Državljanin Bosne i Hercegovine koji koristi kuću ili stan na kojim nema pravo vlasništva ili stanarsko pravo, a izdana je izvršna isprava od nadležnog sudskog ili upravnog organa o povratu te kuće ili stana, ili odluka Povjerenstva za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica, nema pravo glasovanja u mjestu boravišta dok ne napusti tuđu imovinu, i može se registrirati za izbore samo u općini u kojoj je imao posljednje prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva u Bosni i Hercegovini.

Boravište je, u smislu ovog članka, općina u kojoj raseljena osoba, državljanin Bosne i Hercegovine, privremeno boravi, dok se ne steknu uvjeti za njegov povratak u općinu u kojoj je imao prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina.

Sve dok Visoki predstavnik ili Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne odluče drukčije, a sukladno stavku 7. ovog članka, državljanin Bosne i Hercegovine koji ima status izbjegle osobe i koji ima biračko pravo, ima pravo registrirati se i glasovati osobno ili poštom za općinu u kojoj je imala prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina, osim u slučaju kada ta osoba može predložiti dokaz o promjeni prebivališta u skladu sa zakonom u periodu od posljednjeg popisa stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina do trenutka kada je stekla status izbjegle osobe.

Državljanin Bosne i Hercegovine, koji ima status izbjegle osobe i ima biračko pravo sukladno ovom članku, registrira se za općinu u kojoj je imao prebivalište prema posljednjem popisu stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina, osim u slučaju kada može predložiti dokaz o promjeni prebivališta sukladno zakonu u periodu od posljednjeg popisa stanovništva koji je izvršila država Bosna i Hercegovina do trenutka kada je stekao status izbjegle osobe.

Posebna prava predviđena ovim člankom za raseljene i izbjegle osobe, po kojima se raseljene i izbjegle osobe mogu registrirati i glasovati, prestat će na dan koji utvrdi Visoki predstavnik. Ako Visoki predstavnik ne donese odluku prije isteka svog mandata, raseljeni i izbjegli birači zadržat će posebna prava dok Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne odluči drukčije.

Prije donošenja odluke o prestanku posebnih prava za raseljene i izbjegle osobe po kojima mogu glasovati, treba uzeti u obzir sljedeće okolnosti:

- 1. stanje provedbe Imovinskog zakona;*
- 2. broj osoba registriranih kao raseljene osobe i*
- 3. faktore kojima se utvrđuje održivost povratka, u koje spadaju sigurnost povratnika, pristup obrazovanju i uslugama, odsustvo diskriminacije prilikom upošljavanja i u radnom odnosu, te u funkcioniranju pravosudnog sustava. ”*

IV. Dopustivost

8. Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.*

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu. Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta ”.

9. Iako odredba članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine ne predviđa eksplicitnu nadležnost Ustavnog suda u ocjenjivanju ustavnosti zakona ili odredbe zakona Bosne i Hercegovine, substancionalni pojam ovlasti određenih samim Ustavom Bosne i Hercegovine sadrži u sebi *titulus* Ustavnom sudu za takvu nadležnost, a posebice ulogom Ustavnog suda kao tijela koje podržava Ustav Bosne i Hercegovine. Stajalište Ustavnog suda u ovakvim slučajevima u njegovoj dosadašnjoj praksi razvidno ukazuje daje Ustavni sud nadležan ocjenjivati ustavnost zakona, odnosno pojedinih odredbi zakona Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 1/99 od 14. kolovoza 1999. godine, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 16/99).

10. Narodna skupština Republike Srpske ima 83 poslanika (članak 71. Ustava Republike Srpske). Pošto je zahtjev podnijelo 33 poslanika proizlazi daje ispunjen uvjet iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine - da zahtjev podnese najmanje jedna četvrtina zakonodavnog organa entiteta.

Slijedi daje zahtjev dopustiv.

VI. Meritum

11. Podnositelji zahtjeva tvrde da pobijani članak Izbornog zakona Bosne i Hercegovine krši pravo na slobodu kretanja i prebivališta, odnosno jednakopravan tretman državljana Bosne i Hercegovine u odnosu na pravo slobode kretanja u okviru državne granice ili alternativno, kao i pravo državljanina Bosne i Hercegovine koji je dobio izvršnu ispravu o predaji tuđe imovine člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine da ne bude predmetom diskriminacije kod uživanja i zaštite građanskog prava na slobodu kretanja i prebivališta.

12. Ustavni sud ističe daje, sukladno članku 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina demokratska država koja funkcioniра na principu vladavine prava i na temelju slobodnih demokratskih izbora. Sukladno članku II/1. Bosna i Hercegovina i oba entiteta trebaju osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, dok se, sukladno članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određene Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

1. Pravo na slobodu kretanja i prebivališta

13. Člankom II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine je ustvrđeno je da sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode, između kojih je i pravo na slobodu kretanja i prebivališta.

Članak II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“3. Katalog prava

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(m) Pravo na slobodu kretanja i prebivališta. ”

Članak 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Svako tko se zakonito nalazi na teritoriju jedne države ima, na tom teritoriju, pravo na slobodu kretanja i slobodu izbora boravišta.

(...)

- 3. Nikakva se ograničenja ne mogu postaviti u odnosu na ostvarivanje ovih prava osim onih koja su sukladna zakonu i koja su nužna u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti, radi očuvanja javnog poretka, za sprječavanje kriminala, za zaštitu morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.*
- 4. Prava iz stavka 1. mogu se također, u posebnim oblastima, ograničiti sukladno zakonu i opravdati javnim interesom u demokratskom društvu ”.*

14. Ustavni sud smatra da pobijanu odredbu članka 19.8. stavak 3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine treba tumačiti u funkciji ostvarivanja što bržeg konačnog povratka izbjeglica i raseljenih osoba njihovim prijeratnim domovima, obzirom daje to glavni cilj Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, a što je ustvrđeno i u članku II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

15. Kada je u pitanju pravo na slobodu kretanja i prebivališta, Ustavni sud ukazuje na opće pravilo koje ne dopušta ograničenja ovog prava osim onih koja su sukladna zakonu i, između ostalog, radi zaštite prava i sloboda drugih.

16. Ustavni sud podsjeća da je svrha pobijane odredbe Izbornog zakona Bosne i Hercegovine upravo zaštita prava iz članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine kojim omogućuje svim izbjeglicama i raseljenim osobama slobodan povratak u svoje domove kao i vraćanje njihove imovine.

17. Prema tomu, Ustavni sud smatra da odredbu članka 19.8. stavak 3. Zakona o izborima Bosne i Hercegovine treba tumačiti u funkciji ostvarivanja što bržeg i konačnog povratka izbjeglica i raseljenih osoba njihovim prijeratnim domovima, obzirom daje to glavni cilj Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, a što je

određeno i u članku II/5. Ustava Bosne i Hercegovine. Ovakvo opredjeljenje zakonodavca, koji je dao privremeni karakter pobijanoj odredbi, nije oprečno Ustavu Bosne i Hercegovine. Ovakva odredba sadrži legitiman cilj čija je svrha ostvarivanje principa demokratske države utemeljene na vladavini prava i zaštita prava i sloboda drugih, kako je to utvrđeno u članku 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju koja je sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine.

18. Članak II/4. i 5. Ustava Bosne i Hercegovine:

“4. Nediskriminacija

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu / ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status. ”

Članak 14. Europske konvencije:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”

19. Članak 14. Europske konvencije zabranjuje diskriminaciju samo glede prava i sloboda predviđenih Europskom konvencijom. Ograničenje ovog prava, iako opravdano samo po sebi, mora biti učinjeno na nediskriminirajući način (vidi Europski sud za ljudska prava, *Belgijski jezični slučaj*, presuda 1986. godina, serija A. broj 6). Isto se može primijeniti, *mutatis mutandis*, na članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, koji zabranjuje diskriminaciju u odnosu na prava i slobode predviđene člankom II, uz pravo povratka izbjeglih i raseljenih osoba, te u odnosu na međunarodne sporazume sadržane u Aneksu I na Ustav Bosne i Hercegovine. Ovim su spiskom obuhvaćeni i Međunarodna konvencija o eliminiranju svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima i Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

20. U konkretnom predmetu, postavlja se pitanje jednakopravnog tretmana osoba u odnosu na pravo slobode kretanja u okviru državne granice (članak 5/i) Međunarodne konvencije o eliminiranju svih oblika rasne diskriminacije).

21. Ustavni sud smatra daje neki akt ili propis diskriminirajući ako pravi razliku između osoba ili skupina koje su u sličnoj situaciji i ako u tom razlikovanju izostane objektivno i razumno opravdanje, ili ako nije bilo razumnog odnosa proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i ciljeva kojima se teži.

22. Ustavni sud naznačuje da se pitanje diskriminacije pojavljuje samo kada su osobe ili skupine koje se nalaze u istoj ili sličnoj situaciji tretirane na različit način. U konkretnom slučaju, svi su državljani Bosne i Hercegovine, koji koriste kuću ili stan na kojem nemaju pravo vlasništva ili stanarsko pravo, a izdana im je izvršna isprava od nadležnog sudskog ili upravnog organa o povratu kuće ili stana ili odluka Povjerenstva za imovinske zahtjeve raseljenih osoba i izbjeglica - bili jednako tretirani. Ustavni sud smatra da su državljani Bosne i Hercegovine, koji su raseljene osobe i izbjeglice ali nisu dobili izvršnu ispravu od nadležnog organa koja bi ukazivala da koriste tuđu imovinu, osobe u različitoj situaciji od onih osoba koje koriste tuđu imovinu. Ne može se smatrati da se ove dvije kategorije osoba nalaze u analognoj situaciji, niti da pobijana odredba članka 19.8. stavak 3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ima diskriminirajući karakter, odnosno da je povrijedila slobodu kretanja i prebivališta.

23. Ustavni sud zaključuje, imajući u vidu svoj zaključak glede navodne povrede prava iz članka II/3.(m) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 2. Protokola broj 4 uz Europsku konvenciju, da pobijana odredba nema diskriminirajući karakter. Pored toga, Ustavni sud zaključuje da pobijana odredba nema diskriminirajući karakter ni u odnosu na pravo na slobodne izbore zagaranirane člankom 3. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, što je svrha i cilj donošenja Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

24. Iz navedenih razloga Ustavni je sud jednoglasno zaključio daje odredba članka 19.8. stavak 3. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine sukladna Ustavu Bosne i Hercegovine, da ima legitiman cilj kao i razumno opravdanje, te da ne postoji diskriminacija niti povreda prava na slobodno kretanje i prebivalište.

25. Ustavni je sud, na sjednici održanoj 10. i 11. svibnja 2002. godine, ocijenio da nema osnova za donošenje privremene mjere prema članku 75. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, o čemu je dopisom broj U 14/02 od 25. juna 2002. godine obavijestio zastupnike Narodne skupštine Republike Srpske koji su podnijeli prijedlog za donošenje ove mjere.

26. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 36/02**, rješavajući apelaciju **S. S.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. stavak 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr. dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 30. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Usvaja se apelacija S. S. iz Sanskog Mosta.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-212/01 od 13. travnja 2001. godine i Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine i rješenja Općinskog suda Sanski Most broj P-327/00 od 19. ožujka 2001. godine i broj P-327/00 od 11. travnja 2001. godine i predmet vraća Općinskom sudu Sanski Most na ponovni žuran postupak.

Obvezuje se Općinski sud Sanski Most da, sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, najkasnije u roku od šest mjeseci od dana dostave ove odluke izvršiti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o mjerama poduzetim u cilju izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Donjeg Kamengrada, općina Sanski Most, kojeg zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnio je 16. svibnja 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv rješenja Kantonalnog suda Bihać (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-212/01 od 13. travnja 2001. godine i Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine i rješenja Općinskog suda Sanski Most (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-327/00 od 19. ožujka 2001. godine i broj P-327/00 od 11. travnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Apelant je, 16. svibnja 2001. i 8. ožujka 2002. godine, podnio apelaciju Ustavnom sudu protiv sudskih odluka navedenih u dispozitivu ove odluke. Ustavni je sud dostavio 23. siječnja 2002. godine Kantonalnom sudu, te M. S. i nadležnom organu Općine Sanski Most, kao sudionicima u postupku pred Ustavnim sudom, apelaciju radi dostave odgovora na navode sukladno članku 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda.

3. Ustavni je sud primio odgovor na apelaciju od Kantonalnog suda.

Odgovor Kantonalnog suda je, sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, dostavljen apelantu.

Izjašnjenje apelanta je dostavljeno Kantonalnom sudu, sukladno članku 25 stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

Ustavni je sud primio i odgovore na apelaciju od M. S. i nadležnog organa Općine Sanski Most.

Odgovori su dostavljeni apelantu sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

4. Apelant i M. S. su suvlasnici nekretnina označenih kao KO. Donji Kamengrad PL. 0780. U suvlasništvu apelanta i M. S. je sa po 1/2 k.č. 100/10 njiva zvana Bara, površine 420 m², koja u naravi predstavlja put ustanovljen u korist apelanta, koji je vlasnik i susjednih nekretnina, označenih kao KO Donji Kamengrad PL. 0778 k.č. 100/4 zvana okućnica kultura objekta - kuća i zgrada površine 276 m², kulture njiva, klase 3. i površine 606 m² koje graniče sa spomenutim putem. Ove su činjenice utvrđene na temelju izvoda posjedovnih listova Katastarske općine D. Kamengrad br. 0780 i 0778.

5. Apelant i M. S. su zajednički koristili prijeporni put. Početkom mjeseca lipnja 2000. godine M. S. se, uz dozvolu Općine Sanski Most, otpočeo baviti ugostiteljskom djelatnošću, koristeći pri tom prijeporni put za rad restorana.

Apelant se, nezadovoljan tom činjenicom, obratio nadležnom organu Općine Sanski Most koji je izdao odobrenje za rad M. S. Apelant je tražio da Općina ukine odobrenje za rad za ugostiteljsku djelatnost, koja je izdana M. S., jer je smatrao da on nema pravo na korištenje prijepornog puta u korist trećih osoba i zato što ne može mirno uživati u svom posjedu. Ovaj je zahtjev apelant nadležnom organu Općine Sanski Most podnio 6. lipnja 2000. godine. Zbog šutnje administracije apelant je podnio, 15. srpnja 2000. godine, tužbu Općinskom sudu radi smetanja posjeda i otklanjanja smetanja. U svojoj je tužbi opisao okolnosti koje se odnose na smetanje njegovog posjeda i tražio je da sud utvrdi da Općina-Sanski Most kao i M. S. smetaju njegov posjed na temelju nezakonite dozvole Općine. Tražio je da Općina Sanski Most dozvolu ukine.

6. Općinski je sud donio rješenja broj P-327/00 od 19. ožujka 2000. godine i broj P-327/00 od 11. travnja 2001. godine (ispravka rješenja od 19. ožujka 2000. godine), kojim odbacuje apelantovu tužbu kao nepravodobnu.

7. Općinski je sud, Rješenjem broj P-24/01 od 27. veljače 2001. godine, odbacio ponovnu apelantovu tužbu radi smetanja posjeda jer je utvrđeno da se pred prvostupanjskim sudom vodi postupak broj P-327/00 između istih pamičnih stranaka, s istovjetnim tužbenim zahtjevom.

8. Apelant je, nezadovoljan rješenjima Općinskog suda broj P-327/00 od 19. ožujka 2001. godine i broj P-327/00 od 11. travnja 2001. godine, uložio prizive na navedena rješenja Kantonalnom sudu. Kantonalni je sud, Rješenjem broj Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine, prizive odbio kao neutemeljene, a prvostupanjska rješenja potvrdio.

9. Kantonalni je sud, Rješenjem broj Gž-212/01 od 13. travnja 2001. godine, povodom apelantovog priziva izjavljenog protiv Rješenja Općinskog suda broj P-24/01 od 27.

veljače 2001. godine, kojim je odbačena tužba zbog toga što već teče postupak u istom pitanju pred nadležnim sudom, priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio navedeno prvostupanjsko rješenje.

IV. Relevantni propisi

10. Zakon o vlasničkopравnim odnosima

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 6/98):

“Članak 15.

Suvlasništvo postoji kada nepodijeljena stvar pripada dvjema ili više osoba, tako da je dio svake od njih određen razmjerno cjelini (idealni dio).

Svaki suvlasnik ima pravo stvar posjedovati i njom se koristiti razmjerno svom dijelu, ne povrjeđujući prava ostalih suvlasnika.

Suvlasnik može raspolagati svojim dijelom bez suglasnosti ostalih suvlasnika.

U slučaju prodaje suvlasničkog dijela, ostali suvlasnici imaju pravo preče kupnje samo ako je to zakonom određeno.

Članak 17.

Za poduzimanje poslova redovitog upravljanja stvari potrebna je suglasnost suvlasnika čiji dijelovi zajedno čine više od jedne polovice vrijednosti stvari.

Ako se ne postigne potrebna suglasnost, a poduzimanje posla je nužno za redovito održavanje stvari, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud.

Za poduzimanje poslova koji prelaze okvir redovitog upravljanja (promjena namjene stvari, otuđenje cijele stvari, izdavanje cijele stvari u zakup, zasnivanje hipoteke na cijeloj stvari, zasnivanje služnosti, veće popravke ili prepravke stvari koje nisu nužne za održavanja i si) potrebna je suglasnost svih suvlasnika.

Ako se u slučajevima iz stavka 3. ovog članka ne postigne suglasnost svih suvlasnika, a za poduzimanje posla postoje naročito opravdani razlozi, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud.

Članak 80.

Posjednik ima pravo na zaštitu od protupravnog uznemiravanja ili oduzimanja posjeda (smetanja posjeda).

Članak 82.

Posjednik ima pravo zahtijevati sudsku zaštitu od smetanja posjeda u roku od trideset dana od dana saznanja za smetanje i učinitelja, a najkasnije u roku od jednegodine od dana nastalog smetanja (spor zbog smetanja posjeda).

Članak 85.

Suposjednik uživa zaštitu po odredbi članka 80. ovog zakona u odnosu na treće osobe, kao i u međusobnim odnosima sa drugim suposjednicima, ako jedan od njih

onemogućava drugog u dotadašnjem načinu vršenja faktičke vlasti na stvari koja je u njihovom suposjedu.

Članak 86.

Neovisno o sporu zbog smetanja posjeda ovlaštena osoba ima pravo zahtijevati sudsku zaštitu posjeda po temelju prava na posjed".

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant se žali Ustavnom sudu da su ga pobijana rješenja Općinskog i Kantonalnog suda, time što su odbacila njegovu tužbu kao nepravodobnu, lišila njegovog prava da traži zaštitu svoje imovine pred sudom, a to krši njegova ustavna prava iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelant također navodi kršenje čl. 13. i 17. Europske konvencije, a da ih pri tome ne precizira. Apelant traži da Ustavni sud ukine sve presude Općinskog i Kantonalnog suda i vrati mu njegova vlasnička prava.

b) Odgovor na apelaciju

12. Kantonalni sud, aktom broj Su-347/01 od 29. svibnja 2001. godine, u odnosu na prvostupanjsko Rješenje Općinskog suda broj P-24/01 od 27. veljače 2001. godine, i drugostupanjsko Rješenje broj Gž-212/01 od 13. travnja 2001. godine, kojim je apelantov priziv odbijen i potvrđeno prvostupanjsko rješenje, ističe daje pred Općinskim sudom bio u tijeku parnični postupak broj P-327/00 između istih parničnih stranaka, sa istovjetnim tužbenim zahtjevom, te da se drugostupanjsko rješenje o odbijanju apelantovog priziva temelji na članku 269. stavak 2. Zakon o parničnom postupku, odnosno da je ovo rješenje pravilno i zakonito i da ne povrjeđuje apelantova prava. Nadalje, Kantonalni je sud, aktom broj Su-270/02 od 2. kolovoza 2002. godine, dao odgovor na apelaciju i u odnosu na prvostupanjska rješenja broj P-327/00 od 19. ožujka 2000. godine i broj P-327/00 od 11. travnja 2001. godine, kao i u odnosu na drugostupanjsko Rješenje broj Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine, doneseno na temelju apelantovog priziva. Kantonalni sud u odgovoru ističe da je apelantova tužba zbog smetanja posjeda bila nepravodobna i, zato, nedopuštena, odnosno da su pobijane sudske odluke utemeljene na članku 82. Zakona o vlasničkopравnim odnosima i da su, zato, zakonite i pravilne i da u konkretnom slučaju nisu učinjene povrede Ustavom zagarantiranih apelantovih prava.

13. Punomoćnik tuženog M. S., u odgovoru na apelaciju, smatra da su sudovi u konkretnom sporu donijeli zakonite i pravilne odluke i da nisu povrijeđena apelantova

ustavna prava. Istodobno naglašava da se radi o sporu između dva brata - koji su suvlasnici predmetnih nekretnina u kojem stariji brat - apelant onemogućuje mlađeg brata - tuženog u ostvarivanju njegovih prava i stjecanju sredstava za egzistenciju. Zato predlaže da se apelacija kao neutemeljena odbije.

14. Služba za gospodarsko-komunalne djelatnosti i ekologiju Općine Sanski Most, u odgovoru na apelaciju, navodi daje M. S. izdala odobrenje za obavljanje ugostiteljske djelatnosti broj UP-1-02-22-1-3941/01 od 14. prosinca 2000. godine na temelju važećih zakonskih propisa i da je podnositelj zahtjeva uz zahtjev priložio propisanu dokumentaciju.

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. Imajući u vidu narav i vrijednost spora, nije dopuštena revizija Vrhovnom sudu. Prema tomu, pobijano Rješenje Kantonalnog suda broj Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine je, u konkretnom predmetu, konačna sudska odluka u smislu članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda.

17. Na temelju akta Kantonalnog suda broj Su-50/02 od 5. veljače 2002. godine, ustvrđeno je daje apelantov punomoćnik 15. studenoga 2001. godine primio pobijano drugostupanjsko Rješenje broj Gž-409/01 od 31. listopada 2001. godine. Apelant je, 1. prosinca 2001. godine, podnio apelaciju Ustavnom sudu. Kako je uložena u predviđenom vremenskom roku, sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, apelacija je pravodobna. Slijedi daje ova apelacija dopustiva.

VII. Meritum

18. Apelant se žali da mu je pobijanim rješenjima Kantonalnog i Općinskog suda povrijeđeno pravo na mirno uživanje imovine time što je lišen mogućnosti prava na pravično suđenje pred sudom.

19. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.“

20. Članak II/2. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“U Bosni i Hercegovini izravno se primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i njezinim protokolima. Ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima. ”

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom... ”,

21. Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(k) Pravo na imovinu”.

Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

22. U konkretnom predmetu apelant je suvlasnik nekretnina, zajedno sa tuženim M. S. i oni su, kao suvlasnici, zajednički koristili put. Tuženi je M. S., od nadležnog organa Općine Sanski Most, dobio odobrenje za obavljanje ugostiteljske djelatnosti kao osnovno zanimanje na svojim nekretninama. Apelant je, nakon toga, pokrenuo postupke zbog smetanja njegovog posjeda pred nadležnim sudovima. Općinski i Kantonalni sud su odlučili daje apelantova tužba podnesena izvan roka od 30 dana, kako je to predviđeno zakonom.

23. U ovom su predmetu pred Ustavnim sudom pokrenuta pitanja jesu li pobijanim sudskim odlukama povrijeđena apelantova ustavna prava, i to pravo na pravično suđenje, time što je apelant lišen pristupa sudu s ciljem ostvarivanja sudske zaštite na pravo mirnog uživanja imovine.

24. Ustavni sud primjećuje daje, prema pobijanim relevantnim rješenjima Općinskog i Kantonalnog suda, apelantova tužba odbijena na temelju članka 82. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, jer je podnesena nakon isteka roka od 30 dana od dana kada je apelant saznao o smetanju posjeda i izvršitelju.

25. Ustavni sud primjećuje da temeljna ljudska prava, koja štite Europska konvencija i Ustav Bosne i Hercegovine, moraju biti stvarna i djelotvorna kako u zakonu tako i u praksi, a ne iluzorna i teoretska. Konkretno, pravni lijekovi koji su predviđeni za zaštitu prava moraju biti fizički dostupni, ne smiju biti ometani aktima, propustima, odlaganjima ili nemarom vlasti, te moraju biti u stanju štiti predmetna prava.

26. Apelant je, u ovom predmetu, kao prvo tražio zaštitu navodno prekršenih vlasničkih prava od lokalne Općine, odgovorne za davanje tuženom dozvole za rad za ugostiteljsku djelatnost. Općina je ignorirala njegov zahtjev, a da pri tomu nije dala nikakvo objašnjenje. Obzirom da su ga lokalne vlasti ignorirale, apelant se obratio Općinskom sudu, tražeći sudsku zaštitu. Nakon više od jedne godine sudovi su odbacili zahtjev jer je podnesen izvan predviđenog vremenskog roka. Na ovaj način, administrativni i pravni put se, s apelantove točke motrišta, pokazao beskorisnim jer je bio lišen mogućnosti da mu se predmet razmotri u meritumu sukladno materijalnom pravu.

27. Pravo na pravično suđenje, *inter alia*, daje mogućnost predočavanja razloga presude s obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova (Europski sud za ljudska prava, *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda broj 12945/98 od 16. prosinca 1992. godine, stavak 33).

28. Ustavni sud primjećuje da se tuženi počeo baviti ugostiteljskom djelatnošću uz odobrenje Općine, te da se u tom smislu ne može smatrati izvršiteljem smetanja u smislu članka 82. Zakona o vlasničkopравnim odnosima. S druge strane, Općina se ima pravo u određenim situacijama, sukladno zakonu i u javnom interesu, umiješati u vlasnička prava privatnih vlasnika. Zbog ovoga, Općina se ne može smatrati izvršiteljem smetanja u smislu spomenutog članka 82. Ovo objašnjava zašto je apelant prvo tražio od Općine da ispita njegov zahtjev i odstrani nepravdu koja je nastala kao rezultat administrativnog akta Općine.

29. Sukladno navedenom, Ustavni sud smatra da je pogrešna primjena članka 82. Zakona o vlasničkopравnim odnosima, a da se pri tomu ne uzme u obzir i članak 102. i druge relevantne odredbe Zakona o parničnom postupku, kao što su sudovi to uradili u ovom predmetu. Sudovi su, u procjenjivanju mogućnosti odbacivanja zahtjeva u smislu daje podnesen izvan predviđenog vremenskog roka, morali uzeti u razmatranje postupke obje strane i eventualne posljedice takve odluke. Iz dokumenata i spisa proizlazi da Općina uopće nije uzela u obzir apelantov zahtjev i da mu nije dostavila bilo kakav odgovor. Na ovaj se način Općina arogantno ponijela prema apelantu ne poštujući ga iako je, prema važećim zakonima, bila obvezna objasniti svoje navodno miješanje u apelantovu imovinu u korist tuženog, koji je suvlasnik.

30. Odbacivanje tužbe na formalnim, procesnim osnovama može učiniti materijalno pravo, u ovom slučaju pravo na imovinu, iluzornim.

31. Ustavni sud primjećuje da Općinski i Kantonalni sud nisu ispravno ispitali okolnosti predmeta i sukladno zakonima koji su relevantni za donošenje ispravne odluke čime su prekršili apelantovo ustavno pravo na pravično suđenje kao i pravo na mirno uživanje imovine. Prema tomu, Ustavni sud smatra da se odluke Općinskog i Kantonalnog suda, kojim se odbacuje apelantov zahtjev kao nepravodoban, moraju ukinuti i predmet vratiti na ponovni postupak prvostupanjskom sudu. U ponovnom postupku sud će ispitati je li se općina umiješala u apelantovo pravo na mirno uživanje imovine, je li miješanje bilo utemeljeno na zakonu, je li bilo u javnom interesu i ne predstavlja li javni interes za obavljanje ugovorne djelatnosti prekomjeran teret za suvlasnika - apelanta.

Ostali navodi

32. U svjetlu navedenih zaključaka glede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije nužno razmatrati tvrdnje apelanta glede navodne povrede čl. 13. i 17. Europske konvencije, a tvrdnje glede navodne povrede prava na mirno uživanje imovine zaštićene člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud odbacuje kao preuranjene.

VIII. Zaključak

33. Na temelju članka 61. stavak 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 56/02**, rješavajući zahtjev **49 zastupnika Narodne skupštine Republike Srpske**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 1/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 30. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Utvrđuje se daje Odluka o amandmanima na Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 13/02 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/02) sukladna članku III Ustava Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Ustavnom je sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) podnijelo 49 zastupnika Narodne skupštine Republike Srpske (u daljnjem tekstu: podnosiocelj zahtjeva), 5. srpnja 2002. godine, zahtjev za ocjenom ustavnosti Odluke o amandmanima na Ustav Republike Srpske ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 13/02 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/02 - u daljnjem tekstu: Odluka o amandmanima), koju je donio Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu. Podnosiocelj zahtjeva su istodobno predložili donošenje privremene mjere.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud, 2. lipnja 2003. godine, na temelju članka 16. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, ovaj zahtjev dostavio Visokom predstavniku. Ured je Visokog predstavnika (OHR), u memorandumu od 27. lipnja 2003. godine, dostavio komentar i preliminarna zapažanja vezana za predmet broj U 56/02.

III. Odluka o amandmanima na Ustav Republike Srpske

3. Odlukom o amandmanima na Ustav Republike Srpske mijenja se i dopunjuje Ustav Republike Srpske i to amandmanima od XCIII do XCVIII, koji glase:

"Amandman XCIII

U članku 80. stavak 1. točka 3. se mijenja i glasi:

"3. predlaže Narodnoj skupštini kandidate za predsjednika i suce Ustavnog suda na prijedlog Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća "

Amandman XCIV

Iza članka 121. dodaje se novi članak 121.a, koji glasi:

"Sudstvo je samostalno i neovisno od izvršne i zakonodavne vlasti u Republici Srpskoj.

Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Republike Srpske osigurava samostalnost, neovisnost, nepristranost, stručnost i efikasnost sudstva i tužiteljske funkcije u Republici Srpskoj. Nadležnosti Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća, između ostalog, uključuju imenovanje, provođenje stegovnog postupka i razrješenje sudaca, osim sudaca Ustavnog suda Republike Srpske i obuhvaćaju i javne tužitelje i zamjenike javnih tužitelja u Republici Srpskoj. Sastav i dodatne nadležnosti Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća utvrđuju se zakonom "

Amandman XCV

U članku 126. iza riječi "odgovornost" dodaju se riječi: "u kaznenom ili građanskom postupku", a iza riječi "odobrenja" riječi: "Narodne skupštine" zamjenjuju se riječima: "Visokog sudskog i tužiteljskog vijeća".

Amandman XCVI

Članak 127. mijenja se i glasi:

"Suci se, osim pričuvnih sudaca, imenuju doživotno, ukoliko ovim ustavom nije drukčije utvrđeno, osim ako ne podnesu ostavku, ako ne odu u mirovinu ili ih s razlogom ne razriješi Visoko sudsko i tužiteljske vijeće sukladno zakonu. Sucima isto tako može izuzetno prestati sudačka funkcija kao rezultat procesa odabira nakon reorganiziranja sudova za vrijeme prijelaznog perioda, kako se utvrđuje zakonom kojim se osniva Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće Republike Srpske. Navršavanje starosne dobi propisane za obvezan odlazak u mirovinu za suce utvrđuje se zakonom. Uvjeti za obavljanje funkcije za suce, uključujući i imunitet, utvrđuju se zakonom. Plaća i druge naknade sucu ne mogu biti umanjene za vrijeme vršenja sudačke funkcije, osim kao posljedica stegovnog postupka sukladno zakonom.

Sudac ne može vršiti javnu funkciju niti bilo kakav posao koji donosi zaradu, a koji su zakonom utvrđeni kao nespojivi sa sudačkom funkcijom

Amandman XCVII

Članak 129. mijenja se i glasi:

"Javni tužitelji i zamjenici javnih tužitelja imenuju se na period utvrđen zakonom, osim ako ne podnesu ostavku, ako ne odu u mirovinu ili ih s razlogom ne razriješi Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće sukladno zakonu. Javnim tužiteljima i zamjenicima javnih tužitelja može iznimno prestati funkcija kao rezultat procesa odabira nakon reorganiziranja javnih tužiteljstava za vrijeme prijelaznog perioda, kako se utvrđuje zakonom kojim se osniva Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće. Navršavanje starosne dobi propisane za obvezan odlazak u mirovinu za javne tužitelje i zamjenike javnih tužitelja utvrđuje se zakonom. Uvjeti za obavljanje funkcije za javne tužitelje i zamjenike javnih tužitelja, uključujući i imunitet, utvrđuju se zakonom.

Javni tužitelj ili zamjenik javnog tužitelja ne može obavljati službu ili bilo kakav posao koji donosi zaradu, a koji su zakonom utvrđeni kao nespojivi sa njegovom funkcijom".

Amandman XCVIII

Članak 130. se mijenja i glasi:

"Suci, uključujući i predsjednike sudova, javne tužitelje i zamjenike javnih tužitelja odabira, imenuje, provodi stegovni postupak protiv i razrješava Visoko sudsko i tužiteljsko vijeće sukladno zakonu".

IV.   Zahtjev

a)   Navodi iz zahtjeva

4.   Podnositelji zahtjeva smatraju da su donošenjem Odluke o amandmanima grubo prekršene odredbe članka III Ustava Bosne i Hercegovine u dijelu koji se odnosi na nadležnosti i odnose između institucija Bosne i Hercegovine i entiteta, jer točkom 1. ovog članka pravosuđe nije predviđeno kao nadležnost Bosne i Hercegovine, nego je to nadležnost entiteta, kako je to predviđeno točkom 3.(a) tog članka. Slijedi daje uređenje pravosudnog sustava nadležnost entiteta, te da ne postoji ustavna osnova za donošenje pobijane Odluke, koja, u suštini, predstavlja daljnja kršenja Ustava Bosne i Hercegovine i stvaranje dodatnih institucija koje nisu predviđene ovim ustavom.

5 Podnositelji zahtjeva se pozivaju na članak VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine i na toč. 5. i 6. Zaključaka Narodne skupštine Republike Srpske, broj 1-461/02 od 11. srpnja 2002. godine, koji su objavljeni u “Službenom glasniku Republike Srpske”, broj 32/02.

5.   U svom zahtjevu podnositelji, također, predlažu da Ustavni sud, u cilju izbjegavanja i sprječavanja štetnih posljedica, donese privremenu mjeru kojom se Odluka o amandmanima stavlja izvan snage i to do donošenja odluke o njezinoj ustavnosti.

b)   Navodi iz memoranduma OHR

6.   OHR, u svom memorandumu od 27. lipnja 2003. godine, sudjelujući u svojstvu *amicus curiae* u rješavanju ovog predmeta, objasnio je pozadinu i svrhu donošenja Odluke o amandmanima. OHR je, između ostalog, istaknuo:

- daje uspostava tri visoka sudbena i tužiteljska vijeća, najprije zakonom, uključujući i Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Republike Srpske, predstavljalo odgovor na potrebu da se osigura visoki stupanj političke neovisnosti sudstva u Bosni i Hercegovini i ono je sukladno međunarodnom standardu sadržanom u “Osnovnim principima sudbene neovisnosti” Ujedinjenih naroda iz 1985. godine, Preporuci Vijeća Europe broj R (94) 12 Vijeća ministara o “Neovisnosti, efikasnosti i ulozi sudaca” i Europskoj povelji Vijeća Europe o “Statutu za suce”, te da se ovim tijelima osigurava provođenje profesionalnog, efikasnog i nepristranog postupka izbora i imenovanja sudaca i tužitelja prema sličnim principima na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine;

- da bi se postigao taj ključni cilj, bilo je potrebno da se uloga koju imaju ova nova neovisna tijela unese u ustave entiteta i da se brišu odredbe koje predviđaju političke organe u procesu izbora i imenovanja sudaca i tužitelja;

- daje u donošenju Odluke o amandmanima Visoki predstavnik supstituirao Narodnu skupštinu Republike Srpske, pozivajući se na stav Ustavnog suda izražen u Odluci broj U 9/00 od 3. studenoga 2000. godine da “ *Visokom predstavniku međunarodna zajednica je povjerila posebne ovlasti i njegov je mandat međunarodnog karaktera. U konkretnom*

slučaju, Visoki predstavnik - čije ovlasti, koje proizlaze iz Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma, relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i Bonske deklaracije, nisu podložne kontroli Ustavnog suda, kao ni vršenje tih ovlasti -je intervenirao u pravni sustav Bosne i Hercegovine, supstituirajući domaće vlasti. U tom pogledu, on je, zato, djelovao kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakon koji je on donio je naravi domaćeg zakona, te se mora smatrati zakonom Bosne i Hercegovine. Iz ovoga razvidno proizlazi da Ustavni sud treba smatrati daje nadležan vršiti kontrolu materijalnog sadržaja donesenih amandmana i njihove usklađenosti s Ustavom, dok su ovlasti Visokog predstavnika i vršenje tih ovlasti izvan kontrole Suda”.

7. Što se tiče materijalnog sadržaja Odluke o amandmanima, OHR tvrdi da ovom odlukom nije povrijeđen Ustav Bosne i Hercegovine, jer je Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Republike Srpske entitetski organ koji postupa prema Ustavu i zakonu Republike Srpske, te se pobijanom odlukom ni na koji način ne mijenja uređenje pravosuđa u Bosni i Hercegovini.

8. U svezi predložene privremene mjere, kojom bi se Odluka o amandmanima stavila izvan snage, OHR tvrdi da “preduvjeti za donošenje privremene mjere, tj. predstojeća nepopravljiva šteta i vjerojatnoća pozitivnog rješenja u meritumu predmeta, nisu zadovoljeni”.

V. Dopustivost

9. Zahtjev je Ustavnom sudu podnesen prema članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, koji glasi:

“Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- *Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.*
- *Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.*

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta”.

10. Glede nadležnosti Visokog predstavnika da donosi zakone i nadležnosti Ustavnog suda da odlučuje o suglasnosti tih zakona s Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud već ranije, u navedenoj odluci broj U 9/00 i odlukama br. U 16/00 (objavljena u “Službenom glasniku BiH”, broj 13/01 od 12. lipnja 2001. godine), U 25/00 (objavljena

u “Službenom glasniku BiH”, broj 17/01 od 10. srpnja 2001. godine) i U 26/01 (objavljena u “Službenom glasniku BiH”, broj 4/02 od 4. ožujka 2002. godine), izrazio svoj stav da ovlasti Visokog predstavnika proizlaze iz Aneksa 10 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, relevantnih rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda i Bonske deklaracije i da te ovlasti, kao ni njihovo vršenje, nisu podložne kontroli Ustavnog suda. Međutim, kada Visoki predstavnik interwenira u pravni sustav Bosne i Hercegovine, supstituirajući domaće vlasti, on djeluje kao vlast Bosne i Hercegovine, a zakoni koje on donosi su domaći zakoni, te se moraju smatrati zakonima Bosne i Hercegovine čija je suglasnost s Ustavom Bosne i Hercegovine podložna kontroli Ustavnog suda.

11. Nadležnost zaštite Ustava Bosne i Hercegovine je dodijeljena Ustavnom sudu već u prvoj rečenici članka VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojoj će Ustavni sud podržavati ovaj Ustav. Nadalje, moraju se uzeti u obzir članak 1/2. (*“Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcionira sukladno zakonu i na temelju slobodnih i demokratskih izbora ”*) i Članak III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine koji, u svom relevantnom dijelu za ovaj spor, glasi: *“Entiteti i sve njihove administrativne jedinice će se u potpunosti pridržavati ovog Ustava... kojim se stavljaju izvan snage... ustavne, zakonske odredbe entiteta koje mu nisu suglasne. Opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta.”*

Iz ovih ustavnih odredbi slijedi princip efektivne zaštite Ustava Bosne i Hercegovine i zato Ustavni sud ima ovlasti kontrole suglasnosti s ovim Ustavom svih akata, bez obzira na donositelja, dok ta kontrola počiva na jednoj od nadležnosti navedenih u članku VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Visoki je predstavnik, donošenjem Odluke o amandmanima, intervenirao u ustavnopravni poredak Republike Srpske, supstituirajući Narodnu skupštinu Republike Srpske, a amandmani koje je “nametnuo” su naravi ustavnih odredbi Republike Srpske. Zato, podneseni zahtjev potpada pod članak VI/3. (a) Ustava Bosne i Hercegovine.

13. Narodna skupština Republike Srpske ima 83 narodna zastupnika (članak 71. Ustava Republike Srpske), a zahtjev je podnijelo 49 zastupnika. Uvjet iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, da zahtjev podnese jedna četvrtina zakonodavnog organa entiteta je, zato, ispunjen.

14. Slijedi daje podneseni zahtjev dopustiv.

VI. Meritum

15. Pitanje koje se postavlja u ovom predmetu odnosi se na to krši li Odluka o amandmanima članak III, toč. 1. i 3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

16. U članku III/1. Ustava Bosne i Hercegovine je utvrđeno da su nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine: vanjska politika, vanjskotrgovinska politika, carinska politika,

monetarna politika, kao što je predviđeno člankom VII, financiranje institucija i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine, politika i reguliranje pitanja imigracije, izbjeglica i azila, provođenje međunarodnih i međuentitetskih kazneno-pravnih propisa, uključujući i odnose s Interpolom, uspostava i funkcioniranje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava, reguliranje međuentitetskog transporta i kontrola zračnog prometa.

17. Članak III/1. Ustava Bosne i Hercegovine, niti ijedna druga odredba ovog Ustava, ne dodjeljuju institucijama Bosne i Hercegovine ovlasti koje se odnose na pravosudni sustav entiteta. Prema tomu, Odluka o amandmanima, kojom se uređuju ova pitanja, ne krši članak III/1. Ustava Bosne i Hercegovine, niti bilo koju drugu odredbu ovog Ustava o nadležnostima institucija Bosne i Hercegovine.

18. Članak III/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve vladine funkcije i ovlasti, koje po ovom Ustavu nisu izričito dodijeljene institucijama Bosne i Hercegovine, pripadaju entitetima”.

19. Ustavni sud zapaža da se Odlukom o amandmanima uređuju pitanja koja se odnose na pravosudni sustav Republike Srpske, uključujući i utemeljenje Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća Republike Srpske. Dakle, radi se o pitanjima koja su u nadležnosti entiteta, nadležnostima koje Odlukom o amandmanima nisu prenesene s entiteta na Bosnu i Hercegovinu. Prema tomu, izmjene i dopune Ustava Republike Srpske o ovim pitanjima, koje je donio Visoki predstavnik, supstituirajući Narodnu skupštinu Republike Srpske, ne krše članak III/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

VII. Zaključak

20. Na temelju izloženog, polazeći od odredbe članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

21. Obzirom na odluku koju je Ustavni sud donio o glavnom pitanju u ovom predmetu, prema članku 78. Poslovnika Ustavnog suda, nema osnova za donošenjem privremene mjere.

22. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Čazim Sadiković, Tudor Pantiru i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof. Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 30. siječnja 2004. godine, u predmetu broj **U 66/02**, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 5. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se zahtjev Federalnog ministarstva unutarnjih poslova za razrješenje spora vezanog za prestanak državljanstva J. K i ostalih, nastalog između Federalnog ministarstva unutarnjih poslova i (ranijeg) Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine jer ga je podnijela neovlaštena osoba.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Federalno je ministarstvo unutarnjih poslova (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo), 4. rujna 2002. godine, Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) dostavilo predmete u svezi prestanka državljanstva M. S., J. K., Lj. V. i M. T. i zatražilo da Ustavni sud donese odluku o sporu između Federalnog ministarstva i tadašnjeg Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ministarstvo civilnih poslova), pozivajući se na članak 33. stavak 2. Zakona o državljanstvu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o državljanstvu).

II. Činjenično stanje

2. U četiri odluke Ureda bečke zemaljske vlade - Magistratskog odjela, J. K. (Rješenje broj MA 61/IV- K 179/00), M. Š. (Rješenje broj MA 61/IV- S 1703/01), Lj. V. (Rješenje broj MA 61/IV - V394/01) i M. T. (Rješenje broj MA 61/IV - T 140/02), zajamčeno je austrijsko državljanstvo pod uvjetom da se odreknu državljanstva Bosne i Hercegovine. Nakon toga, sve četiri osobe su se prijavile za otpust iz državljanstva Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, Federalno je ministarstvo izdalo rješenja o otpustu iz državljanstva Bosne i Hercegovine (J. K-, Rješenje broj 02/1-13-4-202 od 1. kolovoza 2002. godine; Lj. V, Rješenje broj 02/1-1-13-4-128 od 26. srpnja 2002. godine; M. Š., Rješenje broj 02/1-1-13-4-74 od 17. srpnja 2002. godine i M. T, Rješenje broj 02/1-1-13-4-114 od 26. srpnja 2002. godine).

3. Ministarstvo je civilnih poslova, rješenjima broj 03-204-5564-DV, /-5984-DV, /-5951-DV, i /-5952-DV/02 od 22. kolovoza 2002. godine, izvijestilo Federalno ministarstvo da se ne slaže s rješenjima o otpustu iz državljanstva koja je izdalo Federalno ministarstvo. Ministarstvo je civilnih poslova obrazložilo da spomenute osobe žive u inozemstvu i, umjesto što su podnijele zahtjev za otpust iz državljanstva, one su se trebale odreći državljanstva Bosne i Hercegovine, što bi onda bilo u isključivoj nadležnosti Ministarstva civilnih poslova.

III. Relevantni propisi

(1) **Zakon o državljanstvu Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/01)

“Članak 33.

Rješenje o stjecanju državljanstva Federacije iz čl. 8, 9, 10. i 11, odnosno rješenja o prestanku državljanstva Federacije iz čl. 21, 22. i 24. ovog zakona, moraju se dostaviti Ministarstvu civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine u roku od tri tjedna od dana donošenja rješenja. Ta rješenja stupaju na snagu dva mjeseca nakon što se dostave Ministarstvu civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine; ukoliko to Ministarstvo ne odredi da nisu ispunjeni uvjeti iz Zakona o državljanstvu BiH za naturalizaciju, odnosno za olakšanu naturalizaciju bračnog druga, djece ili emigranata koji su se vratili i njihovih potomaka, odnosno uvjeti za otpust ili oduzimanje državljanstva. U tom se slučaju predmet vraća Federalnom ministarstvu na ponovno razmatranje.

Ako nakon ponovnog razmatranja ostane spor između Federalnog ministarstva i Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine, slučaj se mora uputiti Ustavnom Sudu Bosne i Hercegovine na konačnu odluku, sukladno članku VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine. ”

(2) Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine

(“Službeni glasnik BiH”, br. 4/97, 13/99, 41/02 i 6/03)

“Članak 31.

- (1) *Odluke iz članka 30. stavak 2. izuzev odluka donesenih sukladno čl. 6.7. i 8, moraju se poslati Ministarstvu civilnih poslova i komunikacija BiH u roku od tri tjedna od datuma donošenja odluke.*
- (2) *Odluka kompetentne vlasti entiteta stupa na snagu dva mjeseca nakon slanja Ministarstvu civilnih poslova i komunikacija BiH, ukoliko Ministarstvo ne odredi da nisu ispunjeni uvjeti iz čl. 9, 10, 11, 12, 21, 22. i 23. U tom slučaju, nadležni moraju uputiti slučaj kompetentnoj vlasti entiteta radi ponovnog razmatranja oduke. Odluke donesene prema čl. 7. i 8. stupaju na snagu nakon registracije od nadležnog organa.*
- (3) *Ako, nakon ponovnog razmatranja, ostane spor između kompetentnih vlasti entiteta i BiH. onda se slučaj mora uputiti Ustavnom sudu sukladno članku VI/3. Ustava BiH na konačnu odluku. ”*

IV. Upućeni sporovi

4. Federalno ministarstvo traži od Ustavnog suda razrješenje spora nastalog između tog ministarstva i Ministarstva civilnih poslova. Prema mišljenju Federalnog ministarstva spomenute osobe žive na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine i ispravno su se prijavile za otpust iz državljanstva Bosne i Hercegovine. S druge strane, Ministarstvo civilnih poslova smatra da spomenute osobe žive u inozemstvu i da su se trebale odreći državljanstva Bosne i Hercegovine.

V. Dopustivost

5. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 5. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

- (a) *Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:*
  - *Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.*

- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta».

Članak 16. stavak 2. točka 5. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:

(...)

5. Zahtjev/apelaciju je podnijela neovlaštena osoba ”.

6. Iz članka VI/3.(a) proizlazi daje Ustavni sud jedini nadležan razriješiti spor između entiteta i Bosne i Hercegovine. Sporno je pitanje ograničeno na pitanja koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine.

7. Pitanje državljanstva Bosne i Hercegovine je uređeno člankom 1/7. Ustava Bosne i Hercegovine koji, u relevantnom dijelu, glasi:

*“7. **Državljanstvo.** Postoji državljanstvo Bosne i Hercegovine, koje uređuje Parlamentarna skupština, i državljanstvo svakog entiteta, koje uređuje svaki entiteti pod uvjetom da:*

(a) Svi državljani nekog entiteta su, samim tim, državljani Bosne i Hercegovine.

(b) Ni jedna osoba ne može samovoljno biti lišeno državljanstva Bosne i Hercegovine, ili državljanstva entiteta, ili na drugi način ostavljena bez državljanstva. Nitko ne može biti lišen državljanstva Bosne i Hercegovine, ili entiteta, iz bilo kojeg razloga kao što su spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili bilo koji drugi status.

(c) Sve osobe koje su bile državljani Republike Bosne i Hercegovine neposredno prije stupanja na snagu ovog Ustava, državljani su Bosne i Hercegovine. Državljanstvo osoba koje su naturalizirane poslije 6. travnja 1992. godine, a prije stupanja na snagu ovog Ustava, uredit će Parlamentarna skupština.

[...].“

8. Ustavni sud naglašava daje reguliranje državljanstva zajednička odgovornost države i njezinih entiteta, i da Ustav Bosne i Hercegovine osigurava određeni minimum kriterija kada je u pitanju reguliranje državljanstva. Štoviše, državljanstvo je veoma bitan element koji određuje pripadnost državi Bosni i Hercegovini koja je neovisna država. Zato nema dvojbe da je spor o državljanstvu između države i jednog od njenih entiteta pitanje sadržano u Ustavu Bosne i Hercegovine.

9. Pitanje koje se u konkretnom predmetu postavlja jeste ima li Federalno ministarstvo *locus standi* da Ustavnom sudu uputi spor, nastao između države i jednog od njezinih entiteta. Zahtjev za postojanjem *locus standi* je ograničen. Naime, sukladno članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, spor pred Ustavnim sudom mogu pokrenuti samo ovlašteni subjekti iz članka VI/3.(a). Iz teksta spomenutog članka proizlazi da Federalno ministarstvo nije ovlašteni subjekt koji može pokrenuti spor pred Ustavnim sudom sukladno članku VI/3.(a).

10. Ustavni sud ukazuje da Federalno ministarstvo može inicirati, preko ovlaštenih subjekata iz članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, pokretanje spora pred Ustavnim sudom, sukladno ovom članku.

11. Iz navedenog proizlazi da Federalno ministarstvo ne spada u subjekte koji imaju pravo pokrenuti spor ove vrste pred Ustavnim sudom.

VI. Zaključak

12. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 5. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojoj će se zahtjev odbaciti kao nedopušten ukoliko gaje podnijela neovlaštena osoba, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

13. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 70/03**, rješavajući apelaciju **K M.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 30. siječnja 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se, kao neutemeljena, apelacija K M. iz Zenice, podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-85/02 od 7. svibnja 2002. godine, Kantonalnog suda u Zenici broj GŽ-735/01 od 8. siječnja 2002. godine i Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 od 18. svibnja 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. K. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Zenice, kojeg zastupa R. H., odvjetnik iz Zenice, podnio je 25. veljače 2002. godine, a zatim 12. travnja i 17. i 18. lipnja 2002. te 25. listopada 2002. i 3. listopada 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-85/02 od 7. svibnja 2002. godine, Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-735/01 od 8. siječnja 2002. godine i Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 od 18. svibnja 2001. godine.

Apelant je zatražio donošenje privremene mjere obzirom daje dobio rješenje Službe za opće upravne i stambene poslove Općine Zenica kojim mu se nalaže iseljenje iz prijepornog stana jer je dosadašnjem nositelju stanarskog prava to pravo i potvrđeno.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog je suda i Željezara "Zenica" zatraženo, 26. kolovoza 2003. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni je sud odgovor dostavio 9. rujna 2003. godine, a Željezara "Zenica" 16. rujna 2003. godine.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelantu je, kao uposleniku Željezara, na temelju rang-liste prioriteta za davanje stanova na korištenje 1993. godine dodijeljen na korištenje dvosoban stan (koji je ranije bio dodijeljen drugom korisniku), pa je apelant na temelju te odluke zaključio ugovor o korištenju stana. Apelant je sa obitelji koristio dodijeljeni stan sve do 13. travnja 1999. godine, kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 18/89).

Stupanjem na snagu ovog zakona prestao je važiti ugovor o korištenju dodijeljenog stana apelantu. U međuvremenu Željezara "Zenica" je, 27. veljače 1997. godine, donijela novi Pravilnik o stambenim odnosima čime je prestala primjena Pravilnika o stambenim odnosima iz 1991. godine. Na temelju novog Pravilnika donesena je nova rang-lista prioriteta za dodjelu stanova na korištenje. Status apelanta je 13. travnja 1999. godine

prerastao sa statusa nositelja stanarskog prava u status privremenog korisnika stana, jer je raniji nositelj stanarskog prava podnio zahtjev za povrat navedenog stana. Napokon, Željezara "Zenica" je 9. lipnja 2000. godine donijela Odluku o uvrštavanju apelanta na rang-listu prioriteta za dodjelu stanova na korištenje od 15. srpnja 1997. godine i uvrstila ga na odgovarajuće mjesto sa 178,9 bodova.

6. Apelant je, 31. prosinca 1998. godine, prestao raditi u Željezari "Zenica" i 1. siječnja 1999. godine je zasnovao radni odnos u BH Steel Company d.o.o. Zenica. Prema Odluci Upravnog odbora Željezare "Zenica" od 8. lipnja 1999. godine, i uposlenici BH Steel Company trebaju rješavati svoje stambeno pitanje po ovoj odluci, pa je apelant uvršten na 1192/C mjesto na rang-listi.

7. Apelant je, 20. prosinca 2000. godine, podnio tužbu Općinskom sudu u Zenici protiv tužene Željezare "Zenica" radi dodjele stana, tražeći da se utvrdi da mu nije dodijeljen odgovarajući stan po konačnoj rang-listi iz 1993. godine, daje nezakonita Odluka tuženog od 9. lipnja 2000. godine o uvrštavanju na rang-listu od 15. srpnja 1997. godine za davanje stanova na korištenje i Odluka o odbijanju prigovora broj 9/00 od 21. studenoga 2000. godine. Traži da se ove odluke ponište. Predlaže da se utvrdi daje stekao pravo na dodjelu odgovarajućeg trosobnog stana, pa daje tuženi dosljedno tomu dužan prvi takav slobodan stan dodijeliti apelantu i s njim zaključiti ugovor o korištenju stana.

8. Općinski je sud u Zenici, 18. svibnja 2001. godine, donio Presudu broj P-2067/00 kojom se u cijelosti odbija tužbeni zahtjev tužitelja.

Općinski je sud, nakon provedenih brojnih dokaza glede tužbenog zahtjeva koji se odnosi na dodjelu stana apelantu po rang-listi iz 1993. godine, ustvrdio da je nepravodoban. Glede Odluke Povjerenstva za prigovore i prizive tužene broj 9/00 od 21. studenoga 2000. godine, sud je našao daje Odluka zakonita. Glede tužbenog zahtjeva, koji se odnosi na utvrđenje daje apelant stekao pravo na dodjelu odgovarajućeg trosobnog stana, te daje tuženi dužan prvi takav slobodan stan dodijeliti na korištenje apelantu, sud je, pozivajući se na odredbe članka 24. Zakona o stambenim odnosima, ustvrdio daje ovakav tužbeni zahtjev neutemeljen jer sud nije mjerodavan vršiti raspodjelu stanova niti nalagati takvu raspodjelu.

9. Kantonalni je sud u Zenici, odlučujući o apelantovom prizivu izjavljenom protiv Presude Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 od 18. svibnja 2001. godine, donio 8. siječnja 2002. godine Presudu broj Gž-735/01 kojom se priziv odbija i presuda prvostupanjskog suda potvrđuje. Sud zaključuje da je prvostupanjski sud pravilno i potpuno ustvrdio sve odlučne činjenice, da ih je pravilno ocijenio i daje na tako utvrđeno činjenično stanje pravilno primijenio materijalno pravo kada je u cijelosti odbio tužiteljev tužbeni zahtjev.

10. Vrhovni je sud, odlučujući o apelantovoj reviziji protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-735/01 od 8. siječnja 2003. godine, donio Presudu broj Rev-85/02

kojom se revizija odbija kao neutemeljena, a umjesto obrazloženja poziva se na razloge drugostupanjske presude.

11. Apelant je u ožujku 2002. godine prestao raditi u BH Steel Company.

IV. Relevantni propisi

12. Zakon o stambenim odnosima

(“Službeni list SRBiH”, br. 14/84, 12/87 i “Službene novine Federacije BiH”, broj 36/98)

“Članak 5.

Poduzeća i druge pravne osobe, političke organizacije, imaju pravo dati na korištenje stanove (u daljnjem tekstu: davatelj stana na korištenje) koje su kao investitori izgradili ili po drugom temelju stekli.

...

Članak 24.

Davatelj stana na korištenje dodjeljuje stan na korištenje sukladno općem aktu. Općim aktom utvrđuju se kriteriji za dodjelu stana na korištenje kao i druga pitanja koja se odnose na rješavanje stambenih potreba djelatnika.

Prilikom utvrđivanja kriterija i mjerila iz prethodnog stavka uzima se u obzir stambena situacija djelatnika, radni staž, radni doprinos, broj članova obiteljskog kućanstva kao i druge okolnosti koje su od značaja za rješavanje stambenih potreba djelatnika.

...“.

V Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. Apelant tvrdi da su zbog nezakonitog, neprofesionalnog i pristranog vođenja postupka u predmetu Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 povrijeđena njegova prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Predlaže da Ustavni sud ukine Presudu broj P-2067/M i donese odluku u meritumu, te da mu se naknadi šteta u visini stečenog prava kao i nematerijalna šteta.

14. U dopuni apelacije apelantov punomoćnik je, slijedeći apelantove upute, izjavio da se njegov zahtjev u suštini svodi na ozbiljnu primjedbu na pristranost prvostupanjskog i drugostupanjskog suda.

b) Odgovor na apelaciju

15. Vrhovni sud u odgovoru ističe daje svoje pravno mišljenje već zauzeo u Presudi broj Rev-85/02 od 7. svibnja 2002. godine, te da se neće posebice izjašnjavati povodom ove apelacije.

16. Željezara "Zenica" ističe da su akti Željezare "Zenica" o raspodjeli stanova na korištenje zakoniti i doneseni u zakonito provedenom postupku, te predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

VI. Dopustivost

17. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

18. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

19. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke, kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

20. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-85/02 od 7. svibnja 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Postupak je pred Ustavnim sudom započeo 25. veljače 2002. godine dostavom Presude Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 i Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-735/01, a 17. lipnja 2002. godine dostavljena je i pobijana Presuda Vrhovnog suda broj Rev-85/02 od 7. svibnja 2002. godine. Dakle, očividno je da je apelacija podnesena u smislu članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

21. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članaka glede dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/2. i II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno odgovarajućih odredbi iz članka 6. stavak 1, članka 8. i članka 13. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Glede članka 6. Europske konvencije apelant navodi da sudovi, zbog pristranosti, nisu proveli tražene dokaze, niti su proveli dokaz njegovim saslušanjem.

a) Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)”

23. Postupci pred Općinskim sudom u Zenici, Kantonalnim sudom u Zenici i Vrhovnim sudom su bili vezani za apelantovo pravo da mu se dodijeli stan sukladno aktima poslodavca. Traženo pravo je, bez dvojbe, građansko pravo tako da je članak 6. Europske konvencije primjenjiv u ovom sporu. Prema tomu, Ustavni sud mora preispitati je li spor pred sudovima bio pravičan, onako kako to zahtijeva članak 6. Europske konvencije.

24. Ustavni sud ističe da se postupci pred sudovima u konkretnom predmetu tiču primjene Zakona o stambenim odnosima. Prema ovom zakonu, sporove u stambenim odnosima rješava nadležni sud, a općinski organ uprave nadležan za stambene poslove kadaje to određeno zakonom (članak 10. stavak 1). Zakonom o parničnom postupku, koji je važio u vrijeme donošenja prijeporne presude, propisano je da sud odlučuje koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica (članak 204. stavak 2). Ustavni sud uočava daje Općinski sud izveo 26 dokaza o kojima je dao valjano obrazloženje. I Kantonalni sud, koji je odlučivao o apelantovom prizivu, cijenio je navode priziva i u tom smislu dao svoje razloge odbijanja priziva. I Vrhovni je sud, kao revizijski sud, odbio reviziju kao neutemeljenu, prihvaćajući u cijelosti razloge obrazloženja drugostupanjske presude.

Ustavni sud ne uočava da je dokazni postupak proveden pristrano. U odnosu na činjenicu da nije proveden dokaz saslušanjem apelanta, Ustavni sud ističe daje apelant, odnosno njegov zastupnik, bio nazočan na raspravama pred sudom, a sudovi su procijenili da, obzirom na prirodu spora, odnosno tužbenog zahtjeva, nije potrebno provesti dokaz saslušanjem apelanta što je njegovo diskrecijsko pravo.

Ustavni sud, zato, smatra da postupak u ovom predmetu nije vođen na nepravičan način i da nije došlo do povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

b) Članak 8. Europske konvencije glasi:

“1. Svatko ima pravo na štovanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, gospodarske dobrobiti zemlje, sprječavanje nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.”

25. Ustavni sud naglašava da članak 8. Europske konvencije štiti pravo pojedinca na poštivanje njegovog doma i predviđa nemiješanje vlasti u ovo pravo, osim u slučajevima koji su definirani stavkom 2. ovog članka. Međutim, u konkretnom slučaju apelant ne navodi nikakvo miješanje kada je u pitanju njegov dom, već smatra da ima pravo dobiti adekvatan stan, dakle, predmet njegovog priziva je pravo na stjecanje stana, a ne miješanje u već stečeno pravo. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje da članak 8. Europske konvencije nije povrijeđen.

c) Članak 13. Europske konvencije glasi:

“Svatko čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinile osobe u vršenju svoje službene dužnosti”.

26. Ustavni sud ističe da, prema sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, jedino podnositelj koji ima utemeljen zahtjev o povredi svojih prava iz Europske konvencije, ima pravo, prema članku 13. Europske konvencije, na efektivan pravni lijek (Europski sud za ljudska prava, *Silver i dr. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 25. ožujka 1913, serija A, broj 64). Sud dvoji da bi se apelant u ovom slučaju mogao utemeljeno pozvati na povredu prava iz Europske konvencije.

U svakom slučaju, Ustavni sud primjećuje daje apelant imao na raspolaganju pravna sredstva. Protiv presude Općinskog suda mogao je uložiti priziv Kantonalnom sudu, a protiv presude Kantonalnog suda izjaviti reviziju Vrhovnom sudu. Uostalom, sve je pravne lijekove pred navedenim sudovima apelant iskoristio i o njima su sudovi donijeli odgovarajuće presude.

Slijedi da članak 13. Europske konvencije, u konkretnom slučaju, nije povrijeđen.

d) Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni.”

27. Članak 1. Protokola broj 1 obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavku, je opće naravi i iskazuje princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, obuhvaća lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavku, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, nadzirati korištenje imovine sukladno javnom interesu. Ova tri pravila nisu “različita” u smislu da su nepovezana, drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih zato treba tumačiti u svjetlu općeg principa iskazanog u prvom pravilu.

28. Riječ “imovina” uključuje širok opseg imovinskih interesa koja predstavljaju određenu ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. travnja 2001. godine, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). Pravo, za koje apelant tvrdi da gaje stekao, moglo bi se smatrati imovinom ukoliko za to postoji pravna osnova.

29. Apelant nije stekao “imovinu” u smislu članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, jer pravo na imovinu ne postoji do trenutka do kada osoba nema konstituirano pravo na određenu imovinu koja je u pitanju. Drugim riječima, pravo na imovinu ne podrazumijeva i pravo na stjecanje imovine (presuda od 13. lipnja 1979. godine, *Marckx*, A 31; presuda od 28. listopada 1987, *Inze*, A 126).

30. Prema tomu, apelacija mora biti odbijena i u ovom pogledu.

VIII. Zaključak

31. Iz navedenih razloga, Ustavni sud smatra da apelantova prava iz članka II/3.(c) i II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno odredbe članka 6. stavak 1, članka 8, članka 13. i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju nisu povrijeđena.

32. Na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Budući se odlučivalo o meritumu apelacije, zahtjev da Ustavni sud izda privremenu mjeru ne iziskuje poseban odgovor, tako da Ustavni sud neće donositi posebnu odluku u odnosu na ovaj zahtjev.

34. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković, Tudor Pantiru i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof. Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 30. siječnja 2004. godine u predmetu broj **AP 71/04**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 5. i članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

ODLUKU O PRIVREMENOJ MJERI

Usvaja se zahtjev Dž., Dž. i V. H. za donošenjem privremene mjere.

Obustavlja se izvršenje Rješenja o izvršenju Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 24. prosinca 2003. godine.

Ova odluka stupa na snagu odmah, a obustava izvršenja ostaje na snazi do donošenja konačne odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o meritumu podnesene apelacije.

Obrazloženje

1. Dž. H. (u daljnjem tekstu: prvi apelant), Dž. H. (u daljnjem tekstu: drugi apelant) i V H. (u daljnjem tekstu: treći apelant), svi iz Sarajeva, koje zastupa E. J., odvjetnica iz Sarajeva, podnijeli su 9. siječnja 2004. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Rješenja o izvršenju Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 24. prosinca 2003. godine. Apelanti su, također, podnijeli zahtjev za donošenjem privremene mjere kojom bi Ustavni sud obustavio izvršenje navedenog rješenja do pravomoćnog okončanja upravnog postupka po zahtjevu Dž. H. radi vraćanja u posjed stana u ulici Himze Polovine broj 1 u Sarajevu.
2. Činjenice predmeta, bitne za dopustivost predmeta i privremenu mjeru, a koje proizlaze iz izjava podnositelja apelacije i dokumenata dostavljenih sudu, mogu se sumirati kako slijedi.

3. Na temelju Ugovora o korištenju stana broj MB/05-1-50/90, koji je zaključen 12. siječnja 1991. godine, zaključenog između drugog apelanta i tadašnjeg SIZ-a stanovanja, kao i Ugovora o korištenju stana broj MB 334 zaključen 13. marta 1992. godine između drugog apelanta i RZ Jugobanka, Jugobanka d.d. Sarajevo, drugom apelantu je dodijeljen stan u ulici Himze Polovine broj 1 u Sarajevu, površine od 65 m². Stan su koristili još i članovi kućanstva nositelja stanarskog prava, treći apelant, prvi apelant i A. H. Zbog ratnih djelovanja apelanti su napustili stan.

4. Vlasnik stana, Jugobanka d.d. Sarajevo je, 14. srpnja 1997. godine, podnijela tužbu Općinskom sudu I u Sarajevu protiv drugog apelanta s tužbenim zahtjevom da se donese presuda kojom bi se utvrdila ništavost ugovora o korištenju stana broj MB/05-1 -50/90 i MB 334. Općinski sud I u Sarajevu je 15. prosinca 1999. godine donio Presudu broj P-814/97 kojom je odbio tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti. Povodom priziva tužitelja, Kantonalni je sud u Sarajevu donio Rješenje broj Gž.419/01 od 26. travnja 2001. godine, kojim je uvažio priziv, ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovni postupak. U ponovljenom postupku Općinski je sud I u Sarajevu, Presudom broj P-998/01 od 26. marta 2002. godine, ponovno odbio tužbeni zahtjev tužitelja u cijelosti. Ova je presuda potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1127/02 od 15. listopada 2002. godine. Presuda prvostupanjskog suda je postala je pravomoćna 15. listopada 2002. godine.

5. Za vrijeme trajanja sudskog postupka, Rješenjem Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 13. srpnja 2000. godine, odbijen je zahtjev prvog apelanta za povrat stana u ulici Himze Polovine broj 1, kojeg je ovaj apelant podnio u svojstvu člana kućanstva nositelja stanarskog prava. Nakon uložene priziva, Ministarstvo stambenih poslova Kantona Sarajevo je uvažilo priziv Rješenjem broj 27/02-23-2961/00 od 6. studenoga 2000. godine i vratilo predmet na prvostupanjski postupak. U ponovljenom postupku Uprava za stambena pitanja je Rješenjem broj 23/1-372-3473/98 od 24. travnja 2001. godine potvrdila prvom apelantu status člana obiteljskog kućanstva.

6. Na temelju toga rješenja apelanti su, 7. lipnja 2001. godine, uvedeni u posjed prijepornog stana koji i sada koriste.

7. Prizivi zainteresiranih stranaka, Union banke Sarajevo i S. A., kao privremene korisnice stana, su odbijeni Rješenjem Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-2234/01 od 7. siječnja 2002. godine. Isti su žalitelji pokrenuli upravni spor pred Kantonalnim sudom u Sarajevu, koji je svojom Presudom broj U-130/02 od 4. srpnja 2002. godine uvažio tužbe, ukinuo prvostupanjsko i drugostupanjsko upravno rješenje i vratio predmet Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo. U novom postupku Uprava za stambena pitanja Kantona Sarajevo je svojim Rješenjem broj 23/1 - 372-3473/98 od 23. juna 2003. godine odbila zahtjev prvog apelanta za vraćanje stana u

posjed kao neutemeljen. Ovo je rješenje potvrđeno Rješenjem Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-3776/03 od 14. listopada 2003. godine. Nakon toga, prvi je apelant 21. studenoga 2003. godine pokrenuo upravni spor pred Vrhovnim sudom Federacije Bosne i Hercegovine protiv rješenja drugostupanjskog upravnog organa. Ovaj je postupak još uvijek u tijeku. Prijeporno je pitanje tijekom cjelokupnog upravnog postupka i spora bilo je li apelant član kućanstva nositelja stanarskog prava ili ne.

8. Na temelju nepravomoćnog rješenja od 23. juna 2003. godine Uprava za stambena pitanja je donijela Rješenje broj 23/1-372-3473/98 od 24. prosinca 2003. godine, kojim se utvrđuje daje prvi apelant "višestruki korisnik" te joj se nalaže da se u roku od 15 dana od dana prijama rješenja iseli iz stana, te ga oslobodi od ljudi i stvari i preda Upravi za stambena pitanja radi pečaćenja. Prvi je apelant uložio priziv Kantonalnom ministarstvu za stambene poslove u Sarajevu na ovo rješenje o kojem još uvijek nije odlučeno.

9. Apelanti se žale da su donošenjem Rješenja broj 23/1-372-3473/98 od 24. prosinca 2003. godine povrijeđena njihova prava na dom iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Apelanti su, također, podnijeli zahtjev za donošenjem privremene mjere kojom bi Ustavni sud obustavio izvršenje navedenog rješenja do pravomoćnog okončanja upravnog postupka po zahtjevu prvog apelanta radi vraćanja u posjed stana u ulici Himze Polovine broj 1 u Sarajevu.

10. Prilikom ispitivanja utemeljenosti zahtjeva za donošenjem privremene mjere, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini."

Članak 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

"Malo vijeće može, do donošenja konačne odluke, na zahtjev stranke, odrediti strankama svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka pred Sudom".

11. Ustavni sud podsjeća daje članak 78. Poslovnika Ustavnog suda primjenjiv u situacijama u kojima Ustavni sud ocijeni da bi mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice čije eventualno nastupanje Ustavni sud može procijeniti, u principu, jedino na temelju razloga i dokaza o opravdanosti dostavljenih uz zahtjev za usvajanjem privremene mjere, odnosno uz apelaciju.

12. U konkretnom je slučaju očito da okolnosti ovog slučaja, a u svezi sva tri apelanta, pokreću pitanje, prije svega, iz članka 8. Europske konvencije, iako se pobijano rješenje ne odnosi na drugog i trećeg apelanta. Ovakav se zaključak donosi na temelju operativnog

dijela rješenja, koji obvezuje prvog apelanta “da u roku od 15 dana od dana prijama rješenja iseli iz stana u Ulici Himze Polovine broj 1/2, te da ga slobodnog od ljudi i vlastitih stvari preda Upravi za stambena pitanja, radi pečaćenja” i činjenice da je pravomoćnom presudom Općinski sud I u Sarajevu potvrdio pravnu valjanost ugovora broj MB/05-1-50/90 i MB 334 i, samim tim, stanarsko pravo drugog apelanta nad predmetnim stanom.

13. Ustavni sud napominje da se apelantima mora osigurati uživanje ustavnih prava, kao i njihova efektivna sudska zaštita u slučaju kada dođe do miješanja države u smislu članka 8. stavak 2. Europske konvencije. Ova zaštita podrazumijeva i efektivno zaustavljanje svake prijetnje upravnih organa, prije svega, u slučajevima u kojima upravni organi postupaju proizvoljno. U svezi toga, Ustavni sud napominje da upravni organi moraju postupati sukladno zakonima, jer je to jedan od temeljnih principa pravne države i principa podjele vlasti u državi prema članku 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine.

14. U konkretnom slučaju, Ustavni sud zaključuje da drugi i treći apelant nisu bili stranke u sporu pred upravnim organima. Prema tomu, izvršenje pobijanog Rješenja Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 24. prosinca 2003. godine pogađa, pravno i faktički, osobe koje nisu bile umiješane u predmetni slučaj. S druge strane, Ustavni sud napominje da ostvarivanje prava, kao i njihovo oduzimanje, u upravnom postupku ne smije biti na štetu prava drugih osoba, jer bi to vodilo pravnoj anarhiji. Iz ovih razloga, Ustavni sud smatra da bi izvršenjem rješenja za, prije svega, drugog i trećeg apelanta mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice. S druge strane, Ustavni sud ne vidi blažu mjeru kojom bi se postigao isti cilj. Konačno, u konkretnim okolnostima danog slučaja, Ustavni sud ne vidi drugi način efikasne zaštite protiv navedenog akta. Ovo su dovoljni razlozi da Ustavni sud ocijeni da su ispunjeni uvjeti da, do donošenja meritorne odluke, privremeno obustavi izvršenje pobijanog akta.

15. Imajući u vidu odredbe članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio usvojiti zahtjev za usvajanjem privremene mjere.

16. Na temelju izloženog, jednoglasno je odlučeno kao u dispozitivu ove odluke.

17. Ustavni sud podsjeća da odluka o privremenoj mjeri, ni u kojem slučaju, ne prejudicira konačnu odluku o dopustivosti, odnosno o meritumu, predmetnog slučaja.

18. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Veljača 2004. godine

(HRVATSKI JEZIK)

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednik prof. dr. Miodrag Simović i suci Hatidža Hadžiosmanović, Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 11. veljače 2004. godine, u predmetu broj AP 589/03, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 7. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija "Prospekt" d.o.o. iz Breze, podnesena protiv presuda Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-596/03 od 23. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Brezi broj P-407/01 od 13. veljače 2003. godine, zbog toga stoje očito (*prima facie*) neutemeljena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

1. "Prospekt" d.o.o. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Breze, kojeg zastupa punomoćnik M. B., odvjetnik iz Visokog, podnio je 3. prosinca 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-596/03 od 23. listopada 2003. godine i Općinskog suda u Brezi broj P 407/01 od 13. veljače 2003. godine, kojom je, ujedno, traženo i donošenje privremene mjere kojom se obustavlja izvršenje u cijelosti Presude Općinskog suda u Brezi broj P 407/01 od 13. veljače 2003. godine.

2. Navedenom je presudom Općinskog suda u Brezi naloženo apelantu, kao tuženom u tom postupku, da u podrumu svoga poslovnog prostora, koji se nalazi u Brezi, Ulica bosanskih namjesnika b.b. izvrši spajanje presječenih cijevi razvodne mreže centralnog grijanja za snabdijevanje toplom vodom stanova te zgrade, u roku od osam dana, a pod prijeljnom prinudnog izvršenja.

3. Na presudu Općinskog suda u Brezi apelant je izjavio priziv Kantonalnom sudu u Zenici, koji je svojom Presudom broj Gž-596/03 od 23. listopada 2003. godine odbio apelantov priziv i potvrdio prvostupanjsku presudu.

4. Nakon toga, apelant je 3. prosinca 2003. godine podnio apelaciju Ustavnom sudu protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-596/03 od 23. listopada 2003. godine.

5. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. toka 7. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:

(...)

7. apelacija je očito (prima facie) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije.”

6. U ovom slučaju apelant u svojoj apelaciji tvrdi daje pobijanim odlukama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, odnosno pravo na imovinu. Međutim, apelant u apelaciji, niti u jednom njenom dijelu, ne konkretizira u čemu se sastoji povreda navedenih prava, niti je ponudio dokaze za svoje tvrdnje o postojanju povrede. Sadržaj je apelacije, u osnovi, interpretacija navoda iznesenih u prizivu na presudu prvostupanjskog suda koji se, u suštini, odnose na primjenu i tumačenje pozitivnih zakona.

7. Prizivna je jurisdikcija Ustavnog suda (članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine), sukladno ustaljenoj praksi, ograničena na *“pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu”* i Ustavni sud, prema tomu, nije mjerodavan preispitivati odluke redovitih sudova glede utvrđenog činjeničnog stanja ili tumačenja i primjene nižerangiranog prava, sve dok te odluke ne povređuju apelantova ustavna prava. Ovo će biti slučaj kada redoviti sudovi zanemaruju ustavna prava ili ih pogrešno primjenjuju, uključujući slučajeve kada je primjena prava očividno proizvoljna, ako je pravo po sebi protivno Ustavu Bosne i Hercegovine ili ako su povrijeđeni osnovni proceduralni principi (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivne pravne lijekove i u drugim slučajevima).

8. U konkretnom slučaju, apelant nije prezentirao niti naveo niti jedan dokaz o tomu u čemu se zrcali navodna povreda ustavnih prava koju su učinili nižestupanjski sudovi, osim što se na njih paušalno pozvao. Ustavni sud ne ispituje povrede ustavnih prava *ex officio*. Sukladno članku 31. Poslovnika Ustavnog suda, “kod odlučivanja Sud ispituje samo one povrede koje su iznesene u zahtjevu”. Drugim riječima, apelant je obavezan precizirati činjenično stanje i pravni aspekt povrede ustavnih prava, pri čemu paušalni navodi nisu dovoljni.

9. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očevidno (*prima facie*) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

10. Obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema potrebe razmatrati apelantov prijedlog za izdavanjem privremene mjere.

11. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 44/01**, rješavajući zahtjev **Sejfudina Tokića**, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenika predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. stavak 2. i članka 63. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 27. veljače 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Utvrđuje se da dio članka 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97), u odnosu na nazive: Grad Srpsko Sarajevo, Srpski Drvar, Srpski Sanski Most, Srpski Mostar, Srpsko Goražde, Srbinje, Srpski Ključ, Srpska Kostajnica, Srpski Brod, Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Srpski Stari Grad i Srpsko Orašje, nije sukladan članku II/4. u svezi čl. II/3. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

Nalaže se Narodnoj skupštini Republike Srpske da, sukladno članku 63. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, najkasnije u

roku od tri mjeseca od dana objave ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, uskladi članak 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Utvrđuje se daje članak 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine.

Odbija se preostali zahtjev u dijelu koji se odnosi na članak 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Sejfudin Tokić, u vrijeme podnošenja zahtjeva zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 30. srpnja 2001. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenom ustavnosti čl. 11. i 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i naziva i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. (ranije važeći članak 16. stavak 1) Poslovnika Ustavnog suda, od predsjednika Narodne skupštine Republike Srpske je zatraženo dopisom, 13. kolovoza 2001. godine, da dostavi odgovor na zahtjev, najkasnije u roku od 14 dana od dana prijama tog dopisa.

3. Narodna je skupština Republike Srpske, dopisom broj 01-927/01 od 3. rujna 2001. godine, dostavila Ustavnom sudu Odluku (broj 01-925/01 od 3. rujna 2001. godine) o davanju ovlasti prof. dr. Radomiru Lukiću (zastupnik) u zastupanju Narodne skupštine Republike Srpske pred Ustavnim sudom u ovom predmetu. Na temelju ove odluke zastupnik je “ovlašten poduzimati sve procesne radnje do okončanja postupka”.

4. Nakon toga, 25. listopada 2001. godine, Ustavni je sud od zastupnika zatražio da dostavi odgovor na predmetni zahtjev u roku od 21 dan od dana prijama dopisa.

5. Nadalje, Ustavni je sud 3. prosinca 2001. godine od zastupnika zatražio da, obzirom da na prethodni zahtjev nije dostavio odgovor, to učini u naknadnom roku od osam dana.
6. Obzirom da odgovor nije ni tada dostavljen, Ustavni je sud ponovno, 5. prosinca 2001. godine, urgencijom zatražio od Narodne skupštine dostavu odgovora u ovom predmetu.
7. Ustavni je sud, 7. veljače 2002. godine, izvijestio zastupnika daje zakazana sjednica Ustavnog suda za 25. i 26. veljače 2002. godine na kojoj će se razmatrati predmetni zahtjev za ocjenom ustavnosti i ponovno zatražio dostavu odgovora na zahtjev najkasnije do 12. veljače 2002. godine.
8. Zastupnik je faksom dostavio dopis Ustavnom sudu 22. veljače 2002. godine kojim je zatražio održavanje javne rasprave i izrazio spremnost da na javnoj raspravi odgovori na sva prijeporna pitanja koja se mogu pojaviti tijekom rasprave o ovom predmetu. U ovom je dopisu zastupnik izvijestio Ustavni sud daje podnositelj zahtjeva pokrenuo i postupak pred Ustavnim sudom Republike Srpske, a “povodom istih normi i istih akata koje je već pobijao u ovom predmetu”. Zastupnik smatra daje “nužno da Ustavni sud pribavi podatke o tomu jer se čini da to može biti od utjecaja na rad i odlučivanje u ovom predmetu pred Ustavnim sudom”.
9. Na sjednici Ustavnog suda od 25. i 26. veljače 2002. godine je zaključeno da se odloži razmatranje predmeta za narednu sjednicu, a da se u međuvremenu od Ustavnog suda Republike Srpske pribave podaci o tomu je li podnositelj zahtjeva pokrenuo postupak za ocjenom ustavnosti istih normi i istih akata pred Ustavnim sudom Republike Srpske. Također je zaključeno da se isti podaci zatraže i od podnositelja zahtjeva.
10. Ustavni je sud, 12. ožujka 2002. godine, uputio dopis podnositelju zahtjeva i Ustavnom sudu Republike Srpske tražeći da se dostavi obavijest o predmetu i postupku pred Ustavnim sudom Republike Srpske.
11. Ustavni je sud Republike Srpske, 14. ožujka 2002. godine, izvijestio Ustavni sud da je pred Ustavnim sudom Republike Srpske u tijeku postupak za ocjenom ustavnosti čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Srpskom Gradu Sarajevo za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 8/96), te da su inicijativu za ovom ocjenom podnijeli Sejfudin Tokić i Dragi Stanimirović - zastupnici u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Ova je inicijativa zavedena u Ustavnom sudu Republike Srpske broj U-67/01 od 2. kolovoza 2001. godine.
12. Podnositelj je zahtjeva, dopisom od 19. ožujka 2002. godine, izvijestio Ustavni sud da se njegova inicijativa, upućena Ustavnom sudu Republike Srpske, odnosi na drugi zakon i drugo pravno pitanje u odnosu na zahtjev podnesen Ustavnom sudu, te da “eventualni postupak pred Ustavnim sudom Republike Srpske ne može imati nikakav utjecaj na postupak koji se vodi pred Ustavnim sudom BiH”.

13. Na sjednici Ustavnog suda, od 10. i 11. svibnja 2002. godine, nakon diskusije i glasanja o prijedlogu suca izvjestitelja, obzirom da prijedlog nije dobio potrebnu većinu, zaključeno je da se odloži razmatranje predmeta za narednu sjednicu Ustavnog suda.

III. Zahtjev

14. Podnositelj zahtjeva ističe da čl. 11. i 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo nisu sukladni čl. II/3, II/4. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

15. Podnositelj zahtjeva ističe daje Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini, odnosno Aneksom 2 (Sporazum o međuentitetskoj crti razgraničenja i relevantnim pitanjima), izričito navedeno da će unutarnje granice između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (međuentitetska crta razgraničenja) biti kao što je povučeno na mapi u Dodatku (članak I), a prema Aneksu 7 (Sporazum o izbjeglim i raseljenim osobama), strane se obvezuju da stvore na svojim teritorijima političke, ekonomske i društvene uvjete koji doprinose dobrovoljnom povratku i harmoničnoj reintegraciji izbjeglih i raseljenih osoba, bez preferiranja bilo koje posebne skupine (točka 1).

16. Podnositelj zahtjeva se poziva na Članak I Ustava Bosne i Hercegovine prema kojem Bosna i Hercegovina, kao demokratska država, nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, s unutarnjom strukturom modificiranom Ustavom; članak II Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najvišu razinu međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda predviđenih u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, ili u međunarodnim sporazumima predviđenim u Aneksu I Ustava, i da je uživanje ovih prava osigurano svim osobama u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno i socijalno podrijetlo, povezanost s nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. Prema članku II/5. Ustava Bosne i Hercegovine, sve izbjegle i raseljene osobe imaju se pravo slobodno vratiti u svoje domove. Također ističe da su svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti, odnosno primjenjuju ljudska prava i temeljne slobode. Poziva se i na članak III/2.(c), prema kojem su entiteti obvezni ispuniti sve uvjete za pravnu sigurnost i zaštitu osoba pod svojom jurisdikcijom, održavanjem civilnih ustanova za primjenu pravnih propisa, koje će funkcionirati sukladno međunarodno priznatim standardima uz poštivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda i poduzimanjem ostalih odgovarajućih mjera.

17. Podnositelj zahtjeva navodi ranije nazive gradova i općina, koji su pobijanim Člankom 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi izmijenjeni u tijeku i nakon rata u Bosni i Hercegovini na sljedeći način:

Srpski Drvar - raniji naziv Drvar (dio)
Srpski Sanski Most - raniji naziv Sanski Most (dio)
Srpski Mostar - raniji naziv Mostar (dio)
Srpsko Goražde - raniji naziv Goražde
Srbinja - raniji naziv Foča
Srpski Ključ - raniji naziv Ključ
Srpska Kostajnica - raniji naziv Bosanska Kostajnica
Srpski Brod - raniji naziv Bosanski Brod
Srpska Ilidža - raniji naziv Ilidža (dio)
Srpsko Novo Sarajevo - raniji naziv Novo Sarajevo (dio)
Srpski Stari Grad - raniji naziv Stari Grad (dio)
Grad Srpsko Sarajevo - raniji naziv Sarajevo
Srpsko Orašje - raniji naziv Orašje (dio).

18. Na temelju navedenog podnositelj zahtjeva zaključuje daje u nazivima gradova koji su u svom ranijem nazivu sadržavali i riječ “bosanski” (npr. Bosanski Brod) brisana riječ “bosanski” i daje nazivima određenih gradova ispred naziva grada dodana riječ “srpski”, te daje gradu Foča promijenjen naziv u Srbinja, koji asocira na prefiks “srpski”.

19. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva, pobijane odredbe Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo u nesuglasnosti su s Ustavom Bosne i Hercegovine, posebice s odredbama čl. II/3, II/4. i 11/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

20. Obrazlažući razloge pobijanja odredbi Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo podnositelj navodi daje Grad Sarajevo, od svog postanka do travnja 1992. godine, predstavljao povijesnu cjelinu, u kojoj su pripadnici različitih naroda i različitih vjeroispovijesti živjeli zajedno. Tijekom njegove povijesti etnička struktura stanovništva se mijenjala, ali nikada uz naziv Sarajevo nije stajao niti bio dodat nikakav etnički predznak, kojim se označuje daje to grad jednog naroda, jedne konfesionalne zajednice. Sarajevo je uvijek bilo grad svojih stanovnika.

21. Podnositelj zahtjeva smatra da se ovakvim rješenjima implicira daje Grad Srpsko Sarajevo grad samo jednog naroda. Na taj su način pripadnici drugih konstitutivnih naroda i drugi građani dovedeni u nejednakopravan i diskriminirajući položaj.

22. Podnositelj zahtjeva je istaknuo da se dosljednost zakonodavca u određivanju privilegiranog položaja za Srbe vidi i iz odredbi Statuta Grada Srpsko Sarajevo (“Službene novine Grada Srpsko Sarajevo”, broj 10/00, od 13. listopada 2000. godine), kao i simbola i obilježja grada, koja su isključivo dio srpske povijesti i tradicije. Tako se u članku 5.

navedenog Statuta kaže da grad ima simbol - grb - koji simbolizira povijesne i kulturne vrijednosti Srpskog Sarajeva. Člankom 7. istog Statuta, krsna slava Grada je sveti Petar Zimonjić sarajevski.

23. Inače, na području koje obuhvaća Grad Srpsko Sarajevo, prije rata je živio značajan broj građana nesrpske nacionalnosti. U nekim od općina, kao što su npr. Rogatica i Trnovo, činili su čak dominantnu većinu, a danas se njihov broj izražava u promilima. Iz ovog je vidljivo da građani Srpskog Sarajeva nesrpske nacionalnosti nisu samo diskriminirani kao pojedinci, nego i kao pripadnici konstitutivnih naroda.

24. Podnositelj zahtjeva navodi da činjenica da i danas više Srba živi na području Sarajeva, nego na području "Srpskog Sarajeva", pokazuje koliko su pobijane odredbe mimo svih racionalnih kriterija.

25. Podnositelj zahtjeva se pozvao i na Odluku Ustavnog suda broj U 5/98 ("Službeni glasnik BiH", broj 23/00), kojom je izražen stav da "ustavni princip kolektivne jednakopravnosti konstitutivnih naroda, koji proizlazi iz označavanja Bošnjaka, Hrvata i Srba kao konstitutivnih naroda, zabranjuje bilo kakve posebne privilegije za jedan ili dva od tih naroda, svaku dominaciju u strukturama vlasti i svako etničko homogeniziranje segregacijom utemeljenom na teritorijalnom razdvajanju. Unatoč teritorijalnom rasporedu Bosne i Hercegovine uspostavom dva entiteta, ovaj teritorijalni raspored ne može služiti kao ustavna legitimacija za etničku dominaciju, nacionalno homogeniziranje ili pravo na održavanje efekata etničkog čišćenja".

26. Podnositelj zahtjeva zastupa mišljenje da, čak iako su konstitutivni narodi u stvarnosti u većinskom ili manjinskom položaju u entitetima, izričito priznanje Bošnjaka, Hrvata i Srba kao konstitutivnih naroda u Ustavu Bosne i Hercegovine može samo značiti da nijedan od njih nije ustavno priznat kao većina, to jeste da uživaju jednakopravnost kao skupine. Stoga, to nije samo razvidna ustavna obveza da se ne diskriminiraju u prvom redu oni konstitutivni narodi koji su u stvarnosti u manjinskom položaju u odgovarajućem entitetu; to nije samo razvidna ustavna obveza da se ne krše pojedinačna prava na diskriminacijski način, koja slijede iz članka II/3. i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, već također i ustavna obveza nediskriminiranja u smislu prava skupina. Do diskriminacije bi, primjerice, došlo ako jedan ili dva konstitutivna naroda imaju specijalni povlašteni tretman kroz pravni sustav entiteta.

27. Podnositelj zahtjeva ističe da se članak II/5. Ustava Bosne i Hercegovine eksplicitno poziva na Aneks VII čiji članak 1. izražava daje "skori povratak izbjeglih i raseljenih osoba važan cilj rješavanja konflikta u Bosni i Hercegovini". Zato iz konteksta svih ovih odredbi slijedi daje globalni cilj Daytonskog mirovnog sporazuma osiguravanje povratka izbjeglih i raseljenih osoba svojim domovima i da na taj način ponovna uspostava multietničkog društva koje je postojalo prije rata bez ikakvih teritorijalnih podjela etničke naravi.

28. Zbog toga zabrana diskriminacije predstavlja, prema mišljenju podnositelja zahtjeva, polazno i temeljno načelo, kako u međunarodnom, tako i u domaćem pravu. Zabrana diskriminiranja sadržana je u čl. 2. i 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, u čl. 2. i 26. Pakta o građanskim i političkim pravima, te članku 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

29. U odnosu na članak 11. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi u dijelu kojim je propisano da će se status nekih općina koje pripadaju Federaciji Bosne i Hercegovine utvrditi odlukom Narodne skupštine, i članak 11a. stavak 1. prema kojem izvjesne općine koje su pripale Federaciji BiH privremeno prestaju funkcionirati, podnositelj zahtjeva navodi daje pitanje međuentitetske crte razgraničenja regulirano Aneksom 2 Općeg okvirnog sporazuma i da iz pobijane odredbe proizlazi nedvojbeno prisvajanje ovlasti općina koje pripadaju teritoriju Federacije BiH, što je prema njegovom mišljenju oprečno Ustavu Bosne i Hercegovine.

30. Podnositelj zahtjeva također naglašava da promjene naziva nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma, dodavanjem prefiksa “srpski”, u vrijeme kada treba omogućiti svim izbjeglim i raseljenim osobama povratak u svoje domove (članak II/5. Ustava Bosne i Hercegovine), stvara atmosferu “nepovjerenja i straha za izbjeglice koje su upravo iz razloga proganjanja po etničkoj osnovi morale napustiti svoje domove”.

31. Iz navedenih razloga, podnositelj smatra da pobijane odredbe navedenih zakona imaju diskriminacijski karakter i u nesuglasnosti su s odredbama čl. II/3, H/4. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

32. Obzirom na značaj pitanja koja se ovdje postavljaju, podnositelj zahtjeva je predložio da Ustavni sud odluči o ovom predmetu nakon održane javne rasprave.

IV. Relevantni propisi

33. Zakon o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 11/94)

“Članak 11.

U Republici općine su: Banjaluka, Bijeljina, Bileća, Bihać, Bratunac, Brod, Brčko, Višegrad, Vlasenica, Vogošća, Gacko, Glamoč, Goražde, Gradačac, Gradiška, Grahovo, Derventa, Doboј, Srbobran, Drvar, Zavidovići, Zvornik, Ilijaš, Ilidža, Jajce, Kalesija, Kalinovik, Ključ, Kneževno, Kozarska Dubica, Konjic, Kotor Varoš, Krupa na Uni, Kupres, Laktaši, Lopare, Lukavac, Ljubinje, Maglaj, Milići, Modriča, Mostar, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Novi Grad, Novo Sarajevo, Olovo, Orašje, Odžak, Pale, Pelagićevo, Petrovac, Petrovo, Prijedor, Prnjavor, Rajlovac, Rogatica, Rudo, Sanski Most, Skelani, Sokolac, Srbac, Srbinje, Srebrenik, Srpska Kostajnica, Stari Grad, Stolac, Teslić, Trebinje, Trnovo, Tuzla, Ugljevik, Han Pijesak, Hadžići, Centar Sarajevo, Čajniče, Čelinac, Šamac, Šekovići i Šipovo.

Ovlašćuje se Vlada da utvrdi naseljena mjesta koja čine područje jedne općine, odnosno katastarske općine koje ulaze u sastav te općine, po prethodno pribavljenom mišljenju zainteresirane skupštine općine. ”

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnog samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 6/95)

“Članak 1.

U članku 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 11/94) riječi “Brod” i “Odžak”, zamjenjuju se riječima: “Srpski Brod” i “Vukosavlje”.

Zakon o izmjenama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 15/96)

“Članak 2.

Članak 11. mijenja se i glasi:

U Republici općine su: Banjaluka, Bijeljina, Bileća, Berkovići, Bratunac, Brčko, Višegrad, Vlasenica, Vukosavlje, Gacko, Gradiška, Derventa, Doboj, Zvornik, Jezero, Kalinovik, Kneževo, Kozarska Dubica, Kotor Varoš, Krupa na Uni, Kupres, Laktaši, Lopate, Ljubinje, Milici, Modrica, Mrkonjić Grad, Nevesinje, Novi Grad, Osmaci, Pale, Pelagićevo, Petrovo, Prijedor, Prnjavor, Rogatica, Rudo, Skelani, Srpski Drvar, Srpska Sana, Srebrenica, Sokolac, Srpski Mostar, Srpsko Goražde, Srbac, Srbinje, Srpski Ključ, Srpska Kostajnica, Srpski Brod, Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Srpski Stari Grad, Teslić, Trebinje, Trnovo, Ugljevik, Han Pijesak, Čajniče, Čelinac, Šamac, Šekovići i Šipovo.

Područje općina Republike: Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Pale, Sokolac, Srpski Stari Grad i Trnovo čine Grad Srpsko Sarajevo.

Status općina, odnosno područja općina koje su po Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini pripale Federaciji Bosne i Hercegovine, utvrdit će se odlukom Narodne skupštine. ”

Članak 3.

Iza članka 11. dodaje se novi članak 11a. koji glasi:

Članak 11a.

“U Republici prestaju privremeno funkcionirati sljedeće općine: Bihać, Vogošća, Glamoč, Gradačac, Grahovo, Drvar, Zavidovići, Ilijaš, Jajce, Konjic, Lukavac, Maglaj, Olovo, Orašje, Petrovac, Rajlovac, Srebrenik, Srbobran, Tuzla, Hadžići i Centar Sarajevo.

Dijelovi teritorija općina koje su prestale privremeno funkcionirati ulaze u sastav ovih općina: dio općine Glamoč ulazi u sastav općine Šipovo, dijelovi općine Gradačac ulaze u sastav općine Modriča i Pelagićevo, dio općine Ilijaš ulazi u

sastav općine Sokolac, dijelovi općine Konjic ulaze u sastav općine Nevesinje, dijelovi općine Kladanj ulaze u sastav općine Šekovići, dijelovi općine Lukavac ulaze u sastav općine Petrovo, dijelovi općine Maglaj ulaze u sastav općine Doboj, dijelovi općine Olovo ulaze u sastav općine Sokolac, dijelovi općine Orašje ulaze u sastav općine Brčko, dijelovi općine Petrovac ulaze u sastav općine Ključ, dijelovi općine Srbobran ulaze u sastav općine Šipovo, dijelovi općine Tuzla ulaze u sastav općine Lopare”.

Ispравkom Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 15/96), u članku 2. stavak 2:

- “umjesto riječi “Srpska Sana” treba da pišu riječi: “Srpski Sanski Most”, iza riječi “Srpski Stari Grad”, treba da pišu riječi: “Srpsko Orašje”, a u članku 3. stavak 1. treba brisati riječi: “Drvar, Jajce, Orašje i Petrovac”, a u stavku 2. istog članka iza riječi “Sokolac” treba brisati riječi: “dijelovi općine Orašje ulaze u sastav općine Brčko, dijelovi općine Petrovac ulaze u sastav općine Ključ”.

34. Zakon o Srpskom Gradu Sarajevo za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 25/93)

“Članak 1.

Ovim Zakonom utvrđuje se područje Srpskog Grada Sarajeva (u daljem tekstu: Grad) organi i nadležnost organa, financiranje i konstituiranje Skupštine.

Za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti Grad obavlja sve poslove lokalne uprave na svom području, osim poslova koje Skupština grada povjeri organima općine.

Članak 2.

Područje Grada čine područja općina Republike Srpske: Centar, Hadžići, Iliđza, Ilijaš, Novo Sarajevo, Stari Grad, Rajlovac, Vogošća i Trnovo.”

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Srpskom Gradu Sarajevo za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 8/96)

“Članak 1.

U Zakonu o Srpskom Gradu Sarajevo za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 25/93), naziv Zakona mijenja se i glasi “Zakon o Gradu Srpsko Sarajevo”.

Članak 2.

U članku 1. stavak 1. riječi: “Srpskog Grada Sarajeva”, zamjenjuju se riječima: “Grada Srpskog Sarajeva”.

U članku 1. stavak 2. brišu se riječi: “za vrijeme ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti”.

Članak 3.

Članak 2. mijenja se i glasi:

“Područje Grada čine područja općina Republike Srpske: Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Pale, Sokolac, Stari Grad i Trnovo.

U članku 2. iza stavka I. dodaje se stavak 2. i glasi: “Statut općina Centar Sarajevo, Hadžići, Rajlovac i Vogošća, odnosno područja koja su po Općem okvirnom sporazumu za mir u Bosni i Hercegovini pripala Federaciji Bosne i Hercegovine, utvrdit će se Statutom Grada Srpsko Sarajevo. ”

35. **Zakon o promjeni naziva općine Foča i naseljenog mjesta Foča u Srbije** (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 25/93)

“Članak 1.

Naziv općine Foča zamjenjuje se nazivom Srbije.

Članak 2.

Naziv naseljenog mjesta Foča zamjenjuje se nazivom Srbije. ”

V. Dopustivost

36. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

(a) Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Je li odluka nekog entiteta da uspostavi posebne paralelne odnose sa susjednom državom sukladna ovom Ustavu, uključujući i odredbe koje se tiču suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine.*
- Je li neka odredba ustava ili zakona jednog entiteta sukladna ovom Ustavu.*

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedatelj Vijeća ministara, predsjedatelj ili dopredsjedatelj jednog od domova Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata jednog od domova Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina jednog od domova zakonodavnog tijela jednog entiteta ”.

37. Podnositelj zahtjeva je zatražio ocjenu suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine čl. 11. i 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i naziva i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo.

38. U vrijeme kada je zahtjev podnesen, podnositelj je bio zamjenik predsjedatelja Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.
39. Polazeći od citirane odredbe članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio daje predmetni zahtjev pokrenuo ovlašteni subjekt i da su ispunjeni formalni uvjeti iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.
40. Prema tomu, zahtjev je dopustiv.

VI. Meritum

41. Ustavni sud treba ispitati jesu li članak 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo u suglasnosti s člankom II/4. u svezi čl. II/3. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).
42. Ustavni sud također treba ispitati je li stavak 2. članka 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, u dijelu koji predviđa privremeni prestanak funkcioniranja određenih općina koje su dio Federacije BiH, sukladan Ustavu Bosne i Hercegovine.
43. Čl. II/4. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine glase:

“4. Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status.

5. Izbjegle i raseljene osobe

Sve izbjeglice i raseljene osobe imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. One imaju pravo, sukladno Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, da im se vrati imovina koje su bile lišene tijekom neprijateljstva od 1991. i da im se dadne naknada za svu takvu imovinu, koja im se ne može vratiti. Sve obveze ili izjave vezane za takvu imovinu, a koje su date pod prisilom, ništave su. ”

44. Člankom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine je utvrđeno da se u Bosni i Hercegovini izravno primjenjuju prava i slobode garantirani Europskom konvencijom i njezinim protokolima i da ovi akti imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

Članak 14. Europske konvencije glasi:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest,

političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”

45. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, članak 14. Europske konvencije se ne može tumačiti autonomno. Iz formulacije samog članka 14. Europske konvencije proizlazi da se tom odredbom zabranjuje samo diskriminacija prava i sloboda zaštićenih Europskom konvencijom. S tim u vezi, Ustavni se sud poziva na praksu u primjeni ovoga članka izraženu, između ostalog, u *Belgijskom jezičnom slučaju* (Europski sud za ljudska prava, presuda od 23. srpnja 1968. godine, serija A. tom 6), utoliko što postavlja kriterije za koncept diskriminacije.

Ustavni sud podsjeća da se u svojoj dosadašnjoj praksi koristio kriterijima za nediskriminaciju, koje je uspostavio Europski sud za ljudska prava, što uključuje ustavna prava i prava iz Europske konvencije, te prava iz međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava iz Aneksa I na Ustav Bosne i Hercegovine. Iz navedene prakse Ustavnog suda proizlazi da članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine pruža opsežniju zaštitu od diskriminacije nego što je pruža članak 14. Europske konvencije.

46. Ustavni sud smatra da se u konkretnom predmetu pitanje diskriminacije postavlja u odnosu na poštivanje prava na povratak, garantiranog člankom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine i zabranu diskriminacije utemeljene na nacionalnom podrijetlu, kao i osiguravanje jednakopravnog tretmana u odnosu na pravo slobode kretanja u okviru državnih granica.

47. Ustavni se sud, također, poziva na svojti treću Djelomičnu odluku u predmetu broj U 5/98 u kojoj se ističe da ustavni princip kolektivne jednakopravnosti konstitutivnih naroda, koji proizlazi iz označavanja Bošnjaka, Hrvata i Srba kao konstitutivnih naroda, zabranjuje bilo kakve posebne privilegije za jedan ili dva od tih naroda, svaku dominaciju u strukturama vlasti i svako etničko homogeniziranje segregacijom utemeljenom na teritorijalnom razdvajanju (treća Djelomična odluka broj U 5/98 III od 1. srpnja 2000. godine - *Bilten Ustavnog suda*, Sarajevo 2001. godine, točka 60).

48. Prema već spomenutoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, neki akt ili propis je diskriminirajući ako pravi razliku između pojedinaca ili skupina koje se nalaze u sličnoj situaciji, te ako u tom razlikovanju izostane objektivno i razumno opravdanje, odnosno ako nije bilo razumnog odnosa proporcionalnosti među uporabljenim sredstvima i ciljevima čijem ostvarenju se teži.

49. Skupine koje u konkretnom predmetu treba usporediti su Bošnjaci, Hrvati i Srbi, građani Bosne i Hercegovine, kojima treba biti, prema temeljnom ustavnom principu, garantiran jednakopravan odnos na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine. Međutim, izmjena naziva dodavanjem riječi “srpski” ispred naziva određenih gradova ili općina, odnosno zamjena ranijeg naziva novim koje asocira na pripadnost Srbima kao skupini ili, pak, ukidanjem u nekim slučajevima predznaka “bosanski”, implicira namjeru da gradove

i općine o kojima je riječ treba promatrati kao isključivo srpske. Promjenom naziva na ovaj način postavlja se pitanje može li se ovakav odnos smatrati kao odnos koji ima objektivno i razumno opravdanje u smislu članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

50. Iako je konkretni zahtjev Ustavnom sudu podnesen 30. srpnja 2001. godine, Narodna skupština Republike Srpske, izuzev što je odredila zastupnika u ovom postupku koji je s tim u vezi predložio održavanje javne rasprave, u dosadašnjem tijeku postupka nije argumentirala postojanje objektivnog i razumnog opravdanja za promjenu naziva navedenih gradova i općina. Ova činjenica ne sprječava Ustavni sud da ispita postojanje razloga kojima su pobijane zakonske odredbe mogle sadržavati opravdanje ove vrste.

51. Ustavni sud, dakle, smatra da razlozi koji su doveli do promjene naziva prvenstveno predstavljaju želju da se naglasi činjenica da se gradovi i općine, o kojima je riječ, nalaze na teritoriju Republike Srpske i da su sada nastanjeni većinskim stanovništvom srpske nacionalnosti. Međutim, ovakvi se razlozi ne mogu prihvatiti kao objektivni i razumni, jer bi bili oprečni temeljnom ustavnom principu o jednakopravnosti konstitutivnih naroda na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.

52. Također je razvidno daje stavljanje naglaska na “srpsko” svojstvo određenih gradova i općina posljedica zanemarivanja činjenice daje u mnogim slučajevima sadašnja struktura stanovništva posljedica rata i migracija prouzročenih ratom i da ne odgovara stanju zatečenom na početku ratnih djelovanja. Odredba članka II/5. Ustava Bosne i Hercegovine je imala za cilj omogućiti “poništenje posljedica prouzročenih ratom i stvaranje političkih, ekonomskih i socijalnih uvjeta koji vode dobrovoljnom povratku i harmoničnom reintegriranju izbjeglih i raseljenih osoba, bez izdvajanja bilo koje skupine. Također, potrebno je osigurati svu potrebnu pomoć izbjeglim i raseljenim osobama, pa i raditi na tomu da im se olakša dobrovoljan povratak, na miran, organiziran i postupan način” (članak II Aneksa 7 Mirovnog sporazuma - Sporazum o izbjeglim i raseljenim osobama). U takvim okolnostima biranje naziva, na temelju sadašnje strukture stanovništva, ne može, dakle, biti u suglasnosti s jednim od temeljnih ciljeva Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksa 7 Mirovnog sporazuma izraženih u članku II/5. Ustava Bosne i Hercegovine i članku II Aneksa 7 Mirovnog sporazuma - olakšavanje i podsticanje povratka izbjeglih i raseljenih osoba u mjesto svoga predratnog boravišta.

53. Drugi razlog koji je doveo do promjene naziva gradova i općina bi se u nekim slučajevima mogao promatrati kao želja da se nazivi ovih mjesta razlikuju od sličnih naziva gradova ili općina koji se nalaze na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine. Međutim, Ustavni sud napominje da bi se ovaj cilj mogao lako postići odabirom predznaka ili naziva etnički neutralnog karaktera. U svakom slučaju, korištena ustavna argumentacija je izrazito protiv biranja naziva koji ukazuju na pripadnost bilo kojoj nacionalnoj skupini, a u konkretnom slučaju srpskoj, pa u ovom predmetu ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i ciljeva čijem ostvarenju se teži.

54. Nije prijeporno daje do promjena naziva nekih gradova i općina došlo prije stupanja na snagu sadašnjeg Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, činjenica da se radi o nazivima koji nisu sukladni principima utvrđenim Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i da su potvrđeni i naknadno donesenim zakonima - sama po sebi je oprečno Ustavu Bosne i Hercegovine.

55. Ustavni sud zaključuje da pobijane zakonske odredbe nisu u suglasnosti s ustavnim principom o jednakopravnosti konstitutivnih naroda Bosne i Hercegovine i da su one diskriminirajućeg karaktera, u smislu članka II/4. u svezi čl. II/5. Ustava Bosne i Hercegovine. Obzirom daje odredba članka II/5. sastavi dio pojedinih prava iz članka II/3. Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud zaključuje daje i ovaj članak Ustava Bosne i Hercegovine povrijeđen u konkretnom slučaju.

Članak 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi

56. Glede stavka 3. članka 11. i stavka 1. članka 11a. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, kojim se propisuje da će status općina koje pripadaju Federaciji Bosne i Hercegovine ustvrditi Narodna skupština Republike Srpske i da će neke općine koje su, djelomično ili u potpunosti, pripale Federaciji BiH, privremeno prestati funkcionirati - Ustavni sud cijeni da ove odredbe treba tumačiti u kontekstu stavka 2. članka 11a.

57. Iako značenje ovih odredbi nije dovoljno razvidno, Ustavni sud pretpostavlja da one predviđaju da Narodna skupština može odlučiti da te općine neće imati status unutar Republike Srpske i da prethodna organizacija ovih općina neće više postojati, nego je na Federaciji BiH da odluči o budućoj upravi ovih općina ili dijelova općina koje su pripale Federaciji BiH. Iako postoje argumentirani razlozi da se zaključi daje formulacija ovih odredbi, uključujući uporabu riječi “privremeno”, neadekvatna, Ustavni sud smatra da iz značenja pobijane odredbe ne proizlazi zaključak o njezinoj neustavnosti.

VII. Zaključak

58. Na temelju članka 61. stavak 2. i članka 63. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odlučeno je kao u dispozitivu ove odluke.

59. U ovom predmetu Ustavni sud nije našao za potrebno da neposredno, na javnoj raspravi, razmotri pitanja od značaja za donošenje ove odluke. Ovakvo opredjeljenje Ustavni je sud zauzeo polazeći od odredbe stavka 1. članka 46. Poslovnika Ustavnog suda.

60. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof. Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 27. veljače 2004. godine, u predmetu broj **U 19/02**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 7. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija F. K iz Sanskog Mosta, podnesena protiv Rješenja Općinskog suda Sanski Most broj 1-57/00 od 18. kolovoza 2000. godine i Rješenja Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-611/00 od 7. svibnja 2001. godine, zbog toga što je očevidno (*prima facie*) neutemeljena.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. F. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sanskog Mosta, kojeg zastupa N. H., podnio je 15. lipnja 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Općinskog suda Sanski Most (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj 1-57/00 od 18. kolovoza 2000. godine i Rješenja Kantonalnog suda Bihać (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-611/2000 od 7. svibnja 2001. godine.
2. Apelant se žali Ustavnom sudu zbog navodne povrede njegovog prava na pravično saslušanje u građanskim stvarima, povrede prava na efikasan pravni lijek i prava na imovinu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Ustavni je sud, sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, 22. veljače. 2002. godine dostavio apelaciju Općinskom sudu, Kantonalnom sudu i E. T., tuženom u ovom predmetu pred Općinskim i Kantonalnim sudom.
4. Općinski je sud, 11. ožujka 2002. godine, dostavio Ustavnom sudu spis Općinskog suda broj 1-57/00.
5. Kantonalni je sud dostavio odgovor Ustavnom sudu 21. ožujka 2002. godine.
6. Tuženi E. T. nije dostavio odgovor.
7. Kantonalni je sud, dopisom od 18. lipnja 2003. godine, izvijestio Ustavni sud da nema promjena u svezi ovog slučaja.
8. Ustavni je sud, dopisom od 10. lipnja 2003. godine, zatražio od apelanta dostavu novih informacija. Apelant je odgovorio pismom od 28. kolovoza 2003. godine.

III. Činjenice predmeta

9. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
10. Apelant je sklopio usmeni ugovor sa E. T. o izdavanju pod zakup poslovnih prostorija E. T, tuženom u ovom predmetu. Nakon toga, izvansudskim poravnanjem (broj P-260-99) od 29. rujna 1999. tuženi i apelant su dogovorili uvjete poravnanja, te su se sporazumjeli da tuženi plati apelantu iznos od 2.224 KM do 31. prosinca 1999. godine za nestali i uništeni inventar, kao i naknadu za zakupninu poslovnog prostora.
11. Nakon toga apelant je podnio tužbu Općinskom sudu tražeći povrat pokretne imovine, naknadu za nestalu i uništenu osobnu imovinu i plaćanje zakupnine. Općinski je sud, Presudom broj P-260/99 od 29. rujna 1999. godine, obvezao tuženog da vrati apelantu nekoliko predmeta i naknadi razliku u cijeni i isplati naknadu za obavljene popravke. Zauzvrat, apelant treba vratiti tuženom oštećeni glazbeni stup. Stranke su bile dužne izvršiti svoje obveze u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti presude i to pod prijetnjom izvršenja.
12. Tuženi nije ispunio svoje obveze u danom vremenskom roku, te je apelant preko svog pravnog zastupnika, 17. veljače 2000. godine, podnio prijedlog za izvršenjem sudskog poravnanja i pljenidbu dužnikovih pokretnih stvari. Općinski je sud donio Zaključak broj 1-57/00 od 28. veljače 2000. godine, kojim je pozvao apelanta da dostavi Općinskom sudu punomoć za odvjetnika, obzirom na to da Općinski sud nije mogao ustvrditi ima li odvjetnik punomoć za predstavljanje apelanta. Općinski je sud, 13. ožujka 2000. godine, donio Rješenje broj 1-57/00 kojim je odbacio prijedlog za izvršenjem, navodeći da apelant nije u ostavljenom roku udovoljio traženju Općinskog suda.

13. Apelant je podnio priziv Kantonalnom sudu protiv rješenja Općinskog suda zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i bitne povrede odredbi parničnog postupka. Apelant tvrdi da se nije moglo sa sigurnošću zaključiti je li apelant primio zaključak Općinskog suda, budući mu je prebivalište u Njemačkoj. Apelant, također, navodi da je Općinski sud pogrešno zaključio da odvjetnik nije imao punomoć za zastupanje i da se dokaz o postojanju punomoći za zastupanje mogao naći u sudskom spisu. Štoviše, obzirom na to daje apelantov odvjetnik već predao punomoć za zastupanje sudu koji je odlučivao o apelantovom predmetu u prvom stupnju, nije bio obvezan to ponovno uraditi. Apelant, nadalje, navodi da, prema članku 85. stavak 1. točka 2. Zakona o parničnom postupku, ako je stranka izdala odvjetniku punomoć za vođenje parnice, a nije pobliže odredila ovlasti u punomoći, odvjetnik je ovlašten, na temelju takve punomoći, između ostalog, stavljati zahtjev za izvršenje ili osiguranje i poduzimati posebne radnje u postupku. Apelant navodi da, kako je očito da je odvjetnik imao punomoć za predstavljanje apelanta, automatski je i ovlašten za podnošenje prijedloga za izvršenjem.

14. Kantonalni je sud, Rješenjem broj GŽ-177/00 od 10. travnja 2000. godine, uvažio apelantov priziv, ukinuo pobijano rješenje i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovni postupak. Kantonalni je sud zaključio daje nižestupanjski sud pogrešno ustvrdio činjenično stanje, te da sukladno članku 85. Zakona o parničnom postupku, ukoliko je stranka odvjetniku izdala punomoć za vođenje parnice, a nije bliže odredila ovlasti u punomoći, odvjetnik je ovlašten podnijeti zahtjev za izvršenjem. Sukladno tomu, Općinskom je sudu naređeno da otkloni učinjeni propust u ponovnom postupku i, osobito, da procijeni je li odvjetnik imao ovlasti u punomoći za stavljanje zahtjeva za izvršenjem.

15. Nakon toga, 13. lipnja 2000. godine, Općinski je sud izvijestio apelanta daje pokušaj popisa imovine za prodaju bio bezuspješan, jer tuženi ne posjeduje stvari koje bi mogle biti predmetom prodaje.

16. Općinski je sud, 18. rujna 2000. godine, obustavio izvršni postupak protiv tuženog zbog toga što je apelant propustio rok od tri mjeseca utvrđen člankom 79. Zakona o izvršenom postupku - da predloži novi popis dobara za procjenu i prodaju imovine.

17. Apelant je podnio priziv protiv rješenja Općinskog suda s prijedlogom da rješenje od 18. rujna 2000. godine bude poništeno. Kao osnovu svog priziva apelant navodi daje Općinski sud trebao o popisu izravno izvijestiti apelanta, a ne samo njegovog odvjetnika. Apelant smatra daje ovakav postupak oprečan čl. 132. i 133. Zakona o parničnom postupku. Apelant tvrdi da, obzirom na to daje izviješten o neuspjelom popisu na dan kada je obavijest uručena njemu osobno, a ne njegovom odvjetniku, rok za traženje novog popisa nije istekao. Apelant smatra da je Općinski sud pogrešno ustvrdio da je njegov odvjetnik bio ovlašten za poduzimanje potrebnih koraka u njegovom odsustvu.

18. Rješenjem Kantonalnog suda broj Gz-611/00 od 7. svibnja 2001. godine odbijen je priziv kao neutemeljen i potvrđeno rješenje Općinskog suda. Kantonalni je sud istaknuo da su svi dokumenti dostavljeni apelantom odvjetniku i da to apelant nije pobijao. Prema članku 128. stavak 2. Zakona o parničnom postupku, a u svezi članka 14. Zakona o izvršnom postupku, dokumenti mogu biti dostavljeni odvjetniku koji predstavlja stranku, osim ako zakonom nije drukčije propisano. Kako zakon ne daje mogućnost dostave stranci osobno, Općinski je sud postupio sukladno zakonu kada je akte, obavijesti 1 zaključke dostavio apelantom zastupniku, a ne izravno apelantu. Slijedom toga, a sukladno članku 37. Zakona o izvršnom postupku, Općinski je sud ispravno obustavio izvršenje nakon isteka roka od tri mjeseca za podnošenje zahtjeva za vršenje novog popisa. Kantonalni je sud također istaknuo da tvrdnja da tuženi ima pokretnu imovinu, koja može biti predmetom popisa, može biti valjan razlog za ponovno podnošenje prijedloga za izvršenjem sukladno Zakonu o izvršnom postupku.

19. Nakon što je apelant podnio apelaciju Ustavnom sudu, Općinski je sud donio Rješenje broj 1-172/01 od 22. svibnja 2002. godine, kojim je obustavio postupak izvršenja zbog činjenice daje apelantov odvjetnik povukao prijedlog za izvršenjem, jer je dužnik u cijelosti izmirio svoj dug prema apelantu. Apelant ne pobija ovu činjenicu, ali tvrdi da je njegov odvjetnik donio odluku o povlačenju prijedloga za izvršenjem bez konzultiranja s apelantom. Nakon toga, apelant je podnio novi prijedlog za izvršenjem koji je Općinski sud usvojio Rješenjem broj 1-190/02 od 21. lipnja 2002. godine. Postupak pred Općinskim sudom još uvijek nije okončan.

IV. Dopustivost

Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:

(...)

7. apelacija je očito (prima facie) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije”.

20. U konkretnom slučaju, apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu žaleći se na propust nižestupanijskih sudova da izvrše odluku u njegovu korist. Nakon podnošenja apelacije, postupak izvršenja je ponovno pokrenut i, prema informaciji dobivenoj od

Kantonalnog suda, dug je izmiren. I pored toga, i apelant i Općinski sud su potvrdili da je novi postupak za izvršenjem pokrenut nakon što je došlo do izmirenja duga i ovaj postupak je još uvijek u tijeku. Ustavni sud zaključuje da to znači da još uvijek postoje dijelovi duga koji moraju biti izmireni.

21. Ustavni sud ističe daje najvažnija obveza nižestupanjskih sudova primjenjivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom Bosne i Hercegovine i samo u slučaju da nižestupanjski sudovi ne postupaju sukladno ovoj obvezi Ustavni sud može donijeti odluku o predmetu. Zato je od presudnog značaja da nižestupanjski sudovi dobiju šansu ispraviti eventualne greške, koje se jave u tijeku postupka pred nižestupanjskim sudovima. Samo u slučaju ako apelant tvrdi da pravni lijekovi nisu efektivni ili ne daju punu jurisdikciju da se odluči o meritumu predmeta, Ustavni sud može djelovati u cilju zaštite ustavnih prava.

22. U ovom slučaju, izvršni je postupak ponovno pokrenut i još uvijek je u tijeku. Iako Ustavni sud smatra da neizvršenje sudske presude može predstavljati povredu temeljnih prava, u predmetnom slučaju nema dokaza da su nižestupanjski sudovi odugovlačili ili opstruirali postupak. Upravo oprečno, apelant je bio taj koji nije postupao sukladno proceduralnim zahtjevima kao što je npr. vremenski rok za podnošenje zahtjeva za novi popis imovine. Argument da odvjetnik nije uredno izvijestio apelanta pitanje je koje trebaju među sobom razriješiti apelant i njegov odvjetnik. Apelant je sam sebe doveo u ovu situaciju, izjavivši da njegov odvjetnik ima punomoć da ga zastupa u postupku. Nižestupanjski sudovi su, zato, bili u pravu kada su pretpostavili da odvjetnik u potpunosti zastupa apelanta. Apelant nije izabrao novog odvjetnika, što dokazuje da apelant i dalje smatra da gaje dotadašnji odvjetnik zastupao. Prema tomu, nema *prima facie* dokaza daje apelant bio pogrešno zastupan pred navedenim sudovima. Obzirom na navedeno, kao i činjenicu da je svojim ponašanjem apelant doveo do odugovlačenja izvršnog postupka, Ustavni je sud zaključio da su Općinski i Kantonalni sud osigurali efektivne pravne lijekove u ovom predmetu na koje se apelant mogao pozivati.

23. Sukladno navedenom, a polazeći od odredbi članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očevidno (*prima facie*) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

24. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof. Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 27. veljače 2004. godine, u predmetu broj **U 20/02**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3, članka 16. stavak 2. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija poduzeća "NMS Commerce" d.j.o. iz Ljubuškog, podnesena protiv Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj 29/01 od 11. siječnja 2001. godine i Rješenja Carinske uprave - carinska ispostava Sarajevo, broj P-736/99-2 od 14. prosinca 2000. godine, zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Odluku objavit u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Poduzeće "NMS Commerce" d.j.o. Ljubuški (u daljnjem tekstu: apelant) podnijelo je 28. veljače 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj 29/01 od 11. siječnja 2001. godine i protiv Rješenja Federalnog ministarstva financija - Carinska uprava, Carinarnica Sarajevo, broj P-736/99-2 (u daljnjem tekstu: Carinska uprava) od 14. prosinca 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda Ustavni je sud, 10. travnja 2002. godine, od Carinske uprave zatražio spis predmeta. Carinska je uprava, 26. travnja 2002. godine, dostavila svoj spis broj P-736-99.
3. Ustavni je sud, dopisom od 26. travnja 2001. godine, zatražio od apelanta da precizira za koje odredbe Ustava Bosne i Hercegovine tvrdi da su povrijeđene. Apelant je dostavio dopunu apelacije 16. svibnja 2001. godine.
4. Ustavni je sud, 17. travnja 2002. godine, uputio pismo Federalnom vijeću za prekršaje. Federalno vijeće za prekršaje je svoj odgovor dostavilo 22. travnja 2002. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Apelant je, 26. rujna 1999. godine, uvezao robu iz Belgije preko graničnog prijelaza Carinska ispostava Izačić. Apelant je predao fakturu broj 99-2309-1 od 23. rujna za robu u vrijednosti od 57.692,(X) DEM. Nakon toga, u tijeku daljnje provjere robe, ustanovljeno je daje faktura lažna i daje stvarna vrijednost robe veća od prijavljene.
7. Carinska ispostava Željeznička postaja je pokrenula prekršajni postupak protiv apelanta. Rješenjem broj P-736/99, od 20. ožujka 2000. godine, Carinska je uprava kaznila apelanta za carinski prekršaj iz članka 342. stavak 1. točka 1. Carinskog zakona ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/95 i 18/96), i to zbog netočnog prijavljivanja robe na graničnom prijelazu. U rješenju je određeno da će uvezena roba biti oduzeta i utvrđeno je daje stvarna vrijednost robe 153.490,20 DEM
8. Apelant je protiv Rješenja P-736/99 uložio priziv Federalnom vijeću za prekršaje. To je vijeće, Rješenjem broj 567/00 od 29. svibnja 2000. godine, ukinulo prvostupanjsko rješenje i predmet vratilo prvostupanjskom organu na ponovni postupak.
9. Carinska je uprava, Rješenjem P-736/99-2 od 14. prosinca 2000. godine, proglasila apelanta odgovornim za povredu članka 342. stavak 1. točka 1. Carinskog zakona i izrekla mu novčanu kaznu u iznosu od 10.000 KM, a odgovornoj osobi u "NMS Commercu" d.j.o. Ljubuški u iznosu od 50,00 KM. Carinska je uprava, nakon obavljenog konzultiranja s financijskim ekspertom i nakon što je od CAFAO-a dobila originalne fakture br. 003681 i 003682, potvrdila daje ispravna procjena robe u iznosu od 153.490,20 DEM. Nadalje, Carinsku su upravu izvijestili i potvrdili Veleposlanstvo Belgije u Bosni i Hercegovini i carinski organi Belgije da su originalne fakture kojima se dokazuje daje vrijednost robe 153.490.20 DEM. Međutim, apelant je pobijao ovakav nalaz tvrdeći daje roba loše kvalitete i daje vrijednost, zato, umanjena. Carinska uprava navodi da apelant nije priložio nijedan dokaz kojim bi dokazao svoje tvrdnje. Sukladno članku 358. stavak 1. Carinskog zakona, carinski su organi izrekli zaštitnu mjeru oduzimanja robe.

Protiv rješenja Carinske uprave apelant je podnio priziv Federalnom vijeću za prekršaje, obrazlažući daje Carinska uprava povrijedila Zakon o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi ("Službene novine Federacije BiH", broj 9/96) i daje pogrešno primijenila materijalni zakon i nepotpuno ustvrdila činjenično stanje. Federalno vijeće za prekršaje je, Rješenjem broj 29/01 od 11. siječnja 2001, odbilo apelantov priziv i potvrdilo prvostupanjsko rješenje. Federalno vijeće za prekršaje je zaključilo daje Carinska uprava potpuno ustvrdila činjenice i ispravno zaključila daje apelant počinio carinski prekršaj, te daje roba oduzeta sukladno zakonu. Protiv navedenog rješenja nije dopušten priziv.

IV. Relevantni propisi

(1) Zakon o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi

“Članak 153.

Zahtjev za sudsku zaštitu može se izjaviti protiv rješenja Federalnog vijeća donesenog u drugom stupnju kojim je pravnoj osobi ili imatelju radnje izrečena novčana kazna preko 1.000 DEM. a odgovornoj osobi ili drugom pojedincu – preko 500 DEM ili ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 3.000 DEM ili je oduzeta imovinska korist u vrijednosti preko 3.000 DEM, u sljedećim slučajevima:

- 1) ako je rješenjem o prekršaju povrijeđen materijalni propis;*
- 2) ako je u prekršajnom postupku učinjena povreda odredbi postupka koja je utjecala ili je mogla utjecati na zakonito i pravilno donošenje rješenja o prekršaju (bitna povreda postupka);*
- 3) ako je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak glede činjeničnog stanja.*

Članak 156.

Vrhovni sud će ukinuti rješenje o prekršaju ako utvrdi da je zahtjev za sudskom zaštitom utemeljen. Ako Vrhovni sud utvrdi da je povrijeđen materijalni propis, a utvrđeno činjenično stanje pruža pouzdanu osnovu za donošenje drukčijeg rješenja, može donijeti odluku kojom preinačuje drugostupanjsko rješenje. ”

(2) Zakon o izmjenama i dopunama zakona o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi

("Službene novine Federacije BiH" broj 29/00).

“Članak 9.

U članku 153. broj "1.000" zamjenjuje se brojem "20.000", broj "500" zamjenjuje se brojem "5.000", a broj "3.000" u šestom i sedmom redu zamjenjuje se brojem "30.000".

V. Apelacija

10. Apelant tvrdi da je rješenjem Federalnog vijeća za prekršaje povrijeđeno njegovo pravo na imovinu utvrđeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i smatra daje Federalno vijeće za prekršaje povrijedilo Zakon o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi, te daje ovo vijeće pogrešno i nepotpuno ustanovilo činjenice predmeta.

11. Između ostalog, apelant ističe da nije imao ekonomski interes da prijavljuje carinjenje robe po vrijednosti koja je niža od stvarne i tvrdi daje nalaz finansijskog eksperta u svezi vrijednosti robe neprecizan i kontradiktoran.

VI. Dopustivost

Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. točka 17. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.”

Članak 16. stavak 2. točka 17. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:

(...)

17. apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće po zakonu”.

12. Opće pravilo, ustanovljeno člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, jeste da apelant mora iscrpiti sve pravne lijekove i doći do konačne odluke prije nego podnese apelaciju Ustavnom sudu. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek koji je efektivan i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Iscrpljivanje pravnih lijekova ovisi o apelantu, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku, osim ako apelant može dokazati da lijekovi nisu bili adekvatni i da postoje posebni razlozi koji oslobađaju apelanta od pozivanja na određeni pravni lijek.

13. Sukladno članku 153. Zakona o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi, ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 30.000 DEM, osoba kojoj je izrečena kazna ima pravo podnijeti zahtjev za sudskom zaštitom protiv

takve odluke Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine. U slučaju da Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine ustvrdi daje zahtjev za sudskom zaštitom utemeljen, može poništiti rješenje drugostupanjskog upravnog organa, a može i preinačiti rješenje.

14. Apelant nije prezentirao nijedan argument zašto je propustio iscrpiti ovaj pravni lijek. Ustavni sud smatra da zahtjev za sudskom zaštitom, koji se podnosi Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, predstavlja dostupan i efektivan pravni lijek koji osigurava punu zaštitu apelanta, kako u činjeničnom tako i u pravnom aspektu. Činjenica daje apelant propustio izjaviti zahtjev za sudskom zaštitom Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, je njegov propust. Iz navedenog proizlazi da apelacija nije dopustiva jer nisu iscrpljeni efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu, kako to zahtijeva članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 17. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće po zakonu, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

16. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broju **U 45/02**, rješavajući apelaciju **H. S.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 4. članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 63. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 27. veljače 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija H. S. iz Vrhpolja, općina Sanski Most, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-266/01 od 2. srpnja 2001. godine i Presude Općinskog suda Sanski Most broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine.

Odbacuje se apelacija H. S. iz Vrhpolja, općina Sanski Most, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine i Rješenja Općinskog suda Sanski Most broj 1-21/00 od 19. travnja 2000. godine, zbog proteka roka za podnošenje apelacije.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. H. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Vrhpolja, općina Sanski Most, kojeg zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnio je 13. kolovoza 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Općinskog suda Sanski Most (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine, Presude Kantonalnog suda Bihać (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, Rješenja o izvršenju Općinskog suda broj 1-21/00 od 19. travnja 2000. godine, Presude Općinskog suda broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine i Presude Kantonalnog suda broj Gž-266/01 od 2. srpnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud, 17. rujna 2001. godine, od Općinskog suda zatražio na uvid spise tog suda u konkretnom sporu, koji su dostavljeni 11. listopada 2001. godine. Ustavni je sud, 22. srpnja 2002. godine, zatražio odgovor na apelaciju od Kantonalnog suda, sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda.

3. Ustavni je sud, 2. kolovoza 2002. godine, primio odgovor na apelaciju od Kantonalnog suda. Odgovor Kantonalnog suda je dostavljen apelantu, sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

4. Općinski je sud Presudom broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, u pravnoj stvari tužitelja R. H. iz Vrhpolja protiv apelanta, radi utvrđivanja prava služnosti, ustvrdio da u korist nekretnina, koje su u posjedu i vlasništvu R. H., pripada pravo služnosti prolaza i prijevoza preko parcela koje su u apelantovih posjedu, te daje apelant dužan, u roku od 15 dana, skloniti drvenu ogradu i postavljeno kamenje s ovog pravca i dopustiti nesmetan prolaz i prijevoz tužitelju, a pod prijetnjom izvršenja.

5. Na temelju navedene presude, povjerenik R. H. je podnio prijedlog za izvršenjem presude 2. veljače 2000. godine. Apelant je, 7. veljače 2000. godine, primio Rješenje o izvršenju broj 1-21/00 od 19. travnja 2000, a prigovor na ovo rješenje je podnio 17. travnja 2000. godine. Konačno, predložio je da Općinski sud odloži izvršenje zbog revizije koju će naknadno uložiti.
6. Općinski je sud donio Rješenje broj 1-21/00 od 19. travnja 2000. godine i tim rješenjem odbio apelantov prigovor kao neutemeljen.
7. U konkretnom slučaju vrijednost spora je ispod 1.000,00 KM pa, prema članku 364. Zakona o parničnom postupku, revizija nije dopuštena. Apelant je, 15. siječnja 2000. godine, primio Presudu Kantonalnog suda broj GŽ-31/99. Obzirom na malu vrijednost spora, odnosno da protiv ove presude revizija nije dopuštena, prema članku 364. Zakona o parničnom postupku, ova je presuda Kantonalnog suda i konačna u redovitom sudskom postupku.
8. Pravomoćna je Presuda Općinskog suda broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine izvršena na temelju Rješenja tog suda, broj 1-21/00.
9. Apelant je 9. listopada 2000. godine, pred Općinskim sudom, protiv R. H. pokrenuo parnični postupak broj 461/00 radi određivanja naknade za pravo služnosti, te ukidanja i izmještanja prava služnosti. Općinski je sud u tom postupku, presudom od 31. siječnja 2001. godine, apelantove zahtjeve, kako glavni, tako i alternativni tužbeni zahtjev, odbio kao neutemeljene.
10. Obzirom daje Općinski sud, u svojoj ranijoj Presudi broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine, ustvrdio pravo služnosti, odnosno daje služnost utemeljena pravnim poslom za koji je već plaćena naknada, apelantov tužbeni zahtjev, glede plaćanja ove naknade, je odbijen. Zahtjev apelanta da je prestalo pravo služnosti je odbijen kao neutemeljen, jer je o tomu odlučeno Presudom Općinskog suda broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine. Presuda je izvršena u izvršnom postupku broj 1-21/00 preko tog suda, nakon što je nedvojbeno utvrđeno da pravo služnosti nije prestalo. U postupku je, također, utvrđeno da ni apelantov zahtjev za izmještanjem prava služnosti nije utemeljen, jer je Općinski sud to pitanje ranije raspravio Presudom broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine. Ustvrdeno je u dokaznom postupku da nema drugog pravca kojim bi tuženi R. H. mogao doći do svojih nekretnina, osim pravca kojim ima pravo služnosti preko apelantovih nekretnina. Zbog toga Općinski sud nije, na apelantov zahtjev, ponovno održao ročište na licu mjesta.
11. Navedeno činjenično i pravno stanje u ovom sporu i razloge koje je za pobijane odluke dao Općinski sud, u cijelosti je prihvatio i Kantonalni sud u Presudi broj GŽ-266/01 od 2. srpnja 2001. godine, odlučujući o apelantovom prizivu protiv Presude Općinskog suda broj 461/00 od 31. siječnja 2001. godine, kojom je priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio presudu tog suda.

IV. Relevantni propisi

12. **Zakon o vlasničko-pravnim odnosima** (“Službene novine Federacije BiH”, broj 6/98)

“Članak 55.

Stvarna služnost je pravo vlasnika jedne nekretnine (povlasna nekretnina) da za potrebe te nekretnine vrši određene radnje na nekretnini drugog vlasnika (poslužna nekretnina) ili da zahtijeva od vlasnika poslužne nekretnine da se uzdržava od vršenja određenih radnji koje bi inače imao pravo vršiti na svojoj nekretnini.

Članak 57.

Stvarna služnost zasniva se pravnim poslom, odlukom nadležnog organa i dosjelošću.

Stvarna služnost se može ustanoviti na određeno vrijeme ili za određeno doba godine.

a) Zasnivanje pravne služnosti pravnim poslom.

Članak 59. stavak 1.

Odlukom suda ili drugog nadležnog organa stvarna služnost ustanovljava se kada se povlasna nekretnina u cjelini ili djelomično ne može koristiti bez odgovarajućeg korištenja poslužne nekretnine, kao i u drugim slučajevima određenim zakonom.

Članak 60.

Stvarna služnost stječe se dosjelošću kada je vlasnik povlasne nekretnine faktički ostvarivao služnost za vrijeme od dvadeset godina, a vlasnik poslužne nekretnine se tome nije protivio.

Stvarna služnost se ne može steći dosjelošću ako je vršena zloupotrebom povjerenja vlasnika ili posjednika poslužne nekretnine, silom, prevarom ili ako je služnost ustupljena do opoziva.

Članak 65.

Vlasnik poslužne nekretnine ima pravo zahtijevati da prestane pravo stvarne služnosti kada ona postane nepotrebna za korištenje povlasne nekretnine, kao i kad prestane razlog zbog kojeg je bila zasnovana.

Članak 64.

Stvarna služnost prestaje:

- 1) ako se vlasnik poslužne nekretnine protivi njenom vršenju, a vlasnik povlasne nekretnine tri uzastopne godine nije vršio svoje pravo;*
- 2) ako se ne vrši za vrijeme potrebno za njeno stjecanje dosjelošću;*
- 3) ako ista osoba postane vlasnik poslužne i povlasne nekretnine, i*
- 4) ako propadne povlasna ili poslužna nekretnina. ”*

13. **Zakon o parničnom postupku**

(“Službene novine Federacije BiH, broj 42/98)

“Članak 7.

Sud je dužan potpuno i istinito utvrditi sporne činjenice o kojima ovisi utemeljenost zahtjeva.

Stranke su dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze kojima se utvrđuju te činjenice.

Sud je ovlašten izvesti i dokaze koje stranke nisu predložile, ako su ti dokazi značajni za odlučivanje.

Sud je ovlašten utvrditi i činjenice što ih stranke nisu iznijele, ako iz rezultata rasprave i dokazivanja proizlazi da stranke idu za tim da raspolažu zahtjevima kojima ne mogu raspolagati (članak 3. stavak 2.), ali svoju odluku ne može temeljiti na činjenicama o kojima strankama nije dana mogućnost da se izjasne.

Članak 63.

Sudac ne može suditi:

- 1. ako je sam stranka, zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke, ako je sa strankom u odnosu suovlaštenika, suobveznika ili regresnog obveznika ili ako je u istom predmetu saslušan ili predložen kao svjedok ili vještak;*
  - 2. ako mu je stranka ili zakonski zastupnik ili punomoćnik stranke srodnik po krvi u pravoj liniji do bilo kojeg stupnja, a u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili mu je bračni drug ili srodnik po tazbini do drugog stupnja, bez obzira na to je li brak prestao ili nije;*
  - 3. ako je staratelj, usvojitelj ili usvojenik stranke, njenog zakonskog zastupnika ili punomoćnika;*
  - 4. ako je u istom predmetu sudjelovao u donošenju odluke nižeg suda ili drugog organa;*
  - 5. ako postoje druge okolnosti koje dovode u sumnju njegovu nepristranost.*
- Odredbe točke 4. prethodnog stavka ne primjenjuju se kada se o pravnom lijeku odlučuje u sjednici svih sudaca.*

Članak 204.

Dokazivanje obuhvaća sve činjenice koje su važne za donošenje odluke.

Koji će se dokazi izvesti radi utvrđivanja odlučnih činjenica, rješava sud.

Članak 336. stavak 2. toč. 1. i 2.

Bitna povreda odredbi parničnog postupka uvijek postoji:

- 1) ako je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u donošenju presude sudjelovao sudac koji nije sudjelovao na glavnoj raspravi;*
- 2) ako je u donošenju presude sudjelovao sudac ili sudac porotnik koji se po zakonu mora izuzeti (članak 63. stavak 1. toč. I. do 4) odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet. ”*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelant se žali da su mu pobijanim sudskim odlukama povrijeđeni pravo na pravično suđenje, pravo na djelotvoran pravni lijek, pravo na vlasničko-pravnu zaštitu i pravo na mirno uživanje imovine, koja su zagwarantirana svakoj osobi odredbama članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, te člankom 6. stavak 1. i čl. 13. i 17. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

15. Pobijajući Presudu Općinskog suda broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine, apelant smatra da je pravo služnosti prestalo, u konkretnom slučaju, primjenom članka 63. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima jer R. H. ima mogućnost prilaza kući preko drugih nekretnina. Također navodi da je pravo služnosti prestalo i po članku 64. navedenog zakona jer R. H. ima svoje nekretnine preko kojih može doći svojoj kući. Prema apelantovom mišljenju, to je oprečno odredbama čl. 55. i 56. navedenog zakona, prema kojima se stvarna služnost vrši na način kojim se najmanje opterećuje poslužila nekretnina. Apelant također navodi da se u konkretnom slučaju radi o presuđenoj stvari po Presudi tog suda broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine.

16. Nezadovoljan Presudom Općinskog suda broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine i Presudom Kantonalnog suda broj GŽ-266/01 od 2. srpnja 2001. godine, apelant, pored ostalog, smatra da je presuda Općinskog suda nezakonita i zato što je u njezinom donošenju sudjelovao sudac Općinskog suda koji je sudjelovao i u donošenju ranije Presude tog suda, broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine, i daje na taj način učinjena bitna povreda parničnog postupka iz članka 336. stavak 2. točka 2. Zakona o parničnom postupku (kojim je propisano da bitna povreda parničnog postupka uvijek postoji ako je u donošenju presude sudjelovao sudac ili sudac porotnik koji se po zakonu mora izuzeti). Apelant se također žali da su, Presudom broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine, povrijeđene i odredbe čl. 7. i 204. Zakona o parničnom postupku jer Općinski sud nije proveo dokaze koje je on predložio i zbog toga što je presuda sastavljena oprečno članku 320. Zakona o parničnom postupku, obzirom daje nerazumljiva i kontradiktorna sama sebi i danim razlozima.

17. Apelant smatra, također, daje činjenično stanje u presudi Općinskog suda od 31. siječnja 2001. godine pogrešno i nepotpuno ustvrđeno i daje u predmetu pogrešno primijenjeno materijalno pravo, tj. Zakon o vlasničko-pravnim odnosima. Ističe da mu je pravo vlasništva oduzeto oprečno čl. 2,3. i 5. navedenog zakona, tj. daje pravo služnosti ustanovljeno protivno cilju ovog zakona jer R. H. nije potreban put preko njegovih, tj. apelantovih nekretnina, i da je sud pogrešno ustvrdio da vlasnik poslužne nekretnine nema prava na naknadu prema članku 59. stavak 3. ovog zakona, jer mu je tako ograničeno pravo vlasništva. Za navedene tvrdnje apelant nije naveo dokaze niti su dokazi o tomu sadržani u prilogu apelacije i spisima sudova.

18. Apelant je predložio da Ustavni sud, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, usvoji apelaciju, ukine pobijane sudske odluke, te predmet vrati Općinskom sudu na meritorno odlučivanje sukladno važećim zakonskim propisima.

b) Odgovor na apelaciju

19. Kantonalni je sud u odgovoru na apelaciju naveo daje apelacija neutemeljena, odnosno da su, kako prvostupanjska, tako i drugostupanjska presuda zakonite, jer su donesene sukladno važećim propisima. Predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

20. Apelantov punomoćnik je, 7. listopada 2002. godine, Ustavnom sudu dostavio svoj komentar odgovora Kantonalnog suda, u kojem je ponovio navode date u apelaciji.

VI. Dopustivost

21. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

23. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

1. Dopustivost apelacije u odnosu na stavak 1. dispozitiva ove odluke

24. U konkretnom je slučaju predmet pobijanja apelacijom Presuda Kantonalnog suda broj Gž-266/01 od 2. srpnja 2001. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Pobijanu je presudu apelant primio 2. kolovoza 2001. godine, a apelaciju je Ustavnom sudu podnio 13. kolovoza 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija u ovom dijelu ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, jer nije utvrđen nijedan od slučajeva iz ovog članka zbog kojeg apelacija u ovom dijelu ne bi bila dopustiva.

II. Dopustivost apelacije u odnosu na stavak 2. dispozitiva ove odluke

25. U ovom je predmetu apelant pobijao i drugostupanjsku Presudu Kantonalnog suda broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, Presudu Općinskog suda broj 193/98 od 24. rujna 1998. godine i Rješenje Općinskog suda broj 1-21/00 od 19. travnja 1998. godine.

Apelantu je, 15. siječnja 2000. godine, uručena Presuda Kantonalnog suda broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, koja je konačna jer je utvrđeno da protiv ove presude nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Apelacija je u Ustavnom sudu primljena 13. kolovoza 2001. godine, tj. nakon stoje protekao rok za podnošenje apelacije predviđen Poslovníkom Ustavnog suda. Sukladno navedenim odredbama Poslovníka Ustavnog suda, Ustavni je sud zaključio daje apelacija podnesena nepravodobno, odnosno nakon proteka roka od 60 dana od dana kada je apelant primio pobijanu presudu.

Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. točka 4. Poslovníka Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ne ispunjava uvjete iz navedenih članova glede dopustivosti.

VII. Meritum

26. Ustavni sud primjećuje da se navodi iz apelacije odnose na meritum prvostupanjske Presude Općinskog suda broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine i meritum drugostupanjske Presude Kantonalnog suda broj Gž-266/01 od 2. srpnja 2001. godine. Apelant se žali na povredu članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno na procesne i materijalne povrede zakona u smislu članka 6. Europske konvencije. On također navodi da su navedene presude u prvostupanjskoj i drugostupanjskoj instanci u osnovi povrijedile parnični postupak iz članka 336. stavak 2. u svezi članka 63. točka 4. Zakona o parničnom postupku, jer je sudac koji je trebao biti izuzet sudjelovao u donošenju pobijanih prvostupanjskih odluka.

a) Pravo na pravično suđenje

27. Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije garantiraju "pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi kaznenog postupka" i glasi:

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, u svom relevantnom dijelu glasi:

"3. Katalog prava

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2., što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke "

Članak 6. Europske konvencije - Pravo na pravično suđenje u svom relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti s čitavog ili jednog dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi malodobnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao nanijeti štetu interesima pravde.”

28. Pravo na pravično suđenje, *inter alia*, daje mogućnost predočavanja razloga presude obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova (Europski sud za ljudska prava, *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda broj 12945/87 od 16. prosinca 1992. godine, stavak 33). Međutim, članak 6. stavak 1. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile tijekom postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluke o dopustivosti broj 10938/84 od 9. prosinca 1986. godine, Odluke i izvješća OI, 50, 98, i broj 10153/82 od 13 listopada 1986. godine, OI 49,67). Konačne odluke prizivnih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi, Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/79 od 16. srpnja 1981, OI 25, 240). U slučaju navodnih povreda materijalnog i proceduralnog zakona, sud treba provjeriti je li postupak bio pravičan kao što je navedeno u članku 6. Europske konvencije.

29. Prizivna nadležnost Ustavnog suda podrazumijeva ispitivanje navodnog uskraćivanja prava iz članka 6. Konvencije, a ne nezadovoljstvo pojedinca-apelanta nekom sudskom odlukom. U svezi toga, treba naglasiti da apelant, izuzev svog nezadovoljstva pobijanim sudskim odlukama, u konkretnom slučaju, nije Ustavnom sudu predočio vjerodostojne dokaze o povredama njegovih ustavnih prava. Dapače, u dokaznom je postupku pred Općinskim sudom nedvojbeno utvrđeno daje R. H. stekao pravo služnosti na apelantovoj nekretnini pravnim poslom tako što je kupio zemljište, odnosno nekretnine apelantovog brata, a time i stekao pravo služnosti preko njegove nekretnine, jer je na parceli R. H. već bila izgrađena kuća apelantovog brata. Prenosjenjem vlasništva parcele i kuće sa apelantovog brata na R. H. na temelju pravnog posla, tj. na temelju kupoprodajnog ugovora, preneseno je i pravo služnosti sukladno Zakonu o vlasničko-pravnim odnosima. Kako je kupoprodajnim ugovorom već isplaćeno pravo služnosti, sudovi su pravilno zaključili da apelantu ne pripada pravo naknade za služnost u korist apelantovih parcela. Prema tomu, pravo služnosti je već postojalo i, zato, presude broj P-193/98 od 24. rujna 1998. godine i broj GŽ-31/99 imaju samo deklaracijski karakter.

30. Glede apelantovih navoda daje učinjena bitna povreda parničnog postupka time što sudovi sudjelovanje istog suca u donošenju prvostupanjskih presuda (broj P-193/98 i P-461/00) nisu ocijenili kao bitnu povredu parničnog postupka iz članka 336. stavak 2. točka 2. Zakona o parničnom postupku, Ustavni sud ističe da drugi postupak, koji je rezultirao Presudom broj P-461/00 od 31. siječnja 2001. godine i Presudom Kantonalnog suda broj Gž-266/01 od 2. srpnja 2001. godine, nije prosto nastavak postupka koji je okončan Presudom Kantonalnog suda broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine. U stvari, radi se o dva potpuno odvojena, neovisna sudska postupka. U oprečnom, radilo bi se o svršenoj pravnoj stvari (*res iudicata*). Samo (isključivo) apelantovo nezadovoljstvo spram pobijanih presuda po toj osnovi, bez navođenja jakog i uvjerljivog dokaza da princip sudske nepristranosti nije ispoštovan, ne može se u okolnostima predmetnog spora smatrati dovoljnim argumentom za pobijanje principa sudske nepristranosti. To također ne može biti pravna osnova za tvrdnju da su zbog toga pobijane presude nezakonite.

31. Glede apelantovih navoda da su sudovi pogrešno i nepotpuno ustvrdili činjenično stanje, Ustavni sud podsjeća daje nadležnost Ustavnog suda, u prizivnim postupcima, ograničena na "pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu" i da Ustavni sud nije nadležan preispitivati činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi, osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava, tj. to je jedino slučaj ukoliko je neki redoviti sud pogrešno tumačio ili primijenio neko ustavno pravo ili je zanemario to pravo, zatim ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska i ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvorne pravne lijekove i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine, "Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 43/02).

32. Polazeći od navedenog, Ustavni sud nalazi da su zahtjevi iz apelacije glede apelantovih prava na pravično suđenje neutemeljeni.

**b) Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i
članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju**

Pravo na mirno uživanje imovine

33. Apelant se žali na povredu njegovog prava na mirno uživanje imovine, koje je zaštićeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 na Europsku konvenciju. Članak II/3. Ustava Bosne i Hercegovine i članak 1. Protokola broj 1 na Europsku konvenciju garantiraju svakoj osobi unutar Bosne i Hercegovine uživanje ovog prava.

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, u svom relevantnom dijelu, glasi:

“3. Katalog prava

Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

.....

(k) Pravo na imovinu. ”

Članak 1. Protokola broj 1 na Europsku konvenciju, u relevantnom dijelu, glasi:

“Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

34. Članak 1. Protokola broj 1 Europske konvencije, u osnovi, garantira pravo na imovinu/posjed. On se sastoji od tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stavka, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u 2. stavku ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu provođenjem onih zakona koje smatraju potrebnim u tu svrhu. Ova tri pravila nisu “različita” u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se tiču određenog ometanja prava na uživanje imovine, te ih treba tumačiti u svjetlu općeg principa navedenog u prvom pravilu (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Pressos Company Naviera SA i drugi protiv Belgije*, presuda od 20. studenoga 1995. godine, serija A 332, stavak 33).

35. Ustavni sud prvo mora ustvrditi koje je od navedenih pravila iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju primjenjivo na konkretan slučaj.

36. Prilikom odlučivanja koje je od navedenih pravila (članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju) primjenjivo u konkretnom slučaju, Ustavni sud ističe da postoje dva različita aspekta ovog slučaja. Kao prvo, slučaj se odnosi na navodni propust organa vlasti da od ometanja pojedinca zaštite apelantovu imovinu, dok se drugi aspekt odnosi na navodnu povredu apelantovih prava na imovinu, koja proizlazi iz odluka sudova kojima se R. H. dopušta korištenje apelantove nekretnine bez plaćanja naknade. Ustavni sud smatra da se takva dodjela prava na apelantovu imovinu može smatrati kao kontrola korištenja imovine i daje treba preispitati na temelju 2. stavka 1. članka Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

37. Na temelju podataka koje je apelant dostavio i činjenica koje su ustvrđene pred nadležnim sudovima u presudama br. P-193/98, P-461/00 i 1-21/00, ustvrđeno je daje R. H. stekao pravo služnosti puta na temelju dosjelnosti i zaključenog pravnog posla, tj. zakonito. Slijedi da apelant ni po kojoj osnovi nema pravo tražiti naknadu za korištenje prava služnosti puta. Pored toga, prijeporno pravo služnosti puta se u okolnostima konkretnog slučaja ne može ukinuti, jer tuženi zakonito koristi ovaj put kao jedini mogući pristup svojoj obiteljskoj kući.

38. U konkretnom slučaju, R. H. je zakonito i pravilno stekao pravo služnosti puta što je ustvrđeno na temelju pravomoćne presude, donesene sukladno važećem zakonu. Slijedi daje odbijanje apelantovog zahtjeva u odnosu na plaćanje naknade za korištenje puta bilo sukladno članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. U svezi apelantovog zahtjeva da se ustvrdi prestanak korištenja prava služnosti puta, Ustavni sud ističe daje apelantov zahtjev odbijen jer su o tom istom zahtjevu odlučili nadležni sudovi u prethodnom parničnom postupku, presudama br. P-193/98 od 24. rujna 1998. godine i br. Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine. Nadležni je sud donio Rješenje broj 1-21/00 kojim se ustvrdilo da nije bilo osnove za izmještanjem prava služnosti puta jer je to Općinski sud kao prvostupanjski sud uzeo u obzir. Kantonalni je sud ustvrdio da tuženi R. H. nije mogao koristiti alternativne pravce za pristup svojim nekretninama.

39. Uzimajući u obzir neprijepornu činjenicu daje tuženi R. H. stekao pravo služnosti puta na temelju pravomoćne Presude prvostupanjskog suda broj P-193/98 i Presude Kantonalnog suda broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, Ustavni sud zaključuje da apelant nema pravo tražiti naknadu jer se ovaj slučaj odnosi na pravo služnosti puta koje je već ustvrđeno, a ne na utvrđivanje novog prava. Prema tomu, ovdje se radi o utvrđivanju postojećeg prava služnosti puta koje je tuženi R. H. stekao dosjelošću.

40. Prilikom razmatranja mjere iz 2. stavka 1. članka Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, Ustavni sud mora u okolnostima konkretnog slučaja razmotriti postoji li razumno razmjernan odnos između cilja kojeg treba postići i korištenih sredstava, odnosno je li uspostavljena ravnoteža između javnog interesa i interesa pojedinca (vidi predmet *Agosi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 1986, serija A, broj 108, stavak 52). Pri tomu, jedan od relevantnih faktora bi mogao biti postojanje adekvatnih proceduralnih mehanizama zaštite pojedinca.

41. Ustavni sud smatra da se cilj relevantnih zakonskih propisa, na temelju kojih su donesene pobijane sudske odluke (tj. da se R. H. dopusti pravo korištenja apelantove imovine kao puta do svoje kuće i imovine), u principu, može smatrati legitimnim. Uzimajući u obzir neprijepornu činjenicu daje tuženi R. H. stekao pravo služnosti puta na temelju pravomoćne Presude Općinskog suda broj P-193/98 i Presude Kantonalnog suda Bihać broj Gž-31/99 od 14. prosinca 1999. godine, Ustavni sud zaključuje daje apelantov zahtjev u ovom dijelu neutemeljen.

42. Ustavni sud konstatira da se pobijano pravo služnosti puta ne može ukinuti jer je nužno u predmetnom slučaju i služi zakonitoj svrsi kako je to propisano relevantnim zakonom, a osobito zato što ustanovljeno pravo služnosti pobijanog puta tuženi R. H. koristi kao pristup svojoj kući koju je kupio od apelantovog brata.

43. Pod navedenim okolnostima, proizlazi daje uspostavljena ravnoteža između javnog interesa i prava podnositelja zahtjeva da koristi svoju imovinu.

Ustavni sud, polazeći od navedenog, zaključuje da nije došlo do povrede članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i apelantovog prava iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

c) Pravo na djelotvoran pravni lijek i zabrana zlouporabe prava

44. Ustavni sud primjećuje da apelant, izuzev isključivo svog nezadovoljstva pobijanim odlukama sudova, nije naveo nijednu činjenicu, niti dostavio bilo kakav valjan dokaz o postojanju povrede ovih njegovih prava niti to proizlazi iz dokumenata ovog predmeta.

Obzirom da se apelant pozvao i na povredu čl. 13. i 17. Europske konvencije, Ustavni sud smatra, polazeći od zaključaka koje je usvojio glede razmatranja članka 6. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, da nema potrebe razmatrati dio apelacije koji se odnosi na ove odredbe Europske konvencije.

VIII. Zaključak

45. Polazeći od navedenog, a imajući u vidu članak 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

46. Prema članku VI/4. Ustava BiH, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 39/03**, rješavajući apelaciju **Hercegovačko-neretvanskog kantona**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 27. veljače 2004. godine, donio

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija Hercegovačko-neretvanskog kantona, podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-77/02 od 12. prosinca 2002. godine, Kantonalnog suda u Mostaru broj GŽ-216/00 od 6. rujna 2001. godine i Općinskog suda I u Mostaru broj P-199/98 od 14. veljače 2001. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Hercegovačko-neretvanski kanton (u daljnjem tekstu: apelant) kojeg zastupa kantonalni javni pravobranitelj podnio je, 7. veljače 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-77/02 od 12. prosinca 2002. godine, Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-216/00 od 6. rujna 2001. godine i Općinskog suda I u Mostaru broj P-199/98 od 14. veljače 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine zatraženo je, 5. ožujka 2004. godine, da dostavi odgovor na apelaciju. Također, od odvjetnika O. N. R., punomoćnika tuženih u postupku koji je okončan presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, a koja se pobija apelacijom, zatraženo je 5. ožujka 2004. godine da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Odgovori nisu dostavljeni.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. S. R, I. K. i Z. Ć. (u daljnjem tekstu: tužiteljice), koje je zastupao punomoćnik O. N. R., odvjetnik iz Mostara, podnijele su 23. siječnja 1998. godine tužbu protiv Ministarstva unutarnjih poslova Hercegovačko-neretvanskog kantona - Policijska postaja Mostar (u daljnjem tekstu: Kantonalno ministarstvo). U tužbi je navedeno da su tužiteljice bile uposlene u Ministarstvu unutarnjih poslova bivše Hrvatske Republike Herceg-Bosna (u daljnjem tekstu: MUP HR HB), te da im je, počevši od 1. veljače 1997. godine, bez ikakvog obrazloženja i pismenog rješenja, onemogućeno da rade, a počevši od 1. kolovoza 1997. godine prestali su im isplaćivati plaće. Navedenom je tužbom zahtijevano da se tužiteljice vrate na posao, kao i da im se isplate zaostale plaće uz pripadajuće kamate.

6. Povodom navedene tužbe Općinski je sud I u Mostaru donio Presudu broj P-199/98 od 14. veljače 2001. godine, kojom je usvojio tužbeni zahtjev tužiteljica. Ovom je presudom naloženo Kantonalnom ministarstvu da tužiteljice rasporedi na poslove koji odgovaraju njihovoj stručnoj spremi, te da im, počevši od 1. kolovoza 1997. godine, isplati plaće sa pripadajućim kamatama počevši od svake dospjele plaće pa do isplate, kako slijedi: S. P iznos od 11.636,90 KM, I. K. iznos od 11.036,60 i Z. Ć. iznos od 13.095,00 KM.

7. Nakon stoje apelant uložio priziv Kantonalnom sudu u Mostaru, taj je sud donio Presudu broj GŽ-216/00 od 6. kolovoza 2001. godine, kojom je odbio priziv apelanta kao neutemeljen, te potvrdio prvostupanjsku presudu Općinskog suda I u Mostaru.

8. Apelant je, nakon toga, izjavio reviziju Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, koji je svojom Presudom broj Rev-77/02 od 12. prosinca 2002. godine odbio reviziju i potvrdio presude nižestupanjskih sudova.

IV. Relevantni propisi

9. **Zakon o temeljnim pravima iz radnog odnosa**
(“Službeni list SFRJ”, br. 60/89 i 42/90, te “Službeni list RBiH”, br. 2/92,13/94 i 20/95)

“Članak 78.

Odluka o prestanku radnog odnosa i razlozi za donošenje te odluke moraju se dostaviti djelatniku u pismenom obliku, sa poukom o pravu na prigovor.

Članak 83. stavak 2.

Zaštitu prava pred nadležnim sudom ne može tražiti ako prethodno nije tražio zaštitu prava pred nadležnim organom u organizaciji, osim prava na novčano potraživanje”.

10. **Zakon o unutarnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine**
(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 1/96)

“Članak 77.

U roku od 30 dana po stupanju na snagu ovog zakona prestat će sa radom dosadašnji organi unutarnjih poslova na području Federacije pod kontrolom Armije RBiH, kao i dosadašnji organi unutarnjih poslova na području Federacije pod kontrolom Hrvatskog vijeća obrane.

Članak 81. stavak 1.

Kantonalno ministarstvo preuzet će sve djelatnike organizacijskih jedinica organa unutarnjih poslova iz članka 77. ovog zakona, koje su postojale na području kantona, a koji su bili u radnom odnosu u tim organima na dan stupanja na snagu ovog zakona

V. Apelacija

11. Apelant se žali daje presudama redovitih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine povrijeđeno njegovo pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i da mu je povrijeđeno pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku

konvenciju. Povredu prava na pravičan postupak apelant vidi u pogrešnom tumačenju i primjeni pojedinih odredbi materijalnih zakona, i to Zakona o temeljnim pravima iz radnog odnosa i Zakona o unutarnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine. Također, apelant smatra daje pravo na pravično suđenje narušeno zato što je u sastavu revizijskog vijeća Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine bio sudac koji je ranije imenovan za suca Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Povredu prava na imovinu apelant vidi u tomu što je presudama redovitih sudova proglašen pravnim slijednikom Hrvatske Republike Herceg-Bosna (u daljnjem tekstu: HR HB), te što mu je po toj osnovi naloženo da tužiteljice primi u radni odnos i isplati im zaostale plaće od ukidanja MUP HR HB.

VI. Dopustivost

12. Prije svega, Ustavni sud podsjeća daje dosadašnja praksa Ustavnog suda bila da se apelacije koje su podnosili državni organi proglašavaju nedopustivim na temelju članka 16. stavak 2. točka 10. Poslovnika Ustavnog suda, koji propisuje da je apelacija "*nedopustiva ako je ratione personae* inkompatibilna s Ustavom". Za ovakav stav Ustavni se sud opredijelio slijedeći praksu Europskog suda za ljudska prava, koji je apelacije državnih organa proglašavao nedopustivim kao "*ratione personae*", uz obrazloženje da članak 34. Europske konvencije štiti, u principu, pojedince, nevladine organizacije i udruženja građana (vidi Rješenje Ustavnog suda broj AP 96/01 od 22. prosinca 2002. godine). Prema tomu, proizlazilo je da državni organi nemaju aktivnu legitimaciju, odnosno da nemaju ovlast podnošenja apelacije Ustavnom sudu.

13. Međutim, Ustavni sud smatra da ne bi bilo sukladno ustavnom određenju ukoliko bi, u ovom pitanju, i dalje nastavio slijediti praksu Europskog suda za ljudska prava. Naime, prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, svako tko je bio stranka u određenom postupku i tko ima presudu bilo kojeg suda kojom smatra da su povrijeđena njegova ustavna prava može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu.

14. Državni organi su stranke u mnogim sudskim postupcima i članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine daje im pravo da mogu podnijeti apelaciju Ustavnom sudu, obzirom da spomenuti članak Ustava Bosne i Hercegovine ni u kojem slučaju ne dijeli ustavna prava prema prirodi stranaka u postupku. Ukoliko bi Ustavni sud isključio mogućnost podnošenja apelacije državnim organima, to bi, ustvari, predstavljalo reduciranje njegove prizivne jurisdikcije, koja je dana člankom VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

15. Ustavni sud zaključuje da Europska konvencija pruža minimum zaštite glede ljudskih prava i temeljnih sloboda, dok Ustav Bosne i Hercegovine daje širu zaštitu. Sukladno navedenom, a imajući u vidu da Ustav Bosne i Hercegovine ne sadrži precizne odredbe o funkcioniranju državnih organa, Ustavni sud smatra daje potrebno da izmijeni svoju dosadašnju praksu i da dozvoli državnim organima podnošenje apelacija, sukladno Poslovniku Ustavnog suda.

16. U tijeku daljnjeg razmatranja dopustivosti apelacije u ovom slučaju naglašava se da, sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek koji je efektivan i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta), ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

19. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rcv-77/02 od 12. prosinca 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, pobijanu je presudu Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine donio 12. prosinca 2002. godine, a apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 7. veljače 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

20. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da ova apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

21. Ustavni će sud, prije svega, razmotriti pitanje navodne povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine koristeći se kriterijima uspostavljenim praksom Europskog suda za ljudska prava i praksom Ustavnog suda. Prilikom razmatranja eventualne povrede navedenih prava, Ustavni sud slijedi praksu Europskog suda za ljudska prava, prema _ kojoj su uspostavljeni kriteriji za opseg zaštite koju pruža članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke. "

22. Ustavni sud primjećuje da se apelant žali da su redoviti sudovi, u konkretnom slučaju, odbili primijeniti članak 83. stavak 2. tada važećeg Zakona o temeljnim pravima iz radnog odnosa. Također, apelant naglašava da su redoviti sudovi primijenili odredbe članka 81. Zakona o unutarnjim poslovima Federacije Bosne i Hercegovine, ne uzimajući u obzir Odluku Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-13/97 od 25. ožujka 1998. godine, kojom je navedeni članak proglašen neustavnim. Apelant smatra da i revizijski sud, u obrazloženju presude, nije posvetio dovoljno pozornosti navodima vezanim za povredu parničnog postupka od nižih sudova. Osim toga, apelant kao razlog daje postupak bio nepravičan ističe daje u sastavu revizijskog vijeća bio sudac koji je ranije imenovan za suca Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

23. U svezi navedenog, Ustavni sud naglašava da nije u njegovoj nadležnosti preispitivati način na koji su sudovi utvrdili činjenice predmeta, kao i dokaze koje su izveli ili koje nisu izveli, ukoliko takav postupak nije sadržavao povredu ustavnih prava na pravično saslušanje u građanskim stvarima iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Također, Ustavni sud napominje da nije nadležan preispitivati tumačenje ili način primjene važećeg zakona od nižih sudova, osim u slučaju ako to tumačenje, odnosno primjena, krši ustavna prava (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 33/00 od 23. lipnja 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 2/02). Osim toga, naglašava se da redoviti sudovi moraju uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine, točka 19, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 24/02). Ova diskrecija, koju uživa svaki sud u kontradiktornom postupku, mora postojati radi efikasnosti vođenja postupka.

24. U konkretnom slučaju, članak 83. stavak 2. tada važećeg Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa nije mogao biti primijenjen. Naime, spomenuti članak određuje da djelatnik ne može tražiti zaštitu svojih prava pred nadležnim sudom, ukoliko prethodno nije tražio zaštitu prava pred nadležnim organom u organizaciji gdje je radio. Primjenom ovog članka tužiteljicama bi bilo narušeno pravo na pristup sudu u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud napominje daje i smisao članka 6. Europske konvencije u odnosu na pristup sudu da svako, tijekom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obvezama, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim sudom. U vrijeme donošenja spomenutih presuda na snazi je bio Ustav Bosne i Hercegovine, koji u članku II/2. određuje da se Europska konvencija izravno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Prema tomu, redoviti sudovi su

sasvim ispravno odlučili kad su u konkretnom slučaju prihvatili nadležnost, te u meritumu donijeli odluku o pravima i obvezama tužiteljica.

25. Osim toga, ukoliko se ovaj slučaj promatra uže nego što je navedeno u točki 24. ove odluke, može se ponovno zaključiti da članak 83. stavak 2. Zakona o temeljnim pravima iz radnog odnosa nije mogao biti primijenjen. Naime, da bi se ovaj članak mogao primijeniti, pretpostavlja se daje djelatnik dobio otkaz. Članak 78. Zakona o temeljnim pravima iz radnog odnosa određuje da otkaz, odnosno odluka o prestanku radnog odnosa, kao i razlozi za njihovo donošenje, moraju biti dostavljeni djelatniku u pismenom obliku, s poukom o pravu na prigovor. Apelant, tijekom cijelog postupka, nije mogao dokazati da postoji odluka kojom je tužiteljicama prestao radni odnos, kao i da im je ta odluka ikad uručena. Na temelju te činjenice redoviti su sudovi zaključili daje tužiteljicama uskraćena spoznaja o prestanku radnog odnosa, kao i pravo na priziv, te da se zbog toga treba smatrati kao da radni odnos nije ni prestao, jer to tužiteljicama nije stavljeno na znanje.

26. Što se tiče navoda apelanta daje članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine povrijeđen i zato što je u sastavu revizijskog vijeća bio sudac koji je ranije izabran za suca Ustavnog suda, Ustavni sud naglašava da ne vidi nijedan razlog zašto bi se to smatralo povredom članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, obzirom da u vrijeme donošenja odluke navedeni sudac nije obnašao funkciju suca Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Uz to, taj sudac, sukladno članku 94. Poslovnika Ustavnog suda, nije sudjelovao u razmatranju i odlučivanju u ovom predmetu pred Ustavnim sudom.

27. Ustavni sud uočava daje apelant imao pristup sudovima na sve tri instance, te da su sudovi ispitali njegove argumente na temelju važećih propisa. Prema tomu, ne postoje indicije daje postupak vođen na nepravičan način. Ustavni sud zaključuje da nije došlo do povrede prava na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Ostali navodi

28. Ustavni sud zaključuje da, u svjetlu zaključka donesenog glede navodne povrede članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, nije nužno razmatrati ostale navode apelanta.

VIII. Zaključak

29. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jedno-glasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 63/03**, rješavajući apelaciju **U. Č.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 27. veljače 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija U. Č., podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-65/02 od 12. ožujka 2002. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. U. Č. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Šturlića, općina Cazin, kojeg zastupa M. S., odvjetnik iz Bihaća, podnio je 9. travnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Kž-65/02 od 12. ožujka 2002. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog je suda zatraženo 1. kolovoza 2003. godine dostavljanje odgovora na apelaciju. Ustavni je sud, sukladno članku 19. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, 11. travnja 2003. godine od apelanta zatražio dopunu apelacije.

Ustavni je sud dopunu apelacije primio 7. svibnja 2003. godine.
Vrhovni sud nije dostavio odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

3. Kantonalni je sud, 1. veljače 2002. godine, donio Presudu broj K-66/01 kojom je apelanta proglasio krivim za kazneno djelo protiv opće sigurnosti ljudi i imovine iz članka 308. stavak 2. u svezi članka 304. st. 1. i 3. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i 10 mjeseci. Pored kazne, apelantu je izrečena mjera sigurnosti - oduzimanje pištolja marke CZ M-57 kojim je izvršio kazneno djelo.

4. Apelant je 5. studenoga 2001. godine podnio Kantonalnom tužiteljstvu u Bihaću kaznenu prijavu protiv R. R. iz Šturlića, općina Cazin, kao suizvršitelja, kojem bi se trebalo staviti na teret kazneno djelo iz članka 171. stavak 1. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, s prijedlogom da se i u odnosu na osumnjičenog podnese zahtjev za provođenjem istrage, da osumnjičenog ispita kao okrivljenog istražni sudac Kantonalnog suda u Bihaću, te da se otvori istraga i predmet pripoji spisu Ki-39/01 koji se vodi u kaznenom postupku protiv njega kao okrivljenog.

5. Kantonalno je tužiteljstvo u Bihaću, aktom broj Kt-103/01 od 16. studenoga 2001. godine, obavijestilo apelanta daje odbacilo kaznenu prijavu protiv R. R., osumnjičenog

zbog kaznenog djela iz članka 171. stavak I. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, jer nema dokaza za postojanje osnovane dvojbe daje osumnjičeni R. R. počinio navedeno kazneno djelo.

6. Apelant je izviješten da, sukladno članku 56. Zakona o kaznenom postupku, ima pravo sam poduzeti kazneno gonjenje protiv osumnjičenog R. R. u roku od osam dana nakon prijama obavijesti.

7. Apelant je, nakon prijama obavijesti od Kantonalnog tužiteljstva u Bihaću o odbačaju kaznene prijave protiv osumnjičenog R. R. zbog kaznenog djela iz članka 171. stav 1. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, podnio 19. studenoga 2001. godine Kantonalnom sudu (u svojstvu oštećenog kao tužitelja) zahtjev za provođenjem istrage protiv R. R..

8. Kantonalni je sud Rješenjem broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine odbio kao neutemeljen zahtjev za provođenjem istrage protiv osumnjičenog R. R. zbog kaznenog djela iz članka 171. stavak 1. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, uz obrazloženje da u spisu o ovom slučaju nema takvih dokaza koji bi osumnjičenog R. R. činili osnovano sumnjivim daje učinio navedeno kazneno djelo, te da zato nema ni zakonske osnove za vođenjem kaznenog postupka protiv njega.

9. Protiv Rješenja Kantonalnog suda broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine apelant je uložio priziv Vrhovnom sudu s prijedlogom da se spis broj Kv-9/02, zajedno sa spisom broj Ki-58/02, dostavi Vrhovnom sudu radi rješavanja te da se priziv uvaži, prvostupanjsko Rješenje Kantonalnog suda broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine ukine i predmet vrati tom sudu na ponovno odlučivanje.

10. Vrhovni je sud, Rješenjem broj KŽ-65/02 od 12. ožujka 2002. godine, odbio apelantov priziv podnesen protiv Rješenja Kantonalnog suda broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine. To je obrazloženo činjenicom da je Kantonalni sud pravilno odbio kao neutemeljen apelantov zahtjev za provođenjem istrage protiv R. R. zbog utemeljene dvojbe daje počinio kazneno djelo iz članka 171. stavak 1. u svezi članka 23. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine. Iz stanja spisa i podnesenog priziva ne može se vidjeti na temelju kojih činjenica i dokaza bi i R. R., kao suizvršitelju, trebalo na teret staviti ovo kazneno djelo. Sud je našao da podneseni priziv nije utemeljen jer pobijanim rješenjem nije učinjena povreda odredbi Zakona o kaznenom postupku, a ni povreda kaznenog zakona na koje je apelant prizivom ukazao.

IV. Relevantni propisi

11. Zakon o kaznenom postupku

(“Službene novine Federacije BiH”, br. 43/98, 23/99 i 27/02)

Članak 358. stavak 1. točka 11. glasi:

“Bitna povreda odredbi kaznenog postupka postoji:

...

11. ako je izreka presude nerazumljiva, proturječna sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi potpuno nejasni ili u znatnoj mjeri proturječni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji znatna proturječnost između onog što se navodi u razlozima presude o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika. ”

Članak 359. u relevantnom dijelu glasi:

“Povreda kaznenog zakona postoji ako je kazneni zakon povrijeđen u pitanju:

1) je li djelo za koje se optuženi goni kazneno djelo...“.

V. Apelacija

12. Apelant ističe da su sudovi koji su odlučivali o ovoj pravnoj stvari učinili bitnu povredu odredbi kaznenog postupka, kao i povredu Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

13. Bitnu povredu odredbi kaznenog postupka apelant vidi u tomu što sudovi nisu dali valjane razloge o odlučnim činjenicama koji ukazuju da u radnjama osumnjičenog R. R. nema elemenata suučesništva. Tvrdi da sudovi nisu cijenili nalaz vještaka balističara koji potvrđuje da je apelant mogao imati na svojim rukama barutne čestice od pištolja iz kojeg je pucao oko 16 sati uoči kritičnog dana. Dalje se ističe daje vještak potvrdio daje R. R., prilikom otimanja pištolja od apelanta, svojom rukom izvršio pritisak na apelantov kažiprst koji je bio na obaraču, pa je došlo do opaljenja metka i smrtnog ranjavanja Š. R. Apelant smatra da su sudovi u ovom slučaju učinili bitnu povredu odredbi članka 358. stavak 1. točka 11. i članka 359. stavak 1. točka 1. Zakona o kaznenom postupku.

Podneskom od 7. svibnja 2003. godine apelant je dopunio svoju apelaciju navodima da su pobijana rješenja kojim su povrijeđene navedene odredbe Zakona o kaznenom postupku nezakonita, što predstavlja povredu njegovih ustavnih prava. S tim u vezi je istaknuo da, sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, svatko ima pravo na pravično suđenje, ostvarivanje prava bez diskriminacije i pravičan postupak.

VI. Dopustivost

14. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60

dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

16. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan ispitati nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

17. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Vrhovnog suda broj Kž-65/02 od 12. ožujka 2002. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, pobijano je rješenje Vrhovni sud donio 12. ožujka 2002. godine, a apelacija je protiv tog rješenja podnesena Ustavnom sudu 9. travnja 2002. godine. Zato je očividno da je apelacija podnesena u roku u od 60 dana, kako je to propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da ova apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članaka glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima prizivnu nadležnost u pitanjima iz Ustava koja proizlaze iz presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. Prizivna je nadležnost, stoga, ograničena na ustavna pitanja i Ustavni sud, općenito, nije nadležan preispitivati jesu li niži sudovi ispravno primijenili zakone i utvrdili činjenice.

20. Prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode, predviđene Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i njezinim protokolima, izravno se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim ostalim zakonima.

21. Apelant pobija navedeno rješenje Vrhovnog suda tvrdeći da mu je tim rješenjem povrijeđeno njegovo ustavno pravo na pravičan postupak i pravo na nediskriminaciju.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

22. **Članak 6. stavak 1. Europske konvencije**, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

Primjenjivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije

23. Prijeporno je pitanje u ovom slučaju je li pobijanim rješenjima Vrhovnog suda i Kantonalnog suda povrijeđen članak 6. stavak 1. Europske konvencije, članak II/3.(e) i članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine time što je Vrhovni sud, odlučujući o apelantovom prizivu (u svojstvu oštećenog kao tužitelja), protiv Rješenja Kantonalnog suda broj KV-9/02 od 16. siječnja 2002. godine, odbio apelantov priziv kao neutemeljen.

24. Ustavni sud zapaža daje Rješenjem Kantonalnog suda broj Kv-9/02 od 16. siječnja 2002. godine odbijen kao neutemeljen apelantov zahtjev za provođenjem istrage protiv osumnjičenog R. R., zbog kaznenog djela iz članka 171. stavak 1. u svezi članka 23. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, koje je po apelantovom prizivu potvrđeno Rješenjem Vrhovnog suda broj KŽ-65/02 od 12. ožujka 2002. godine.

Apelant je u svojstvu oštećenog sam poduzeo kazneno gonjenje protiv R. R. u smislu članka 56. Zakona o kaznenom postupku zbog kaznenog djela iz članka 171. stavak 1. u svezi članka 23. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, zato što je Kantonalno tužiteljstvo u Bihaću odbacilo njegovu kaznenu prijavu podnesenu protiv osumnjičenog R. R. zbog nedostatka dokaza o postojanju utemeljene dvojbe daje R. R. izvršio navedeno kazneno djelo.

25. U ovom se predmetu postavlja pitanje uživa li u ovom slučaju apelant zaštitu prava na pravično suđenje u okviru značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koja priznaje pravo svakog pojedinca na određenu procesnu zaštitu prilikom utvrđivanja utemeljenosti kaznene optužbe protiv njega.

26. Za primjenu članka 6. Europske konvencije nije bitno je li postupak koji rezultira kaznenim gonjenjem pokrenuo pojedinac ili javni organ vlasti (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Minelli* od 25. ožujka 1983. godine, A 62).

27. Konkretni se slučaj odnosi na apelantovo pravo (u svojstvu oštećenog kao tužitelja) na pokretanje kaznenog postupka protiv treće osobe, koje Europski sud za ljudska prava smatra kao tipični primjer materije koja je izvan djelokruga članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

28. Ustavni sud zapaža da su u ovom predmetu Vrhovni sud i Kantonalni sud odlučivali o apelantovom zahtjevu za pokretanjem postupka za provođenje istrage protiv treće osobe, te da se apelant ne žali na sudsku odluku o njegovoj krivnji. Kako pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije ne obuhvaća pravo na pokretanje kaznenog postupka protiv trećih osoba, članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv na konkretan slučaj.

29. Ustavni sud podsjeća daje, sukladno dosadašnjoj praksi Ustavnog suda, nadležnost Ustavnog suda iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničena “na pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu”. Ustavni sud nije nadležan ocjenjivati činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi, osim u slučajevima u kojima odluke nižih sudova krše ustavna prava. To bi bio slučaj ukoliko je neki redoviti sud pogrešno protumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvorni pravni lijek i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 39/01 - “Službeni glasnik BiH”, broj 25/02).

30. Sukladno navedenom, Ustavni sud konstatira da apelant nema pravni položaj kojeg štiti članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

31. U odnosu na apelantov priziv o navodnoj povredi prava na nediskriminaciju iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, obzirom na okolnosti slučaja i zaključka Ustavnog suda glede članka 6. stavak 1. Europske konvencije, nije nužno razmatrati taj dio apelantovog priziva.

VIII. Zaključak

32. Na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jedno-glasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 126/03**, rješavajući apelaciju **M.J.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof., dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof., dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof., sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici, održanoj 27. veljače 2004. godine, donio

ODLUKU O MERITUMU

Odbija se kao neutemeljena apelacija M. J. iz Sokoca, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-68/02 od 9. rujna 2002. godine i Presude Okružnog suda Srpsko Sarajevo broj K-17/01 od 8. veljače 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. J. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sokoca, kojeg zastupa V M. Č., odvjetnik iz istog mjesta, podnio je 11. studenoga 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-68/02 od 9. rujna 2002. godine i Presude Okružnog suda u Srpskom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj K-17/01 od 8. veljače 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, 29. listopada 2003. godine zatraženo je od Okružnog suda, a 17. prosinca 2003. godine od Vrhovnog suda, dostavljanje odgovora na apelaciju.

Vrhovni sud nije dostavio odgovor na apelaciju.

3. Na temelju članka 21. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Okružnog suda je 18. prosinca 2003. godine dostavljen apelantu i njegovom punomoćniku.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Prvostupanjskom presudom Okružnog suda broj K-17/01 od 8. veljače 2002. godine, apelant je proglašen krivim za kazneno djelo ubojstva iz članka 127. stavak 1. u svezi članka 11. stavak 3. Kaznenog zakonika Republike Srpske, stoje 12. svibnja 2001. godine u selu Knežina, općina Sokolac, nakon verbalnog sukoba, lišio života D. K. prekoračivši nužnu obranu. Uz to, apelant je osuđen i za kazneno djelo nedopuštene proizvodnje i prometa oružja ili eksplozivnih materijala iz članka 387. stavak 1. Kaznenog zakonika Republike Srpske, jer je u to vrijeme u svom stanu u Sokocu držao vatreno oružje, eksplozivne naprave i municiju. Zbog toga je osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u stjecaju u trajanju od dvije godine i četiri mjeseca i oduzeto mu je oružje.

Odlučujući o prizivima apelanta i okružnog javnog tužitelja iz Srpskog Sarajeva na prvostupanjsku presudu, Vrhovni je sud Presudom broj KŽ-68/02 od 9. rujna 2002. godine apelantov priziv odbio kao neutemeljen, a priziv javnog tužitelja djelomično uvažio i prvostupanjsku presudu preinačio glede odluke o kazni i apelantu izrekao jedinstvenu kaznu u stjecaju u trajanju od četiri godine i četiri mjeseca, s obrazloženjem daje kod apelanta postojao visok stupanj prekoračenja nužne obrane.

IV. Relevantni propisi

6. **Zakon o kaznenom postupku - Prečišćeni tekst**

(“Službeni list SFRJ” br. 26/86, 74/87, 57/89 i 3/90, te “Službeni glasnik Republike Srpske” br. 4/93, 26/93, 14/94, 6/97 i 61/01)

“Članak 371.

- (1) *O sjednici vijeća obavijestit će se onaj optuženi i njegov branitelj, oštećeni kao tužitelj ili privatni tužitelj koji je u roku predviđenom za priziv ili za odgovor na priziv zahtijevao da bude izviješten o sjednici ili je predložio održavanje pretresa pred drugostupanjskim sudom (čl. 373. do 375.). Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća izvijeste stranke i kad nisu to zahtijevale ili da se o sjednici obavijesti i stranka koja to nije zahtijevala, ako bi njihovo prisustvo bilo korisno za razrješavanje stvari.*
- (2) *Ako je optuženi u pritvoru ili na izdržavanju kazne a ima branitelja, osigurat će se prisustvo optuženog samo ako predsjednik vijeća ili vijeće nađe da je to svrsishodno.*
- (3) *Sjednica vijeća počinje izvješćem suca izvjestitelja o stanju stvari. Vijeće može od stranaka koje prisustvuju sjednici zatražiti potrebne obavijesti u svezi prizivnih navoda. Stranke mogu predložiti da se radi dopune izvješća pročitaju pojedini spisi i mogu, po dozvoli vijeća, dati potrebne obavijesti za svoje stavove iz priziva, odnosno odgovara na priziv ne ponavljajući ono što je sadržano u izvješću.*
- (4) *Nedolazak stranaka koje su uredno izviještene sprečava održavanje sjednica vijeća. Ako optuženi nije izvjestio sud o promjeni boravišta ili stana može se održati sjednica vijeća, iako optuženi o sjednici nije bio izviješten.*
- (5) *Na sjednici vijeća kojoj prisustvuju stranke javnost se može isključiti samo pod uvjetima određenim ovim zakonom (čl. od 288. do 290).*
- (6) *Zapisnik o sjednici vijeća priključuje se spisima prvostupanjskog i drugostupanjskog suda.*
- (7) *Rješenja iz čl. 382. i 383. ovog zakona mogu se donijeti i bez izvještavanja stranaka o sjednici vijeća.*

Članak 376.

- (1) *Drugostupanjski sud ispituje presudu u onom dijelu u kojem se pobija prizivom, ali mora uvijek po službenoj dužnosti ispitati:*
  - 1) *postoji li povreda odredbi kaznenog postupka iz članka 364. stavak 1. toč. 1, 5, 6, 8. do 11. ovog zakona i je li glavni pretres protivno odredbama ovog zakona održan u odsustvu optuženog, a u slučaju obvezne obrane u odsustvu branitelja optuženog;*
  - 2) *je li na štetu optuženog povrijeđen kazneni zakon (članak 365).*
- (2) *Ako priziv izjavljen u korist optuženog ne sadrži podatke iz članka 362. stavak 1. toč. 2. i 3. ovog zakona, ograničit će se drugostupanjski sud na ispitivanje*

povreda iz stavka 1. toč. 1. i 2. ovog članka, kao i na ispitivanje odluke o kazni, mjerama sigurnosti i oduzimanju imovinske koristi (članak 367). ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

7. Apelant se žali da mu je pobijanim presudama povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i čl. II/2. i II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Apelant smatra daje postupao isključivo u granicama nužne obrane i da mu duševno stanje u kojem se nalazio (strah visokog intenziteta) nije omogućavalo da izabere blaži način odbijanja napada od poduzetog (obrana je bila razmjerna napadu), te da nalaz vještaka neuropsihijatra glede danog mišljenja o motivu, obliku vinosti, stanju razdraženosti, intenzitetu straha, te o stupnju uračunljivosti, nije bio pravilan. Navodi svoje viđenje glede odlučnih činjenica, te ističe da je izreka prvostupanjske presude nerazumljiva i proturječna razlozima, da odluka ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama iz kojih bi proizlazila obilježja bića kaznenih djela koja mu se stavljaju na teret. Navodi da bi upućivanjem na izdržavanje kazne zatvora bila ugrožena njegova egzistencija.

Apelant predlaže da Ustavni sud apelaciju usvoji, ukine prvostupanjsku i drugostupanjsku presudu i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje. Radi otklanjanja po njega nenadoknadivih štetnih posljedica, apelant predlaže da Ustavni sud, sukladno članku 78. Poslovnika Ustavnog suda, odloži izvršenje kazne do okončanja postupka pred Ustavnim sudom.

b) Odgovor na apelaciju

8. U odgovoru na apelaciju Okružni sud navodi da pobijanom Presudom Okružnog suda broj K-17/01 od 8. veljače 2002. godine nije učinjena povreda apelantovog prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije i da apelaciju treba odbiti kao neutemeljenu iz svih razloga koji su dani u navedenoj presudi Okružnog suda.

VI. Dopustivost

9. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

10. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

11. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

12. U konkretnom je predmetu podnositelj apelacije iscrpio sve pravne lijekove sukladno zahtjevu iz članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. U prilog navedenog treba podsjetiti da se, prema odredbi članka 425. stavak 4. Zakona o kaznenom postupku, protiv presude Vrhovnog suda ne može podnijeti zahtjev za izvanrednim preispitivanjem pravomoćne presude.

13. Na zahtjev Ustavnog suda, apelant nije u dopuni apelacije naveo nadnevak prijama pobijane presude Vrhovnog suda. Pravodobnost apelacije je, zato, utvrđena na temelju otiska prijamnog štambilja Okružnog suda na pobijanoj Presudi Vrhovnog suda broj Kž-68/02 od 9. rujna 2002. godine, iz kojeg se vidi daje Okružni sud primio navedenu presudu Vrhovnog suda 26. rujna 2002. godine. Kako je apelacija podnesena Ustavnom sudu preporučenom pošiljkom 5. studenoga 2002. godine, proizlazi da je apelacija podnesena u vremenskom razdoblju od 26. rujna i 5. studenoga 2002. godine, dakle u roku od 60 dana, predviđenom člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Zato je apelacija dopustiva.

VII. Meritum

14. U ovom se predmetu postavlja pitanje jesu li Okružni sud i Vrhovni sud pobijanim presudama povrijedili apelantovo pravo na pravično suđenje iz čl. II/2. i II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije. Apelant nije konkretizirao povrede prava na pravično suđenje ni na zahtjev Ustavnog suda za dopunu apelacije.

Apelant se, dakle, neargumentirano žali da nije imao pravičan postupak pred Okružnim i Vrhovnim sudom i daje to rezultiralo donošenjem nezakonitih osuđujućih presuda kojima je on nevinno osuđen jer mu nije priznato pravo na nužnu obranu, te da je na taj način učinjena povreda njegovog prava iz čl. II/2. i II/3. Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

15. Prizivna je jurisdikcija Ustavnog suda (članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine), sukladno ustanovljenoj praksi, ograničena na "pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu" i Ustavni sud, prema tomu, nije mjerodavan preispitivati odluke redovitih sudova glede utvrđenog činjeničnog stanja ili tumačenja i načina ma koji su primijenili zakonske

propise dok te odluke ne povređuju apelantova ustavna prava. Ovo će biti slučaj kada redoviti sudovi zanemare ustavna prava ili ih pogrešno primjenjuju, uključujući slučajeve kada je primjena očividno proizvoljna, ako je pravo samo po sebi protivno Ustavu Bosne i Hercegovine ili ako su povrijeđeni temeljni procesni principi (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivni pravni lijek i u drugim slučajevima).

16. Ustavni sud zaključuje daje članak 6. Europske konvencije primjenjiv u postupcima, kako pred prvostupanjskim tako i pred drugostupanjskim sudom. Ustavni sud u svezi apelantovih navoda da su Vrhovni i Okružni sud pobijane presude donijeli oprečno odredbama pozitivnih zakonskih propisa i na taj način povrijedili odredbe čl. II/2. i II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, ističe daje apelant imao pravo na fer postupak prema članku 6. stavak 1. Europske konvencije.

17. Pravo na pravično suđenje

**Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i
članak 6. stavak 1. Europske konvencije**

Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”,

18. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u svom relevantnom dijelu glasi:

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom... ”.

19. Prema članku 11/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prava i slobode određene u Europskoj konvenciji se izravno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

U ovom slučaju odredba članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine se mora tumačiti na isti način kao članak 6. Europske konvencije i ovu odredbu nije potrebno odvojeno razmatrati.

20. Nedvojbeno je utvrđeno daje apelant 8. veljače 2002. godine neposredno sudjelovao na glavnom pretresu pred prvostupanjskim sudom i daje uredno bio izviješten o javnoj sjednici vijeća Vrhovnog suda održanoj 9. rujna 2002. godine, na kojoj je neposredno sudjelovao njegov branitelj te da im je, na temelju članka 6. Europske konvencije, bilo omogućeno da prisustvuju i daju izjave pred ovim sudom. Na taj je način bio ispoštovan

i princip jednakosti strana u postupku koji je neodvojiva karakteristika koncepta pravičnog suđenja koje jamči članak 6. Europske konvencije.

21. I pored činjenice da apelant nije precizirao koja su mu konkretna prava povrijeđena iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, odnosno da pored navedenog nije naveo nikakve procesne nedostatke koji bi mogli imati utjecaja na pravičnost postupka ili bilo kakav drugi element ili bilo što drugo što bi postupak činilo nepravičnim, Ustavni je sud, na temelju spisa i dokumenata koji su mu predloženi, ustanovio da Okružni i Vrhovni sud nisu na bilo koji način zanemarili apelantova ustavna prava ili da su ih pogrešno primijenili. Pored toga, ovi sudovi nisu očevidno proizvoljno postupili, niti su povrijedili temeljne proceduralne principe niti bilo koje druge principe, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek, ili da su učinili neku drugu nepravilnost koja bi značila povredu apelantovih zagarantiranih ustavnih prava i sloboda.

VIII. Zaključak

22. Na temelju članka 61. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

23. Obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije nužno posebice razmatrati apelantov prijedlog za donošenjem privremene mjere.

24. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Mart 2004. godine

(BOSANSKI JEZIK)

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 4. marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 72/02**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. člana 16. stav 2. tačka 14. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija G. J., podnesena protiv presuda Osnovnog suda u Srebrenici broj P-523/99 od 1. januara 1999. godine, Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-149/00 od 18. aprila 2001. godine i Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-82/02 od 27. decembra 2002. godine, jer je preuranjena.

Obrazloženje

1. G. J. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Bratunca podnijela je, 14. aprila 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Osnovnog suda u Srebrenici broj P-523/99 od 1. januara 1999. godine, Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-149/00 od 18. aprila 2001. godine i Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-82/02 od 27. decembra 2002. godine. Ustavni sud je 17. juna 2003. i 9. decembra 2003. godine primio dopune apelacije.

2. Apelantica je 15. jula 1997. godine zaključila ugovor o zakupu poslovnih prostorija u Srebrenici na period od dvije godine. Po isteku ovog perioda zakupodavac nije prihvatio apelantičin prijedlog da se ugovor produži. S obzirom da apelantica nije dobrovoljno napustila poslovne prostorije nakon proteka roka iz ugovora o zakupu, zakupodavac je pred Osnovnim sudom u Srebrenici pokrenuo postupak za njezino iseljenje iz poslovnih prostorija. Osnovni sud u Srebrenici je 1. decembra 1999. godine donio Presudu broj P-523/99 kojom je apelanticu, kao tuženu u postupku, obavezao da u roku od osam dana preda poslovnu prostoriju zakupodavcu. Sud je, dalje, apelantici naložio da na ime

materijalne štete, zbog odbijanja da dobrovoljno napusti poslovne prostorije, odnosno povrede ugovorne obaveze, isplati tužiocu određeni iznos novca počevši od 16. jula 1999. godine.

3. Okružni sud u Bijeljini je, odlučujući o apelantičnoj žalbi protiv presude Osnovnog suda u Srebrenici od 1. januara 1999. godine, donio Presudu broj GŽ-149/00 od 18 aprila 2001. godine, kojom je apelantičina žalba odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

4. Apelantica je 6. septembra 2001. godine uložila reviziju protiv presude Okružnog suda od 18. aprila 2001. godine, u kojoj je istakla nedostatak aktivne legitimacije tužioca, te navela da su prvostepeni i drugostepeni sud propustili da ovu vrlo bitnu činjenicu pravilno utvrde.

5. Vrhovni sud Republike Srpske je, 27. decembra 2002. godine, donio Presudu broj Rev-82/02 kojom je apelantičinu reviziju djelomično uvažio, te ukinuo obje navedene presude u dijelu u kojem je apelantica obavezana na naknadu materijalne štete tužiocu počevši od 16. septembra 1999. godine. Vrhovni sud je predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Nakon toga, apelantica je uložila apelaciju Ustavnom sudu.

6. Apelantica se žali na povredu prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Apelantica je istakla sumnju u nepristranost sudije u postupku koji je protiv nje vođen pred Osnovnim sudom u Srebrenici.

7. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonima entiteta i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio”.

Član 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

14. apelacija je preuranjena.”

8. Prema navedenim odredbama, apelacija se može podnijeti samo protiv presude kojom je postupak u određenom predmetu završen. To znači daje apelant obavezan da, u skladu s pravilom iscrpljivanja pravnih lijekova, dođe do konačne odluke. Prema stavu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 12/01 od 5. maja 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 20/02), konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu.

9. U konkretnom slučaju, postupak o predmetu apelacije je u toku. Naime, Vrhovni sud Republike Srpske je, u postupku o apelantičinoj reviziji, vratio predmet na ponovno suđenje prvostepenom sudu. Prema apelantičnim navodima, ponovno suđenje pred Osnovnim sudom u Srebrenici još nije zakazano. Apelantica nije obrazložila niti dostavila nijedan dokaz u vezi s ponovljenim postupkom u smislu njegove neadekvatnosti ili neefektivnosti.

10. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je preuranjena, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

11. U skladu sa članom VI/4 Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 4. marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 106/02**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 13, člana 19. stav 2. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija "PLASTROM" d.o.o. Gračanica, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-77/00 od 27. februara 2001. godine i Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-44/02 od 29. marta 2002. godine, jer je apelant propustio da u ostavljenom roku dopuni/precizira apelaciju.

Obrazloženje

1. "PLASTROM" d.o.o. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Gračanice, kojeg zastupa S. Č., direktor apelanta, podnio je 12. juna 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-77/00 od 27. februara 2001. godine i Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-44/02 od 29. marta 2002. godine.

2. Rješenjem Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-77/00 od 27. februara 2001. godine uvažena je apelantova žalba protiv prvostepene presude Kantonalnog suda u Tuzli, broj Ps-608/97 od 17. septembra 1998. godine, kojom je odbijen tužbeni zahtjev za isplatu 0,324 KM sa zateznim kamatama od 12. maja 1992. godine do isplate, a pobijana presuda ukinuta i predmet vraćen Kantonalnom sudu u Tuzli na ponovno suđenje.

3. Presudom Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-44/02 od 29. marta 2002. godine apelantova žalba protiv Presude Kantonalnom sudu u Tuzli broj Ps-137/01 od 7. decembra 2001. godine je odbijena i prvostepena presuda potvrđena. Prvostepenom presudom odbijen je apelantov tužbeni zahtjev kojim je tražio da sud obaveže tuženika Distributivni centar d.d. Gradačac da mu isplati 0,324 KM, sa zateznom kamatom počevši od 12. maja 1992. godine do isplate, kao i da mu naknadi troškove parničnog postupka, uvažavanjem prigovora zastare potraživanja kojeg je istakao tuženik.

4. Ustavni sud je, u smislu člana 19. Poslovnika Ustavnog suda, 10. jula 2002. godine, s obzirom da apelacija nije sadržavala neophodne podatke za vođenje postupka kako je to propisano članom 18. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, od apelanta zatražio dopunu apelacije. Istovremeno je apelantu dostavljen primjerak apelacije s uputom za popunjavanje. Apelant u ostavljenom roku nije odgovorio.

5. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. točka 13. i člana 19. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

Član 16. stav 2. tačka 13. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

13. podnosilac zahtjeva/apelant je propustio u ostavljenom roku dopuniti/precizirati zahtjev/apelaciju ”.

Član 19. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Kad je zahtjev, odnosno apelacija upućena Sudu nepotpuna, ili ne sadrži podatke neophodne za vođenje postupka, registrar će zatražiti od podnosioca da u određenom roku, a najduže za mjesec dana, te nedostatke otkloni pri čemu se podnosiocu zahtjeva, odnosno apelantu, obavezno dostavlja obrazac apelacije i uputa o popunjavanju obrasca.

Ako podnosilac, u roku iz stava 1. ovog člana, ne otkloni nedostatke, zahtjev, odnosno apelacija, će se odbaciti. ”

6. Kako apelant nije otklonio nedostatke apelacije iako mu je 15. jula 2002. godine uručen dopis Ustavnog suda kojim je obaviješten o potrebi otklanjanja nedostataka apelacije, proizlazi da je apelant propustio da u ostavljenom roku dopuni i precizira apelaciju. U skladu s navedenim, Ustavni sud je zaključio da apelacija nije dopustiva i to zbog propuštanja roka za dopunu/preciziranje apelacije.

7. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 13. i člana 19. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant propusti da u ostavljenom roku dopuni/precizira apelaciju, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

8. U skladu sa članom VI/4 Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 4. marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 13/03**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 7. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija B. K iz Sarajeva, podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kž-470/02 od 15. oktobra 2002. godine i Presude Općinskog suda I u Sarajevu broj K-71/02 od 14. maja 2002. godine, zbog zloupotrebe prava na podnošenje apelacije.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

1. B. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva podnio je, 9. januara 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kž-470/02 od 15. oktobra 2002. godine i Presude Općinskog suda u Sarajevu broj K-71/01 od 14. maja 2002. godine.
2. Presudom Općinskog suda I u Sarajevu broj K-71/01 od 14. maja 2002. godine apelant je proglašen krivim zato što je privatnoj tužiteljici, inače svojoj majci, nanio lake tjelesne povrede, te mu je izrečena uvjetna osuda, kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od dva mjeseca i istodobno određeno da se ta kazna neće izvršiti ako apelant u roku od jedne godine ne učini novo krivično djelo.
3. Protiv navedene presude apelant je uložio žalbu Kantonalnom sudu u Sarajevu, koji je svojim Rješenjem broj Kž-470/02 od 15. oktobra 2002. godine, povodom apelantove

žalbe, a po službenoj dužnosti, ukinuo presudu Općinskog suda I u Sarajevu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

4. Nakon toga, iako je žalbeni postupak okončan pozitivno za apelanta, apelant podnosi apelaciju Ustavnom sudu u kojoj navodi da su i prvostepeni i drugostepeni sud povrijedili, na njegovu štetu, odredbu člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Prema navodima iz apelacije, ova povreda se očituje u tome što su navedeni sudovi apelantu uskratili pravo da u najkraćem roku bude obaviješten o prirodi i razlozima optužbe, što nije imao odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje odbrane, što su sudovi u toku postupka iskazali svoju nepravičnost i pristranost, te što je narušen princip pretpostavke nevinosti. Na kraju, apelant traži da se osporeno drugostepeno rješenje ukine i utvrdi povreda njegovih prava iz člana 6. Evropske konvencije.

5. Prema dopisu Općinskog suda I u Sarajevu, broj Su-415703 od 11. septembra 2003. godine dostavljenog Ustavnom sudu, taj sud je, svojim Rješenjem broj K-619/02 od 8. jula 2003. godine, obustavio krivični postupak protiv apelanta jer je privatni tužilac, apelantova majka, odustala od privatne tužbe. Ipak, i pored toga što je ovim rješenjem obustavljen krivični postupak, apelant je protiv tog rješenja uložio žalbu drugostepenom sudu.

6. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 7. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”

Član 16. stav 2. tačka 7. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

7. apelacija je očigledno (prima facie) neosnovana ili je zloupotrijebljeno pravo na podnošenje apelacije;

7. U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje daje apelant podnio apelaciju protiv rješenja drugostepenog suda, kojim je ukinuta prvostepena presuda i njegova osuda za, navodno, počinjeno krivično djelo koje mu je stavljeno na teret. Podnošenje apelacije u takvoj pravnoj situaciji i ostanak pri navodima iz te apelacije, posebno kada tužilac, nakon podnesene apelacije, povlači optužbu protiv apelanta, sublimira u sebi sva obilježja zloupotrebe prava na podnošenje apelacije. Iz takvog apelantovog ponašanja nedvojbeno proizlazi da korištenje procesnih ovlaštenja, kao ulaganje apelacije na odluku kojom je ukinuta osuđujuća presuda i ulaganje žalbe na odluku o obustavljanju krivičnog postupka,

u okolnostima i uvjetima koji mu, prema odluci, idu u korist, nije preduzeo sa ciljem zaštite svojih prava, jer je zaštitu tih prava ostvario preko navedenih sudskih odluka. Prema tome, apelant se ne može smatrati “žrtvom” u smislu člana 6. Evropske konvencije, na koji se apelant poziva, iz čega proizlazi da je bez stvarnog razloga uložio apelaciju Ustavnom sudu.

8. U ovakvom slučaju, kada apelacija nije upravljena na zaštitu ustavnih prava nego predstavlja zloupotrebu procesnih ovlasti, Ustavni sud smatra da ne treba ulaziti u razloge koji su potakli apelanta na podnošenje apelacije, niti ima obavezu u tom pravcu, jer je dijapazon mogućih pobuda izuzetno širok. Zadatak Ustavnog suda nije da se bavi očito neosnovanim apelacijama, stvarajući nepotreban posao koji je inkompatibilan s njegovom stvarnom funkcijom (vidi *mutatis mutandis* Odluka o dopustivosti bivše Evropske komisije za ljudska prava u predmetu *M. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 13284/87, od 15. oktobra 1987. godine).

9. U skladu s navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 7. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je očigledno (*prima facie*) neosnovana ili je zloupotrijebljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

10. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 4. marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 142/04**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana **16.** stav 2. tačka 1. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Z. H., podnesena protiv Odluke Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica, broj 513-1569-1/1 od 4. juna 2003. godine, zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za odlučivanje.

Obrazloženje

1. Z. H. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tuzle podnijela je, 15. januara 2004. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Odluke Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (u daljnjem tekstu: CRPC) Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Sporazum) broj 513-1569-1/1 od 4. juna 2003. godine, te predložila da se do donošenja odluke o apelaciji donese privremena mjera obustave njezinog izvršenja.
2. Odlukom CRPC broj 513-1569-1/1 od 4. juna 2003. godine potvrđeno je daje R. Ž. nosilac stanarskog prava na stanu koji se nalazi u Tuzli, Ulica Muharema Fizovića, broj 11 - prizemlje, stan broj 1. Apelantica je privremeni korisnik predmetnog stana.
3. Po zahtjevu za izvršenje navedene odluke CRPC, kojeg je podnio P. Z., Služba za stambene poslove Općine Tuzla donijela je Zaključak o njezinom izvršenju broj 05-02/5-23-4445/98 od 29. oktobra 2003. godine. Tim zaključkom "dopušta" se izvršenje predmetne odluke i vraća stan u posjed P. Z., a apelantici i drugima prestaje pravo privremenog korištenja, te joj se nalaže da napusti stan u roku od 15 dana od dana donošenja zaključka.

4. Protiv ovog zaključka apelantica je 10. novembra 2003. godine uložila žalbu drugostepenom organu, Ministarstvu za prostorno uređenje i zaštitu okolice Tuzlanskog kantona. To ministarstvo do donošenja ove odluke nije donijelo odluku u žalbenom postupku. Pored ovoga, apelantica je 29. septembra 2003. godine podnijela zahtjev za ponovno razmatranje odluke CRPC ali o njemu nije odlučeno.

5. Nakon toga, apelantica je podnijela apelaciju Ustavnom sudu 15. januara 2004. godine, u kojoj pobija odluku CRPC zbog potvrđivanja stanarskog prava P. Z. na predmetnom stanu. Apelantica tvrdi da P. Z. nema status izbjeglog i raseljenog lica u skladu s članom 1. Aneksa 7 Sporazuma i relevantnim odredbama federalnog Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Apelantica, dalje, navodi da su u ranijem upravnom postupku, vođenom na zahtjev P. Z. za povrat tog stana u posjed, Služba za stambene poslove općine Tuzla, Rješenjem broj 05-02/3-23-4445/98 od 15. maja 2000. godine i Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okolice Tuzlanskog kantona, Rješenjem broj 12-06/2-23-1253/00 od 19. januara 2001. godine, nakon provedenog dokaznog postupka, utvrdili da P. Z. nema status izbjeglice, pa tako niti pravo da mu se predmetni stan vrati u posjed. Apelantica navodi i to daje P. Z., tužbom protiv navedenog drugostepenog rješenja, pokrenuo upravni spor kod Kantonalnog suda u Tuzli, ali daje taj sud presudom odbio tužbu kao neosnovanu.

6. Apelantica u svojoj apelaciji ne navodi odredbe Ustava Bosne i Hercegovine za koje smatra da su joj povrijeđene osporenom odlukom CRPC.

7. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

Član 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

.....

1. Sud nije nadležan za odlučivanje”.

8. Prvo pitanje na koje Ustavni sud treba da odgovori jeste da li je Ustavni sud nadležan za preispitivanje odluka CRPC. Da bi dao odgovor na to pitanje, Ustavni sud se poziva na svoju dosadašnju ustavnu praksu iz Odluke U 21/01 (od 22. juna 2001. godine, objavljena u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 25/01). CRPC je institucija koja je uspostavljena Aneksom II Sporazuma. Ustav Bosne i Hercegovine, čiji je tekst dat u Aneksu IV, sastavni je dio Sporazuma. Prema tome, iz same strukture Sporazuma proizlazi da su aneksi istog karaktera i da tvorcima aneksa nije bila namjera da dođe do

bilo kakvog sukoba ili mogućnosti spora između pojedinih aneksa ili institucija koje su njima uspostavljene. Prema tome, može se zaključiti da se oni nadopunjavaju i djeluju paralelno.

9. Osim toga, u skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. U citiranoj odluci U 21/01 Ustavni sud je zaključio da se CRPC ne može smatrati sudom u Bosni i Hercegovini i da Ustavni sud nije nadležan da preispituje njezine odluke, jer CRPC vrši svoje funkcije izvan standardne sudske strukture Bosne i Hercegovine.

10. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda, po kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko se utvrdi da Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

11. S obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema potrebe razmatrati apelantičin prijedlog za izdavanje privremene mjere.

12. U skladu sa članom VI/4 Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Cazina Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 17. marta 2004. godine, u predmetu broj **U 92/03**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 17. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Z. O., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-10/02 od 11. jula 2002. godine i Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj U 185/01 od 5. februara 2002. godine, zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Obrazloženje

1. Z. O. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banja Luke podnio je, 2. augusta 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-10/02 od 11. jula 2002. godine i Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj U 185/01 od 5. februara 2002. godine, s prijedlogom za obustavu izvršenja rješenja Advokatske komore Republike Srpske broj 01-02-128/70/96 od 13. maja 1996. godine, do donošenja odluke o apelaciji (privremena mjera). Apelant je 23. decembra 2003. godine dostavio Ustavnom sudu akt kojim je precizirao apelaciju.
2. Apelant je pred Okružnim sudom u Banjoj Luci pokrenuo upravni spor protiv Advokatske komore Republike Srpske radi poništenja Rješenja broj 01-02-128/70/96 od 13. maja 1996. godine kojim je brisan iz Imenika Advokatske komore Republike Srpske.
3. Rješenjem Okružnog suda u Banjoj Luci broj U-185/01 od 5. februara 2002. godine apelantova tužba podnesena protiv tužene Advokatske komore Republike Srpske, u predmetu brisanja iz Imenika advokata je odbačena, zato što nije podnesena u zakonskom roku.

Protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj U-185/01 od 5. februara 2002. godine apelant je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje Vrhovnom sudu Republike Srpske zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Zatražio je da se pobijano rješenje preinači, te udovolji njegovom tužbenom zahtjevu. Vrhovni sud Republike Srpske je Presudom broj Uvl-10/02 od 11. jula 2002. godine odbio apelantov zahtjev za vanredno preispitivanje Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj U-1 85/01 od 5. februara 2002. godine, kao neosnovan.

4. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonima entiteta i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio ”.

Član 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

17. apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće po zakonu; ”.

5. Prema navedenim odredbama, apelacija se može podnijeti samo protiv presude kojom je postupak u određenom predmetu završen.

6. U konkretnom slučaju, apelant je pokrenuo upravni spor protiv Advokatske komore Republike Srpske radi poništenja Rješenja broj 01-02-128/70/96 od 13. maja 1996. godine, kojim je brisan iz Imenika Advokatske komore Republike Srpske, pred Okružnim sudom u Banjoj Luci, koji je okončan Rješenjem broj U-185/01 od 5. februara 2002. godine kojim je tužba odbačena zato što nije podnesena u zakonskom roku. Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-10/02 od 11. jula 2002. godine odbijen je apelantov zahtjev za vanredno preispitivanje osporenog rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci kao neosnovan.

7. Iz informacija i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, nedvojbeno proizlazi da je Okružni sud u Banjoj Luci odbacio apelantovu tužbu, podnesenu protiv tužene Advokatske komore Republike Srpske u predmetu brisanja iz Imenika advokata, zato što

nije podnesena u zakonskom roku, a Vrhovni sud Republike Srpske odbio zahtjev za vanredno preispitivanje osporenog rješenja kao neosnovan.

8. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku, kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, forma ili ispunjenje zakonskih uslova i si.) ne može se smatrati konačnim.

Prema tome, u predmetnom postupku sudovi nisu odlučivali o meritumu, te ne postoje pravne pretpostavke za razmatranje apelacije, jer apelant, u skladu s pravilima o iscrpljivanju pravnih lijekova, nije došao do odluke koja se može smatrati konačnom, i protiv koje se može podnijeti apelacija Ustavnom sudu.

9. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće po zakonu, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

10. S obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema osnova razmatrati prijedlog apelanta za donošenje privremene mjere.

U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof, dr Ćazim Sadiković i prof, dr Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 17.marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 113/03**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tač. 1. i 12. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija M. A., podnesena protiv odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 21. oktobra 2002. godine, zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za odlučivanje i jer je postupak pred Domom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu pokrenut prije nego stoje zahtjev upućen Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. M. A. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva podnio je, 9. decembra 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) u formi krivične prijave protiv Paddy Ashdowna, Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Visoki predstavnik). Iz apelacije proizilazi daje Visoki predstavnik, odlukom donesenom 21. oktobra 2002. godine (u daljnjem tekstu: Odluka), kojom je smijenio apelanta s položaja direktora Obavještajno-sigurnosne službe Federacije Bosne i Hercegovine i kojom mu zabranjuje da obavlja bilo koju zvaničnu, izbornu ili imenovanu funkciju i da se kandidira na izborima, kao i da vrši funkciju unutar političkih stranaka, prema apelantovim navodima, počinio više krivičnih dijela protiv njega i tako mu pričinio znatnu materijalnu i nematerijalnu štetu.

2. Polazeći od apelantovih navoda, a s ciljem da se utvrde procesne pretpostavke za razmatranje apelacije pred Ustavnim sudom, od Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Dom), odnosno od Komisije za ljudska prava pri Ustavnom sudu (u daljnjem tekstu: Komisija), dopisom od 3. februara 2004. godine

zatražena je informacija o tome je li apelant pokrenuo postupak s identičnim zahtjevom pred Domom i kada, kao i je li o predmetu, eventualno, donesena odluka.

3. Komisija je obavijestila Ustavni sud, aktom od 9. februara 2004. godine, daje apelant protiv navedene odluke 21. novembra 2002. godine podnio Domu aplikaciju koja je registrirana pod brojem CH/02/12457. Između ostalog, aplikant u aplikaciji Domu navodi da mu je Odlukom Visokog predstavnika prekršeno pravo na rad i razna druga ljudska prava garantirana Aneksom VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini - Sporazumom o ljudskim pravima - (u daljnjem tekstu: Sporazum), kao i daje bio diskriminiran u uživanju svojih prava zbog toga što je bošnjačke nacionalnosti. Razmatrajući ovu aplikaciju, Dom je 2. aprila 2003. godine usvojio odluku o prihvatljivosti broj CH/02/12457, kojom je aplikaciju proglasio neprihvatljivom, kao inkompatibilnu *ratione personae* sa Sporazumom.

4. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tač. 1. i 12. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

Član 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

1. Sud nije nadležan za odlučivanje;

[...]

12. apelant je prethodno pokrenuo postupak pred Domom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu [...]

5. U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da se i aplikacija Domu i apelacija Ustavnom sudu baziraju na istoj činjeničnoj osnovi. Međutim, apelant zahtijeva u apelaciji, koja je upućena Ustavnom sudu, za razliku od aplikacije Domu, i utvrđivanje krivične odgovornosti Visokog predstavnika zbog donošenja Odluke.

6. Bez obzira na ovu razliku, Ustavni sud smatra da ona nema značajniji uticaj na identitet zahtjeva iz apelacije u odnosu na zahtjev iz aplikacije. Naime, u skladu s odredbom člana 16. stav 2. tačka 12. Poslovnika Ustavnog suda, apelacija će se odbaciti kao nedopuštena ako je pokrenut postupak pred Domom s identičnim zahtjevom prije nego što je zahtjev upućen Ustavnom sudu. Ovo dalje znači, u skladu sa stavom Ustavnog suda, da o istovjetnim zahtjevima upućenim Ustavnom sudu i Domu predmet rješava institucija koja je prije primila zahtjev (vidi rješenja Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 30/00 od 16. decembra 2000. godine i AP 69/00 od 23. marta 2001.

godine). S obzirom daje Dom primio ranije aplikaciju, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 12. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje u ovom predmetu.

7. S druge strane, Ustavni sud podsjeća na svoju nadležanost iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine prema kojoj Ustavni sud nije nadležan da utvrđuje bilo čiju krivičnu odgovornost, pa samim tim ni eventualnu odgovornost Visokog predstavnika.

8. U skladu s navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tač. 1. i 12. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje, odnosno ukoliko je apelant prethodno uputio aplikaciju Domu za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

9. U skladu sa članom VI/4 Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broju **U 141/03**, rješavajući apelaciju **I. P. i drugih**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 17. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija I. P., F. P., S. R, S. R, O. R, G. R i J. R, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda Sarajevo broj GŽ-119/03 od 31. januara 2003. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. I. R, F. R, S. R, S. R, O. R, G. R i J. R (u daljnjem tekstu: apelanti), svi iz Sarajeva, koje zastupa J. M., advokat iz Sarajeva, podnijeli su 30. aprila 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presude

Kantonalnog suda Sarajevo (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-119/03 od 31. januara 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda je 21. oktobra 2003. godine zatraženo da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Odgovor je dostavljen 5. novembra 2003. godine.

Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda dostavljen je apelantima 27. januara 2004. godine.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

4. Općinski sud u Sarajevu, Presudom broj P-1115/01 od 12. jula 2002. godine, u pravnoj stvari tužitelja I. P, F. P, S. P, S. P, O. P, G. R i J. P protiv tužene N. M., iz Sarajeva, radi predaje u posjed stana, v.s.p. 2.000,00 KM, odbio je u cijelosti tužbeni zahtjev kao neosnovan, kao i prijedlog za donošenje privremene mjere.

5. Kantonalni sud, Presudom broj GŽ-119/03 od 31. januara 2003. godine, rješavajući žalbu apelanata protiv Presude Općinskog suda I Sarajevo, broj P-1 115/01 od 12. jula 2002. godine, odbio je žalbu i potvrdio prvostepenu presudu. Drugostepeni sud je u cijelosti prihvatio razloge prvostepenog suda date u obrazloženju presude. Pored toga, drugostepeni sud je u vezi sa navodima žalbe ocijenio da nije sporna činjenica daje otac tužene, S. M., bio nosilac stanarskog prava na spornom stanu i da je on, kao nosilac stanarskog prava, umro 10. aprila 2001. godine. Okolnost daje majka tužene imala stan u Herceg Novom od 1984. godine i da je ona tada bila član porodičnog domaćinstva, prema ocjeni drugostepenog suda, ne utiče na valjanost ove odluke s obzirom daje tužena napustila to porodično domaćinstvo i opredijelila se da živi u porodičnom domaćinstvu svog oca, odnosno u spornom stanu. Do podnošenja tužbe apelanti nisu osporili činjenicu daje tužena sustanar u predmetnim prostorijama i daje od početka rata bila u spornom stanu, što je utvrđeno u dokaznom postupku na temelju Potvrde Mjesne zajednice "Skenderija" Općine Centar Sarajevo, broj 92/02 od 6. juna 2002. godine. Drugostepeni sud je ocijenio, također, da nije uticalo na valjanost prvostepene odluke to što otac tužene nije mogao za života prenositi stanarsko pravo i što je u međuvremenu ukinuta kategorija nosioca stanarskog prava (6. decembra 2000. godine). Mišljenje drugostepenog suda je da to ne znači da prava koja proizlaze iz statusa ranijeg nosioca stanarskog prava, dakle, obim tih prava, ne prelazi na lice predviđeno članom 6. preuzetog Zakona o stambenim odnosima, a to je upravo tužena kao jedini član porodičnog domaćinstva svog oca.

IV. Relevantni propisi

6. Zakon o stambenim odnosima

(“Službeni list Republike Bosne i Hercegovine”, br. 14/84, 12/87, 36/89 i 2/93, te “Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 11/98 i 19/99)

“Član 6.

Korisnikom stana u smislu ovog zakona, smatraju se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi domaćinstva a ostala su u istom stanu.

Članovima porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, u smislu ovog zakona, smatraju se: bračni drug, djeca (rođena u braku ili van braka, usvojena, pastorčad), bračni drugovi djece, roditelji bračnih drugova (otac, majka, očuh, maćeha, usvojilac), braća i sestre, unučad bez roditelja, kao i lica koja je nosilac stanarskog prava dužan po zakonu da izdržava ili su ta lica dužna po zakonu da izdržavaju nosioca stanarskog prava, a koja zajedno s njima trajno žive i stanuju, kao i lica koja sa nosiocem stanarskog prava žive u ekonomskoj zajednici u istom stanu više od deset godina ili više od pet godina ako su se uselila u stan na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju nosioca stanarskog prava.

Član 21.

Korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog prava imaju pravo da trajno i nesmetano koriste taj stan pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan. osim ako je prestao da koristi stan na osnovu otkaza ugovora o korištenju stana odnosno raskida ugovora ili na osnovu ugovora o zamjeni tog stana, kao i u slučaju kada je stekao stanarsko pravo na drugi stan koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva, kao i u slučaju iz člana 13. ovog zakona ”.

Zakon o parničnom postupku

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 42/98 i 3/99)

“Član 364.

Protiv pravomoćne presude donesene u drugom stepenu, ako je u sporu primijenjen materijalni zakon Bosne i Hercegovine ili Federacije, odnosno međunarodni ugovor, stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

Revizija nije dopuštena u imovinsko-pravnim i radnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve

druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 15.000 KM.

Revizija nije dopuštena u imovinsko-pravnim i radnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev ne odnosi na potraživanje u novcu, predaju stvari ili izvršenje kakve druge činidbe, ako vrijednost predmeta spora koju je tužitelj u tužbi naveo ne prelazi 15.000 KM.

Revizija nije dopuštena u sporovima iz obiteljskih odnosa i sporovima zakonskog izdržavanja. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

7. Podnosioci apelacije navode da su suvlasnici kuće sagrađene na k.č., broj 20 upisane u ZK uložak CXXXVIII/23 K.O. Sarajevo i da tužena N. M. nezakonito koristi dio stambene porodične zgrade jer je stalno nastanjena u Herceg Novom, Topla, broj 2, S-III Republika Crna Gora, sada državna zajednica Srbija i Crna Gora. Smatraju također da je tužena N. M. nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini bez pravnog osnova uselila u dvije prostorije njihove kuće, koja se nalazi u Sarajevu, u ulici Tabašnica na broju 3. Oспорavajući prvostepenu presudu, ističu daje tužena N. M. stekla stanarsko pravo suprotno odredbama Zakona o stambenim odnosima jer se stanarsko pravo stiče zakonitim useljenjem u skladu sa članom 11. navedenog zakona, a tužena je, u skladu sa članom 22. istog zakona, bila dužna da poslije smrti roditelja podnese zahtjev za prijenos stanarskog prava, a ona to nije ni mogla učiniti jer nije bila član porodičnog domaćinstva umrlih roditelja, s obzirom da posjeduje stan i daje stanovala u drugoj državi. Apelanti zasnivaju navode u apelaciji i na dokazima sadržanim u parničnim spisima Općinskog suda I Sarajevo, broj P-1115/01, i Kantonalnog suda, broj Gž-119/03.

8. Navodeći daje tužena prije rata u Bosni i Hercegovini prestala biti član domaćinstva svog oca - nosioca stanarskog prava na spornom stanu i da su prvostepeni i drugostepeni sud u konkretnom sporu postupili suprotno čl. 11. i 21. Zakona o stambenim odnosima, apelanti smatraju da im je na taj način povrijeđeno ustavno pravo na mirno uživanje imovine i traže da Ustavni sud odluči o zaštiti njihovih prava.

b) Odgovor na apelaciju

9. U odgovoru Kantonalni sud navodi da su apelanti ponovili navode koje su iznijeli tokom prvostepenog postupka i u žalbi protiv prvostepene presude. Također, Kantonalni sud smatra da su o svim relevantnim činjenicama dati valjani razlozi u prvostepenoj i drugostepenoj odluci i da je uzrok predmetnog spora činjenica da se u konkretnom slučaju radi o nosiocima stanarskog prava na privatnom vlasništvu - stana. Kantonalni sud smatra, stoga, apelaciju neutemeljenom.

VI. Dopustivost

10. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

11. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

12. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj GŽ-119/03 od 31. januara 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, osporenu presudu apelanti su primili preko svog punomoćnika 5. marta 2003. godine, a apelaciju Ustavnom sudu su podnijeli 30. aprila 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

13. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

14. Apelanti pobijaju navedene presude tvrdeći daje tim presudama povrijeđeno njihovo pravo na mirno uživanje imovine iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

15. Apelant je naveo da su odluke Kantonalnog i Općinskog suda nezakonite jer su sudovi u konkretnom slučaju pogrešno primijenili materijalno-pravne propise i time povrijedili njihovo pravo na mirno uživanje imovine.

16. Ustavni sud podsjeća da, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, ima "apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini".

To znači da Ustavni sud u ovom slučaju mora preispitati krše li osporene presude Općinskog i Kantonalnog suda ustavna prava apelanta, a naročito iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu ”.

17. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

18. Član 1. Protokola broj 1 sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, navedeno u prvom stavu, je opće prirode i iskazuje princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, obuhvata lišavanje imovine i čini ga podložnim određenim uvjetima. Treće pravilo, koje se nalazi u drugom stavu, priznaje da države članice imaju pravo, između ostalog, da nadziru korištenje imovine u skladu sa javnim interesom. Ova tri pravila nisu “različita” u smislu da su nepovezana, drugo i treće pravilo se odnose na pojedinačne slučajeve ometanja prava na mirno uživanje imovine, te ih stoga treba tumačiti u svjetlu općeg principa iskazanog u prvom pravilu.

19. Riječ “imovina” podrazumijeva širok spektar imovinskih interesa koji predstavljaju vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 33/01).

20. U skladu sa svojom sudskom praksom, Ustavni sud podsjeća da stanarsko pravo predstavlja *sui generis* imovinske interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 8/99 od 5. novembra 1999. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 20/99).

21. Prema drugoj rečenici stava 1. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u društvenom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

22. U konkretnom predmetu apelanti su naveli da su vlasnici kuće sagrađene u Sarajevu, na k.č. br. 20 upisan u Z.K, uložak CXXVIII/23 k.o. Sarajevo i da tužena N. M. nezakonito koristi dio stambeno-porodične zgrade jer je stalno nastanjena u drugoj državi. Također su naveli da se tužena po završetku rata u Bosni i Hercegovini bez ikakvog pravnog odnosa uselila u dvije prostorije predmetne kuće koja je vlasništvo apelanata i nalazi se u Sarajevu u ulici Tabašnica, broj 3.

23. Ustavni sud podsjeća da je u svojoj dosadašnjoj praksi, u više navrata, definirao stanarsko pravo kao imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer "stanarsko pravo podrazumijeva, između ostalog, pravo na neometano i stalno korištenje stana, mogućnost članova porodičnog domaćinstva da dobiju stanarsko pravo nakon smrti nosioca stanarskog prava ili nakon prestanka njegovog stanarskog prava iz drugih razloga i automatsko dobijanje zajedničkog stanarskog prava kćerke nosioca stanarskog prava, tj. tužene, koja je jedini član porodičnog domaćinstva iza svog oca (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 6/98, od 24. septembra 1999. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 20/99).

24. U predmetnom slučaju sudovi su odlučivali o pravnoj situaciji apelanata, pri čemu se oni pozivaju na pogrešnu primjenu materijalnog prava sudova, tvrdeći da tužena nije bila član porodičnog domaćinstva te da u konkretnom sporu nema mjesta primjeni člana 6. Zakona o stambenim odnosima.

Ustavni sud primjećuje da su sudovi u okolnostima predmetnog slučaja, primjenom člana 6. Zakona o stambenim odnosima, zaključili da apelanti ne mogu tražiti predaju u posjed spornog stana dok postoji stanarsko pravo na ovom stanu jer prava koja proizlaze iz statusa ranijeg nosioca stanarskog prava, dakle, obim tih prava, prelazi na lice predviđeno članom 6. Zakona o stambenim odnosima, a to je upravo tužena kao jedini član porodičnog domaćinstva svog oca.

Prema tome, sudovi su u konkretnom slučaju postupali u skladu sa važećim zakonima i Ustavni sud smatra da takvim postupanjem nisu prekršili prava apelanata.

25. Na temelju navedenog, Ustavni sud je utvrdio da osporenim sudskim odlukama Kantonalnog i Općinskog suda nije prekršeno pravo apelanata na mirno uživanje imovine na osnovu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

26. Na osnovu člana 61. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 17. marta 2004. godine, u predmetu broj **AP 94/04**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tač. 4, 7. i 9. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija N. J., iz Podbrđa - Kotor Varoš, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-98/03 od 7. septembra 2003. godine, jer je protekao rok za podnošenje u odnosu na dio člana 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je inkompatibilna *ratione materiae* s Ustavom Bosne i Hercegovine u odnosu na član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, i jer je *prima facie* neosnovana u odnosu na preostali dio navoda apelanta u vezi s članom 5. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

1. N. J. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Podbrđa - općina Kotor Varoš, kojeg zastupa V. R., advokat iz Banje Luke, podnio je 26. januara 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske, broj Kž-98/03 od 7. septembra 2003. godine. Apelant je tražio donošenje privremene mjere o prekidu izdržavanja zatvorske kazne u Kazneno-popravnoj ustanovi Banja Luka.

2. Činjenično stanje može se sumirati na sljedeći način.
3. Presudom Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-68/01 od 12. februara 2002. godine apelant je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest mjeseci za krivično djelo teškog slučaja razbojničke krađe i razbojništva iz člana 151. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 22/00, 33/00 i 37/01). Apelant je osuđen zbog toga što je, zajedno s vojnicima iz svoje jedinice, 27. oktobra 1993. godine u selu Dunići, općina Kotor Varoš, uz prijetnju oružjem od mjesnog stanovništva oduzimao stoku i tehničku robu, koje su nakon toga međusobno podijelili. Tom prilikom apelant je, oduzimajući konja iz Štale M. D., nakon što mu se ona suprotstavila, u njezinom pravcu ispalio kratki rafal iz svoje automatske puške, nanijevši joj prostrjelnu ranu u predjelu grudnog koša, od čega je ona umrla na licu mjesta.
4. Na navedenu presudu Okružnog suda u Banjoj Luci i apelantov branilac i okružni javni tužilac iz Banje Luke su izjavili žalbe Vrhovnom sudu Republike Srpske. Vrhovni sud Republike Srpske je, Presudom broj Kž-77/02 od 9. septembra 2002. godine, odbio kao neosnovanu žalbu apelantovog branioca, dok je djelimično uvažio žalbu okružnog javnog tužioca Banje Luke, te je preinačio presudu Okružnog suda u Banjoj Luci. Preinačenom presudom apelant je, umjesto na četiri godine i šest mjeseci, osuđen na zatvorsku kaznu u trajanju od sedam godina. Ovim je Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-68/01 od 12. februara 2002. godine postala pravosnažna.
5. Apelantov branilac je, 26. septembra 2002. godine, Okružnom sudu u Banjoj Luci podnio zahtjev za ponavljanje krivičnog postupka na presudu broj K-68/01 od 12. februara 2002. godine.
6. Okružni sud u Banjoj Luci je donio Rješenje broj Kv-136/02 od 1. jula 2003. godine, kojim se zahtjev za ponavljanje postupka odbija kao neosnovan.
7. Na Presudu Okružnog suda u Banjoj Luci broj Kv-136/02 od 1. jula 2003. godine apelantov branilac je 11. jula 2003. godine uložio žalbu Vrhovnom sudu Republike Srpske.
8. Vrhovni sud Republike Srpske je Rješenjem broj Kž-98/03 od 7. septembra 2003. godine odbio apelantovu žalbu kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu kojom je odbijen apelantov zahtjev za ponavljanje postupka.
9. Nakon toga, apelant je na Presudu Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-98/03 od 7. septembra 2003. godine podnio apelaciju Ustavnom sudu. Apelant se žali na povredu prava na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), prava na slobodu i sigurnost iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 1, 3. i 5. Evropske konvencije. Apelant je tražio i donošenje privremene mjere o prekidu izdržavanja zatvorske kazne u Kazneno-popravnoj ustanovi

Banja Luka i puštanje na slobodu do donošenja konačne odluke o apelaciji. Apelant nije detaljnije obrazložio zbog čega traži donošenje privremene mjere.

10. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tač. 4, 7. i 9. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini ”.

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio. ”

Član 16. stav 2. tač. 4, 7. i 9. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

4. protekao rok za podnošenje apelacije;

7. apelacija je očigledno (prima facie) neosnovana ili je zloupotrijebljeno pravo na podnošenje apelacije;

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna s Ustavom“.

11. Ustavni sud podsjeća da se u ovom predmetu apelant poziva na povredu prava na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije, te da je apelacija podnesena protiv presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-98/03 od 7. septembra 2003. godine, kojom je odbijen apelantov zahtjev za ponavljanje pravosnažno okončanog krivičnog postupka. Kao prvo pitanje, koje Ustavni sud treba da riješi, jeste pitanje ima li apelant pravo na pravično suđenje u postupku u kojem se odlučuje o tome hoće li doći do obnove pravosnažno okončanog postupka.

12. Član 6. stav 1. Evropske konvencije glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti s čitavog ili jednog dijela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloljetnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao nanijeti štetu interesima pravde.

13. U vezi s iznesenim, Ustavni sud se poziva na stav bivše Evropske komisije za ljudska prava u predmetu *X protiv Austrije* (aplikacija broj 7761/77, odluka o dopustivosti od 8. maja 1978. godine, Odluke i izvještaji (OI), broj 14. i dalje). U navedenom predmetu, Evropska komisija za ljudska prava je zauzela stanovište, koje slijedi i Ustavni sud, da se član 6. Evropske konvencije ne primjenjuje na postupak povodom zahtjeva za ponavljanje postupka, jer takav postupak ne “utvrđuje [...] osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv” apelanta. Ovaj postupak odlučuje samo o tome hoće li biti odobreno ponovno suđenje ili ne. Ustavni sud bi zauzeo drukčiji stav da su nadležni sudovi prihvatili zahtjev za ponavljanje postupka. U tom slučaju, apelant bi imao pravo da se o njegovoj krivičnoj optužnici ponovo odlučuje uz garanciju svih standarda člana 6. Evropske konvencije. Ipak, u ovom predmetu postupak nije obnovljen.

14. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da se zaštita ustavnih prava, a prije svega procesualnih prava, kakva su ona iz člana 6. Evropske konvencije, ne može garantirati u postupcima u kojima se odlučuje o zahtjevu za ponavljanje pravosnažno okončanog postupka, ukoliko je zahtjev za ponavljanje postupka odbijen i nije određeno novo suđenje.

15. Dalje, Ustavni sud mora utvrditi je li došlo do povrede prava na slobodu i sigurnost iz člana 5. st. 1, 3. i 5. Evropske konvencije.

16. Da bi principijelno utvrdio neophodne kriterije dopustivosti u pogledu člana 5. Evropske konvencije, Ustavni sud se poziva na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava iz slučaja *Murray protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (odluka od 28. septembra 1994. godine, serija A, broj 300, stav 81). Prema ovoj odluci, očigledno je da apelant mora iscrpiti sve domaće efektivne pravne lijekove u pogledu navoda u vezi s članom 5. st. 1. do 4. Pored toga, da bi realizirao odštetni zahtjev iz stava 5. člana 5. Evropske konvencije, apelant je obavezan da dođe do konačne odluke o povredi jednog od navedenih stavova ovog člana, te da na osnovu takve odluke, kao “žrtva hapšenja ili lišavanja slobode protivno odredbama” člana 5, traži obeštećenje u okviru domaćeg pravnog sistema.

17. U vezi s prethodnom tačkom, Ustavni sud mora odgovoriti na pitanje je li apelant ispunio kriterije u vezi sa članom 5. stav 1(a) Evropske konvencije. Član 5. stav 1(a) Evropske konvencije glasi:

*“1. Svako ima pravo na slobodu i sigurnost ličnosti. Niko ne smije biti lišen slobode izuzev u niže navedenim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:
(a) zakonitog lišenja slobode po presudi nadležnog suda“.*

18. Prije svega, apelant mora iscrpiti sve efektivne pravne lijekove, adekvatne i dostupne po domaćem zakonu, te uložiti apelaciju o ovom pitanju u skladu s vremenskim rokom od 60 dana iz člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Da bi utvrdio pitanje iscrpljivanja pravnih lijekova, Ustavni sud se poziva na član 2. stav 2. i član 4. stav 1.

Zakona o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 64/01), koji glase:

“Član 2. stav 2.

Izvršenju krivičnih sankcija pristupa se kada postane pravosnažna odluka kojom je izrečena i ako za njeno izvršenje nema zakonskih smetnji.

Član 4. stav 1.

Protiv pojedinačnih akata kojima se po odredbama ovoga zakona rješava o pravima i obavezama lica prema kojima se izvršava krivična sankcija, ne može se voditi upravni spor. ”

19. Iz navedenih odredbi proizlazi daje apelant upućen na izdržavanje kazne na osnovu pravosnažne odluke i to, formalno-pravno, na osnovu "pojedinačnog akta " nadležnog organa, te da se protiv njega ne može uložiti pravni lijek. Prema tome, Ustavni sud smatra da domaći pravni sistem nije predvidio pravni lijek u slučaju da apelant smatra da zakonitost upućivanja na izdržavanje kazne nije ispoštovana. U predmetnom slučaju, apelant je pravosnažno osuđen Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-77/02 od 9. septembra 2002. godine. Prema tome, apelant se mogao obratiti Ustavnom sudu radi navodne povrede iz člana 5. stav 1(a) Evropske konvencije od trenutka nastupanja pravosnažnosti osuđujuće presude.

20. Ipak, Ustavni sud, prije nego što prede na meritorno pitanje iz navedenog ustavnog prava iz člana 5. stav 1(a) Evropske konvencije, mora odgovoriti na pitanje je li apelant uložio pravovremeno apelaciju povodom ovoga pitanja, tj. u roku od 60 dana, kako je to propisano Poslovníkom Ustavnog suda. S obzirom da pravni sistem Republike Srpske nije predvidio mogućnost pobijanja pravnog akta na osnovu kojeg je apelant upućen na izdržavanje kazne, rok od 60 dana bi trebalo računati najkasnije s prvim danom izdržavanja kazne. Iz pisma apelantovog advokata od 15. augusta 2003. godine, u kojem se traži od Ministarstva pravde Republike Srpske da apelant izdržava kaznu u KPU Banja Luka, jasno je daje apelant od septembra 2002. godine na izdržavanju kazne u KPU Srbínje. Apelacija je upućena 26. januara 2004. godine. Iz ovoga proizlazi daje apelacija, u pogledu navoda povrede iz člana 5. stav 1(a) Evropske konvencije, upućena van roka od 60 dana iz člana 15. stav 3. Poslovníka Ustavnog suda.

21. Apelant se žali na povredu prava iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije. Član 5. stav 3. Evropske konvencije glasi:

“3. Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati garancijama o pojavljivanju na suđenju. ”

22. U pogledu navodne povrede prava apelanta iz Člana 5. stav 3. Evropske konvencije, Ustavni sud ne vidi niti jedan razlog za osnovanost navoda apelanta povodom ovoga pitanja.

23. Apelant se žali na povredu prava iz člana 5. stav 5. Evropske konvencije. Član 5. stav 5. Evropske konvencije glasi:

“5. Svako ko je bio žrtva hapšenja ili lišavanja slobode protivno odredbama ovog člana ima pravo na obeštećenje. ”

24. U pogledu povrede prava iz člana 5. stav 5. Evropske konvencije, Ustavni sud napominje da je za ispunjenje formalnih uvjeta za ustavnu zaštitu ovoga prava neophodno, prije svega, da se utvrdi kršenje jednog ili više prava zaštićenih prethodnim stavovima člana 5. Evropske konvencije. Pravo na odštetu regulirano je članom 12. Zakona o krivičnom postupku (“Službeni list SFRJ”, br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89,3/90 i 27/90, te “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 26/93, 14/94, 6/97 i 61/01), koji glasi:

“Lice koje je neopravdano osuđeno za krivično djelo ili je bez osnova lišeno slobode ima pravo da bude rehabilitirano, pravo na naknadu štete iz društvenih sredstava, kao i druga prava utvrđena zakonom. ”

25. Kako u predmetnom slučaju nije utvrđeno kršenje bilo kojeg prava iz člana 5. st. 1. do 4. Evropske konvencije, ne može se raditi ni o kršenju prava iz člana 5. stav 5. Evropske konvencije.

26. U skladu s navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tač. 4, 7. i 9. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je protekao rok za podnošenje apelacije ukoliko je očigledno (*prima facie*) neosnovana i ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. S obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema potrebe razmatrati prijedlog apelanta za izdavanje privremene mjere.

28. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 42/01**, rješavajući zahtjev **Beriza Belkića**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof., dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof., dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O MERITUMU

Utvrđuje se daje:

- **Sporazum o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske od 5. marta 2001. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 26/01) zaključen u skladu s članom III/2.a) Ustava Bosne i Hercegovine;**
- **član 2. alineja 1, 2, 4, 11. i 12. Sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine;**
- **Sporazum o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske od 5. marta 2001. godine nije objavljen na službenim jezicima Republike Srpske.**

Nalaže se Vladi Republike Srpske da, u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Republike Srpske”, osigura objavljivanje Sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske” na bosanskom i hrvatskom jeziku i latiničnim pismom.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Beriz Belkić, u vrijeme podnošenja zahtjeva član Predsjedništva Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva), podnio je 2. jula 2001. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu saglasnosti Sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 26/01 (u daljnjem tekstu: Sporazum) s Ustavom Bosne i Hercegovine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Narodne skupštine Republike Srpske zatraženo je 7. augusta 2001. godine da dostavi odgovor na zahtjev u roku od 30 dana od dana prijema dopisa Ustavnog suda.

2. Narodna skupština Republike Srpske, 3. septembra 2001. godine, dostavila je Ustavnom sudu ovlaštenje koje je dala prof. dr. Radomiru Lukiću da zastupa Narodnu skupštinu Republike Srpske u predmetu ocjene saglasnosti Sporazuma sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

3. Ustavni sud je, 7. januara 2002. godine, uputio pismo prof. dr. Radomiru Lukiću, kao poslaniku Narodne skupštine Republike Srpske, i tom prilikom zatražio dostavljanje eventualne dokumentacije kao i obavijesti jesu li, u međuvremenu, doneseni i aneksi Sporazuma.

4. Ustavni sud je, 22. maja 2002. godine, predsjedniku Republike Srpske, gospodinu Mirku Šaroviću, kao potpisniku Sporazuma, uputio pismo radi davanja odgovora na navode iz zahtjeva.

5. Ustavni sud je, 20. maja 2002. godine, ponovo uputio pismo Narodnoj skupštini Republike Srpske, radi dostavljanja odgovora.

6. Odgovor na zahtjev nije dostavljen.

III. Zahtjev

7. Podnosilac zahtjeva ističe da Sporazum nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine iz slijedećih razloga:

- U članu III/2.d) Ustava je propisano da svaki entitet može također sklapati sporazum s državama i međunarodnim organizacijama uz saglasnost Parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti da za određene vrste sporazuma takva saglasnost nije potrebna.

Parlamentarna skupština nije donijela zakon kojim bi bilo predviđeno da za ovaj i ovakve sporazume takva saglasnost nije potrebna. Iz Ukaza o proglašenju Zakona o ratifikaciji Sporazuma vidljivo je da ne postoji saglasnost Parlamentarne skupštine.

8. Podnosilac zahtjeva tvrdi da je, prije ratifikacije Sporazuma, i prema Ustavu Republike Srpske trebalo zatražiti saglasnost Parlamentarne skupštine. Prema članu 70. Ustava Republike Srpske, dopunjenog Amandmanom LIX, Narodna skupština “2. ratificira sporazume koje Republika zaključi s državama i međunarodnim organizacijama uz pristanak Parlamentarne skupštine”.

Izričita ustavna obaveza pribavljanja saglasnosti Parlamentarne skupštine u slučaju ovog sporazuma ima posebno opravdanje, naročito iz slijedećih razloga: ustavni institut “specijalnih paralelnih odnosa” podrazumijeva da su već uspostavljeni i da uspješno funkcioniraju odnosi između Bosne i Hercegovine i susjedne države. Ovo, nažalost, nije slučaj.

Diplomatski odnosi između Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije uspostavljeni su tek pet godina nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Mirovni sporazum). U vrijeme zaključivanja Sporazuma, ni do dana podnošenja zahtjeva Ustavnom sudu, nisu razmijenjeni ambasadori između dvije države. Također, do tog momenta nije zaključen nijedan međudržavni sporazum kojim bi se uredili odnosi između Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije. U ovim okolnostima nisu stvoreni uvjeti za uspostavljanje posebnih odnosa jer, ni u elementarnim sadržajima, nisu uspostavljeni međudržavni odnosi.

U pripremama za zaključivanje Sporazuma, koje su se odvijale bez ikakve transparentnosti, sudjelovali su isključivo predstavnici srpskog naroda. To se dešavalo nakon odluke Ustavnog suda o konstitutivnosti Bošnjaka, Hrvata i Srba i na nivou entiteta.

U članu 2. Sporazuma je propisano da “učesnice u sporazumu će posebno ostvariti saradnju u oblastima... suzbijanja kriminala i odbrane, na potpuno transparentan način”.

Ustavom Bosne i Hercegovine su utvrđene nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine. Te nadležnosti ne mogu biti predmet posebnih odnosa entiteta sa susjednim državama. U članu III/1. Ustava Bosne i Hercegovine je propisano: “Slijedeća pitanja su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine: g) Provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivično-pravnih propisa, uključujući i odnose s Interpolom”. Očigledno je da je navedena odredba Sporazuma o “suzbijanju kriminala”, koja je uopćeno formulirana, u suprotnosti sa navedenom odredbom Ustava, jer zadire u isključive nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine.

Također, saradnja u oblasti odbrane je uopćeno propisana i nesumnjivo može dovesti u pitanje princip suvereniteta, teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti Bosne i Hercegovine, što je zagarantirano Ustavom Bosne i Hercegovine i Mirovnim sporazumom. Osim toga, u članu III/5. Ustava Bosne i Hercegovine izričito je propisano da će Bosna i Hercegovina preuzeti nadležnost u onim stvarima koje su potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke neovisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine. U pogledu odbrane, Ustav Bosne i Hercegovine isti princip izražava u članu V/5.a) na slijedeći način: “Sve oružane snage u Bosni i Hercegovini će funkcionirati u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine”.

Neselektivna odredba o saradnji u oblasti odbrane ne pruža nikakve garancije da se time neće dovesti u pitanje navedeni temeljni ustavni principi i nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine. Zbog toga je ova odredba Sporazuma u suprotnosti s navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine.

U članu 2. alineja 1. Sporazuma, predviđena je saradnja i u oblasti “privrede i korištenja prirodnih resursa”. Ustav Bosne i Hercegovine je predvidio obavezu entiteta da u periodu od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Ustava počnu pregovore s ciljem uključivanja i drugih pitanja u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, uključujući korištenje izvora energije i zajedničke privredne projekte (član III/5.b). Republika Srpska, umjesto da ispuni ovu svoju ustavnu obavezu, Sporazumom se obavezuje na takvu saradnju sa susjednom državom. Ova saradnja prejudicira i ograničava izvršavanje navedene obaveze iz Ustava Bosne i Hercegovine i zbog toga je navedena odredba Sporazuma u nesaglasnosti s članom III/5.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

Odredbe člana 2. Sporazuma o “privatizaciji i denacionalizaciji” i o “planiranju” nisu u skladu s principima Ustava Bosne i Hercegovine o jedinstvenom ekonomskom prostoru, o zaštiti privatnog vlasništva, unapređenju tržišne privrede i punoj slobodi kretanja ljudi, roba, usluga i kapitala (Preambula Ustava Bosne i Hercegovine, alineja 4. član I tačka 4. i član II tačka 3.k). Saradnja u planiranju, privatizaciji i denacionalizaciji entiteta sa susjednom državom može dovesti u diskriminirajući položaj građane i pravna lica na teritoriji drugog entiteta. Zbog toga su navedene odredbe Sporazuma u nesaglasnosti s navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine.

U članu 11. stav 2. Sporazuma navedeno je daje "sačinjen na službenim jezicima Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske". Postoje na osnovu odluke Ustavnog suda prestala da važi odredba Ustava Republike Srpske o službenom jeziku i pismu, a nova nije donesena, ne postoji ustavno rješenje na koje se Sporazum može pozvati. Međutim, Sporazum je u "Službenom glasniku Republike Srpske" objavljen na srpskom jeziku, ekavskog izgovora i ćirilčnim pismom. To je u neskladu s Odlukom Ustavnog suda Bosne i Hercegovine kojom se garantira konstitutivnost sva tri naroda i na nivou entiteta, koje uključuje i ravnopravnost bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, kao i ćirilice i latinice.

9. Podnosilac zahtjeva iz navedenih razloga traži da Ustavni sud utvrdi da osporeni Sporazum nije u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine, odnosno, da ukoliko ne prihvati ovaj prijedlog da Ustavni sud donese odluku kojom će utvrditi da odredbe člana 2. alineja 1, 2, 4, 11. i 12. Sporazuma nisu u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

IV. Sporazum o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske

Zakon o proglašenju Zakona o ratifikaciji Sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske kao i tekst Sporazuma objavljeni su u "Službenom glasniku Republike Srpske", broj 26/01 na srpskom jeziku i ćirilčnom pismu.

Osporeni Sporazum glasi:

"На основу Амандмана XL тачке 2. на Устав Републике Српске ("Службени Гласник Републике Српске", број 28/94), доносим

УКАЗ

о проглашењу Закона о ратификацији Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске

Проглашавам Закон о ратификацији Споразума о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске, који је Народна скупштина Републике Српске усвојила на седници одржаној 6-7. јула 2001. године

*Број: 01-560/01
13. јуна 2001. Године
Бања Лука*

*Председник
Републике,
Мирко Шаровић, с.р.*

ЗАКОН
О ратификацији Споразума о успостављању
специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије
и Републике Српске

Члан 1.

Ратификује се Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Савезне Републике Југославије и Републике Српске, потписан 5. марта 2001. године у Бањој Луци, у оригиналу на службеним језицима Савезне Републике Југославије и Републике Српске.

Члан 2.

Текст Споразума у оригиналу на српском језику гласи:

СПОРАЗУМ
о успостављању специјалних паралелних односа
између Савезне Републике Југославије и Републике Српске

Савезна Република Југославија и Република Српска (у даљем тексту:

Учеснице у споразуму) успостављају специјалне паралелне односе на основама:

- уверења да је доследно, целовито и убрзано спровођење Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и његових анекса (у даљем тексту: Мировни споразум) основ за стварање услова за трајан суживот народа и грађана у Републици Српској и Босни и Херцеговини у целини,
- да је успостављање таквих специјалних паралелних односа потпуно у складу са Мировним споразумом потписаним 14. децембра 1995. године у Паризу,
- уверења да је у интересу трајног мира и стабилности у овом делу Европе,
- поштовање суверенитета, територијалног интегритета и политичке независности Босне и Херцеговине,
- признавање поделе надлежности између Босне и Херцеговине, као државе и њених ентитета, као што је то дефинисано Уставом Босне и Херцеговине,
- поштовања овлашћења и одговорности држава потписница Мировног споразума, и
- уверења да ће допринети друштвеном, демократском и привредном развоју Савезне Републике Југославије и Републике Српске, као и Босне и Херцеговине у целини и региона.

ЦИЉЕВИ

Члан 1.

Успостављањем специјалних паралелних односа између Учесница у споразуму, Учеснице у споразуму желе да остварују, у складу са Мировним споразумом:

- развој институционалних и свих других облика сарадње у оквиру опитних политичких и привредних услова, уз уважавање посебних интереса, и
- развој транспарентне сарадње извршних, законодавних и других институција.

Члан 2.

Учеснице у споразуму ће посебно остварити сарадњу у областима:

- привреде и коришћења природних ресурса,
- пласирање,¹
- законодавства,
- приватизације и денационализације,
- науке и технологије,
- образовања, културе и спорта,
- здравства и социјалне политике,
- туризма и заштите околине,
- информисања,
- заштите слобода и права грађана у складу са највишим међународно признатим стандардима,
- сузбијања криминала, и
- одбране, на потпуно транспарентан начин.

ИЗВРШАВАЊЕ СПОРАЗУМА

Члан 3.

Учеснице споразума ће ради извршавања Споразума, основати Веће за сарадњу Савезне Републике Југославије и Републике Српске (У даљем тексту: Веће).

Веће сачињавају Председник Савезне Републике Југославије, Председник Републике Српске и Потпредседник Републике Српске.

Члан 4.

Раг Већа се уређује Пословником о раду Већа.

¹ У тексту Споразума објављеног у "Службеном листу SRJ" Међународни уговори, број 1/01 умјесто ријечи "пласирање" стоји ријеч "планирање" (види Интернет www.propisi.com)

Седнице Већа се одржавају, по правилу, једном у три месеца, наизменично у Савезној Републици Југославији и Републици Српској.

Члан 5.

Веће именује Стални одбор од шест чланова.

Чланови Сталног одбора су:

- *председник Савезне владе Савезне Републике Југославије,*
- *потпредседник Савезне владе Савезне Републике Југославије,*
- *одговарајући ресорни министар Савезне Владе Републике Југославије (променљиви члан),*
- *председник Владе Републике Српске,*
- *потпредседник Владе Републике Српске, и*
- *одговарајући ресорни министар Владе Републике Српске (променљиви члан).*

Члан 6.

Веће и Стални одбор доносе концептуалне предлоге и препоруке за надлежне органе и институције Учесница у споразуму.

Члан 7.

Веће именује два секретара Већа, једног из Савезне Републике Југославије и једног из Републике Српске.

Делокруг рада секретара Већа је:

- *усклађивање припрема за седницу Већа,*
- *праћење извршавања препорука и предлога,*
- *припрема докумената из делокруга рада Већа,*
- *и други слични послови.*

Члан 8.

У циљу остваривања сарадње у области законодавства одржаће се редовни контакти између Савезне скупштине Савезне Републике Југославије и Народне скупштине Републике Српске на нивоу председника и радних тела.

Члан 9.

ОХР ће бити консултован у припреми анекса овог споразума и надгледаће њихову примену.

Члан 10.

Анексе које Учеснице у споразуму буду донеле ради примене овог споразума сматраће се његовим саставним делом.

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 11.

Споразум и анекси из члана 10. овог Споразума ступају на снагу датумом друге ноте којом се Учеснице споразума међусобно обавештавају да су испуњени услови предвиђени унутрашњим законодавством за њихово ступање на снагу.

Споразум је сачињен 5. марта 2001. године у Бањој Луци у два оригинална примерка на службеним језицима Савезне Републике Југославије и Републике Српске.

*За Савезну Републику Југославију
Председник
Др Војислав Коштуница*

*За Републику Српску
Председник
Мирко Шаровић*

Члан 3.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном Гласнику Републике Српске”.

*Број: 01-718/01
7. јуна 2001. године
Бања Лука*

*Председник
Народне скупштине
Др Драган Калинић с.р.*

V. Dopustivost

10. Pri ispitivanju dopustivosti zahtjeva, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

Ustavni sud je jedini nadležan da odluči o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- Da li je odluka entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednom državom u skladu sa ovim Ustavom, uključujući i odredbe koje se odnose na suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine.*
- Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.*

Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine;

*jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili
jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.*

11. Podnosilac zahtjeva je zatražio ocjenu saglasnosti Sporazuma sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
12. U vrijeme kad je zahtjev podnesen, podnosilac je bio član Predsjedništva Bosne i Hercegovine.
13. Iz navedenih ustavnih nadležnosti i obaveza slijedi daje Ustavni sud nadležan da odlučuje u ovom sporu.
14. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev pokrenuo ovlašteni subjekt i da su ispunjeni formalni uvjeti iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

VI. Meritum

15. Prema zahtjevu podnosioca, postavljaju se slijedeća ustavno-pravna pitanja:
  - treba li prije ratificiranja Sporazuma o posebnim paralelnim odnosima zatražiti saglasnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine;
  - jesu li stvoreni uvjeti za uspostavljanje posebnih paralelnih odnosa, jer u vrijeme ratificiranja Sporazuma nisu uspostavljeni međudržavni odnosi, odnosno nisu razmijenjeni ambasadori između dvije države, te da su u pripremanju za zaključenje Sporazuma sudjelovali isključivo predstavnici srpskog naroda;
  - jesu li odredbe člana 2. Sporazuma, prema kojima će učesnice Sporazuma posebno ostvariti saradnju u oblastima privrede i korištenja prirodnih resursa saglasni članu III/5.b) Ustava Bosne i Hercegovine; je li odredba u pogledu saradnje u oblasti privatizacije i denacionalizacije saglasna s četvrtom alinejom Preambule Ustava Bosne i Hercegovine, članom 1/4. i članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, je li odredba Sporazuma u pogledu saradnje u suzbijanju kriminala u skladu s članom III/1. Ustava Bosne i Hercegovine i je li odredba u pogledu saradnje u oblasti odbrane, na potpuno transparentan način, saglasna sa alinejom 6. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine, članom III tačka 5. i članom V/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine;
  - je li član 11. stav 2. Sporazuma, u pogledu odrednice daje sačinjen na službenom jeziku Republike Srpske, odnosno na srpskom jeziku, u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
16. Nadležnosti entiteta u pogledu uspostavljanja posebnih paralelnih odnosa sa susjednim državama, odnosno sklapanja sporazuma s državama i međunarodnim organizacijama, utemeljene su u članu III/2. Ustava Bosne i Hercegovine koji u

relevantnom dijelu glasi:

“2. Nadležnosti entiteta

a) Entiteti imaju pravo da uspostavljaju posebne paralelne odnose sa susjednim državama, u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom Bosne i Hercegovine.

(...)

d) Svaki entitet može također sklapati sporazume sa državama i međunarodnim organizacijama uz saglasnost Parlamentarne skupštine. Parlamentarna skupština može zakonom predvidjeti da za “određene vrste sporazuma takva saglasnost nije potrebna.

Prema navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, Sporazum o posebnim paralelnim odnosima ima ustavno ograničenje u pogledu suvereniteta i teritorijalnog integriteta, dok se sporazum s državama i međunarodnim organizacijama može zaključiti (samo) uz saglasnost Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. To znači da Sporazum o posebnim paralelnim odnosima podliježe kontroli Ustavnog suda, dok sporazum s državama i međunarodnim organizacijama zahtijeva saglasnost Parlamentarne skupštine.

17. Ustavni sud, polazeći od navedenih odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i svoje ustavne nadležnosti u pogledu odluke entiteta da uspostavi poseban paralelan odnos sa susjednim državama, zaključuje da za uspostavljanje posebnih paralelnih odnosa sa susjednim državama nije potrebna saglasnost Parlamentarne skupštine. Stoga je Sporazum donesen na način saglasan Ustavu Bosne i Hercegovine.

18. U pogledu tvrdnji iz zahtjeva da u vrijeme uspostavljanja, odnosno ratifikacije Sporazuma nisu bili uspostavljeni, ni u elementarnim sadržajima, međudržavni odnosi kao osnova za uspostavljanje “specijalnih paralelnih odnosa”, Ustavni sud podsjeća da su diplomatski odnosi između Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije uspostavljeni 15. decembra 2000. godine kada je u Beogradu potpisan Protokol o uspostavi diplomatskih odnosa između Bosne i Hercegovine i Savezne Republike Jugoslavije, dok je razmjena ambasadora uslijedila u decembru 2001. godine. Nakon toga zaključeni su i drugi sporazumi sa Saveznom Republikom Jugoslavijom, kao npr. o socijalnom osiguranju, o uspostavi međudržavnog vijeća za saradnju, o međunarodnom prijevozu osoba i stvari u cestovnom prometu i dr.

U pogledu pitanja koja se odnose na uspješno funkcioniranje odnosa između Bosne i Hercegovine i susjedne države, kao i na pripreme za zaključenje Sporazuma, Ustavni sud zaključuje da ta pitanja nisu u njegovoj nadležnosti.

19. Posebno ostvarivanje saradnje učesnicima u Sporazumu (član 2) je ustavno pitanje s obzirom daje u članu III Ustava Bosne i Hercegovine propisano:

“Sljedeća pitanja su u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine:

1. Nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine

- a) Vanjska politika,
- b) Vanjskotrgovinska politika,
- c) Carinska politika,
- d) Monetarna politika, kao što je predviđeno članom VII,
- e) Finansiranje institucija i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine,
- J) Politika i regulisanje pitanja imigracije, izbjeglica i azila,
- g) Provođenje međunarodnih i međuentitetskih krivično-pravnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom,
- h) Uspostavljanje i funkcionisanje zajedničkih i međunarodnih komunikacijskih sredstava.
- i) Regulisanje međuentitetskog transporta,
- j) Kontrola vazdušnog saobraćaja.

...

5. Dodatne nadležnosti

- a) Bosna i Hercegovina će preuzeti nadležnost u onim stvarima u kojima se o tome postigne saglasnost entiteta; stvarima koje su predviđene u Aneksima 5-8 Opšteg okvirnog sporazuma; ili koje su potrebne za očuvanje suvereniteta, teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine, u skladu sa podjelom nadležnosti među institucijama Bosne i Hercegovine. Dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje ovih nadležnosti.
- b) U periodu od 6 mjeseci od stupanja na snagu ovog Ustava, entiteti će početi pregovore s ciljem uključivanja i drugih pitanja u nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, uključujući korištenje izvora energije i zajedničke privredne projekte“.

20. Ustavni sud, razmatrajući tekst osporenog Sporazuma, uočava da su odredbe na koje ukazuje podnosilac zahtjeva date u članu 2. Sporazuma uopćene, i, prema mišljenju Ustavnog suda, za njihovu provedbu potrebno je donijeti anekse Sporazuma, koji će biti sastavni dio Sporazuma, kako to, uostalom, predviđa član 10. odnosno 11. Sporazuma. Ustavni sud, uz saznanje daje Ured visokog predstavnika u Bili bio neposredno angažiran u “pregovorima” za donošenje ovog Sporazuma, konstatira da je i u samom Sporazumu predviđeno da će Ured visokog predstavnika u BiH biti konsultiran u pripremi aneksa ovog Sporazuma i da će nadgledati njegovu primjenu (član 9). U pitanju nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine, odnosno entiteta, Ustavni sud ukazuje na svoj stav izražen u Drugoj djelimičnoj odluci broj U 5/98/II od 18. i 19. februara 2000. godine:

"da je podjela nadležnosti regulirana, u principu, članom III/1. i 3. Ustava BiH utoliko što su nadležnosti institucija BiH nabrojane dok su, u principu, sve ostale funkcije i ovlasti koje im nisu dodijeljene - u nadležnosti entiteta. Međutim, Ustav

BiH stvara ovlasti ne samo u okviru općeg sistema podjele nadležnosti člana III. Utemeljenjem institucija države BiH, Ustav im, također, dodjeljuje manje ili više specifične ovlasti, što se može vidjeti iz člana IV/4. za Parlamentarnu skupštinu ili člana V/3. za Predsjedništvo BiH, a koje nisu nužno ponovljene u nabrojaju člana III/1. Tako je, npr., Predsjedništvu dodijeljena nadležnost civilne komande nad oružanim snagama u članu V/5.a), iako član III/1. ne navodi izričito vojna pitanja u okviru nadležnosti institucija BiH. Stoga se mora zaključiti da pitanja koja nisu izričito nabrojana u članu III/1. nisu nužno u isključivoj nadležnosti entiteta na isti način na koji entiteti mogu imati rezidualne nadležnosti u odnosu na odgovornosti institucija BiH. Ovo se vidi, npr., iz nadležnosti institucija BiH u pogledu vanjske ili vanjskotrgovinske politike, nabrojanim izričito u članu III/1. a) i b), s obzirom da entiteti, također, imaju pravo, npr., da uspostavljaju specijalne paralelne odnose sa susjednim državama, prema članu III/2.a).

2. Nadalje, Ustav BiH također uspostavlja osnovne ustavne principe i ciljeve za funkcioniranje Bosne i Hercegovine kao i katalog ljudskih prava i osnovnih sloboda koje treba shvatiti kao ustavne vodilje ili ograničenja za izvršavanje nadležnosti kako BiH tako i entiteta. Prema alineji 4. Preambule Ustava BiH, ovaj Ustav je usvojen u cilju "podsticanja općeg blagostanja i ekonomskog razvoja kroz zaštitu privatnog vlasništva i unapređenje tržišne privrede". Dalje, član I/4. Ustava garantira slobodu kretanja širom BiH i izričito navodi da ni BiH ni entiteti ne smiju "ometati punu slobodu kretanja lica, roba, usluga i kapitala širom BiH" što je neophodan preduvjet za postojanje zajedničkog tržišta. I konačno, član II/3.k) garantira pravo na imovinu u vezi sa obavezom iz stava 6. ovog člana da entiteti moraju "primjenjivati ljudska prava i osnovne slobode na koje je ukazano u stavu 2." Budući da Član I 1/3. stav 1. propisuje da "sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode..." pobrojane u nastavku, pravo na imovinu nije samo pravo kojeg se sve vlasti u BiH moraju pridržavati, već također predstavlja pozitivnu obavezu države da osigura uvjete neophodne za uživanje u ovom pravu. Član II/3, stoga, daje opću kompetenciju zajedničkim institucijama BiH za reguliranje svih pitanja pobrojanih u katalogu ljudskih prava, koja se ne mogu prepustiti isključivo entitetima, jer zaštita mora biti garantirana "svim licima na teritoriji BiH".

22. Slijedom toga, a držeći se ustavnog načela prema kojem se svi propisi moraju tumačiti u skladu s Ustavom, koliko god je to moguće, Ustavni sud smatra da se navedene odredbe koje se odnose na saradnju u oblasti privrede i korištenja prirodnih resursa, planiranja, privatizacije, denacionalizacije i suzbijanja kriminala, mogu tumačiti na način saglasan Ustavu Bosne i Hercegovine, Ustavni sud posebno naglašava, s obzirom da su navedene odredbe općeg karaktera i nisu direktno primjenjive, daje za njihovu provedbu potrebno donijeti anekse Sporazuma koji podliježu ocjeni ustavnosti, odnosno saglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine.

23. U pogledu pitanja koje se odnosi na odredbu Sporazuma o saradnji u oblasti "odbrane, na potpuno transparentan način", Ustavni sud konstatira da je u međuvremenu, na osnovu člana III/5.a) Ustava (dodatne nadležnosti), donesen Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 43/03).

Ovaj zakon regulira jedinstven odbrambeni sistem Bosne i Hercegovine, uspostavlja i definiira lanac komandovanja i ulogu svih elemenata kako bi Bosna i Hercegovina imala pun kapacitet u civilnom nadzoru i zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine, utvrđuje prava, dužnosti i postupke institucija BiH, entitetskih organa i oružanih snaga BiH za odbranu suvereniteta i teritorijalnog integriteta, političke nezavisnosti i međunarodnog subjektiviteta Bosne i Hercegovine kao i pružanje pomoći civilnim vlastima (član 1).

Ustavni sud, uz navedenu konstataciju da je donesen Zakon o odbrani Bosne i Hercegovine i uz navedeno obrazloženje stava Ustavnog suda dato za ostale odredbe člana 2. Sporazuma, zaključuje da se ova odredba Sporazuma može tumačiti na način saglasan Ustavu Bosne i Hercegovine.

24. Podnosilac zahtjeva smatra daje Sporazum u neskladu s Odlukom Ustavnog suda o konstitutivnosti sva tri naroda i na nivou entiteta, u pogledu ravnopravnosti bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika, kao i ćirilice i latinice, jer je sačinjen na "službenim jezicima Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske" i objavljen u "Službenom glasniku Republike Srpske" na srpskom jeziku, ekavskog izgovora i ćiriličnim pismom.

Ustavni sud podsjeća na svoj stav, izražen u Odluci broj U 5/98-IV od 18. i 19. augusta 2000. godine, pri ocjeni saglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine odredbe člana 7. Ustava Republike Srpske koji glasi: "U Republici je u službenoj upotrebi srpski jezik ijekavskog izgovora i ekavskog izgovora i ćirilično pismo, a latinično pismo na način određen zakonom" utvrdio: "32. Široki obim značenja "službene upotrebe" srpskog jezika i ćiriličnog pisma, i teritorijalna restrikcija službene upotrebe drugih jezika u članu 7. Ustava RS, međutim, idu mnogo dalje od per se legitimnog cilja reguliranja korištenja jezika utoliko što te odredbe imaju efekt sprječavanja uživanja u pravima iz člana II/3.m) i 5. Ustava Bosne i Hercegovine. Štaviše, one su također u suprotnosti sa članom 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud, stoga, proglašava član 7. stav 1. Ustava RS neustavnim".

Ovom odlukom Ustavnog suda "odredbe ili dijelovi odredbi Ustava RS ... za koje je Ustavni sud ocijenio da su u suprotnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine prestaju važiti danom objavljivanja ove odluke u "Službenom glasniku BiH", a prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Odlukom Visokog predstavnika o izmjenama i dopunama Ustava Republike Srpske od 19. aprila 2002. godine Amandman LXXI glasi: "Službeni jezici Republike Srpske su: jezik srpskog naroda, jezik bošnjačkog naroda i jezik hrvatskog naroda. Službena pisma su latinica i ćirilica...".

25. U tekstu Sporazuma stoji daje sačinjen na “službenim jezicima - na srpskom jeziku i ćirilničnim pismom”.

26. Ustavni sud, uz konstataciju daje Sporazum potpisan 5. marta 2001. godine, dakle, nakon donošenja Odluke Ustavnog suda, a prije objavljivanja Amandmana LXXI na Ustav Republike Srpske u “Službenom glasniku RS”, zaključuje daje, i pored pravne praznine u Ustavu Republike Srpske nastale nakon donošenja Odluke Ustavnog suda, neopravdano bilo nepostupanje Republike Srpske prema ovoj Odluci, odnosno obrazloženju Odluke Ustavnog suda broj U-5/98-IV.

Kako je u međuvremenu donesen Amandman LXXI koji govori o službenim jezicima u Republici Srpskoj, Ustavni sud je ocijenio da Sporazum treba biti objavljen i na hrvatskom i bosanskom jeziku, latiničnim pismom.

27. Iz navedenih razloga, Ustavni sud obavezuje Vladu Republike Srpske da u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” obezbijedi objavljivanje osporenog Sporazuma u “Službenom glasniku Republike Srpske” na bosanskom i hrvatskom jeziku, latiničnim pismom, što je i u skladu sa Amandmanom LXXI na Ustav RS.

VIII. Zaključak

28. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

29. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 21/02**, rješavajući apelaciju S. X, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 17, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija S. X, podnesena protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-85/99 od 16. marta 1999. godine i Općinskog suda Sanski Most broj P-248/98 od 15. decembra 1998. godine, rješenja Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-5/01 od 26. februara 2001. godine, Općinskog suda Sanski Most broj 1-45/99 od 24. juna 1999. godine i Općinskog suda Sanski Most broj 1-59/99 od 7. decembra 2000. godine, zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Odbija se kao neosnovana apelacija S. X, podnesena protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj RSŽ-126/02 od 25. septembra 2002. godine i Općinskog suda Sanski Most broj P-255/99 od 28. januara 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. T. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sanskog Mosta, kojeg zastupa N. H., advokat iz Sanskog Mosta, podnio je 18. aprila 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-85/99 od 16. marta 1999. godine, Rješenja Kantonalnog suda broj Gž-5/01 od 26. februara 2001. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-248/98 od 15. decembra 1998. godine, Rješenja Općinskog suda broj 1-45/99 od 24. juna 1999. godine i Rješenja Općinskog suda broj 1-59/99 od 7. decembra 2000. godine. Apelant je, 8. novembra 2002. godine, podnio apelaciju u istom predmetu koja je zavedena pod brojem AP 205/02 i kojom se pobijaju presude Kantonalnog suda broj RSZ-126/02 od 25. septembra 2002. godine i Općinskog suda broj P-255/00 od 28. januara 2002. godine.
2. Ustavni sud je, u smislu člana 30. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, s obzirom da se apelacije U 21/02 i AP 205/02 odnose na isto pitanje, odlučio da vodi jedan postupak i donese jednu odluku pod brojem U 21/02.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, u predmetu broj U 21/02 od Kantonalnog i od Općinskog suda zatraženo je, 18. septembra 2003. godine, da dostave odgovore na apelaciju.
4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, u predmetu broj U 21/02 i AP 205/02 od JP PTT Saobraćaj BiH Sarajevo, Direkcija PTT Bihać, zatraženo je 16. marta 2004. godine da dostavi odgovor na apelacije.
5. Kantonalni sud je, 8. oktobra 2003. godine, dostavio odgovor na apelaciju u predmetu U 21/02. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud se osvrnuo i na svoju odluku broj RSŽ-126/02 od 25. septembra 2002. godine, koja se pobija apelacijom AP 205/02.
6. Općinski sud je dostavio svoj odgovor na apelaciju 9. oktobra 2003. godine. Općinski sud je svojim odgovorom obuhvatio i Presudu broj P-255/99 od 28. januara 2002. godine, koja se pobija apelacijom broj AP-205/02.

7. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda i Općinskog suda je dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

8. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

9. Apelant je u periodu od 23. februara 1996. godine do 15. juna 1999. godine bio u radnom odnosu na određeno vrijeme u JP PTT Saobraćaj BiH Sarajevo, Direkcija PTT Bihać (u daljnjem tekstu: tuženi).

10. Tuženi je 1997. godine raspisao oglas za prijem u radni odnos na neodređeno vrijeme u kojem je pod rednim brojem 26 bilo navedeno radno mjesto montera kablovske TT linije. Apelant se prijavio na oglas i Komisija za prijem u radni odnos ga je svojom odlukom, broj 01-129-5/98 od 29. maja 1998. godine, predložila direktoru tuženog kao kandidata za navedeno radno mjesto. Direktor tuženog je, 25. juna 1998. godine, donio Odluku broj 01-380-23 o prijemu drugog kandidata na navedeno radno mjesto

11. Protiv odluke od 25. juna 1998. godine apelant je uložio prigovor, koji je odbijen Odlukom tuženog, broj 01-6158/98 od 20. augusta 1998. godine.

a) Činjenice vezane za parnični postupak pod brojem P-248/98

12. Apelant je Općinskom sudu uložio tužbu radi poništenja odluke o izboru kandidata od 25. juna 1998. godine i odluke donesene po njegovom prigovoru od 20. augusta 1998. godine. U tužbi je apelant tražio i to da sud naloži tuženom da apelanta primi u radni odnos u skladu s odlukom Komisije za prijem u radni odnos od 29. maja 1998. godine.

13. Općinski sud je, 15. decembra 1998. godine, donio Presudu broj P-248/98 kojom je poništio navedene odluke tuženog od 25. juna 1998. i 20. augusta 1998. godine. U obrazloženju presude je, *inter alia*, navedeno daje bila nezakonita odluka tuženog o izboru drugog kandidata, jer on nije ispunjavao zakonske uvjete. Tuženi je na ovu presudu uložio žalbu Kantonalnom sudu. Apelant se nije žalio na presudu.

14. Kantonalni sud je, 16. marta 1999. godine, donio Presudu broj Gž-85/99 kojom je žalbu tuženog odbio kao neosnovanu i prvostepenu presudu potvrdio.

15. Apelant je Općinskom sudu podnio prijedlog za izvršenje presude tog suda od 15. decembra 1998. godine, u kojem je tražio da se tuženom naloži da ga po navedenoj presudi primi u radni odnos u roku od 15 dana i isplati mu izgublenu zaradu počevši od 16. marta 1999. godine.

16. Općinski sud je Rješenjem broj 1-45/99 od 24. juna 1999. godine odbio kao neosnovan apelantov prijedlog za izvršenje. U obrazloženju rješenja se navodi da presudom nije određena nikakva činidba pa ni izvršenje ne može ići u tom pravcu. Dalje

se navodi da apelant postavlja zahtjev za izvršenje koji ide van okvira presude, odnosno van onoga koje je sud odlučio, stoje protivno pravilima izvršnog postupka.

17. Apelant je, 23. jula 1999. godine, ponovo podnio prijedlog za izvršenje presude Općinskog suda od 15. decembra 1998. godine. Općinski sud je, 7. decembra 2000. godine, donio Rješenje broj 1-59/99 kojim je apelantov prijedlog za izvršenje odbijen. U obrazloženju tog rješenja navode se isti razlozi za odbijanje rješenja koji su bili navedeni u Rješenju Općinskog suda broj 1-45/99 od 24. juna 1999. godine. Apelant je uložio žalbu na to rješenje.

18. Kantonalni sud je, 26. februara 2001. godine, donio Rješenje broj GŽ-5/01 kojim je apelantovu žalbu odbio i potvrdio prvostepeno rješenje. U obrazloženju je navedeno da je prvostepeni sud donio pravilnu odluku kada je odbio izvršenje, jer presuda nije podobna za izvršenje u smislu člana 20. Zakona o izvršnom postupku.

19. Tuženi je, 26. maja 1999. godine, donio odluku o poništenju dijela oglasa koji se odnosio na prijem dva izvršioca na poslove montera, koja je objavljena u sredstvima javnog informiranja 4. juna 1999. godine.

b) Činjenice vezane za parnični postupak pod brojem P-255/99

20. Apelant je pred Općinskim sudom, 20. jula 1999. godine, pokrenuo tužbom novi parnični postupak u kojem je zatražio od suda da, u skladu sa Presudom broj P-248/98 od 15. decembra 1998. godine, naloži tuženom da primi apelanta na sporno radno mjesto.

21. Općinski sud je, 28. januara 2002. godine, donio Presudu broj P-255/99 kojom je apelantov tužbeni zahtjev odbio kao neosnovan. U obrazloženju presude taj sud, između ostalog, navodi da apelant nije u zakonskom roku, u smislu odredbe člana 321. Zakona o parničnom postupku, iskoristio mogućnost podnošenja prijedloga za donošenje dopunske presude u predmetu broj P-248/98 jer je taj sud propustio da odluči o dijelu tužbenog zahtjeva, a o tužbenom zahtjevu je već raspravljeno u ranijem postupku. Također se navodi daje apelant propustio da uloži žalbu na presudu tako daje ta presuda postala pravosnažna. Sud je zaključio da je zahtjev neosnovan i zato što je odlukom direktora tuženog poništen dio oglasa koji se odnosio na sporno radno mjesto. Apelant je protiv presude uložio žalbu Kantonalnom sudu 19. februara 2002. godine.

22. Kantonalni sud je, 25. septembra 2002. godine, donio Presudu broj RSŽ-126/02 kojom je apelantovu žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu. Kantonalni sud je, u suštini, zaključio da nije bilo pravnog osnova za raspravljanje o tužbenom zahtjevu o kojem je već ranije raspravljano, a da je apelant propustio da u ranijem postupku, u predmetu broj P-248/98, iskoristi mogućnost predviđenu odredbom 231. Zakona o parničnom postupku i traži donošenje dopunske presude.

IV. Relevantni propisi

23. **Zakon o izvršnom postupku** (“Službeni list RBiH”, br. 16/92 i 13/94), koji je u skladu s članom IX/5. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine primjenjivan kao federalni zakon do donošenja Zakona o izvršnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 32/03)

“Član 1. stav 1.

Ovim zakonom određuju se pravila po kojima sud postupa radi prinudnog izvršenja sudske odluke koja glasi na ispunjenje obaveze, kao i radi obezbjeđenja potraživanja.

Član 20.

Izvršna isprava je podobna za izvršenje ako su u njoj naznačeni povjerilac i dužnik, kao i predmet, vrsta obim i vrijeme ispunjenja obaveze. [...]

Član 38.

U rješenju o izvršenju moraju biti naznačeni povjerilac i dužnik, izvršna, odnosno vjerodostojna isprava, obaveza dužnika, sredstvo i predmet izvršenja i drugi podaci koji su potrebni za provođenje izvršenja.

Rješenje kojim se prijedlog za izvršenje potpuno ili djelimično odbija mora biti obrazloženo.

Član 50.

Prigovor protiv rješenja o izvršenju može se podnijeti iz razloga koji sprečavaju izvršenje, a naročito:

[...]“

24. **Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 42/98 i 3/99)

“Član 321.

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, ili je propustio da odluči o dijelu zahtjeva, stranka može u roku od petnaest dana od prijema presude predložiti parničnom sudu da se presuda dopuni.

Nepravovremeni ili neosnovani prijedlog za dopunu presude odbacit će odnosno odbiti predsjednik vijeća bez održavanja ročišta. [...]”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

25. U apelaciji broj U 21/02 apelant ističe daje povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje zagarantirano članom II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska

konvencija). Apelant ističe povredu prava u odnosu na parnični i izvršni postupak. U odnosu na parnični postupak, apelant se u suštini žali zbog propusta prvostepenog i drugostepenog suda da odluče o dijelu njegovog tužbenog zahtjeva. Sto se tiče izvršnog postupka, apelant navodi da je povreda u tome što sud nije postupio po Zakonu o izvršnom postupku, jer nije usvojio prijedlog za izvršenje. Sud se, po mišljenju apelanta, protivno odredbi člana 50. Zakona o izvršnom postupku, upustio u pobijanje osnovanosti prijedloga za izvršenje, a što je, ustvari, pravo dužnika.

26. U apelaciji koja je u Ustavnom sudu zavedena pod brojem AP 205/02, a koja je podnesena nakon okončanja parničnog postupka pokrenutog pod brojem P-255/99, apelant navodi povredu prava na pravično suđenje jer Općinski sud nije donio presudu propisanu zakonom s obzirom da nije utvrdio na pravi način radi li se o presuđenoj stvari. Prema apelantovom mišljenju, ne radi se o presuđenoj stvari jer sud nije prethodno riješio cjelokupnu tužbu, pa se apelantu uskraćuje pravo da se o njegovoj tužbi odluči.

27. Apelant se žali na povredu prava na rad, ističući da, iako je u sudskom postupku dokazano daje tuženi postupao nezakonito u izboru kandidata, apelant nije uspio ostvariti pravo da bude izabran na radno mjesto za koje je ispunjavao zakonske uvjete.

28. Apelant smatra da je povrijeđeno i njegovo pravo na imovinu koje je garantirano članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer mu je prestao radni odnos samo iz razloga tužbe, odnosno nije mu omogućeno da radi, izložen je troškovima i umanjenju svoje imovine.

29. Apelant, također, navodi daje povrijeđen član 14. Evropske konvencije, jer je tuženi u povoljnijem položaju od apelanta s obzirom na položaj tuženog u društvu, te vrstu usluga koju tuženi pruža i njihov utjecaj na političke strukture.

30. Apelant još ističe i povredu prava na efektivan pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije i povredu člana 17. Evropske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

31. U svom odgovoru na apelaciju U 21/02 od 2. augusta 2002. godine Kantonalni sud navodi daje pred tim sudom rješavan predmet povodom apelantove žalbe na Rješenje o izvršenju Općinskog suda broj 1-59/99 od 7. decembra 2000. godine. Prema mišljenju tog suda i prvostepena i drugostepena odluka su donesene na zakonit način i nisu povrijeđena apelantova prava. Kantonalni sud ponavlja obrazloženje koje je dao u svojoj odluci broj GZ-5/01 od 26. februara 2001. godine. U svom dopisu od 30. septembra 2003. godine Kantonalni sud se osvrnuo i na svoju odluku broj RSZ-126/02 od 25. septembra 2002. godine, koja je predmet pobijanja apelacije AP 205/02, ističući da su i u ovoj odluci prvostepeni i drugostepeni sudovi pravilno odlučili i da su neosnovani apelantovi navodi o povredi njegovih prava.

32. Općinski sud, u svom odgovoru na apelaciju broj U 21/02, navodi kronološki činjenice u parničnim predmetima koji su vođeni pred tim sudom, br. P-248/98 i P-255/99, kao i činjenice vezane za izvršni postupak koji je vođen pod brojem 1-45/99 i 1-59/99. Općinski sud se nije izjasnio o apelantovim navodima u vezi sa povredom ljudskih prava.

33. Tuženi nije dostavio odgovor na apelaciju.

VI. Dopustivost

34. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

35. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

36. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelant odlučuje da li će koristiti pravni lijek, bez obzira da li se radi o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stavom 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

a) Dopustivost apelacije broj U 21/02

37. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacije koja je kod Ustavnog suda zavedena pod brojem U 21/02 su Presuda Kantonalnog suda broj Gž-85/99 od 16. marta 1999. godine i Presuda Općinskog suda broj P-248/98 od 15. decembra 1998. godine.

38. Ustavni sud treba, u smislu principa izraženog u tački 36. ove odluke, ustanoviti koji je posljednji pravni lijek u apelantovom slučaju bio efektivan i adekvatan, odnosno koja je odluka u konkretnom slučaju konačna. Ustavni sud primjećuje daje posljednji redovni pravni lijek u ovom parničnom postupku bila žalba na presudu Općinskog suda od 15. decembra 1998. godine. Apelant nije iskoristio ovaj pravni lijek, odnosno nije podnio žalbu na tu presudu, a žalbu je podnio samo tuženi. Proizlazi daje apelacija u ovom dijelu nedopustiva zbog neiscrpjivanja pravnih lijekova u skladu s članom 16. stav 1. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

39. Ustavni sud primjećuje da se apelacijom broj U 21/02 dalje pobija Rješenje Kantonalnog suda broj GŽ-5/01 od 26. februara 2001. godine, kojim je odbijena žalba na Rješenje Općinskog suda broj 1-59/99 od 7. decembra 2000. godine. Tim rješenjem Općinskog suda je odbijen kao neosnovan apelantov prijedlog za izvršenje presude Općinskog suda od 15. decembra 1998. godine. S obzirom daje apelacija podnesena 18. aprila 2001. godine, može se zaključiti daje ovaj dio apelacije blagovremen u smislu člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Međutim, Ustavni sud smatra daje potrebno pojasniti status izvršnog postupka u smislu prava na pristup sudu koji garantira član 6. stav 1. Evropske konvencije, a u vezi sa parničnim postupkom, kako bi se došlo do pravilnog zaključka o dopustivosti ovog dijela apelacije.

40. Naime, Ustavni sud podsjeća na već izražen stav Evropskog suda za ljudska prava da izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora biti posmatrano kao integralni dio "suđenja" u smislu člana 6. Evropske konvencije. Evropski sud je već prihvatio taj princip u predmetima koji se tiču dužine postupka (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Di Pede protiv Italije i Zappia protiv Italije*, od 26. septembra 1996. godine, Izvještaji o presudama i odlukama 1996-IV, st. 16-24). Međutim, Ustavni sud, isto tako, podsjeća na jurisprudenciju bivše Komisije za ljudska prava, kojom je ustanovljeno da odluke sudova koje se tiču izvršenja ne potpadaju pod član 6. Evropske konvencije, osim ako se njima utvrđuju nova građanska prava koja se tiču podnosioca apelacije (*mutatis mutandis*, vidi odluku bivše Komisije za ljudska prava, od 1. jula 1991. godine, *K. protiv Švedske*, broj 13800/88, OI 94).

41. Ustavni sud primjećuje daje apelantov prijedlog za izvršenje presude Općinskog suda broj P-248/98 od 15. decembra 1998. godine odbijen jer je izlazio van okvira same presude. Naime, svojom presudom Općinski sud je poništio sporne odluke koje je donio tuženi u postupku prijema na radno mjesto, a apelant je tražio da se presuda izvrši tako da ga tuženi ponovo primi na posao i isplati mu naknadu štete. Općinski sud nije mogao u ovom smislu provesti izvršenje, jer taj sud nije u parničnom postupku o tom dijelu tužbenog zahtjeva niti rješavao. Kako apelant nije podnio žalbu na tu presudu Općinskog suda, iako je takva mogućnost postojala, on je propustio da na taj način ishodi odluku koja bi bila izvršna u onom smislu u kojem je to apelant tražio u svom prijedlogu.

42. S obzirom na princip izražen u tački 40. ove odluke, Ustavni sud smatra da u konkretnom predmetu izvršni postupak, u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, predstavlja sastavni dio suđenja, odnosno postupka. Međutim, predmet izvršenja je bila presuda koja nije bila izvršna, kako je to već istaknuto u tački 41. ove odluke. U ovom izvršnom postupku, dakle, nije se odlučivalo o građanskim pravima apelanta, već o njegovim pravima u parničnom postupku koji je za apelanta okončan presudom Općinskog suda od 15. decembra 1998. godine, jer na tu presudu on nije podnio žalbu. S obzirom da je apelacija u odnosu na taj parnični postupak nedopustiva zbog

neiscrpljivanja pravnih lijekova, posljedica tog propusta je neosnovanost zahtjeva za vođenje izvršnog postupka, pa je i ovaj dio apelacije nedopustiv iz istog razloga.

b) Dopustivost apelacije broj AP 205/02

43. Predmet osporavanja apelacije AP 205/02 su Odluka Kantonalnog suda broj RSZ-126/02 od 25. septembra 2002. godine i Odluka Općinskog suda broj P-255/99 od 28. januara 2002. godine, protiv kojih nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Apelacija je podnesena Ustavnom sudu 8. novembra 2002. godine, dakle u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

44. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija broj AP 205/02 ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

45. Apelant pobija navedene sudske odluke tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant, također, ističe povredu prava na efikasan pravni lijek iz člana 13, kao i člana 17. Evropske konvencije.

a) Pravo na pravično suđenje - član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije

Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)
e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom "

Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

'7. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

46. Ustavni sud podsjeća daje, u skladu sa dosadašnjom praksom Ustavnog suda, nadležnost Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničena samo na "pitanja sadržana u Ustavu". Ustavni sud nije nadležan da ocjenjuje utvrđeno

činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redovni sudovi, osim u slučaju kada odlukama redovnih sudova dođe do kršenja ustavnih prava. To će biti slučaj kada se odlukom redovnog suda ustavna prava pojedinca zanemare ili pogrešno primijene, kada se zakon očito proizvoljno primijeni, kada je primijenjeni zakon sam po sebi neustavan ili kada dođe do povrede osnovnih principa pravičnog postupka (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na efektivni pravni lijek i u drugim slučajevima).

47. Ustavni sud primjećuje da se apelant žali daje Općinski sud pogrešno primijenio zakon u postupku P-255/99, koji je u vezi s postupkom koji je vođen pred tim sudom pod brojem P-248/98, kao i žalbenom postupku koji je vođen pred Kantonalnim sudom. Apelant, naime, navodi da su Općinski i Kantonalni sud trebali odlučiti o njegovom tužbenom zahtjevu jer se nije radilo o presuđenoj stvari. Naime, sud je u postupku broj P-255/99 odbio apelantov tužbeni zahtjev kao neosnovan jer je o tom zahtjevu već raspravljano u ranijem postupku u predmetu P-248/99, a apelant je propustio uložiti žalbu na tu presudu. Ustavni sud podsjeća daje apelant u ranijem parničnom postupku, broj P-248/98, propustio iscrpiti pravne lijekove jer nije uložio žalbu na prvostepenu presudu Općinskog suda. Ustavni sud, također, primjećuje i to daje apelant propustio iskoristiti zakonsku mogućnost podnošenja prijedloga za donošenje dopunske presude kojom bi sud obavezao tuženog da ga primi na posao. Dakle, u vezi s apelantovim navodima da su Općinski sud i Kantonalni sud trebali odlučiti o njegovom tužbenom zahtjevu, Ustavni sud primjećuje da je apelant propustio iskoristiti sve zakonske mogućnosti kojima je takvu situaciju mogao ispraviti, zbog čega je postupak rezultirao presudama kojima apelant nije zadovoljan.

48. Dalje se apelant žali na to daje Općinski sud zaključio daje njegov tužbeni zahtjev neosnovan i zato što je tuženi u međuvremenu poništio oglas za prijem na sporno radno mjesto koje je bilo predmet njegovog tužbenog zahtjeva. Apelant smatra da sud nije pravilno utvrdio činjenice i nije se upustio u ispitivanje zakonitosti poništenja tog oglasa. Ustavni sud se, u smislu tačke 46. ove odluke, neće upuštati u pitanje na koji je način sud utvrdio činjenice u predmetu, a ne proizlazi daje Općinski sud očigledno proizvoljno primijenio zakon, niti daje povrijeđeno neko apelantovo ustavno pravo.

49. Ustavni sud zaključuje da, u ovom postupku, Kantonalni i Općinski sud nisu povrijedili apelantovo pravo na pravično suđenje predviđeno članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

**b) Pravo na imovinu član II/3.k) Ustava i član 1. Protokola broj 1
uz Evropsku konvenciju**

Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu... ”.

Član 1. stav 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava...”

50. Apelant navodi i povredu prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer nije mu omogućeno da radi, izložen je troškovima i umanjenju svoje imovine.

51. Ustavni sud podsjeća da pojam “imovina”, koji se javlja u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne treba tumačiti na restriktivan način, nego taj pojam treba shvatiti tako da uključuje i stečena prava pojedinca, kao što su novčana potraživanja i druge ekonomske vrijednosti. S druge strane, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, ali ne uključuje prava ili očekivanja na stjecanja imovine u budućnosti, npr. kroz nasljedstvo (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Marcks protiv Belgije*, tom 31. stav 50).

52. S obzirom da se apelant u suštini žali zbog nemogućnosti da stiče imovinu u budućnosti, jer mu je onemogućeno da radi, Ustavni sud zaključuje da nije došlo do povrede prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

c) Pravo na rad

53. Apelant navodi u svojoj apelaciji daje ostao bez posla i daje odlukama suda povrijeđeno njegovo pravo na rad.

54. Ustavni sud podsjeća da Evropska konvencija ne garantira pravo na rad kao takvo (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Glaserapp* od 28. septembra 1984. godine, serija A, broj 104, tačka 48). Žalbeni navodi apelanta bi mogli, eventualno, spadati u okvir člana 6. stav 1. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, koji glasi:

“Države potpisnice ovog Pakta priznaju pravo na rad, koje podrazumijeva pravo svakog lica da dobije mogućnost da obezbijedi sebi sredstva za život slobodno izabranim ili prihvaćenim radom, te će preduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu ovog prava.”

55. Ustavni sud podsjeća na svoj već izražen stav da obaveze države iz člana 6. stav 1. Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, nisu takve da bi u konkretnom slučaju, samim pozivanjem na eventualnu povredu te odredbe, dovele do

pokretanja postupka pred Ustavnim sudom. Ustavni sud smatra da odredba člana 6. stav 1. ovog pakta podrazumijeva obavezu države da do najviše mogućnosti svojih raspoloživih sredstava poradi na tome da se postepeno postigne puno ostvarenje prava na rad svim pogodnim sredstvima, uključujući napose zakonodavne mjere, kao i obavezu da će se zajamčiti da se to pravo vrši bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 23/03 od 24. oktobra 2003. godine). Proizlazi daje apelacija u ovom dijelu neosnovana.

d) Članovi 13, 14. i 17. Evropske konvencije

56. U svjetlu zaključaka Ustavnog suda u odnosu na član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije, kao i član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud smatra da apelantove žalbe zbog navodnih povreda čl. 13, 14. i 17. Evropske konvencije, nije neophodno razmatrati.

VIII. Zaključak

57. Na osnovu člana 16. stav 2. tačka 17. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

58. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 46/02**, rješavajući apelaciju **J. J. i M. J.** sa Ilidže, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija J. J. i M. J. sa Ilidže, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 216/00 od 3. aprila 2001. godine.

Odluku objavit u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. J. J. i M. J. (u daljnjem tekstu: apelanti) sa Ilidže, koje zastupa H. J., advokat iz Sarajeva, podnijeli su 18. augusta 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev.216/00 od 3. aprila 2001. godine. Apelanti su, podneskom od 7. januara 2003. godine, dopunili svoju apelaciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, 8. novembra 2002. godine zatraženo je od Vrhovnog suda i od Grada Sarajeva, koji je bio druga stranka u postupku u kojem je donesena presuda koja se pobija apelacijom, da odgovore na apelaciju. Vrhovni sud je 13. novembra 2002. godine dostavio spis u predmetu broj Rev. 216/00, ali nije odgovorio na apelaciju, što nije učinio ni Grad Sarajevo.

III. Činjenično stanje

3. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

4. Apelanti su, 6. septembra 1985. godine, podnijeli tužbu protiv Grada Sarajeva radi naknade štete pričinjene nezakonitim radom Sekretarijata za urbanističku regulativu Grada Sarajeva. Isticali su da su u 1971. godini podnijeli zahtjeve spomenutom Sekretarijatu radi izdavanja urbanističke saglasnosti za izgradnju porodičnih kuća u naselju Lužani - Ilidža, za koje je urbanističkim planskim dokumentom, donesenim 1968. godine, bila predviđena izgradnja 120 porodičnih kuća i neki objekti društvenog standarda. Zbog toga nije bilo zakonske smetnje da njihovi zahtjevi budu pozitivno riješeni prema odredbama Zakona o upravnom postupku u zakonskom roku od 30 dana. Oni su, računajući da će dobiti urbanističke saglasnosti, podigli porodične stambene zgrade, kao što su to učinili i neki drugi građani koji su dobili urbanističke saglasnosti (R. P, P B, K. M.). Općina Ilidža je 1981. godine izvršila eksproprijaciju svih stambenih porodičnih zgrada u naselju, ali su naknadu dobila samo ona lica koja su imala urbanističku saglasnost, dok oni (apelanti) nisu dobili naknadu zato što nisu imali urbanističku saglasnost. Smatrali su, stoga, daje za štetu koju su time pretrpjeli odgovoran tuženi Grad Sarajevo, jer je njegov organ (Sekretarijat za urbanističku regulativu) u odnosu na apelante postupao nezakonito.

5. Osnovni sud II u Sarajevu, Presudom broj P-151/87 od 27. februara 1990. godine, odbio je tužbene zahtjeve apelanata kao neosnovane.

6. Viši sud u Sarajevu, rješavajući žalbu apelanata protiv Presude Osnovnog suda II u Sarajevu broj P-151/87 od 27. februara 1990. godine, svojim Rješenjem broj GŽ-2533/90 od 10. aprila 1991. godine, ukinuo je osporenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje. Ukazano je, posebno, na propust prvostepenog suda koji se uopće nije osvrtao na tvrdnju apelanata da su druga lica u isto vrijeme i po istom urbanističkom planu dobila urbanističke saglasnosti, te da u tom pogledu nije provodio nikakve dokaze.

7. Osnovni sud II u Sarajevu, postupajući prema Rješenju Višeg suda u Sarajevu broj GŽ-2533/90 od 10. aprila 1991. godine, nakon provedenog dokaznog postupka, Presudom broj P-1797/91 od 11. februara 1992. godine obavezao je tuženi Grad Sarajevo da, na ime naknade štete, isplati i to apelantu J. J. 5,628.998 dinara, a M. J. 10,218.454 dinara, sve sa kamatom po Članu 1. Zakona o visini stope zatezne kamate, od 11. februara 1992. godine pa do isplate, kao i troškove parničnog postupka u iznosu od 552.300 dinara. Osnovni sud II u Sarajevu je presudu zasnovao na činjenicama da je u vrijeme kada su tužitelji (apelanti) podnijeli zahtjeve za urbanističku saglasnost (apelant J. J. 16. augusta 1971. godine, a apelant M. J. 14. jula 1971. godine) postojao urbanistički plan za naselje Lužani, ali njihovi zahtjevi nikada nisu riješeni iz različitih razloga (za apelanta J. J. je navedeno daje u toku izrada novog programa za područje Lužani, a za apelanta M. J. da konkretna parcela spada u područje za koje nije donesen urbanistički plan), kao i da su neka lica (P B, R. P i K. M.) ostvarila pravo na pravičnu naknadu za svoje stambene objekte koji su eksproprirani u 1981. godini i to isključivo zbog toga što su posjedovali urbanističku saglasnost, a da apelanti nisu u redovnom postupku ostvarili pravo na naknadu zato što nisu posjedovali urbanističku saglasnost. Prema mišljenju ovog suda, nezakonitim postupanjem organa tuženog Grada Sarajeva, koji zahtjeve tužitelja nije riješio u zakonskom roku, odgovoran je za štetu pričinjenu apelantima saglasno odredbama člana 199. Ustava SFRJ i člana 210. Ustava SRBiH.

8. Viši sud u Sarajevu je, Presudom broj GŽ-261/95 od 16. januara 1996. godine, uvažio žalbu tuženog Grada Sarajeva, te je preinačio prvostepenu presudu i tužbeni zahtjev apelanata odbio u cijelosti. Viši sud u Sarajevu je svoju odluku zasnovao na stavu da su urbanistička saglasnost i građevinska dozvola uvjet za započinjanje gradnje i da se izgradnja stambenih objekata bez ispunjenja navedenog uvjeta smatra bespravnom, a lica koje je tako postupilo se izložilo riziku sa pravnim posljedicama, te mu se po zakonu ne može priznati pravo na naknadu štete zbog nezakonitog rada organa uprave. S tim u vezi, navodi se i da je odredbom člana 218. Zakona o upravnom postupku strankama pružena zaštita tako što, ukoliko se u zakonom propisanom roku zahtjev ne riješi, stranke imaju mogućnost izjaviti žalbu drugostepenom organu zbog šutnje administracije, a zatim i da eventualno pokrenu upravni spor radi ishoda konačnog rješenja o zahtjevu. Međutim, apelanti to nisu učinili i nisu iskoristili zakonske mogućnosti nego su, pošto su otpočeli s gradnjom stambenih objekata bez urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole, podnijeli zahtjev radi pribavljanja urbanističke saglasnosti. Navodi se, dalje, da utvrđenje prvostepenog suda da

je izvjestan broj građana u naselju Lužani nakon usvajanja Regulacionog plana iz 1968. godine, na osnovu rješenja o dodjeli zemljišta ili priznanja prava prvenstva izgradnje, podizao stambene objekte bez građevinske dozvole u periodu od 15. februara 1968. godine pa dalje i da su ti objekti tretirani kao legalno izgrađeni, kao i da su na osnovu istog planskog dokumenta rješavani zahtjevi za izdavanje urbanističke saglasnosti, ne mogu predstavljati osnovu po kojoj bi se apelantima priznalo pravo na naknadu štete zbog nezakonitog postupanja organa uprave, jer se ne radi o identičnim slučajevima.

9. Apelanti su protiv Presude Višeg suda u Sarajevu broj GŽ-261/95 od 16. januara 1996. godine izjavili reviziju zbog pogrešne primjene materijalnog prava. Vrhovni sud je, Presudom broj Rev-216/00 od 3. aprila 2001. godine, odbio reviziju smatrajući, kao i drugostepeni sud, da se odluka prvostepenog suda ne može zasnivati na analogiji, kod nesporne činjenice da se tužioci (apelanti) nisu ponašali u smislu člana 218. Zakona o upravnom postupku, tj. nisu kod nadležnog organa, postupanjem, iscrpili propisane zakonske mogućnosti i dovršili upravni postupak povodom svojih zahtjeva za izdavanje urbanističke saglasnosti i građevinske dozvole pa ni vodili, eventualno, upravni spor te da su se, gradeći bez odgovarajuće dokumentacije, sami doveli u situaciju da nemaju pravo na naknadu štete. U presudi Vrhovnog suda se, dalje, navodi da ni revizija ne osporava činjenicu da tužioci (apelanti) nisu imali valjanu dokumentaciju za gradnju stambenih objekata, kao ni činjenicu da se nisu upustili u zakonom predviđeni upravni postupak za dobivanje te dokumentacije, dok ostale prigovore revizija svodi na to da su tužioci (apelanti) dovedeni pred gotov čin rušenja zato što je u pozadini svega bila namjera promjene Regulacionog plana iz 1968. godine, što je i učinjeno 1973. godine. Vrhovni sud je smatrao da ovi navodi revizije predstavljaju prigovor pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pa ih nije ni procjenjivao, jer se iz tog razloga revizija ne može izjaviti (član 386. stav 2. Zakona o parničnom postupku).

IV. Relevantne odredbe

10. Apelanti su se u postupcima pred redovnim sudovima pozivali na ustavne odredbe koje su bile na snazi u vrijeme kada je nastala situacija na koju se odnose njihovi tužbeni zahtjevi. Tako je članom 210. Ustava SR Bosne i Hercegovine bilo utvrđeno da svako lice ima pravo na naknadu štete koju mu u vezi sa obavljanjem službe ili druge djelatnosti državnog organa, odnosno organizacije koja vrši poslove od javnog interesa, pričinu svojim nezakonitim ili nepravilnim radom lice ili organ koji vrši tu službu ili djelatnost, te daje štetu dužna naknaditi društveno-politička zajednica, odnosno organizacija u kojoj se vrši djelatnost ili služba, a ovlašteni ima pravo da, u skladu sa zakonom, zahtijeva naknadu i neposredno od lica koje je pričinilo štetu. Identične odredbe bile su sadržane i u članu 199. Ustava SFRJ.

11. U vrijeme kada su apelanti otpočeli i dovršili izgradnju predmetnih stambenih objekata, bili su na snazi slijedeći propisi:

- **Odluka o izgradnji objekata građana i građanskih pravnih lica, kao i svih privremenih objekata na području grada Sarajeva** (“Službeni glasnik sreza Sarajevo”, broj 12/63). Prema ovoj odluci pod objektima građana podrazumijevaju se porodične zgrade ... (član 2); izgradnja objekata iz Članova 2. i 4. ove odluke dozvoljena je samo na površinama koje su posebnim propisima određene za takvu izgradnju (član 5); izvođenju objekata ne smije se pristupiti bez odobrenja za gradnju ... (član 6); prijedlog za izdavanje odobrenja za izgradnju podnosi investitor nadležnom organu preko Ureda za urbanizam; uz prijedlog za izdavanje odobrenja za izgradnju investitor je dužan podnijeti: 1. tehničku dokumentaciju; 2. ugovor o davanju zemljišta na korištenje; 3. potvrdu daje predviđena izgradnja u skladu s prostornim planom, ako se radi o zemljištu van užeg građevinskog reiona (član 9); potvrda daje objekt u skladu s prostornim planom sadrži, između ostalog, prijedlog parcelacije, izvod iz urbanističkog rješenja sa ucrtanim objektom i drugim elementima, a potvrdu izdaje Ured za urbanizam (član 10); Ured za urbanizam, nakon provjere tehničke dokumentacije i ocjene je li ona u skladu s datim uvjetima i Regulacionim planom, dostavit će kompletan predmet organu nadležnom za izdavanje odobrenja za izgradnju uz naznaku je li tehnička dokumentacija ispravna. Prijedlog za izdavanje odobrenja za izgradnju mora se riješiti u roku od mjesec dana od dana njegove predaje Uredu za urbanizam, a rješenje o prijedlogu dostavlja se investitoru preko Ureda za urbanizam (član 12. st. 1. i 2); odobrenje za izgradnju izdaje organ uprave općinske skupštine nadležan za poslove građevinarstva (član 13). Protiv rješenja kojim se uskraćuje izdavanje odobrenja za izgradnju može se izjaviti žalba organu nadležnom za poslove građevinarstva skupštine sreza Sarajevo (član 14); investitor je dužan prijaviti organu iz člana 13. ove odluke dan otpočinjanja radova na izgradnji objekta i to najmanje na osam dana prije njihovog početka (član 16); svako izvođenje objekta bez izdatog odobrenja za izgradnju smatra se bespravnim građenjem (član 37).

- **Zakon o općem upravnom postupku** (“Službeni list SFRJ”, broj 47/86) propisivao je da, kad se postupak pokreće povodom zahtjeva stranke ... a prije donošenja rješenja, nije potrebno provoditi poseban ispitni postupak niti postoje drugi razlozi zbog kojih se ne može donijeti rješenje bez odgađanja (rješenje prethodnog pitanja i dr.), nadležni organ je dužan donijeti rješenje i dostaviti ga stranci što prije, a najkasnije u roku od mjesec dana računajući od dana predaje urednog zahtjeva ..., ako posebnim propisima nije određen kraći rok..., a ako nadležni organ protiv čijeg je rješenja dozvoljena žalba ne donese rješenje i ne dostavi ga stranci u propisanom roku, stranka ima pravo žalbe kao da je njezin zahtjev odbijen (član 218); protiv rješenja donesenog u prvom stepenu stranka ima pravo žalbe ... (član 223); odredbe ovog zakona, koje se odnose na rješenje, dosljedno se primjenjuju i na rješenje koje se donese po žalbi.

(Identične odredbe su u suštini sadržane i u Zakonu o preuzimanju Zakona o općem upravnom postupku u Republici Bosni i Hercegovini “Službeni list RBiH”, br. 2/92, 16/92,13/93,13/94 i u Zakonu o upravnom postupku “Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 2/8 i 48/99).

- **Zakon o upravnim sporovima** ("Službeni list SFRJ", broj 21/65), koji je bio na snazi do 1. jula 1977. godine, propisivao je da radi osiguranja sudske zaštite prava građana kao i radi osiguranja zakonitosti, sudovi u upravnim sporovima odlučuju o zakonitosti akata kojima državni organi i organizacije, u vršenju javnih ovlaštenja, rješavaju o pravima i obavezama u pojedinačnim upravnim stvarima (član 1); pravo pokretanja upravnog spora ima pojedinac, ili pravno lice ako smatra da mu je upravnim aktom povrijeđeno kakvo pravo ili neposredni lični interes zasnovan na zakonu (član 2. stav 1); upravni spor može se pokrenuti protiv upravnog akta koji je donijet u drugom stepenu (član 7. stav 1); upravni spor može se pokrenuti i kad nadležni državni organ nije donio nikakav akt, a ovaj zakon ovlaštava stranku da postupi kao da je od traženja odbijena (član 8); ako drugostepeni državni organ nije u roku od 60 dana, ili u posebnim propisom određenom kraćem roku, donio rješenje o žalbi stranke protiv prvostepenog rješenja, a ne donese ga ni u daljnjem roku od sedam dana po ponovljenom traženju, stranka može pokrenuti upravni spor kao da joj je žalba odbijena, a ako prvostepeni organ, protiv čijeg akta ima mjesta žalbi, nije u roku od 60 dana ili u posebnim propisom određenom kraćem roku donio nikakvo rješenje o zahtjevu, stranka ima pravo obratiti se sa svojim zahtjevom drugostepenom organu, a protiv rješenja drugostepenog organa stranka može pokrenuti upravni spor, a može ga pod uvjetima iz stava 1. ovog člana pokrenuti i ako ovaj organ ne donese rješenje (član 26. st. 1. i 3).

12. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni list RBiH", br. 2/92 i 13/94) propisivao je da sud presudom odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja (član 325. stav 1); protiv presude donijete u prvom stepenu stranke mogu izjaviti žalbu o kojoj odlučuje drugostepeni sud (član 348); drugostepeni sud će presudom preinačiti prvostepenu presudu, između ostalog, ako smatra daje činjenično stanje u prvostepenoj presudi pravilno utvrđeno, ali da je prvostepeni sud pogrešno primijenio materijalno pravo (član 373. tačka 4); protiv pravosnažne presude, donesene u drugom stepenu, stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostavljanja prepisa presude (član 382. stav 1); revizija se može izjaviti, između ostalog, zbog pogrešne primjene materijalnog prava, a ne može se izjaviti zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (član 385. stav 1. tačka 3. i stav 3); revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u onom dijelu u kojem se ona pobija revizijom i u granicama razloga navedenih u reviziji, pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu odredbi parničnog postupka iz člana 354. stav 2. tačka 10. ovog zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava (član 386).

Zakon o parničnom postupku ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 42/98 i 3/99), koji je bio na snazi u vrijeme donošenja presude Vrhovnog suda kojom je odlučeno o reviziji apelanata, propisivao je da će se o reviziji izjavljenoj protiv pravosnažne odluke drugostepenog suda u postupku koji je pokrenut prije stupanja na snagu ovog zakona, rješavati prema pravilima parničnog postupka koja su važila do dana stupanja na snagu ovog zakona (član 495. stav 3).

V. Apelacija

13. Apelanti se žale da su osporenim Presudom Vrhovnog suda broj Rev-216/00 od 3. aprila 2001. godine, kojom je odbijena njihova revizija protiv drugostepene Presude Višeg suda u Sarajevu, broj Gž-261/95 od 16. januara 1996. godine, "bez razmatranja revizije kao cjeline", ostali u ovom predmetu bez sudske zaštite, protivno principima jednakosti i ravnopravnosti građana u njihovim ličnim i imovinskim pravima, zagarantiranim Ustavom Bosne i Hercegovine i brojnim međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima.

Apelanti navode daje Vrhovni sud reviziju odbio (a ne odbacio) iz procesnih razloga, smatrajući pogrešno daje ona uložena zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, što je samo konstatirano u zadnjoj rečenici presude, pa iz tog razloga ostali navodi revizije nisu ni procjenjivani, a kako Vrhovni sud iz navedenih razloga uopće nije procjenjivao sadržaj revizije drugostepene i prvostepene presude, a niti dokaze na kojima se temelje presude, proizlazi da su apelanti ostali u ovom predmetu bez sudske zaštite. Polazeći od toga da je jednakost i ravnopravnost građana u njihovim ličnim i imovinskim pravima zagarantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim konvencijama o ljudskim pravima, apelanti ne vide razloge zašto ova zaštita nije pružena i njima u ovom sporu. Ističu da je pravna osnova tužbe i tužbenog zahtjeva, koje Vrhovni sud nije ni procjenjivao, niti se o njima izjasnio, zasnovana na tada važećim ustavnim odredbama koje govore o bezuvjetnoj odgovornosti društveno-političke zajednice za štetu koju pričinio bilo kome nezakonitim radom lica zaposlenih u organima te zajednice, o čijoj odgovornosti, iz istih razloga, govore i član 218. Zakona o parničnom postupku, kao i član 12. Odluke o izgradnji objekata građana na području grada Sarajeva, iz 1963. godine, na koje su se pozvali.

Apelanti dalje navode da su 1971. godine, prema Regulacionom planu naselja Lužani iz 1968. godine, podnijeli zahtjev za izdavanje urbanističke saglasnosti, koja im formalno nije izdata, iako je na licu mjesta utvrđeno da ispunjavaju uvjete, dok je nekim drugim građanima u zakonskom roku od 30 dana izdata urbanistička saglasnost; sva ova lica, uključujući i apelante, otpočeli su i završili gradnju porodičnih kuća i u zgrade uselili prije izmjene Regulacionog plana novembra 1973. godine; sva lica koja su imala urbanističku saglasnost (a ne i dozvolu za građenje) prilikom eksproprijacije stambenih objekata 1981. godine dobila su naknadu, izuzev apelanata, i to zato što apelanti nisu imali urbanističku saglasnost. Kako su u postupku eksproprijacije odbijen zahtjev apelanata za naknadu, podnijeli su odštetnu tužbu protiv tuženika Grada Sarajeva, jer su nezakonitim i nepravilnim radom službenika tuženika ostali bez urbanističke saglasnosti kao jedinog uvjeta za dobijanje naknade u postupku eksproprijacije.

Konačno, apelanti prigovaraju stavu Višeg suda u Sarajevu, protiv čije presude su izjavili reviziju, da oni nisu iskoristili mogućnosti za zaštitu svojih prava prema članu 218. Zakona o upravnom postupku, jer takav stav nema uporišta u spisu iz kojeg je vidljivo da

apelant J. J. nikada nije primio odbijajuće rješenje za svoj zahtjev za urbanističku saglasnost za gradnju porodične kuće poslije izmjene Regulacionog plana 1973. godine, a u predmetu o zahtjevu apelanta M. J. za izdavanje urbanističke saglasnosti postupak je prekinut, a njegova žalba na rješenje o prekidu postupka je odbijena. Osim toga, ovaj drugostepeni sud uopće nije procijenio rješenja Republičke uprave za imovinsko-pravne poslove, zasnovana na odlukama Vrhovnog suda u predmetima M. K. i B. P., u kojima je zauzet pravni stav da imaju pravo na naknadu u postupku eksproprijacije jer su imali rješenja o urbanističkoj saglasnosti. Apelanti smatraju da su nezakonitim radom organa tuženog ostali bez rješenja o urbanističkoj saglasnosti te da im je, stoga, tuženi dužan naknaditi štetu koju su pretrpjeli eksproprijacijom njihovih objekata bez naknade.

14. Apelanti su u dopuni apelacije priložili rješenje organa uprave na čiji se pravni stav pozivaju.

VI. Dopustivost

15. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, "*Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini*".

17. Prema članu 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, "*Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio*".

a) Nadležnost Ustavnog suda *ratione temporis*

18. Nadležnost Ustavnog suda *ratione temporis* je princip ograničen na vrijeme nakon 13. decembra 1995. godine kada je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na snagu. U konkretnom slučaju apelanti su 1985. godine pokrenuli postupak o svojim pravnim zahtjevima za naknadu štete, koji se odnose na situaciju koja se ranije desila i okončala, te ne spadaju u jurisdikciju Ustavnog suda *ratione temporis*. Međutim, osnovni predmet apelacije je presuda Vrhovnog suda, kojom je konačno odlučeno o pravnim zahtjevima apelanata i koja je, kao i drugostepena presuda Višeg suda u Sarajevu od 16. juna 1996. godine, donesena u okviru vremenske nadležnosti Ustavnog suda. Ustavni sud, stoga, ima nadležnost, u skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, da odluči o apelaciji protiv Presude Vrhovnog suda broj Rcv.216/00 od 3. aprila 2001. godine. Događaji, kao i postupci koji su vođeni do stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, mogu se uzeti u obzir ukoliko je neophodno da se ocijeni ustavnost osporene presude.

19. Ustavni sud posebno ističe da predmet osporavanja pred Ustavnim sudom nisu odluke donesene u postupku eksproprijacije predmetnih stambenih objekata, a niti postupak izdavanja urbanističkih saglasnosti i građevinskih dozvola za izgradnju tih objekata, pa se ne postavlja pitanje eventualnog kontinuiranog kršenja ljudskih prava apelantata, iako su posljedice tih postupaka bile razlog za pokretanje sudskog spora radi naknade štete. Međutim, i da jesu predmet osporavanja, za razmatranje apelacije u tom smislu smetnja bi bila neiscrpljivanja pravnih lijekova, jer apelanti nisu koristili zakonske mogućnosti pravnih lijekova u upravnom postupku i u upravnom sporu, predviđene za slučajeve “šutnje administracije” (vidi tač. 11. i 17. ove odluke).

b) Iscrpljivanje pravnih lijekova

20. U konkretnom slučaju konačna odluka je Presuda Vrhovnog suda broj Rev. 216/00 od 3. aprila 2001. godine, kojom je odlučeno o izjavljenoj reviziji. Nadalje, apelanti su 2. jula 2001. godine primili Presudu Vrhovnog suda broj Rev. 216/00 od 3. aprila 2001. godine, a apelaciju su podnijeli 18. augusta 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

21. Prema članu 31. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud kod odlučivanja “*ispituje postoje li samo one povrede koje su iznesene u zahtjevu*”. Iz navoda apelantata proizlazi da se oni žale na povredu prava na pravično suđenje i prava na imovinu, koje garantiraju čl. II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, član 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zbog činjenice da tuženi Grad Sarajevo nije obavezan da im naknadi štetu zbog nezakonitog postupanja njegovog upravnog organa u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti za izgradnju predmetnih stambenih objekata, što je imalo za posljedicu da apelanti nisu mogli ostvariti naknadu u postupku eksproprijacije tih objekata. Osim toga, apelanti ukazuju i na povredu prava na nediskriminacijsko uživanje prava na pravično suđenje.

22. Nadležnost Ustavnog suda u vezi s apelacijama u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine odnosi se na pitanja koja su sadržana u Ustavu Bosne i Hercegovine. Prema tome, Ustavni sud, općenito govoreći, nije nadležan da vrši provjeru utvrđivanja činjenica niti da pravno tumači odluke redovnih sudova osim ukoliko odluka redovnih sudova krši ustavna prava. To je u slučaju da odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, te u slučaju kad je primjena prava bila očigledno

proizvoljna, kad je došlo do povrede osnovnih procesnih prava (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima).

a) Pravo na imovinu

- član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

23. Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

*“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:
(...)
k) Pravo na imovinu ”.*

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

24. Pojam “imovina”, koji se javlja u članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, ne treba tumačiti na restriktivan način nego ga treba shvatiti tako da uključuje i stečena prava pojedinca, kao što su novčana potraživanja i druge ekonomske vrijednosti. S druge strane, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, ali ne uključuje prava ili očekivanja na stjecanje imovine u budućnosti (vidi Evropski sud za ljudska prava, presuda u slučaju *Marckx protiv Belgije*, tom 31, stav 50).

25. Konkretni predmet se odnosi na postupak radi naknade štete zbog navodnog nezakonitog postupanja organa uprave. Ustavni sud konstatira da su Vrhovni sud i, prethodno, Viši sud u Sarajevu, primijenili relevantne odredbe propisa o izgradnji objekata građana na području grada Sarajeva, kao i relevantne odredbe zakona o upravnom postupku i o upravnom sporu, odlučivši da, na osnovu utvrđenog činjeničnog stanja, apelanti nemaju pravo na naknadu štete, jer nisu imali valjanu dokumentaciju za gradnju stambenih objekata, kao i činjenice da se nisu upustili u zakonom predviđeni upravni postupak za dobivanje te dokumentacije, do njegove pravomoćnosti.

Ustavni sud posebno ukazuje na odredbe Odluke o izgradnji objekata građana i građanskih pravnih lica, kao i svih privremenih objekata na području grada Sarajeva (“Službeni glasnik sreza Sarajevo”, broj 12/63), koja je bila na snazi u vrijeme kada su apelanti započeli i završili izgradnju predmetnih stambenih objekata (Čl. 6, 9. i 12) prema kojima se izvođenju objekta ne smije pristupiti bez odobrenja za gradnju.

26. Prema tome, u konkretnom slučaju novčano potraživanje po osnovi naknade štete ne bi se moglo smatrati imovinom u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer za to novčano potraživanje ne postoji pravna osnova.

27. Ustavni sud zaključuje da osporena presuda nije povrijedila prava apelanata na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

b) Pravo na pravično suđenje

- član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, član 6. stav 1. Evropske konvencije.

28. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom”.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u svom relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

29. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno član 6. stav 1. Evropske konvencije, garantira svakome pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi s krivičnim postupkom, odnosno prava da pred sud ili tribunal iznese bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Golder protiv VB*, od 21. februara 1975. godine, serija A, broj 18, stav 36).

- Pravo pristupa sudu

30. Iz tvrdnji apelanata da su osporenim presudom Vrhovnog suda u ovom predmetu ostali bez sudske zaštite proizlazi da se apelanti žale na povredu prava na pristup sudu.

31. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, pravo pristupa sudu predstavlja element inherentan pravu navedenom u članu 6. stav 1. Evropske konvencije. Pravo pristupa sudu nije nezavisno od toga omogućava li domaći pravni sistem sudski postupak za dati slučaj, a ako nije tako, u pitanju je kršenje člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ovako tumačen član 6. Evropske konvencije u znatnoj mjeri preuzima funkciju člana 13. Evropske konvencije koji garantira pravo na djelotvoran pravni lijek (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava navedenu u tački 28. ove odluke).

32. Ustavni sud smatra daje apelantima u predmetnom slučaju pružena mogućnost da iznesu svoje zahtjeve pred nadležnim sudovima tokom cjelokupnog sudskog postupka, i to na tri sudske instance. Sudovi su prikupili dovoljno dokaza s ciljem utvrđivanja činjeničnog stanja, a apelanti nisu osporili ni jednu procesnu radnju u postupku donošenja odluka. Nadalje, sudovi su uzeli u obzir sve navode i tvrdnje apelanata, pri čemu su nekim dali veći, a nekim manji značaj. Međutim, sudovi su dovoljno jasno obrazložili svoje odluke u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ustavni sud primjećuje, dalje, da su apelanti imali zakonske mogućnosti, koje nisu iskoristili, sudske revizije u upravnom sporu upravnih akata koji se tiču njihovih zahtjeva za izdavanje urbanističke saglasnosti. Ustavni sud ocjenjuje da nije došlo do procesnih povreda koje bi bile od važnosti za poštivanje principa pravičnog suđenja.

- Drugi aspekti

33. Apelanti prigovaraju obrazloženju Presude Vrhovnog suda broj Rev.216/00 od 3. aprila 2001. godine, naročito u odnosu na ustavne i druge odredbe koje su bile pravna osnova tužbe i tužbenog zahtjeva.

34. Ustavni sud podsjeća da pravo na pravično suđenje, *inter alia*, daje mogućnost da se predoče razlozi presude, s obzirom da to omogućava apelantu da djelotvorno koristi raspoložive pravne lijekove (Evropski sud za ljudska prava, *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda broj 12945/87 od 16. decembra 1992. godine, stav 33). Međutim, član 6. stav 1. Evropske konvencije ne zahtijeva da sud ispituje sve argumente koje su strane u postupku izložile u toku postupka, nego samo argumente koje smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (Evropska komisija za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 10938/84 od 9. decembra 1986. godine, Odluke i izvještaji OI, 50, 98, i broj 10153/82 od 13. oktobra 1986. godine, OI 49, 67). Konačne odluke žalbenih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi, Evropska komisija za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/97 od 16. jula 1981. OI 25, 240).

35. Ustavni sud nije našao da ima povrede prava na pravičan postupak u smislu ovih prigovora apelacije.

**c) Pravo na pravičan postupak u vezi sa pravom na zabranu diskriminacije
- član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, član 14. Evropske konvencije**

36. Član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja,

jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. ”

37. Član 14. Evropske konvencije glasi:

“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”

38. Prema praksi Evropskog suda za ljudska prava, diskriminacija postoji ako se osoba ili grupa osoba u analognoj situaciji različito tretira, a ne postoji neko objektivno i razumno opravdanje za različit tretman (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Belgijski jezički slučaj*, od 23. jula 1968, serija A, broj 6, stav 10). Pri tome, nevažno je da li je diskriminacija posljedica različitog tretmana ili primjene samog zakona (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Irska protiv VB*, od 18. januara 1978, serija A, broj 25, stav 226).

39. Apelanti ne daju nikakav valjan razlog na osnovu kojeg se može zaključiti da su tretirani drukčije od ostalih u istoj situaciji. To, također, ne proizlazi iz dokumenata spisa u ovom predmetu, koji se odnose na relevantan period razmatranja Ustavnog suda. Rješenje republičkog organa uprave, na čiji se pravni stav apelanti pozivaju, doneseno je 1981. godine i odnosi se na postupak eksproprijacije stambenih objekata određenih lica.

40. Ustavni sud zaključuje da osporena presuda nije povrijedila prava apelanata na pravičan postupak iz člana II/3.e) u vezi sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 6. stav 1. u vezi sa članom 14. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

41. Na osnovu člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 10/03**, rješavajući apelaciju **PP “Gana”**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. st. 3-5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija PP “Gana” Teslić i G. G. kao odgovornog lica PP “Gana” Teslić.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Pvl-45/00 od 5. marta 2001. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Republike Srpske na hitni postupak u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, u skladu s članom 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o mjerama preduzetim u cilju provođenja ove odluke i to u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. PP “Gana” Teslić (u daljnjem tekstu: “Gana”) i G. G., kao odgovorno lice PP “Gana”, su 19. aprila 2001. godine podnijeli apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Pvl-45/00 od 5. marta 2001. godine, Rješenja Carinske uprave Republike Srpske u Banjoj Luci, broj P/II-221/00 od 11. septembra 2000. godine i Rješenja Komisije za carinske prekršaje - Carinarnica u Doboju, P-369/99 od 13. jula 2000. godine. Apelanti traže da Ustavni sud preispita ustavnost navedenih rješenja u skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je, 30. septembra 2003. godine, zatražio od Vrhovnog suda da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud nije dostavio odgovor Ustavnom sudu.

III. Činjenično stanje

4. Činjenično stanje koje proizlazi iz navoda apelanata i dokumenata koji su predočeni Ustavnom sudu može se sumirati na slijedeći način.

5. Nakon što su kupili motorno vozilo u Sloveniji, apelanti su 29. februara 1996. godine prijavili vozilo carinskim vlastima na graničnom prijelazu Rača. Međutim, uvoz je trebao biti prijavljen carinskim vlastima u Doboju. Od apelanata je zatraženo da predaju robu Carinarnici u Doboju u roku od tri dana, tj. do 3. marta 1996. godine. Apelanti se nisu povinovali ovom zahtjevu. Nakon toga, 17. aprila 1997. godine, apelanti su prijavili vozilo Carinarnici u Doboju.

6. Na osnovu navedenog, Komisija za carinske prekršaje - Carinarnica u Doboju je, Rješenjem broj P-369/99 od 13. jula 2000. godine, proglasila apelante krivim za carinski prekršaj iz člana 189. stav 1. tačka 9. Carinskog zakona Republike Srpske i naložila apelantima da plate novčanu kaznu u iznosu od 800 KM za pravno lice i 100 KM za odgovorno lice. Prema ovoj odredbi, novčana kazna će biti nametnuta ako se, *inter alia*, roba koja podliježe plaćanju carine ne prijavi u predviđenom roku.

7. Apelanti su podnijeli žalbu drugostepenom upravnom organu, Carinskoj upravi Republike Srpske u Banjoj Luci, tvrdeći da su sporno vozilo prijavili Carinarnici u Doboju, ali da su uslijed visokih dažbina odlučili vratiti vozilo u Sloveniju. Rješenjem broj P/11-221/00 od 11. septembra 2000. godine, Carinska uprava Republike Srpske u Banjoj Luci je odbila žalbu apelanata i potvrdila rješenje Komisije za carinske prekršaje - Carinarnice u Doboju.

8. Apelanti su, nakon toga, ponovo podnijeli žalbu Carinskoj upravi Republike Srpske. Apelanti su tvrdili da nisu bili upućeni da imaju pravo na žalbu i ponovili su isto obrazloženje kao u prethodnoj žalbi. Carinska uprava Republike Srpske u Banjoj Luci je, dopisom broj 02/1-2-483-86-107/00 od 4. oktobra 2000. godine, obavijestila apelante da nemaju pravo na daljnju žalbu, s izuzetkom vanrednih pravnih lijekova pred Vrhovnim sudom.

9. Apelanti su, zatim, podnijeli zahtjev za sudsku zaštitu Vrhovnom sudu. Rješenjem broj Pvl-45/00 od 5. marta 2001. godine Vrhovni sud je odbacio ovaj zahtjev kao nedopustiv.

Apelanti su, naposljetku, podnijeli apelaciju Ustavnom sudu.

IV. Relevantni propisi

10. Carinski zakon Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 4/93)

“Član 90.

- (1) *Ako je u ispravi za uvoz i provoz roba koja se podnosi carinarnici, odnosno u prijevoznim ispravama koje prate robu naznačeno da će se roba cariniti kod neke druge carinarnice, ulazna carinarnica, po završenom pregledu prijevoznih sredstva i robe, upućuje robu pod carinskim nadzorom označenoj carinarnici (prijemna carinarnica).*
- (2) *Ulazna carinarnica određuje mjere carinskog nadzora i rok u kome se roba mora prijaviti, i na zahtjev prijemne carinarnice, predati prijemnoj carinarnici.*

Član 189.

- (1) *Novčanom kaznom od jednostrukog do desetostrukog iznosa uskraćene carine, odnosno jednostrukog do četverostrukog iznosa vrijednosti robe ako roba ne*

podliježe plaćanju carine ili se na robu ne plaća carina kaznit će se za prekršaj preduzeće ili drugo pravno lice:

(...)

ako ne prijavi, odnosno ne preda robu prijemnoj izlaznoj carinarnici ili na drugi način onemogućujući prijavljivanje, odnosno predaju robe ili takvu robu preda u izmijenjenom stanju (čl. 56, 59, 67, 77, 91, 96, 97, 148. i 157). ”

V. Apelacija

11. Apelanti se žale da rješenja Komisije za carinske prekršaje - Carinarnice u Doboju, Carinske uprave Republike Srpske i Vrhovnog suda nisu u skladu sa zakonom. Apelanti se, između ostalog, žale da su izvjesne odredbe zakona bile primijenjene retroaktivno i da je isti carinski organ odgovoran za pokretanje postupka i donošenje rješenja protiv apelanata, što je povrijedilo ustavni princip raspodjele ovlasti. Apelanti nadalje navode da je Komisija za carinske prekršaje - Carinarnica u Doboju bila pristrana i daje pogrešno utvrdila činjenično stanje.

12. Iz apelacije slijedi da se apelanti žale na povredu prava na pravično saslušanje u krivičnim stvarima i ostala prava koja se odnose na krivični postupak iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i na povredu prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VI. Dopustivost

13. Prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima apelacionu nadležnost o pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. Pitanje koje se pojavljuje u ovoj apelaciji se odnosi na povredu prava zaštićenih Evropskom konvencijom i Protokolom broj 1 uz Evropsku konvenciju, koja su, prema članu II Ustava Bosne i Hercegovine, zaštićena Ustavom. Ustavni sud je, prema tome, nadležan da odlučuje o ovoj apelaciji.

14. Prema članu 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. Posljednja odluka u ovom predmetu je Rješenje broj Pvl-45/00 od 5. marta 2001. godine, kojim je Vrhovni sud odbacio kao nedopustiv zahtjev apelanata za sudsku zaštitu.

16. Međutim, iscrpljivanje pravnih lijekova se odnosi jedino na lijekove koji se mogu smatrati djelotvornim pa se, prema tome, postavlja pitanje je li zahtjev za sudsku zaštitu bio djelotvoran pravni lijek u ovom predmetu.

17. Čl. 253. i 254. Zakona o prekršajima Republike Srpske propisuju uvjete za sudsku zaštitu. Prema članu 253. ovog zakona, ovaj pravni lijek se može koristiti protiv rješenja donesenog u drugom stepenu kad je izrečena kazna zatvora, zaštitna mjera zabrane vršenja samostalne djelatnosti, zabrana upravljanja motornim vozilom i oduzimanja predmeta, ako vrijednost oduzetog predmeta iznosi preko 2.000 dinara. Član 254. navedenog zakona propisuje da se zahtjev za sudsku zaštitu može izjaviti ako je povrijeđen materijalni propis ili ako su povrijeđene odredbe postupka.

18. U ovom slučaju, uvjeti, propisani članom 253. Zakona o prekršajima, nisu ispunjeni pa je, prema tome, posljednja odluka u ovom predmetu bilo Rješenje Carinske uprave Republike Srpske u Banjoj Luci, broj P-369/99 od 13. jula 2000. godine.

19. Apelant nije podnio apelaciju Ustavnom sudu protiv ovog rješenja u propisanom roku od 60 dana, kako je predviđeno članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda.

20. Međutim, apelaciju koju su podnijeli apelanti bi trebalo shvatiti kao žalbu protiv Rješenja Vrhovnog suda broj Pvl-45/00 od 5. marta 2001. godine, kojim je Vrhovni sud uskratilo apelantima pravo na pristup sudu u pogledu krivičnih optužbi protiv njih. Takvim tumačenjem apelacija ne može biti odbačena radi nepoštivanja roka od 60 dana i trebalo bi je smatrati dopustivom. (Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 19/00 od 24. maja 2001. godine, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 27/01.)

21. Prema tome, Ustavni sud zaključuje daje apelacija dopustiva za oba apelanta.

VII. Meritum

a) Pravo na pravično saslušanje u građanskim stvarima

(član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 6.

Evropske konvencije)

22. Kao što je to već navedeno, apelacija pravnog lica PP "Gana" i odgovornog lica mora se shvatiti tako da se apelanti žale na povredu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 6. Evropske konvencije u smislu uskraćivanja prava na pristup sudu u pogledu krivičnih optužbi protiv njih.

23. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom".

24. Član 6. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]“

25. Istina je da, prema Carinskom zakonu, djela koja se stavljaju na teret apelantima nisu krivična djela, nego prekršaji. Međutim, Evropski sud za ljudska prava smatra da određivanje “krivične optužbe” iz člana 6. Evropske konvencije ne zavisi od toga kako je neko djelo klasificirano prema domaćem zakonu, nego ima autonomno značenje prema Evropskoj konvenciji, pa, prema tome, i Ustavu Bosne i Hercegovine (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Engel i ostali protiv Nizozemske*, presuda od 8. juna 1976. godine, serija A, broj 22, stav 81).

26. Ono stoje suštinsko, u ovom slučaju postavlja se pitanje ima li novčana kazna svrhu materijalne naknade štete ili kažnjavanja - da bi se spriječio određeni prekršaj. Samo se u posljednjem slučaju može smatrati da novčana kazna pripada krivičnom domenu u kojem je član 6. Evropske konvencije primjenjiv. Ostala pitanja koja treba razmotriti su je li odredba koja propisuje novčanu kaznu primjenjiva na sve građane i je li iznos kazne znatan (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Bendenoun protiv Francuske*, presuda od 24. februara 1994. godine, serija A, broj 284, stav 47. i *Öztürk protiv Njemačke*, presuda od 21. februara 1984. godine, serija A, broj 73, stav 53). Evropski sud za ljudska prava, na primjer, smatra da postupci kojim se nameću kazne ili dodatni porezi i oduzima imovina zbog neplaćanja poreza - pokreću pitanja krivične optužbe u smislu člana 6. Evropske konvencije ako se suštinski karakter zakonodavne sheme smatra krivičnim (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Janosevic protiv Švedske*, presuda od 23. jula 2002. godine, st. 66-70). Čak i da nema ništa što bi spriječilo carinske vlasti da nametnu novčane kazne kada se takva novčana kazna odnosi na krivičnu optužbu, osoba koja smatra daje oštećena mora imati pravo na reviziju svog predmeta pred sudom pune jurisdikcije, kao što je propisano članom 6. Evropske konvencije.

27. U ovom predmetu pred Ustavnim sudom apelantima je radi carinskog prekršaja nametnuta novčana kazna za koju se može reći daje imala cilj da vrši pritisak na uvoznike da se povinuju pravnim obavezama za uvoz robe u zemlju i da ih se kažnjava zbog povrede ovih obaveza. Dakle, može se zaključiti daje carinska novčana kazna imala za cilj kažnjavanje i prevenciju. Visina novčane kazne je također bila znatna, budući da je prosječna plaća u Republici Srpskoj oko 450 KM mjesečno. Prema tome, može se smatrati da optužba protiv apelanata spada u krivičnu sferu, čime je član II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjiv u ovom predmetu.

28. Prema Evropskoj konvenciji, određivanje građanskog prava ili krivične optužbe od upravnog organa koje ne ispunjava zahtjeve vezane za nezavisan i nepristran sud, mora biti podložno sudskoj kontroli neovisnog i nepristranog suda s punom jurisdikcijom,

ispunjavajući zahtjeve pripisane članom 6. Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Lecompte protiv Belgije*, presuda od 10. februara 1983. godine, serija A, broj 58, stav 29. i *Öztürk protiv Njemačke*, presuda od 21. februara 1984. godine, serija A, broj 73, stav 56). Prvostepeno i drugostepeno rješenje u ovom predmetu su donijele carinske upravne vlasti. Uzimajući u obzir zaključak iz prethodne tačke ove odluke daje član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine primjenjiv i da carinske vlasti nisu sudovi, apelanti imaju pravo na pristup sudu pune jurisdikcije radi revizije upravnih odluka. Ovo uključuje pravo na puno preispitivanje i činjenica i pravnih pitanja relevantnih za predmet. Odbacivanjem žalbe apelanata, Rješenjem broj Pvl-45/00, Vrhovni sud im je uskratio pravo na pristup sudu i time povrijedio član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 6. Evropske konvencije. Uzimajući u obzir da član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine propisuje da Evropska konvencija ima prioritet nad svim ostalim zakonima, odluka Vrhovnog suda je neustavna.

29. Uzimajući u obzir daje apellantima uskraćeno pravo na pristup sudu pune jurisdikcije, Vrhovni sud mora ispitati je li apellantima bilo uskraćeno pravo na imovinu koje je zaštićeno Ustavom Bosne i Hercegovine. Prema tome, Ustavni sud neće razmatrati to pitanje.

VIII. Zaključak

30 Ustavni sud zaključuje daje pravo apelanata na pristup sudu iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 6. Evropske konvencije povrijeđeno, te je, u skladu s članom 61. st. 1. i 2. i članom 64. st. 3-5. Poslovnika Ustavnog suda jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

31. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 22/03**, rješavajući apelaciju **N. R, N. S. i M. B.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbijaju se kao neosnovane apelacije N. R, N. S. i M. B., iz Banje Luke, podnesene protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-345/00 od 11. aprila 2001. godine, broj Kž-130/00 od 13. jula 2000. godine i Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-36/97 od 15. jula 1999. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. N. P, iz Banje Luke, kojeg zastupa G. M., advokat iz Banje Luke, podnio je 1. juna 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-345/00 od 11. aprila 2001. godine, broj KŽ-130/00 od 13. jula 2000. godine i Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-36/97 od 15. jula 1999. godine. Naknadno, 20. juna 2001. godine, N. R podnio je još jednu apelaciju Ustavnom sudu, zajedno sa N. S. i M. B., koje zastupa J. J., advokat iz Banje Luke, protiv istih presuda Vrhovnog suda Republike Srpske i Okružnog suda u Banjoj Luci. Ovom apelacijom apelant N. R proširio je svoju prvu apelaciju.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je, na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, 27. februara 2002. godine dostavio apelaciju N. R Vrhovnom sudu i republičkom javnom tužilaštvu, radi davanja odgovora. Vrhovni sud je, 9. aprila 2002. godine, dao odgovor na apelaciju koji je, u skladu sa članom 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, 16. maja 2002. godine dostavljen apelantu. Republički javni tužilac nije dao odgovor.

3. Ustavni sud je, u smislu člana 30. Poslovnika Ustavnog suda, s obzirom da se apelacije odnose na isto pitanje iz nadležnosti Ustavnog suda, na sjednici održanoj 24. oktobra 2003. godine, odlučio da vodi jedan postupak (prvopripjelu apelaciju apelanta N. R od 1. juna 2001. godine broj U 7/02 spoji sa drugopripjelim apelacijom broj U 22/03) i donese jednu odluku broj U 22/03).

4. Ustavni sud je, također, 3. novembra 2003. godine dostavio apelaciju na koju je tražio odgovor. Vrhovni sud je dao odgovor na apelaciju 20. novembra 2003. godine koji je, u skladu sa članom 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, 26. decembra 2003. godine dostavljen braniocu apelanata.

Republički javni tužilac nije dao odgovor.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Prema presudi Okružnog suda u Banjoj Luci, broj K-36/97 od 15. jula 1999. godine, apelanti su, u sastavu grupe, upotrebom sile nad drugim licima oduzeli tuđu pokretnu stvar u namjeri da, njezinim prisvajanjem, pribave sebi protupravnu imovinsku korist, pri

čemu su sa umišljajem ubili M. M., dok su apelanti N. R i M. B. lišili života M. S., da bi na taj način prikrili krivično djelo razbojništva. Okružni sud je, na osnovu člana 84. stav 1. tačka 2, Zakona o krivičnom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP) rješenjem od 21. aprila 1999. godine, koje je postalo pravosnažno 17. maja 1999. godine, uključio i izjave apelanata date na zapisnik organima unutrašnjih poslova 30. maja 1995. godine, koje su potpisali apelanti i ovlaštena službena lica.

7. Apelanti N. R, N. S. i M. B. su, 13. decembra 1994. godine, počinili krivično djelo teškog razbojništva iz člana 151. stav 2. Krivičnog zakona Republike Srpske (u daljnjem tekstu: KZ RS) - posebni dio, u vezi sa članom 150. istog zakona, te u vezi sa članom 22. KZRS.

8. Apellantima su utvrđene kazne zatvora, i to:

- N. R, za krivično djelo iz člana 151. stav 2. u vezi sa članom 150. KZ RS, kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina; za krivična djela iz člana 36. stav 2. tačka 4. KZ RS kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina;

- N. S., za krivično djelo iz člana 151. stav 2. KZ RS u vezi sa članom 150. istog zakona, kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina;

- M. B., za krivično djelo iz člana 151. stav 2. u vezi sa članom 150. KZ RS, kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina; za krivično djelo iz člana 36. stav 2. tačka 4. KZ RS kazna zatvora u trajanju od dvadeset godina.

9. Prema istoj presudi, apelant N. S. je, u julu 1992. godine, u sastavu grupe u Bronzanom Majdanu, počinio krivično djelo teškog razbojništva iz člana 151. stav 1. KZ RS u vezi sa članom 150. istog zakona, te mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina.

Također, prema istoj presudi apelant N. R je, u aprilu 1995. godine, u Banjoj Luci počinio krivično djelo razbojništva iz člana 150. stav 1. KZ RS, te mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od pet godina.

Sva trojica apelanata su, uz primjenu člana 48. stav 2. tačka 2. KZ RS, osuđeni na jedinstvene kazne zatvora u trajanju od po 20 (dvadeset) godina.

10. Vrhovni sud je, Presudom broj Kž-130/00 od 13. jula 2000. godine, odlučio o žalbama apelanata izjavljenim protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-36/97 od 15. jula 1999. godine. Vrhovni sud je potvrdio presudu u odnosu na N. S., a preinačio presudu Okružnog suda u odnosu na N. R i M. B. u pogledu pravne ocjene djela i u odluci o kazni, tako što je utvrdio da su "ovi optuženi, radnjama opisanim u tački 1. izreke prvostepene presude, učinili samo krivično djelo iz člana 151. stav 2. KZ RS - posebni dio, za koje se optuženi M. B. osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina, za citirano krivično djelo optuženom N. R se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 20 (dvadeset), a uzima se kao utvrđena kazna zatvora od pet godina za krivično djelo

pod tačkom 3. izreke prvostepene presude, te se primjenom člana 48. KZ RS - osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora od 20 (dvadeset) godina.” U Lažnu zatvora, po članu 50. KZ RS, uračunato im je vrijeme provedeno u pritvoru od 30. maja 1995. godine, pa nadalje.

11. Nasuprot tvrdnjama u žalbi, Vrhovni sud je smatrao da su postojale sve pretpostavke sadržane u članu 84. stav 1. tačka 2. ZKP (doprinos razrješenju stvari, visina po zakonu zapriječene kazne itd.) da se koriste obavještenja koja su apelanti dali organima unutrašnjih poslova; da prvostepena presuda nije zasnovana isključivo na tim obavještenjima; da, kako to i prvostepena presuda pravilno nalazi, iz iskaza inspektora organa unutrašnjih poslova proizlazi da pri uzimanju obavještenja prema optuženim nije primjenjivana sila niti prijatna, a prvostepena presuda se oslonila samo na sadržaj obavještenja bez ikakvog dodatka, te da su ključna obavještenja optuženih, data 30. maja 1995. godine, potpisali optuženi i ovlašteno službeno lice.

12. Protiv Presude Vrhovnog suda Kž-130/00, od 13. jula 2000. godine, žalbe su izjavili apelanti i njihovi branioci zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka, pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja i “povrede Evropske konvencije o ljudskim pravima”, a apelant N. P. i M. B. zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni.

13. Vrhovni sud je, Presudom broj Kž-345/00 od 11. aprila 2001. godine, u odnosu na apelanta N. R. preinačio drugostepenu presudu Kž-130/00 od 13. jula 2000. godine, kao i prvostepenu presudu Okružnog suda u Banjoj Luci K-36/97 od 15. jula 1999. godine, u pogledu pravne ocjene djela i odluke o kazni, tako da je optuženi N. P. radnjama opisanim pod tačkom 3. izreke prvostepene presude učinio krivično djelo razbojništva iz člana 223. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske, za koje mu se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine, s tim da mu se uzima kao pravilno utvrđena kazna zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina za krivično djelo opisano pod tačkom 1. izreke prvostepene presude, pa se, primjenom člana 48. KZ RS, osuđuje na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 20 (dvadeset) godina. U preostalom dijelu žalba apelanta i njegovog branioca odbijena je kao neosnovana. Žalbe apelanata N. S. i M. B., kao i žalba njihovog branioca protiv drugostepene presude Vrhovnog suda, odbijene su kao neosnovane te je presuda u tom dijelu potvrđena.

14. Vrhovni sud je, u odnosu na apelanta N. R, preinačio nižestepene presude u pogledu pravne ocjene djela i odluke o kazni za to djelo, jer je 1. oktobra 2000. godine stupio na snagu novi Krivični zakon Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 22/00,33/00 i 37/01), prema kojem krivično djelo iz tačke 3. izreke prvostepene presude, kvalificirano prema članu 150. ranijeg zakona, za koje je bila predviđena kazna zatvora od jedne godine do dvanaest godina, sada odgovara krivičnom djelu razbojništva iz člana 223. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske, za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od jedne do deset godina.

IV. Relevantni propisi

15. U **Zakonu o krivičnom postupku** ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 17/85, 26/86, 74/87, 57/89,3/90 i 27/90, te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 26/93, 14/94 i 6/97 i 61/01) relevantne odredbe glase:

“Član 15.

- 1) *Sud i državni organi koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su važne za donošenje zakonite odluke.*
- 2) *Oni su dužni da s jednakom pažnjom ispituju i utvrde kako činjenice koje terete okrivljenog tako i one koje mu idu u korist.*

Član 83.

- 1) *Kad je u ovom zakonu određeno da se na iskazu okrivljenog, svjedoka ili vještaka ne može zasnovati sudska odluka, istražni sudija će po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka donijeti rješenje o izdvajanju zapisnika o ovim iskazima iz spisa odmah, a najkasnije do završetka istrage, odnosno davanja saglasnosti istražnog sudije da se optužnica može podići bez provođenja istrage (član 160. stav 1). Protiv ovog rješenja dozvoljena je posebna žalba.*
- 2) *Po pravosnažnosti rješenja, izdvojeni zapisnici se zatvaraju u poseban omot i čuvaju kod istražnog sudije odvojeno od ostalih spisa i ne mogu se razgledati niti se mogu koristiti u postupku, osim u slučajevima predviđenim u članu 84. ovog zakona.*
- 3) *Poslije završene istrage, kao i poslije davanja saglasnosti da se optužnica može podići bez provođenja istrage (član 160. stav 1), istražni sudija će postupiti po odredbama st. 1. i 2. ovog člana i u pogledu svih obavještenja koja su u smislu člana 151. ovog zakona organima unutrašnjih poslova dali okrivljeni i lica navedena u čl. 226. i 227. i članu 244. stav 1. ovog zakona. Kad javni tužilac podigne optužnicu bez provođenja istrage (član 160. stav 6), dostavit će spise u kojima se nalaze ovakva obavještenja istražnom sudiji, koji će postupiti po odredbama ovog člana.*

Član 84.

(1) Izuzetno, zapisnici i obavještenja izdvojeni po odredbi člana 83. ovog zakona mogu se koristiti na glavnom pretresu i u postupku po pravnim lijekovima samo:

- 1) *Ako okrivljeni sam traži da se pročitaju izdvojeni zapisnici o njegovom ispitivanju ili o saslušanju lica koja on poimenično označi i obavještenja koja su okrivljeni i ta lica dali organima unutrašnjih poslova (član 151), a nisu u pitanju lica navedena u članu 226. tačka 1. ovog zakona. U tom slučaju uvijek se čitaju svi zapisnici i obavještenja lica na koja se zahtjev okrivljenog odnosi osim zapisnika koji su izdvojeni zbog iznuđivanja izjave silom, prijjetnjom ili drugim sličnim zabranjenim sredstvima (član 218. stav 8. i član 228), ali će se i ti zapisnici pročitati ako okrivljeni to izričito zahtijeva.*

2) *Ako na glavnom pretresu, po saslušanju stranaka vijeće odluči da se u postupku mogu koristiti zapisnici o ispitivanju okrivljenog koji su izdvojeni samo zbog povrede odredbe člana 218. stav 9. ovog zakona i obavještenja koja je okrivljeni dao organima unutrašnjih poslova. Rješenje o korištenju ovih izdvojenih zapisnika i obavještenja vijeće može donijeti samo u izuzetnim slučajevima ako se i pored izvođenja dokaza kojima sud raspolaže ne mogu razjasniti važne činjenice u postupku, a smatra se da bi korištenje tih zapisnika i obavještenja doprinijelo razjašnjenju stvari, a u pitanju su krivična djela za koja je propisana kazna zatvora od dvadeset godina ili teža kazna. Ako potreba za korištenjem izdvojenih zapisnika i obavještenja nastupi kad se predmet povodom pravnog lijeka nalazi pred višim sudom, odluku o njihovom korištenju donosi taj sud, po prethodno pribavljenom mišljenju javnog tužioca i branioca optuženog.*

(2) *Protiv rješenja prvostepenog suda iz stava 1. tač. 1. i 2. ovog člana dozvoljena je posebna žalba. Po žalbi protiv ovog rješenja viši sud odlučuje u vijeću sastavljenom od pet sudija. Na osnovu pravosnažnog rješenja prvostepenog suda, ili rješenja višeg suda ako je potreba za korištenjem izdvojenih zapisnika i obavještenja o izjavama okrivljenog nastala u postupku po pravnom lijeku, istražni sud će dostaviti sudu izdvojene zapisnike i obavještenja na koja se rješenje odnosi.*

Član 86.

Ako su korišteni izdvojeni zapisnici i obavještenja na osnovu člana 84. ovog zakona, osuđujuća presuda ne može se zasnovati isključivo na izjavama na koje se odnose ovi zapisnici i obavještenja.

Član 151.

(1) *Ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, organi unutrašnjih poslova su dužni da preduzmu potrebne mjere da se pronađe učinilac krivičnog djela, da se učinilac ili suučesnik ne sakrije ili ne pobjegne, da se otkriju i obezbijede tragovi krivičnog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupe sva obavještenja koja bi mogla biti korisna za uspješno vođenje krivičnog postupka.*

(...)

(5) *Organi unutrašnjih poslova mogu prikupljati obavještenja i od lica koja se nalaze u pritvoru ako je to potrebno radi otkrivanja drugih krivičnih djela istog lica, njegovih saučesnika ili krivičnih djela drugih učinilaca. Ova obavještenja će se prikupljati u vrijeme koje odredi istražni sudija.*

(...)

Član 218.

(1) *Kad se okrivljeni prvi put ispituje, pitat će se za ime i prezime, nadimak ako ga ima, ime i prezime roditelja, djevojačko porodično ime majke, gdje je rođen, gdje stanuje, dan, mjesec i godina rođenja, koje je narodnosti i čiji je državljanin, čime*

se zanima, kakve su mu porodične prilike, da li je pismen, kakve je škole završio, da li je, gdje i kad služio vojsku, odnosno ima li čin rezervnog mlađeg oficira, oficira ili vojnog službenika, da li se vodi u vojnoj evidenciji i pri kom organu nadležnom za poslove narodne odbrane, da li je odlikovan, kakvog je imovinskog stanja, da li je, kad i zašto osuđivan, da li je i kad je izrečenu kaznu izdržao, da li se protiv njega vodi postupak za koje drugo krivično djelo, a ako je maloljetan, ko mu je zakonski zastupnik. Okrivljeni će se poučiti da je dužan da se odazove pozivu ili odmah saopći svaku promjenu adrese ili namjeru da promijeni boravište, a upozorit će se i na posljedice ako po tome ne postupi.

(2) Zatim će se okrivljenom saopćiti zašto se okrivljuje i osnovu sumnje koji stoje protiv njega, pa će se pitati šta ima da navede u svoju odbranu, a saopćit će mu se da nije dužan da iznese svoju odbranu niti da odgovara na postavljena pitanja.

(3) Ako okrivljeni neće uopće da odgovara ili neće da odgovara na postavljena pitanja, poučit će se, ako je potrebno, da time može otežati prikupljanje dokaza za svoju odbranu.

(4) Okrivljeni se ispituje usmeno. Pri ispitivanju okrivljenom se može dozvoliti da se koristi svojim zabilješkama.

(5) Pri ispitivanju treba okrivljenom omogućiti da se u neometanom izlaganju izjasni o svim okolnostima koje ga terete i da iznese sve činjenice koje mu služe za odbranu.

(6) Kad okrivljeni izvrši svoj iskaz, postaviti će mu se pitanja ukoliko je potrebno da se popune praznine ili otklone protivrječnosti i nejasnost u njegovom izlaganju.

(7) Ispitivanje treba obavljati tako da se u punoj mjeri poštuje ličnost okrivljenog.

(8) Prema okrivljenom ne smiju se upotrebljavati sila, prijetnja ili druga slična sredstva (član 259. stav 3) da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja.

(9) Okrivljeni može biti ispitan u odsustvu branioca ako se izričito odrekao tog prava, i odbrana nije obavezna, ako je braniocu uskraćeno da prisustvuje izvođenju ove istražne radnje, ako branilac nije prisutan iako je obaviješten o ispitivanju (član 168), ili ako za prvo ispitivanje okrivljeni nije obezbijedio prisustvo branioca ili u roku od 24 sata od časa kad je poučen o ovom pravu (član 67. stav 2), osim u slučaju obavezne odbrane.

(10) Ako je postupljeno protivno odredbama st. 8. i 9. ovog člana ili ako izjave okrivljenog iz stava 9. ovog člana o prisustvovanju branioca nisu ubilježene u zapisnik, na iskazu okrivljenog ne može se zasnivati sudska odluka.

Član 363.

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog bitne povrede odredbi krivičnog postupka;
- 2) zbog povrede krivičnog zakona;
- 3) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;

- 4) zbog odluke o krivičnim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima krivičnog postupka, imovinsko-pravnim zahtjevima, kao i zbog odluke o objavljivanju presude preko štampe, radija ili televizije.

Član 364.

- (1) Bitna povreda odredbi krivičnog postupka postoji:
- (...)
- 8) Ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ovog zakona ne može zasnovati presuda, osim ako je, s obzirom na druge dokaze, očigledno da bi i bez tog dokaza bila donesena ista presuda.
- (...)
- 11) Ako je izreka presude nerazumljiva, protivrječna sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi potpuno nejasni ili znatno protivrječni, ali ako o odlučnim činjenicama postoji znatna protivrječnost između onog što se navodi u razlozima presude o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.
- (2) Bitna povreda odredbi krivičnog postupka postoji i ako sud za vrijeme pripremanja glavnog pretresa ili u toku glavnog pretresa, ili pri donošenju presude, nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona ili je na glavnom pretresu povrijedio pravo odbrane, a to je uticalo ili je moglo uticati na zakonito i pravilno donošenje presude.

Član 391.

- (1) Protiv presude drugostepenog suda dozvoljena je žalba sudu koji odlučuje u trećem stepenu samo u slijedećim slučajevima:
- 1) ako je drugostepeni sud izrekao smrtnu kaznu ili kaznu zatvora od dvadeset godina, ili ako je potvrdio presudu prvostepenog suda kojom je izrečena takva kazna;
- (...)"

16. Odgovarajuća odredba **Pravilnika o načinu vršenja poslova Službe javne bezbjednosti** ("Službeni list SR Bosne i Hercegovine", broj 24/77), koji je u vrijeme uzimanja obavještenja od apelanta i drugih optuženih primjenjivan u Republici Srpskoj na osnovu člana 12. Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/92), je član 238, koji glasi:

"Ovlašteno službeno lice sačiniti će službenu zabilješku o pribavljenim obavještenjima ili uzeti izjavu koju potpisuje davalac obavještenja. Kad god to okolnosti omogućavaju treba uzeti izjavu napisanu svojeručno od građanina koji daje obavještenja.

Obavještenja dobivena od lica za koja se pretpostavlja da će u krivičnom postupku biti okrivljena kao i od svjedoka iz čl. 226. i 227. ZKP (privilegovani svjedoci), moraju s fiksirati u odvojenim službenim zabilješcima "

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelant N. P u apelaciji od 1. juna 2001. godine se žali da su presuda Vrhovnog suda, od 11. aprila 2001. godine, kao i nižestepene presude, povrijedile njegovo ljudsko pravo na pravično suđenje odnosno pravo na odbranu. Navodi da dokazni postupak, koji je proveden, nije dao rezultat koji osnovano dokazuje daje on počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret, da su kao dokazno sredstvo korišteni određeni iskazi pribavljeni nedozvoljenim metodama bez procesnih garancija za odbranu, da su u postupku čitane određene zabilješke policije i saslušavani policajci koji su na nezakonit način pribavljali iskaze od njega i to je poslužilo kao jedino dokazno sredstvo; da u materijalu, koji je u toku postupka provjeravan, nema argumentovane logičke povezanosti, iz koje bi proizlazila odgovornost za krivična djela za koja je osuđen.

Branilac apelanta smatra da su i propusti i u obezbjeđivanju procesnih garancija apsolutna povreda prava na odbranu, zbog čega se presuda ovakve vrste i težine i ne može donijeti i traži da bude pozvan na sjednicu gdje će navode detaljnije objasniti.

Osim toga, apelant N. P ponovo je 20. juna 2001. godine, zajedno sa N. S. i M. B., apelaciju dostavio Ustavnom sudu protiv iste presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-345/00 od 11. aprila 2001. godine. Predlažu da Ustavni sud usvoji apelaciju i preinači Odluku Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-345/00 od 11. aprila 2001. godine, Odluku Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-130/00 od 13. jula 2000. godine i Presudu Okružnog suda Banja Luka broj K-36/97 od 15. jula 1999. godine i apelante oslobodi od optužbe ili pak presude ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje. Apelanti predlažu da se, radi neposredne rasprave o pitanjima od značaja za donošenje odluke, zakaže javna rasprava a u slučaju uvažavanja i ukidanja presuda odmah puste na slobodu. Apelanti ističu da su navedenim presudama povrijeđena njihova ljudska prava zagarantirana Ustavom Bosne i Hercegovine iz člana II/1. i 2. tač. b) i c) (pravo da ne budu podvrgnuti mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni, pravo na pravičan postupak u krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom). Apelanti navode da povreda prava da ne budu podvrgnuti mučenju ili nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni proizlazi iz činjenice da su prilikom saslušanja u Ministarstvu unutrašnjih poslova, kada su sačinjene službene zabilješke koje su korištene kao dokaz, bili podvrgnuti mučenju (prijetnja i sila), nehumanom postupku (izvođenje na rijeku Vrbas, prisiljavanje da pišu rukom službene zabilješke u prostorijama Kazneno-popravnog doma, iako su one već bile sačinjene). Smatraju da su odluka Okružnog suda Banja Luka i obje odluke Vrhovnog suda Republike Srpske zasnovane na službenim zabilješkama i informacijama koje su dobijene na način kada su bili podvrgnuti nehumanom i ponižavajućem postupku. Nadalje, apelanti navode da su u toku postupka cijenjene samo zabilješke koje su sačinili radnici Ministarstva unutrašnjih poslova, dok su službene zabilješke pisane rukom, iako su čitane i korištene, prema nalogu Vrhovnog suda

zapečaćene. Apelanti ističu daje Vrhovni sud, na navode apelanata N. S. i M. B. da im je na svojevrsan način iskazivana prijetnja i da je inspektor J. to potvrdio, jednostavno konstatirao daje sve bilo u skladu sa zakonom i da su njihovi navodi neosnovani. Na navod daje na službenoj zabilješci o saslušanju M. B. falsificiran potpis inspektora M. R., Vrhovni sud, kako navode apelanti, odgovara da taj falsifikat potpisa ništa ne znači jer je M. R. radio u timu s drugim ovlaštenim službenim licima i nije bitno ko gaje potpisao. Postupak na koji ukazuju apelanti rezultirao je sačinjavanjem službenih zabilješki koje su korištene kao dokaz, ali zbog načina kako su sačinjene, smatraju da nisu mogle predstavljati dokaz na osnovu kojeg je donesena presuda kojom su apelanti proglašeni krivim.

Povredu prava na pravičan postupak u krivičnim stvarima i druga prava u vezi s krivičnim postupkom apelanti upravo vide općenito u kvaliteti dokaza na osnovu kojih su osuđeni, smatrajući da nije postojalo uporište za to u provedenim dokazima.

b) Odgovor na apelaciju

18. Vrhovni sud, u svojim aktima od 9. aprila 2002. godine i 20. novembra 2003. godine, dao je odgovore da su navodi apelacija u bitnome istovjetni navodima apelanata i njihovih branilaca iz žalbi protiv drugostepene Presude broj KŽ-130/00 od 13. jula 2000. godine u predmetnoj krivično-pravnoj stvari. Vrhovni sud ističe da su, u obrazloženju pobijane presude, dati odgovori na sve navode. Vrhovni sud smatra da su apelanti imali pravično suđenje u smislu odredbi člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i da, otuda, nije povrijeđeno njihovo pravo na odbranu, pa predlaže da se apelacije odbiju kao neosnovane.

V. Dopustivost

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

21. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu.

22. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja je Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-345/00 od 11. aprila 2001. godine protiv koje nema drugih efektivnih

pravnih lijekova mogućih po zakonu Nadalje, osporenu presudu apelanti su primili 30. aprila 2001. godine i apelacije podnijeli 1. i 20. juna 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacije ispunjavaju i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetne apelacije ispunjavaju uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

VI. Meritum

24. Prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, apelaciona nadležnost Ustavnog suda se odnosi na ustavna pitanja i Ustavni sud je nadležan da ocjenjuje je li kroz primjenu zakona došlo do povrede ljudskih prava i sloboda zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine, Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i njezinim protokolima.

“a) Ponižavajući tretman”

Svi apelanti tvrde da je njihovo pravo da se ne bude podvrgnuto mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni povrijeđeno, jer su službene izjave uzete na nezakonit način, prijetnjom, silom i nečovječnim tretmanom. Takav tretman, ako je potkrijepljen dokazima, vodio bi povredi prava da se ne bude podvrgnuto ponižavajućem tretmanu, iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine koji u relevantnom dijelu glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

b) Pravo lica da ne budu podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni. ”

Član 3. Evropske konvencije glasi:

“Niko neće biti podvrgnut torturi, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. ”

Član 3. Evropske konvencije nameće službenim licima odgovoran zadatak da osobama u pritvoru ne naude i da ih zaštite (vidi, na primjer, Evropski sud za ljudska prava, *Kudla protiv Poljske*, aplikacija broj 30210.96, presuda od 26. oktobra 2000. godine, st. 93-94). Međutim, tvrdnja o ponižavajućem tretmanu je ozbiljna stvar, i mora biti potkrijepljena jasnim dokazima o povredi, patnji ili trpljenju. Pored toga, tretman mora uzrokovati visok stepen patnje žrtve da bi se ustanovila povreda člana 3. Evropske konvencije. U ovom predmetu apelanti navode da su odvedeni do rijeke Vrbas i da su bili prisiljeni da napišu izjave svojeručno u Kazneno-popravnom domu.

Nijedan apelant nije dostavio dokaze Ustavnom sudu koji bi potkrijepili ovu tvrdnju. Također, Ustavni sud smatra da su dokazi, izneseni prvostepenom i drugostepenom sudu, nedovoljni da se ustanovi postojanje ovakvog tretmana.

Prema tome, Ustavni sud odbija kao neosnovane tvrdnje apelanata daje došlo do povrede prava da se ne bude podvrgnuto mučenju, nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu.

“b) Pravo na pravično saslušanje”

Apelanti se žale daje tokom postupka pred sudovima Republike Srpske povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje.

Ustavni sud ukazuje da dokaze u predmetima ne procjenjuje, osim do stepena koji je potreban da se odredi da li su ispoštovana ustavna prava apelanata ili neki drugi ustavni zahtjev.

25. “Pravo na pravično suđenje” predviđeno je članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije. Stoga je Ustavni sud nadležan da preispita da li je pravo zaštićeno Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom, na koje se poziva, povrijeđeno.

26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine garantira “*pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom*”. Ovo pravo se, prema stavu 1. istog člana, osigurava na najvišem nivou međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, prema tome i Evropske konvencije, koja se, prema stavu 2. istog člana, direktno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Stoga se izjašnjenje Ustavnog suda u pogledu člana 6. Evropske konvencije odnosi i na član II/3.e) Ustava.

27. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u prvoj rečenici predviđa da:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

a) Primjenljivost člana 6. Evropske konvencije na krivični postupak u cjelini

28. Svrha člana 6. Evropske konvencije je, između ostalog, da “tribunalu” dodijeli dužnost da provede propisanu provjeru podneska, argumenata i dokaza koje mu dostave strane, bez prejudiciranja njihove procjene i njihove relevantnosti u pogledu sudske odluke (vidi Evropski sud za ljudska prava, predmet *Kraška*, presuda od 19. aprila 1993. A. 254-B). U svakom pojedinom slučaju mora se procijeniti tok postupka kako bi se odlučilo da li je konkretno saslušanje, odnosno postupak suđenja, bio pravičan. Ono što se uzima u obzir jeste dojam koji ostavlja postupak kao cjelina, mada određeni aspekti, *per se*, npr. način na koji se prikuplja dokazna građa tokom preliminarnog saslušanja, mogu biti u sukobu sa principom pravičnog saslušanja tako da se mišljenje o pravičnosti suđenja može dati bez obzira na daljnji tok postupka (vidi Evropska komisija za ljudska prava, *Crociani protiv Italije*, Godišnjak XXIV (1981). Također, vidi presude Evropskog suda za ljudska prava, *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 17. decembra 1996. godine RJD 1996-VI, *Heaney i McGuinness protiv Irske*, aplikacija broj 34720/97, presuda od 21. decembra 2000. godine). Sud mora ispitati postupak kojim su prvostepeni i drugostepeni sudovi odlučili hoće li prihvatiti dokaze koji ugrožavaju pravičnost postupka, da bi osigurali da postupak donošenja odluke bude adekvatan kako bi zaštitio prava apelanta iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi *Edwards i Lewis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 39647/98 i 4046/98, presuda od 22. jula 2003. godine).

29. Apelanti tvrde da im je uskraćeno pravično saslušanje po dva osnova: prvo, da je pravo da ne inkriminiraju sami sebe bilo povrijeđeno jer su prvostepeni i drugostepeni sudovi koristili izjave apelanata uzete pod prisilom; drugo, sudovi su koristili nepouzdan dokaze ili dokaze koji nisu trebali biti korišteni na suđenju.

30. Pravo da se neko ne prisiljava da inkriminira samog sebe je osnovni element poimanja pravičnog saslušanja u krivičnim postupcima. Krivični sud, koji koristi dokaze dobijene prisilom, krši član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 17. decembra 1996. godine, RJD 1996-VI, i *Heaney i McGuinness protiv Irske*, aplikacija broj 34720/97, presuda od 21. decembra 2000. godine).

31. Međutim, dokazi koji su predočeni Ustavnom sudu ne pokazuju bilo kakvu prisilu, a apelanti nisu pružili bilo kakve pojedinosti o postupku službenika koji je mogao uticati na njihovu volju da ne daju izjave. Ustavni sud odbija tvrdnju da su inspektori, te prvostepeni i drugostepeni sudovi, povrijedili prava apelanata na pravično saslušanje po ovoj osnovi.

32. Iz dokaza u spisima proizlazi daje Okružni sud u Banjoj Luci, i pored najznačajnijih činjeničnih zaključaka u pogledu utvrđivanja činjeničnog stanja, smatrao važnim rasvjetljavanje postojanja ili nepostojanja dogovora za izvršenje djela među optuženim,

sadržaja i plana dogovora, konkretnih uloga i stvarno preduzetih radnji svakog od optuženih, te dinamike zbivanja i hronologije određenih momenata, namjere i motiva za postupanje i drugih okolnosti koje bolje objašnjavaju kompletan događaj. Kako se radilo o krivičnom djelu za koje je propisana kazna zatvora teža od dvadeset godina, Sud je primijenio odredbu člana 84. stav 1. tačka 2. ZKP-a i rješenjem od 21. aprila 1999. godine, koje je postalo pravosnažno 17. maja 1999. godine, utvrdio da se u postupku koriste zapisnici i obavještenja koja su optuženi dali organima unutrašnjih poslova, a koji su ranije izdvojeni po odredbama člana 83. ZKP-a. Ustavni sud je ocijenio da su navedene okolnosti, koje su se odnosile na potrebu doprinosa razrješenju stvari kao i visinu zapriječene kazne po zakonu, ispunjavale kriterije propisane članom 84. stav 1. tačka 2. Zakona o krivičnom postupku. Prvostepeni i drugostepeni sudovi su dužni ocijeniti kvalitet dopuštenih dokaza, a ne Ustavni sud. Tvrdnje apelanata da su prvostepeni i drugostepeni sudovi donijeli pogrešne odluke o činjeničnom stanju ne predstavljaju ustavno pitanje koje bi potpadalo pod nadležnost Ustavnog suda. Po toj osnovi, Ustavni sud odbija navode apelanata o općoj nepravičnosti u suprotnosti s članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

33. Što se tiče navoda apelanata da su sudovi svoje odluke zasnovali na nepotpuno i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju, kao i da su zanemarili odlučne činjenice koje idu njima u prilog, Ustavni sud ne nalazi daje u konkretnom slučaju došlo do povrede prava na pravično suđenje u tom smislu. Prema praksi Ustavnog suda, nadležnost Ustavnog suda u vezi sa apelacijama iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine odnosi se na "pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu", te Ustavni sud, prema tome, nije nadležan da vrši provjere utvrđivanja činjenica, kao ni da ponovo tumači odluke redovnih sudova, osim ako odluka redovnog suda krši ustavna prava. To se događa u slučaju kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavna prava, te u slučaju kada je primjena prava bila očigledno proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava (pravičan postupak, pristup sudu, efikasni pravni lijekovi i u drugim slučajevima).

Prema tome, Ustavni sud nije našao da su povrijeđena prava apelanata na pravično suđenje.

34. Jedan od navoda apelacije od 20. juna 2001. godine ukazuje "daje na službenoj zabilješci o saslušanju apelanta M. B. falsificiran potpis inspektora M. R.. Vrhovni sud odgovara da taj falsifikat potpisa ništa ne znači, jer je inspektor M. R. radio u timu s drugim ovlaštenim službenim licima, pa nije bitno ko gaje potpisao. Ako je to tako, zašto je onda inspektor M. R. prilikom saslušavanja na glavnom pretresu istakao da na toj službenoj zabilješci nije njegov potpis i daje on nije sačinjavao". Vrhovni sud je, u svojoj presudi broj Kž-345/00 od 11. aprila 2001. godine, između ostalog, konstatirao da iz spisa predmeta proizlazi da su obavještenja u vidu izjava optuženih od 30. maja 1995. godine (a ona su, kada je u pitanju djelo pod tačkom 1. izreke prvostepene presude,

pravno relevantna) potpisala službena lica. Što se tiče službene zabilješke od 1. juna 1995. godine, koja se odnosi na optuženog M. B. i s tim u vezi žalbeni navod daje na njoj falsificiran potpis službenog lica M. R., ta zabilješka se i ne odnosi na bilo koje djelo iz osuđujućeg dijela presude, pa je već iz tog razloga ona pravno irelevantna. Naime, evidentno je da su službena lica organa unutrašnjih poslova u predmetnoj stvari radili ekipno po pravilima kriminalističke taktike (proizlazi to iz njihovih iskaza u svojstvu svjedoka) - u smislu odredaba člana 225. stav 1. Pravilnika o vršenju poslova Službe javne bezbjednosti, pa je bez značaja koje od njih tu zabilješku potpisao.

35. Međutim, Ustavni sud mora razmotriti utjecaj prihvatanja navedenih dokaza na pravičnost cjelokupnog saslušanja. S ove tačke gledišta, činjenica, ukoliko je došlo do falsificiranja službenog potpisa, koji treba da garantira vjerodostojnost zapisnika, dovodi u sumnju njegovu pouzdanost.. Sud koji prihvati takav dokaz mora shvatiti da, ukoliko optuženi negiraju navode zapisnika, takav dokaz obično nema značajnu dokaznu vrijednost. Odluka koja se donese na osnovu takvog dokaza će, po mišljenju Ustavnog suda, vjerovatno biti nepravična i vjerovatno će dovesti do nepravičnosti saslušanja u cijelosti, što će rezultirati povredom člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, ako su dostupni drugi dokazi koji su potrebni i koji potvrđuju navode o sumnjivom zapisniku, saslušanje u cijelosti može biti pravično sve dotle dok sumnjivi zapisnik ne sadrži jedini ili glavni dokaz na kojem se zasniva odluka suda.

36. Ustavni sud zapaža da izjava apelanta M. B. od 1. juna 1995. godine ne sadrži inkriminirane informacije koje se odnose na njega, jer na taj način ne utiču na njegovo pravo da ne bude inkriminiran, niti se izjava odnosi na dokaze na osnovu kojih je u odnosu na njega sud zasnovao svoju odluku. Ustavni sud smatra da su konkretan slučaj u potpunosti razmotrili sudovi koji su rješavali predmet.

37. Stoga, Ustavni sud odbija tvrdnju apelanta M. B. daje došlo do povrede njegovog prava na pravično saslušanje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije pozivajući se na tačku 37. ove odluke.

VIII. Zaključak

38. Na osnovu člana 61. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

39. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 58/03**, rješavajući apelaciju **Z. Č.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. st. 3. do 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Z. Č. iz Šturlića, Cazin, podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine.

Predmet se vraća Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine na hitan postupak u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i

članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu s članom 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o mjerama preduzetim u cilju provođenja ove odluke i to u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Z.Č . iz Šturlića (u daljnjem tekstu: apelantica), općina Cazin, podnijela je 22. marta 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine, Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj PŽ-1015/00 od 20. septembra 2000. godine i Rješenja Carinarnice u Bihaću, 09.1402. broj P-125/00 od 17. augusta 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Federalnog vijeća za prekršaje zatraženo je, 31. augusta 2003. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud nije dostavio odgovor.

Federalno vijeće za prekršaje je dostavilo odgovor 12. septembra 2003. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Federalnog vijeća za prekršaje na apelaciju je dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelantice i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Apelantica je početkom 1999. godine dobila od brata na poklon putničko motorno vozilo marke FIAT 146A, koje je registrirala na osnovu Presude Općinskog suda u Cazinu broj P-458/89, i na taj način legalizirala pravo vlasništva na predmetnom vozilu. Kako se radilo o stranoj robi za koju nije plaćena carina, Općinsko tužilaštvo u Cazinu je podnijelo, 4. aprila 2000. godine, prijavu za pokretanje prekršajnog postupka protiv apelantici.

7. Rješenjem Komisije za carinske prekršaje Carinarnice u Bihaću, 09.1402. broj P-125/00 od 17. augusta 2000. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Federalnog vijeća za prekršaje Sarajevo, broj Pž-1015/00 od 20. septembra 2000. godine, apelantica je proglašena krivom zbog prekršaja iz člana 6. Carinskog zakona i kažnjena jer je znala da nije plaćena carina na uvezeno vozilo. Apelantica je kažnjena novčanom kaznom u iznosu od 600 KM, uz obavezu plaćanja troškova prekršajnog postupka. Pored kazne, okrivljenoj je izrečena i zaštitna mjera oduzimanja putničkog motornog vozila marke FIAT 146A, kao predmeta prekršaja na osnovu člana 358. stav 1. Carinskog zakona i naloženo je da se proda auto u skladu sa članom 370. stav 1. u vezi sa članom 359. stav 2. Carinskog zakona.

8. Apelantica je izjavila zahtjev za sudsku zaštitu Vrhovnom sudu protiv Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj Pž-1015/00 od 20. septembra 2000. godine. Vrhovni sud je, Rješenjem broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine, odbacio zahtjev za sudsku zaštitu uz obrazloženje da je apelantici izrečena novčana kazna u iznosu od 600 KM i zaštitna mjera oduzimanja predmeta prekršaja procijenjene vrijednosti na iznos od 2.147 KM, te da stoga nisu ispunjeni zakonski uvjeti za izjavljivanje zahtjeva za sudsku zaštitu.

IV. Relevantni propisi

9. Carinski zakon

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 2/95, 9/96, 18/96 i 25/97)

“Član 6.

Carinskom nadzoru podliježu:

- 1) *carinska roba;*
- 2) *putnici i posada te osoblje prijevoznih i prijenosnih sredstava.*

Član 345.

(1) Novčanom kaznom od jednostrukog do peterostrukog iznosa uskraćene carine ili jednostrukog do dvostrukog iznosa vrijednosti robe ako roba ne podliježe plaćanju carine ili se na robu ne plaća carina kaznit će se za prekršaj preduzeće ili druga pravna osoba;

(...)

ako zadrži ili carinarnici ne preda carinsku robu (član 6);

Član 358.

(1) Roba koja je predmet prekršaja iz člana 342. stav 1. tačka 1, člana 343. stav 1. tač. 1. do 3, 5. do 10, te tačke 12. i 13, člana 344. stav 1. tač. 1. i 3, člana 345.

stav 1. tačka 3, člana 352. stav 1. tač I. do 3. i tačke 5. i člana 355. stav 1. ako je učinitelj prekršaja izvršio neku od radnji iz člana 342. stav 1. točka 1, člana 343. stav 1. tačke 1. do 3, od 5. do 10. te 12. i 13, člana 344. stav 1. tačka 1. i 3. i člana 345. stav 1. tačka 3. i roba koja je predmetom prekršaja iz člana 351. stav 1. i 3. u vezi sa članom 343. stav 1. tačke od 1. do 3, od 5. do 10. te tačke i 13, člana 344. stav 1. tačke 1. i 3. i člana 345. stav 1. tačke 3, člana 352. stav 1. tačke od 1. do 3. i 5. ovog Zakona oduzet će se.

(...)

Član 359.

(...)

- (2) Iznimno od odredbe stav 1. ovog člana, prijevozno ili prijenosno sredstvo može se oduzeti i ako vrijednost robe koja je predmet prekršaja nije veća od jedne trećine carinske osnovice prijevoznog ili prijenosnog sredstva, ako je to prijevozno ili prijenosno sredstvo iskorišteno za prijevoz droga, oružja, municije ili eksploziva ili ako je u prijevoznom ili prijenosnom sredstvu tvorničke proizvodnje ugrađen prostor za skrivanje robe.

(...).

Član 370.

- (1) Roba koja se nalazi kod carinarnice na osnovi odredaba člana 88. stav 3., člana 99, 100, 101, 204, 227, 259. stav 2, člana 299. stav 3. i člana 319. stav 2. ovog Zakona, te roba oduzeta u prekršajnom postupku mora se po pravilu izložiti javnoj prodaji.

(...).

10. Zakon o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi

(“Službene novine Federacije BiH”, br. 9/96 i 29/00)

“Zahtjev za sudsku zaštitu

Član 152.

Zahtjev za sudsku zaštitu dozvoljen je protiv rješenja o prekršaju koje je donijelo Federalno vijeće.

Zahtjev za sudsku zaštitu može podnijeti kažnjeni, zakonski zastupnik kažnjenog, odnosno njegov branilac.

Ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čiji vlasnik nije kažnjen, vlasnik predmeta može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu samo u pogledu odluke o toj mjeri.

O zahtjevu za sudsku zaštitu rješava Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud).

Zahtjev za sudsku zaštitu ne odgađa izvršenje rješenja, ali na zahtjev kažnjenog Vrhovni sud može narediti nadležnom federalnom organu da odgodi, odnosno prekine izvršenje rješenja dok ne odluči o zahtjevu, ako ima osnova iz kojih se može zaključiti da će udovoljiti zahtjevu.

Član 153.

Zahtjev za sudsku zaštitu može se izjaviti protiv rješenja Federalnog vijeća donesenog u drugom stepenu kojim je pravnom licu ili imaoocu radnje izrečena novčana kazna preko 20.000 KM, a odgovornom licu ili drugom pojedincu - preko 5.000 KM ili ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 30.000 KM ili je oduzeta imovinska korist u vrijednosti preko 30.000 KM'...', u sljedećim slučajevima:

- 1) ako je rješenjem o prekršaju povrijeđen materijalni propis;*
- 2) ako je u prekršajnom postupku učinjena povreda odredaba postupka koja je uticala i mogla uticati na zakonito i pravilno donošenje rješenja o prekršaju (bitna povreda postupka);*
- 3) ako je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja ”.*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica pobija rješenje Vrhovnog suda kojim je odbačen njezin zahtjev za sudsku zaštitu podnesen protiv Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj PŽ-1015/00 od 20. septembra 2000. godine. Apelantica navodi da su pobijanim rješenjima povrijeđena njezina ljudska prava na imovinu i jednakost pred zakonom, koja garantira Ustav Bosne i Hercegovine. Apelantica također tvrdi da su se prvostepeni i drugostepeni organ i Vrhovni sud oglušili o njezine žalbene navode, te da je Vrhovni sud neosnovano odbacio njezin zahtjev za sudsku zaštitu.

12. Apelantica se žali daje rješenjima Vrhovnog suda, Federalnog vijeća za prekršaje i Federalnog ministarstva Finansija - Carinske uprave - Carinarnice u Bihaću povrijeđeno njezino ustavno pravo na pravično saslušanje iz člana 6. stav 1. i čl. 13, 14, 17. i 18. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka.

b) Odgovor na apelaciju

13. Federalno vijeće za prekršaje u odgovoru na apelaciju navodi daje Rješenjem broj PŽ-1015/00 od 20. septembra 2000. godine odbijena kao neosnovana apelantičina žalba uložena protiv rješenja Komisije za carinske prekršaje Carinarnice u Bihaću, 09.1402. broj P-125/00 od 17. augusta 2000. godine, jer su dokazi iz spisa nesumnjivo upućivali na zaključak da je apelantica počinila prekršaj koji joj je stavljen na teret prvostepenim rješenjem. Federalno vijeće za prekršaje nadalje navodi daje u cijelosti postupano prema odredbama Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi. Smatra daje apelacija neosnovana.

VI. Dopustivost

14. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, *“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini”*.

15. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, *“Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio”*.

16. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova predviđa daje apelant uložio sve raspoložive pravne lijekove do donošenja konačne sudske odluke u predmetu. ‘Konačna odluka’ se odnosi na posljednji korišteni pravni lijek, koji je djelotvoran i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Apelant je odgovoran za pokretanje onog pravnog postupka koji nudi djelotvorne pravne lijekove, bez obzira radi li se o redovnom ili izvanrednom pravnom lijeku. U oba slučaja, odluka kojom se odbacuje neki zahtjev na temelju toga da podnosilac zahtjeva ili predmet nisu ispunili formalne uvjete kojima se obezbjeđuje osnova za sudsku nadležnost, ne može se smatrati konačnom i ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

17. U ovom predmetu apelantica je podnijela apelaciju Ustavnom sudu u roku od 60 dana od dana donošenja Rješenja Vrhovnog suda broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine, kojim je apelantičin zahtjev za sudsku zaštitu izjavljen protiv rješenja Federalnog vijeća za prekršaje od 20. septembra 2000. godine odbačen kao nedozvoljen, ali nakon više od 60 dana od donošenja rješenja Federalnog vijeća za prekršaje.

18. S obzirom da se iscrpljivanje pravnih lijekova odnosi samo na pravne lijekove koji se mogu smatrati djelotvornim, pitanje koje proizlazi je predstavlja li zahtjev za sudsku zaštitu pred Vrhovnim sudom djelotvoran pravni lijek i treba li Rješenje Vrhovnog suda broj Pvl-86/00 od 4. februara 2002. godine smatrati konačnom odlukom nakon koje je apelant imao 60 dana za podnošenje apelacije Ustavnom sudu.

19. Zakon o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi u članu 153. predviđa uvjete pod kojima se može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu. Prema ovom članu, ovaj izvanredni pravni lijek može se koristiti protiv drugostepenog rješenja, kojim je pravnom licu ili imaoocu radnje izrečena novčana kazna preko 20.000 KM, a odgovornom licu ili drugom pojedincu - preko 5.000 KM ili ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 30.000 KM ili je oduzeta imovinska korist u vrijednosti preko 30.000 KM. Ovaj član propisuje da takva rješenja mogu biti preispitana na temelju povrede materijalnog propisa, bitne povrede postupka ili nepravilno izvedenog zaključka u pogledu činjeničnog stanja.

20. Na prvi pogled se ne čini da apelantičin slučaj spada unutar pravnih uvjeta potrebnih za podnošenje zahtjeva za sudsku zaštitu iz člana 153. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi, jer je visina novčane vrijednosti ispod minimalnog iznosa od 5.000 KM i vrijednost oduzete imovine ispod 30.000 KM. To bi, onda, značilo da je konačna odluka u ovom postupku Rješenje Federalnog vijeća za prekršaje broj PŽ-1015/00 od 20. septembra 2000. godine. Međutim, apelantica nije podnijela apelaciju Ustavnom sudu protiv ovog rješenja u roku od 60 dana, kako je to predviđeno članom

15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. S tim u vezi, jedno od pitanja koja se pojavljuju u ovom predmetu je da li su minimalna finansijska ograničenja za postojanje sudske zaštite iz člana 153. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Djelovanje člana 153. navedenog zakona je da osobe kao što je apelantica, kojima je izrečena kazna ispod 5.000 KM i oduzeta imovina čija je vrijednost ispod 30.000 KM, ostavlja bez sudske zaštite protiv odluka Federalnog vijeća za prekršaje. Na taj način, te osobe su izložene povredi prava na pravično saslušanje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Isto tako, oduzimanje vozila pokreće pitanje miješanja u pravo na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, kao i pravo na djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije.

21. Ustavni sud ističe daje dužnost države da organizira svoj pravni sistem tako da omogući sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi, Evropski sud za ljudska prava *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, br. 194, stav 21). Da bi se ispunila ova obaveza, Ustavni sud je već odlučio u Odluci broj U 19/00 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 27/01) da su ekvivalentne zakonske odredbe u Republici Srpskoj povrijedile pravo na pravično saslušanje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ustavni sud je u tom predmetu naložio Vrhovnom sudu Republike Srpske da održi raspravu u skladu s ovim pravima da bi obezbijedio saglasnost s Ustavom Bosne i Hercegovine, bez obzira na navodne restrikcije u relevantnom zakonodavstvu.

22. U svjetlu navedene odluke U 19/00, Ustavni sud smatra daje u ovom predmetu apelantica imala pravo da traži izvanredni pravni lijek, da podnese zahtjev za pravnu zaštitu u nadi da će Vrhovni sud održati punu raspravu i ustanoviti pitanja u skladu s pravima koje apelantica navodi iz Ustava Bosne i Hercegovine. Imajući u vidu ovakve okolnosti, kao i raniju odluku Ustavnog suda u predmetu U 19/00, Ustavni sud smatra da ne bi bilo prihvatljivo da se na stepenu dopustivosti smatra da zahtjev za sudsku zaštitu, podnesen Vrhovnom sudu, nije mogao obezbijediti djelotvoran pravni lijek. Ovo pitanje pokreće osnovna ustavna pitanja koja mogu biti utvrđena na stepenu razmatranja merituma predmeta.

23. Prema tome, Ustavni sud smatra da period od 60 dana za podnošenje apelacije teče od dana dostavljanja rješenja Vrhovnog suda koji je odbacio apelantičin zahtjev za sudsku zaštitu.

24. U okviru apelacione nadležnosti iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je nadležan da ocjenjuje je li presudom bilo kojeg suda došlo do povrede prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine, uključujući prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom i međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I na Ustav Bosne i Hercegovine. Apelantica tvrdi da je pobijanim rješenjima povrijeđeno njezino ustavno pravo na pristup sudu iz člana 6. stav 1. i čl. 13, 14, 17. i 18. Evropske konvencije, člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7. Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka. Ustavni sud je, stoga, nadležan da preispita je li u konkretnom slučaju došlo do povrede ustavnih prava iz člana II/3.e) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 6. stav 1. i čl. 13, 14, 17. i 18. Evropske konvencije koji imaju status ustavnih prava. S druge strane, Ustavni sud nije nadležan da ispita je li bilo povrede člana 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima jer to nije pravo koje je zagarantirano Ustavom.

25. Apelacija je, prema tome, dopustiva osim u dijelu koji se tiče člana 7. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

VII. Meritum

26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom ”.

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu, glasi:

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

27. Prema odredbama Carinskog zakona, uvoz robe bez plaćanja carine predstavlja prekršaj, a ne krivično djelo. Međutim, ovo ne određuje primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Evropski sud za ljudska prava smatra da je “krivična optužba” autonomni koncept - to jest, neko djelo koje je u domaćem zakonu klasificirano kao prekršaj može ipak pokrenuti pitanje krivične optužbe u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije ako je suštinski karakter legislativne sheme po svojoj prirodi prije krivični, nego građanski - da bi se osiguralo da država ne može izbjeći obavezu obezbjeđivanja pravičnog saslušanja jednostavnim klasificiranjem nekog djela nekrivičnim u svom zakonodavstvu (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Engel protiv Nizozemske*, broj 1), presuda od 8. juna 1976. godine, serija A broj 22; *Öztürk* presuda od 27. maja 1984.

godine, serija A broj 73, st. 46-50; *M.P. i T.P. protiv Švicarske*, presuda od 19. augusta 1997. godine, Izvještaji 1997-V; *Lauko protiv Slovačke*, presuda od 23. septembra 1998. godine, Izvještaji 1998 -VI, str. 2492. stav 56; *Janosevic protiv Švedske*, presuda od 23. jula 2002. godine, stav 65). Da bi se odredilo je li suštinski karakter legislativne sheme krivični, sudovi moraju razmotriti čitav niz faktora, uključujući posebno: (a) je li cilj ili jedan od ciljeva relevantnih zakona sprječavanje ili kažnjavanje određenog ponašanja; (b) ako postoji cilj sprječavanja ili kažnjavanja, implicira li ponašanje koje treba biti spriječeno ili kažnjeno krivicu (na primjer, nepoštenje ili nebriga) i (c) koja visina kazne se može nametnuti za prekršaj. Evropski sud za ljudska prava smatra da postupak nametanja kazni ili dodatnih poreza i oduzimanja imovine u vezi sa neplaćanjem taksi pokreću pitanje krivične optužbe iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije ako je suštinski karakter legislativne sheme krivični u pogledu tih faktora: *Vastberga Taxi Aktiebolaget i Vulic protiv Švedske*, presuda od 23. jula 2002. godine; *Lauko protiv Slovačke*, gore; *Janosevic protiv Švedske*, gore stavovi 66-70. Domaći sudovi u drugim državama su zauzeli isti stav (vidi, Apelacioni sud Engleske i Velsa, *Han i ostali protiv Carinskih i akciznih povjerenika* (2001.) *Apelacioni sud Engleske i Velsa Civ 1040*, (2001.) 1 WLR 2253, *International Transport Roth GmbH protiv Secretary of State for Home Department*, (2002.) *Apelacioni sud Engleske i Velsa Civ 158*, 82002) 3 WLR344).

28. Gledano sa stanovišta sudske prakse člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra daje legislativna shema vezana za ovaj predmet i u pogledu nametanja novčane kazne i oduzimanja imovine, u suštini, krivična po svojoj prirodi. Njezin jasan cilj je sprečavanje ljudi da unose robu u zemlju, a da ne plaćaju carinu na nju i kažnjavanje osoba koje čine takva djela. Ustanovljavanje krivice u ovom slučaju je zasnovano na odluci daje apelantica znala da carina nije plaćena na vozilo u vrijeme kada je uvezeno. Novčana kazna nametnuta apelantici je veliki novčani iznos, a oduzimanje vozila predstavlja još veći gubitak za nju. Uzimajući u obzir sve relevantne faktore, Ustavni sud zaključuje da prema Ustavu Bosne i Hercegovine apelantica ima prava na ukupnu proceduralnu zaštitu koja je na raspolaganju svim osobama u utvrđivanju krivične optužbe iz člana 6. Evropske konvencije.

29. Ustavni sud primjećuje daje Komisija za carinske prekršaje Carinarnice u Bijaću, koja je izrekla novčanu kaznu apelantici i naložila oduzimanja vozila rješenjem 09.1402. broj P-125/00 od 17. augusta 2000. godine, dio Carinske uprave Federalnog ministarstva finansija. Dakle, nije nezavisna od izvršne vlasti, što se traži članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Pored toga, Federalno vijeće za prekršaje, koje je potvrdilo rješenje Komisije za carinske prekršaje Rješenjem Pž-1015/2000 od 20. septembra 2000. godine, nije obezbijedilo pravično saslušanje koje se traži članom 6. stav 1. Evropske konvencije. U takvim okolnostima se povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije može izbjeći ako odluke koje donesu organi koji nisu nezavisni i nepristrani budu preispitane ili ako se izjavi žalba nezavisnom i nepristranom sudu koji ima punu jurisdikciju. Vrhovni sud je

rješenjem od 4. februara 2002. godine odbio obezbijediti apelantici da prilikom utvrđivanja krivične optužbe ima pristup nezavisnom i nepristranom sudu, stoje također u suprotnosti sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

30. Prema tome, Ustavni sud smatra da ograničenja predviđena Carinskim zakonom i članom 153. Zakona kojima se povređuju federalni propisi, u odnosu na osobe optužene za carinske prekršaje, lišava ta lica osnovnih proceduralnih garancijama u vezi sa zaštitom njihovih prava. Dom za ljudska prava je došao do sličnog zaključka u pogledu zakonskih propisa koji nisu u skladu sa vladavinom zakona jer su dodijelili neograničenu diskreciju izvršnim vlastima (vidi Dom za ljudska prava, predmet broj CH/02/8202, *Brdar protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluka od 4. aprila 2003. godine, st. 144. do 145).

31. Ustavni sud zaključuje daje došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostale odredbe Evropske konvencije

32. Apelantica se žali da su oduzimanje vozila i nametnuta novčana kazna povrijedili njezino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, te daje došlo i do kršenja prava iz čl. 13, 14, 17. i 18. Evropske konvencije. Uzimajući u obzir daje apelantici uskraćen pristup sudu pune jurisdikcije, Vrhovni sud mora ustanoviti je li apelantici povrijeđeno pravo na imovinu iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije. Prema tome, nema potrebe da na ovom stepenu Ustavni sud razmatra to pitanje.

33. U svjetlu navedenog zaključka, kao i zaključka koji se tiče apelantičinih navoda o kršenju člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije potrebno razmatrati ni dio apelacije koji se odnosi na navodne povrede čl. 13, 14, 17. i 18. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

34. Polazeći od izloženog, Ustavni sud je u skladu sa članom 61. st. 1. i 2. i članom 64. st. 3. do 5. Poslovnika Ustavnog suda, odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 146/03**, rješavajući apelaciju **Ž. C.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 26. marta 2004. godine, donio je

ODLUKU ODOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija Ž. C. iz Husina - Tuzla, podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-182/02 od 23. jula 2003. godine i Kantonalnog suda u Tuzli broj K-7/03 od 10. maja 2003. godine.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-182/03 od 23. jula 2003. godine i Kantonalnog suda u Tuzli broj K-7/03 od 10. maja 2003. godine.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Tuzli da provede ponovni, hitni postupak u skladu s članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Tuzli da, u skladu sa članom 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine u roku od šest mjeseci od dana dostave ove odluke, o mjerama preduzetim u cilju izvršenja ove odluke.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Ž. C. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Husina - Tuzla, kojeg zastupa T. Lj., advokat iz Tuzle, podnio je 7. augusta 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Kž-182/03 od 23. jula 2003. godine i Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj K-7/03 od 10. marta 2003. godine, s prijedlogom donošenja privremene mjere kojom će se obustaviti izvršenje pravomoćne presude Kantonalnog suda, do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od učesnika u postupku - Vrhovnog suda, Federalnog tužilaštva Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federalno tužilaštvo), Kantonalnog tužilaštva Tuzlanskog kantona (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužilaštvo) i Kantonalnog suda, zatraženo je 10. novembra 2003. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Federalno tužilaštvo dostavilo je odgovor 2. decembra, a Kantonalno tužilaštvo i Kantonalni sud 3. decembra 2003. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda odgovori učesnika u postupku dostavljeni su 11. decembra 2003. godine učesnicima u postupku, odnosno punomoćniku apelanta.

5. Na apelantov prijedlog, Ustavni sud je na sjednici održanoj 14. oktobra 2003. godine

donio Rješenje broj AP 228/03 kojim se obustavlja izvršenje Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj K-7/03 od 10. marta 2003. godine, potvrđene Žalbom Vrhovnom sudu broj Kž-182/03 od 23. jula 2003. godine. Ovo rješenje stupilo je na snagu odmah, a obustava izvršenja ostaje na snazi do donošenja konačne odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o meritumu podnesene apelacije.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

7. Kantonalni sud donio je 10. marta 2003. godine Presudu broj K-7/03, kojom je apelant proglašen krivim za produženo krivično djelo - krivotvorenje novca - iz člana 267. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i osuđen na kaznu zatvora od jedne godine. U krivičnom postupku svjedoci, koji su prema osporenoj presudi Kantonalnog suda potvrđenoj presudom Vrhovnog suda imali odlučno značenje za utvrđivanje apelantove krivice, su M. M. i zaštićeni svjedok pod pseudonimom "broj 106" (u daljnjem tekstu: "broj 106"). U krivičnom postupku punomoćnik apelanta je predlagao sudu i saslušanje svjedoka B. M., brata svjedoka M. M., radi provjere vjerodostojnosti iskaza svjedoka M. M. Kantonalni sud je odbio ovaj prijedlog odbrane kao i prijedlog za dopunsko saslušanje svjedoka "broj 106".

8. Protiv presude Kantonalnog suda, kantonalni tužilac i apelant izjavili su žalbe Vrhovnom sudu.

9. Vrhovni sud je, 23. jula 2003. godine, donio presudu broj Kž-182/03 kojom se odbijaju kao neosnovane žalbe i potvrđuje presuda Kantonalnog suda broj K-7/03 od 10. marta 2003. godine.

10. Protiv presude Vrhovnog suda i Kantonalnog suda podnesena je apelacija Ustavnom sudu.

IV. Relevantni propisi

11. **Zakon o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH" broj 17/01), koji je važio u vrijeme donošenja osporenih presuda

"Član 1.

Ovim zakonom se, u cilju potpune zaštite života, tijela i slobode svjedoka i njegovih bliskih srodnika, utvrđuju pravila saslušanja svjedoka pod posebnim uvjetima u krivičnim postupcima koji se u Federaciji Bosne i Hercegovine vode za krivična djela za koje je moguće izreći kazne dugotrajnog zatvora, ili za sva druga krivična djela za koja vijeće sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

(u daljnjem tekstu: Vrhovni sud Federacije) to bude smatralo potrebnim, u skladu sa članom 2. stav 1. ovog zakona.

Član 2.

(1) Na zahtjev suda pred kojim se vodi postupak ili nadležnog tužioca ili okrivljenog i njegovog branioca, saslušanje svjedoka se može obaviti pred vijećem Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, koje čine trojica sudija Vrhovnog suda...

Član 6.

(4) Na glavnom pretresu ili pretresu pred drugostepenim sudom, sud čita iskaz svjedoka bez prethodne saglasnosti strana u postupku i branioca i bez mogućnosti pozivanja svjedoka da lično svjedoči...

Član 7.

(1) Po upoznavanju sa sadržajem iskaza svjedoka, sud po službenoj dužnosti ili na prijedlog nadležnog tužioca, branioca ili okrivljenog može predložiti Vrhovnom sudu Federacije da se svjedok ponovo sasluša u vezi sa dodatnim pitanjima ili da se pojašni ranije dati iskaz. U tom slučaju spis se ponovo dostavlja vijeću Vrhovnog suda, koji će obaviti saslušanje u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva za dodatnim saslušanjem, nakon čega se spis i zapisnik saslušanja bez odlaganja dostavlja ponovo sudu pred kojim se vodi postupak...

Član 8.

Nakon što se saslušanje svjedoka obavi kako je to predviđeno ovim zakonom, presuda se ne može isključivo zasnivati samo na iskazu svjedoka ”.

12. Zakon o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine prestao je da važi danom stupanja na snagu Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. Apelant tvrdi da u prvostepenoj presudi Kantonalni sud uopće nije dao niti jedan razlog kojim bi bila pravdana odluka o pravu okrivljene osobe da ispita svjedoka pod istim uvjetima kao što je ispitan svjedok M. M. kojeg je predložio kantonalni tužitelj. Odbijanjem suda da sasluša ovog svjedoka na okolnosti koje je odbrana predložila, a da za to ni Kantonalni ni Vrhovni sud nisu dali nikakve razloge u svojim presudama, apelant smatra da je povrijeđeno jedno od najvažnijih načela iz prava na pravično suđenje zaštićeno članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) - “jednakost oružja”. Prema ovom načelu svaka stranka u postupku, a apelant je kao okrivljeni bio stranka u postupku, mora imati jednaku mogućnost da izloži svoj slučaj s prijedlogom za izvođenje dokaza. Apelant je pred oba suda isticao da je u vezi s dokazom - iskazom zaštićenog svjedoka “broj 106” -

povrijeđeno njegovo pravo garantirano članom 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, smatrajući daje nezakonito provedena procedura po kojoj je svjedok "broj 106" dobio zaštitu prema odredbama Zakona o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku. Stoga je, navodi apelant, logično pitanje kako je moguće da se razlozi za zaštitu svjedoka ne pruže svjedoku M. M., a da se kod druge radnje koja se stavlja na teret apelantu pruži posebna zaštita drugom svjedoku. Taj razlog može djelimično derogirati puno značenje prava okrivljene osobe, iz člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, na neposredno ispitivanje svjedoka.

Zbog zaštite prava okrivljenog, odbrana je na glavnom pretresu predložila da se preko Kantonalnog suda pokrene procedura da Vrhovni sud skine zaštitu svjedoku "broj 106" kako bi apelant mogao ostvariti svoje navedeno pravo iz Evropske konvencije. Ovaj prijedlog odbrane sud je odbio bez davanja ikakvih razloga. Odbrana je, također, sudu predložila, nakon čitanja iskaza svjedoka "broj 106", da zaštićenog svjedoka dopunski sasluša Vrhovni sud, što je taj sud odbio.

Apelant ukazuje da, u pogledu dokaza u ovom postupku, odbrana i optužba nisu imali "jednaka oružja" pred sudom na način jednakog predlaganja i ocjene dokaza, kao i sa upoznavanjem svih dokaza, pa i onih sa kojima je kantonalni tužilac očigledno posebno raspolagao. Takvim posebnim "dokazima" sa kojima je kantonalni tužilac raspolagao, a koji odbrani nisu predočeni, odbrana je dovedena u inferiorniju poziciju u odnosu na drugu stranu u postupku. To posebno ima svoju vrijednost ako se uzme u obzir činjenica da se to odnosi prije svega na iskaz zaštićenog svjedoka "broj 106".

b) Odgovor na apelaciju

14. Federalno tužilaštvo u svom odgovoru ističe da ne stoje tvrdnje u apelaciji da su navedene presude zasnovane isključivo na iskazu zaštićenog svjedoka prilikom čijeg saslušanja je nezakonito provedena procedura po kojoj je taj svjedok dobio zaštitu. Posebno su razmatrane apelantove tvrdnje u vezi s povredom zakona na njegovu štetu, pri čemu ni Vrhovni ni Kantonalni sud nisu povrijedili zakon, a činjenično stanje je potpuno i pravilno utvrđeno.

Kantonalno tužilaštvo ističe da apelant navodi iste činjenične i procesne povrede koje je dao u završnoj riječi pred Kantonalnim sudom i u žalbi na presudu tog suda. Ti navodi su gotovo identični i o njima su sudovi već odlučivali. Apelant stalno zaboravlja da dokazi na kojima su zasnovane spomenute sudske odluke nisu samo iskazi svjedoka, već da su mu dokazi i novčanice privremeno oduzete od svjedoka M. M., od zaštićenog svjedoka "broj 106" i iz apelantovog vozila, kao i nalaz vještaka. U toku postupka pred sudom nisu kršena zagarantirana prava apelanta na odbranu, odnosno apelant je imao u rukama isto "oružje" kao i tužilac.

Kantonalni sud ističe da Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, koji je primijenjen u ovoj pravnoj stvari, ne poznaje svjedoke optužbe i

svjedoke odbrane, kako se navodi u apelaciji, nego svjedoke suda, a razloge zašto prihvata iskaze svjedoka kao i ocjenu izvedenih dokaza sud je dao u svojoj presudi koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda. U pogledu apelantovih navoda daje sud prihvatio iskaz zaštićenog svjedoka "broj 106" i da pri tom nije omogućio neposredno saslušanje zaštićenog svjedoka, sud je, ističe se u odgovoru, u potpunosti postupao prema odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine. Iskaz tog svjedoka dat je detaljno i u potpunosti je povezao tok događaja koji se odvijao između njega i apelanta, pa nije ni bilo osnova za bilo kakvim dodatnim pitanjima. Inače, sud je donio presudu uvažavajući sve druge provedene dokaze. Kantonalni sud smatra da nisu povrijeđena apelantova prava na pravično suđenje u smislu člana 6. Evropske konvencije, jer je apelant u toku čitavog postupka imao dva izabrana branioca, a postupak je trajao koliko je to bilo neophodno. Na kraju se ističe da su navodi iz apelacije identični navodima iz žalbe na presudu Kantonalnog suda.

VI. Dopustivost

15. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

17. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, osporena presuda Vrhovnog suda donesena je 23. jula 2003. godine, protiv koje je 7. augusta 2003. godine izjavljena apelacija Ustavnom sudu. Dakle, apelacija je izjavljena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Pravo na pravično suđenje sadržano je u Ustavu Bosne i Hercegovine koji u članu II/2. predviđa da se prava zaštićena Evropskom konvencijom i njezinim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

povrijeđeno njegovo pravo garantirano članom 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, smatrajući daje nezakonito provedena procedura po kojoj je svjedok "broj 106" dobio zaštitu prema odredbama Zakona o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku. Stoga je, navodi apelant, logično pitanje kako je moguće da se razlozi za zaštitu svjedoka ne pruže svjedoku M. M., a da se kod druge radnje koja se stavlja na teret apelantu pruži posebna zaštita drugom svjedoku. Taj razlog može djelimično derogirati puno značenje prava okrivljene osobe, iz člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, na neposredno ispitivanje svjedoka.

Zbog zaštite prava okrivljenog, odbrana je na glavnom pretresu predložila da se preko Kantonalnog suda pokrene procedura da Vrhovni sud skine zaštitu svjedoku "broj 106" kako bi apelant mogao ostvariti svoje navedeno pravo iz Evropske konvencije. Ovaj prijedlog odbrane sud je odbio bez davanja ikakvih razloga. Odbrana je, također, sudu predložila, nakon čitanja iskaza svjedoka "broj 106", da zaštićenog svjedoka dopunski sasluša Vrhovni sud, što je taj sud odbio.

Apelant ukazuje da, u pogledu dokaza u ovom postupku, odbrana i optužba nisu imali "jednaka oružja" pred sudom na način jednakog predlaganja i ocjene dokaza, kao i sa upoznavanjem svih dokaza, pa i onih sa kojima je kantonalni tužilac očigledno posebno raspolagao. Takvim posebnim "dokazima" sa kojima je kantonalni tužilac raspolagao, a koji odbrani nisu predloženi, odbrana je dovedena u inferiorniju poziciju u odnosu na drugu stranu u postupku. To posebno ima svoju vrijednost ako se uzme u obzir činjenica da se to odnosi prije svega na iskaz zaštićenog svjedoka "broj 106".

b) Odgovor na apelaciju

14. Federalno tužilaštvo u svom odgovoru ističe da ne stoje tvrdnje u apelaciji da su navedene presude zasnovane isključivo na iskazu zaštićenog svjedoka prilikom čijeg saslušanja je nezakonito provedena procedura po kojoj je taj svjedok dobio zaštitu. Posebno su razmatrane apelantove tvrdnje u vezi s povredom zakona na njegovu štetu, pri čemu ni Vrhovni ni Kantonalni sud nisu povrijedili zakon, a činjenično stanje je potpuno i pravilno utvrđeno.

Kantonalno tužilaštvo ističe da apelant navodi iste činjenične i procesne povrede koje je dao u završnoj riječi pred Kantonalnim sudom i u žalbi na presudu tog suda. Ti navodi su gotovo identični i o njima su sudovi već odlučivali. Apelant stalno zaboravlja da dokazi na kojima su zasnovane spomenute sudske odluke nisu samo iskazi svjedoka, već da su mu dokazi i novčanice privremeno oduzete od svjedoka M. M., od zaštićenog svjedoka "broj 106" i iz apelantovog vozila, kao i nalaz vještaka. U toku postupka pred sudom nisu kršena zagarantirana prava apelanta na odbranu, odnosno apelant je imao u rukama isto "oružje" kao i tužilac.

Kantonalni sud ističe da Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, koji je primijenjen u ovoj pravnoj stvari, ne poznaje svjedoke optužbe i

svjedoke odbrane, kako se navodi u apelaciji, nego svjedoke suda, a razloge zašto prihvata iskaze svjedoka kao i ocjenu izvedenih dokaza sud je dao u svojoj presudi koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda. U pogledu apelantovih navoda daje sud prihvatio iskaz zaštićenog svjedoka "broj 106" i da pri tom nije omogućio neposredno saslušanje zaštićenog svjedoka, sud je, ističe se u odgovoru, u potpunosti postupao prema odredbama Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o posebnoj zaštiti identiteta svjedoka u krivičnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine. Iskaz tog svjedoka dat je detaljno i u potpunosti je povezao tok događaja koji se odvijao između njega i apelanta, pa nije ni bilo osnova za bilo kakvim dodatnim pitanjima. Inače, sud je donio presudu uvažavajući sve druge provedene dokaze. Kantonalni sud smatra da nisu povrijeđena apelantova prava na pravično suđenje u smislu člana 6. Evropske konvencije, jer je apelant u toku čitavog postupka imao dva izabrana branioca, a postupak je trajao koliko je to bilo neophodno. Na kraju se ističe da su navodi iz apelacije identični navodima iz žalbe na presudu Kantonalnog suda.

VI. Dopustivost

15. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

17. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, osporena presuda Vrhovnog suda donesena je 23. jula 2003. godine, protiv koje je 7. augusta 2003. godine izjavljena apelacija Ustavnom sudu. Dakle, apelacija je izjavljena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Pravo na pravično suđenje sadržano je u Ustavu Bosne i Hercegovine koji u članu II/2. predviđa da se prava zaštićena Evropskom konvencijom i njezinim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.

Pravo na pravično suđenje

20. Član II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

21. Član 6. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]

3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

(...)

d. da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe (...),”

22. Član 6. Evropske konvencije zahtijeva “pravično suđenje”, pravo da se bude saslušan u razumnom roku, pravo da saslušanje bude javno, pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Osim toga, ovaj član sadrži spisak minimalnih prava koje ima svako ko je optužen za krivično djelo. Među ova prava spada i pravo optuženog da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odvija pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe. Ova odredba tijesno je povezana s principom “jednake dostupnosti pravnih sredstava” kao elementa pravičnog suđenja. Pod pojmom svjedoka, odnosno izjave koje nisu lično date u sudnici, prema stanovištu Evropskog suda, treba da se smatraju izjave “svjedoka” u mjeri u kojoj nacionalni sudovi takve izjave uzimaju u obzir (presuda od 19. decembra 1990, *Delta*, A 191-A, presuda od 19. februara 1991, *Isgio*, A. 194-A, str. 12). U principu, Evropski sud za ljudska prava ne procjenjuje jesu li izjave svjedoka bile na ispravan način usvojene kao dokazna građa. Ali u situaciji ako nije postojala adekvatna i propisana prilika da optuženi ispita svjedoke, presuda suda ne može, isključivo i uglavnom, biti zasnovana na svjedočenju tog svjedoka.

23. U predmetu *Doorson*, Evropski sud za ljudska prava je pošao od stava da interesi odbrane trebaju biti izbalansirani u odnosu na interese svjedoka ili žrtava, pozvanih da svjedoče (presuda od 26. marta 1996, Izvještaji 1996.-II, Vol. 6, stav 7a).

24. U konkretnom slučaju, apelant se, pored ostalog, žali daje odbrana, nakon čitanja iskaza zaštićenog svjedoka, sudu predložila da svjedok bude naknadno saslušan na okolnosti koje je odbrana navela i što je, prema ocjeni odbrane, bilo veoma važno sa aspekta istinitosti, odnosno vjerodostojnosti pročitano iskaza zaštićenog svjedoka.

Kantonalni sud je odbio ove prijedloge, a u drugostepenoj presudi Vrhovnog suda se navodi da nije bilo potrebe za dodatnim ispitivanjem, jer je iskaz svjedoka dostavljen u svim bitnih dijelovima.

25. Ustavni sud zapaža da je Kantonalni sud odbio i prijedlog odbrane za saslušanje svjedoka B. M., brata svjedoka M. M., kojeg je odbrana predlagala radi provjere vjerodostojnosti iskaza svjedoka M. M. Osim toga, Ustavni sud također primjećuje da u Zapisniku o glavnom pretresu, sastavljenom u Kantonalnom sudu u Tuzli, u predmetu K-7/03, 26. februara 2003, te 6. i 10. marta 2003. godine, stoji da apelantov branilac predlaže da se ponovo sasluša zaštićeni svjedok "broj 106" na određene činjenice, tj. kada je primio novčanicu od apelanta. Međutim, Kantonalni sud je "odbio prijedlog" odbrane (str. 5. Zapisnika). Također, apelant je predlagao da Vrhovni sud skine zaštitu svjedoku "broj 106" kako bi apelant ostvario pravo da neposredno ispita svjedoke optužbe. Ovo tim više što je, prema apelantovom mišljenju, iskaz zaštićenog svjedoka nelogičan i proturječan sam sebi.

26. Ustavni sud, također, zapaža da su u konkretnom predmetu provedeni svi dokazi koje je predložio kantonalni tužilac dok je, nasuprot tome, taj sud odbio apelantov prijedlog za saslušanje svjedoka B. M. i dopunsko saslušanje zaštićenog svjedoka. Odbijanjem suda za saslušanjem svjedoka kojeg je predlagao apelant, kao i ponovnim saslušanjem u vezi s dodatnim pitanjima, odnosno radi pojašnjenja ranije datog iskaza, prema ocjeni Ustavnog suda povrijeđen je princip jednakosti strana u postupku. Naime, u toku postupka kantonalni tužilac je imao priliku da se, po njegovom zahtjevu, ispita osoba (zaštićeni svjedok) dok optuženi, odnosno apelant, nije imao tu mogućnost.

Ustavni sud, s tim u vezi, ističe da onemogućavanjem odbrane da osporava kredibilitet zaštićenog svjedoka lišava odbranu konkretnih mogućnosti da pokaže da ta osoba ima predrasuda, daje nepouzdana ili neprijateljski raspoložena prema apelantu. Ovakav stav je zauzeo Evropski sud u predmetu *Kostovski protiv Holandije* (20. novembar 1989, stav 42).

Ustavni sud također podsjeća i na stav Evropskog suda za ljudska prava da se "svi dokazi moraju iznijeti na javnoj raspravi, u prisustvu optuženog, na razmatranje protivničkih argumenata. Postoje izuzeci od ovog principa, ali oni ne smiju narušiti prava odbrane. Kao opće pravilo, st. 1. i 3. tačke d. člana 6. Evropske konvencije zahtijevaju da branilac dobije odgovarajuću i pogodnu priliku da ispita i ospori navode svjedoka optužbe, bilo u toku samog svjedočenja ili kasnije" (vidi *Van Mechelen i drugi protiv Holandije* (55/1966/674/861-864), 23. april 1997. stav 51).

Vodeći računa o mjestu koje pravo na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije ima u demokratskom društvu, sve mjere kojima se ograničava pravo odbrane moraju biti strogo neophodne. Ako je dovoljna manje restriktivna mjera, onda se ta mjera mora primijeniti.

27. Ustavni sud ističe daje opći princip člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije da optuženim licima mora biti dozvoljeno da pozivaju i ispituju bilo kojeg svjedoka čije svjedočenje smatraju relevantnim za svoj slučaj i moraju biti u mogućnosti da ispituju svakog svjedoka kojeg pozovu ili na čije se svjedočenje oslanja tužilac. U konkretnom predmetu, Ustavni sud uočava da su osporene presude zasnovane i na drugim provedenim dokazima. Međutim, činjenica da je apelant tražio dopunsko saslušanje (zaštićenog) svjedoka i svjedoka B. M., na određene okolnosti, koje u svojoj biti ne moraju značiti da će biti “u korist optuženog”, iako se on tome nada i zbog čega traži dopunsko saslušanje, odnosno saslušanje svjedoka B. M. je, prema ocjeni Ustavnog suda, veoma bitna u smislu člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije. Ustavni sud smatra daje apelant, odnosno njegov branilac, dokazao, navodeći razloge za dopunsko saslušanje zaštićenog svjedoka, odnosno svjedoka B. M., daje bilo potrebno, radi utvrđivanja istine, njihovo saslušanje i da bi izostanak saslušanja mogao nanijeti štetu pravima apelanta.

Ustavni sud zaključuje da interesi odbrane u ovom slučaju nisu bili izbalansirani u odnosu na interese optužbe.

28. Iz navedenih razloga Ustavni sud je zaključio da su povrijeđena apelantova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno član 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, te je odlučio da ukine osporene presude i predmet vrati Kantonalnom sudu u Tuzli na ponovni postupak.

VIII. Zaključak

29. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

30. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

April 2004. godine

(BOSANSKI JEZIK)

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 12/02**, rješavajući apelaciju **N. Z.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 9, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 19. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija N. Z. iz Livna u odnosu na povredu prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a odbacuje kao nedopuštena u odnosu na član 6. stav 1. (razuman rok) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Utvrdjuje se povreda prava iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 3. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Livnu da odmah preduzme zakonom predviđene mjere i radnje za okončanje krivičnog postupka u predmetu broj K-81/01.

Nalaže se Općinskom sudu u Livnu da u roku od najkasnije tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

U smislu člana 77. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, određuje se N. Z. naknada za nematerijalnu štetu u visini od 2.000 KM koju će isplatiti Federacija Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. N. Z. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Livna, koju zastupa Z. R, advokat iz Sarajeva, podnijela je, 24. januara 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zbog nerazumno dugog trajanja istrage protiv Dž. R. iz Sarajeva.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Općinskog suda u Livnu i Kantonalnog tužilaštva u Livnu zatraženo je, 18. marta 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

3. Općinski sud u Livnu je dostavio odgovor 29. marta 2004. godine.

4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Općinskog suda u Livnu je, 7. aprila 2004. godine, dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Od posljedica saobraćajne nezgode do koje je došlo na magistralnom putu Livno-Grahovo, 21. oktobra 1996. godine, smrtno je stradao H. Z. - apelantičin suprug. U momentu nezgode, apelantičin suprug se nalazio kao saputnik u vojnom vozilu marke “Golf A3”, koje je sletjelo van kolovoza i prevrnulo se, a kojim je upravljao Dž. R. iz Sarajeva.

7. Uviđaj na mjestu saobraćajne nezgode je izvršio istražni sudija Općinskog suda u Livnu, 22. oktobra 1996. godine, i predmet je registriran pod brojem Kri-59/96. Prema

naredbi istražnog sudije, 24. oktobra 1996. godine u prosekuri Kliničke bolnice Split izvršena je obdukcija poginulog.

8. Od vozača i ostalih preživjelih saputnika u vozilu uzela je, 22. oktobra 1996. godine, izjave kriminalistička vojna policija 2. bojne Livno.

9. Apelantica je, kao supruga poginulog, saslušana pred Općinskim sudom II u Sarajevu u svojstvu oštećene i to po zamolnici Osnovnog suda u Livnu, broj Ki-19/96, u predmetu registriranom pod brojem Kr-1/98.

10. Kantonalni sud u Sarajevu je, zbog istog događaja, pokrenuo istragu protiv Dž. R., u predmetu broj Ki-28/98, i 26. maja 1998. godine saslušao apelanticu u svojstvu oštećene.

11. Općinsko javno tužilaštvo u Livnu je spojilo oba navedena istražna predmeta ili. juna 2001. godine podiglo optužnicu protiv Dž. R. zbog krivičnog djela teško djelo protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 320. stav 2. u vezi člana 315. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/98 i 23/99) i krivični postupak se vodi kod tog suda pod brojem K-81/01.

12. U postupku pred Općinskim sudom u Livnu zatražena je adresa prebivališta optuženog, a nakon pribavljene adrese zakazivani su glavni pretresi za 10. decembar 2001,

17. april 2002. i 24. maj 2002. godine, ali nijedan nije održan jer se optuženi nije odazvao pozivu. Optuženom je optužnica dostavljena preko branioca, advokata iz Sarajeva, koji je izjavio prigovor na optužnicu 16. maja 2002. godine, a o kojem sud nije odlučivao.

IV. Relevantni propisi

13. U **Zakonu o krivičnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/98 i 23/99), koji se primjenjuje u ovom slučaju, relevantne odredbe glase:

“Član 139.

(1) *Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju ovo značenje:*

[...]

6) *Oštećeni je osoba čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo.*

Član 167.

(1) *Ako se istraga ne završi u roku od šest mjeseci, istražni sudija je dužan obavijestiti predsjednika suda o razlozima zbog kojih istraga nije okončana.*

(2) *Predsjednik suda će, po potrebi, preduzeti mjere da se istraga okonča.*

Član 173.

(1) *Stranke, branilac i oštećeni mogu se uvijek obratiti pritužbom predsjedniku suda pred kojim se vodi postupak, zbog odugovlačenja postupka i drugih nepravilnosti u toku istrage.*

- (2) *Predsjednik suda ispitat će navode u pritužbi, a ako je podnosilac zahtijevao, obavijestit će ga o tome što je preduzeto.*

Član 174.

- (1) *Mjere koje se mogu preduzeti prema okrivljenom za osiguranje njegove prisutnosti i za uspješno vođenje krivičnog postupka jesu poziv, dovođenje, obećanje okrivljenog da neće napustiti boravište, jamstvo i pritvor.*

[...]

Član 295.

- (1) *Ako je optuženi uredno pozvan, a ne dođe na glavni pretres niti svoj izostanak opravda, vijeće će narediti da se prinudno dovede. Ako se dovođenje ne bi moglo odmah izvršiti, vijeće će odlučiti da se glavni pretres ne održi i narediti da se optuženi na idući pretres prinudno dovede. Ako do privođenja optuženi opravda izostanak, predsjednik vijeća će opozvati naredbu o prinudnom dovođenju.*
- (2) *Ako optuženi koji je uredno pozvan očigledno izbjegava da dođe na glavni pretres, a ne postoje razlozi za pritvor predviđen u članu 183. ovog zakona, vijeće može odrediti pritvor radi osiguranja prisutnosti optuženog na glavnom pretresu. [...]"*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantica navodi daje u konkretnom slučaju razuman rok iz člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropske konvencija) prešao sve razumne vremenske granice, u kojem se istraga vodi preko četiri godine, da joj je nanesena duševna patnja, kako zbog pogibije supruga, tako i zbog beznadežnosti da će dočekati okončanje postupka. Ujedno, zahtijeva da se Federacija Bosne i Hercegovine obaveže na naknadu štete u iznosu od 25.000 KM, nastale uslijed nanesene duševne patnje uzrokovane nepreduzimanjem odgovarajućeg postupka nadležnih sudskih organa, kako bi se izrekla sankcija licu odgovornom za saobraćajnu nezgodu i pogibiju njezinog supruga.

b) Odgovor na apelaciju

15. Općinski sud u Livnu je, između ostalog, naveo daje predmet, u međuvremenu, dodijeljen drugom predsjedniku vijeća, te da će, s obzirom na težinu krivičnog djela i dužinu trajanja krivičnog postupka, navedeni predmet uzeti u rad i dati mu prioritet radi hitnosti okončanja postupka.

VI. Dopustivost

16. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu s članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelant odlučuje da li će koristiti pravni lijek, bez obzira da li se radi o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana, propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

19. Iako to apelantica nije izričito navela, Ustavni sud smatra da ovaj predmet pokreće pitanja prava da niko ne bude izložen nehumanom postupku i prava na pravično suđenje iz čl. 3. i 6. Evropske konvencije. Uz to, apelantica traži nematerijalnu kompenzaciju za njezinu duševnu patnju uzrokovanu nepreduzimanjem odgovarajućeg postupka nadležnih sudskih organa, kako bi se izrekla sankcija licu odgovornom za saobraćajnu nezgodu i pogibiju njezinog supruga.

20. Ustavni sud tumači da je jedan od apelantičinih navoda daje u konkretnom slučaju prekoračen razuman rok trajanja krivične istrage i postupka i daje time prekršeno njezino pravo na pravično suđenje, zaštićeno članom 6. Evropske konvencije. Ispitujući može li se apelantičina žalba razmatrati u okviru člana 6. stav 1. Evropske konvencije koji osigurava određene procesne garancije u određivanju građanskih prava i obaveza ili bilo koje krivične optužbe, Ustavni sud, prije svega, primjećuje da apelantica traži da se okonča krivična istraga, odnosno postupak protiv drugog lica. U vezi s tim, opravdano se postavlja pitanje spada li pravo oštećenog da se provede i okonča istraga protiv druge osobe u djelokrug člana 6. Evropske konvencije.

21. Prema jezičkom značenju, član 6. Evropske konvencije, na koji se poziva apelantica, garantira pravičan postupak prilikom *“utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv”* apelanta. Autonomno tumačenje konvencijskih organa teksta člana 6. Evropske konvencije ne ukazuje na to da oštećena

strana u krivičnom postupku ima opravdan zahtjev za zaštitu sadržanu u tom članu. Samo lica optužena za izvršenje nekog krivičnog djela imaju pravo na zaštitu iz ovog člana koja važi u krivičnom postupku (vidi odluku Doma za ljudska prava, *Unković protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, predmet broj CH/99/2150, tačka 94).

22. Ustavni sud primjećuje da Zakon o krivičnom postupku predviđa za oštećenog pravo da sudjeluje u postupku kao oštećena strana jer je ona "osoba čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo krivičnim djelom povrijeđeno ili ugroženo (član 139. stav 1. tačka 6). Međutim, ovo pravo nije obuhvaćeno zaštitom iz člana 6. Evropske konvencije.

23. U skladu s navedenim, Ustavni sud zaključuje daje u ovom dijelu apelacija *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine pa je, imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 9. Poslovnika Ustavnog suda, u tom dijelu apelacija nedopustiva.

24. Međutim, u pogledu ostalih apelantičnih navoda da trpi duševnu patnju zbog beznadežnosti u okončanje postupka, dolaženja do istine i kažnjavanja krivca za smrt njezinog supruga, Ustavni sud zaključuje da u pozitivnim propisima ne postoji niti jedan pravni lijek koji bi apelantici stajao na raspolaganju za otklanjanje posljedica ovakvog postupanja, odnosno za odštetu za duševnu patnju koju ona nastoji nadoknaditi apelacijom pred Ustavnim sudom. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda. Prema tome, Ustavni sud zaključuje daje apelacija u ovom dijelu dopustiva.

25. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da u ovom dijelu ova apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

26. Apelantica tvrdi da je u konkretnom predmetu prekoračen razuman rok za okončanje sudskog postupka i daje time prekršeno njezino pravo na pravično suđenje iz člana 6. Evropske konvencije, te da trpi duševnu patnju kao rezultat beznadežnosti da će doći do istine o događaju i dočekati kraj sudskog postupka i kažnjavanje odgovornog lica za smrt njezinog supruga. Time ona tvrdi kako je prekršeno njezino pravo da ne bude izložena nehumanom postupku iz člana 3. Evropske konvencije, te traži kompenzaciju za svoju duševnu patnju u iznosu od 25.000 KM od Federacije Bosne i Hercegovine zbog nepostupanja nadležnih sudskih organa.

27. Član II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

„3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

b) Pravo lica da ne budu podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni. ”

28. Član 3. Evropske konvencije glasi:

“Niko neće biti podvrgnut torturi, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. ”

29. Pitanje je li postupak nehuman mora biti procijenjeno prema okolnostima predmeta i preovlađujućim stanovištima. Postupak mora dostići minimalni nivo ozbiljnosti da bi potpadao pod opseg člana 3. Evropske konvencije. Na osnovu primjenjive sudske prakse, posebni faktori koji su razmatrani u vezi sa apelantom koji tvrdi da postoji povreda člana

3. Evropske konvencije za nehumano postupanje su: dimenzije i karakter emotivnog stresa izazvanog kod člana porodice koji je drukčiji od onoga koji bi bio neizbježan za sve rođake žrtava ozbiljnog kršenja ljudskih prava, mjera do koje je član porodice bio očevidac događaja povodom kojeg je došlo do kršenja ljudskih prava, ukupan kontekst ovog događaja i uključenost člana porodice u postupak koji slijedi nakon događaja. U pogledu ponašanja organa vlasti, posebni faktori koji se uzimaju u obzir su: ponašanje organa vlasti nakon relevantnog događaja, mjera do koje je proveden postupak o događaju (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Gakici protiv Turske*, od 10. maja 2001. godine, Odluke i izvještaji 2001. IV, stav 156; Odluka Doma za ljudska prava, predmet broj CH/99/2150, *Unković protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 10. maja 2002. godine, st. 111-119).

30. Primjenjujući ove faktore u apelantičinom slučaju, Ustavni sud konstatira da je apelantica supruga stradalog u saobraćajnoj nezgodi, povodom koje se vodi krivični postupak pred sudom protiv optužene osobe. Apelantica nije bila očevidac nezgode, ali polaže pravo na istinu o događaju i na utvrđivanje odgovornosti za njezin nastanak, te pravedno kažnjavanje krivca. Na sve pozive u istrazi povodom ovog događaja se odazvala i kontaktirala nadležni sud, izražavajući zainteresiranost za okončanje postupka.

31. Ustavni sud uočava daje, iako nakon dugog vremena od pet godina od nastanka saobraćajne nezgode, kao i odlaganja i proceduralnih zapreka, okončana krivična istraga i podignuta optužnica protiv lica okrivljenog za nezgodu. Međutim, krivični postupak pred sudom još nije okončan i još nije održan glavni pretres, iako je u tri navrata bio zakazan i odložen zbog nedolaska optuženog, a posljednje gotovo pune dvije godine sud nije poduzimao nikakve radnje u postupku.

32. Ustavni sud uzima u obzir činjenicu daje istraga okončana, ali ne može zanemariti činjenicu daje optužnica podignuta tek pet godina nakon saobraćajne nezgode. Sadašnji razlozi odlaganja opravdavaju se time da se okrivljeni nije odazvao pozivu suda. Ustavni sud ne nalazi nikakvo prihvatljivo opravdanje za ovakvo postupanje suda u tako važnom postupku, posebno s obzirom na sve okolnosti događaja i to daje poznato lice koje je upravljalo vozilom kritične prilike, daje izvršen uviđaj nezgode, da postoje svjedoci od

kojih su uzete izjave neposredno nakon nezgode i daje izvršena obdukcija nastradalog u nezgodi. U toku cijelog ovog perioda apelantica je patila, s jedne strane, od stresa zbog pogibije supruga, a s druge, zbog izostanka istine o događaju i utvrđivanja odgovornosti i kažnjavanja odgovornog lica. Ustavni sud nalazi da nema razumnog opravdanja za ovu duševnu patnju apelantice koja i dalje traje.

33. Dakle, uzimajući sve navedeno u obzir, Ustavni sud zaključuje daje povrijeđeno apelantičino pravo da ne bude izložena nehumanom postupku u periodu od nastanka saobraćajne nezgode u kojoj je smrtno stradao njezin suprug, do okončanja krivičnog postupka koji se vodi protiv lica okrivljenog za nastanak ove nezgode.

VIII. Zaključak

34. Na osnovu člana 16. stav 2. tačka 9, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Razmatrajući apelantičin zahtjev za naknadu nematerijalne štete, Ustavni sud prihvata da je apelantica pretrpjela štetu nematerijalne naravi zbog nehumanog i ponižavajućeg postupka prema njoj, a u odnosu na nerazumnu dužinu krivičnog postupka. Zato je na osnovu člana 77. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud odredio da se isplati apelantici iznos od 2.000 KM, koji će platiti Federacija Bosne i Hercegovine.

36. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 36/03**, rješavajući apelaciju **N. S.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 19. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija N. S.

Utvrđuje se povreda člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-421/02 od 16. decembra 2002. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Sarajevu na hitan ponovni postupak, u skladu s članom 64. st. 3. do 6. Poslovnika Ustavnog suda.

Kantonalnom sudu u Sarajevu se nalaže da, u skladu s članom 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u pogledu sprovođenja ove odluke.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. N. S. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva podnijela je, 10. februara 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-421/02 od 16. decembra 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda u Sarajevu i Privredne banke Sarajevo d.d., kao učesnika u postupku, zatraženo je 20. februara 2004. godine da dostave odgovor na apelaciju.

3. Kantonalni sud u Sarajevu je dostavio odgovor na apelaciju 3. marta 2004. godine.

4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda u Sarajevu je 17. marta 2004. godine dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Apelantica je zaposlena kod Privredne banke Sarajevo d.d. (u daljnjem tekstu: Privredna banka) od 15. novembra 1979. godine. Na osnovu nalaza ljekara specijaliste, otvoreno joj je porodijsko odsustvo s posla 3. aprila 2000. godine. Privredna banka je apelantici vršila obračun i isplaćivala naknadu plaće za porodijsko odsustvo u trajanju od šest mjeseci, sve do 11. oktobra 2000. godine, od kada je prekinula s isplatom. Zbog toga je apelantica podnijela tužbu 7. maja 2001. godine Općinskom sudu I Sarajevo, tražeći da taj sud obaveže Privrednu banku da joj isplati naknadu plaće zbog porodijskog odsustva s posla za još šest mjeseci, u ukupnom iznosu od 5.807 konvertibilnih maraka.

7. Nakon okončanog prvostepenog postupka, Presudom Općinskog suda I Sarajevo broj Pr-197/01 od 5. decembra 2001. godine, obavezana je tužena Privredna banka da apelantici, kao tužiteljici u toj parnici, isplati naknadu plaće za porodijsko odsustvo za

period od šest mjeseci u ukupnom iznosu od 5.803,44 konvertibilne marke sa zakonskom zateznom kamatom.

8. Protiv navedene presude tužena Privredna banka uložila je žalbu Kantonalnom sudu u Sarajevu koji je, svojom presudom broj Gž-421/02 od 16. decembra 2002. godine, uvažio žalbu, preinačio prvostepenu presudu Općinskog suda I Sarajevo i odbio apelantičin tužbeni zahtjev. Odluka drugostepenog suda bazira se na tvrdnji da je prvostepeni sud na potpuno i pravilno utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenio materijalni propis. Stav drugostepenog suda jeste da je prvostepeni sud na odnosni činjenični supstrat morao primijeniti odredbu člana 25. Zakona o zaštiti porodica s djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 4/98 i 15/98), a ne odredbe Zakona o radu ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/99 i 32/00), kako je to učinio prvostepeni sud.

9. Nakon toga, apelantica je podnijela apelaciju Ustavnom sudu protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-421/02 od 16. decembra 2002. godine.

IV. Relevantni propisi

10. **Zakon o radu**

("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 43/99)

Član 62. stav 1. glasi:

"Za vrijeme korištenja porođajnog odsustva, zaposlenik ima pravo na naknadu plaće, u skladu sa zakonom."

11. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu**

("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 32/00)

Član 27. stav 1, u relevantnom dijelu, glasi:

"Za vrijeme trudnoće, porođaja i njege djeteta, žena ima pravo na porođajno odsustvo od jedne godine neprekidno."

12. **Zakon o zaštiti porodice sa djecom**

("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 4/98 i 15/98)

Član 25. stav 2, u relevantnom dijelu, glasi:

"Naknada... isplaćuje se u periodu od šest mjeseci od dana porođaja neovisno od dužine trajanja porođajskog odsustva utvrđenog zakonom."

13. **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i**

zaštiti porodice sa djecom ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj 16/00)

Član 93, u relevantnom dijelu, glasi:

"Naknada plaće ženi-majci u skladu sa ovim zakonom isplaćuje se za vrijeme

trajanja porodijskog odsustva počev od dana poroda, a koje je propisano propisima kojima se regulišu radni odnosi. ”

Član 117, u relevantnom dijelu, glasi:

”Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi... Zakon o zaštiti porodice sa djecom (”Službene novine Kantona Sarajevo”, br. 4/98 i 15/98). ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantica navodi da joj je osporenom presudom Kantonalnog suda u Sarajevu povrijeđeno pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i, kako apelantica navodi, pravo na “jednakost građana pred zakonom i ustavom”. Apelantica se, nadalje, žali da je Kantonalni sud u Sarajevu svojom odlukom trebao odbaciti žalbu tuženog jer je, navodno, uložena nakon proteka zakonskog roka za žalbu, te daje pogrešno tumačio materijalno-pravni propis iz člana 55. Zakona o radu Federacije Bosne i Hercegovine, zbog čega traži da Ustavni sud usvoji apelaciju i ukine odluku Kantonalnog suda.

b) Odgovor na apelaciju

15. U odgovoru na apelaciju, Kantonalni sud Sarajevo navodi da je apelacija neutemeljena, te da sud ostaje kod navoda iznesenih u obrazloženju osporene presude.

VI. Dopustivost

16. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Kantonalnog suda Sarajevo, broj Gž-421/02 od 16. decembra 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, apelantica je podnijela apelaciju 10. februara 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, što znači da apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da ova apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelantica pobija navedenu presudu tvrdeći daje tom presudom povrijeđeno njezino pravo iz Člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

21. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu. "

22. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

23. Prilikom razmatranja je li došlo do povrede člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, prvo se mora utvrditi je li apelantica titular prava koja potpadaju pod član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

24. Riječ "imovina" uključuje širok obim imovinskih interesa koja predstavljaju određenu ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 33/01). Nadalje, Ustavni sud podsjeća da, prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, "posjed" koji se štiti može biti samo "postojeći posjed" (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Van der Musselle*, presuda od 23. novembra 1983, serija A br. 70, tačka 48) ili barem imovina za koju apelant ima "opravdano očekivanje" da će je dobiti (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Pine Valley Developments Ltd i drugi*, presuda od 29. novembra 1995, serija A br. 332, tačka 31). Stoga, Ustavni sud smatra da pravo, za koje apelantica tvrdi da joj je uskraćeno, predstavlja "opravdano očekivanje", odnosno zaštićeni posjed ukoliko se temelji na valjanoj pravnoj osnovi.

25. Ustavni sud podsjeća na svoje ranije odluke i jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava kojim je utvrđeno da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju sadrži tri različita pravila. Prvo pravilo, koje se nalazi u prvoj rečenici prvog stava, je opće

prirode i izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, određuje da se lišavanje imovine može desiti pod određenim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva istog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu s općim interesom. Sva tri navedena pravila nisu nepovezana i u međusobnoj kontradikciji, a drugo i treće pravilo odnose se na određene slučajeve miješanja države u pravo na mirno uživanje imovine (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Holy Monasteries protiv Grčke*, presuda od 9. decembra 1994. godine, serija A, broj 301-A, strana 29, stav 51).

26. U odnosnom slučaju, Ustavni sud zaključuje da osporena presuda Kantonalnog suda Sarajevo, kojom se onemogućava apelantici pravo na naknadu plaće za vrijeme trajanja porodijskog odsustva, nesumnjivo predstavlja miješanje u imovinu i lišavanje prava apelantice na njezino mirno uživanje. Ovo zato, jer je osporenom odlukom meritorno, na pravosnažan način, odlučeno da apelantici ne pripada pravo na navedenu naknadu plaće. S obzirom na tu činjenicu, Ustavni sud nalazi daje primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju koje regulira uvjete pod kojima se pojedinac može lišiti imovine.

27. Ustavni sud mora, kao sljedeće, ispitati je li navedeni sud opravdano lišio apelanticu posjeda naknade plaće za vrijeme trajanja porodijskog odsustva. To može biti slučaj samo ako je onemogućavanje posjeda (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) u skladu s principom proporcionalnosti.

28. Razmatrajući pitanje je li osporena odluka Kantonalnog suda Sarajevo zasnovana na zakonu, Ustavni sud primjećuje da je navedeni sud na utvrđeno činjenično stanje od prvostepenog suda primijenio odredbu člana 25. stav 2. Zakona o zaštiti porodice s djecom. Navedenim propisom određeno je da se ženi-majci isplaćuje naknada u periodu od šest mjeseci od dana porođaja, neovisno od dužine trajanja porodijskog odsustva utvrđenog zakonom. Kako je apelantica, smatra taj sud, primala predmetnu naknadu u trajanju od šest mjeseci, to je njezin zahtjev za isplatu naknade za narednih šest mjeseci neosnovan. Međutim, Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud primijenio odredbu koju nije trebao primijeniti, jer je navedeni Zakon o zaštiti porodice prestao važiti 15. augusta 2000. godine, donošenjem novog Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom. Naime, članom 117. navedenog zakona određeno je da danom stupanja na snagu tog zakona, u roku od osam dana od dana objavljivanja, prestaje, između ostalih, važiti i Zakon o zaštiti porodice sa djecom, kojeg je Kantonalni sud primijenio u odnosnom slučaju, a osporena presuda je donesena 16. decembra 2002. godine.

29. Ustavni sud podsjeća daje odredbom člana 93. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom propisano da se naknada plaće ženi-majci isplaćuje za vrijeme trajanja porodijskog odsustva počevši od dana poroda, a čija dužina je određena odredbom člana 27. stav 1. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu

- na period od godinu dana. Dalje, kako je apelantici navedena naknada plaće isplaćena za period od šest mjeseci, a ne za godinu dana, nedvosmisleno proizlazi da se presudom Kantonalnog suda Sarajevo apelantica lišava prava na uživanje šestomjesečne naknade plaće. Stoga, Ustavni sud zaključuje daje šestomjesečna naknada plaće za vrijeme trajanja porodijskog odsustva “opravdano očekivana” imovina zasnovana na zakonu i da lišavanje mogućnosti uživanja apelantice u svojoj imovini, donošenjem osporene presude, nije predviđeno zakonom u obliku kako je to rezultiralo osporenom presudom.

30. Pored toga, nesporno je da ne postoji javni interes na osnovu kojega bi Kantonalni sud Sarajevo apelantici onemogućio uživanje njezine imovine, s obzirom na činjenicu da je ona u spornom odnosu sa svojim poslodavcem koji ne obavlja djelatnost od javnog interesa, niti takav interes zastupa.

31. Nadalje, pored navedenog, Ustavni sud nalazi da u konkretnom slučaju Kantonalni sud nije vodio dovoljno računa niti o razumnom odnosu proporcionalnosti između sredstava koja se koriste, sjedne strane, i cilja koji se želi ostvariti, s druge strane. Mora postojati “pravičan odnos” između zahtjeva interesa koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca, a to neće biti slučaj ako apelant mora nositi “lični i neumjeren teret” (vidi na primjer Evropski sud za ljudska prava, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986, sup. cit. paragraf 46. i 50). Ustavni sud, stoga, mora konstatirati daje u ovoj situaciji, s obzirom i na nepostojanje javnog interesa, na apelanticu prenesen neprimjereno obiman teret u vidu lišavanja prava na naknadu plaće u traženom iznosu u odnosu na njenog poslodavca.

32. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da je Kantonalni sud Sarajevo osporenim presudom povrijedio apelantičino pravo iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

33. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **U 53/03**, rješavajući apelaciju **H. M.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. stav 2, člana 64. stav 3. i člana 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 19. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija H. M. iz Zenice, podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-843/01 od 18. jula 2002. godine.

Utvrđuje se povreda prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-843/01 od 18. jula 2002. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Sarajevu na hitan ponovni postupak, u skladu sa članom 64. st. 3. do 6. Poslovnika Ustavnog suda.

Kantonalnom sudu u Sarajevu nalaže se da, u skladu s članom 75. st. 4. i 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u pogledu provođenja ove odluke.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. H. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Zenice, kojeg zastupa E. C., advokat iz Zenice, podnio je 3. septembra 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), broj Gž-843/01 od 18. jula 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda zatraženo je 23. oktobra 2003. godine da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Kantonalni sud je, 2. novembra 2003. godine, dostavio odgovor Ustavnom sudu.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda je 27. novembra 2003. godine dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Presudom Općinskog suda u Zenici broj P-201/90 od 28. novembra 1991. godine, Republika Bosna i Hercegovina obavezana je da apelantu, na ime naknade nematerijalne štete zbog neosnovanog lišavanja slobode, isplati iznos od 1.230.083,70 YU dinara.

7. Prijedlog za izvršenje navedene presude apelant je podnio Općinskom sudu I u Sarajevu, 12. juna 1998. godine, zato stoje postupak rješavanja žalbe tuženog trajao dosta dugo, a u međuvremenu je otpočeo rat u Bosni i Hercegovini.

8. Općinski sud I u Sarajevu je Rješenjem broj 1-880/98 od 17. juna 1998. godine usvojio apelantov prijedlog za izvršenje Presude Općinskog suda u Zenici broj P-201/90 od 28. novembra 1991. godine, na koji je dužnik izjavio prigovor koji je odbijen Rješenjem tog suda broj 1-880/98 od 5. februara 2000. godine.

9. Na Rješenje o odbijanju prigovora broj 1-880/98 od 5. februara 2000. godine, dužnik je izjavio žalbu Kantonalnom sudu koji je, Rješenjem broj Gž-880/00 od 17. januara 2001.

godine, žalbu uvažio, prvostepeno rješenje ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak.

10. Općinski sud I u Sarajevu je, Rješenjem broj 1-2705/01 od 29. maja 2001. godine, apelantov prijedlog za dozvolu izvršenja odbacio kao neuredan zato što nije u zakonskom roku postupio prema dopisu suda od 23. aprila 2001. godine, kojim je traženo da se u ponovnom postupku dostavi sudu uredan prijedlog za izvršenje, uz naznaku tačnog naziva pravnog slijednika dužnika određenog prema izvršnoj ispravi u ovoj pravnoj stvari.

11. Protiv Rješenja Općinskog suda I u Sarajevu broj 1-2705/01 od 29. maja 2001. godine apelant je uložio žalbu Kantonalnom sudu koji je, Rješenjem broj GŽ-843/01 od 18. jula 2002. godine, žalbu odbio i potvrdio prvostepeno rješenje.

IV. Relevantni propisi

12. Ustav Bosne i Hercegovine

Član III/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine:

“3. Pravni poredak i nadležnosti institucija

a) Sve vladine funkcije i ovlaštenja koja nisu ovim Ustavom izričito povjerena institucijama Bosne i Hercegovine pripadaju entitetima.

(...)”.

Član I Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“1. Kontinuitet

Republika Bosna i Hercegovina, čije je zvanično ime od sada “Bosna i Hercegovina”, nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom, i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Ona ostaje država članica Ujedinjenih naroda i može kao Bosna i Hercegovina zadržati članstvo ili zatražiti prijem u organizacijama unutar sistema Ujedinjenih naroda, kao i u drugim međunarodnim organizacijama. ”

A - prijenos odgovornosti na Federaciju:

“(. . .)

5. Odgovornosti Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i drugih sastavnih institucija Federacije uključuju sljedeće:

(...)sudstvo

(...)“.

Zakon o krivičnom postupku

(“Službeni list SFRJ”, br. 26/86, 74/87, 57/89, 3/90, i “Službeni list RBiH”, broj 13/94) koji se primjenjuje kao federalni zakon na osnovu člana IX.5 Ustava Federacije Bosne i Hercegovine.

Član 543. u relevantnom dijelu glasi:

(...)

3. *Tužba za naknadu štete podnosi se protiv republike (...), na čijoj se teritoriji nalazi sud koji je sudio u prvom stepenu... ”.*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. U svojoj apelaciji Ustavnom sudu apelant ističe da su povrijeđena njegova osnovna ljudska prava zagarantirana članom 5. stav 5. i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), jer je onemogućen da ostvari svoja građanska prava na obeštećenje zbog neosnovanog lišavanja slobode. Apelant ističe da je Kantonalni sud proizvoljno primijenio Zakon i zauzeo pogrešan stav daje pravni slijednik Republike Bosne i Hercegovine Zeničko-dobojski kanton, a ne Federacija Bosne i Hercegovine, što je dovelo do promjene pasivne legitimacije povjerioca, zbog čega je onemogućen u ostvarivanju svojih potraživanja.

Apelant navodi daje postupak izvršenja pravosnažne sudske odluke trajao duže od četiri godine, što se ne može smatrati razumnim rokom u odlučivanju o pravima apelanta.

14. Apelant ističe daje Kantonalni sud u identičnoj pravnoj situaciji zauzeo drukčiji stav i navodi Rješenje tog suda broj Gž-602/00 od 12. marta 2001. godine. Takvim različitim postupanjem sudova u istoj situaciji apelant je doveden u neravnopravan položaj u odnosu na druge osobe, koji su iz istog pravnog odnosa realizirali svoje potraživanje.

Stoga, apelant od Ustavnog suda traži zaštitu navedenih ustavnih prava.

b) Odgovor na apelaciju

15. Kantonalni sud je, u odgovoru na apelaciju, istakao da ostaje kod navoda datih u obrazloženju svoje presude donesene 18. jula 2002. godine. Smatra daje zahtjev apelanta neosnovan s obzirom daje u član 66. Zakona o sudovima (“Službene novine Kantona”, broj 3/97) regulirano da Ministarstvo pravde Kantona provodi postupak povodom zahtjeva oštećenog za naknadu štete, rehabilitaciju i ostvarivanja drugih prava lica neopravdano osuđenih i neosnovano lišenih slobode. Potraživanje apelanta se odnosi na period prije 28. novembra 1998. godine, tj. prije stupanja na snagu Zakona o krivičnom postupku kojim je regulirano da se tužba za naknadu štete u slučaju neosnovanog lišavanja slobode podnosi protiv Federacije Bosne i Hercegovine.

VI. Dopustivost

a) Nadležnost Suda *ratione temporis*

16. Prema članu XII Ustava Bosne i Hercegovine Ustav stupa na snagu nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kao ustavnog akta, kojim se amandmanski zamjenjuje i stavlja van snage Ustav Republike Bosne i Hercegovine. Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini je potpisan 14. decembra 1995. godine, pa, prema tome, proizlazi daje Ustav stupio na snagu tog dana.

17. Stoga se postavlja pitanje je li Ustavni sud i do koje mjere nadležan *ratione temporis* da razmatra predmet ako se ima u vidu daje presuda koja je predmet izvršenja donesena

28. novembra 1991. godine.

Prema navedenim odredbama Ustava Bosne i Hercegovine, nije u nadležnosti Ustavnog suda *ratione temporis* da odluči jesu li događaji koji su se desili prije stupanja na snagu Ustava doveli do povrede ljudskih prava. Ustavni sud ima nadležnost da razmotri činjenice vezane za događaje koji su se desili prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine.

18. U konkretnom slučaju, sporno potraživanje se odnosi na period prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Međutim, osnovni predmet osporavanja su rješenja Kantonalnog suda broj Gž-843/01 od 18. jula 2002. godine i Općinskog suda I Sarajevo broj 1-2705/01 od 29. maja 2001. godine, donesena u izvršnom postupku. Ova rješenja su donesena u okviru vremenske nadležnosti Ustavnog suda.

Stoga Ustavni sud ima ustavnu nadležnost da, u skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, odluči o apelaciji protiv navedenih rješenja.

19. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. U skladu s članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

21. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog

lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

22. Nadalje, iz kopije osporenog Rješenja Kantonalnog suda broj GŽ-843/01 od 18. jula 2002. godine, vidljivo je daje ono doneseno 18. jula 2002. godine. Računajući na vrijeme koje je bilo potrebno da prvostepeni sud rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu dostavi apelantu, može se zaključiti daje apelacija protiv pobijanih rješenja podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant osporava rješenja Kantonalnog suda i Općinskog suda I u Sarajevu, donesena u izvršnom postupku, zbog povrede prava na pravično postupanje i dužinu postupka iz člana 6. stav 1. i prava na oštećenje zbog neosnovanog lišavanja slobode iz člana 5. stav 5. Evropske konvencije.

Primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije

25. Sud će obraditi pitanje je li član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv u vezi s pitanjem koje je pokrenuo apelant.

U vezi s postojanjem “spora” o pravu Ustavni sud upućuje na principe iznijete u sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i sažete u njegovoj presudi *Hornsby protiv Grčke* od 19. marta 1997. godine, u kojoj je naglašeno da član 6. uključuje “pravo na sud” i zauzeo pravno stanovište da: “... izvršenje presude koju je donio sud se stoga mora smatrati sastavnim dijelom suđenja u smislu člana 6. Evropske konvencije”.

26. Prema mišljenju Ustavnog suda, situacija je slična i u ovom predmetu u kojem su sudovi, usprkos svojoj obavezi da donesu izvršnu ispravu o izvršenju sudske odluke, svojim pravnim stavom lišili apelanta svake mogućnosti da realizira svoje pravo na dosuđenu kompenzaciju zbog neosnovanog lišavanja slobode. Ustavni sud smatra da je jasno da postupak koji je rezultirao rješenjem u izvršnom postupku zasnovanom na odluci suda u parničnom postupku, predstavlja “spor” o građanskim pravima i obavezama s obzirom na karakter prava o čijem postojanju je odlučeno. Nadalje, Ustavni sud ističe da nema sumnje daje ovaj postupak bio odlučujući za pitanje postojanja “građanskih prava i obaveza”.

27. Ustavni sud ističe da u principu izvršni postupak ne može povrijediti pravo na pravičan postupak, s obzirom da se u izvršnom postupku ne utvrđuju prava i obaveze. Ipak, pod određenim uvjetima neizvršenje odluke može voditi ka povredi ovog člana

(presuda Evropskog suda za ljudska prava *Vasilopoulou protiv Grčke* od 21. marta 2002. godine, aplikacija broj 47541/99, stav 16 f). Ustavni sud zaključuje daje član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv u konkretnom slučaju.

Poštivanje člana 6. stav 1. Evropske konvencije

28. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.[...]”

Nadležnost Ustavnog suda u vezi sa apelacijama u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničava se “na nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu”. Prema tome, Ustavni sud, općenito govoreći, nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica niti da pravno tumači odluke nižih sudova, osim ukoliko odluka nižih sudova krši ustavna prava. To bi bio slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, te u slučaju kada je primjena prava bila očigledno proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede osnovnih procesnih prava (pravičan postupak, pristup sudu, efikasni pravni lijekovi itd.).

29. Ustavni sud uočava daje apelant Općinskom sudu I u Sarajevu dostavio prijedlog za izvršenje pravomoćne presude Općinskog suda u Zenici od 28. novembra 1991. godine, koji je, Rješenjem broj 1-880/98 od 17. juna 1998. godine, odredio izvršenje navedene presude kojom je obavezana tužena Bosna i Hercegovina da apelantu naknadi štetu zbog neosnovanog lišavanja slobode.

30. Po prigovoru pasivne legitimacije tužene Federacije Bosne i Hercegovine Općinski sud I u Sarajevu je, Rješenjem broj 1-880/98 od 5. februara 2000. godine, prigovor odbio jer je utvrdio daje dužnik prema izvršnoj ispravi u ovoj pravnoj stvari R BiH, a kako je štetu prouzrokovao dužnik, povjerilac je pravilno označio dužnika u prijedlogu za izvršenje - Federaciju Bosne i Hercegovine (preuzimatelja obaveza). Sud se pozvao na Presudu Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-248/97 od 27. januara 1998 godine, prema kojoj je stav navedenog suda o pitanju pasivne legitimacije u odnosu na značenje države Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine kao dužnika da se radi o jednom pravnom subjektu obaveze i to Bosna i Hercegovina - Federacija Bosne i Hercegovine.

31. Po žalbi tužene Federacije Bosne i Hercegovine - kao preuzimatelja obaveza R BiH, Kantonalni sud je rješenjem od 17. januara 2001. godine uvažio žalbu, osporeno rješenje ukinuo i vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak uz obrazloženje da se potraživanje povjerioca odnosi na period prije 28. novembra 1998. godine, tj. prije stupanja na snagu Zakona o krivičnom postupku kojim je regulirano da se tužba za naknadu štete podnosi Federaciji Bosne i Hercegovine u slučaju neosnovanog lišavanja

slobode, a do donošenja ovog zakona za takav vid štete nadležno je Kantonalno ministarstvo pravde.

32. Aktom od 23. aprila 2001. godine Općinski sud I u Sarajevu pozvao je apelanta da u ostavljenom roku dostavi sudu uredan prijedlog za izvršenje, uz naznaku tačnog naziva pravnog slijednika dužnika određenog po izvršnoj ispravi uz upozorenje da će, u protivnom, prijedlog odbaciti kao neuredan. Kako apelant nije postupio po nalogu tog suda od 23. aprila 2001. godine, prijedlog za dozvolu izvršenja rješenja tog suda broj 1-2705/01 od 29. maja 2001. godine odbačen je kao neuredan. Kantonalni sud je, Rješenjem broj Gž-843/01 od 18. jula 2002. godine, odbio apelantovu žalbu uloženu na rješenje od 29. maja 2001. godine i osporeno rješenje potvrdio.

33. Ustavni sud primjećuje da je Kantonalni sud u ovom predmetnom slučaju kao relevantan zakon primijenio Zakon o sudovima Zeničko-dobojskog kantona. Ustavni sud ukazuje na nepravilan stav Kantonalnog suda daje pravni slijednik Republike Bosne i Hercegovine za nastale obaveze povodom apelantovog zahtjeva za naknadu štete, rehabilitaciju i ostvarivanje drugih prava lica nepravedno osuđenih i neosnovano lišenih slobode Zeničko-dobojski kanton - Kantonalno ministarstvo pravde.

34. Ustavni sud podsjeća da su Sporazumom o oživotvorenju Federacije Bosne i Hercegovine, zaključenom u Daytonu 9. novembra 1995. godine, koji je prihvaćen odlukom Ustavotvorne skupštine Federacije Bosne i Hercegovine od 11. decembra 1995. godine, osim ingerencija koje omogućavaju funkcioniranje Vlade Republike Bosne i Hercegovine kao međunarodno priznate države (vanjska politika, vanjska trgovina, carinska politika i dr.) sve druge civilne funkcije prenesene na Vladu Federacije Bosne i Hercegovine, pa i u pogledu sudstva (poglavlje II tačka 5, alineja 3).

35. Prelaskom ovih funkcija prešle su i odgovornosti na Federaciju, kako je i navedeno u citiranoj odredbi, pa s obzirom na to i kontinuitet SR Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine ne bi se mogla prihvatiti odgovornost Kantona za naknadu ovog vida štete, jer svi zakoni, pa i Zakon o sudovima Zeničko-dobojskog kantona, su na snazi u onoj mjeri u kojoj se ne kose s Ustavom Bosne i Hercegovine. Nadalje, članom 543. stav

3. Zakona o krivičnom postupku, koji je bio na snazi u vrijeme vođenja postupka, propisana je odgovornost za štetu zbog neosnovanog lišavanja slobode.

36. Ustavni sud ističe da je dužnost države da organizira svoj pravni sistem tako da omogućiti sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima koje garantira član 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Zanghi protiv Italije*, presuda od 19. februara 1981. godine, serija A, broj 94. stav 21).

Jedan od osnovnih principa Evropske konvencije je da pravna sredstva, koja pojedincu stoje na raspolaganju, trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države koji ugrožava zaštitu individualnih prava ne može pripisati pojedincu.

47. U skladu s navedenim, Ustavni sud smatra da su u predmetnom slučaju sudovi postupili nepravično, a na štetu interesa apelanta, jer su primjenom Zakona o sudovima Zeničko-dobojskog kantona onemogućili apelanta da ostvari svoje pravo na obeštećenje prema tužiocu FBiH, kao pravnom slijedniku R BiH.

Ustavni sud ističe daje apelant, zbog postupanja sudova na ovaj način, neosnovano dugo trpio posljedice za nepravdu koja mu je učinjena zbog neosnovanog lišavanja slobode.

38. Stoga, Ustavni sud nalazi da su apelantova prava povrijeđena prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije, zbog čega je naloženo Kantonalnom sudu da otkloni povrede koje su ustanovljene u ovom predmetnom slučaju.

39. Ustavni sud zaključuje da, u odnosu na apelantove navode koji se odnose na dužinu postupka iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije i povredu prava na obeštećenje zbog neosnovanog lišavanja slobode iz člana 5. stav 5. Evropske konvencije, u svjetlu svojih zaključaka u odnosu na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, ove navode apelanta nije neophodno posebno razmatrati.

VIII. Zaključak

40. Na osnovu člana 61. stav 2. i 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

41. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **U 104/03**, rješavajući apelaciju **K. M.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 19. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija K.M., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-291/01 od 30. novembra 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. K. M. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva, koju zastupaju N. i D. T, advokati iz Sarajeva, podnijela je, 24. aprila 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i

Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-291/01 od 30. novembra 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda od učesnika u postupku, Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i Federalnog pravobranilaštva, koje zastupa Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine, zatraženo je 21. januara 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Odgovor je dostavilo Federalno pravobranilaštvo u ime Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine 25. februara 2004. godine.

4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Federalnog pravobranilaštva je 24. marta 2004. godine dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

6. Rješenjem predsjednika Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj P-12/01 od 8. januara 2001. godine, donesenim na osnovu člana IVC.6.c) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, apelantici, sutkinji Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, prestala je služba u Ustavnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine zaključno sa 11. januarom 2001. godine, zbog navršene dobi od 70 godina života.

7. Općinski sud I u Sarajevu je Presudom broj Pr-81/01 od 26. aprila 2001. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1009/01 od 30. jula 2001. godine, odbio apelantičin tužbeni zahtjev da se poništi Rješenje tuženog Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj P-12/01 od 8. januara 2001. godine i utvrdi da joj od 11. januara 2001. godine pripadaju sva prava na osnovu njezine službe kod tuženog, te da se tuženi obaveže da joj isplati razliku plaće i ostale naknade po osnovi službe od donošenja osporenog rješenja pa nadalje. Sudovi su stali na stanovište daje činjenično stanje nesporno, daje apelantica navršila 70 godina života i daje predsjednik Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine u datim okolnostima imao ovlaštenje za donošenje osporenog rješenja.

8. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine je, Presudom broj Rev-291/01 od 30. novembra 2001. godine, odbio kao neosnovanu apelantičinu reviziju izjavljenu protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1009/01 od 30. jula 2001. godine. Ovaj sud je stao na stanovište da su nižestepeni sudovi pravilno zaključili daje tužiteljici prestala funkcija sudije i služba po sili zakona kada je navršila 70 godina života, te da su joj time prestala i sva prava po osnovi te službe, a da je predsjednik Ustavnog suda Federacije

Bosne i Hercegovine imao ovlaštenje za donošenje osporenog rješenja, koje zapravo ima samo deklarativni karakter.

IV. Relevantni propisi

9. U **Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 60/02 i 18/03) relevantna odredba, koja je bila na snazi prije donošenja amandmana LVI-LXIII na Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, glasi:

“Član IV. C. 6. c)

Sudije sudova Federacije bit će u službi do dobi od 70 godina, ukoliko ne podnesu ostavku ili ne budu s razlogom smijenjeni konsenzusom ostalih sudija toga suda. Međutim, prve sudije imenovane u skladu sa ovim ustavom bit će u službi u toku mandata od pet godina, ukoliko ranije ne napune 70 godina, i mogu biti ponovo imenovani“.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelantica u apelaciji navodi da su joj donošenjem pobijanog rješenja o prestanku službe uskraćena sva prava koja je imala za vrijeme trajanja mandata sutkinje Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, za razliku od ostalih sudija kojima je po isteku prvoga mandata od pet godina 10. januara 2001. godine prestala sudijska funkcija ali ne i radni odnos, što predstavlja očitu diskriminaciju i različito tretiranje sudija jer ostale sudije i dalje koriste sva prava po osnovu rada. Pored toga, navodi da predsjednik Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine nije imao ovlasti za donošenje pobijanog rješenja, budući da je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine određen postupak i nadležno tijelo za imenovanje i razrješenje, odnosno prestanak službe sudija Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, a to je predsjednik Federacije Bosne i Hercegovine, uz saglasnost potpredsjednika Federacije Bosne i Hercegovine i potvrdu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Smatra daje Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine propustio da u revizijskom postupku preispita pobijanu presudu, iako je bilo ukazano na pogrešnu primjenu materijalnog prava.

11. Zbog svega navedenog smatra da joj je osporenom presudom povrijeđeno pravo na pravično suđenje zaštićeno članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), odnosno članom II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine, kao i prava iz čl. 13. i 17. Evropske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

12. U odgovoru na apelaciju Federalno pravobranilaštvo, u ime Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, navodi da su postupak povodom odlučivanja o apelantičnim pravima proveli nadležni sudovi na osnovu određenih pozitivnih propisa i u okviru razumnih rokova, te da nisu učinjene nikakve povrede ljudskih prava.

VI. Dopustivost

13. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. U skladu s članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, osporenu presudu apelantica je primila 25. februara 2002. godine, a apelaciju je podnijela 24. aprila 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelantica pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njezina prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u vezi s članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i prava iz člana 6. stav 1., te članova 13. i 17. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

18. Član II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom."

19. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

20. Ustavni sud napominje da član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine ne pruža širi opseg zaštite prava u odnosu na član 6. stav 1. Evropske konvencije.

Primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije

21. Ustavni sud mora utvrditi odnose li se apelantičini navodi na građanska prava u okviru značenja člana 6. stav 1. Evropske konvencije, odnosno primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije na apelanticu kao sutkinju.

22. Kao opće pravilo član 6. stav 1. Evropske konvencije zahtijeva da postoji spor oko prava i da ovo pravo bude građanske prirode. Evropski sud za ljudska prava je u pogledu spora oko pitanja zaposlenja u javnoj službi zaključio da se u pogledu primjene člana 6. stav 1. mora napraviti izuzetak u odnosu na specifičan vid zaposlenja koji povlači za sobom obavljanje poslova od javnog interesa.

23. Ustavni sud podsjeća daje isključen iz djelokruga člana 6. stav 1. Evropske konvencije spor koji pokrenu javni službenici čiji posao ukazuje na specifične aktivnosti javnih službi i ako su ti službenici odgovorni za zaštitu općih interesa države ili drugih javnih vlasti (pripadnici oružanih snaga, policije i drugih snaga za održavanje reda, nosioci pravosudnih funkcija, carinski službenici, diplomatsko osoblje i dr.). Prema tome, spor između organa javne vlasti i zaposlenih koji rade na mjestima koja uključuju sudjelovanje u izvršavanju ovlasti proizašlih iz javnog prava ne povlači za sobom primjenu člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Pellegrin protiv Francuske*, presuda od 8. decembra 1999. godine, broj aplikacije 28541/95, st. 64. do 67).

24. U konkretnom slučaju spor se odnosi na apelantičina prava kao sutkinje Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine. Sudije dužnost obavljaju u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine i zakonima, odluke donose na osnovu stručnog znanja, savjesno, odgovorno i nepristrano s ciljem provođenja vladavine zakona i štite slobode i prava pojedinaca zaštićena ustavima i Evropskom konvencijom. Prema Ustavu Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine je nadležan za rješavanje sporova između kantona; između kantona i federalne vlasti; između grada i njegovog kantona ili federalne vlasti; između općine i grada; između općina i njihovih kantona ili federalne vlasti; između institucija federalne vlasti ili unutar pojedinih institucija federalne vlasti; da utvrdi da li je prijedlog zakona koji je usvojio jedan od domova, ili zakon koji su usvojila oba doma, u skladu sa ovim ustavom; da utvrdi da li su ustavi kantona i amandmani na ustav, predloženi zakon ili

zakon kojeg je usvojilo zakonodavno tijelo, u skladu s ovim ustavom; da utvrdi je li predloženi ili usvojeni propis koji donosi organ federalne vlasti u skladu s ovim ustavom; da utvrdi je li neki predloženi ili usvojeni propis koji je donijelo neko tijelo kantonalne, gradske ili općinske vlasti u skladu s ovim ustavom; da odlučuje i o ustavnim pitanjima koja mu predoči Vrhovni sud ili kantonalni sud, a koja se pojave u toku postupka pred tim sudom. Prema tome, Ustavni sud zaključuje da apelantičin položaj iziskuje, u smislu pripadajućih obaveza i dužnosti sudije, sudjelovanje u vršenju sudske vlasti koje ima za cilj zaštitu općih interesa države.

25. Iz navedenog proizlazi da član 6. stav 1. Evropske konvencije nije primjenjiv u konkretnom slučaju.

26. U odnosu na ostale apelantičine navode koji se odnose na navodne povrede člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 13. i 17. Evropske konvencije, Ustavni sud zaključuje da, u svjetlu zaključka u pogledu navodne povrede člana 6. stav 1. Evropske konvencije, nije neophodno posebno razmatrati ovaj dio apelacije.

VIII. Zaključak

27. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Hatidža Hadžiosmanović i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 19. aprila 2004. godine, u predmetu broj U 147/03, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 3. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija M. T, podnesena protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj Kž-59/02 od 28. marta 2003. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-415/95 od 1. juna 2001. godine, zbog toga stoje apelant odustao od apelacije.

Obrazloženje

1. M. T. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je, 4. augusta 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj Kž-59/02 od 28. marta 2003. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-415/95 od 1. juna 2001. godine. Apelant je zatražio izdavanje privremene mjere.

2. Apelant je dopisom 11. marta 2004. godine obavijestio Ustavni sud da povlači apelaciju i odustaje od nje, tražeći da se po apelaciji dalje ne postupa.

3. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tačka 3. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. "

Član 16. stav 2. tačka 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

3. Podnosilac zahtjeva/apelacije je odustao od zahtjeva/apelacije”.

5. Apelant je dopisom 11. marta 2004. godine obavijestio Ustavni sud da povlači apelaciju i odustaje od nje, tražeći da se po apelaciji dalje ne postupa.

6. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 3. Poslovnika Ustavnog suda, po kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je apelant odustao od apelacije, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

7. S obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema potrebe razmatrati prijedlog apelanta za izdavanje privremene mjere.

8. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Malo vijeće Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, na sjednici održanoj 19. aprila 2004. godine, u predmetu broj **AP 214/03**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 5. i člana 78. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O PRIVREMENOJ MJERI

Usvaja se zahtjev Privredne banke d.d. Sarajevo za donošenje privremene mjere.

Obustavlja se izvršenje Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. maja 2003. godine, Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž. 51/02 od 15. oktobra 2002. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps. 5/00 od 19. jula 2002. godine.

Zabranjuje se otuđenje i opterećenje nekretnina upisanih u ZK ul. 46 KO Brčko i ZK ul. 9537 KO Brčko do donošenja odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine u meritumu predmeta.

Ova odluka stupa na snagu odmah, a obustava izvršenja ostaje na snazi do donošenja konačne odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine o meritumu podnesene apelacije.

Obrazloženje

1. Privredna banka d.d. Sarajevo (u daljnjem tekstu: apelantica), koju zastupa O. M., advokat iz Brčkog, podnijela je 22. jula 2003. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) apelaciju protiv Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. maja 2003. godine, Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž. 51/02 od 15. oktobra

2002. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps. 5/00 od 19. jula 2002. godine. Apelantica je, također, podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud zabranio otuđenje i opterećenje nekretnina upisanih u ZK ul. 46 KO Brčko i ZK ul. 9537 KO Brčko, do donošenja odluke Ustavnog suda u meritumu predmeta.

2. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

3. Apelantica je preko punomoćnika, 18. februara 2000. godine, podnijela Osnovnom sudu Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine tužbu protiv Privredne banke a.d. Brčko, radi poništenja upisa u zemljišne knjige i utvrđenja prava na nekretnine i predaje u posjed nekretnina. Apelantica navodi da je do 1. maja 1992. godine bila nosilac prava raspolaganja, a da je tužena strana, kao njezina filijala u Brčkom, držala u posjedu nekretnine označene kao k.č. 6/28, zgrada kućište i dvorište u pov. od 420 m², k.č. 6/32, kuća i kućište pov. od 280 m², upisane u zk. ul. 9537 k.o. Brčko, k.č. 7/146 kuća, kućište, i dvorište pov. od 905 m², upisana u zk. ul. 46 k.o. Brčko i k.č. 8/284 kućište zgrada u pov. od 1.800 m², upisane u zk. ul. 3498 k.o. Brčko. Tužena je, kako navodi apelantica, "potezom pera" postala nosilac prava raspolaganja na spornim nekretninama. Ona, dakle, nije sporne nekretnine stekla na osnovu valjanog pravnog posla, nego je sud utvrdio da je Narodna banka Republike Srpske, Rješenjem broj 2-5/92 od 28. maja 1992. godine, izdala dozvolu za osnivanje Privredne banke a.d. Brčko, kao pravnog slijednika Privredne banke d. d. Sarajevo. Zato je apelantica, u svojstvu tužitelja, tražila da sud utvrdi ništavost upisa prava vlasništva u zemljišnim knjigama i donese odluku kojom se utvrđuje daje ona nosilac prava raspolaganja na navedenim nekretninama.

4. U predmetni spor se, kao umješač na strani tužene, umiješao Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, kojeg zastupa gradonačelnik Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, kojeg zastupa pravni tim Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine, radi utvrđenja prava na nekretninama i predaje u posjed spornih nekretnina.

5. Osnovni sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine je Presudom broj Ps. 5/00 od 19. jula 2002. godine utvrdio daje ništav upis prava raspolaganja na ime tužene Privredne banke a.d. Brčko na nekretninama tužiteljice Privredne banke d.d. Sarajevo, a odbio dio tužbenog zahtjeva kojim se tužena obavezuje da apelantu preda u posjed i slobodno raspolaganje navedene nekretnine. U obrazloženju presude se ističe daje upis imovine na ime tužene izvršen bez valjanog pravnog posla i da se, s obzirom da se radi o nekretninama na području Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, imovinom mora raspolagati kako u skladu sa zakonima Bosne i Hercegovine, tako i uz odobrenje Supervizora za Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine.

6. Apelantica se žalila na presudu Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, a Apelacioni sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine je Presudom broj Pž. 51/02 od 15.

oktobra 2002. godine tu žalbu odbio. Sud je, u obrazloženju presude, istakao da sva javna, državna ili društvena preduzeća, kao i ostala takva imovina koja se nalazi u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, ostaju imovina Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Prijenos vlasništva nad tom imovinom se ni po jednoj pravnoj osnovi uopće ne može izvršiti dok Supervizor za Brčko to pismeno ne odobri. Dakle i dio tužbenog zahtjeva koji se odnosi na predaju u posjed nekretnina se ne može izvršiti, jer mu nedostaje pismeno odobrenje Supervizora.

7. Apelacioni sud je, odlučujući o reviziji apelantice, Presudom broj Rcv. 1/03 od 12. maja 2003. godine odbio tužbeni zahtjev za promjenu upisa u zemljišne knjige i predaju u posjed i slobodno raspolaganje predmetnih nekretnina

8. Prilikom ispitivanja osnovanosti zahtjeva za donošenje privremene mjere, Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 78. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

Član 78. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Malo vijeće može, do donošenja konačne odluke, na zahtjev stranke, odrediti strankama svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka pred Sudom ”.

9. Ustavni sud podsjeća daje član 78. Poslovnika Ustavnog suda primjenjiv u situacijama u kojima Ustavni sud ocijeni da bi mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice čije eventualno nastupanje Ustavni sud može cijeniti jedino na osnovu razloga i dokaza o opravdanosti dostavljenih uz zahtjev za usvajanje privremene mjere, odnosno uz apelaciju.

10. Ipak, prije nego se upusti u samo raspravljanje o osnovanosti zahtjeva za privremenom mjerom, potrebno je da se utvrdi dopustivost predmeta, kao preduvjet za meritorno raspravljanje privremene mjere.

11. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. maja 2003. godine protiv koje nema drugih efikasnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, osporenu presudu sud je donio 12. maja 2003. godine, a apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 22. juna 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

12. U konkretnom slučaju je očigledno da okolnosti ovog pravnog slučaja pokreću pitanje povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine,

odnosno člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

13. Iz dokumentacije koja je dostupna Ustavnom sudu vidljivo je da prijenos imovine koja je pripadala apelantici izvršen mimo zakonskih propisa i protiv volje apelantice. Nesporno je daje apelantica bila upisana u zemljišne knjige i daje bila zakoniti korisnik spomenute imovine. Apelantica svoje pravo imovine nije prenijela na Privrednu banku a.d. Brčko nikakvim pravnim poslom predviđenim Zakonom o obligacionim odnosima i Zakonom o osnovnim vlasničko-pravnim odnosima. Miješanje trećih lica u taj postupak i onemogućavanje apelantice da koristi svoju imovinu bi moglo rezultirati kršenjem prava na pravično suđenje i povredu prava na imovinu, zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom. Apelantica je Ustavnom sudu predočila dovoljno dokaza o navodnom kršenju njezinih prava, a koji bi mogli biti osnova za usvajanje privremene mjere. Ona je, isto tako, dala Ustavnom sudu dovoljno činjenica koje opravdavaju njezinu bojazan da bi izvršenjem navedenih presuda mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice, s obzirom na najavljeni ubrzani proces privatizacije u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine. Stoga je Ustavni sud stekao uvjerenje da je usvajanje privremene mjere opravdano u predmetnom slučaju.

14. U datim okolnostima, Ustavni sud smatra da bi izvršenjem Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. maja 2003. godine, Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž. 51/02 od 15. oktobra 2002. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps. 5/2000 od 19. jula 2002. godine, mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice za apelanticu ako se otuđe i optereće nekretnine upisane u ZK ul. 46 KO Brčko i ZK ul. 9537 KO Brčko prije donošenja odluke Ustavnog suda o meritumu ove apelacije.

15. Imajući u vidu odredbe člana 78. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio da usvoji zahtjev za usvajanje privremene mjere.

16. Na osnovu izloženog, jednoglasno je odlučeno kao u dispozitivu ove odluke.

17. Ustavni sud podsjeća da odluka o privremenoj mjeri, ni u kom slučaju, ne prejudicira odluku o meritumu predmetnog slučaja.

18. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 18/03**, rješavajući apelaciju **H. K.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof., sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 23. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Odbija se kao neosnovana apelacija H. K iz Kijeva, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-675/00 od 21. maja 2001. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine i Rješenja Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. H. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Kijeva, općina Sanski Most, kojeg zastupa N. H., advokat iz Sanskog Mosta, podnio je 18. jula 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GZ-675/00 od 21. maja 2001. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine i Rješenja Općinskog suda broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda Bihać i Općinskog suda Sanski Most zatraženo je, 3. marta 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud je dostavio odgovor na apelaciju 17. marta 2004. godine, a Općinski sud nije odgovorio na apelaciju.

4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, od D. T. i M. K. zatraženo je, 3. marta 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

5. D. T. i M. K. nisu dostavili odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

7. Apelant je pred Općinskim sudom 1999. godine pokrenuo parnični postupak protiv M. K. (u daljnjem tekstu: prvotuženi), kao prvotuženog, i D. T. (u daljnjem tekstu: drugotuženi), kao drugotuženog, radi predaje u posjed traktora i dvije traktorske prikolice, koje su bile apelantovo vlasništvo. Te stvari su bile u apelantovom posjedu do 1992. godine, odnosno do izbijanja ratnih sukoba. Apelant je prilikom napuštanja Sanskog Mosta s prvotuženim usmeno dogovorio čuvanje tih stvari. Tuženi su 1995. godine napustili Sanski Most i, prema navodima svjedoka, nisu sa sobom odnijeli predmetne stvari, a apelant nakon povratka u Sanski Most nije zatekao te stvari. Apelant je u tužbi tražio i izdavanje privremene mjere protiv drugotuženog, kojom bi mu se zabranilo otuđenje, odnosno opterećenje, njegove imovine do namirenja apelantovog potraživanja.

8. Općinski sud je 29. januara 1999. godine donio Rješenje broj P-18/99, kojim je drugotuženom odredio privremenu mjeru zabrane otuđenja i opterećenja nekretnina u njegovom vlasništvu.

9. Općinski sud je, 23. maja 2000. godine, donio Presudu broj P-18/99, kojom je apelantovu tužbu odbio kao neosnovanu. U obrazloženju presude se navodi daje nesporno daje postojao usmeni dogovor između apelanta i prvotuženog o čuvanju predmetnih stvari, s obzirom da je prvotuženi to sam i priznao, ali on se nije želio pismeno obavezati na čuvanje stvari zbog ratnih okolnosti. Kako je sam apelant priznao pred sudom, između apelanta i drugotuženog nije ni postojao dogovor o čuvanju stvari. Tužbeni zahtjev je odbijen, jer nije dokazano da su tuženi prodali predmetne stvari trećim licima, odnosno odvezli stvari sa sobom kada su napuštali Sanski Most 1995. godine.

10. Općinski sud je, 23. maja 2000. godine, donio Rješenje broj P-18/99 kojim je u cijelosti ukinuo rješenje o privremenoj mjeri od 29. januara 1999. godine. U obrazloženju rješenja je navedeno da je privremena mjera ukinuta, jer u postupku nije dokazana osnovanost tužbenog zahtjeva prema drugotuženom, te zbog toga nisu više postojali razlozi za tu mjeru.

11. Apelant je uložio žalbe Kantonalnom sudu na presudu i rješenje Općinskog suda od 23. maja 2000. godine. U žalbi protiv presude se, *inter alia*, navodi da prvostepeni sud nije odlučio o alternativnom dijelu postavljenog apelantovog zahtjeva da mu se isplati vrijednost izgubljene pokretne imovine. U žalbi na rješenje o privremenoj mjeri apelant je istakao da ona nije smjela biti ukinuta, jer se nisu promijenile okolnosti zbog kojih je sud donio osporeno rješenje.

12. Kantonalni sud je, 21. maja 2001. godine, donio Presudu broj GŽ-675/00 kojom je odbio apelantove žalbe kao neosnovane, a potvrdio Presudu Općinskog suda broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine i Rješenje tog suda broj P-18/99 od 23. maja 2000. godine. U obrazloženju presude je navedeno da je prvostepeni sud pravilno odlučio kada je odbio apelantov tužbeni zahtjev, jer predmetne stvari više ne postoje, a prvotuženi nije kriv za njihovu propast u smislu odredbe člana 716. stav 3. Zakona o obligacionim odnosima.

IV. Relevantni propisi

13. **Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine** (“Službene novine Federacije BiH”, br. 42/98 i 3/99)

“Član 306.

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja. Ako postoji više zahtjeva sud će o svim zahtjevima, u pravilu, odlučiti jednom presudom.”

Član 173. u relevantnom dijelu glasi:

“[...] tužitelj može u jednoj tužbi istaknuti dva ili više tužbenih zahtjeva koji su u međusobnoj vezi, i to tako što će tražiti da sud prihvati slijedeći od tih zahtjeva u

slučaju da bude pravosnažno odbijen prema onom koji je u tužbi naveden prije njega [...]“

14. Zakon o izvršnom postupku (“Službeni list RBiH”, br. 16/92 i 13/94), koji je, u skladu sa članom IX.5. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, primjenjivan kao federalni zakon.

Član. 267. u relevantnom dijelu glasi:

“Radi obezbjeđenja nenovčanog potraživanja može se odrediti privremena mjera, ako je povjerilac učinio vjerovatnim postojanje potraživanja i opasnost da će se inače potraživanje osujetiti ili znatno otežati [...]“.

Član 273. u relevantnom dijelu glasi:

“Ukidanje privremene mjere

[...]“

Postupak će se obustaviti i ukinuti provedene radnje u slučajevima navedenim u članu 260. stav 1. ovog zakona. ”

Član 260. stav 1. tačka 3.

“Sud će, na prijedlog dužnika, obustaviti postupak i ukinuti provedene radnje:

[...]“

3) ako je pravosnažno utvrđeno da potraživanje nije nastalo ili je prestalo [...] ”

15. **Zakon o obligacionim odnosima**

(“Službeni list SFRJ” br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89)

Član 716. stav 3:

„[...]“

Kada je u ostavu data neka nepotrošna stvar i ostavoprimcu dozvoljeno da je upotrebljava, onda se na odnose ugovarača primjenjuju pravila o ugovoru o posluži, a samo o pitanjima vremena i mjesta vraćanja stvari sudi se po pravilima o ugovoru o ostavi, ako ugovarači nisu što drugo odredili u tom pogledu. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

16. U svojoj apelaciji apelant ističe daje povrijeđeno njegovo osnovno ljudsko pravo na pravično suđenje zagarantirano članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). U suštini, apelant se žali na način na koji je Općinski sud utvrdio činjenice u postupku i proveo dokaze. Apelant ističe da su u postupku štice prava tuženih i da su donesene odluke bez valjane pravne osnove.

17. Apelant, dalje, navodi daje ugroženo njegovo pravo na imovinu iz člana IV3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer apelant ne može u redovnom sudskom postupku ostvariti zaštitu svojih imovinskih prava.

18. Apelant još ističe i to da mu je Kantonalni sud onemogućio djelotvoran pravni lijek iz člana 13. Evropske konvencije, jer nije procijenio navode žalbe niti je ocjenjivao bitne povrede postupka na koje pazi po službenoj dužnosti. Na kraju apelant ističe i povredu člana 17. Evropske konvencije.

b) Odgovor na apelaciju

19. U svom odgovoru na apelaciju, Kantonalni sud je istakao daje prilikom odlučivanja o apelantovoj žalbi uzeo u obzir sve žalbene razloge i donio odluku kao u dispozitivu pri Čemu je obrazložio razloge za odluku. Kantonalni sud je, ostajući pri pravnom stanovištu izraženom u svojoj presudi, predložio da se apelacija odbije kao neosnovana.

VI. Dopustivost

20. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, "Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini".

21. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, "Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio".

22. U konkretnom slučaju, posljednju odluku u smislu prethodne tačke ove odluke predstavlja Presuda Kantalnog suda u Bihaću, broj Gž-675/00 od 21. maja 2001. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 18. jula 2001. godine, tj. u roku od 60 dana od dana kada je primio presudu Kantalnog suda, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da ova apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant pobija navedene sudske odluke tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, kao i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola

broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant, također, ističe povredu prava na efikasan pravni lijek iz člana 13, kao i iz člana 17. Evropske konvencije.

25. Ustavni sud će, prije svega, ispitati pitanje navodne povrede člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

a) Pravo na pravično saslušanje

26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

27. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom [...]"

28. Ustavni sud podsjeća da je, u skladu sa dosadašnjom praksom Ustavnog suda, nadležnost Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničena samo na "pitanja sadržana u Ustavu". Ustavni sud nije nadležan da ocjenjuje utvrđeno činjenično stanje ili tumačenje i način kako su primijenili zakon redovni sudovi, osim u slučaju kada odlukama redovnih sudova dođe do kršenja ustavnih prava. To će biti slučaj kada se odlukom redovnog suda ustavna prava pojedinca zanemare ili pogrešno primijene, kada se zakon očito proizvoljno primijeni, kada je primijenjeni zakon sam po sebi neustavan ili kada dođe do povrede osnovnih principa pravičnog postupka (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na efektivni pravni lijek i u drugim slučajevima).

29. Ustavni sud primjećuje da se veći dio apelacije odnosi na pitanje načina na koji je Općinski sud utvrdio činjenice predmeta i primijenio zakonske odredbe u pogledu čuvanja stvari koje su dogovorili apelant i tuženi. Apelant smatra da Općinski sud nije pravilno utvrdio činjenice, odnosno odbio je tužbeni zahtjev ne utvrdivši jesu li se prava i obaveze ugovarača ugasili tako što su tuženi napustili stvari. Apelant posebno ističe da sud nije riješio njegov alternativni zahtjev za isplatu protuvrijednosti stvari ukoliko se predmetne stvari ne nađu, iako, kako sam apelant navodi, takav zahtjev nije ni postavljen. Prema njegovom mišljenju, taj sud je po službenoj dužnosti trebao nametnuti prvo-tuženom obavezu isplate protuvrijednosti nestalih stvari. Ustavni sud podsjeća na princip prema kojem nije nadležan da ocjenjuje kako su utvrdili činjenično stanje redovni sudovi, ali u konkretnom slučaju primjećuje da je Općinski sud odbio tužbeni zahtjev jer

predmetne stvari nisu nađene kod tuženih, odnosno nije dokazano da su oni predmetne stvari otuđili ili onijeli sa sobom napuštajući Sanski Most. Ustavni sud, dalje, uočava da apelant nije u svojoj tužbi ni postavio alternativno tužbeni zahtjev za isplatu novca ukoliko se ne nađu predmetne stvari, te u tom smislu Općinski sud nije ni mogao donijeti odluku. Apelacija je, dakle, u ovom dijelu neosnovana.

30. Apelant dalje navodi daje taj sud nezakonito ukinuo privremenu mjeru koja je bila određena protiv drugotuženog, jer je postojala osnova da ona ostane na snazi, a u rješenju o donošenju privremene mjere je navedeno da će mjera trajati do okončanja postupka. Apelant smatra daje, s obzirom da postupak nije pravosnažno okončan, Općinski sud donio nezakonitu odluku. Apelant, dalje, navodi da se u rješenju o ukidanju privremene mjere Općinski sud pozvao na pogrešnu zakonsku odredbu. Naime, taj sud se pozvao na odredbu člana 260. stav 1. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku, koja se odnosi na ukidanje privremene mjere. Općinski sud je, naime, propustio navesti da je rješenje doneseno u skladu s članom 273. u vezi s članom 260. stav 1. tačka 3. Zakona o izvršnom postupku.

31. U pogledu apelantovih navoda u vezi s privremenom mjerom, Ustavni sud napominje daje osnovni cilj člana 6. stav 1. Evropske konvencije da garantira pravičan postupak kojim se, između ostalog, utvrđuju građanska prava pojedinca. U ovom slučaju, Ustavni sud mora prvo razmotriti utvrđuje li postupak u pogledu izdavanja i ukidanja privremene mjere apelantova građanska prava. Da bi riješio ovo pitanje, Ustavni sud se poziva na praksu organa Evropske konvencije. Bivša Evropska komisija za ljudska prava je u slučaju *X protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (E 7990/77, OI 24, stav 57), zaključila:

4. “[...] Ovaj postupak, zapravo, ne utvrđuje konačno građanska prava, pa čak ni privremeno [...]. On samo utvrđuje njegovu [apelantovu] trenutnu poziciju do konačnog ishoda glavnog postupka. U tom smislu, Komisija zaključuje da je ovo pitanje van djelokruga člana 6. Konvencije, te da se apelantova žalba, prema tome, mora odbaciti [...] kao inkompatibilna sa odredbama Konvencije.”

32. U kontekstu prethodne tačke ove odluke, Ustavni sud smatra da i u konkretnom slučaju privremena mjera ne prejudicira glavnu odluku. Ova mjera ima supsidijarni karakter i ograničeno vremensko trajanje. Ona prestaje važiti, najkasnije, pravosnažnim okončanjem parničnog postupka o glavnoj pravnoj stvari. Ona određuje privremenu apelantovu pravnu poziciju do konačnog ishoda glavnog postupka. Prema tome, postupak donošenja rješenja o izdavanju privremene mjere ne određuje apelantova građanska prava u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Ovi navodi iz apelacije se, stoga, moraju odbiti kao inkompatibilni *ratione materiae* s Evropskom konvencijom (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 63/01, od 27. juna 2003. godine, tačka 19. i dalje, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

33. U odnosu na ostatak apelantovih žalbi u vezi s povredom člana 6. Evropske konvencije, a koje se odnose na apelantove navode da sud nije saslušao određene svjedoke

i navode da Kantonalni sud nije cijenio razloge navedene u žalbi, Ustavni sud podsjeća da pravo na pravičan postupak daje, *inter alia*, mogućnost da se predoče razlozi presude s obzirom da to omogućava apelantu da djelotvorno koristi raspoložive pravne lijekove. Međutim, ovo pravo ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u toku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 62/01 od 5. aprila 2002. godine, tačka 19. objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/02). Ustavni sud uočava daje apelant u postupku pred nadležnim sudovima imao pravnog zastupnika koji je imao mogućnost da iznosi činjenice i predlaže dokaze. Općinski sud je saslušao neke od svjedoka koje je apelantov zastupnik predložio. Taj sud je primijenio relevantne zakonske odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je zasnovana. S obzirom na navedeno, Ustavni sud ne smatra da su u konkretnom slučaju sudovi očigledno proizvoljno primijenili zakon, te su i ovi navodi apelanta neosnovani.

**b) Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i
čl. 13. i 17. Evropske konvencije**

34. Apelant navodi i povredu prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava, odnosno člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer ne može u redovnom sudskom postupku ostvariti zaštitu svojih imovinskih prava. Apelant, također, ističe povredu prava na efektivan pravni lijek iz člana 13. kao i člana 17. Evropske konvencije.

35. Ustavni sud zaključuje da, s obzirom na zaključke u vezi sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije, nije neophodno razmatrati apelaciju u pogledu ovih prava.

VIII. Zaključak

36. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik: Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i Tudor Pantiru, sudije Hatidža Hadžiosmanović, David Feldman, prof., Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 23. aprila 2004. godine u predmetu broj U 73/03, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 9. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Računovodstveno-pravnog centra male privrede "Marka" iz Laktaša, podnesena protiv Rješenja Ustavnog suda Republike Srpske broj U-49/01 od 28. i 29. marta 2002. godine, zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. Računovodstveno-pravni centar male privrede "Marka" (u daljnjem tekstu: apelant) iz Laktaša podnio je, 29. aprila 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Ustavnog suda Republike Srpske broj U-49/01 od 28. i 29. marta 2002. godine.
2. Prema navodima iz apelacije i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, slijedi daje apelant Ustavnom sudu Republike Srpske podnio inicijativu za pokretanje postupka za ocjenu ustavnosti člana 12. stav 1. tačka 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama i porezu na promet ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 18/01).
3. Ustavni sud Republike Srpske nije prihvatio apelantovu inicijativu za ocjenu ustavnosti člana 12. stav 1. tačka 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama i porezu na promet o čemu je donio Rješenje broj U-49/01 od 28. i 29. marta 2002. godine. Iz obrazloženja navedenog rješenja Ustavnog suda Republike Srpske proizlazi da je u inicijativi Računovodstveno-pravnog centra male privrede "Marka" Laktaši pogrešno

navedeno da je osporena zakonska odredba u nesaglasnosti s članom 10. Ustava Republike Srpske. Naime, njome se u pogledu primjene određene poreske stope ne pravi razlika između invalida, nego između proizvoda koje oni u skladu s propisanim uvjetima, izrađuju i prodaju. Osporenom zakonskom odredbom nije dovedena u pitanje ravnopravnost invalida koji proizvode i prodaju iste proizvode.

4. Prema ocjeni Ustavnog suda Republike Srpske osporena zakonska odredba nije u nesaglasnosti s članom 10. Ustava Republike Srpske, kao ni s drugim ustavnim odredbama.

5. Apelant tvrdi daje osporenim rješenjem Ustavnog suda Republike Srpske, kojim je odlučeno da se ne prihvati inicijativa za ocjenu ustavnosti člana 12. stav 1. tačka 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama i porezu na promet, dovedena u pitanje ravnopravnost invalida koji se bave različitim djelatnostima, stoje u suprotnosti sa članom 10. Ustava Republike Srpske. Smatra da Ustavni sud Republike svojim tumačenjem osporene zakonske odredbe promovira pravnu nesigurnost u Republici Srpskoj.

6. Stoga, apelant traži od Ustavnog suda da usvoji apelaciju i utvrdi daje osporenim rješenjem Ustavni sud Republike Srpske povrijedio član 10. Ustava Republike Srpske.

7. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tačka 9. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. "

Član 16. stav 2. tačka 9. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

"Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od slijedećih slučajeva:

(...)

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom; "

8. Apelacijom se osporava rješenje Ustavnog suda Republike Srpske kojim je odlučeno da se ne prihvati inicijativa za ocjenu ustavnosti člana 12. stav 1. tačka 13. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o akcizama i porezu na promet i traži da Ustavni sud utvrdi daje osporeno rješenje u nesaglasnosti s članom 10. Ustava Republike Srpske. Prema tome, apelant se poziva na navodnu povredu Ustava Republike Srpske, a pri tome apelant ne navodi nijednu odredbu Ustava Bosne i Hercegovine, niti se poziva na bilo koju odredbu Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda za koje smatra da su povrijeđene. Ustavni sud podsjeća da prema članu 31. Poslovnika Ustavnog suda kod odlučivanja Ustavni sud ispituje postoje li samo one povrede Ustava Bosne i

Hercegovine odnosno Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda koje su iznesene u zahtjevu apelanta, odnosno pokretača postupka pred Ustavnim sudom.

9. U skladu s navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 9. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

10. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **U 102/03**, rješavajući apelaciju **R. R.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. stav 1. i 2. i člana 64. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 28. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija R. R..

Utvrđuje se povreda člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te povreda člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se:

- **Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-307/01 od 23. novembra 2001. godine;**
- **Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj U-380/00 od 16. januara 2001. godine;**
- **Rješenje Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-549/00 od 25. aprila 2000. godine;**
- **Rješenje Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-1328/99 od 2. februara 2000. godine.**

Nalaže se Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo da R. R. preda u posjed i slobodno raspolaganje, slobodan od lica i stvari, stan u Ulici Antuna Hangija broj 10/IV koji mu je dodijeljen na korištenje Rješenjem Društvenog preduzeća "PIO Invest-standard" Sarajevo, broj S-451/87 od 7. oktobra 1991. godine, u roku od 60 dana od dana dostave ove odluke.

Upravi za stambena pitanja Kantona Sarajevo se nalaže da u roku od 90 dana obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. R. R. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupa J. M., advokat iz Sarajeva, podnio je, 4. aprila 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj UŽ-307/01 od 23. novembra 2001. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj U-380/00 od 16. januara 2001. godine, Rješenja Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Kantonalno ministarstvo) broj 27/02-23-549/00 od 25. aprila 2000. godine i Rješenja Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Kantonalna uprava) broj 23/1-372-1328/99 od 2. februara 2000. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda, Kantonalnog ministarstva i Kantonalne uprave zatraženo je, 20. januara 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju.
3. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 27. februara 2004. godine.
4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda odgovor Vrhovnog suda je, 12. aprila 2004. godine, dostavljen apelantu.
5. Kantonalno ministarstvo i Kantonalna uprava nisu dostavili odgovor na apelaciju.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

7. Apelantu je Rješenjem Društvenog preduzeća "PIO Invest-standard", broj S-451/87 od 7. oktobra 1991. godine, kao radniku tog preduzeća, dodijeljen na korištenje trosoban stan (u daljnjem tekstu: predmetni stan) u naselju Koševsko brdo u Sarajevu, u Ulici Antuna Hangija broj 10. Apelant je uselio u predmetni stan, ali nije zaključio ugovor o korištenju stana s Javno-stambenim preduzećem "Sarajevostan" jer nije bio završen tehnički pregled zgrade u kojoj se stan nalazi.

8. Apelanta su, 2. decembra 1992. godine, priveli pripadnici policije u radni vod, gdje je proveo sve vrijeme do 26. maja 1994. godine kada je napustio Sarajevo i predmetni stan.

9. Zgrada u kojoj se nalazi predmetni stanje tehnički primljena 16. maja 1998. godine, kada je i izdata upotrebna dozvola za njezino korištenje i od tog datuma je stanarima te zgrade omogućeno da zaključuju ugovore o korištenju stana.

10. Apelant je, 25. juna 1999. godine, podnio zahtjev za povrat predmetnog stana Kantonalnoj upravi koja je zahtjev odbila Rješenjem broj 23/1-372-1328/99 od 2. februara 2000. godine. U obrazloženju rješenja se navodi da apelant nije nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu jer ne posjeduje ugovor o korištenju stana. Dalje se navodi da se, prema članu 11. Zakona o stambenim odnosima, stanarsko pravo stiče danom zakonitog useljenja u stan, a zakonitim useljenjem se smatra useljenje izvršeno na osnovu ugovora o korištenju stana. U rješenju se zaključuje da se iz navedenih razloga apelant ne može smatrati licem iz člana 3. stav 1. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima.

11. Apelant je Kantonalnom ministarstvu uložio žalbu na rješenje Kantonalne uprave od 25. juna 1999. godine. U žalbi je apelant naveo da mu je stan dodijeljen odlukom preduzeća u kojem je radio i daje plaćao stanarinu za korištenje predmetnog stana sve do kraja 1992. godine, a da ugovor o korištenju stana sa Sarajevostanom nije zaključio zbog izbijanja rata.

12. Kantonalno ministarstvo je, Rješenjem broj 27/02-23-549/00 od 25. aprila 2000. godine, odbilo apelantovu žalbu i u obrazloženju, u suštini, ponovilo razloge zbog kojih je zahtjev za povrat stana odbijen. S obzirom daje ovo rješenje bilo konačno u upravnom postupku, apelant je protiv tog rješenja pokrenuo tužbom upravni spor pred Kantonalnim sudom u Sarajevu.

13. Kantonalni sud u Sarajevu je, 16. januara 2001. godine, donio Presudu broj U-380/00 kojom je apelantovu tužbu odbio, obrazlažući da apelant nije nosilac stanarskog prava jer nije nikada zaključio ugovor o korištenju stana sa "Sarajevostanom". Dalje se u presudi navodi da je Kantonalno ministarstvo pravilno primijenilo odredbu člana 3.

Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Apelant je uložio žalbu na tu presudu Kantonalnog suda.

14. Vrhovni sud je donio Presudu broj UŽ-307/01 od 23. novembra 2001. godine, kojom je apelantovu žalbu odbio. Taj sud ponavlja razloge koji su navedeni u pobijanoj presudi Kantonalnog suda o tome da apelant nije stekao stanarsko pravo. Dalje se u presudi navodi da činjenica daje apelant plaćao stanarinu za predmetni stan kao faktički korisnik stana, kako proizlazi iz obavijesti "Sarajevostana" od 5. februara 1992. godine, broj 05/3-1-104/92, što ne znači daje on time postao i nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu.

15. Na traženje apelanta "Sarajevostan" je, 7. jula 2000. godine, izdao Potvrdu broj 03/1-4185/00, u kojoj je naveo daje po izvršenom uvidu u svoju dokumentaciju utvrdio daje zgrada u kojoj se nalazi predmetni stan, koja je useljena 16. novembra 1991. godine, evidentirana kod tog preduzeća tako što su stanari zaduženi za stanarinu po sistemu bodovanja. U potvrdi se još navodi i to da ugovori o korištenju stana nisu mogli biti zaključeni jer nije bio završen tehnički pregled objekta. Kako se dalje navodi u ovoj potvrdi, tek nakon dobijanja upotrebne dozvole, 16. maja 1998. godine, stanarima zgrade je omogućeno sklapanje ugovora o korištenju stana.

IV. Relevantni propisi

16. **Zakon o stambenim odnosima**

("Službeni list SRBiH", br. 14/84 i 12/87, te "Službene novine FBiH", broj 36/98)

Član 11. u relevantnom dijelu glasi:

"Stanarsko pravo građanin stiče danom zakonitog useljenja u stan.

Zakonitim useljenjem u stan smatra se useljenje izvršeno na osnovu ugovora o korištenju stana, zaključenog na osnovu odgovarajućeg akta, ili drugog akta utvrđenog ovim zakonom koji predstavlja punovažan osnov za useljenje u stan. [...]"

17. **Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima**

("Službene novine FBiH", br. 11/98,38/98,12/99,18/99,27/99, 43/99,31/01,56/01, 15/02, 24/03 i 29/03)

Član 3. u relevantnom dijelu glasi:

"Nosilac stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog porodičnog domaćinstva kao što je utvrđeno članom 6. ZOSO (u daljnjem tekstu: nosilac stanarskog prava) ima pravo na povratak u skladu sa Aneksom VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. [...]"

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

18. Apelant navodi daje osporenim odlukama upravnih organa i presudama sudova onemogućen njemu i njegovoj porodici povratak u stan, pa je na taj način povrijeđeno njegovo pravo na poštivanje doma iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), odnosno pravo na imovinu iz Člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant navodi da mu je bilo onemogućeno da zaključi ugovor o korištenju stana zbog propusta nadležnih organa da izvrše tehničku primopredaju zgrade, ali prema njegovom mišljenju su svi bitni elementi ugovora o korištenju stana bili ispunjeni time što mu je "Sarajevostan" odredio stanarinu, njegovim ulaskom u posjed stana i plaćanjem stanarine. Prema apelantovom mišljenju, obje ugovorne strane su prešutno prihvatile takvo stanje i niko mu nije osporavao pravo da koristi predmetni stan.

19. Apelant još navodi i to daje osporenim odlukama diskriminiran u ostvarenju prava na povrat u svoj dom, protivno odredbi člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi s Članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

b) Odgovor na apelaciju

20. Vrhovni sud je u svom odgovoru na apelaciju naveo daje osporena presuda, koju je donio taj sud 23. novembra 2001. godine, donesena u vrijeme kada je taj sud primjenjivao izričite odredbe Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, prema kojima samo nosioci stanarskog prava imaju pravo tražiti vraćanje stana u posjed. Dalje se navodi da poslije donošenja odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, prema kojima pravo na vraćanje stana u posjed imaju i lica koja nemaju svojstvo nosioca stanarskog prava, ali ispunjavaju određene uvjete da se vrate u stanove koji se mogu smatrati njihovim domom u smislu člana 8. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, taj sud u potpunosti postupa prema stanovištima izraženim u odlukama Ustavnog suda. U konkretnom slučaju, taj sud ne može ocijeniti je li došlo do povrede apelantovog prava na poštivanje doma i prava na imovinu, jer se spisi predmeta ne nalaze kod tog suda. Međutim, Vrhovni sud predlaže da se apelacija odbije ako apelant ne ispunjava uvjete da se stan čiji povrat traži smatra njegovim domom i imovinom.

VI. Dopustivost

21. U skladu s članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

22. U skladu s članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

23. U konkretnom slučaju, odluku o posljednjem pravnom lijeku, koja je predmet osporavanja ovom apelacijom, predstavlja Presuda Vrhovnog suda broj UŽ-307/01 od 23. novembra 2001. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, osporenu presudu apelant je primio 28. februara 2002. godine, a apelacija Ustavnom sudu je podnesena 15. marta 2002. godine, tj. u roku od 60 dana od dana kada je osporena presuda dostavljena apelantu, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

24. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelant pobija navedene odluke tvrdeći da su tim odlukama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, kao i Člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant navodi i povredu prava da ne bude diskriminiran u uživanju prava na povratak u svoj dom, protivno članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa Članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

a) Pravo na poštivanje doma

26. Član II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

[...]

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.

[...]”

27. Član 8. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“7. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje,

sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih. ”

28. Osnovna svrha člana 8. Evropske konvencije je zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti sa njihovim pravima garantiranim članom 8. Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A br. 297-C, stav 31).

29. Da bi miješanje bilo opravdano, ono mora biti “u skladu sa zakonom”. Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Evropske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti utemeljeno domaćim ili međunarodnim zakonom; (b) zakon o kojemu je riječ mora biti primjereno pristupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koji se mogu primijeniti na dati predmet; i (c) zakon također mora biti formuliran s odgovarajućom tačnošću i jasnošću da bi se pojedincu omogućilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (Evropski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A br. 30, stav 49).

30. U konkretnom predmetu, Ustavni sud mora prvo utvrditi može li se stan o kojem je riječ smatrati “domom” apelanta u okviru značenja člana 8. Evropske konvencije i, ako je to slučaj, predstavljaju li preduzete mjere “miješanje” u njegovo pravo na poštivanje doma i je li to miješanje opravdano prema stavu 2. člana 8. Evropske konvencije.

31. Što se tiče pitanja može li se stan o kojemu je riječ smatrati kao apelantov “dom”, što je svrha člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud primjećuje daje apelant napustio stan zbog ratnog sukoba u Bosni i Hercegovini, te da se njegov povratak u predmetni stan treba razmotriti u kontekstu prava izbjeglih i raseljenih lica da se vrate u svoje domove, kako je to predviđeno članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi s članom 1. tačka 1. Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Opći okvirni sporazum). U vezi s prethodnim, Ustavni sud podsjeća na svoj već izraženi stav da je jedan od osnovnih ciljeva Općeg okvirnog sporazuma povratak ljudi u mjesto prebivališta koje su imali 1991. godine, te da faktičko stanje, zatečeno 30. aprila 1991. godine, treba biti polazna tačka sa koje će se razmatrati svi pravni sporovi koji proizađu nakon mjera koje preduzmu nadležni organi oba entiteta i organa Bosne i Hercegovine (u okviru svojih nadležnosti) u cilju vraćanja imovine njihovim predratnim korisnicima (vidi, *mutatis mutandis*, Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. maja 2001. godine, stav 20, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). Iako je u konkretnom slučaju apelant počeo koristiti predmetni stan nakon 30. aprila 1991. godine, činjenica daje on stan počeo koristiti u skladu s tada važećim zakonima i da stan nije stekao na način kojim bi ugrožavao prava drugih, ne utiče na primjenu relevantnih odredbi Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma na njegov slučaj.

32. Apelant je bio u faktičkom posjedu predmetnog stana, u koji je uselio u skladu s rješenjem preduzeća, dakle po valjanoj pravnoj osnovi. U stanuje sa svojom porodicom

živio do maja 1994. godine, očigledno smatrajući taj stan svojim domom u toku perioda od tri i po godine. Predmetni stan se nalazio u zgradi koja nije bila tehnički primljena, odnosno za koju nije bila izdata upotrebna dozvola, pa stanari nisu mogli zaključiti ugovore o korištenju stana sa "Sarajevostanom", što svakako nije bio apelantov propust. Međutim, iako nije imao zaključen ugovor o korištenju stana, kao ni ostali stanari, apelant je bio dužan plaćati stanarinu po sistemu bodovanja stana koji je odredio "Sarajevostan". Apelant je, dakle, izmirivao obaveze koje bi, inače, izmirivao i daje zaključio ugovor o korištenju stana. Zakon o stambenim odnosima u članu 28. predviđa mogućnost da se, ako jedna od ugovornih strana neće da zaključi ugovor u roku od 30 dana od useljenja u stan, stranke obrate nadležnom stambenom organu koji bi donio rješenje koje bi zamijenilo ugovor o korištenju stana. U konkretnom slučaju takav zahtjev nije podnesen, što jasno upućuje na zaključak da su obje strane prešutno pristale na faktičko stanje. Osim toga, nesporna je činjenica da je apelant predmetni stan koristio tri i po godine - od momenta useljenja do 26. maja 1994. godine - i da za to vrijeme niko nije osporio njegovo pravo da koristi predmetni stan. Stoga, Ustavni sud smatra da se navedeni stan ima smatrati apelantovim domom u smislu člana 8. Evropske konvencije.

33. Ustavni sud, dalje, smatra daje apelantova nemogućnost da se vrati u stan u periodu od približno osam godina nakon završetka rata rezultiralo miješanjem u apelantovo pravo na njegov dom u smislu stava 1. člana 8. Evropske konvencije.

34. Dakle, mora se utvrditi opravdanost ovog miješanja u smislu stava 2. člana 8. Evropske konvencije, odnosno, drugim riječima, je li ono bilo po zakonu i je li bilo neophodno u demokratskom društvu da bi se postigao jedan od ciljeva navedenih u stavu 2. člana 8. Evropske konvencije.

35. Ustavni sud smatra daje ovo miješanje prvobitno vodilo zakonitom cilju u skladu sa značenjem stava 2. člana 8. Evropske konvencije. Taj cilj je bio zaštita prava drugih, tj. prava lica koja su zbog rata bila primorana napustiti svoje domove. Rat u Bosni i Hercegovini je doveo do masovnih pomjeranja stanovništva i izazvao velik broj stambenih problema. Veliki broj stanova i kuća je napušteno, silom iseljeno ili uništeno. Prazni domovi su odmah useljavani, a vlasti tadašnje Republike Bosne i Hercegovine su donijele Zakon o napuštenim stanovima, kojim su privremeno rješavani stambeni problemi izazvani velikim brojem izbjeglica.

36. Međutim, apelant još uvijek nije u mogućnosti da ostvari pravo na povratak u svoj dom, iako je situacija u kojoj je bilo opravdano privremeno dodjeljivanje stanova davno okončana. Proizlazi da, iako "miješanje", koje je u početku i moglo biti opravdano i u saglasnosti s principom "neophodnosti", ne predstavlja, osam godina nakon završetka rata, neophodno "miješanje u demokratskom društvu" u apelantovo pravo da se vrati u svoj dom. Ustavni sud ističe da, u periodu od 6. januara 1996. godine pa sve do 4. aprila 1998. godine, apelant nije imao nikakvo pravno sredstvo koje bi mu davalo makar minimalnu šansu za ostvarenje njegovih prava. Tek nakon donošenja Zakona o prestanku primjene

Zakona o napuštenim stanovima apelant je imao mogućnost da pred upravnim, a zatim i sudskim organima, traži ostvarenje svojih prava.

37. U ovim okolnostima Ustavni sud smatra da se onemogućavanje povratka apelanta u stan u ovom slučaju ne može smatrati “neophodnim u demokratskom društvu” i daje, stoga, nerazmjerno u odnosu na zakoniti cilj kojem se teži. Zaključivši da uvjet o neophodnosti nije zadovoljen, Ustavni sud ne smatra potrebnim da ispita da li je miješanje bilo u skladu sa zakonom.

38. Stoga, Ustavni sud zaključuje daje u ovom predmetu povrijeđeno apelantovo pravo na poštivanje doma iz člana 8. Evropske konvencije.

b) Pravo na imovinu

Član II/3. k) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

k) Pravo na imovinu. ”

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

39. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u 2. stavu ovog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu s općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Sporrong and Lönnroth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982, serija A, broj 52, stav 61).

40. U rješavanju pitanja predstavlja li predmetni stan u apelantovom slučaju imovinu koja je obuhvaćena zaštitom člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud upućuje na svoj stav u vezi s tim u predmetu koji si odnosio na isto pitanje kao i apelantov predmet, a u kojem je Ustavni sud došao do zaključka da apelantova pravna

situacija predstavlja stečenu ekonomsku vrijednost u smislu "imovine" iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. maja 2001. godine, stav 30).

41. Nesporno je daje odlukama upravnih organa i presudama nadležnih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine došlo do miješanja vlasti u apelantovo pravo da se koristi ekonomskom vrijednošću koju za njega predstavlja stan. Ustavni sud podsjeća daje pri razmatranju je li oduzimanje imovine u skladu s članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, zatim je li potrebno razmotriti je li mjera o kojoj se radi slijedila opravdan cilj u javnom interesu, i, dalje, postoji li postoji razuman odnos proporcionalnosti između sredstava koja se koriste i cilja koji se želi ostvariti. Mora postojati 'pravična ravnoteža' između zahtjeva općeg interesa zajednice i potrebe da se zaštite osnovna prava pojedinaca, a to neće biti slučaj ako osoba o kojoj se radi mora nositi 'osobni prekomjeren teret'. Državne vlasti uživaju široku slobodu procjene u odlučivanju što je u javnom interesu i njihova odluka mora biti 'očigledno neutemeljena' da ne bi bila prihvaćena (vidi odluku Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu, *Medan, Bastijanović i Marković protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine*, broj CH/96/03, 8 i 9, odluke o prihvatljivosti i meritumu, 1996-1997, st. 35-36).

42. Ustavni sud podsjeća da član II/5. Ustava Bosne i Hercegovine predviđa, između ostalog, da sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo, u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma, da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme ratnih sukoba od 1991. godine i da dobiju kompenzaciju za svu takvu imovinu, koja im ne može biti vraćena. Slijedi da, prema ovoj odredbi, postoji ustavno pravo na ponovno uspostavljanje statusa *quo ante*. Ustavni sud primjećuje da apelantu nije vraćen predmetni stan za koji je Ustavni sud zaključio da predstavlja imovinu u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

43. Nije utvrđeno je li predmetni stan bio dodijeljen nekom drugom licu na korištenje, ali Ustavni sud podsjeća da je to bila uobičajena praksa nadležnih upravnih organa s obzirom na potrebe smještaja izbjeglih i raseljenih lica, kojih je u tom periodu bilo u velikom broju i u Sarajevu. Ustavni sud prihvata da su za vrijeme ratnih sukoba postojali jaki razlozi kojima se moglo opravdati to što se stan možda koristio za smještaj izbjeglica. Proizlazi daje nesporno postojao opravdan cilj koji je bio u javnom interesu.

44. Ustavni sud, dalje, zapaža da su se uvjeti koji su tada prevladavali iz osnova promijenili i ne mogu opravdati daljnje miješanje u apelantovo pravo na imovinu, pa je odgovor na pitanje postoji li 'pravična ravnoteža' između zaštite apelantovog prava na imovinu i javnog interesa, nužno negativan. U vezi s tim, Ustavni sud zaključuje da interes javne vlasti da privremeno riješi problem izbjeglih i raseljenih lica koji je bio aktuelan i neophodan u to vrijeme, ne može, osam godina po okončanju rata, prevagnuti nad interesom apelanta da ostvari svoje pravo na povratak u svoj dom koje je i osnovni cilj Općeg okvirnog sporazuma.

45. Prema tome, Ustavni sud smatra da miješanje u apelantovo pravo na imovinu nije bilo proporcionalno opravdanom cilju.

46. Ustavni sud zapaža daje irelevantno to što su nadležne vlasti i sudovi primijenili doslovno odredbu člana 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u vezi s članom 11. Zakona o stambenim odnosima, tako daje došlo do odbijanja apelantovog zahtjeva za povrat stana jer on nije smatran nosiocem stanarskog prava. Ustavni sud smatra da su vlasti bile dužne prilikom odlučivanja o zahtjevu za povrat stana uzeti u obzir sve činjenice koje su upućivale na to daje apelant, iako nije imao zaključen ugovor o korištenju stana, u stvari ostvarivao sva prava i obaveze koje bi inače proizlazile iz takvog ugovora. Tim prije što bi apelant, da je ostao u posjedu stana u periodu rata, imao priliku da zaključi ugovor o korištenju stana nakon što je 1998. godine izvršen tehnički prijem stana, kao što su učinili drugi stanari zgrade. Dakle, apelantu je onemogućeno da ostvari svoje pravo na stan, odnosno svoju imovinu, jer je taj stan napustio zbog ratnih djelovanja. Vlasti su bile dužne da u konkretnom slučaju tumače Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima na način koji bi bio saglasan Ustavu Bosne i Hercegovine i Evropskoj konvenciji, koji imaju supremaciju nad zakonima koji su primijenjeni i to tako da izjednače status apelanta sa statusom nosioca stanarskog prava.

47. Na osnovu iznesenog, Ustavni sud smatra da propuštanje vlasti i sudova da vrate apelanta u posjed stana nije opravdano. Prema tome, osporene presude sudova i odluke upravnih organa su povrijedile član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

**c) Zabrana diskriminacije u uživanju prava na slobodan povratak
- član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi sa članom II/5. Ustava
Bosne i Hercegovine**

Član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. ”

Član II/5. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo da se slobodno vrate u svoje domove. Oni imaju pravo, u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstava od 1991. i da dobiju kompenzaciju za svu takvu imovinu, koja im ne može biti vraćena. Sve obaveze ili izjave u vezi sa takvom imovinom, koje su date pod prisilom, ništave su. ”

48. Apelant navodi je osporenim odlukama diskriminiran u ostvarenju prava da se slobodno vrati u svoj dom protivno članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine u vezi s Članom II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.

49. Ustavni sud podsjeća da zabrana diskriminacije podrazumijeva zaštitu lica koja se nalaze u sličnoj situaciji od diskriminirajućih razlika u tretmanu. Međutim, apelant ničim nije dokazao daje prema njemu postupano drugačije nego prema drugim osobama koje se nalaze u sličnoj situaciji, pa se Ustavni sud nije upuštao u razmatranja ove povrede.

VIII. Zaključak

50. Na osnovu člana 61. stav 1. i 2. i člana 64. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

51. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 160/03**, rješavajući apelaciju **N. S.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 28. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija N. S.

Utvrdjuje se povreda člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se presude Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ 1237/02 od 4. marta 2003. godine i Općinskog suda u Živinicama broj P-386/00 od 17. aprila 2002. godine.

Predmet se vraća Općinskom sudu u Živinicama na hitan ponovni postupak.

Općinskom sudu u Živinicama se nalaže da, u roku od šest mjeseci, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objavit u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. N. S. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Doboja podnijela je, 20. maja 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ 1237/02 od 4. marta 2003. godine i Presude Općinskog suda u Živinicama broj P-386/00 od 17. aprila 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda u Tuzli, “Gradnje” p.o. Živinice i punomoćnika drugotužene i trećetužene, Z. B., advokata iz Živinica, kao učesnika u postupku, zatraženo je 22. januara 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju. Odgovori navedenih lica dostavljeni su Ustavnom sudu 24. februara, te 2. i 5. marta 2004. godine.

3. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda u Tuzli i učesnika u postupku je, 16. marta 2004. godine, dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.

5. Apelantica je, kao investitor, s DGP “Živinice”, iz Živinica, pravnim prednikom učesnika u postupku, kao izvođačem radova, zaključila Ugovor broj 4836/90 o izgradnji poslovnog prostora 13. decembra 1990. godine. Prema ovom ugovoru, navedeno preduzeće je za apelanticu trebalo izgraditi poslovni prostor u prizemlju stambeno-poslovne zgrade “Čardaklija” u Živinicama, površine 9,18 m² neto korisnog prostora, za koje apelantica tom preduzeću trebala platiti 119.340,00 tadašnjih dinara u šest jednakih mjesečnih rata. Ugovorom je precizirano daje izvođač radova predmetni poslovni prostor trebao predati apelantici u posjed krajem jula 1991. godine, a daje apelantica za to dužna uplatiti navedeni iznos do 12. juna 1991. godine.

6. Apelantica je posljednju od šest jednakih rata uplatila 27. decembra 1991. godine, dok izvođač radova nije predao poslovni prostor apelantici u posjed zbog izbijanja ratnih

sukoba u Bosni i Hercegovini, kada je apelantica napustila Živinice. Nakon završetka rata u Bosni i Hercegovini, apelantica se 12. augusta 1998. godine obratila izvođaču radova pismenim zahtjevom da joj preda u posjed predmetni poslovni prostor. Kako joj izvođač radova poslovni prostor nije predao u posjed nakon podnesenog zahtjeva, apelantica je 26. juna 2000. godine podnijela tužbu Općinskom sudu u Živinicama, kojom je tražila da joj izvođač radova preda u posjed izgrađeni poslovni prostor.

7. U toku rasprave po apelantičinoj tužbi pred Općinskim sudom u Živinicama, utvrđeno je daje izvođač radova predmetni poslovni prostor prodao A. i S. D., tako daje apelantica postojeću tužbu proširila i na navedena lica. Nakon provedenog postupka, Općinski sud u Živinicama donio je Presudu broj P-386/00 od 17. aprila 2002. godine, kojom je odbio kao neosnovan apelantičin tužbeni zahtjev za predaju u posjed poslovnog prostora. U obrazloženju navedene presude Općinski sud u Živinicama navodi da je svoju odluku zasnovao na činjenici da je predmetni poslovni prostor izvođač radova prodao i predao u posjed A. i S. D. ugovorom o kupoprodaji zaključenim 18. oktobra 1996. godine. S obzirom da postoje dva ugovora o kupoprodaji za sporni poslovni prostor, navodi prvostepeni sud, i da apelantica ne može dokazati svoje pravo vlasništva izvodom iz zemljišnih knjiga, primjenjujući član 48. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 6/98 i 29/03), jači u pravu je onaj kupac koji je u posjedu predmetne nepokretnosti.

8. Protiv navedene presude apelantica je uložila žalbu Kantonalnom sudu u Tuzli koji je, Presudom broj GŽ 1237/02 od 4. marta 2003. godine, odbio njezinu žalbu i potvrdio prvostepenu presudu. Obrazlažući odluku, Kantonalni sud u Tuzli navodi da je prvostepeni sud potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalni propis iz člana 48. stav 1. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima. U suštini, prema mišljenju toga suda, apelantica nije dokazala da drugotužena i trećetužena strana sporni poslovni prostor drže bez pravnog osnova, a ne može se reći, kako navodi sud, ni daje kupoprodajni ugovor od 18. oktobra 1996. godine, koji su one zaključile sa prvotuženim, slabiji pravni osnov od ugovora o izgradnji poslovnog prostora od 13. decembra 1990. godine, koji je tužiteljica zaključila sa prvotuženim.

IV. Relevantni propisi

9. Zakon o vlasničko-pravnim odnosima

("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 6/98 i 29/03)

Član 36. stav 1, u relevantnom dijelu, glasi:

"Savjesna osoba stiče pravo vlasništva na pokretnu stvar koju je pribavila uz naknadu od nevlasnika:

[...]

Član 38. stav 1. glasi:

“Pravo vlasništva na nekretnine, na osnovu pravnog posla stiče se upisom u javne knjige o nekretninama, ako je nositelj savjestan. Savjesnost stjecatelja se pretpostavlja.”

Član 4, u relevantnom dijelu, glasi:

“(1) Vlasnik može tužbom zahtijevati od posjednika povraćaj individualno određene stvari.

*(2) Vlasnik mora dokazati da na stvar čiji povraćaj traži ima pravo vlasništva, kao i da se ona nalazi u faktičkoj vlasti tuženog.
[...]*”

Član 48, u relevantnom dijelu, glasi:

“(1) Osoba koja je pribavila individualno određenu stvar po pravnom osnovu i na zakonit način, a nije znala, niti je mogla znati da nije postala vlasnik stvari (pretpostavljeni vlasnik), ima pravo zahtijevati njen povraćaj i od savjesnog posjednika kod koga se ta stvar nalazi bez pravnog osnova ili po slabijem pravnom osnovu.

*(2) Kad se dvije osobe smatraju pretpostavljenim vlasnicima iste stvari, jači pravni osnov ima osoba koja je stvar stekla teretno u odnosu na osobu koja je stvar stekla besteretno, a ako su pravni osnovi ovih osoba iste jačine, prvenstvo ima osoba kod koje se stvar nalazi.
[...]*“.

10. **Zakon o obligacionim odnosima**

(“Službeni list RBiH”, br. 2/92, 13/93, 13/94 i 29/03 koji se primjenjuje kao federalni zakon)

Član 630. stav 1. glasi:

“(1) Ugovor o građenju je ugovor o djelu kojim se izvođač obavezuje prema određenom projektu sagraditi u ugovorenom roku određenu građevinu na određenom zemljištu, ili na takvom zemljištu odnosno na već postojećem objektu izvršiti kakve druge građevinske radove, a naručilac se obavezuje da mu za to isplati određenu cijenu ”.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. U apelaciji Ustavnom sudu apelantica pobija nižestepene presude navodeći daje njima povrijeđeno njezino pravo na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), kao i pravo na pravičan postupak iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, koja se u skladu s članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine direktno primjenjuje i ima prioritet nad svakim drugim zakonom. Apelantica, naime, smatra da su

nižestepeni sudovi pogrešno tumačili pravnu prirodu ugovora koji je ona zaključila s investitorom 13. decembra 1990. godine, te da se ne radi o ugovoru o kupoprodaji nego ugovoru o građenju. Stoga, navodi se u apelaciji, apelantica je na originalan način, izvorno, stekla pravo vlasništva na spornom poslovnom prostoru radi čega ima jači pravni osnov od drugotužene i trećetužene, koje su taj poslovni prostor stekle od nevlasnika. Radi toga, apelantica traži da se prvostepena i drugostepena osporena presuda ukinu, te da Ustavni sud meritorno odluči i naloži da joj se predmetni poslovni prostor vrati u posjed.

b) Odgovor na apelaciju

12. Kantonalni sud u Tuzli, u odgovoru na apelaciju, navodi da ostaje u cijelosti kod razloga osporene presude i smatra da tom presudom nisu povrijeđene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine, kao ni odredbe Evropske konvencije, te predlaže da se apelacija odbije. Učesnik u postupku, "Gradnja" p.o., odnosno DOO "4. oktobar" iz Živinica, u stečaju, kao pravni slijednik "Gradnje" p.o. nakon izvršene privatizacije, u odgovoru na apelaciju navodi daje ranija "Gradnja" p.o. privatizirana u toku 2002. godine na osnovu rješenja Kantonalnog suda u Tuzli, a daje nad njim uveden stečajni postupak 5. marta 2003. godine. Nadalje, navodi se da apelantica na dva održana ročišta za prijavljivanje potraživanja nije podnijela svoj zahtjev, te da pored navedenog nema dodatnih izjašnjenja. Punomoćnik drugotužene i trećetužene, A. i S. D., iz Živinica, u odgovoru na apelaciju iznosi da su navodi iz apelacije neosnovani, pri tom, u suštini, iznoseći argumentaciju navedenu u obrazloženju osporenih presuda.

VI. Dopustivost

13. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ 1237/02 od 4. marta 2003. godine i Presuda Općinskog suda u Živinicama broj P-386/00 od 17. aprila 2002. godine, protiv kojih nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, osporenu presudu Kantonalnog suda u Tuzli apelantica je primila 27. marta 2003. godine, a apelacija je primljena u Ustavnom sudu 20. maja 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelantica pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njezina prava iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

18. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

19. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

20. Prilikom razmatranja je li došlo do povrede člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, prvi korak se sastoji u razmatranju ima li apelantica pravo koje se može tumačiti u smislu značenja riječi “imovina” ili “posjed” koji potpadaju pod član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

21. Riječ “imovina” uključuje širok obim imovinskih interesa koji predstavljaju određenu ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). Pravo, za koje apelantica tvrdi da gaje stekla, moglo bi se smatrati imovinom ukoliko za to postoji pravni osnov.

22. Razmatrajući pitanje ima li se u konkretnom slučaju sporni poslovni prostor smatrati imovinom apelantice, Ustavni sud je zaključio da, s obzirom na ugovor između apelantica i izvođača radova od 13. decembra 1990. godine, kao i nesporne činjenice daje apelantica uplatila ugovorenu vrijednost radova za njegovu izgradnju, predstavlja imovinu zasnovanu na punovažnom pravnom osnovu.

23. Ustavni sud podsjeća na svoje ranije odluke i jurisprudenciju Evropskog suda za ljudska prava kojim je utvrđeno da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju sadrži

tri različita pravila. Prvo pravilo, koje se nalazi u prvoj rečenici prvog stava, je opće prirode i izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, sadržano u drugoj rečenici istog stava, određuje da se lišavanje imovine može desiti pod određenim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva istog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Sva tri navedena pravila nisu nepovezana i u međusobnoj kontradikciji, a drugo i treće pravilo odnose se na određene slučajeve miješanja države u pravo na mirno uživanje imovine (vidi Evropski sud za ljudska prava *Holy Monasteries protiv Grčke*, presuda od 9. decembra 1994, serija A, broj 301-A, strana 29, stav 51).

24. Nadalje, u konkretnom slučaju Ustavni sud zaključuje da osporene presude Kantonalnog suda u Tuzli i Općinskog suda u Živinicama, kojima se onemogućava apelantici pravo na imovinu, nesumnjivo predstavljaju lišavanje prava na mirno uživanje imovine. Naime, navedene presude proizvode takve učinke prema kojima je apelantica definitivno lišena mogućnosti da nesmetano, u granicama relevantnog zakona i pravnog poretka, uživa u predmetnoj imovini. S obzirom na tu činjenicu, Ustavni sud nalazi da je primjenjivo drugo pravilo iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

25. Ustavni sud mora, kao sljedeće, ispitati jesu li navedeni sudovi lišavali apelantici prava na uživanje posjeda. Opravdanost može postojati samo u slučaju ako je onemogućavanje posjeda (a) predviđeno zakonom, (b) u javnom interesu i (c) u skladu s principom proporcionalnosti.

26. Razmatrajući pitanje jesu li odluke nižestepenih sudova zasnovane na zakonu, Ustavni sud zaključuje daje apelantica na osnovu ugovora od 13. decembra 1990. godine, koji je zaključila s izvođačem radova, postala vlasnikom spornog poslovnog prostora. Naime, predmetni ugovor u svojoj suštini, prema svojim esencijalnim elementima, predstavlja ugovor o građenju, u smislu člana 630. stav 1. Zakona o obligacionim odnosima, a ne ugovor o kupoprodaji. Radi toga, apelantica je realizacijom svojih obaveza iz tog ugovora postala izvornim vlasnikom poslovnog prostora. Slijedom toga, izvođač radova iz zaključenog pravnog posla (građenja) može crpiti samo obligaciona, ali ne i stvarna prava, pa tako niti pravo vlasništva. Imajući to u vidu, drugotužena i trećetužena strana su "kupile" predmetni poslovni prostor od izvođača radova, kao nevlasnika. Kako se, nadalje, pravo vlasništva može steći kupovinom od nevlasnika samo na pokretnim, a ne i na nepokretnim stvarima, kako je propisano članom 36. stav 1. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, proizlazi da se drugotužena i trećetužena strana ne mogu smatrati bilo kakvim vlasnicima, niti pretpostavljenim vlasnicima, radi čega se oni i ne mogu osnovano pozivati na svoja imovinska prava, naročito ne u odnosu na apelanticu. Stoga, Ustavni sud zaključuje da lišavanje apelantice mogućnosti uživanja u svojoj imovini, donošenjem osporenih presuda, nije predviđeno zakonom u obliku kako je to rezultiralo osporenim presudama.

27. Pored toga, nesporno je da ne postoji javni interes na osnovu kojega bi nižestepeni sudovi apelantici onemogućili uživanje njezine imovine, s obzirom na činjenicu daje ona u spornom odnosu s izvođačem radova i drugotuženom i trećetuženom, kao fizičkim licima. Stoga, osporavanje i onemogućavanje apelantice u uživanju njezine imovine moralo bi biti zasnovano na relevantnom zakonu, koji odgovara standardima “zakona” u demokratskom društvu.

28. Nadalje, pored navedenog, Ustavni sud nalazi da u konkretnom slučaju nižestepeni sudovi nisu vodili dovoljno računa niti o razumnom odnosu proporcionalnosti između sredstava koja se koriste, sjedne strane, niti cilja koji se želi ostvariti, s druge strane. Mora postojati “pravičan odnos” između zahtjeva interesa koji se želi postići i zaštite osnovnih prava pojedinaca, a to neće biti slučaj ako apelant mora nositi “lični i neumjeren teret” (vidi na primjer Evropski sud za ljudska prava, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1986, sup. cit. paragraf 46-50). Ustavni sud, stoga, mora konstatirati daje u ovoj situaciji, s obzirom i na nepostojanje javnog interesa, na apelanticu prenesen neprimjereno obiman teret u odnosu na druge učesnike u postupku. Ujedno, sasvim neosnovano je očekivati da apelantica snosi ovaj teret samo na osnovu činjenice što ne egzistiraju relevantni registri nepokretnosti u koje bi trebala upisati svoje pravo vlasništva na predmetnom poslovnom prostoru da bi uživala vlasničko-pravnu zaštitu. Uspostavljanje registra nepokretnosti, njihovo održavanje i ažuriranje je obaveza države, tako da odgovornost za njihovo nepostojanje ne može biti prenesena na teret apelantice.

29. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da su Kantonalni sud u Tuzli i Općinski sud u Živinicama osporenim presudama povrijedili pravo apelantice prema članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

30. Imajući u vidu odluku iz prethodne tačke ove odluke, Ustavni sud ne smatra neophodnim da ispituje navode apelacije u pogledu eventualnih povreda člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

31. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 98/04**, rješavajući apelaciju **J. Z.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2., člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 24)4), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici, održanoj 28. aprila 2004. godine, donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Usvaja se apelacija J. Z.

Utvrđuje se povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Presuda Kantonalnog suda u Travniku broj Kž-221/03 od 19. decembra 2003. godine.

Predmet se vraća Kantonalnom sudu u Travniku, koji je dužan po hitnom postupku donijeti novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Kantonalnom sudu u Travniku se nalaže da u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. J. Z. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Novog Travnika, kojeg zastupa B. R, advokat iz Novog Travnika, podnio je, 26. januara 2004. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Travniku broj Kž-221/03, od 19. decembra 2003. godine. Ujedno je zatražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru, kojom bi se odložilo izvršenje kazne zatvora izrečene osporenom presudom do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda od učesnika u postupku, Kantonalnog suda u Travniku i Kantonalnog tužiteljstva Travnik, zatraženo je 8. aprila 33. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Kantonalno tužiteljstvo Travnik je dostavilo odgovor na apelaciju 13. aprila 2004. godine, a Kantonalni sud u Travniku 21. aprila 2004. godine.
4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Kantonalnog tužiteljstva Travnik i Kantonalnog suda u Travniku su 19, odnosno 21. aprila 2004. godine, dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na slijedeći način.
6. Presudom Općinskog suda Novi Travnik broj K-377/02 od 13. maja 2003. godine, apelant je proglašen krivim zbog krivičnog djela nasilničkog ponašanja iz člana 339. stav 2. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH”, br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 59/02) pa mu je izrečena uvjetna osuda, tako što mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci, i istovremeno određeno da se izrečena kazna neće izvršiti ukoliko u roku od dvije godine ne počini novo krivično djelo, i u koju se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 10. oktobra do 13. oktobra 2000. godine.

7. Kantonalni sud u Travniku je, rješavajući žalbu Općinskog javnog tužiteljstva Novi Travnik protiv Presude Općinskog suda Novi Travnik broj K-377/02 od 13. maja 2003. godine, donio Presudu broj KŽ-221/03 od 19. decembra 2003. godine, kojom se žalba Općinskog javnog tužiteljstva Novi Travnik uvažava i prvostepena presuda preinačava u odluci o kazni, tako što se apelant, za krivično djelo za koje je prvostepenom presudom proglašen krivim, osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci u koju se uračunava vrijeme provedeno u pritvoru od 10. oktobra do 13. oktobra 2000. godine.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o krivičnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/98 i 23/99), koji je primjenjivan u konkretnom slučaju, relevantne odredbe glase:

“Član 35.

(1) Sudija ili sudija-porotnik ne može vršiti sudske dužnosti:

[...]

ako mu je okrivljeni, njegov branilac, tužilac, oštećeni, njihov zakonski zastupnik ili punomoćnik, bračni odnosno vanbračni drug ili srodnik po krvi u prvoj liniji do bilo kojeg stepena, u pobočnoj liniji do četvrtog stepena, a po tazbini do drugog stepena;

[...]

Član 358.

(1) Bitna povreda odredbi krivičnog postupka postoji:

[...]

2) ako je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude sudjelovao sudija ili sudija-porotnik koji nije sudjelovao na glavnom pretresu ili koji je pravomoćnom odlukom izuzet od suđenja;

3) ako je na glavnom pretresu sudjelovao sudija ili sudija-porotnik koji se morao izuzeti (član 35. tač. 1. do 6);

[...]

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant navodi daje drugostepeni sud bio nepropisno sastavljen, jer je u donošenju odluke u vijeću tog suda sudjelovala sutkinja M. G., supruga advokata I. G., koji je punomoćnik u istom predmetu oštećenog M. G. Smatra daje sud na taj način prekršio odredbe Zakona o krivičnom postupku i njegovo pravo na pravičan postupak zaštićeno članom II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu

ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Ujedno je zatražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru, kojom bi se odložilo izvršenje kazne zatvora izrečene osporenom presudom do donošenja odluke o apelaciji.

b) Odgovor na apelaciju

10. U odgovorima na apelaciju Kantonalnog tužiteljstva Travnik i Kantonalnog suda u Travniku navodi se da, na osnovu uvida u predmetni spis Općinskog suda Novi Travnik, proizlazi daje punomoćnik oštećenog M. G., advokat iz Novog Travnika I. G. - suprug sutkinje M. G., koja je kao članica vijeća sudjelovala u donošenju osporene presude Kantonalnog suda Travnik. Prema tome, u donošenju osporene presude sudjelovala je sutkinja koja se morala izuzeti, čime je izvršena apsolutno bitna povreda odredbi krivičnog postupka, pa slijedi daje apelacija osnovana.

VI. Dopustivost

11. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

12. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

13. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu.

14. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda u Travniku broj KŽ 221/03 od 19. decembra 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Nadalje, apelant je apelaciju podnio 26. januara 2004. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelant pobija navedenu presudu, tvrdeći daje tom presudom povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine.

Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”

17. Ove ustavne odredbe odgovaraju članu 6. stav 1. Evropske konvencije.

18. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

19. Zadatak Ustavnog suda u konkretnom slučaju je da, objektivnim i nepristranim pristupom, utvrdi ima li osnova za sumnju u nepristranost suda koji je donio osporenu odluku.

20. Ustavni sud primjećuje da je drugostepeni sud, rješavajući žalbu tužitelja, donio odluku koja je znatno nepovoljnija za apelanta, jer je uvjetna osuda na Lažnu zatvora preinačena u bezuvjetnu kaznu zatvora. U donošenju takve odluke u vijeću drugostepenog suda je sudjelovala i sutkinja koja je supruga advokata punomoćnika oštećenog u tom postupku.

21. Ustavni sud podsjeća da, u slučaju sumnje u objektivnu nepristranost suda, čak ako subjektivno nema konkretne indikacije pristranosti pojedinog sudije, postoji u demokratskom društvu neprihvatljivo ugrožavanje povjerenja u sud (vidi presude Evropskog suda za ljudska prava *Piersack protiv Belgije* od 1. oktobra 1982. godine, serija A broj 53, *De Cubber protiv Belgije* od 26. oktobra 1984. godine, serija A broj 86, *Padovani protiv Italije* od 26. februara 1993. godine, serija A broj 257-B, *Saravia de Carvalho protiv Portugala* od 22. aprila 1994. godine, serija A broj 286-B). U članu 35. Zakona o krivičnom postupku propisana je procedura kojom se obezbjeđuje nepristranost suđenja, pa tako, *inter alia*, sudija ne može vršiti sudsku dužnost ako mu je zastupnik oštećenog bračni drug.

22. Ustavni sud zaključuje daje u konkretnom slučaju Kantonalni sud u Travniku, čija je odluka predmet apelacije, bio nepropisno sastavljen jer je u vijeću tog suda u donošenju odluke sudjelovala sutkinja koja je morala biti izuzeta kako bi se osiguralo nepristrano suđenje. Slijedi da apelantu nije bilo osigurano pravično suđenje pred nepristranim

sudom u smislu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

23. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

24. S obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije neophodno posebno razmatrati apelantov prijedlog za donošenje privremene mjere.

25. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

О Д Л У К Е
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Мај 2004. године

(СРПСКИ ЈЕЗИК)

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 21/02**, рјешавајући апелацију **Ф. С.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници, одржаној 17. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Ф. С. поднесена против пресуда Кантоналног суда Бихаћ, број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године и Општинског суда Сански Мост број П-358/00 од 26. марта 2001. године.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Ф. С. (у даљњем тексту: апелант) из Санског Моста, ког заступа Н. Х., адвокат из Санског Моста, поднио је 1. фебруара 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Кантоналног суда Бихаћ,

број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године и Општинског суда Сански Мост, број П-358/00 од 26. марта 2001. године.

III. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Кантоналног суда Бихаћ затражено је, 5. марта 2004. године, да достави одговор на апелацију. Такође, од ЈП ПТТ Саобраћаја Босне и Херцеговине-Пословна јединица Бихаћ, који су били тужени у поступку који је завршен пресудом Кантоналног суда Бихаћ, затражено је 10. марта 2004. године да доставе одговор на апелацију.
3. Кантонални суд Бихаћ доставио је одговор на апелацију 11. марта 2004. године. ЈП ПТТ Саобраћаја Босне и Херцеговине-Пословна јединица Бихаћ није доставио одговор на апелацију.

IV. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апеланатових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.
5. У мају 2000. године ЈП ПТТ Саобраћаја-Пословна јединица Бихаћ (у даљњем тексту: ЈП ПТТ Бихаћ) искључио је апеланту, због тога што није платио рачун за телефонске услуге, телефонску линију.
6. Након тога, апелант је 28. јула 2000. године поднио тужбу Општинском суду Сански Мост против ЈП ПТТ Бихаћ. Тужбом је тражено да му се утврди право на коришћење телефонске линије, те да се ЈП ПТТ Бихаћ обавезе да ће му исплатити материјалну штету у износу од 2.238 КМ.
7. Поднеском од 18. децембра 2000. године апелант је прецизирао тужбени захтјев. Тражио је да суд донесе привремену мјеру којом ће ЈП ПТТ Бихаћ обавезати да му омогући да користи свој телефонски број, као и да му надокнади износ од 3.528,50 КМ на име материјалне и нематеријалне штете, коју је претрпио због искључене телефонске линије.
8. На расправи, одржаној 26. марта 2001. године, апелант је повукао захтјев за издавање привремене мјере, али је остао при тужбеном захтјеву којим тражи да му се надокнади износ од 3.528,50 КМ на име претрпљене материјалне и нематеријалне штете.
9. Општински суд Сански Мост је донио Пресуду број П-358/00 од 26. марта 2001. године, којом је одбио апелантов тужбени захтјев.
10. На првостепену пресуду Општинског суда Сански Мост апелант је, 2. априла 2001. године, изјавио жалбу Кантоналном суду Бихаћ.

11. Рјешавајући жалбу, Кантонални суд Бихаћ је донио Пресуду број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године, којом је одбио апелантову жалбу и потврдио првостепену пресуду Општинског суда Сански Мост.

V. Релевантни прописи

12. Закон о парничном поступку
("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине", бр. 42/98 и 3/99)

"Члан 275

Предсједник вијећа отвара главну расправу и објављује предмет расправљања. Након тога утврђује да ли су дошла сва позвана лица, па ако нису, утврђује да ли су уредно позвана да ли су ли оправдала свој изостанак".

13. Закон о облигационим односима ("Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије", бр. 29/78 и 39/85, те "Службени лист Републике Босне и Херцеговине", бр. 2/92, 13/93 и 13/94)

"Члан 200

(1) За претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због смањења животне активности, нарушености, повреда угледа части, слободе или права личности, смрти блиске особе те за страх суд ће, ако нађе да околности случаја а посебно јачина болова и страха и њихово трајање то оправдавају, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, а и кад ње нема.

(2) При одлучивању о захтјеву за накнаду нематеријалне штете те о висини њезине накнаде суд ће водити рачуна о значењу повријеђеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њезином природом и друштвеном сврхом".

14. Закон о поштанским, телеграфским и телефонским услугама

("Службени лист Социјалистичке Федеративне Републике Југославије", бр. 2/86 и 26/90, те "Службени лист Републике Босне и Херцеговине", бр. 2/92 и 13/94)

"Члан 74 став 2 у свом релевантном дијелу гласи:

[...] ПТТ организација може претплатнички телефон привремено искључити и ако телефонски претплатник не измири своје дуговање из претплатничког односа у року од осам дана од дана пријема писмене опомене од ПТТ организације због дуга који није измирио у року од осам дана од дана пријема рачуна [...]"

VI. Апелација

а) Наводи из апелације

15. У апелацији апелант се жали на бројне процесне повреде Закона о парничном поступку које је починио Општински суд Сански Мост, а састоје се у сљедећем: Општински суд Сански Мост донио је одлуку, а расправи није приступио тужени, тј. ЈП ПТТ Бихаћ; Општински суд Сански Мост није испитао све наводе из тужбе и, у том смислу, није правилно утврдио чињенично стање у односу на материјалну и нематеријалну штету; Општински суд Сански Мост није констатовао бесправно искључење апелантове телефонске линије; Општински суд Сански Мост није утврдио да је апелант два пута платио исте телефонске рачуне у износима од по 193,50 и 243,00 КМ; Општински суд Сански Мост није ријешио апелантов тужбени захтјев; Општински суд Сански Мост није одлучио о захтјеву за издавање привремене мјере; и, Општински суд Сански Мост није провео доказе које је апелант предлагао.

16. Такође, апелант се жали да је Кантонални суд Бихаћ, у жалбеном поступку, погрешно примијенио материјално право и да је дошло до процесних повреда Закона о парничном поступку, што се састоји у сљедећем: Кантонални суд Бихаћ није правилно испитао наводе из апелантове жалбе; Кантонални суд Бихаћ није правилно примијенио члан 200 Закона о облигационим односима који се односи на надокнаду нематеријалне штете; и, Кантонални суд Бихаћ није правилно примијенио Закон о поштанским, телеграфским и телефонским услугама.

17. У складу са наведеним, апелант сматра да су повријеђена његова уставна права како слиједи: право да не буде подвргнут тортури, или нехуманом, или понижавајућем третману или казни из члана II/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција); право на правичан поступак из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције; право на приватан и породичан живот, дом и преписку из члана II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције; право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију; право на ефективан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и забрана злоупотребе права из члана 17 Европске конвенције.

б) Одговор на апелацију

18. У одговору на апелацију, који је доставио Кантонални суд Бихаћ, наглашено је да тај суд остаје код навода и разлога датих у својој пресуди број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године, те предлаже да се апелација одбије као неоснована.

VII. Допустивост

19. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

20. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

21. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Кантоналног суда Бихаћ број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорену пресуду апелант је поднио 31. децембра 2001. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б), члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VIII. Меритум

Забрана мучења

23. Члан II/3 б) Устава Босне и Херцеговине:

"б) Право да не буду подвргнуто мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни. "

Члан 3 Европске конвенције:

"Нико неће бити подвргнут тортури, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању. "

24. Имајући у виду наводе из апелације, као и осталу приложену документацију, Уставни суд не види ни један разлог због ког би могло да се сматра да је, у конкретном случају, дошло до повреде права на забрану мучења из члана 3 Европске конвенције. Стога, апелација је неоснована у овом погледу.

Право на правично суђење

25. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине:

"3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. "

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у првој реченици утврђује да:

“1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.[...]”

26. Уставни суд примјећује да се апелант жали да су пресудама редовних судова повријеђена његова процесна права, која се састоје у неправилно утврђеном чињеничном стању. Такође, апелант тврди да је на његову штету погрешно примијењено материјално право.

27. У вези са наведеним, Уставни суд се позива на свој став (види Одлуку број У 62/01 од 5. априла 2002. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/02), сходно којој *“надлежност Уставног суда у апелационом поступцима ограничена је “на питања која су садржана у овом Уставу ” и Суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и примјену закона редовних судова сем у случајевима у којима су одлуке нижих судова повриједиле уставна права, или су занемариле та права, те ако је примјена закона била произвољна али дискриминаторска, уколико је дошло до повреде процесних права (правично суђење, приступ суду, ефективни правни лијекови и др.) али уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава ”.*

28. Уставни суд сматра да наведени став може да се примијени и у конкретном случају. Из навода у апелацији, као и приложене документације, не може да се закључи да су одлукама редовних судова повријеђена или занемарена апелантова уставна права. Такође, не може да се закључи да је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, или да је дошло до повреде процесних права (на примјер: да судови нису били непристрасни, да је апеланту ускраћено право на приступ суду или ефективан правни лијек). Још мање може да се тврди да утврђено чињенично стање указује на било коју повреду Устава Босне и Херцеговине.

29. Апелант тврди да је Општински суд Сански Мост донио одлуку а да расправи није приступио тужени, тј. ЈП ПТТ Бихаћ. Нејасно је зашто апелант ово истиче, јер би било много логичније да је то приговор туженог, тј. ЈП ПТТ Бихаћ. Међутим, из члана 275 Закона о парничном поступку произлази да главна расправа може да се води у одсутности уредно обавијештених странака. Такође, Општински суд Сански Мост је, у преамбули пресуде, констатовоао да је главна расправа вођена у одсутности уредно обавијештеног туженог, тј. ЈП ПТТ Бихаћ.

30. Сем тога, наводи се да судови нису испитали све наводе тужбе, те утврдили чињенично стање у односу на апелантов захтјев за надокнаду материјалне и нематеријалне штете. Апелант није успио да докаже у поступку пред редовним судовима да постоји материјална штета због искључивања телефонске линије. Та чињеница је констатована у образложењима пресуда редовних судова. На крају сам апелант у апелацији

наводи да “није спорно да тужилац није доказао висину тужбеног захтјева у односу на нематеријалну, као и материјалну штету”.

31. Кантонални суд Бихаћ је, у образложењу Пресуде број Гж-373/01 од 22. октобра 2001. године, навео да апелант, у складу са чланом 200 Закона о облигационим односима, нема право на надокнаду нематеријалне штете. Апелант није навео, нити је приложио било какве доказе, да је у конкретном случају примјена материјалног права била произвољна или дискриминаторска. Стога Уставни суд неће расправљати о примјени и начину на који су тумачење материјалног права извршили редовни судови.

32. Чињеница је да је апелант у прецизираном тужбеном захтјеву 18. децембра 2000. године тражио да се ЈП ПТТ Бихаћ обавезе да му надокнади материјалну и нематеријалну штету, због неоснованог богаћења по основу уплате износа од 193,50 и 243 КМ. Такође, чињеница је да Општински суд Сански Мост, у образложењу своје одлуке, није децидно навео да ли је постојало неосновано богаћење туженог, тј. ЈП ПТТ Бихаћ. Само је констатовано да апелант није доказао да постоји материјална штета, док на нематеријалну штету нема право у складу са одредбама Закона о облигационим односима. Међутим, овај пропуст је требао да буде исправљен у жалбеном поступку. На наведени пропуст апелант се није жалио у жалби од 2. априла 2001. године, па стога о њему није ни одлучивао Кантонални суд Бихаћ.

33. Имајући у виду изложено, Уставни суд сматра да није дошло до повреде права на правичан поступак из члана 6 Европске конвенције.

Право на приватан и породични живот, дом и преписку

34. Члан III/3 ф) Устава Босне и Херцеговине:

“3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ј) Право на приватни и породични живот, дом и преписку ”.

Члан 8 Европске конвенције:

“1. Свако има право на поштивање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нередa или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

35. Основна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права гарантована чланом 8 Европске конвенције (види

Европски суд за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А 297-Ц, став 31).

36. У конкретном случају, апелант тврди да му је телефонска линија искључена супротно закону, због чега му није била дозвољена комуникација. С обзиром да телефонска комуникација може да се подведе под појам “преписке” из члана 8 Европске конвенције, Уставни суд мора да утврди да ли предузете мјере представљају “мијешање” у апелантово право на поштовање “преписке” и да ли је то мијешање било оправдано према члану 8 став 2 Европске конвенције.

37. Да би мијешање било оправдано, оно мора да буде у “складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: (а) мијешање мора да буде утемељено домаћим или међународним законом; (б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено приступачан, тако да појединац буде упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет; и (с) закон, такође, мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасношћу да би се појединцу омогућило да према њему прилагоди своје поступке (види Европски суд за људска права, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А-30, став 49).

38. Нема сумње да искључивање телефонске линије представља мијешање у апелантова права из члана 8 Европске конвенције. Међутим, Уставни суд примјећује да се у конкретном случају искључење апелантове телефонске линије заснива на члану 74 став 2 Закона о поштанским, телеграфским и телефонским услугама. Дакле, мијешање није било “арбитарно” и “произвољно”. Сем тога, наведени закон испуњава критеријуме јасности, прецизности и транспарентности. Такође, поред законских услова, искључење апелантове телефонске линије испуњава и критеријум неопходности, јер има за циљ наплату дуга за телефонске услуге, што у крајњој линији води ка “*економској добробити земље*”.

39. Имајући у виду изложено, Уставни суд закључује да није било повреде права на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке из члана 8 Европске конвенције.

Право на имовину

40. Члан III/3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2. овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину. ”

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију:

“Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осам у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом али да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни“.

41. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у ставу 2 овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита, у смислу да нису неповезана: друго и треће правило се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и треба да буду тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види пресуду Европског суда за људска права, *Sporrong and Lönnorth против Шведске*, од 23. септембра 1982. године, серија А број 52, став 61).

42. Уставни суд сматра да се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садржаних у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апелант само наводи да је “понашањем суда и туженог” остао без новца, да је два пута платио исти дуг, да је остао оштећен за нематеријалну и материјалну штету, те да је тиме оштећена његова имовина.

43. Уставни суд је већ закључио да оспорене судске пресуде нису повриједиле апелантово право на правично суђење, као и право на поштовање приватног живота, дома и преписке. Стога, слиједи да нема кршења права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на ефективан правни лијек

44. Члан 13 Европске конвенције:

“Свако чија су права и слобода, призната овом конвенцијом, нарушена, има право на правни лијек пред националним властима, чак и онда када су повреду ових права и слобода учинила лица у вршењу своје службене дужности. ”

45. Имајући у виду наводе из апелације, као и осталу приложену документацију, Уставни суд не види ни један разлог да би могло да се сматра да је, у конкретном случају, дошло до повреде права на ефективан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Стога, апелација је неоснована у овом погледу.

Забрана злоупотребе права

46. Члан 17 Европске конвенције:

“Ништа се у овој конвенцији не може се тумачити тако да подразумева право било које државе, Групе или лица да се упусте у неку дјелатност или изврше неки акт који је усмјерен на поништавање било ког од наведених права и слобода али на њихово ограничавање у већој мјери од оне која је предвиђена Конвенцијом ”.

47. Ова одредба Европске конвенције не утемељује посебно индивидуално право, него предвиђа правило тумачења чији је циљ заштита идеје, као и циља саме Европске конвенције (види Одлуку Уставног суда број У 62/01 од 5. априла 2002. године објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/02). Стога, апелација је неоснована у овом погледу.

IX. Закључак

48. Полазећи од наведеног, а на основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

49. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број АП 127/02, рјешавајући апелацију **“Крајина-ауто” а.д. Бања Лука**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници, одржаној 17. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација **“Крајина-ауто” а.д. Бања Лука**, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске, број У-1109/00 од 12. марта године.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. “Крајина-ауто” а.д. Бања Лука (у даљњем тексту: апелант) ког заступа М. Ш., адвокат из Бање Луке, поднио је 29. јуна 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике

Српске, број У-1109/00 од 12. марта 2002. године. Уједно је затражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би забранио Скупштини града Бања Лука да ДОО “Rojal Vegas” из Лакташа додијели градско грађевинско земљиште означено као к.ч. бр. 10/24 у пов. од 167 m², уписано у з.к. ул. бр. 249 к.о. Бања Лука, к.ч. бр. 10/73 у пов. од 22 m², уписано у з.к. ул. бр. 249 к.о. Бања Лука, к.ч. бр. 10/74 у пов. од 55 m², уписано у з.к. ул. бр. 250 к. о. Бања Лука, к.ч. бр. 10775 (н.д. 5678/2) у пов. од 28 m², уписано у з.к. ул. бр. 250 к. о. Бања Лука, док се не оконча поступак о апелацији, те да се Граду Бања Лука, Одјељењу за просторно уређење, забрани да изда ДОО “Rojal Vegas” из Лакташа одобрење за грађење на том земљишту док се не оконча поступак о апелацији. Апелант је поднио допуну апелације 10. маја 2004. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од учесника у поступку, Врховног суда Републике Српске и Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске затражено је, 26. фебруара 2004. године, да доставе одговоре на апелацију.

3. Врховни суд Републике Српске је доставио одговор на апелацију 19. марта 2004. године. Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске није доставила одговор на апелацију у остављеном року од 15 дана.

4. На основу члана 21 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Врховног суда Републике Српске је, 26. марта 2004. године, достављен апеланту.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске, Подручна јединица Бања Лука, Одјељење за имовинско-правне послове, рјешавајући у предмету утврђивања првенственог права коришћења градског грађевинског земљишта ради грађења, по захтјеву ДОО “Rojal Vegas” из Лакташа, донијела је Рјешење број 09-475-27/97 од 8. маја 2000. године којим се утврђује да ДОО “Rojal Vegas” из Лакташа има првенствено право коришћења, ради грађења, градског грађевинског земљишта означеног као к.ч. бр. 10/24 у пов. од 167 m², уписаног у з.к. ул. бр. 249 к.о. Бања Лука као општенародна имовина, земљишно-књижно право коришћења Државни осигуравајући завод Београд, а посјед “Аутосервис” Бања Лука, к.ч. бр. 20/73 у пов. од 22 m², уписана у з.к.ул. бр. 249. Бања Лука као општенародна имовина, земљишно-књижно право коришћења Државни осигуравајући завод Београд, а посјед јавни и некатегорисани путеви, к.ч. бр. 10/74 у пов. од 55 м, уписана у з.к. ул. бр. 250 к.о. Бања Лука као општенародна имовина, земљишно-књижно право коришћења Државни осигуравајући завод Београд, а посјед “Аутосервис” Бања Лука, к.ч. бр. 10/75 у пов. од 28 m²,

уписана у з.к. ул. бр. 25 к.о. Бања Лука као општенародна имовина, земљишно-књижно право коришћења Државни осигуравајући завод Београд, а посјед јавни и некатегорисани путеви, к.ч. бр. 10/26 у пов. од 127 m², уписана у з.к. ул. бр. 251 к.о. Бања Лука као друштвена својина, земљишно-књижно право коришћења и посјед д.о.о. "Rojal Vegas" из Лакташа и к.ч. бр. 10/71 у пов. од 18 m², уписана у з.к. ул. бр. 252 к. о. Бања Лука као друштвена својина, земљишно-књижно право коришћења С. Ч., а посјед ДОО "Rojal Vegas" из Лакташа.

7. Првостепено рјешење је донесено на основу члана 43 Закона о грађевинском земљишту ("Службени лист СРБиХ", бр. 34/86, 1/90, 29/90 и "Службени гласник Републике Српске", бр. 29/94 и 23/98), пошто је утврђено да је подносилац захтјева власник зграде изграђене на земљишту к.ч. бр. 10/26, која има карактер трајног објекта, а која је сходно регулационом плану предвиђена за рушење ради привођења земљишта трајној намјени. Поред тога, првостепени орган управе је утврдио да је апелант (апелант "Крајина-ауто" а.д. Бања Лука је правни слиједник "Аутосервис" Бања Лука и о.д.п. "Ауто-крајина" Бања Лука) 1962. године закључио купопродајни уговор са Државним осигуравајућим заводом Београд о куповини зграде, као и земљишта на ком је изграђена, означеним као к.ч. бр. 10/24 и к.ч. бр. 10/25. Међутим, у вријеме закључења овог уговора на наведеним парцелама није постојао објекат, а прије његовог закључења 1959. године је извршена национализација предметног земљишта. Сходно томе, апелант није могао да стекне трајно право коришћења овог земљишта. Апелант је сада посједник парцела означених као к.ч. бр. 10/25 и к.ч. бр. 10/24 и на њима има изграђен привремени објекат монтажног типа.

8. Против првостепеног рјешења апелант је изјавио жалбу сматрајући да је првостепени орган непотпуно и нетачно утврдио чињенично стање јер је у вријеме закључења купопродајног уговора између њега и Државног осигуравајућег завода Београд на парцели к.ч. бр. 10/25 постојао објекат који је касније, 1969. године, оштећен у земљотресу и срушен, а он добио одобрење за градњу привременог монтажног објекта до изградње новог трајног објекта. Тиме је апелант стекао право трајног коришћења предметног земљишта и првостепени орган је требало да у његову корист утврди право првенственог коришћења градског грађевинског земљишта ради градње. Жалба је одбијена Рјешењем Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове Бања Лука број 04-475-54/00 од 11. августа 2000. године.

9. Врховни суд Републике Српске у управном спору по апелантовој тужби против Рјешења Републичке управе за геодетске и имовинско-правне послове Републике Српске број 04-475-54/00 од 11. августа 2000. године је донио Пресуду број У-1109/00 од 12. марта 2002. године, којом се тужба одбија као неоснована. Полазећи од утврђеног чињеничног стања, овај суд је нашао да је тужена страна правилно поступила када је донијела оспорени акт, те је за своју одлуку дала јасне и потпуне разлоге и правилно се позвала и на одговарајуће законске прописе у смислу којих је донијет оспорени акт.

IV. Релевантни прописи

10. У **Закону о грађевинском земљишту** (“Службени лист СРБиХ”, бр. 34/86, 1/90, 29/90 и “Службени гласник Републике Српске”, бр. 29/94 и 23/98) - релевантне одредбе гласе:

“Члан 31

(1) Првенствено право коришћења земљишта ради грађења има ранији власник неизграђеног градског грађевинског земљишта, које обухвати више од половине површине Грађевинске парцеле и ако укупна површина земљишта које је било у његовом власништву није мања од површине Грађевинске парцеле.

Члан 43

[...]

(2) Ако се зграда на основу рјешења надлежног општинског органа управе уклони због дотрајалости или сруши усљед дејства више силе, њен власник има првенствено право коришћења земљишта ради грађења под условом да је на тој Грађевинској парцели регулационим планом, односно урбанистичко-техничким планом предвиђена изградња зграде на коју може имати право својине. ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант истиче да је оспореним одлукама повријеђено његово право на правичан поступак у грађанским стварима, те право на имовину због погрешно и неправилно утврђеног чињеничног стања и погрешне примјене материјалног права. Повреде наведених права огледају се у томе што се апеланту оспореним одлукама ускраћује првенствено право коришћења градског грађевинског земљишта и установљава се у корист другог лица које не испуњава законске услове. Наводи да у конкретном случају грађевинска парцела има површину од 417 m² и чини је шест издвојених парцела, од којих је на четири, у укупној површини од 272 m², апелант искључиви носилац привременог права коришћења, па је требало да се примијени одредба члана 31 став 1, а не члана 43 став 2 Закона о грађењу и да се утврди првенствено право коришћења ради грађења у његову корист.

12. Доношење привремене мјере апелант је захтијевао јер је првостепено рјешење постало правоснажно и извршно, па би му његово извршење нанијело ненадокнадиву штету.

б) Одговор на апелацију

13. У одговору на апелацију Врховни суд Републике Српске наводи да у цјелини остаје код навода из образложења оспорене пресуде и сматра да том пресудом није повријеђено ниједно заштићено људско право апеланта, те је апелација неоснована.

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У конкретном случају поступак пред судом се односи на утврђивање грађанских права апеланта, па сходно томе, Уставни суд има надлежност *ratione materiae* да испита правичност поступка у смислу члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

16. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

17. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек, који је ефикасан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу. При томе, апелант одлучује да ли ће користити правни лијек, без обзира да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може да се сматра коначном. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда (види Рјешење Уставног суда број У 15/01 од 4. и 5. маја 2001. године).

18. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Врховног суда Републике Српске против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 14. маја 2002. године, а апелацију је поднио 29. јуна 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б), члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове из наведених чланова у погледу допустивости.

20. Слиједи да је предметна апелација допуштима.

VII. Меритум

21. Апелант оспорава наведену пресуду тврдећи да су том пресудом повријеђена његова права на правичан поступак у грађанским стварима и право на имовину из члана II/3 е) и к) Устава Босне и Херцеговине.

22. Ове уставне одредбе одговарају члану 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

23. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

“1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом [...]”

Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. ”

24. Уставни суд понавља да се поступак пред судом у конкретном случају односи на апелантова грађанска права, те се члан 6 став 1 Европске конвенције примјењује у датом случају. Сходно томе, уставни суд мора да преиспита да ли је спор пред судом био правичан онако како то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

25. Правичност поступка се оцјењује на основу поступка као цјелине (види пресуду Европског суда за људска права, *Barbera, Messeque и Jabardo против Шпаније*, од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68 и Одлуку Уставног суда број У 63/01, од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 38/03).

26. Право на правично суђење даје, *inter alia*, могућност да се предоче разлози за доношење судског одлучења у одређеном правцу, с обзиром да то омогућава апеланту да дјелотворно користи расположиве правне лијекове. Међутим, члан 6 став 1 Европске конвенције не предвиђа да суд испитује све аргументе које су стране изложиле у току поступка, него само аргументе које суд сматра релевантним. Суд мора да узме у обзир аргументе страна у поступку, али они не морају сви да буду изнесени у образложењу пресуде (види Пресуду Уставног суда број У 62/01 од 5. априла 2002. године, тачка 19, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/02).

27. Уставни суд, генерално говорећи, није надлежан да врши провјеру утврђивања чињеница нити да тумачи правилност одлука нижих судова, сем уколико одлука нижих судова крши уставна права. То је у случају када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, те у случају кад је примјена права била очигледно произвољна, кад је релевантни закон сам по себи неуставан или када је дошло до

повреде основних процесних права, као што су правичан поступак, приступ суду, ефикасан правни лијек и други случајеви (види Одлуку Уставног суда број У 29/02, од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 31/03).

28. Уставни суд уочава да је Врховни суд Републике Српске одлуку донио у нејавној сједници гдје је, полазећи од утврђеног чињеничног стања, разматрао само процесна и правна питања. Суд је примијенио одређене законске одредбе у предмету, а судска одлука наводи све потребне разлоге на којима је заснована. Апелант није навео нити једну посебну процесну методу доношења оспорене пресуде, за коју сматра да му је њоме повријеђено право на правичан поступак. Што се тиче самих апелантових навода из треће реченице тачке 11 ове одлуке, Уставни суд сматра да суд није злоупотребио позитивно-правне одредбе на којима се заснива одлука, те да Уставни суд није надлежан да тај аспект преиспитује, све док се ради о тумачењу наведених одредби.

29. Узимајући у обзир дојам који оставља поступак као цјелина, Уставни суд закључује да у конкретном предмету није дошло до повреде члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

30. Члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају (...)

к) Право на имовину. ”

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

“Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни ”.

31. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у ставу два овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита, у смислу да нису неповезана: друго и треће правило

се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и треба да буду тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види пресуду Европског суда за људска права, *Sporrong u Lönnorth против Шведске*, од 23. септембра 1982. године, серија А број 52, став 61).

32. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију штити само постојећу имовину, али не укључује права или очекивања на стицање имовине у будућности (види Одлуку Уставног суда број У 12/01 од 25. фебруара 2002. године, тачка 28, “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 20/02). С друге стране, појам “имовина” који се јавља у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, не треба да се тумачи на рестриктиван начин, него га треба схватити тако да укључује и стечена права.

33. У конкретном случају апелант има посјед и стечено право привременог корисника на дијелу грађевинске парцеле на којој је, одлуком првостепеног управног органа, утврђено првенствено право коришћења као трајно право у корист другог лица. Ово представља законско право са економском вриједношћу које може да се сматра имовином апеланта, па слиједи да се поступак тиче права на мирно уживање имовине. Сходно томе, Уставни суд мора да преиспита да ли је било кршења права на имовину апеланта.

34. Уставни суд уочава да се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садржаних у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Другим ријечима, апелант није навео да ли оспорена пресуда представља “лишавање” имовине у смислу друге реченице става 1 овога члана, “надзирање коришћења имовине” у смислу става 2 овога члана, или мијешање са правом на мирно уживање на имовину у смислу прве реченице става 1 овога члана. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се ради о лишавању имовине јер се конституисањем трајног права коришћења градског грађевинског земљишта, као јачег права на страни другог лица, апелант лишава свог досадашњег права привременог корисника и посједника.

35. У складу са другом реченицом става 1 члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, држава има право да лиши некога имовине у “јавном интересу” и “под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права”. Примјењујући ову реченицу на конкретан случај, то значи да Уставни суд мора да утврди да ли је лишавање апелантовог права, као привременог корисника грађевинског земљишта, било (а) законски предвиђено, (б) у складу са јавним интересом. Сем тога, а у складу са судском праксом Европског суда за људска права, лишавање имовине мора да буде у складу са принципом пропорционалности, тј. разуман однос између средстава која су законом прописана и циља који се жели постићи. Таква пропорционалност не може да се подржи ако је на појединца стављен “претјеран” терет (види пресуду Европског суда за људска права, *Lithgow u други против Велике Британије*, од 8. јула 1986. године, серија А број 102, став 120).

36. Уставни суд примјећује да је лишавање имовине предвиђено Законом о грађењу. Сходно томе, Уставни суд закључује да је, с једне стране, апелант имао јасну законску

основу за дефинисање своје правне позиције и модалитета остваривања својих права, а с друге стране, да је пресуда суда, коју апелант оспорава, указала на јасну правну основу за своју оправданост с формалне тачке гледишта.

37. Сљедеће питање, које се намеће у вези са овим уставно-правним спором, јесте да ли цитирана законска одредба, као таква, представља израз јавног интереса. Јавни интерес постоји у чињеници да је држава заинтересована да ефикасно функционише правни систем и у тако значајној области као што је урбанистичко планирање и грађење на градском грађевинском земљишту, односно за привођење овог земљишта трајној намјени и тиме унапређење његовог квалитета. Привођење градског грађевинског земљишта трајној намјени у односу на привремено коришћење и привремене објекте представља унапређење јавног интереса.

38. На крају, Уставни суд мора да размотри да ли је законско рјешење пропорционално циљу који се жели постићи. Уставни суд сматра да је утврђено право власника зграде, која је на основу рјешења надлежног органа управе уклоњена због дотрајалости или срушена усљед више силе, да има првенствено право коришћења земљишта ради грађења под датим урбанистичким условима, пропорционално циљу који се жели постићи, а то је омогућавање власнику поновне изградње имовине. Ово не може да представља претјеран терет за другу страну тим прије што се ово право утврђује у поступку пред органом управе, односно судом, па објема странама на располагању стоје адекватна правна средства и процедуралне гаранције.

39. Уставни суд напомиње да је апелациона јурисдикција Уставног суда (члан VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине), у складу са устаљеном праксом, ограничена на *“питања која су садржана у овом Уставу”*, и Уставни суд, сходно томе, пије надлежан да преиспитује одлуке редовних судова у погледу тумачења и примјене нижерангираног права, све док те одлуке не занемарују уставна права или их погрешно примјењују, укључујући случајеве када је примјена права очигледно произвољна. С обзиром да Уставни суд не види злоупотребу права у овом случају, наводи апеланта морају да се одбију као неосновани.

40. У складу са наведеним, Уставни суд закључује да оспорена пресуда није повриједила апелантово право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

41. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

42. С обзиром на одлуку Уставног суда, у овом предмету пије неопходно да се посебно разматра апелантов приједлог да се донесе привремена мјера.

43. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Гадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број У 59/03, рјешавајући апелацију А. Д., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, предсједник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредсједник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредсједник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници, одржаној 17. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација А. Д.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Пвл-39/00 од 10. децембра 2001. године и предмет враћа Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине на поновни хитан поступак.

Налаже се Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине да одржи расправу у складу са чланом II/3с) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и да, у складу са чланом 75 ст. 4 и 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине, информише Уставни суд Босне и Херцеговине у року од шест мјесеци од дана достављања ове одлуке, о мјерама које су предузете да се проведе ова одлука.

Обуставља се извршење Рјешења Комисије за царинске прекршаје Царинарнице Бихаћ, број П-131/00 од 16. јуна 2000. године, и то док Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине не донесе одлуку у складу са овом одлуком.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. А. Д. (у даљњем тексту: апелант) из Гњиљавца, општина Цазин, поднио је 25. марта 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Пвл-39/00 од 10. децембра 2001. године, Рјешења Федералног вијећа за прекршаје број Пж-767/00 од 21. јула 2000. године и Рјешења Царинарнице Бихаћ, број П-131/00 од 16. јуна 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда и Федералног вијећа за прекршаје затражено је, 11. септембра 2003. године, да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд није доставио одговор на апелацију, а Федерално вијеће за прекршаје доставило је одговор 23. септембра 2003. године.

4. На основу члана 21 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Федералног вијећа за прекршаје је 31. марта 2004. године достављен апеланту.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода апелантових и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Апелант је почетком марта 1999. године купио теретно возило марке Комби Mercedes Benz 208 D Diesel, које је регистровао на основу Пресуде Општинског суда Цазин број П-288/99 од 25. маја 1999. године и на тај начин легализовао право својине на предметном возилу. Како се радило о иностраној роби за коју није плаћена царина, Општинско тужилаштво Цазин је поднијело, 6. априла 2000. године, Царинарници Бихаћ пријаву да се покрене прекршајни поступак против апеланта.

7. Рјешењем Комисије за царинске прекршаје Царинарнице Бихаћ 09.1402, број П-131/00 од 16. јуна 2000. године, које је потврђено Рјешењем Федералног вијећа за прекршаје Сарајево број Пж-767/00 од 21. јула 2000. године, апелант је проглашен кривим због прекршаја из члана 6 Царинског закона и кажњен, јер је знао да није плаћена царина на увезено возило. Апелант је кажњен новчаном казном у износу од 900,00 конвертибилних марака, уз обавезу да плати трошкове прекршајног поступка. Поред казне, окривљеном је изречена и заштитна мјера одузимања теретног возила марке Комби Mercedes Benz 208 D Diesel, као предмета прекршаја, на основу члана 358 став 1 Царинског закона.

8. Апелант је против другостепеног управног акта поднио захтјев за судску заштиту Врховном суду. Врховни суд је, Рјешењем број Пвл-39/00 од 10. децембра 2001. године, одбио захтјев за судску заштиту као неоснован и потврдио оспорено рјешење. У образложењу рјешења Врховни суд наводи да је у предметној ствари чињенично стање потпуно и правилно утврђено и да није повријеђен пропис на штету кажњеног, те да му је изречена казна правилно одмјерена као и изречена заштитна мјера.

IV. Релевантни прописи

9. **Царински закон**
("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине", бр. 2/95, 9/96, 18/96 и 25/97)

Члан 6, у релевантном дијелу, гласи:

"Царинском надзору подлијежу:

- 1) царинска роба;
- 2) путници и посада те особље превозних и преносних средстава."

Члан 345, у релевантном дијелу, гласи:

"(1) Новчаном казном од једноструког до петероструког износа ускраћене царине или једноструког до двоструког износа вриједности робе ако роба не подлијеже плаћању царине или се на робу не плаћа царина казниће се за прекршај предузеће или друго правно лице;

(...)

око задржи или царинарници не преда царинску робу (члан 6);"

Члан 358, у релевантном дијелу, гласи:

"(1) Роба која је предмет прекршаја из члана 342 став 1 тачка 1 члана 343 став 1 тач. 1 до 3, 5 до 10 те тачке 12 и 13, члана 344 став 1 тач. 1 и 3, члана 345 став 1 тачка 3, члана 352 став 1 тач. 1 до 3 и тачке 5 и члана 355 став 1 ако је учинилац прекршаја извршио неку од радњи из члана 342 став 1 тачка 1 члана 343 став 1 тачке 1 до 3, од 5 до 10 те 12 и 13, члана 344 став 1 тачка 1 и 3 и члана 345 став 1 тачка 3 и роба која је предметом прекршаја из члана 351 став 1 и 3 у вези са чланом 343 став 1 тачке од 1 до 3, од 5 до 10 те тачке 12 и 13, члана 344 став

1 тачке и 3 и члана 345 став 1 тачке 3, члана 352 став 1 тачке од 1 до 3 и 5 овог Закона одузеће се.

(...)“.

Члан 359, у релевантном дијелу, гласи:

(...)

“(2) Изузетно од одредбе става 1 овог члана, превозно или преносно средство може се одузети и ако вриједност робе која је предмет прекршаја није већа од једне трећине царинске основице превозног или преносног средства, ако је то превозно или преносно средство искориштено за превоз дрога, оружја, муниције или експлозива или ако је у превозном или преносном средству творничке производње уграђен простор за скривање робе.

10. Закон о прекршајима којима се повређују федерални прописи (“Службене новине ФБиХ”, бр. 9/96 и 29/00)

Захтјев за судску заштиту

Члан 152, у релевантном дијелу, гласи:

“Захтјев за судску заштиту дозвољен је против рјешења о прекршају које је донијело Федерално вијеће.

Захтјев за судску заштиту може да поднесе кажњени, законски заступник кажњеног, односно његов бранилац.

Ако је изречена заштитна мјера одузимања предмета чији власник није кажњен, власник предмета може да поднесе захтјев за судску заштиту само у погледу одлуке о тој мјери.

О захтјеву за судску заштиту рјешава Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Врховни суд)“.

V. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант оспорава рјешење Врховног суда, којим је одбијен његов захтјев за судску заштиту поднесен против Рјешења Федералног вијећа за прекршаје број Пж-767/00 од 21. јула 2000. године. Апелант наводи да су оспораваним одлукама повријеђена његова људска права на имовину и једнакост пред законом, која гарантује Устав Босне и Херцеговине. Апелант такође тврди да су се првостепени, другостепени орган и Врховни суд оглушили о његове жалбене наводе, те да му Врховни суд на његово изричито тражење није омогућио да присуствује јавном дијелу сједнице код одлучивања о његовом захтјеву и да је, на крају, неосновано одбио његов захтјев за судску заштиту.

12. Апелант се жали да је пресудом Врховног суда и рјешењима првостепеног и другостепеног управног органа повријеђено његово уставно право на правично саслушање из члана 6 став 1 и чл. 3, 13, 14, 17 и 18 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, чл. II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члан 7 Универзалне декларације о правима човјека.

б) Одговор на апелацију

13. Федерално вијеће за прекршаје у одговору на апелацију наводи да је својим рјешењем број Пж-767/00 од 21. јула 2000. године одбило као неосновану апелантову жалбу уложену против Рјешења Комисије за царинске прекршаје Царинарнице Бихаћ број П-131/00 од 16. јуна 2000. године, јер су докази из списка несумњиво упућивали на закључак да је апелант починио прекршај који му је стављен на терет првостепеним рјешењем. Федерално вијеће за прекршаје, надаље, наводи да је у цијелости поступано сходно одредбама Закона о прекршајима којима се повређују федерални прописи. Сматрају да је апелација, у којој се између осталог наводи да је неосновано проглашен кривим и кажњен за прекршај који му се ставља на терет и да је рјешење Федералног вијећа за прекршаје незаконито, лишена сваког основа. Након тражења Уставног суда, Врховни суд није доставио одговор на апелацију.

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

16. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек, који је ефективан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу. При томе, апелант одлучује да ли ће користити правни лијек, без обзира да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може да се сматра коначном. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда (види Рјешење Уставног суда број У 15/01 од 4. и 5. маја 2001. године).

17. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Пвл-39/00 од 10. децембра 2001. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 6. фебруара 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

18. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б), члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

19. Апелант оспорава наведене одлуке тврдећи да су тим одлукама повријеђена његова права из члана II/3 е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 и чл. 3, 13, 14, 17 и 18 Европске конвенције.

20. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска Права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у Грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.”

Члан 6 став 1 Европске конвенције гласи:

’7. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

21. Сходно одредбама Царинског закона, увоз робе без плаћања царине представља прекршај, а не кривично дјело. Међутим, ово не одређује примјењивост члана 6 став 1 Европске конвенције. Европски суд за људска права сматра да је “кривична оптужба” аутономни концепт, тј. неко дјело које је у домаћем закону класификовано као прекршај може ипак да покрене питање кривичне оптужбе у смислу члана 6 став 1, ако је суштински карактер легислативне схеме по својој природи прије кривични, него грађански - да би се обезбиједило да држава не може да избјегне обавезу да обезбиједи правично саслушање једноставним класификовањем неког дјела некривичним у свом законодавству (види, Европски суд за људска права, *Engel против Холандије (број 1)*, пресуда од 8. јуна 1976. године, серија А број 22; *Öztürk* пресуда од 27. маја 1984. године, серија А број 73, ст. 46-50. АП., *М. П. и Т. П. против Швицарске*, пресуда од 19. августа 1997. године, Извјештаји 1997-V; *Lauko против Словачке*, пресуда од 23. септембра 1998. године, Извјештаји 1998 -VI, стр. 2492. став 56; *Janosevic против Шведске*, пресуда од

23. јула 2002. године, став 65). Европски суд за људска права сматра да се поступак наметања казни или додатних пореза и одузимања имовине у вези са неплаћањем такси покреће питање кривичне оптужбе из члана 6 став 1 Европске конвенције (види *Vastberga Taxi Aktiebolaget u Vulic против Шведске*, пресуда од 23. јула 2002. године; *Lauko против Словачке*, горе; *Janosevic против Шведске*, горе ст. 66-70).

22. Гледано са становишта судске праксе члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да је легислативна регулатива везана за овај предмет, у погледу наметања новчане казне и одузимања имовине, у суштини кривична по својој природи. Њен јасан циљ је да спријечи људе да уносе робу у земљу, а да не плаћају царину на њу, и да казни људе који чине таква дјела. Установљавање кривице у овом случају је засновано на одлуци да је апелант знао да царина није плаћена на предметно возило у вријеме када је увезено. Новчана казна наметнута апеланту је велики новчани износ, а одузимање возила представља још већи губитак за њега. Узимајући у обзир све релевантне факторе, Уставни суд закључује да према Уставу Босне и Херцеговине апелант има права на укупну процедуралну заштиту која је на располагању грађанима у утврђивању кривичне оптужбе из члана 6 Европске конвенције.

23. Ни првостепени, ни другостепени управни орган који су рјешавали предмет нису испунили захтјеве из члана 6 став 1 Европске конвенције везане за независан и непристрасан, законом успостављени суд, ради утврђивања кривичне оптужбе против апеланта. Комисија за царинске прекршаје царинарнице Бихаћ, која је одредила новчану казну и наложила запљену возила Рјешењем број П-131/00 од 16. јуна 2000. године, је дио Царинске управе Федералног министарства финансија. Дакле, није независна од ентитета, што се тражи чланом 6 став 1 Европске конвенције. Надаље, Федерално вијеће за прекршаје, које је подржало одлуку Комисије за царинске прекршаје Рјешењем број Пж-767/00 од 21. јула 2000. године, није обезбиједило правично саслушање које се тражи чланом 6 став 1 Европске конвенције. У таквим околностима повреда члана 6 став 1 може да се избјегне ако одлуке које донесу органи који нису независни и непристрасни буду преиспитане или ако се изјави жалба независном и непристрасном суду који има пуну јурисдикцију (у смислу да може да укине или исправи одлуку гдје је дошло до погрешне примјене материјалног права или које су донесене без ваљаних доказа). Међутим, Врховни суд, у поступку који је резултирао пресудом од 10. децембра 2001. године, није обезбиједио апеланту, без обзира на његово изричито тражење, јавно и непосредно саслушање приликом утврђивања кривичне оптужбе, што је у супротности са чланом 6 став 1 Европске конвенције.

24. С тим у вези, Уставни суд подсећа да странке морају да имају могућност да лично присуствују сједници суда. Ово се односи, првенствено, на суђење пред првостепеним судом. Међутим, право на правично суђење, такође, подразумејева право да се присуствује пред судовима више инстанце који одлучују о жалбама, сем када је разматрање пред овим судовима ограничено на процесна или чисто правна питања, када лично присуствовање оптуженог (или друге странке) није од значаја.

25. Уставни суд, надаље, примјећује да члан 6 став 1 Европске конвенције говори о јавној расправи, док се у дијелу Закона о прекршајима којима с повређују федерални прописи, који одређује поступак по захтјеву за судску заштиту, не говори о карактеру и врсти поступка пред Врховним судом. С обзиром да Европска конвенција, према члану II/2 Устава Босне и Херцеговине, има супремацију над свим другим законима, а све домаће институције су обавезне да је директно примјењују, овај појам мора да се тумачи у духу појма јавне расправе из члана 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд, стога, сматра да је предметни поступак, у конкретном случају, једноступен и да једино поступак пред Врховним судом има карактер редовног судског поступка, на самим тим тај поступак мора да буде вођен тако да задовољи захтјеве “јавног суђења” и захтјеве права јавности на контролу правосуђа. Како то овдје није био случај, Уставни суд закључује да апелантово право на јавно суђење није испоштовано.

26. Апелант се, надаље, жали да су одузимање возила и наметнута новчана казна повриједили право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд сматра да, у свјетлу својих закључака у односу на члан 6 став 1 Европске конвенције, није неопходно да разматра ове наводе апеланта.

VIII. Закључак

27. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

28. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предеједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број У 68/03, рјешавајући апелацију М. А. из Санског Моста, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници, одржаној 17. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација М. А., из Санског Моста, поднесена против пресуда Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-819/01 од 26. новембра 2001. године и Општинског суда у Санском Мосту број П-351/00 од 21. септембра 2000. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. М. А. (у даљњем тексту: апелант) из Санског Моста, ког заступа Н. Х., адвокат из Санског Моста, поднио је 14. јануара 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Кантоналног суда у

Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Гж-819/01 од 26. новембра 2001. године и Општинског суда у Санском Мосту (у даљњем тексту: Општински суд), број П-351/00 од 21. септембра 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, 23. септембра 2003. године затражено је од Кантоналног суда и ДД “Сплонум” Сански Мост, који је био друга странка у поступку у ком су донесене пресуде које се оспоравају апелацијом, да одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је 29. септембра 2003. године доставио одговор на апелацију, а овај одговор је достављен апеланту у складу са чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда. ДД “Сплонум” Сански Мост није одговорио на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената достављених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Пресудом Општинског суда број П-351/00 од 21. септембра 2000. године, тужени апелант обавезан је да тужиоцу, ДД “Сплонум” из Санског Моста, исплати износ од 2.525 КМ на име дуга по рачуну број 01-1332/98, те да му надокнади судске трошкове у износу од 202 КМ, све у року од 15 дана од дана правоснажности пресуде, под пријетњом извршења.

Општински суд је своју пресуду засновао на чињеничном утврђењу да су апелант и тужилац, ДД “Сплонум” из Санског Моста, закључили уговор о купопродаји одређене количине цигле, с тим да је уговорено плаћање преко војне књижице последице Нове године; да је апелант прије закључивања уговора депоновао своју војну књижицу код банке да би платио надокнаду за грађевинско земљиште или стамбени простор, а у корист Општине Сански Мост (потврда од 20. октобра 1998. године); да апелант пије платио тужиоцу предметни дуг ни на уговорени начин пити новцем. Општински суд, даље, у својој пресуди наводи и да, без обзира што је уговорено плаћање преко војне књижице, она не може да буде средство плаћања ни средство за обезбјеђивање плаћања, с обзиром да сертификати добивени по основу војне књижице или по другом основу, могу да се користе само у процесу приватизације, због чега је тужбених приговор ништавности основан. Будући да је апелант изјавио да је купљене блокове уградио у стамбени објект те да није у могућности да их врати, Општински суд је одлучио да не утврђује уговор ништавним, него да обавезе апеланта да плати купопродајну цијену по тужбеном захтјеву, а у складу са одредбама Закона о облигационим односима.

6. Пресудом Кантоналног суда број Гж-819/01 од 26. новембра 2001. године, апелантова жалба изречена против пресуде Општинског суда број П-351/00 од 21. септембра 2000. године, одбијена је као неоснована, а првостепена пресуда је потврђена.

IV. Релевантни прописи

7. У Закону о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 7/01, 32/01, 27/01 и 57/03) релевантне одредбе гласе:

“Члан 1

Овим законом уређује се: утврђивање и реализација потраживања Грађана према Федерацији Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Федерација), начин евидентирања и поступак реализације ових потраживања у поступку приватизације.

Члан 2

*Потраживањима грађана, која се измирују у складу са овим законом, сма-
трају се потраживања по основу ... неисплаћених плата припадника Армије РБиХ, Хрватског вијећа одбране и Полиције и (...).*

Члан 4

Потраживања Грађана из члана 2 овог закона исказују се у DEM.(...)

Члан 5

*Потраживања Грађана по свим основама из члана 2 овог закона исказују се на јединственом рачуну Грађанина (у даљем тексту: Јединствени рачун).
(...)*

Члан 9

Потраживања по основу остварених, а неисплаћених плата припадника Армије РБиХ, Хрватског вијећа одбране и Полиције, уносе се на основу јавне исправе издате од надлежног органа.

Члан 11

Отварање Јединствених рачуна врши се по службеној дужности на основу матичног броја Грађана - носилаца потраживања из овог закона. Јединствени рачун представља сертификат Грађана.

Члан 15

Потраживање са Јединственог рачуна Грађани могу у складу са законом да користе за куповину:

- *станова на којима постоји станарско право;*
- *дионица предузећа;*
- *имовине предузећа;*
- *пословних простора у власништву општина, и*
- *друге имовине која се буде продавала у процесу приватизације. ”*

8. У **Закону о облигационим односима** (“Службени лист РБиХ”, бр. 2/92, 13/93 и 13/94), релевантне одредбе гласе:

“Члан 103

(1) Уговор, који је противан (...) прописима те моралу друштва, ништаван је ако циљ повријеђеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон о одређеном случају не прописује што друго.(...)

Члан 104

*(1) У случају ништавности уговора свака уговорна страна дужна је да врати другој све оно што је примила по основу таквог уговора, а ако то није могуће, или ако се природа оног што је испуњено противи враћању, има се дати одговарајућа накнада у новцу, према цијенама у вријеме доношења судске одлуке, уколико закон што друго не одређује.
(...)”*

V. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант се жали да су оспореним пресудама повријеђена његова људска права из члана II/3 е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 став 1 и чл. 13 и 17 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Апелант сматра да судови нису правилно примијенили релевантне законске прописе. Тврди да судови својим одлукама нису омогућили једнака права тужиоцу и туженом, јер је апелант обавезан на оно што није његова обавеза и супротно принудним правним прописима о ништавности уговора, те да нису са једнаком пажњом цијенили доказе и наводе тужбе и тужиоца и наводе и изјаве апеланта, а обавезивањем апеланта да дуг плати у готовом новцу, умјесто преносом сертификата, како је уговорено, наноси му се материјална штета и умањује имовина те повређују његова имовинска права, јер на рачуну остају неискориштени сертификати. Апелант, даље, наводи да се Кантонални суд у својој пресуди задржао на образлагању одлуке првостепеног суда, а не оцјене навода жалбе апеланта, онемогућавајући му тако дјелотворан правни лијек. Коначно, апелант сматра и да су одлукама судова злоупотребљена права тужиоца за заштиту уговорних права на штету апеланта.

Апелант, изјашњавајући се о одговору Кантоналног суда на предметну апелацију, углавном понавља наводе из апелације.

б) Одговор на апелацију

10. Кантонални суд у овом одговору оспорава апелацију у цјелини, наводећи да су оспорене пресуде правилне и донесене на законит начин и да имају упориште у законским прописима, те да нису повријеђена апелантова права, а нити апелант у апелацији пружа доказе који би упућивали на другачији закључак.

VI. Допустивост

11. Сходно члану VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

12. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

13. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Кантоналног суда, број Гж-819/01 од 26. новембра 2001. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, апелант је против пресуде Кантоналног суда, која је донесена 26. новембра 2001. године, поднио апелацију 14. јануара 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

14. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

15. Апелант оспорава пресуде Кантоналног суда и Општинског суда због погрешне примјене закона и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и материјалних недостатака (оцјена чињеница у односу на предметни уговор) и сматра да су тиме повријеђена његова људска права, заштићена Уставом Босне и Херцеговине, Европском конвенцијом и њеним протоколима.

16. Уставни суд истиче да, у складу са чланом II/1 Устава Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина и оба ентитета треба да обезбиједи највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода. У складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине, права и слободе одређене Европском конвенцијом и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Стога се изјашњење Уставног суда о релевантним одредбама Европске конвенције и њених протокола односи и на одговарајуће одредбе члана II/3 Устава Босне и Херцеговине.

а) Право на правично суђење - члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције

17. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају: (...)

е) *Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.*

(...)“

18. Члан 6 став 1 Европске конвенције, прва реченица, гласи:

“1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

19. Члан 6 став 1 Европске конвенције утврђује процедуралне гаранције за пресуђивање у одређеним споровима. Израз “грађанска права и обавезе” из Европске конвенције има за циљ да утврди границе примјене члана 6 став 1 Европске конвенције. Овај израз не може да се примјењује на све спорове у вези са “грађанским правима и обавезама” из домаћег права; ово право или обавезу мора да буде могуће квалификовати као “грађанско”. Сходно судској пракси Европског суда за људска права “... довољно је да се на вјеродостојан и увјерљив начин докаже да постоји право сходно домаћем закону (види пресуду *Periscope против Француске* од 26. марта 1992. тачка 35).

20. Конкретни предмет се односи на поступак у спору који је проистекао из уговорног односа између апеланта, као купца, и тужиоца, као продавца, дакле из “теретног” уговора. Међутим, тужилац је тражио да апелант плати у новцу за робу коју је примио по основу тог уговора, за ког је тужилац истакао приговор ништавности због тога што је уговорено плаћање противно закону. Дакле, тужилац је тражио од апеланта компензацију за своју имовину, тј. робу коју је апелант примио, а није и не може да је плати на уговорени начин нити може да врати оно што је примио по основу купопродајног уговора. Несумњиво је да је право на имовину “грађанско право”. Стога је и спор по захтјеву за компензацију имовине спор економске природе и обухваћен је чланом 6 став 1 Европске конвенције. Сходно томе, Уставни суд ће преиспитати да ли је поступак пред Кантоналним и Општинским судом био правичан, како то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

21. Уставни суд уочава да су Кантонални, и претходно, Општински суд, у конкретном случају, примјењујући релевантне одредбе Закона о облигационим односима и Закона о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације, одлучили да је апелант обавезан да тужиоцу плати дуг у новцу, јер су утврдили да апелант дуг није платио ни на уговорени начин (сертификатом) нити у новцу.

22. У конкретном случају настала је ситуација која је предвиђена Законом о облигационим односима (чл. 103 и 104). Апелант је са тужиоцем закључио уговор о купопродаји грађевинских елемената и обавезао се да ће купљену робу да плати сертификатима добијеним по основу “војне књижице”. Општински суд је, оцјеном спроведених доказа, утврдио да апелант није платио дуг на уговорени начин (наводи, између осталог, да је апелант прије закључавања уговора код банке депоновао своју војну књижицу да платио надокнаду за грађевинско земљиште или стамбени простор, а у корист Општине

Сански Мост). Општински суд је закључио, с обзиром да сертификати добијени по основу војне књижице или по другом основу могу да се користе само у процесу приватизације, да је основан приговор ништавности уговора који је у том смислу истакао тужилац. Међутим, Општински суд је одлучио да не утврђује ништавност уговора, већ је апеланта обавезао да плати купопродајну цијену у новцу, јер је апелант изјавио да је купљене грађевинске елементе уградио у стамбени објекат те да није у могућности да их врати. Уставни суд примјећује да су судови пропустили да, на основу члана 103 Закона о облигационим односима, утврде да је предметни уговор ништаван, јер је противан Закону о утврђивању и реализацији потраживања грађана у поступку приватизације те да, сходно томе, на основу члана 104 тог закона, одлуче о правним посљедицама таквог уговора. Међутим, Уставни суд сматра да су Општински суд и Кантонални суд правилно одлучили, на основу утврђеног чињеничног стања, да је апелант обавезан да плати досуђени износ у новцу, без обзира што није и формално утврђена ништавност уговора, јер би консеквенце и у том случају биле исте.

23. Уставни суд, такође, сматра да је апеланту у предметном случају пружена могућност да изнесе своје захтјеве пред надлежним судовима током цијелог судског поступка и то на двије судске инстанце. Судови су прикупили довољно доказа с циљем да утврде чињенично стање, а апелант није оспорио ни једну процесу радњу у поступку доношења одлука. Надаље, судови су узели у обзир све апелантове наводе и тврдње, при чему су неким дали већи, а неким мањи значај. Међутим, судови су довољно јасно образложили своје одлуке у смислу члана II(3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

24. Уставни суд закључује да није дошло до кршења апелантовог права на правично суђење, те се овај дио апелације одбија као неоснован.

б) Право на имовну - члан II(3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију

25. Члан II(3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска Права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину.

(...)"

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

"Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни“.

26. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, је опште природе и исказује принципе о мирном уживању имовине. Друго правило, садржано у другој реченици тог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине, у складу са јавним интересима. Ова три правила нису “различита” у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу.

27. У конкретном случају, како је то наведено у овој одлуци, апелант је имао правично суђење. Судови су одлучили, примјењујући релевантне прогнсе, да је апелант обавезан да плати купопродајну цијену у новцу за испоручену робу коју није платио ни на уговорени начин нити у новцу, а није у могућности да купљену робу врати тужиоцу. Уставни суд нема разлога да исте прописе другачије тумачи. Уставни суд, стога, закључује да апелант, обавезивањем да купљену робу плати у новцу, а не сертификатама, јер за то нема правног основа, није лишен имовине нити му је онемогућено “мирно уживање имовине” односно коришћење сертификата у складу са законом.

28. Уставни суд закључује да оспорене пресуде нису повриједиле право апеланта на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине, односно из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

с) Друге наводне повреде Европске конвенције

29. Апелант се, такође, жали на повреде права на дјелотворан правни лијек и на забрану злоупотребе права из чл. 13 и 17 Европске конвенције.

30. С обзиром на закључке Уставног суда у вези са чланом 6 став 1 Европске конвенције и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд закључује да није неопходно да разматра наводе апелације у погледу ових права.

VIII. Закључак

31. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број У 94/03, рјешавајући апелацију М. Т., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници, одржаној 17. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација М. Т. из Модриче, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-156/02 од 4. јула 2002. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. М. Т. (у даљњем тексту: апеланткиња) из Модриче, коју заступа В. Г., адвокат из Лукавца, поднијела је 10. септембра 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације

Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-156/02 од 4. јула 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда је 8. децембра 2003. и 20. марта 2004. године затражено да достави одговор на апелацију.
3. Одговор на апелацију није достављен.

III. Чињенично стање

Чињенице предмета, које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

4. Апеланткиња је, 15. марта 1999. године, поднијела захтјев Скупштини општине Лукавац да јој се врати у посјед стан на коме постоји станарско право.
5. Предметни стан се налази у Лукавцу, у улици Ратка Перића, Ц-6, стан број 10, спрат II, укупне површине 66,70 m². Стан је на коришћење добио Б. С., бивши апеланткињин супруг 17. јула 1987. године од СОУР КХК “Борис Кидрич”, Радна организација КХИ ООУР Жељезнички саобраћај Лукавац, на основу Рјешења број 25/2-11-12/87 од 17. јула 1987. године и Уговора о коришћењу стана са СИЗ Лукавац, Основна заједница становања, број 2/6-41/88 од 17. маја 1988. године.
6. Брак између апеланткиње и Б. С. разведен је 7. новембра 1990. године на основу правоснажне Пресуде Општинског суда Лукавац (у даљњем тексту: Општински суд) број П-66/90 од 17. новембра 1990. године. Фактички прекид брачне заједнице наступио је прије развода брака, када је из предметног стана одселио Б. С., који је засновао нову брачну заједницу. У предметном стану наставила је да живи апеланткиња са пунољетном кћерком и малољетним сином из брака са Б. С. све до 15. маја 1992, када је апеланткиња напустила стан са члановима свог домаћинства.
7. Стан је проглашен напуштеним и Б. С., бивши апеланткињин муж, поднио је 15. марта 1999. године захтјев надлежном органу управе Општине Лукавац за повраћај стана у посјед, од ког је одустао 29. марта 1999. године писменим захтјевом наведеном органу управе. На предметном стану станарско право су имала оба брачна друга. Надлежни општински орган управе, Закључком број 04/5-23-9-495/99 од 29. марта 2000. године, обуставио је поступак за повраћај предметног стана у посјед.
8. У том периоду стан је користио привремени корисник В. Т., из Лукавца, на основу усменог договора са Б. С. - носиоцем станарског права према ком је био обавезан да исплати Б. С. 15.000 КМ за одустајање од захтјева за повраћај стана.
9. Привремени корисник је Б. С. исплатио 5.000 КМ за трајно коришћење стана, који је привремени корисник намјеравао да откупи након окончања поступка. Сходно наведеном договору, преостали дио новца накнадно би исплатио Б. С.

10. О наведеним чињеницама апеланткиња, као заинтересовано лице, није била оба-вијештена.
11. Апеланткиња је 22. маја 2000. године поднијела Општинском суду приједлог против противника Б. С, којим од тог суда тражи да њу одреди као носиоца станарског права на предметном стану.
12. Општински суд, Рјешењем број Ри-8/01 од 6. јула 2001. године, одбио је апеланткињин захтјев да се утврди статус носиоца станарског права на предметном стану.
13. Кантонални суд Тузла (у даљем тексту: Кантонални суд), Рјешењем број Гж-1243/01 од 18. јануара 2002. године, одлучујући о апеланткињиној жалби против Рјешења Општинског суда број Ри-8/01 од 6. јула 2001. године, жалбу је одбио и потврдио првостепено рјешење.
14. Кантонални суд је такође закључио да се, због чињенице да је престало станарско право, нису испунили услови да се било која страна у судском поступку одреди за носиоца станарског права и да су неосновани апеланткињин наводи који се односе на околности које су одлучне за одређивање носиоца станарског права у случају развода брака (члан 20 став 1 Закона о стамбеним односима).
15. Врховни суд је, Пресудом број Рев-156/02 од 4. јула 2002. године, одбио као неосновану апеланткињину ревизију против Рјешења Кантоналног суда број Гж-1243/01 од 18. јануара 2002. године, позивајући се на наведене разлоге другостепеног суда.

IV. Релевантни прописи

16. **Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима** (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 11/98)

“ Члан 3

Носилац станарског права на стану који је проглашен напуштеним или члан његовог породичног домаћинства као што је утврђено чланом 6 ЗОСО (у даљем тексту: носилац станарског права) има право на повратак у складу са Анексом VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Став I овог члана примјењује се само на носиоце станарског права који имају право да се врате у своје домове према члану I Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Лица која су напустила своје станове након 30. априла 1991. године сматрају се избјеглицама и расељеним лицима према Анексу VII, сем ако се докаже да су станове напустили из разлога који су потпуно неvezани за сукоб.

(...).

Члан 4

Носилац станарског права из члана 3 став I овог закона има право да тражи враћање стана у посјед.

Захтјев за враћање стана у посјед подноси се општинском органу управе надлежном за стамбене послове, ако законом кантона-жупаније није другачије одређено.

Захтјев се подноси писмено, уз потпис носиоца станарског права или усмено, лично или путем пуномоћника.

Захтјев треба да садржи:

- 1. податке о стану;*
- 2. доказе да је подносилац захтјева носилац станарског права односно члан његовог породичног домаћинства;*
- 3. датум кад се носилац станарског права намјерава да се врати у стан, али не касније од Годину дана након подношења захтјева и*
- 4. податке о боравишту носиоца станарског права и чланова његовог породичног домаћинства у вријеме подношења захтјева.*

Члан 5

Захтјев за враћање стана у посјед мора да се поднесе у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Уколико носилац станарског права не поднесе захтјев у року из претходног става престаје му станарско право“.

Закон о преузимању Закона о стамбеним односима

(“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 11/98, 39/98 12/99 и 19/99)

“Члан 19

Носилац станарског права на истом стану може да буде само једно лице.

Ако је уговор о коришћењу стана закључио један од брачних другова који живи у заједничком домаћинству, носиоцем станарског права сматра се и други брачни друг.

Кад су у смислу претходног става оба брачна друга носиоци станарског права, па један од њих умре, или трајно престане да користи стан, други брачни друг остаје сам носилац станарског права, ако овим законом није другачије одређено.

Члан 20

Ако се у случају развода брака ранији брачни другови, који су заједнички носиоци станарског права, не споразумију који ће од њих остати носилац станарског права о томе, по захтјеву једног од њих, одлучује надлежни суд у ванпарничном поступку, водећи рачуна о стамбеним потребама оба брачна друга, њихове дјеце и других лица која заједно с њима станују, о разлозима из којих је брак разведен, као и о другим социјалним околностима.

Ранији брачни друг, који је по одлуци суда престао да буде носилац станарског права, дужан је да се исели из стана заједно са корисницима стана,

који чине његово породично домаћинство, када му се обезбиједи нужни смјештај.

На приједлог даваоца стана на коришћење надлежни суд може да одлучи да се брачни друг који би због развода брака остао као носилац станарског права на томе стану, пресели у други стан који нуди давалац стана на коришћење, ако тај стан задовољава потребе носиоца станарског права који остаје у стану и ако обезбиједи просторије за нужни смјештај другом брачном другу

Закон о парничном поступку

(“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 42/98 и 3/99)

“Члан 2

У парничном поступку суд одлучује у границама захтјева који су стављени у поступку.

Члан 3

Странке могу слободно да располажу захтјевима које су ставиле током поступка. Оне се могу одрећи свог захтјева, признати захтјев противника и нагодити се.

Суд неће уважити располагање странака која су противна с присилним прописима и правилима морала друштва “.

Закон о ванпарничном поступку

(“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 2/98)

“Члан 2

(...)

У ванпарничном поступку сходно се примјењују одредбе Закона о парничном поступку, ако законом није другачије одређено “.

V. Апелација

17. Апеланткиња се жали да су Закључком Службе за комуналне и стамбене послове мјесних заједница Општине Лукавац број 04/5-23-9-495/99 од 29. марта 2000. године, те Рјешењем Општинског суда број Р1-8/01 од 6. јула 2001. године, Рјешењем Кантоналног суда број Гж-1243/01 од 18. јануара 2002. године и Пресудом Врховног суда број Рев-156/02 од 4. јула 2002. године, повријеђена њена уставна права из члана П/3 ф) и к) чл.11/4 и П/5 Устава БиХ и Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у БиХ, те чл. 8,13,14 и 17 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

18. Апеланткиња предлаже да Уставни суд усвоји апелацију, укине оспорене судске одлуке и предмет врати на поновни поступак првостепеном суду.

VI. Допустивост

19. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

20. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

21. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број Рев-156/02 од 4. јула 2002. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апеланткиња је примила 7. августа 2002. године. С обзиром да је апелација Уставном суду поднесена 10. септембра 2002. године, апелација је благовремена, тј. поднесена је у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, јер није установљен ниједан од случајева због ког апелација не би била допуштена.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове из наведених чланова у погледу допуштивости.

VII. Меритум

23. Апеланткиња се жали да су јој оспореном пресудом Врховног, Кантоналног и Општинског суда повријеђена права из члана II/3 ф) и к), чл. II/4 и II/5 Устава Босне и Херцеговине, те чл. 8, 13, 14 и 17 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

24. а) **Право на мирно уживање имовине** - члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину.

(...)".

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

"Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и

под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза али других доприноса или казни ”.

25. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, је опште природе и исказује принцип о мирном уживању имовине. Друго правило, садржано у другој реченици тог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине, у складу са јавним интересима. Ова три правила нису “различита” у смислу да су неповезана: друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине те их, стога, треба тумачити у свјетлу општег принципа, исказаног у првом правилу.

26. Појмови “имовина” и “својина”, који се јављају у члану 1 Протокола број 1, не треба да се тумаче на рестриктиван начин, него их треба схватити тако да укључују и стечена права појединца, као што су новчана потраживања и друге економске вриједности. С друге стране, члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију штити само постојећу својину и имовину, али не укључује права или очекивања на стицање имовине у будућности (види Европски суд за људска права, пресуда у случају *Marcks против Белгије*, том 31, став 50; Уставни суд Босне и Херцеговине, Одлука број У 37/00, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/02 и Одлука број У 12/01, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/02).

27. Уставни суд запажа да из списка предмета слиједи, а то међу странкама није ни спорно, да ни једна од странака (апеланткиња и њен противник у спору Б. С.) није у посједу предметног стана, и то Б. С. од развода брака са апеланткињом од 1990. године, а апеланткиња од избијања ратних дејстава у Босни и Херцеговини 1992. године. У погледу основаности апеланткињиног захтјева да се она одреди за носиоца станарског права на предметном стану, као битно питање поставило се да ли су странке у спору, која од њих и када поднијела захтјев надлежном органу за враћање стана у посјед у смислу одредби Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. У вези с тим Уставни суд примјењује да је у предметном судском поступку несумњиво утврђено да је апеланткињин противник Б. С. одустао од захтјева за повраћај стана и да је поступак по његовом захтјеву обустављен, те да апеланткиња није ни подносила захтјев за повраћај стана, како надлежном општинском органу управе, тако ни Комисији за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (CRPC). Овакво чињенично утврђење апеланткиња није ни у жалби оспоравала. Код оваквог стања ствари Уставни суд сматра правилним закључак судова сходно ком је и апеланткињи и њеном противнику у спору престало станарско право на предметном стану сагласно члану 5 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, а слиједом тога и закључак да је

апеланткињин захтјев да утврди да је она носилац станарског права на предметном стану неоснован и да га, као таквог, треба одбити. На исти начин Уставни суд примјењује да су ирелевантни апеланткињини приговори да она није била носилац станарског права на овом стану, већ да је то био њен противник у судском поступку, тј. њен бивши супруг, који је без њеног знања одустао од захтјева за повраћај стана, јер је апеланткиња по члану 19 Закона о стамбеним односима била суносилац станарског права, а у сваком случају члан породичног домаћинства носиоца станарског права сагласно члану 6 наведеног закона па је у том својству, независно од свог противника у овом спору као носиоца станарског права, могла да поднесе захтјев за враћање стана у посјед у смислу чл. 3, 4 и 5 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима. То је, уосталом, и био апеланткињин интерес будући да је она од суда затражила да њу одреди за носиоца станарског права. Уставни суд из истог разлога сматра сувишним и апеланткињине жалбене наводе који се односе на околности одлучне за одређивање носиоца станарског права у случају развода брака (члан 20 став 1 Закона о стамбеним односима) јер због саме чињенице да је престало станарско право нису испуњени услови да се било која од странака у предметном спору одреди за носиоца станарског права на предметном стану.

28. б) Право на поштовање приватног и породичног живота, дома и преписке које штити члан II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине и члан 8 Европске конвенције, и право на дјелотворан правни лијек које штити члан 13 Европске конвенције

Члан II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

г) Право на приватни и породични живот, дом и преписку“.

29. Уставни суд наглашава да члан 8 Европске конвенције штити право појединца на поштовање његовог дома и предвиђа немијешање власти у ово право, сем у случајевима који су дефинисани ставом 2 овог члана. Међутим, у конкретном случају апеланткиња не наводи никакво мијешање када је у питању њен дом, већ сматра да има право да добије адекватан стан, дакле, предмет њене жалбе је право на стицање стана, а не мијешање у већ стечено право. У складу са наведеним, Уставни суд закључује да члан II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, односно члан 8 Европске конвенције, није повријеђен.

30. с) Члан 13 Европске конвенције гласи:

“Свако чија су права и слободе, призната овом конвенцијом, нарушена, има право на правни лијек пред националним властима, чак и онда када су повреду ових права и слобода учинила лица у вршењу своје службене дужности. ”

31. Уставни суд истиче да, сходно судској пракси Европског суда за људска права, једино подносилац који има основан захтјев о повреди својих права из Европске конвенције има право, сходно члану 13 Европске конвенције, на ефективан правни лијек

(Европски суд за људска права, *Silver и др. против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. марта 1913, серија А, број 64). Уставни суд сумња да би апеланткиња у овом случају могла основано да се позове на повреду права из Европске конвенције. У сваком случају, Уставни суд примјећује да је апеланткиња имала на располагању ефективна правна средства. Против пресуде Општинског суда могла је да уложи жалбу Кантоналном суду, а против пресуде Кантоналног суда да изјави ревизију Врховном суду.

Уосталом, све правне лијекове пред наведеним судовима апеланткиња је и искористила и о тим лијековима су судови донијели одговарајуће пресуде.

32. Слиједи да члан 13 Европске конвенције, у конкретном случају, није повријеђен.

33. **д) Забрана дискриминације - члан II/4 Устава Босне и Херцеговине** гласи:

"Уживање права и слобода, предвиђених у овом члану или у међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што је пол, раћа, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус."

Слиједи да се апеланткињине жалбе односе, у суштини, на дискриминацију уживања њеног права на имовину и дом под општим и једнаким условима, као и на једнакост пред законом у погледу ових права.

34. Уставни суд је претходно утврдио да је неоснован апеланткињин захтјев да се утврди да је она носилац станарског права на предметном стану, односно да јој се стан преда у посјед јер је пропустила да, у смислу чл. 6 и 19 Закона о стамбеним односима, односно у складу са чл. 3, 4 и 5 Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, поднесе захтјев да утврди да је она носилац станарско права, односно за предају стана у посјед, и да је сувишно да разматра њен захтјев по основу развода брака према члану 20 став 1 Закона о стамбеним односима. Поред тога, апеланткиња није доставила ниједан доказ који би показао да је она третирана различито од осталих лица која су се налазила у истој ситуацији. Слиједи, стога, да апеланткиња није била подвргнута дискриминацији у значењу члана 11/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције с обзиром да нити из списка овог предмета, а ни из апеланткињиних навода, не произлази повреда начела забране дискриминације у било ком облику.

35. **е) Право на повратак - члан II/5 Устава БиХ**

36. Уставни суд ће, надаље, испитати да ли је оспорена пресуда повриједила апеланткињино право на повратак заштићено чланом 11/5 Устава Босне и Херцеговине, који гласи:

"Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате својим домовима. Они имају право, у складу са Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, на поврат имовине које су били лишени

за вријеме непријатељстава од 1991. г. и на накнаду за ону имовину, која им не може бити враћена. Све обавезе или изјаве о таквој имовини, дате под присилом, су ништавне. ”

37. Ова одредба Устава Босне и Херцеговине одражава специфичну ситуацију у држави као резултат рата и показује одређење уставотворца да уклони посљедице рата у циљу поновног успостављања мултиетничког и мултикултурног друштва. Поред конкретног права на повраћај имовине, овај члан садржи опште право на повратак својим домовима. Члан 11/5 Устава Босне и Херцеговине штити право избјеглица и расељених лица да се слободно врате у своја мјеста, тј. у своје градове и села.

38. Уживање овог права може да буде угрожено када лицу није дата могућност да се врати у свој дом, што је основа за његово живљење на одређеном мјесту. Будући да повреда права на правично суђење или повреда неког другог права из члана II/3 Устава Босне и Херцеговине, пресудом неког од судова у Босни и Херцеговини, може да отежа повратак избјеглица и расељених лица својим ранијим домовима, те може да утиче негативно на повратак загарантован чланом II/5 Устава Босне и Херцеговине. Међутим, Уставни суд је установио да у конкретном случају оспорена пресуда Врховног суда не повређује апеланткињино право на имовину, дом и друга наведена права. Уставни суд, стога, сматра да је апеланткиња имала могућност да поднесе захтјев за повраћај стана у законом установљеним роковима, али с обзиром да она то није учинила, оспорена пресуда ни на који начин не ограничава њено право на повратак које је заштићено чланом II/5 Устава Босне и Херцеговине.

39. Сходно наведеном, оспорена пресуда Врховног суда није повриједила члан II/5 Устава Босне и Херцеговине.

VIII. Закључак

40. На основу члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

41. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ђазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хациосмановић и Валерија Галић, на сједници одржаној 17. маја 2004. године, у предмету број АП 194/03, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2 тачка 11 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недопуштена апелација С. М., поднесена против Рјешења Окружног суда у Добоју број Гж-721/02 од 9. маја 2003. године, Рјешења Основног суда у Добоју број П-352/81 од 7. јула 2002. године, Пресуде Врховног суда Босне и Херцеговине број Рев-771/90 од 27. фебруара 1992. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-61/90 и Пресуде Основног суда у Добоју број П-352/81 од 4. октобра 1988. године, због тога што је *ratione temporis* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Образложење

1. С. М. (у даљњем тексту: апелант) из Љескових Вода, општина Добој, поднио је 23. јуна 2003. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Окружног суда у Добоју број Гж-721/02 од 9. маја 2003. године, Рјешења Основног суда у Добоју број П-352/81 од 7. јула 2002. године, Пресуде Врховног суда Босне и Херцеговине број Рев-771/90 од 27. фебруара 1992. године, Пресуде Окружног суда у Добоју број Гж-61/90 и Пресуде Основног суда у Добоју број П-352/81 од 4. октобра 1988. године.

2. Пресудом Основног суда у Добоју број П-352/81 од 4. октобра 1988. године обавезан је апелант, као тужени у овој парници, да својој бившој супрузи исплати износ од 6.327,043 тадашња динара с каматом и трошковима поступка, као еквивалент € дијела заједничке брачне тековине.

3. Против наведене пресуде апелант је уложио жалбу Окружном суду у Добоју који је својом Пресудом број Гж-61/90 одбио апелантову жалбу и потврдио првостепену пресуду.

4. Након тога, апелант је уложио ревизију Врховном суду Босне и Херцеговине који је у том поступку донио Пресуду број Рев-771/90 од 27. фебруара 1992. године и одбио ревизију као неосновану.
5. Апелант је, 15. априла 1999. године, Основном суду у Добоју поднио приједлог за понављање правоснажно окончаног поступка пред тим судом, број П-352. Према том приједлогу, тај суд донио је Рјешење број П-352/81 од 7. јула 2002. године, који је приједлог одбацио као неблаговремен.
6. Против предметног рјешења Основног суда у Добоју од 7. јула 2002. године апелант је уложио жалбу Окружном суду у Добоју, који је својим рјешењем број Гж-721/02 од 9. маја 2003. године одбио апелантову жалбу као неосновану и потврдио првостепено рјешење.
7. Након тога, апелант је поднио апелацију Уставном суду у којој наводи да је ниже-степеним одлукама повријеђено његово право на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту Људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.
8. Приликом испитивања допустивости апелације, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 тачка 11 Пословника Уставног суда.

Члан VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Уставни суд такође ама апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини. ”

Члан 16 став 2 тачка 11 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји који од сљедећих случајева:

(...)

11. апелација је ratione temporis инкомпатибилна са Уставом”.

9. У конкретном случају, што се тиче дијела апелације поднесене против Рјешења Основног суда у Добоју број П-352/81 од 7. јула 2002. године и Рјешења Окружног суда у Добоју, број Гж-721/02 од 9. маја 2003. године, Уставни суд констатује су та рјешења донесена на апелантов приједлог за понављање поступка, те да тим рјешењима о предмету поступка није мериторно донесена одлука. Сходно пракси органа Европске конвенције, захтјеви за понављање поступка не могу да се сматрају ефективним правним лијеком, сем уколико се он није показао успјешним и резултирао понављањем поступка (види Одлуку бивше Европске комисије за људска права, Г. *против Савезне Републике Њемачке, Е 10431/83* од 16. децембра 1983. године, Одлуке и извјештаји (ОИ) 35, стр. 243).

10. Дакле, у погледу дијела апелације којим се тврди да је дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, због чињенице да Основни суд у Добоју није нашао разлог за понављање поступка, Уставни суд налази да се такав поступак не тиче апелантових грађанских права и обавеза. Овим поступком се само одлучује да ли постоји разлог за понављање правоснажно, мериторно окончаног поступка или не, без одлуке о правном питању апелантовог дуга, односно о меритуму предмета. Стога, читав поступак утврђивања постојања основности понављања поступка не потпада у оквир члана 6 Европске конвенције, нити у оквир члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

11. Надаље, сходно члану XII Устава Босне и Херцеговине, Устав Босне и Херцеговине ступа на снагу након потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини као уставни акт којим замјењује и ставља ван снаге Устав Републике Босне и Херцеговине. Општи оквирни споразум потписан је 14. децембра 1995. године, па сходно томе произлази да је Устав Босне и Херцеговине ступио на снагу тог дана.

12. Спорни догађај у овом предмету, односно утврђивање брачне тековине, десио се прије 14. децембра 1995. године. Апелант је поднио апелацију, *inter alia*, и на пресуде Основног суда у Добоју број П-352/81 од 4. октобра 1988. године, Вишег суда у Добоју број Гж-61/90 и Врховног суда Босне и Херцеговине број Рев-771/90 од 27. фебруара 1992.

године. Из овога произлази да су ови наводи из апелације, који се односе и на пресуде, ван надлежности Уставног суда *ratione temporis*, јер Уставни суд, у принципу, не може разматрати случајеве који су се десили прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине (види предмет Дома за људска права, број ЦХ/96/1, *Матановић*, Одлука о прихватљивости од 13. септембра 1996, Одлуке о прихватљивости и меритуму 1996.-1997).

13. У складу с наведеном одредбом Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд не може разматрати случајеве који су се десили прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине.

14. Према наведеном, а имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 11 Пословника Уставног суда, према којима ће се апелација одбацити као недопуштена уколико је *ratione temporis* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

15. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ћазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хациосмановић и Валерија Галић, на сједници одржаној 17. маја 2004. године, у предмету број **АП 431/04**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2 тачка 16 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недопуштена апелација Анте Јелавића из Мостара, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број КПЖ-06/04 од 28. априла 2004. године, јер се ради о питању о ком је Уставни суд Босне и Херцеговине већ одлучивао, а из навода или доказа изнесених у апелацији не произилази да има основа за поновно одлучивање.

Образложење

1. Анте Јелавић (у даљњем тексту: апелант) из Мостара, ког заступа Јосип Муселимовић, адвокат из Мостара, поднио је 5. маја 2004. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Суда Босне и Херцеговине, број КПЖ-06/04 од 28. априла 2004. године. Тражена је привремена мјера којом се захтијева да се обуставе све кривично-процесних радњи против апеланта, које се воде пред Судом Босне и Херцеговине у предмету број КПП-01/04-П, све до коначне одлуке Уставног суда о апелацији.

2. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода апелантових и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

Рјешењем Суда Босне и Херцеговине, број Кв-54/04 од 20. априла 2004. године, апеланту је продужен притвор за два мјесеца, у складу са одредбама члана 135 став 3 а у вези са чланом 132 став 1 тач. а. и б. Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 3/03). Апелант се одраније налази у притвору, због сумње да је починио кривично дјело злоупотребе положаја или

овлашћења из члана 358 Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 и 59/02).

4. На наведено рјешење о продужењу притвора апелант се жалио 21. априла 2004. године. Рјешењем број КПЖ-06/04 од 28. априла 2004. године, Суд Босне и Херцеговине је одбио апелантову жалбу као неоснован.

5. Након тога, апелант је поднио апелацију Уставном суду у којој се жали да је у његовом случају дошло до ретроактивне примјене законодавства и то у првом реду: Закона о имунитету Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 58/02) и Закона о имунитету Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 19/03). Апелант сматра да је Суд Босне и Херцеговине, у његовом случају, требало да примијени одредбу члана IV.Б.4.10 Устава Федерације Босне и Херцеговине, с обзиром да је она била важећа у вријеме када су извршена наводна кривична дјела. У складу са наведеном уставном одредбом, која је била на снази до 6. октобра 2002. године, односно све док није донесен Амандман LXV (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/02), апелант је уживао право имунитета од кривичног гоњења, с обзиром да је у вријеме наведеног извршења кривичних дјела обављао дужност федералног министра одбране, односно замјеника премијера Владе Федерације Босне и Херцеговине.

6. Имајући у виду наведено, апелант сматра да је Рјешењем Суда Босне и Херцеговине број КПЖ-06/04 од 28. априла 2004. године, повријеђено право на правичан поступак из члана III/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (у даљњем дијелу: Европска конвенција), као и право да кажњавање може да се врши само на основу закона из члана 7 Европске конвенције. Апелант је тражио и да се донесе привремена мјера, којом се захтијева обустављање свих кривично-процесних радњи против њега, које се воде пред Судом Босне и Херцеговине у предмету број КПП-01/04-П, све до коначне одлуке Уставног суда о апелацији.

7. Приликом испитивања допустивости апелације, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 тачка 16 Пословника Уставног суда.

Члан VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.”

Члан 16 став 2 тачка 16 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји који од сљедећих случајева:

16. ради се о питању о коме је Суд већ одлучивао, а из навода или доказа изнесених у захтјеву/апелацији не произилази да има основа за поновно одлучивање;”.

8. Уставни суд примјећује да је апелант прије ове апелације, 19. марта 2004. године, поднио апелацију Уставном суду против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број КПЖ-03/04 од 4. марта 2004. године, којим је као неоснована одбијена жалба против рјешења тог Суда, којим се апеланту продужава притвор за два мјесеца. У тој апелацији апелант се жалио на повреду права на правичан поступак из члана 6 Европске конвенције, као и на повреду права да кажњавање може да се врши само на основу закона из члана 7 Европске конвенције. Рјешавајући наведену апелацију, Уставни суд је донио одлуку у предмету број АП-307/04 од 19. априла 2004. године, којом је апелацију одбацио као преурањену, те је констатовао да споменуто рјешење Суда Босне и Херцеговине није одлука која би представљала резултат цјелокупног кривичног поступка, те да је поступак још у току.

9. У конкретном случају, Уставни суд наглашава да је апелант поднио апелацију против новог Рјешења Суда Босне и Херцеговине број КПЖ-06/04 од 28. априла 2004. године, којим је одбијена апелантова жалба против рјешења тог суда којим му се продужава притвор. Из навода апелације се види да је кривични поступак још увијек у току, те да Суд Босне и Херцеговине још није донио одлуку која би представљала резултат цјелокупног поступка. Такође, апелант се поново позива на повреду права на правичан поступак из члана 6 Европске конвенције, као и повреду права да кажњавање може да се врши само на основу закона из члана 7 Европске конвенције. У складу са наведеном, Уставни суд сматра да је апелант поднио апелацију о питању о ком је Уставни суд већ одлучивао, те да из навода апелације и докумената приложених уз апелацију не може да се закључи да има основа за поновно одлучивање.

10. Имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 16 Пословника Уставног суда, по којој ће се апелација одбацивати као недопуштена уколико се утврди да се ради о питању о ком је Уставни суд већ одлучивао, а из навода или доказа изнесених у апелацији не произилази да има основа да се поновно одлучује о истој ствари о којој је Уставни суд раније одлучио, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

11. С обзиром на одлуку о допустивости у овом предмету, Уставни суд закључује да нема потребе да разматра апелантов приједлог да се изда привремена мјера.

У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обвезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У 11/03**, рјешавајући апелацију **С. К.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација С. К.

Утврђује се повреда члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број Рев-173/99, од 22. децембра 2000. године.

Предмет се враћа Врховном суду Републике Српске на поновни хитан поступак У складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. С. К. (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, ког заступа М. Д., адвокат из Бање Луке, поднио је 8. маја 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-173/99 од 22. децембра 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је, у складу са чланом 21 став 1 Пословника Уставног суда, 30. септембра 2003. године затражио одговор на апелацију од Врховног суда и Војске Републике Српске.

3. Врховни суд је доставио спис и одговор на апелацију 27. октобра 2003. године.

4. Војска Републике Српске је доставила свој одговор 29. априла 2004. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. За вријеме привременог рада у иностранству, С. Х. је у децембру 1990. године увезао у Босну и Херцеговину аутомобил који је био ослобођен обавезе плаћања пореза, с тим да му је било забрањено да отуђи возило у временском периоду од двије године послје увоза. Упркос забрани отуђења, С. Х. је 11. децембра 1990. године закључио купопродајни уговор са апелантом. Војска Републике Српске је од апеланта одузела возило 23. августа 1992. године.

7. Када је апелант затражио да му се врати возило, Војска Републике Српске је одговорила да не може да преда возило јер је у међувремену оштећено у саобраћајној несрећи, а након тога и украдено.

8. Апелант је поднио тужбу Основном суду у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) ради накнаде штете и исплате затезне камате.

9. Пресудом број П-1773/96 од 2. јула 1998. године, Основни суд је одлучио да усвоји тужбу и наложи туженој Републици Српској - Војсци Републике Српске да исплати апеланту износ од 13.660,03 ДМ са затезном законском каматом од 6% почев од 2. јула 1998. године. Основни суд је закључио да је неспорно да је апелант закључио уговор о купопродаји са продавцем аутомобила, да је исплатио купопродајну цијену и преузео га у посјед. На основу члана 34 Закона о основним својинским односима ("Службени лист СФРЈ", број 6/80) Основни суд је закључио да је апелант стекао право својине на предметном аутомобилу. Основни суд је сматрао да чињеница да је апелант купио аутомобил прије истека рока од двије године не значи да је уговор о купопродаји ништаван, него да је санкционисан само губитак пореских повластица.

10. Туженик је уложио жалбу Окружном суду у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд). Пресудом број Гж-943/98 од 18. маја 1999. године, Окружни суд је одбио жалбу и потврдио првостепену пресуду.

11. Незадовољан, тужени је поднио захтјев за ревизију Врховном суду. Пресудом број Рев-1773/99 од 22. децембра 2000. године, Врховни суд је ревизију дјелимично уважио тако што је обје нижестепене пресуде, у дијелу у ком је удовољено тужбеном захтјеву тужиоца, преиначио тако што се тужбени захтјев тужиоца у овом дијелу одбија, а у преосталом дијелу ревизија је одбијена. Врховни суд је сматрао да је апелант купио аутомобил прије истека двогодишњег законског рока забране продаје робе која је ослобођена пореских обавеза на увоз како је предвиђено чланом 118 став 5 Закона о спољнотрговинском пословању ("Службени лист СФРЈ, број 63/89). Врховни суд је сматрао да је уговор о купопродаји повриједио наведену законску одредбу и да је као такав ништаван у смислу одредбе члана 103 Закона о облигационим односима, па сходно томе апелант није стекао својину на возилу. Врховни суд је сматрао да апелант није имао ваљан правни основ за стицање накнаде за изгубљено возило.

IV. Релевантни прописи

12. **(1) Закон о основним својинским односима** ("Службени лист СФРЈ", број 6/80)

" Члан 34

На основу правног посла, право својине на покретну ствар стиче се предајом те ствари у посјед стицаоца.

Предаја покретне ствари сматра се извршеном и предајом исправе на основу које стицалац може располагати том ствари, као и уручењем неког дијела ствари или издавајањем или другим означавањем ствари које значи предају ствари.

Када се покретна ствар налази у посједу стицаоца по неком правном основу, он стиче право својине на њу у тренутку закључења правног посла

са власником ствари на основу кога се стиче право својине.

Ако стицалац права својине на покретну ствар остави ту ствар и даље у посједу преносиоца по неком другом основу он стиче право својине у тренутку закључења правног посла са власником ствари на основу кога се стиче право својине.

Право својине на покретну ствар коју држи треће лице прелази на стицалоца и тренутку закључења правног посла којим му је преносилац пренио право да захтијева повраћај те ствари. Треће лице има право да према новом власнику истакне све приговоре које је имао према ранијем власнику.

Предаја покретне ствари сматра се извршеном и када из конкретних околности произлази да је извршена предаја ствари

(2) Закон о спољнотрговинском пословању

(“Службени лист СФРЈ”, број 63/89)

“Права физичких лица

Члан 18

(...)

Лица која су на привременом раду у иностранству провела најмање двије године непрекидно, односно боравила најмање четири године по бало ком основу, као и страна физичка лица која су добила држављанство СФРЈ и страни држављани који су добили азил, односно одобрење за стално настањење у Југославији могу у року од годину дана од дана повратка из иностранства, дана добијања држављанства СФРЈ, односно азила или одобрења за стално настањење у Југославији, слободно увозити робу из овог члана, укључујући и моторна возила која нису старија од три године, а која служе корисницима увоза као путнички аутомобил, односно за обављање њихове дјелатности. Ова возила не могу се отуђити у року од двије године од дана увоза.”

(3) Закон о облигационим односима Републике Српске

(“Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85 и 57/98)

“Неважност уговора

I. Ништави уговори

Члан 103

Уговор који је противан уставом утврђеним начелима друштвеног уређења, принудним прописима или моралу социјалистичког самоуправног друштва ништав је ако циљ повријеђеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује шта друго.

Ако је закључење одређеног уговора забрањено само једној страни, уговор ће остати на снази ако у закону није шта друго предвиђено за одређени

*случај, а страна која је повриједила законску забрану сносиће одговарајуће
последице. ”*

V. Апелација

а) Наводи из апелације

13. Апелант се жали да је пресуда Врховног суда повриједила његово право на имовину из члана III/3 к) Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (у даљњем тексту: Европска конвенција).

14. Апелант тврди да је Врховни суд у сличном предмету из 1986. године заузео различито становиште јер је сматрао да је купопродајни уговор за увезену робу био ваљан без обзира на временску и мјесну забрану продаје. Апелант такође наводи да је јасно да је он постао власник возила на основу члана 34 Закона о основним својинским односима, куповином и стицањем имовине.

15. Надаље, апелант тврди да у случају да дође до повреде пореских обавеза то потпада под обавезу увозника аутомобила, а не апеланта. Поред тога, апелант тврди да је рок од двије године забране продаје аутомобила истекао у међувремену.

16. Апелант тражи да Уставни суд поништи Пресуду Врховног суда број Рев-173/99.

б) Одговор на апелацију

17. Врховни суд није доставио никакве додатне аргументе Уставном суду.

18. Војно правобранилаштво Војске Републике Српске је у одговору Уставном суду истакло да је апелација Уставном суду неоснована и да апелантова, Уставом Босне и Херцеговине заштићена права и слободе, нису повријеђени. Војно правобранилаштво је, такође, истакло да оно није уговорна страна у купопродаји и да би апелант сходно томе требао да се обрати продавцу аутомобила за остварење свог права.

VI. Допустивост

19. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

20. Сходно члану 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о последњем правном лијеку који је користио.

21. У овом предмету, последњи дјелотворан правни лијек који је користио апелант била је ревизија Врховном суду. Пресуда Врховног суда, број Рев-173/99 од 22. децембра 2000.

године, достављена је апеланту 4. априла 2001. године, а апелант је поднио апелацију Уставном суду 8. маја 2001. године, односно у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда.

22. Сходно томе, апелација испуњава услове у погледу допуствости, у складу са чланом 16 став 2 Пословника Уставног суда.

VII. Меритум

23. Апелант тврди да је повријеђено његово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

*“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:
(...)*

к) Право на имовину. ”

24. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

“Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза али других доприноса или казни ”.

25. Члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине је одраз људских права и слобода заштићених чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у ставу два овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом, спровођењем оних закона које сматрају потребним у ту сврху. Ова три правила нису “различита” у смислу да нису повезана: друго и треће правило се тичу одређеног ометања права на уживање имовине, те треба да се тумаче у свјетлу општег принципа наведеног у првом правилу.

26. Сходно томе, питања која се појављују у конкретном случају су сљедећа: прво, да ли апелантов аутомобил представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију? Ако је то тако, потребно је да се утврди да ли је било мијешања у имовину. У случају да се у тврди да је било мијешања, потребно је, прво, да се установи

под које од ова три правила потпада то мијешање; друго, да ли мијешање служи легитимном циљу који је у јавном интересу; треће, да ли је мијешање пропорционално, тј. да ли успоставља правичну равнотежу између захтјева општег интереса и захтјева заштите индивидуалних основних права; и, четврто, да ли је мијешање у складу са принципом правне сигурности или законитости.

27. У складу са наведеним, Уставни суд ће прво испитати да ли је апелантова имовина била заштићена сходно наведеним одредбама. Врховни суд је одлучио да је уговор о купопродаји, који је закључен између продавца и апеланта, ништаван, и да усљед тога апелант нема право да тражи аутомобил или надокнаду за аутомобил. Основни суд и Окружни суд су, с друге стране, закључили да је апелант стекао својину на аутомобилу с обзиром да је платио купопродајну цијену и дошао у посјед возила.

28. Уставни суд је претходно закључио да није на Уставном суду да испитује чињенице и да ли су исправно примијенили законе нижи судови сем када је очигледно да су нижи судови повриједили једно од Уставом заштићених права. Међутим, будући да прво треба да се установи да ли може да се сматра да је апелант био у посједу аутомобила у смислу члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд сматра да у овом предмету треба да се утврди да ли је Врховни суд исправно примијенио закон када је установио да апелант не може да се сматра пуноправним власником аутомобила.

29. Уставни суд истиче да је Врховни суд сматрао да је уговор ништаван и да апелант није стекао својину на аутомобилу јер је га је купио прије истека двогодишњег рока забране продаје увезеног аутомобила ослобођеног од обавезе плаћања пореза. Врховни суд је истакао да је закључак заснован на члану 118 став 5 Закона о спољнотрговинском пословању у вези са чланом 103 Закона о облигационим односима. Основни и Окружни суд су, с друге стране, сматрали да је апелант стекао својину на аутомобилу чим је платио купопродајну цијену у складу са чланом 34 Закона о основним својинским односима. Поред тога, Основни и Окружни суд су сматрали да продаја аутомобила прије истека рока не може да утиче на ваљаност купопродајног уговора, него су његове посљедице ограничене на ослобађање продавца од обавезе да плати порез.

30. Уставни суд истиче да је апелант био физички у посједу аутомобила и да до доношења пресуде Врховног суда купопродајни уговор није био законски оспораван. Члан 34 Закона о основним својинским односима је јасан у додјелјивању својине купцу покретне имовине послје закључивања уговора о купопродаји и преносу имовине. Документи који су достављени Уставном суду не показују да је апелант био информисан о чињеници да је продавцу било забрањено да продаје аутомобил. Поред тога, након испитивања члана 118 Закона о спољнотрговинском пословању у вези са чланом 103 Закона о облигационим односима, Уставни суд сматра да не постоји изричит законски основ за поништавање уговора о купопродаји.

31. Уставни суд, сходно томе, сматра да је апелант, на основу члана 34 Закона о основним својинским односима и у вези са апелантовом добром намјером у погледу

закључивања уговора, био у посједу аутомобила и да, сходно томе, треба да му буде пружена заштита његове имовине како је прописано чланом II/3 к) Устава Босне и Херцеговине.

32. Закључивши да је апелант био у посједу аутомобила, Уставни суд ће размотрити да ли је Врховни суд повриједио апелантова имовинска права када је донио Пресуду број Рев-173/99 од 22. децембра 2000. године. Апелантов аутомобил је био одузет, а након тога није био ни враћен нити је плаћена накнада за губитак возила. На основу наведеног, Уставни суд закључује да је апелант био лишен имовине у смислу друге реченице првог става члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

33. Питање које се поставља у овом предмету је да ли је лишавање било у складу са легитимним циљем у јавном интересу и да ли је било пропорционално. Војно правобранилаштво Војске Републике Српске није дало никакве аргументе који би показали легитимним лишавање апеланта његове имовине, него је подржало Пресуду Врховног суда број Рев-173/99 од 22. децембра 2000. године у овом погледу. Врховни суд је закључио да су нижестепени судови неправилно примијенили материјални закон и нису испитали да ли је Војска Републике Српске слиједила легитимни циљ када је одузела возило.

34. Појам “јавног интереса” или “општег интереса” који може да оправда мијешање у право на имовину значи да циљ мијешања мора да буде од опште користи заједници и да служи интересу шире групе у друштву. Европски суд за људска права генерално сматра да домаће власти могу боље да оцијене шта је од јавног или општег интереса. Сходно томе, држава ужива извјесно поље процјене у одређивању да ли нека мјера служи јавном интересу или не. Европски суд за људска права сматра да ће генерално прихватити пресуду домаћих власти сем ако је очигледно без основа.

35. Будући да Војска Републике Српске није дала ниједан аргуменат по ком би лишавање апеланта имовине било оправдано, Уставни суд ће анализирати шта би могао да буде могући легитиман циљ у овом погледу. Уставни суд сматра вјероватним да је за вријеме оружаног конфликта војска имала повећану потребу за набавком и помоћи који би могли да буду оправдано мијешање у имовинска права приватног лица. У овом погледу, Уставни суд сматра да је Република Српска имала потребу за додатним средствима транспорта која би оправдала одузимање апелантовог аутомобила. Имајући у виду нужду у коју је оружани сукоб довео оружане снаге може се, такође, тврдити да је одузимање возила служило општој користи оружаних снага као заједници која је оправдала терет који је наметнут апеланту.

36. С обзиром да је утврдио да је возило одузето у складу са легитимним интересом у корист оружаних снага, Уставни суд ће сада размотрити да ли је мијешање у апелантово имовинско право било пропорционално. Да би се одлучило да ли је лишавање апеланта имовине било пропорционално, Уставни суд треба да процијени да ли је успостављен разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља ком се

тежи. Ако таква равнотежа не постоји, лишавање апеланта имовине је супротно члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

37. У разматрању пропорционалности лишавања имовине, Европски суд за људска права је водио рачуна, између осталог, и о томе да ли је плаћена икаква надокнада и да ли је надокнада била адекватна. Европски суд за људска права сматра да лишавање имовине без икакве накнаде није у складу са Европском конвенцијом (Европски суд за људска права, *James против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године, серија А број 98, став 54).

38. У конкретном случају, Врховни суд је закључио да апелант није стекао својину на аутомобилу, због чега му и не припада надокнада за губитак аутомобила. С друге стране, Уставни суд је закључио да је аутомобил био у посједу апеланта и да, сходно томе, има право на заштиту своје имовине у складу са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Сматрајући да лишавање имовине без надокнаде не успоставља правичну равнотежу између коришћених средстава и циља ком се тежи, Уставни суд закључује да је Врховни суд повриједио апелантово право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Закључивши да је мијешање у апелантова имовинска права било непропорционално, Уставни суд сматра да није потребно да испита да ли је мијешање у складу са принципом правне сигурности.

VIII. Закључак

39. На основу наведеног, а у складу са чланом 61 ст. 1 и 2 и чланом 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У 27/03**, рјешавајући апелацију **ТУП “Центар” п.о.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2. члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација ТУП “Центар” п.о. Нови Травник.

Утврђује се повреда члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана I/4 Устава Босне и Херцеговине.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број У-160/98 од 27. децембра 2000. године.

Предмет се враћа Врховном суду Републике Српске на поновни хитан поступак у складу са чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине, чланом 6 став 1 Европске

конвенције за заштиту људских права и основних слобода и чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. ТУП “Центар” п.о. Нови Травник (у даљњем тексту: апелант) ког су заступали М. П. и В. Д., адвокати из Бање Луке, поднио је 29. марта 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд), број У-160/98 од 27. децембра 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда је 24. јула 2003. године затражено да достави одговор на апелацију.

3. Врховни суд је 27. октобра 2003. доставио одговор на апелацију, који је у складу са чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда достављен апелантовим пуномоћницима 27. јануара 2004. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Радници Службе јавне безбједности Лакташи су 6. септембра 1997. године, вршећи редовну дужност, обавијестили тржишног инспектора да возач, који превози апелантову робу, сходно њиховом мишљењу, нема прописану документацију па су робу привремено одузели и обавијестили републичког тржишног инспектора који је, на основу Рјешења број 05/2-324/V-15-134-57/98 од 22. децембра 1997. године, привремено одузео робу.

6. Републички тржишни инспектор је утврдио да претходно није обезбијеђена сагласност Министарства трговине и туризма Републике Српске, како је то предвиђено чланом 2 Уредбе о привременом регулисању промета роба и услуга са Федерацијом Босне и Херцеговине. Републички тржишни инспектор је утврдио да превозник апелантове робе, приликом контроле, није имао сагласност Министарства трговине и снабдијевања број 01-32-001/1-767-7060/97 од 29. августа 1997. године за превоз пећи на чврсто гориво које су наведене у сагласности тог Министарства. Апелант се обратио за повраћај одузете робе и приложио анексе уговора о купопродаји и посредовању, те сагласност Министарства за трговину и туризам број 01681 и 01682 од 4. октобра 1997. године.
7. У образложењу наведеног рјешења наводи се да су апелант и шпедитер поднијели и Захтјев број 05/2-324-V-355/97 од 15. децембра 1997. године за повраћај привремено одузете робе уз доказ - анекс уговора о купопродаји од 2. септембра 1997. године - допуна уговора од 12. августа 1997. године, у ком је садржана и роба наведена у диспозитиву овог рјешења, те анекс уговора о посредовању број 58-02 од 18. септембра 1997. године за исту робу, те сагласност Министарства трговине и туризма број 01681 и 01682 од 10. октобра 1997. године у којем је садржана и роба наведена у диспозитиву овог рјешења везана за уговор број 58-02 од 18. септембра 1997. године.
8. Такође се наводи да у поступку није посебно рјешаван овај апелантов захтјев сходно члану 208 Закона о управном поступку. На крају, наводи се да је одлучено као у диспозитиву тог рјешења јер апелант у моменту контроле није имао потребне сагласности предвиђене наведеном уредбом и да ово апелантово обраћање за повраћај робе не утиче на рјешавање конкретне управне ствари.
9. Апелант је против наведеног рјешења благовремено изјавио жалбу Министарству трговине и туризма Републике Српске, оспоравајући га због погрешно утврђеног чињеничног стања и погрешне примјене важећих прописа.
10. Министарство трговине и туризма Републике Српске, Рјешењем број 01-32-252/98 од 24. марта 1998. године, одбило је као неосновану апелантову жалбу изречену против наведеног рјешења републичког тржишног инспектора Републике Српске.
11. У образложењу наведеног другостепеног рјешења наводи се да апелантови жалбени наводи нису уважени, иако је апелант тврдио да посједује уредбом прописану претходну сагласност на одређену робу, сматрајући да то може да буде оправдање за обављање трговине на недозвољен начин, с обзиром да је сагласностима тачно одређена врста и количина робе чији промет може да се врши”.
12. Врховни суд, Пресудом број У-160/98 од 28. децембра 2000. године, у управном спору је одбио апелантову тужбу као неосновану, позивајући се на разлоге дате у наведеним рјешењима органа управе. Врховни суд је поновио да “накнадно прибављање посебних сагласности не утиче на другачије рјешење, јер приликом контроле превоза робе није постојала прописана документација”, те да стога не постоје разлози из члана 10 Закона о управним споровима за поништење оспореног управног акта.

IV. Релевантни прописи

13. Закон о облигационим односима

(“Службени лист СФРЈ”, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 и “Службени гласник Републике Српске”, бр. 17/93, 3/96 и 39/03)

“Члан 827

- (1) Уговором о отпремању обавезује се отпремник да ради превоза одређене ствари закључи у своје име и за рачун налогодавца уговор о превозу и друге уговоре потребне за извршење превоза, као и да обаве остале уобичајене послове и радње, а налогодавац се обавезује да му исплати одређену накнаду.*
- (2) Ако је уговором предвиђено, отпремник може да закључи уговор о превозу и да предузме друге правне радње у име и за рачун налогодавца.*

Члан 829

На односе налогодавца и отпремника који нису уређени у овој Глави сходно се примјењују правила о уговору о комисиону, односно трговинском заступању.

Члан 832

- (1) Отпремник је дужан да у свакој прилици поступи како то захтијевају интереси налогодавца и са пажњом доброг привредника.*
- (2) Он је дужан да без одлагања обавијести налогодавца о оштећењу ствари, као и о свим догађајима од значаја за њега и да преузме све потребне мјере ради очувања његових права према одговорном лицу.*

Члан 834

- (1) Отпремник одговара за избор превозника, као и за избор других лица са којима је у извршењу налога закључио уговор (ускладиштење робе и сл.), али не одговара и за њихов рад, изузев ако је ту одговорност преузео уговором.*
- (2) Отпремник који извршење налога повјери другом отпремнику умјесто да га сам изврши, одговара за његов рад.*
- (3) Ако налог садржи изричито или прећутно овлашћење отпремника да провјери извршење налога другом отпремнику или ако је то очигледно у интересу налогодавца, он одговара само за његов избор, сем ако је преузео одговорност за његов рад.*
- (4) Одговорности из претходних ставова овог члана не могу уговором да се искључе ни ограниче“.*

Закон о тржишној инспекцији
("Службени гласник Републике Српске", број 12/94)

"Члан 9 став 1 тачка 1

У вршењу инспекцијског надзора тржишни инспектор ће привремено одузети, односно заплијенити робу намијењену промету у случајевима:

- 1) када се роба продаје, транспортује или припрема за продају или користи за пружање услуга без прописане документације о њеном поријеклу (доставнице, пријемнице, фактуре, рачуни и сл.) или без одобрења односно сагласности надлежног органа уколико је за продају одређене врсте робе законом или другим прописом предвиђена обавеза прибављања одобрења тј. сагласности*

Уредба о привременом регулисању промета роба и услуга са Федерацијом

Босне и Херцеговине ("Службени гласник Републике Српске", број 5/96)

"Члан 2 став 1

Правна и физичка лица из члана 1 дужна су да прибаве претходну сагласност за промет роба и услуга издату од стране Министарства трговине и снабдијевања Републике Српске".

V. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апелант се жали да су Врховни суд, Министарство за трговину и туризам и Републички тржишни инспектор Републике Српске погрешно примијенили прописе на конкретан случај и да су на тај начин повриједили апелантово уставно право на правично суђење, на мирно уживање имовине и слободу кретања из члана II/3 е), к) и м) Устава Босне и Херцеговине. Сматра да оспорена пресуда Врховног суда, као и управни акти који су тој пресуди претходили, повређују члан I/4 Устава Босне и Херцеговине и предлаже да Уставни суд, у складу са својим надлежностима, апелацију усвоји, укине оспорену пресуду Врховног суда и одлуке органа управе које су претходиле овој пресуди и да се наложи Републичком тржишном инспектору да му врати одузету робу.

б) Одговор на апелацију

15. Врховни суд у одговору наводи да се у конкретном случају није радило о повреди члана I/4 Устава Босне и Херцеговине нити Закона о спољнотрговинској политици и Закона о царинској политици, као закона Босне и Херцеговине. Мишљење Врховног суда је да у конкретном случају није вршена контрола кретања лица, робе, услуга или капитала на граници између ентитета. Врховни суд сматра да је у конкретном случају, у законито проведеном поступку, утврђено да је апелант вршио превоз купљене робе без

прописане документације, коју је био дужан претходно да прибави у складу са чланом 2 став 1 Уредбе о привременом регулисању промета робе и услуга са Федерацијом Босне и Херцеговине. Врховни суд закључује да апелација није основана из разлога који су наведени у образложењу оспорене пресуде.

VI. Допустивост

16. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

17. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

18. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број У-160/98 од 27. децембра 2000. године против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 30. јануара 2001. године. С обзиром да је апелација поднесена Уставном суду 26. марта 2001. године произлази да је поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, јер није установљен ниједан од случајева због којих апелација не би била допустива.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

20. Апелант сматра да су у оспореној пресуди повријеђена његова права из члана 1/4 Устава Босне и Херцеговине, који гарантује пуну слободу промета и кретања лица, роба, услуга и капитала кроз Босну и Херцеговину уз децидну и недвосмислену забрану да ниједан ентитет неће успоставити контролу на граници између ентитета и на тај начин ометати провођење наведеног уставног начела.

21. Сходно садржају апелације, апелант се жали и на повреду права на правично суђење и права на имовину из чл. III/3 е) и к) Устава Босне и Херцеговине.

Члан III/3 е) и к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Набрајање права - Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) *Право на правично саслушање у Грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.*

(...)

к) *Право на имовину* ”.

Члан I/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

„Кретање роба, услуга, капитала и лица - На цијелој територији Босне и Херцеговине постоји слобода кретања. Босна и Херцеговина и ентитети неће ометати пуну слободу кретања лица, робе, услуга и капитала по цијелој територији Босне и Херцеговине. Ниједан ентитет неће успостављати било какву контролу на граници између ентитета ”.

а) Право на правично суђење

22. Предметни случај се односи, прије свега, на члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције.

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

“1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

23. Надлежност Уставног суда у апелационим поступцима ограничена је “на питања која су садржана у овом Уставу” и Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и примјену закона од редовних судова сем у случајевима у којима су одлуке нижих судова повриједиле уставна права. То је, на примјер, случај кад је неки редовни суд погрешно тумачио или примијенио неко уставно право или је занемарио то право, ако је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, уколико је дошло до повреде процесних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворни правни лијек и у другим случајевима) или уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава.

24. Сходно пракси Европског суда за људска права, правичност суђења се оцјењује на основу поступка у цјелини (види Пресуду Европског суда за људска права у предмету *Barbera, Messeque и Jabardo против Шпаније* од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68). Такође, сходно пракси Европског суда за људска права, довољно је да се апелациони суд позове на одредбу која предвиђа поступак на основу ког апелација може да се одбије, а да ближе не образлаже одлуку (види Одлуку о допустивости Европске комисије за људска права у предмету *X. против Савезне Републике Њемачке*, од 16. јула 1981. године, став 3).

25. Иако Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин како примјењују закон редовни судови, у посебним случајевима Уставни суд то

може да учини ако се крше људска права и слободе и уколико чињенично стање указује на повреду Устава Босне и Херцеговине. С обзиром да се апелант у првом реду жали на неправичност поступка пред органима управе и судовима (произвољну примјену закона која је водила у лишавање имовине) задатак Уставног суда је да провјери, у првом реду, да ли су органи управе и Врховни суд испитали апелантову жалбу у складу са чланом 6 став 1 Европске конвенције, због чега ће се испитивати поступци које су водила ова тијела када су испитивала предметни захтјев.

26. Уставни суд подсјећа да је апелант закључио уговор о посредовању са ОДП “Септерх”, Пале, и да је према релевантним одредбама Закона о облигационим односима отпремник обавезан “да ради превоза одређене ствари закључи у своје име и за рачун налогодаваца уговор о превозу и друге уговоре потребне за извршење превоза, као и да обави остале уобичајене послове и радње, а налогодавац се обавезује да му исплати одређену накнаду. Међутим, ни у поступку пред органима управе, а ни у управном спору пред Врховним судом, у доказном поступку нису разматрани апелантови приговори на наведене околности, нити су утврђене одлучне чињенице о елементима уговора, односно нису изведени никакви докази о уговору о шпедицији који је апелант закључио са наведеном шпедитерском фирмом са Пала, на основу ког би се закључило ко је и за што одговоран у предметном уговору. То произлази из одредби члана 836 став 1 Закона о облигационим односима сходно којима отпремник може и сам да изврши потпуно или дјелимично превоз ствари чија му је отпрема повјерена, ако није нешто друго уговорено.

27. Уставни суд сматра да неутврђивање међусобних уговорних односа између апеланта и шпедитера поводом одузете робе, упркос апелантовим приговорима, представља повреду Устава Босне и Херцеговине, односно поступка, које су учинили надлежни органи управе који су одлучивали о овом предмету и Врховни суд, и да је утврђивање наведених чињеница битно за одлуку о основаности апелантових захтјева.

28. Надаље, Уставни суд подсјећа на уставна начела сходно којима ће се права и слободе одређене у Европској конвенцији директно примјењивати у Босни и Херцеговини. Исто тако, постојаће слобода кретања широм Босне и Херцеговине, а Босна и Херцеговина и ентитети неће ометати пуну слободу кретања лица, капитала, робе и услуга и неће успоставити контролу на граници између ентитета.

29. У конкретном случају, републички тржишни инспектор и Министарство за трговину и туризам, те Врховни суд, оспореним одлукама примијенили су тада важећи пропис, тј. Уредбу о привременом регулисању промета роба и услуга са Федерацијом Босне и Херцеговине иако је члан 1/4Устава Босне и Херцеговине ступио на снагу 14. децембра 1995. године, и прокламовао, поред осталог, пуну слободу кретања лица, робе, услуга и капитала у Босни и Херцеговини и забранио ентитетима ометање пуне слобода кретања лица, робе, услуга и капитала кроз Босну и Херцеговину.

30. Полазећи од апелантових навода и докумената из списка, Уставни суд примјећује да је апелант располагао уредном документацијом о поријеклу робе у превозу и о шпедицији, али да у датом моменту за неке артикле није на лицу мјеста могао да предочи

прописану претходну сагласност јер је није понио са собом. Иако је апелант од почетка тврдио да и за те артикле има уредну документацију, у поступку нису узете у обзир ове апелантове тврдње и приговори, нити су их органи управе провјеравали.

31. Апеланту, дакле, нису биле пружене могућности да у поступку предочи доказе о битним чињеницама свог случаја. Да је то тако види се из образложења оспорених управних рјешења Републичког тржишног инспектора и Министарства трговине и туризма, као и из образложења оспорене пресуде. Слиједи да наведени органи управе и Врховни суд нису апеланту пружили правичан поступак и да су наведени поступци били у супротности са правичношћу захтјева члана 6 став 1 Европске конвенције чиме су, такође, повриједили члан I/4 Устава Босне и Херцеговине.

б) Остали наводи

32. Полазећи од закључака у погледу повреда апелантових права на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд закључује да није неопходно да разматра остале наводе из апелације.

VIII. Закључак

33. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

34. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету броју У 55/03, рјешавајући апелацију В. М., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3, члана 16 став 2 тачка 4, члана 59 став 2 тач. 1 и 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине- Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација В. М. поднесена против пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Квл-з-46/01 од 6. децембра 2001. године, Кантоналног суда у Бихаћу број Кж-30/01 од 3. маја 2001. године и Општинског суда Сански Мост број К-1 13/00 од 11. децембра 2000. године.

Одбацује се као недопуштена апелација В. М. поднесена против рјешења Општинског суда Сански Мост број Кв-40/00 од 8. новембра 2000. године, Општинског суда Сански Мост број К-1 13/00 од 11. децембра 2000. године и Кантоналног суда Бихаћ број Кж-174/00 од 23. новембра 2000. године, због протека рока за подношење.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. В. М. (у даљњем тексту: апелант) ког заступа пуномоћник Н. Х., адвокат из Санског Моста, поднио је 15. фебруара 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Квл-з-46/01 од 6. децембра 2001. године, пресуде Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Кж-30/01 од 3. маја 2001. године, и пресуде Општинског суда Сански Мост (у даљњем тексту: Општински суд) број К-1 13/00 од 11. децембра 2000. године.
2. Надаље, апелант се жали и против рјешења Општинског суда број Кв-40/00 од 8. новембра 2000. године, Општинског суда број К-1 13/00 од 11. децембра 2000. године и Кантоналног суда број Кж-174/00 од 23. новембра 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

3. Уставни суд је 23. септембра 2003. године, на основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, упутио захтјев Врховном суду да одговори на апелацију и затражио да се достави спис Уставном суду. Врховни суд је доставио одговор и спис 29. септембра 2003. године.
4. Уставни суд је, 23. септембра 2003. године, упутио захтјев Федералном тужилаштву да одговори на апелацију. Федерално тужилаштво је доставило свој одговор на апелацију 1. октобра 2003. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.
6. Апелант је 18. августа 2000. године ухапшен у тренутку док је покушавао да провали у аутомобил. Општински суд је Пресудом број К-1 13/00 од 11. децембра 2000. године апеланта прогласио кривим за покушај тешке крађе сходно члану 274 став 1 тачка 1, а у вези са чланом 20 Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине, те га осудио на казну затвора у трајању од четири мјесеца. У дужину казне је урачунато вријеме које је провео у притвору у периоду од 18. августа 2000. до 18. децембра 2000. године.
7. Апелант је, преко адвоката, изјавио жалбу против пресуде Општинског суда. Кантонални суд је Пресудом број Кж-30/01 од 3. маја 2001. године одбио жалбу и потврдио пресуду Општинског суда од 11. децембра 2000. године.

8. Апелант је поднио захтјев за заштиту законитости против пресуда Општинског и Кантоналног суда због повреде Кривичног закона и битне повреде кривичног поступка. Врховни суд је Пресудом број Квл-з-46/01 од 6. децембра 2001. године одбио захтјев за заштиту законитости као неоснован.

9. Истовремено са вођењем кривичног поступка, вођен је и поступак против рјешења о одређивању притвора. Апелант је оспоравао основаност рјешења о одређивању притвора, али је одбијен Рјешењем Општинског суда број Кв-40/00 од 8. новембра 2000. године. Општински суд је навео као разлог за одбијање да постоји ризик да ће апелант поновити дјело, као и да ће побјећи у Републику Српску гдје и живи. Апелант је поднио жалбу против рјешења Општинског суда Кантоналном суду, који је Рјешењем број Кж- 174/00 од 23. новембра 2000. године дјелимично уважио жалбу и рјешење Општинског суда преиначио тако што је одлучио да притвор може да траје најдуже до 8. јануара 2000. године.

10. Општински суд је, 11. децембра 2000. године, када је донесена и Пресуда број К-113/00, донио Рјешење број К-113/00 којим је продужио притвор апеланту док пресуда не постане правоснажна.

11. Апелант је изјавио жалбу Врховном суду против рјешења Општинског суда број Кв-40/00 од 8. новембра 2000. године и Кантоналног суда број Кж-174/00 од 23. новембра 2000. године, наводећи да нижестепени судови нису изнијели доказе да постоји ризик да ће апелант побјећи, те утврдили да чињеница да апелант живи у другом ентитету није довољан основ да се донесе таква одлука. Врховни суд је, Пресудом број Квл-з-4/01 од 3. априла 2001. године, дјелимично усвојио жалбу и поништио рјешења Општинског суда број Кв-40/00 од 8. новембра 2000. године и Кантоналног суда број Кж-174/00 од 23. новембра 2000. године, те предмет вратио Кантоналном суду да донесе нову одлуку.

12. Уставни суд, до дана доношења ове одлуке, није обавијештен да ли је Кантонални суд донио одлуку.

IV. Релевантни прописи

(1) Кривични закон

(“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 43/98)

“Покушај

Члан 20

(1) Ко с умишљајем започне извршење кривичног дјела, али га не доврши, казниће се за покушај кривичног дјела ако се за то дјело према закону може изрећи казна затвора од пет година или тежа казна, а за покушај другог кривичног дјела само кад закон изричито прописује кажњавање и за покушај.

- (2) Учишилац ће се за покушај казнити у границама казне прописане за кривично дјело, а може се и блаже казнити.

Крађа

Члан 273

- (1) Ко туђу покретну ствар одузме другом у намјери да њеним присвајањем прибави себи или другом противправну имовинску корист, казниће се затвором до три Године.
- (2) За покушај ће се казнити.

Тешка крађа

Члан 274

- (1) Казном затвора од шест мјесеци до пет Година казниће се ко почини крађу (члан 273 став 1):
- 1) обијањем, проваљивањем или другим савладавањем већих препрека да дође до ствари из затворених зграда, соба, благајна, ормара или других затворених просторија;
  - 2) на нарочито опасан или дрзак начин;
  - 3) искориштавањем стања насталог пожаром, поплавом, потресом или другом несрећом;
  - 4) искориштавањем беспомоћности или другог нарочито тешког стања другог лица.
- (2) Казном из става 1 овог члана, казниће се учинилац дјела крађе (члан. 273 став 1):
- 1) ако је украдена ствар велике вриједности, а учинила и је поступао са циљем да присвоји ствари такве вриједности;
  - 2) ако украдена ствар служи у вјерске сврхе или је ствар украдена из вјерске или друге зграде или просторије која служи за вјерске обреде;
  - 3) ако је украдено културно добро или ствар од посебног научног, умјетничког, историјског или техничког значења или се налази у јавној збирци, заштићеној приватној збирци или је изложена за јавност.
- (3) Казном затвора од једне до осам година казниће се ко почини крађу (члан 273 став 1) у саставу групе, или ако је при себи имао какво оружје или опасно оруђе ради извршења дјела. ”
- (2) Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине**
 (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 43/98)

“Бранилац

Члан 63

- (1) Осумњичени за кога постоје основи сумње да је починио кривично дјело има право на браниоца. (члан 4)

- (2) *Окривљени може да има браниоца у току цијелог кривичног поступка. Окривљеног се мора прије првог испитивања поучити да има право да узме браниоца и да бранилац може да буде присутан његовом испитивању.*
- (3) *Уколико осумњичени односно окривљени сам не узме браниоца, осумњиченом односно окривљеном могу браниоца да узму његов законски заступник, брачни односно ванбрачни партнер, сродник по крви у првој линији, усвојилац, усвојеник, брат, сестра и хранилац.*
- (4) *За браниоца може да се узме само адвокат, а њега може да замијени адвокатски приправник. Ако се поступак води за кривично дјело за које се по закону може изрећи казна затвора у трајању преко пет година или тежа казна, адвоката може да замијени адвокатски приправник само ако има положен правосудни испит предвиђен федералним законом. Пред Врховним судом Федерације бранилац може да буде само адвокат.*
- (5) *Ако у сједишту суда нема довољно адвоката, предсједник суда ће на захтјев окривљеног или лица из става 3 овог члана, одобрити да се за браниоца узме дипломирани правник способан да окривљеном пружи помоћ у одбрани.*
- (6) *Бранилац је дужан да поднесе пуномоћ органу унутрашњих послова, односно суду пред којим се води поступак. Окривљени може дати браниоцу и усмену пуномоћ на записник код органа унутрашњих послова односно суда пред којим се води поступак. ”*

V. Апелација

а) Наводи из апелације

13. Апелант се жали да су пресуде Врховног суда од 6. децембра 2001. године, Кантоналног суда од 3. маја 2001. године и Општинског суда од 11. децембра 2000. године повриједиле његова људска права из чл. II/36), д) и е) Устава Босне и Херцеговине и чл. 3, 5, 6 и 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Тврди да је проглашен кривим прије него што је и отпочео поступак, те да је третиран на понижавајући начин. Апелант тврди да је натјеран да пред камерама призна кривично дјело. Такође тврди да му током првог испитивања није дозвољено да контактира са својим адвокатом, него да је тек током даљње истраге добио право на адвоката. Надаље истиче да је незаконито држан у притвору само зато што је био из другог ентитета. Слиједом тога, лишен је права на слободу као и права да се брани с обзиром да је дужина притвора утицала на висину казне на коју је осуђен. Надаље, апелант тврди да суд није дјеловао правовремено, те да је тиме утицао на трајање притвора и одређивање казне. На крају, тврди да Кантонални суд није донио одлуку о притвору, упркос рјешењу Врховног суда број Квл-3-4/01 којим је предмет враћен Кантоналном суду на нову одлуку. Уз то, апелант тврди да су нижестепени судови повриједили неколико одредби Закона о кривичном поступку.

14. Апелант захтијева да Уставни суд поништи оспораване одлуке, те да предмет врати Кантоналном суду да донесе одлуку у меритуму.

б) Одговор на апелацију

15. Врховни суд је навео у свом допису од 29. септембра 2003. године да је већ доставио своје правно мишљење у својој пресуди број Квл-3-46/01.

16. Федерално тужилаштво је доставило свој одговор Уставном суду 1. октобра 2003. године, предлажући да Уставни суд одбије апелацију. Федерално тужилаштво тврди да су апелантови наводи да је дошло до повреде Закона о кривичном поступку неосновани с обзиром да су нижестепени судови узели у обзир вријеме проведено у притвору при одређивању затворске казне.

VI. Допустивост

17. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

18. У конкретном предмету, апелант је доставио апелацију у вези са три различита питања: прво, лишавање слободе у току поступка (члан II/3 д) Устава Босне и Херцеговине), друго, право на правично суђење (члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине) и треће, понижавајући третман (члан II/3 б) Устава Босне и Херцеговине). Питање апелантовог притвора је одвојено од суђења, као и од питања понижавајућег третмана, о чему је одлучено у одвојеном поступку. Уставни суд, стога, мора да размотри допустивост апелације у односу на поступак у вези са притвором одвојено од самог кривичног поступка.

19. У складу са информацијом која је достављена Уставном суду, Врховни суд је 3. априла 2001. године донио Пресуду број Квл-3-4/01 која се односи на рјешење о одређивању притвора. Врховни суд је дјелимично усвојио жалбу и вратио предмет Кантоналном суду на нову одлуку. Уставни суд није обавијештен да ли је Кантонални суд усвојио нову одлуку као што је наложио Врховни суд. Апелант тврди да Кантонални суд то није учинио. Без обзира на чињеницу да ли је Кантонални суд усвојио нову одлуку, притвор је истекао 18. децембра 2000. године у складу са Пресудом Општинског суда број 133/00 од 11. децембра 2000. године.

20. У складу са прецедентним правом Европског суда за људска права, апелација у односу на притвор мора да се поднесе у року од 6 мјесеци, почев од дана када је притвор истекао или од усвајања коначне одлуке о том питању (види на примјер Европски суд за људска права, *Surriye Ali против Велике Британије*, апликација број 25605/94, одлука од 28. фебруара 1996. године). С обзиром да се апелант жалио на пропуст Кан-

тоналног суда да усвоји споменуто рјешење, Уставни суд сматра да је апелант обавезан да достави своју апелацију у року од 60 дана након што је сазнао да Кантонални суд неће усвојити одлуку о овом питању. Уставни суд није упознат с тим када је тачно апелант сазнао ову чињеницу. Међутим, с обзиром да је пресуда Врховног суда ступила на снагу 24. априла 2001. године као и на експедитивност с којом су Општински и Кантонални суд усвојили претходне одлуке о овом питању, апелантова апелација од 15. фебруара 2002. године о питању притвора је поднесена након протеча рока од 60 дана прописаног чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, па је апелација у том погледу недопустива због протеча рока за подношење.

21. У односу на кривични поступак, Уставни суд примјећује да је пресуда Врховног суда, број Квл-з-46/01 од 6. децембра 2001. године, коначна и да против ње нема других ефективних правних лијекова и да је достављена Општинском суду ради достављања апеланту 28. јануара 2002. године. Апелација Уставном суду је поднесена 15. фебруара 2001. године. Из наведеног слиједи да је апелација, у односу на пресуде донесене у кривичном поступку, допуштена и да су испуњени и други формални услови из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

VII. Меритум

а) Право на правично суђење у кривичним питањима - члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције

22. Апелант тврди да је дошло до повреде његовог права на правично суђење у кривичним питањима предвиђеног чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције.

Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. "

23. Члан 6 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

"I. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. Пресуда се изриче јавно, али се новинари и јавност могу искључити с читавог или једног дијела суђења у интересу морала, јавног реда али националне безбједности у демократском друштву, када то налажу интереси малољетника или заштите приватног живота страна у спору, или када то суд сматра изричито неопходним

зато што би у посебним околностима публицитет могао нанијети штету интересима правде.

2. *Свако ко је оптужен за кривично дјело сматра се невиним док се његова кривица по закону не докаже. ”*
3. *Свако ко је оптужен за кривично дјело има сљедећа минимална права:*
  - a. *да одмах, на језику који разумије, буде подробно обавијештен о природи и разлогу оптужбе против њега;*
  - b. *да му се обезбиједи вријеме и услови неопходни за припремање одбране;*
  - c. *да се брани сам или уз помоћ браниоца кога сам изабере или да, уколико не располаже средствима да плати браниоца, да га добије бесплатно, када то налажу интереси правде;*
  - d. *да сам испитује или захтијева испитивање свједока оптужбе и да се присуство и саслушање свједока одбране одобри под условима који важе и за свједока оптужбе;*
  - e. *да користи бесплатну помоћ тумача уколико не разумије или не говори језик који се користи на суду ”.*

24. Надлежност Уставног суда у апелационим поступцима ограничена је “на питања која су садржана у овом Уставу” и Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин на који су примијенили закон редовни судови сем у случајевима у којима су одлуке нижих судова повриједиле уставна права. То је, на примјер, случај кад је неки редовни суд погрешно тумачио или примијенио неко уставно право или је занемарио то право, ако је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, уколико је дошло до повреде процесних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворни правни лијек и у другим случајевима) или уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава Босне и Херцеговине.

Члан 6 став 3 ц. Европске конвенције

25. У конкретном предмету апелант се жали да су нижестепени судови повриједили његово право да се брани, његово право да се сматра невиним, те да нижестепени судови нису поступали у разумном року. Апелант се, такође, жали да у претходном поступку није имао право на адвоката.

26. Уставни суд запажа да је право да се брани сам или преко адвоката саставни дио права на правично суђење и изричито наведено у члану 6 став 3 тачка ц. Европске конвенције.

27. У односу на наводе апеланта да му приликом давања изјаве истражном судији није било дозвољено да контактира са адвокатом него да му је тек касније био додијељен адвокат, Уставни суд подсјећа на тачку 20 ове одлуке у којој је због протока рока за подношење одбачен као недопуштен дио апелације који се односи на одлуке судова поводом одређивања притвора. Сходно наведеном, и ови апелантови наводи морају да буду одбачени из истог разлога.

28. У складу са чланом 63 Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине који је примјењиван у то вријеме, осумњичени, за ког постоје основи сумње да је починио кривично дјело, има право на браниоца. Уставни суд примјењује, на основу предочене документације и оспорених пресуда, да је апелант током цијелог кривичног поступка имао право на адвоката и да је адвокат присуствовао свим саслушањима током тог поступка. Сходно наведеном, Уставни суд закључује да овај дио навода апеланта мора да буде одбијен као неоснован.

Члан 6 став 2 Европске конвенције

29. Апелант се, такође, жали да је дошло до повреде његовог права да се сматра невиним, које је заштићено чланом 6 став 2 Европске конвенције. У том погледу апелант истиче чињеницу да је био приморан да изјаву пред камерама и да том приликом призна своја дјела. Европски суд за људска мрва наводи да до повреде права да се лице сматра невиним може да дође у случају кад је неко ухапшен прије него што је кривична пријава поднесена против њега или ако је полиција или неки други јавни службеник јавно истакао нечију кривицу прије него што је донесена правоснажна пресуда суда.

30. У конкретном предмету, апелант није изнио никакве доказе како би подржао своје тврдње да је лишен права да се сматра невиним, те Уставни суд не може да закључи на основу документације да је дошло до такве повреде. Уставни суд је, стога, закључио да у односу на ове наводе апеланта одбије апелацију као неосновану с обзиром на чињеницу да апелант није изнио доказе који би потврдили његове тврдње.

Право на правично суђење

31. Апелант се, такође, жали на чињеницу да нижестепени судови нису хитно поступили и да је дужина притвора била одлучујућа за судску пресуду. Апелант није доставио било какве доказе који би доказали да су нижестепени судови одуговлачили поступак на било који начин. Од дана када је апелант ухапшен до дана кад је донесена пресуда Општинског суда број 113/00 од 11. децембра 2000. године протекло је четири мјесеца. Врховни суд је донио Пресуду број Квл-з-46/01 6. децембра 2000. године. На основу времена које је протекло од апелантовог хапшења до дана кад је донесена пресуда Врховног суда, Уставни суд закључује да право на суђење у разумном року није повријеђено.

б) Право лица да не буде подвргнуто мучењу нити нечовјечном или понижавајућем третману или казни (члан II/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члан 3 Европске конвенције)

32. Апелант наводи да је претучен, те да је био подвргнут понижавајућем третману у току хапшења.

33. Члан II/3 б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

б) Право да не буду подвргнуто мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни. ”

34. Члан 3 Европске конвенције гласи како слиједи:

“Нико неће бити подвргнут тортури, нељудском или понижавајућем поступку или кажњавању ”,

35. Апелант није доставио никакве доказе, нпр. медицински налаз, који би поткријепили тврдње да је претучен током хапшења. Апелант је навео у својој апелацији да ће доставити видео траку како би потврдио наводе да је био подвргнут понижавајућем третману, међутим, до дана доношења ове одлуке апелант није доставио такве нити било какве друге доказе који би потврдили наводе из апелације.

36. Уставни суд подсјећа да постоји општа обавеза одговорних власти да воде истраге о наводима тортуре и понижавајућег третмана. Међутим, то подразумијева да претходно такви наводи морају да се поткријепе одговарајућим доказима. Апелант, сходно сазнањима Уставног суда, није изнио своје тврдње пред нижестепеним судовима нити је доставио било какве доказе Уставном суду. Уставни суд закључује да апелант није доставио доказе који би поткријепили апелацију, те стога закључује да је апелација неоснована у том погледу и да и ови наводи апеланта морају да се одбију.

с) Право на ефективан правни лијек (члан 13 Европске конвенције)

37. Коначно, апелант тврди да је лишен права на ефективан правни лијек. Уставни суд, у свјетлу својих закључака у погледу права на правично суђење, сматра да није неопходно да разматра ове наводе апеланта.

VIII. Закључак

38. На основу наведеног и у складу са чланом 15 став 3, чланом 16 став 2 тачка 4 и чланом 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

39. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 103/03, рјешавајући апелацију Ж. К., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Ж. К., поднесена против пресуда Врховног суда Републике Српске број Квп-45/00 од 21. јануара 2001. године, Округног суда Бања Лука број Кз-545/99 од 28. децембра 1999. године и Основног суда Бања Лука број К-528/93 од 4. маја 1999. године.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Ж. К. (у даљњем тексту: апелант), ког заступа В. Г., адвокат из Бање Луке, поднио је 4. априла 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд), број Квлп-45/00 од 21. јануара 2001. године, Окружног суда Бања Лука (у даљњем тексту: Окружни суд), број Кз-545/99 од 28. децембра 1999. године и Основног суда Бања Лука (у даљњем тексту: Основни суд) број К-528/93 од 4. маја 1999. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је, дописом од 21. фебруара 2003. године, затражио од Основног суда предметни спис. Основни суд је доставио спис 17. марта 2003. године.

3. Уставни суд је, дописима од 16. априла 2004. године, затражио од Основног суда, Окружног суда, Врховног суда и јавног тужиоца да доставе одговор на апелацију. Основни суд није доставио одговор.

4. Окружни суд је доставио одговор 3. маја 2004. године, јавни тужилац 12. маја 2004. године, а Врховни суд 17. маја 2004. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Апелант је 22. и 23. јула 1993. године провалио у пословни простор и украо прехрамбене производе и алкохолно пиће.

7. Апелант је задржан у притвору од 26. јула 1993. године до 2. августа 1993. године. Прије самог почетка суђења, 6. марта 1998. године, Полицијска станица Бања Лука обавијестила је Основни суд да није успјела да нађе апеланта на његовој адреси становања у Бањој Луци и да се апелант иселио из Бање Луке још прије годину дана. Апеланта је заступао В. Г., адвокат, кога је одредио Основни суд и који је наставио да га заступа у даљњем току суђења.

8. Основни суд је, рјешењем од 12. марта 1999. године, одлучио да одржи суђење *in absentia* у складу са чланом 300 став 3 Закона о кривичном поступку с обзиром на чињеницу да је апелант напустио Босну и Херцеговину и да тренутно живи у Канади. Основни суд је сматрао да је суђење у одсуству оправдано, с обзиром на чињеницу да је апелант био обавијештен да је обавезан да пријави сваку промјену адресе али, упркос томе, он није доставио никакве информације. Адвокат који је заступао апеланта у поступку пред Основним судом није захтијевао копију рјешења и одрекао се права на жалбу.

9. Пресудом Основног суда број К-528/93 од 4. маја 1999. године апелант је проглашен кривим због кривичног дјела крађе из члана 148 став 1 а у вези са чланом 147 Кривичног закона Републике Српске. Такође је проглашен кривим због кривичног дјела проневјере из члана 277 став 2 Кривичног закона Републике Српске. Апелант је осуђен на казну затвора у трајању од једне године и шест мјесеци. Од отежавајућих околности Основни суд је узео у обзир чињеницу да апелант није доставио податке о могућој промјени адресе боравка.

10. Апелантов адвокат је оспорио пресуду Основног суда пред Окружним судом, истичући да нису били испуњени услови за суђење у одсуству. Апелантов адвокат такође наглашава да апелант не покушава да избегне правду и да је апелантова тренутна адреса у Канади могла да се сазна од његових родитеља. Он такође наводи да је апелант напустио земљу легалним путем и да му је издат важећи пасош како би могао да путује.

11. Окружни суд је Пресудом Кз-545/99 од 28. децембра 1999. године одбио апелантову жалбу и потврдио пресуду Основног суда. Окружни суд сматра да су испуњени сви услови за суђење у одсуству с обзиром на то да је изван сваке сумње да је апелант живио у Канади и да власти нису биле у могућности да са њим контактирају. Окружни суд такође сматра како је од посебне важности да се апеланту суди с обзиром на пријетњу коју представља за друштво.

12. Апелантов адвокат је накнадно поднио захтјев Врховном суду да се ванредно преиспита правоснажност пресуде. Апелантов адвокат је навео, између осталог, да апелант никада није обавијештен о обавези да пријави промјену адресе и да су надлежни органи требали да подуму све могуће мјере како би га нашле, укључујући издавање потјернице. Апелантов адвокат је, такође, навео да је дошло до повреде апелантовог права да се брани тиме што му није обезбјеђено да присуствује на суђењу.

13. Врховни суд је Пресудом Квлп-45/00 од 21. јануара 2001. године одбио, као неоснован, апелантов захтјев да ванредно преиспита правоснажност пресуде. Врховни суд је заузео становиште да је Окружни суд дао исцрпне разлоге зашто сматра да су испуњени процедурални захтјеви за суђење у одсуству и као последицу тога одбио жалбу.

IV. Релевантни прописи

(1) Закон о кривичном поступку

(“Службени гласник СФРЈ”, бр. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89, 3/90, 27/90 и “Службени гласник Републике Српске”, бр. 26/93, 14/94, 6/97 и 61/01)

“ Члан 300

1. *Ако је оптужени уредно позван, а не дође на Главни претрес нити свој изостанак оправда, вијеће ће наредити да се принудно доведе. Ако довођење не би могло одмах да се изврши, вијеће ће одлучити да се главни претрес не одржи и наредити да се оптужени на идући претрес принудно доведе.*

2. Ако оптужени који је уредно позван очигледно избјегава да дође на Главни претрес, а не постоје разлози за притвор предвиђени у члану 191 овог закона, вијеће може да одреди притвор како се обезбиједило присуство оптуженог Главном претресу. Жалба не задржава извршење рјешења о притвору. За притвор који је одређен из овог разлога сходно се примјењују одредбе члана 190 до 205 овог закона. Ако не буде раније укинут притвор траје до објављивања пресуде а најдуже мјесец дана.
3. Оптуженом може да се суди у одсуству само ако је у бјекству или иначе није достижан државним органима а постоје нарочито важни разлози да му се суди иако је одсутан.
4. Рјешење о суђењу у одсуству оптуженог доноси вијеће на приједлог тужиоца. Жалба не задржава извршење рјешења.

Члан 363

1. Пресуда може да се оспорава:
  - 1) због битне повреде одредаба кривичног поступка

Члан 364

1. Битна повреда одредаба кривичног поступка постоји:
[..]
  - 3) Ако је Главни претрес одржан без лица чије је присуство на Главном претресу по закону обавезно, или ако је оптуженом, браниоцу, оштећеном као тужиоцу или приватном тужиоцу, противно његовом захтјеву, ускраћено да на Главном претресу употребљава свој језик или да на свом језику прати ток главног претреса.
2. Битна повреда одредаба кривичног поступка постоји и ако суд за вријеме припремања главног претреса или у току главног претреса, или при доношењу пресуде није примијенио или је неправилно примијенио коју одредбу овог закона или је на главном претресу повриједио право одбране, а то је утицало или је могло да утиче на законито и правилно доношење пресуде.

Члан 404

1. Кривични поступак завршен правоснажном одлуком може да се понови:
  - 1) ако се докаже да је пресуда заснована на лажној исправи или на лажном исказу свједока, вјештака или тумача;
  - 2) ако се докаже да је до пресуде дошло усљед кривичног дјела судије, судије поротника или лица које је обављало истражне радње;
  - 3) ако је пресуда којом се оптужба одбија донесена због одустајања јавног тужиоца од оптужбе, а докаже се да је до овог одустајања дошло усљед кривичног дјела злоупотребе службеног положаја јавног тужиоца;

- 4) ако се изнесу нове чињенице или се поднесу нови докази који су сами за себе или у вези са ранијим доказима подобни да проузрокују ослобођење лица које је било осуђено или његову осуду по блажем или строжијем кривичном закону или осуду лица које је било ослобођено оптужбе односно против ког је ван случаја из члана 402 овог закона оптужба одбијена;
  - 5) ако је неком лицу за исто дјело више пута суђено или ако је више лица осуђено због истог дјела које је могло да учини само једно лице или нека од њих;
  - б) ако се у случају осуде за продужено кривично дјело или за друго кривично дјело које по закону обухвата више истоврсних или више разноврсних радњи изнесу нове чињенице или поднесу нови докази који указују да је осуђени учинио радњу коју би обухватило дјело из осуде да се за њу раније знало, или указује да осуђени није учинио радњу која је обухваћена дјелом из осуде, а постојање ових чињеница би битно утицало на одмјеравање казне.
2. У случајевима из става 1 тачка од 1 до 3 овог члана мора правоснажном пресудом да се докаже да су наведена лица проглашена кривим за односна кривична дјела. Ако поступак против ових лица не може да се проведе због тога што су умрла или што постоје околности које искључују кривично Гоњење, чињенице из става 1 тачка од 1 до 3 овог члана могу да се утврде у другим доказима.

Члан 405

1. Захтјев за понављање поступка могу да поднесу и странке и бранилац, а послје смрти осуђеног захтјев у његову корист могу да поднесу јавни тужилац и лица наведена у члану 360 став 2 овог закона.
2. У случају из члана 404 став 1 тачка 4 и 6 овог закона понављање кривичног поступка на штету осуђеног или ослобођеног лица није дозвољено, ако је протекло више од шест мјесеци од дана када је тужилац сазнао за нове чињенице или нове доказе.
3. Захтјев за понављање кривичног поступка у корист осуђеног може да се поднесе и пошто је осуђени издржао казну, и без обзира на застарјелост, амнестију или помиловање.
4. Ако суд који би био надлежан за одлучивање о понављању кривичног поступка (члан 406) сазна да постоји разлог за понављање кривичног поступка у корист осуђеног, обавијестиће о томе осуђеног, односно лице које је овлашћено да у корист осуђеног поднесе захтјев.

Члан 410

1. Кривични поступак у ком је неко лице осуђено у одсуству (члан 300) и наступила је могућност да му се поново суди у његовом присуству, поновиће се и ван услова предвиђених у чл. 404 и 405 овог закона, ако осуђени или

његов бранилац поднесе захтјев за понављање поступка у року од једне године од дана када је осуђени сазнао за пресуду којом је осуђен у одсуству.

2. У рјешењу којим се дозвољава понављање кривичног поступка по одредаба става 1 овог члана суд ће одредити да се осуђеном достави оптужница ако му раније није достављена, а може одредити да се ствар врати у стање истраге, односно да се проведе истрага ако је није било.
3. По истеку рока из става 1 овог члана као кад се понављање поступка захтијева на штету окривљеног коме је суђено у одсуству, понављање поступка је дозвољено само под условима предвиђеним у члану 404 и 405 овог закона.

Члан 427

Захтјев за изванредно преиспитивање правоснажне пресуде може да се поднесе у сљедећим случајевима:

- 2) због повреде одредаба кривичног поступка предвиђених у члану 364 став 1 тач. 1, 5, 8, 9 и 10 овог закона;
- 3) због повреде права осуђеног на одбрану у главном претресу или због повреде одредаба кривичног поступка у жалбеном поступку, ако је та повреда утицала на доношење правилне пресуде. "

V. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апелантов адвокат наводи да је повријеђено апелантово право на правично саслушање у кривичним стварима утврђено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине, а у вези са чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) због чињенице да му је суђено у одсуству. Даље тврди да процедурални захтјеви за суђење у одсуству нису испуњени. Апелант не оспорава чињеницу да тренутно живи у иностранству, али тврди да Основни суд није покушао да га обавијести о суђењу на његову адресу у иностранству, такође тврди да је суд могао да добије информацију о његовој адреси код његових родитеља који још увијек живе у Бањој Луци. Апелантов адвокат наводи да није био у директном контакту са апелантом, али да је комуницирао са њим индиректно преко његових родитеља који још увијек живе у Бањој Луци. С обзиром на то да апелант никада није примио обавјештење о заказаним саслушањима, неисправан је закључак да је одбио да се појави пред судом. На крају, наводи да је Основни суд повриједио члан 364 став 1 тачка 3 Закона о кривичном поступку Републике Српске.

б) Одговор на апелацију

15. Окружни суд сматра да апелант није искористио право које му је дато чланом 410 Закона о кривичном поступку, а које би му омогућило ново суђење. Сходно мишљењу

Окружног суда, свака повреда апелантовог права на правично суђење учињена у току првостепеног поступка била би исправљена у току поновног поступка. Окружни суд наводи да је сврха могућности обнове поступка у случају осуде у одсуству да се обезбиједи заштита основних права оптуженог, али наглашава да зависи од иницијативе лица да ли ће се десити обнова поступка. У закључку Окружни суд наводи да у овом случају није било повреде апелантових људских права.

16. Јавни тужилац је обавијестио Уставни суд да није био у могућности да достави одговор на апелацију јер се спис предмета налази код Уставног суда.

17. У односу на поднесени захтјев за ванредно преиспитивање правоснажне пресуде и одлуке Врховног суда Републике Српске број Квлп-45/00 од 21. јануара 2001. године, Врховни суд у свом одговору наводи да је одлука у складу са чланом 427 став 2 Закона о кривичном поступку, јер поднесени захтјев не може да буде поднесен због битних повреда одредаба кривичног поступка из члана 364 став 1 тач. 3 и 11 Закона о кривичном поступку. Врховни суд закључује да није повријеђено апелантово право на правично суђење загарантовано чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције. Предложио је да се апелација одбије.

VI. Допустивост

а) Надлежност суда *ratione materiae* и *ratione temporis*

18. Уставни суд има надлежност *ratione materiae* у вези са питањима која се јављају по Уставу Босне и Херцеговине. То значи да апелацијом мора да буде покренуто питање у вези са уставом заштићеним правом како би та апелација била компатибилна са *ratione materiae* јурисдикцијом Уставног суда. Апелант наводи да је повријеђено његово право на правично суђење заштићено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине због чињенице да му је суђено у одсуству. Право на правично суђење, које укључује право оптуженог да присуствује току суђења, заштићено је чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине, те је стога апелације *ratione materiae* допуштена.

19. Уставни суд има надлежност за догађаје који су се десили и одлуке које су усвојене након ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, тј. након 14. децембра 1995. године. У предметној апелацији апелант наводи повреду права на правично суђење у кривичним стварима. Судски поступак против апеланта вођен је након ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Притвор и истрага о наводним злочинима десили су се прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Апелант се у својој апелацији Уставном суду жали на суђење, а не покреће питање притвора или истраге. Уставни суд стога сматра да апелација потпада под *ratione temporis* јурисдикцију суда.

б) Испрљивање правних лијекова и временски рок

20. Сходно члану 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава испрљени

сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

21. У предметном случају апелант је Врховном суду поднио захтјев за ванредно преиспитивање. Врховни суд је Пресудом број Квлп-45/00 од 21. јануара 2001. године одбио као неоснован апелантов захтјев за ванредно преиспитивање. Ова пресуда је достављена апелантовом адвокату 4. фебруара 2002. године. Апелант је, сходно томе, исцрпио све правне лијекове и поднио апелацију Уставном суду у року од 60 дана, како је то прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Апелација је, стога, допуштена.

VIII. Меритум

а) Право на правично суђење у кривичним стварима - члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције

22. Апелант тврди да је повријеђено његово право на правично саслушање у кривичним стварима гарантовано чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине, а у вези са чланом 6 Европске конвенције.

Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у Грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком“.

23. Члан 6 Европске конвенције, у свом релевантном дијелу, гласи:

“1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]

2. Свако ко је оптужен за кривично дјело сматра се невиним док се његова кривица по закону не докаже.

*3. Свако ко је оптужен за кривично дјело има сљедећа минимална права:
[...]*

с. да се брани сам или уз помоћ браниоца кога сам изабере или да, уколико не располаже средствима да плати браниоца, да га добије бесплатно, када то налажу интереси правде;

д. да сам испитује или захтијева испитивање свједока оптужбе и да се присуство и саслушање свједока одбране одобри под условима који важе и за свједока оптужбе“...

е. да користи бесплатну помоћ тумача уколико не разумије или не говори језик који се користи на суду

24. Иако није изричито дато чланом 6 став 1 Европске конвенције, право оптуженог да буде присутан у току саслушања је неодвојив елемент права на правично суђење. Евидентно је да циљ и сврха члана 6 став 3 тач. ц) до е) Европске конвенције претпостављају присуство оптуженог у току суђења. Сматра се да се ово правило односи подједнако на главно суђење као и на накнадне жалбе гдје се разматрају како чињенична тако и правна питања (види, Европски суд за људска права, *Ektabani против Шведске*, пресуда од 26. маја 1988. године, серија А, број 134, став 32). Оптужени не може да користи своје право на одбрану и право да испитује свједока ако му није дозвољено да буде присутан у току суђења. Другим ријечима, право да се присуствује суђењу је фундаментални принцип права на правично суђење. Ипак, Европски суд за људска права је заузео становиште да је суђење у одсуству дозвољено под одређеним условима. На примјер, дозвољено је када се оптужени јасно и несумњиво одрекао права да буде присутан (види, Европски суд за људска права, *Paitrimol против Француске*, пресуда од 23. новембра 1993, серија А, 277-А). У предметном случају није било таквог одрицања. Када је дозвољено суђење у одсуству, државни органи морају да дају све од себе у покушајима да обавијесте оптуженог о наступајућем суђењу (види, Европски суд за људска права, *Colloza против Италије*, пресуда од 12. фебруара 1985. године, серија А, број 89, тачка 28) и оптуженом мора да буде обезбијеђен правни заступник (види, Европски суд за људска права, *Paitrimol против Француске*, став 38).

25. Чак и када услови за суђење у одсуству нису у потпуности испуњени, такво суђење не представља повреду права на правично саслушање из члана 6 Европске конвенције, ако ће оптуженом касније бити дозвољено да инсистира да се обави ново саслушање у предмету. На примјер, у предмету *Colloza против Италије*, који је споменут у овој одлуци, *Colloza* није имао право на ново суђење, на Европски суд за људска права наводи:

“Кад домаћи закон омогућава суђење без обзира на одсуство лица које је оптужено за неко кривично дјело, а која је у положају госп. Colloze, то лице, чим сазна за поступак, треба да од суда који га је саслушао добије ново утврђење оптужби у меритуму (став 29). ”

26. Како би се избјегла повреда члана 6 Европске конвенције, право на поновно саслушање не смије да зависи од оптуженог који се одриче његовог/њеног права из Европске конвенције. Ако је оптужено лице касније притворио државни орган, члан 6 се тумачи тако да намеће позитивну обавезу држави да поновно отвори предметни случај и обезбиједи суђење *de novo* (види, Европски суд за људска права, *Krombach против Француске*, извјештаји и пресуде 2001-11, став 87). У предметном случају апелант наводи да му није дозвољено да присуствује току суђења, јер Основни суд није извршио своју дужност и обавијестио апеланта на његовој тренутној адреси у иностранству. Уставни суд наводи да Основни суд није покушао да контактира са апелантовим родитељима који, наводно, још увијек живе у Бањој Луци, нити је покушао да контактира са Конзу-

ларним бироом Босне и Херцеговине у Канади. С друге стране, Основни суд тврди, у Пресуди број К-528-93, да је апелант био дужан да обавијести власти о евентуалној промјени адресе становања. Међутим, Уставни суд не налази неопходним да одлучује да ли су власти учиниле све како би контактирале са оптуженим, јер је дошао до закључка да у сваком случају није било повреде права на правично саслушање.

27. На основу члана 410 Закона о кривичном поступку, апелант има право да поднесе захтјев за понављање поступка у року од једне године од дана кад је осуђени сазнао за пресуду којом је осуђен у одсуству. Уставни суд примјећује да захтјев за поновним поступком не даје никакве посебне услове осим захтјева апеланта. Судови су обавезни да уваже такав захтјев и да одрже ново саслушање у предмету. Како је то предвиђено чланом 410 Закона о кривичном поступку, такође би било могуће да се поново проведе истражне радње у предмету.

28. С обзиром на то, Уставни суд сматра да не може да се каже да је због суђења у одсуству апеланту одузето право на правично саслушање. У исто вријеме, Уставни суд указује на могућност да је временски рок од једне године за подношење захтјева за понављање поступка из члана 410 Закона о кривичном поступку можда и истекао док је апелант (и друга лица у сличној позицији) чекао, сасвим разумно и оправдано, да види како ће Уставни суд одлучити о уставном питању које је покренуто овом апелацијом. Исто тако, могуће је да је оптужено лице неформално сазнало да је донесена пресуда у одсуству против њега али да није обавијештено о праву да поднесе захтјев за понављање поступка у току једне године. Како би се обезбиједила сагласност са уставним принципима који су изнијети у овој одлуци, временски рок да се поднесе захтјев за понављање поступка мора да се рачуна тако да тече од дана када тужилац може да докаже да је оптужени примио службено обавјештење да је донесена пресуда у одсуству и да је обавијештен о праву да захтијева понављање поступка у року од једне године или (ако је тај датум каснији) од дана објављивања одлуке Уставног суда.

29. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да поступак у одсуству, који је вођен против апеланта, није довео до повреде његовог права на правично саслушање у кривичним стварима које је заштићено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 тач. ц) до е) Европске конвенције.

VIII. Закључак

30. На основу изнесеног и у складу са чланом 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 151/03, рјешавајући апелацију А. М., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3, члана 16 став 2 тачка 4, члана 59 став 2 гач. 1 и 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Назим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбацује се као недопуштена апелација А. М., поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број У 542/97 од 27. октобра 1998. године, због протока рока за подношење.

Усваја се апелација А. МЛ, поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број У 146/99 од 26. октобра 1999. године.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се рјешење Врховног суда Републике Српске број У 146/99 од 26. октобра 1999. године.

Предмет се враћа Врховном суду Републике Српске на поновни хитан поступак у складу са чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да у року од 90 дана од дана доставе ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. А. М. (у даљњем тексту: апелант) из Добоја, ког заступа С. С, адвокат из Добоја, поднио је 6. јула 2000. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број У 542/97 од 27. октобра 1998. године, а затим је 7. октобра 2002. године проширио своју апелацију и против Рјешења тог суда број У 146/99 од 26. октобра 1999. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је, 24. јануара 2001. године, упутио захтјев апелантовој пуномоћници да достави доказ о улагању приговора и жалбе управним органима.

3. Уставни суд је, 13. фебруара 2001. године, упутио захтјев Општинском секретаријату за питања бораца, жртава рата и рада Општине Добој, да достави спис број 02-562-12/97, те доказ о слању и уручењу Рјешења Врховног суда број У 542/97 од 27. октобра 1998. године.

4. Општински секретаријат за питања бораца, жртава рата и рада Општине Добој, 27. фебруара 2001. године, поступио је сходно захтјеву Уставног суда те доставио спис.

5. Уставни суд је, 6. априла 2001. године, захтијевао од апелантове пуномоћнице да допуни своју апелацију и достави информације у вези са чињеницом да ли апелација мора да се прошири и на Рјешење Врховног суда Републике Српске број У 146/99.

6. Апелантова пуномоћница је, 23. априла 2001. године, доставила одговор на захтјев и обавијестила Уставни суд да не може да достави додатне информације с обзиром на чињеницу да је апелант отказао њено заступање.

7. Уставни суд је, 6. септембра 2002. године, упутио захтјев апеланту да допуни своју апелацију.
8. Апелант је, 24. септембра 2002. године, доставио свој одговор наводећи да пуномоћници није отказао заступање, а да није био у могућности да допуни своју апелацију с обзиром да његова пуномоћница посједује спис.
9. Апелантова пуномоћница је доставила одговор Уставном суду 7. октобра 2002. године, наводећи да се апелант, својом апелацијом од 6. јула 2000. године, жалио и на рјешење Врховног суда Републике Српске број У 146/99 од 26. октобра 1999. године.
10. Уставни суд је, 16. јануара 2003. године, упутио захтјев Општини Добој – Одјељењу за борачко-инвалидску заштиту да достави доказ о уручењу рјешења Врховног суда Републике Српске број У 146/99 од 26. октобра 1999. године.
11. Одјељење за борачко-инвалидску заштиту Општине Добој је, 24. фебруара 2003. године, доставило свој одговор по захтјеву.
12. У складу са чланом 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда и од Министарства за питања бораца, жртава рата и рада Републике Српске, затражени су одговори на апелацију.
13. Уставни суд је примио одговор од Врховног суда 20. маја 2004. године.
14. Одговор на апелацију Врховног суда достављен је апеланту како је то предвиђено чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда.

III. Чињенично стање

15. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.
16. Ћ. М. (апелантова мајка) из Добоја, након смрти свог оца, војног пензионера, примала је пензију на основу своје радне неспособности. Исплата инвалидске пензије је почела 1965. године. Поштанска штедионица Београд је исплатила задњу пензију 1. априла 1992. године.
17. Због ратних дејстава у Босни и Херцеговини, апелантова мајка је у априлу 1992. године одселила из Горње Раковице, општина Маглај, у Добој, гдје је имала статус расељеног лица.
18. Након рата, апелантова мајка је упутила захтјев Поштанској штедионици Београд да јој исплати дуг, те настави са исплатом пензије. Поштанска штедионица Београд је обавијестила апелантову мајку да је Општински секретаријат за питања бораца, жртава рата и рада Добој надлежан орган за исплату пензије.

Прва фаза поступака

19. Апелантова мајка се, преко свог пуномоћника, обратила надлежном Општинском секретаријату за питања бораца, жртава рата и рада са истим разлогом, који је својим рјешењем број 02-562-12/97 од 28. августа 1997. године потврдио право апелантове мајке на пензију почевши од 1. априла 1997. године.
20. Апелантова мајка је умрла 4. јула 1997. године. Поступак је наставио апелант, као насљедник првог реда.
21. Сходно тврдњи апелантове пуномоћнице, апелант је поднио жалбу другостепеном управном органу против рјешења првостепеног управног органа. Другостепени орган није одговорио. Апелант је, након тога, поднио жалбу због ћутања администрације.
22. На крају, апелант је поднио тужбу Врховном суду Републике Српске који је, Рјешењем број У 542/97 од 27. октобра 1998. године, одбацио апелантову тужбу. Врховни суд Републике Српске је навео да нема доказа да је апелант поднио жалбу другостепеном управном органу. Дакле, апелант није испоштовао процесне услове које предвиђа члан 25 став 1 Закона о управним споровима.

Друга фаза поступака

23. Апелант је упутио захтјев 30. новембра 1998. године Општинском секретаријату за питања бораца, жртава рата и рада Општине Добој да исплати дуг који се односи на надокнаду пензије за период од 1. априла 1992. године до 4. јула 1997. године.
24. С обзиром да првостепени управни орган није реаговао, апелант је поднио жалбу другостепеном управном органу. С обзиром да ни другостепени орган није одговорио, апелант је поднио нову жалбу али без успјеха.
25. Коначно, апелант је поднио тужбу Врховном суду Републике Српске. Врховни суд је, својим рјешењем број У 146/99 од 26. октобра 1999. године, одбацио апелантову тужбу уз образложење да се ради о ствари у којој је судска заштита обезбијеђена ван управног спора, и да би апелант требао да покрене судски поступак у вези са својим захтјевом.

III. Релевантни прописи

26. **Закон о општем управном поступку** (“Службени лист СФРЈ”, број 47/86) који се примјењује на основу члана 12 Уставног закона за провођење Устава Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 21/92)

Члан 218 став 2 у релевантном дијелу гласи:

Ако надлежни орган против чијег је рјешења допуштена жалба не донесе рјешење и не достави га странци у прописаном року, странка има право жалбе, као да је њен захтјев одбијен“.

Члан 246 гласи:

“Ако је жалбу изјавила странка по чијем захтјеву првостепени орган није донио рјешење (члан 218 став 2) другостепени орган ће тражити да му првостепени орган саопшти разлоге због којих рјешење није донесено у року. АКО нађе да рјешење није донесено у року због оправданих разлога, или због кривице странке, одредиће првостепеном органу рок за доношење рјешења, који не може да буде дужи од једног мјесеца. Ако разлози због којих рјешење није донесено у року нису оправдани, другостепени орган ће тражити да му првостепени орган пошаље списе предмета.

Ако другостепени орган може да ријеши ствар према списима предмета, донијеће своје рјешење, а ако не може, сам ће провести поступак и својим рјешењем ријешити ствар. Изузетно, ако другостепени орган нађе да ће поступак брже и економичније провести првостепени орган, наложиће да то учини и да му прикупљене податке достави у одређеном року, послије чега ће сам ријешити ствар. Овакво рјешење је коначно ”.

Закон о управним споровима
(“Службени гласник Републике Српске”, број 12/94)

Члан 9 став 1 тачка 1 у релевантном дијелу гласи:

“Управни спор се не може водити:

- 1. Против аката донесених у стварима у којима је судска заштита обезбијеђена ван управног спора;*

“

Члан 25 став 1 у релевантном дијелу гласи:

“Ако другостепени орган није у року од 60 дана или у посебним прописом одређеном краћем року донио рјешење по жалби странке против првостепеног органа, а не донесе Га ті у даљњем року од 7 дана по поновљеном тражењу, странка може да покрене управни спор као да јој је жалба одбијена.

...“.

Члан 29 став 1 тачка 5 у релевантном дијелу гласи:

“Суд ће рјешењем одбацити тужбу ако утврди:

(...)

- 5. Да је ријеч о ствари о којој се по изричитој одредби закона не може водити управни спор“.*

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

27. Из апелантових навода и докумената достављених Уставном суду, произлази да се апелант жали на повреду права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и његовог права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, с обзиром да управни орган ни Врховни суд нису удовољили његовом захтјеву нити наложили Општинском секретаријату за питање бораца и жртава рата и рада Општине Добој да исплати дуг по основу неисплаћених пензија иза његове умрле мајке Ћ. М. за период од 1. априла 1992. до 4. јула 1997. године.

б) Одговор на апелацију

28. У свом одговору на апелацију Врховни суд наводи да је неистинита апелантова тврдња да је уз тужбу у предмету овог суда број У 542/97 (у ком је 27. октобра 1998. године донесено рјешење о одбацивању тужбе) приложио “поновљени писмени захтјев другостепеном органу за поступање по жалби по протоку 60 дана од упућене жалбе”. То апелант ни у тужби није тврдио, нити је у том правцу нудио било какав доказ, па је поступљено сходно устаљеној пракси (не само овог суда) и тужба одбачена као пријевремена, на основу одредби члана 29 став 1 тачка 1 у вези са чланом 25 став 1 Закона о управним споровима (“Службени гласник Републике Српске”, број 12/94), јер није била испуњена процесна претпоставка за дозвољеност тужбе у случају “ћутања администрације”.

У предмету овог суда број У 146/99 (у ком је тужба одбачена рјешењем од 26. октобра 1999. године) ради се о истовјетној ствари, с тим да је уз тужбу, између осталог, приложен и апелантов захтјев од 1. марта 1999. године другостепеном управном органу да одлучи о жалби у даљњем року од седам дана (из ког се закључује да такав захтјев није услиједио прије подношења тужбе у предмету овог суда број У 542/97).

У предмету број У 146/99 тужба је одбачена зато што је апелантов захтјев у предметној ствари усмјерен у правцу исплате доспјелих, а неисплаћених износа породичне пензије његове мајке Ћ. М. из Горње Раковице, а након њене смрти. Овај суд је закључио да се у ствари ради о захтјеву за извршење ради испуњења новчане обавезе из рјешења о породичној пензији апелантове мајке који се не остварују у управном, већ у судском извршном поступку (према одредбама Закона о извршном поступку) - у смислу одредби члана 276 став 2 тада важећег Закона о општем управном поступку (“Службени лист СФРЈ”, број 47/86 - сада члана 260 став 2 истоименог закона - “Службени гласник Републике Српске”, број 13/02) и тужбу одбацио на основу одредби члана 29 став 1 тачка 5 у вези са чланом 9 став 1 тачка 1 Закона о управним споровима, јер управни спор не може да се води у стварима у којима је судска заштита обезбијеђена ван управног спора.

Сматрају да напријед наведена рјешења нису незаконита, и да њима није повријеђено било које апелантово уставно право.

V. Допустивост

29. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

30. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

31. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек, који је ефективан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу. При томе, апелант одлучује да ли ће користити правни лијек, без обзира да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испоштовао формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може да се сматра коначном. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда (види Рјешење Уставног суда број У 15/01 од 4. и 5. маја 2001. године).

32. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом су рјешења Врховног суда број У 542/97 од 27. октобра 1998. године и број У 146/99 од 26. октобра 1999. године против којих нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Рјешење Врховног суда, број У 542/97 од 27. октобра 1998. године, апелант је очигледно примио прије 9. маја 1999. године, односно прије него што је тог дана апелант поднио другу тужбу у управном спору Врховном суду, која је резултирала Рјешењем Врховног суда број У 146/99 од 26. октобра 1999. Апелант је апелацију Уставном суду поднио 6. јула 2000. године, из чега произлази да је апелација, у односу на Рјешење Врховног суда број У 542/97 од 27. октобра 1998. године, примљена након протока рока од 60 дана те мора да буде одбачена као недопуштена због протока рока за подношење у складу са чланом 16 став 2 тачка 4 Пословника Уставног суда.

33. У односу на друго оспорено рјешење, Уставни суд примјећује да је Рјешење Врховног суда број У 146/99 од 26. октобра 1999. године апелант примио 14. јуна 2000. године, а апелација је у Уставном суду примљена 6. јула 2000. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда.

34. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација, у односу на Рјешење Врховног суда број У 146/99 од 26. октобра 1999. године, испуњава услове из наведених чланова у погледу допустивости.

VI. Меритум

35. Сходно наводима из апелације, апелант се жали на повреду права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције и права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

36. Сходно члану 11/2 Устава Босне и Херцеговине, права и слободе одређене Европском конвенцијом и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини и имају приоритет над свим другим законима. Право на правично суђење је заштићено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд је, стога, надлежан да испита да ли је у конкретном случају дошло до повреде права из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције на које се апелант жали.

Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине гласи како слиједи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком ”.

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

“1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

а) Примјенљивост члана 6 став 1 Европске конвенције

37. Питање, које се поставља у погледу примјенљивости члана 6 став 1 Европске конвенције, свакако је питање да ли је поступак који је у питању представљао “спор о грађанским правима и обавезама” у смислу значења члана 6 став 1 Европске конвенције.

38. Имајући у виду чињенично стање у предмету и општеприхваћен став да је концепт “грађанских права и обавеза” самосталан (види Пресуду Европског суда за људска права у предмету *Ringeisen* од 16. јула 1971. године, серија А, број 13, став 94), Уставни суд закључује да се апелантова тужба пред Врховним судом односи на социјално-правне бенефиције његове мајке - неисплаћене породичне пензије за период од 1. априла 1992. до 4. јула 1997. године, тј. новчано потраживање, што јасно представља његово грађанско право, а поступак који је вођен представља “спор о грађанским правима и обавезама” у смислу значења члана 6 став 1 Европске конвенције.

Из свега наведеног произлази да је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив у овом случају.

39. Уставни суд запажа да је апелант, као законски насљедник иза умрле мајке, 30. новембра 1998. године поднио захтјев Општинском секретаријату за питања бораца, жртава рата и рада Општине Добој за исплату породичне пензије за период од 1. априла 1992. до 4. јула 1997. године, али да о том захтјеву није донесена никаква одлука, да је апелант 31. децембра 1999. године изјавио жалбу Министарству за питања бораца, жртава рата и рада Републике Српске због недоношења рјешења о захтјеву и по жалби у предмету исплате породичне пензије, али да је и то остало без успјеха, као и његово поновљено тражење од 2. марта 1999. године да се о жалби одлучи у даљем року од седам дана, због чега је 9. марта 1999. године покренуо управни спор пред Врховним судом који је, рјешењем број У 146/99 од 26. октобра 1999. године, тужбу одбацио.

40. У предметном случају Врховни суд је тужбу одбацио јер је утврдио да је апелантов захтјев у предметној ствари усмјерен у правду исплате доспјелих а неисплаћених износа породичне пензије иза његове умрле мајке и да се ради о захтјеву за извршење ради испуњења новчане обавезе из рјешења о породичној пензији апелантове мајке, који се не остварује у управном, већ у судском извршном поступку сходно одредбама Закона о извршном поступку.

41. Уставни суд подсјећа да, иако није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин на који су примијенили закон редовни судови, у посебним случајевима то може да учини и уколико утврди да се крше људска права и слободе и уколико чињенично стање указује на повреду Устава.

С обзиром да се апелант жали на неправилност поступка пред управним органима и Врховним судом (произвољну примјену закона која је водила лишавању имовине), Уставни суд мора да испита поступке који су се водили у овом предметном случају.

42. Из документације презентиране Уставном суду несумњиво произлази да је апелант тражио од управних органа признавање права на породичну пензију за период од 1. априла 1992. до 4. јула 1997. године и да је очигледно да је апелантова тужба Врховном суду против Министарства за питања бораца и жртава рата и рада Републике Српске усмјерена у правцу судске заштите против ћутања управних органа.

Уставни суд уочава да је правна оцјена Врховног суда да се ради о захтјеву за извршење ради испуњења новчане обавезе из рјешења о породичној пензији апелантове мајке неоснована. Из образложења оспорене пресуде Врховног суда произлази да се Врховни суд уопште није бавио питањем о ком су требали да одлучују управни органи и да је заузео произвољан став и примијенио закон који није релевантан у околностима овог случаја, због чега рјешење Врховног суда не одговара захтјевима из члана 6 Европске конвенције.

43. Уставни суд сматра да неутврђивање апелантових права на спорна потраживања поводом социјално-правних бенефиција његове мајке, тј. права на исплату породичне пензије за период од 1. априла 1992. до 4. јула 1997. године, представља битну повреду поступка од органа управе и Врховног суда који су одлучивали у овом предмету и да је утврђивање наведених чињеница било неопходно, те да је апелантово указивање о

повреди права на правичан поступак, у смислу значења члана 6 став 1 Европске конвенције, утемељено.

44. Апеланту, дакле, није била пружена могућност да у поступцима пред управним органима и Врховним судом дође до одлуке у меритуму. Из наведеног слиједи да управни органи и Врховни суд нису омогућили апеланту правичан поступак и да су наведени поступци били у супротности са гаранцијама које пружа члан 6 став 1 Европске конвенције.

Сходно наведеном, неопходно је да Врховни суд, поштујући све захтјеве правичног суђења из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције, донесе нову одлуку у овом предмету.

б) Остали наводи

45. Полазећи од закључка у погледу апелантових права на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд закључује да није неопходно да разматра наводе апелације који указују на повреду члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

46. У складу са наведеним, а имајући у виду одредбе члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

47. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 2/04, рјешавајући захтјев предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине **Мустафе Памука**, на основу члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, предсједник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредсједник

Tudor Pantiru, потпредсједник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредсједник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 28. маја 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О МЕРИТУМУ

Утврђује се да је Изјава Бошњачког клуба посланика у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине о деструктивности по витални интерес бошњачког народа у Приједлогу закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини, дата у складу са процедуром прописаном Уставом Босне и Херцеговине.

Утврђује се да је Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини деструктиван по витални интерес бошњачког народа.

Поступак доношења Закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини треба да се проведе сходно процедури из члана IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Мустафа Памук, председавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 16. марта 2004. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев којим тражи да се испита процедурална исправност, тј. утврди да ли постоје или не постоје уставне претпоставке за изјаву Клуба бошњачког народа да је Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини деструктиван по виталне интересе бошњачког народа.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је 5. априла 2003. године затражено да достави одговор на захтјев. Међутим, одговор није достављен.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

3. Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је, 11. новембра 2003. године, доставио Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини ради разматрања и усвајања. Ове измјене и допуне Представнички дом Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине усвојио је на својој 22. сједници. Дом народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је, на 18. сједници од 26. фебруара 2004. године, као 8. тачку Дневног реда разматрао Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини. Приједлог закона о измјенама и допунама наведеног Закона гласи:

“Члан 1

У члану 19 Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 23/99 и 21/03) додаје се нови став 2 који гласи:

"Лица која су вршила замјену имовине у периоду предвиђеном имовинским законима, а поднијела су захтјев за повратак своје замијењене имовине, стичу право на повратак имовине након што докажу да су замјену извршила под принудом и кад другој уговорној страни ставе на располагање њену замијењену имовину.

Члан 2

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном Гласнику БиХ" и службеним гласницима Републике Српске и Федерације БиХ".

4. Клуб делегата бошњачког народа у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је, у складу са чланом 134 став 3 Пословника Дома народа, дао писану Изјаву, број 02-02-1131/03 од 26. фебруара 2004. године, којом је заузео став да је наведени Приједлог закона деструктиван по виталне интересе бошњачког народа. Ова изјава, која је детаљније обрађена у поднеску од 3. марта 2004. године, садржи три децидирана разлога због којих делегати овога клуба сматрају да је Приједлог деструктиван по витални интерес бошњачког народа. На основу ова два документа, може да се закључи следеће:

5. Клуб делегата бошњачког народа, прије свега, сматра да цитирани Закон уређује питања која се тичу само босанско-херцеговачких грађана. Због тога је мишљења да наведене измјене и допуне регулишу права грађана друге државе. Изјава се позива на Одлуку Уставног суда број У15/99, која утврђује претпоставку да постоји принуда да би се поништили уговори о размјени имовине закључени у периоду предвиђеном имовинским законима, па се наводи да би измјене и допуне допринијеле да се одрже посљедице етничког чишћења у држави и одуговлачи са спровођењем имовинских закона у погледу избјеглица и расељених лица.

6. Под тачком 2 Изјаве наведени су закони који, сходно ставу Клуба делегата бошњачког народа "у потпуности и искључиво", укључујући питања замјене имовине између приватних лица, регулишу имовинска питања која су у вези са периодом сукоба. Како је наведено у Изјави, ти закони су:

- Закон о престанку примјене Закона о коришћењу напуштене имовине у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", бр. 38/98, 41/98, 12/99, 31/99, 38/99, 65/01, 13/02, 64/02, 39/03 и 96/03);
- Закон о престанку примјене Закона о привремено напуштеним некретнинама у својини грађана ("Службене новине Федерације Босне и Херцеговине", бр. 11/98, 29/98, 27/99, 43/99, 37/01, 56/01, 15/02 и 24/03);
- Закон о напуштеним становима ("Службени лист РБиХ", бр. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94 и 9/95) и
- Закон о извршењу одлука Комисије за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица ("Службени гласник Републике Српске", бр. 31/99, 39/00, 13/02 и 65/01 и "Службене новине Федерације Босне и Херцеговине", бр. 43/99, 51/00, 56/00 и 27/02).

7. Цитираним измјенама и допунама Закона, како Клуб делегата бошњачког народа сматра, понудила би се паралелна и контрадикторна правна рјешења, којим би се дерогирао читав сет наведених имовинских закона. То би, како се даље наводи, довело до правне несигурности, која је од виталне важности за спровођење Анекса 7.

8. На крају, под тачком 3 Изјаве, заузима се став да се пред грађане државе стављају непремостиве препреке у остваривању њихових захтјева. Ти услови су доказивање принуде и стављање на располагање “грађанину друге државе и на територији друге државе” замијењену имовину. У вези са наведеним, Клуб делегата бошњачког народа сматра да су одредбе неспроведиве, јер “претпостављају дјеловање институција друге државе, коју закон БиХ никако не може да обавезује”. На крају ове тачке, Клуб делегата бошњачког народа закључује да су наведене измјене и допуне деструктивне по витални интерес свих грађана БиХ, тиме и свих њених народа односно и бошњачког народа”.

9. Након тога, а у складу са чланом 134 став 3 Пословника Дома народа, прекинута је расправа о приједлогу Закона и отворена је расправа о Изјави. У складу са чланом 135 став 1 Пословника Дома народа, Клуб делегата српског народа изнио је Приговор у писаном облику, заведен под бројем 02-50-3-238/04 од 27. фебруара 2004. године.

10. У Приговору је наведено да је неприхватљиво схватање да измјене и допуне цитираног Закона доприносе одржавању етничког чистиња, те да “ниједан народ у БиХ не посједује ексклузивитет искључиве жртве ратних догађања”. Даље се наводи да заштита људских права једне групе не може да се остварује на рачун ускраћивања права друге друштвене групе.

11. Приговор је истог дана достављен клубовима конститутивних народа, који су, у складу са чланом 136 став 1 Пословника Дома народа, именовали по једног члана да учествују у заједничкој комисији. Заједничка комисија, у саставу: Халид Гењац (Клуб бошњачких делегата), Илија Филиповић (Клуб хрватских делегата) и Винко Радовановић (Клуб српских делегата), одржала је састанак 3. марта 2004. године. Комисија није пронашла рјешење него је донијела закључак да се цјелокупан предмет упути Уставном суду на даљњи поступак. У вези са тим, подносилац захтјева је, 16. марта 2004. године, поднио захтјев Уставном суду у складу са чланом IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

б) Одговор на захтјев

12. Одговор на захтјев није достављен.

IV. Релевантни прописи

13. Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини - Анекс 7, Споразум о избјеглицама и расељеним лицима

Члан I/3и I/3а) Анекса 7 гласи:

“3) Стране ће предузети све потребне кораке да би спријечиле активности, унутар своје територије, које би угрозиле или спријечиле безбједан и добровољан повратак избјеглица и расељених лица. Да би показале своје одређење за обезбјеђење пуног поштивања људских права и основних слобода свим лицима под својом јурисдикцијом, те за стварање, без одгањања, погодних услова за повратак расељених лица и избјеглица, Стране морају одмах да предузму сљедеће мјере за изградњу повјерења:

(а) да опозову све домаће правне прописе и административне мјере с дискриминишућим намјерама или учинцима; ”

Члан XI гласи:

“Комисија ће задржати и одлучивати о захтјевима за некретнине у Босни и Херцеговини кад имовина није била добровољно продата или на неки други начин пренесена након 1. априла 1992. Године и када подносилац захтјева није у посједу те имовине. Захтјеви могу да се постављају за враћање имовине или умјесто враћања за правичну накнаду. ”

Члан XII/7 гласи:

“Одлуке Комисије су коначне, а било које исправе о својини, даровнице, хипотеке и други правни инструменти које начини или додијели Комисија признаће се као законити у цијелој Босни и Херцеговини. ”

14. Закон о извршењу одлука Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 31/99, 2/00, 39/00, 65/01, 13/02 и 39/03, те “Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 43/99, 51/00, 56/01, 27/02 и 24/02)

Члан 7 ст. 6 и 7 гласи:

“У случају када лице има правни интерес на предметну имовину или стан који је стечен након датума наведеног у диспозитиву одлуке Комисије, и када може да презентује важећи уговор о замјени или преносу права, надлежни орган управе ће, у складу са одредбама Закона о општем управном поступку [...] којима се рјешавају претходна питања, прекинути поступак и упутити странке да покрену поступак пред надлежним судом у циљу одлучивања о наводима.

Изузетно, у случају када лице има правни интерес на предметну имовину или стан који је стечен након датума наведеног у диспозитиву одлуке

Комисије, и када је надлежни орган управе донио закључак о дозволи извршења прије ступања на снагу овог закона, а који још није извршен надлежни орган управе ће по службеној дужности обуставити поступак извршења до доношења правоснажне судске одлуке уколико заинтересована страна пружи доказ о покретању поступка пред надлежним судом и презентује важећи уговор о замјени или преносу права

Члан 13 гласи:

“Надлежни суд ће одлучити о томе да ли је пренос права на подносиоца жалбе проведен добровољно и у складу са законом.

Ако је пренос права извршен у периоду између 1. априла 1992. године и 14. децембра 1995. Године, а његову правоваљаност оспорава тужена страна, терет доказивања биће на страни која тврди да је стекла права на некретнинама које су предмет преноса, да докаже да је пренос извршен добровољно и у складу са законом.

Ако је о правној ваљаности преноса одлучено у претходном поступку који је проведен прије ступања на снагу овог закона, одлука донесена у претходном поступку сматра се ништавном.

Суд може дати било који налог који је потребан да би његова одлука ступила на снагу, укључујући и налог којим се поништавају правне трансакције, налог да се изврши или брише упис у одговарајуће јавне књиге/регистре, као и налог да се поништи налог за прекид извршног поступка.

Заинтересоване стране из жалбеног поступка обавијестиће надлежни управни орган о судској одлуци.

Надлежни орган управе наставља поступак извршења према захтјеву, или обуставља поступак у складу са судском одлуком. ”

V. Допустивост

15. Приједлог је поднио предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. У вези са тим, поднесени захтјев испуњава критеријум допустивости из члана 15 став 1ц) Пословника Уставног суда.

16. Предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је уз захтјев приложио овјерен препис Приједлога закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини са образложењем процедуре, што је у складу са чланом 20 Пословника Уставног суда.

17. У погледу самог објашњења покретања поступка из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд наводи сљедеће:

18. Институт заштите виталних интереса једног народа је веома важан у државама у којима постоје мултиетничке, мултијезичке, мултирелигијске заједнице или заједнице

које су типичне по својим разликама. С друге стране, свако позивање на деструктивност виталног интереса има за посљедицу појачан критеријум за доношење општих аката (члан IV/3 е)) или, у крајњем случају, поступак пред Уставним судом (IV/3 ф). Посљедица тога су прекиди парламентарних процедура, које могу да произведу негативне посљедице за рад законодавног органа и самим тим за функционисање државе. Из тога разлога, захтјеви из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине морају да буду образложени, изражавајући озбиљне контроверзе у мишљењу или сумње у повреду овога уставно-правног института, пропраћене изражајем убјеђења. С обзиром да се ради о захтјеву једног законодавног органа, као политичког органа, за његову допустивост довољан је објективни интерес да се разрјеша спор. Другим ријечима, подносилац не мора да изражава субјективни интерес за само разрјешење спора, што је карактеристично за индивидуалне апелације. У вези с тим, Уставни суд није везан за сам захтјев, јер оишти јавни интерес превладава над самим захтјевом. У конкретном случају захтјев се, укључујући Изјаву Клуба делегата бошњачког народа, позива на деструктивност виталног интереса тога народа. Захтјев садржи више разлога због којих се сматра да су измјене и допуне Приједлога закона деструктивне по витални интерес бошњачког народа. Разлози се односе на важно питање остваривања имовинских права и повратка избјеглих и расељених лица и сузбијање посљедица етничког чишћења. Сем тога, захтјев упућује на могућност да се створи правна несигурности у овој области.

19. Из претходне тачке ове одлуке Уставни суд закључује да је захтјев у довољној мјери образложен да би задовољио и овај услов допустивости. За Уставни суд остаје још да преиспита да ли је испоштована процедура просљеђивања овог предмета Уставном суду.

20. Из списка предмета произлази да је Изјаву Клуба делегата бошњачког народа од 26. фебруара 2004. године, заведену под бројем 02-02-1131/3, потписало свих пет делегата, и то: Халид Гењац, Мустафа Памук, Хасан Ченгић, Осман Брка и Хилмо Неимарлија. Приговор Клуба делегата српског народа од 27. фебруара 2004. године, заведен под бројем 02-50-3, изречен је апсолутном већином делегата тога клуба, тројице чланова, и то Бошка Шилеговића, Винка Радовановића и Надета Радовића. Наведену Изјаву и Приговор потписала је већина делегата дотичних клубова. Истог дана је оформљена Заједничка комисија у саставу: Халид Гењац (Клуб делегата бошњачког народа), Илија Филиповић (Клуб делегата хрватског народа) и Винко Радовановић (Клуб делегата српског народа). Заједничка комисија је засјела 3. марта 2004. године и није ријешила ово питање, па је Закључком утврдила да, у складу са релевантним одредбама Устава Босне и Херцеговине и Пословника Дома народа, предједавајући упуту предмет Уставном суду, што је и учињено 16. марта 2004. године. С обзиром да је Дом народа испоштовао уставне рокове, јер је Заједничка комисија оформљена “одмах” након улагања Приговора, тј. истог дана (27. фебруара), Уставни суд не сматра да је поступак именовања кандидата из клубова делегата у Заједничку комисију, након стављања приговора на Изјаву, разлог да се другачије тумачи појам “одмах”. Наиме, хитност овог поступка је приоритетна обавеза делегата и саставни дио услова предвиђених у одред-

би члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине. Овакво тумачење, сходно ком ријеч “одмах” треба фактички да значи “на дан улагања приговора”, је у складу са постављеним захтјевима из следећих разлога:

- (а) ради се о обустављању парламентарне процедуре о одређеном питању;
- (б) изјаве и приговори о деструктивности једне одлуке по витални интерес једног народа су изразито фундаменталне природе;
- (с) ријечи “одмах” и “пет дана” за рад Заједничке комисије указују на хитност поступка у Дому народа;
- (д) Уставни суд је обавезан да по хитном поступку преиспита случај и да узме приоритетно предмет у разматрање, а то значи да је тај предмет од изузетног јавног интереса и да његово рјешавање елиминира спор у Дому народа.

На крају, Заједничка комисија је донијела Закључак 3. марта 2004. године, тј. петог дана од формирања те комисије, значи, у складу са роком предвиђеним у члану IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине. Тако су, сходно изложеном, испуњене све уставне претпоставке из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

21. Имајући у виду одредбе члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев покренуо овлаштени субјекат и да су испуњени формални услови из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

22. Слиједи да је предметни захтјев допустив.

VII. Меритум

23. Уставни суд мора, прије свега, да утврди питање обима мериторне надлежности која је дата Уставном суду сходно члану IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд ће ово питање ријешити доводећи појам “процедуралне исправности” из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине у везу са другим одредбама које регулишу питање већине и поступка доношења закона, а посебно са чланом IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине.

24. Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усваја све законодавне одлуке након што их одобре оба дома (члан IV/3 ц)). Сходно члану IV/3 д) “све одлуке у оба дома доносе се већином гласова оних који су присутни и гласају. [...] Уколико већина не укључује једну трећину гласова делегата или чланова са територије сваког ентитета, предсједавајући и његови замјеници ће, радећи као комисија, настојати да у року од три дана од гласања постигну сагласност. Уколико та настојања не успију, одлуке ће се донијети већином оних који су присутни и гласају, под условом да гласови против не укључују двије трећине или више делегата или чланова изабраних из сваког ентитета.”

25. Сходно члану IV/3 е), “предложена одлука Парламентарне скупштине може да буде проглашена деструктивном по витални интерес бошњачког, хрватског или српског

народа већином гласова из реда бошњачких, хрватских или српских делегата”. Проглашење једне одлуке деструктивном може да се уради тако што ће се већина делегата из клуба једног народа (најмање три делегата) позвати на члан IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине. Посљедица тога јесте строжи критеријум гласања у поређењу са оним из члана IV/3 ц), тј. “за доношење такве одлуке биће потребна сагласност Дома народа, коју је изгласала већина бошњачких, већина хрватских и већина српских делегата који су присутни и гласају”. На овај начин омогућен је наставак парламентарне процедуре упркос приговору деструктивности по витални интерес једног конститутивног народа, али сходно већим демократским захтјевима, јер појам парламентарне “већине” добија другу димензију. Уколико Дом народа не успије да постигне захтијевану већину, закон не може да прође парламентарну процедуру у Дому народа, јер нема његово повјерење.

26. Ако не дође до гласања, јер “већина бошњачких, хрватских или српских делегата стави примједбу на позивање на тачку е), председавајући Дома народа ће одмах сазвати Заједничку комисију која се састоји од три делегата, од којих је сваки изабран из редова бошњачких, хрватских и српских делегата, у циљу разрјешења тог питања. Уколико то Комисија не успије у року од пет дана, предмет се упућује Уставном суду који ће по хитном поступку преиспитати процедуралну исправност случаја”. То значи да се, стављањем приговора за позивање на члан IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине, обуставља процедура гласања из претходне тачке ове одлуке и Дом народа поступа сходно члану IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

27. Из цитираних одредби јасно произлази да је сам поступак заштите виталних интереса једног народа од деструктивних парламентарних рјешења јасно и децидно прописан цитираним одредбама и да тај поступак мора да се поштује. Улога Уставног суда треба да буде мериторно контролисање поштовања цитираног поступка, што је претпоставка за допустивост самог случају. С друге стране, из цитираних одредби јасно произлази да ове врсте спорова произлазе из ситуације у којој представници конститутивних народа не могу да се споразумно договоре да ли постоји или не постоји деструктивност једне одлуке по витални интерес одређеног народа. Ово има за посљедицу да се о том питању блокира рад Парламентарне скупштине, јер предложена одлука не може да добије повјерење већине делегата одређеног народа. У вези с тим, улога Уставног суда би требала да се састоји у томе да, као највиши суд државе и заштитник Устава Босне и Херцеговине (члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине), допринесе својом мериторном одлуком да се деблокира рад Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, која сама није у стању да превазиђе проблем. Овај поступак је хитне природе, јер је интервенција Уставног суда потребна у што краћем року како би законодавни орган могао да настави да обавља своју улогу. Доношење мериторног става у погледу постојања или непостојања деструктивности по витални интерес једног народа је веома важно у ситуацијама када је држави потребан закон да би регулисала одређено подручје, а вијећање и гласање о том закону је блокирано стављањем приговора деструктивности по витални интерес народа. То значи да Уставни суд превентивно

дјелује на уставност аката који су у парламентарној процедури у смислу елиминисања деструктивности по витални интерес једног или више конститутивних народа.

28. Из свега наведеног произлази да је Уставни суд надлежан да мериторно испита два питања:

- a) постојање виталног интереса једног или више конститутивних народа;
- b) деструктивност по витални интерес једног или више конститутивних народа.

29. На крају, Уставни суд наглашава да одлука која произлази из поступка у вези са чланом IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине нема за циљ да разрађује и оцјењује уставност законских рјешења која су подлога самог поступка пред Уставним судом. Ова одлука има за циљ да да коначни одговор на питање које ни Дом народа, а ни оформљена Комисија тога Дома нису могли да дају, а то је питање да ли постоји деструктивност по витални интерес једног или више народа.

а) Постојање виталног интереса

30. Да би испитао захтјев, у смислу да ли је Приједлог закона о измјенама и допунама Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини деструктиван по витални интерес бошњачког народа, Уставни суд, прије свега треба да дефинише појам “виталног интереса” у смислу члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, с обзиром да сам Устав Босне и Херцеговине не садржи дефиницију или поближе одређење овог уставно-правног појма.

а.1) Појам виталног интереса

31. Уставни суд се неће упуштати у таксативно набрајање елемената виталног интереса једног народа. Појам виталног интереса једног конститутивног народа је функционална категорија и потребно је да му се приступи с те тачке гледишта. Ипак, Уставни суд је, у складу са првом реченицом члана VI/3 Устава Босне и Херцеговине, заштитник Устава и њиме је ограничен у погледу функционалног тумачења. У вези с тим, приликом разматрања сваког конкретног случаја, Уставни суд ће се, у задатим уставним оквирима, руководити вриједностима и принципима који су од суштинске важности за слободно и демократско друштво које отјеловљује, између осталог, поштовање инхерентног достојанства човјека, угађање великој разноликости вјеровања, поштовање културног идентитета и идентитета група, и вјера у друштвене и политичке институције које унапређују учествовање појединаца и група у друштву. С друге стране, заштита виталног интереса не смије да угрози имплементацију теорије државне функционалности, која је уско повезана са неутралним и суштинским схватањем појма држављанства, као критеријума припадности “нацији”. Другим ријечима, заштита виталног интереса конститутивних народа не смије да води умањењу заштите права Осталих и права мањинских група (етничких, вјерских, социјалних и др.) и непотребној дезинтеграцији грађанског друштва, као неопходне категорије модерне државности.

32. Полазећи од одредби члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, који утврђује да је Босна и Херцеговина демократска држава, тј. “да демократски органи власти и правичне процедуре најбоље стварају мирољубиве односе унутар плуралистичког друштва” (алинеја 3 Преамбуле) види се уставна преданост, која је правно обавезујућа за све јавне органе и која не може да се изолује од осталих елемената Устава, посебно од етничких структура и да стога мора да буде интерпретирана уз позивање на структуру Устава као цјелине, што помаже дефинисању појма виталног интереса сваког конститутивног народа.

33. У задњој алинеји Преамбуле Устава Босне и Херцеговине, Бошњаци, Хрвати и Срби су дефинисани као “конститутивни народи (у заједници са Осталим) и грађани Босне и Херцеговине”. Уставни суд је, у својој Трећој дјелимичној одлуци У 5/98 (одлука од 30. јуна и 1. јула 2000. године, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине, број 23/00, став 52) закључио да “како год неодређен био језик Преамбуле Устава БиХ због овог недостатка дефиниције статуса Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа, она јасно означава све њих као конститутивне народе, тј. као народе”. Уставни суд је, надаље, закључио да “гледано у вези са чланом I Устава, текст Устава БиХ стога јасно разликује конститутивне народе од националних мањина, са намјером да афирмише континуитет Босне и Херцеговине као демократске мултинационалне државе” (ibid., став 53). У вези са тим, закључује се да појам конститутивности народа није апстрактан појам, већ да он инкорпорише одређене принципе без којих једно друштво са уставно заштићеним разликама не би могло ефективно да функционише. Сходно томе, појам “конститутивности” директно утиче на појам “виталног интереса”.

34. Уставни суд је већ јасно указао да је “ефективно учествовање конститутивних народа у државним органима” елемент инхерентан појму виталности интереса једног конститутивног народа (види Одлуку Уставног суда број У 5/98 од 30. јуна и 1. јула 2000. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине, број 23/00, посебно ст. 52, 55 и 68). Сем уставног елемента “ефективног учествовања конститутивних народа у државним органима”, Уставни суд се у више наврата у својој јуриспруденцији упуштао у разматрање проблема групних права конститутивних народа. Тако је нагласио да “могућност једнаког коришћења босанског, хрватског и српског језика не само пред институцијама БиХ, већ такође и на нивоу ентитета и свих њихових административних јединица, при законодавним, извршним и судским властима као и у јавном животу” једно од групних права, заштићено је, *inter alia*, чланом II/4 у вези са чл. 1/4, II/3м) и II/5 Устава Босне и Херцеговине, као и Европском повељом за регионалне језике и језике мањина (види Одлуку Уставног суда број У 5/98 од 18. и 19. августа 2000. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 36/00, тачка 34). Уставни суд је, надаље закључио (ibid., тачка 44) да “друге вјероисповијести и цркве, поред Православне цркве, попут католичке вјере или ислама, су одувјек чинили саставни дио мултирелигијског живота у Босни и Херцеговини у смислу плурализма који Европска конвенција и Устав БиХ захтијевају као неопходну претпоставку за демократско

друштво”. Из ових примјера је видљиво да су даљњи елементи конститутивних народа уско повезани са уставно-правним и међународно-правним механизмима заштите индивидуалних и групних права.

а.2) Постојање виталног интереса бошњачког народа

35. У вези са овом тачком мора, прије свега, да се испита да ли се оспоравани Приједлог закона тиче виталног интереса бошњачког народа.

36. У писменом објашњењу Изјаве од 3. марта 2004. године наведено је да је Приједлог деструктиван по витални интерес “свих грађана БиХ, тиме и свих њених народа односно бошњачког народа”. Уставни суд примјећује да је у изворном документу изражена сумња у деструктивност Приједлога закона само по витални интерес бошњачког народа. С обзиром на то, Уставни суд ће се ограничити на испитивање деструктивности виталног интереса само бошњачког народа.

37. Изјава садржи три децидирана разлога због којих делегати Клуба делегата бошњачког народа сматрају да је Приједлог деструктиван по витални интерес бошњачког народа:

- одржава посљедице етничког чишћења у БиХ;
- дерогира читав сет имовинских закона који су од виталног интереса за провођење Анекса 7 Општег оквирног мировног споразума у Босни и Херцеговини, и
- непроведив је јер претпоставља дјеловање институција друге државе.

38. У Приговору Клуба делегата српског народа наведено је да измјене и допуне цитираног Закона не доприносе одржавању етничког чишћења, те да “ниједан народ у БиХ не посједује ексклузивитет искључиве жртве ратних догађања”. Даље се наводи да заштита људских права једне групе не може да се оствари на рачун ускраћивања права друге друштвене групе.

39. Да би разријешило ово питање, Уставни суд је пошао од одредбе члана II/5 Устава Босне и Херцеговине који прописује да “све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. Наведена лица имају право, у складу са Анексом 7 Општег оквирног споразума, да им се врати имовина које су били лишени за вријеме непријатељстава од 1991. године и да добију компензацију за сву такву имовину која не може да им буде враћена. Све обавезе или изјаве у вези са таквом имовином, које су дате под присилом, ништавне су”. Ова уставна одредба указује да Анекс 7 не служи само у сврху интерпретације Устава Босне и Херцеговине (упореди Прву дјелимичну одлуку Уставног суда у предмету У 5/98, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 11/00, посебно став 15), него и као његова даљња уставно-правна разрада, а посебно права на повратак из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине (види Трећу дјелимичну одлуку Уставног суда у предмету број У 5/98 од 30. јуна и 1. јула 2000. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 36/00, посебно став 18).

40. Иако члан II/5 Устава Босне и Херцеговине и Анекс 7, у принципу, указују на посебна индивидуална права за све избјеглице и расељена лица, ова права имају значајну колективну димензију у смислу “мањинског” права на повратак конститутивних народа. Тако, члан I/1 Анекса 7 указује да је “што ранији повратак избјеглица и расељених лица важан циљ рјешавања сукоба у Босни и Херцеговини”. Члан I/2 Анекса 7 обавезује све власти у Босни и Херцеговини да “омогуће безбједан повратак, без ризика од [...] дискриминације, нарочито због њиховог етничког поријекла, вјероисповијести”. Члан I/3б) Анекса 7 захтијева да стране спријече или сузбију “било какво писмено или усмено потицање, преко медија или на други начин, на етничку или вјерску нетрпељивост или мржњу” у мјестима мањинског повратка. Члан II/1 Анекса 7 обавезује стране да створе “на својим територијама политичке, привредне и социјалне услове погодне за добровољни повратак и складну реинтеграцију избјеглица и расељених лица, без давања предности некој одређеној групи”.

41. Наведене одредбе Анекса 7, коришћењем ријечи “етничко поријекло, вјероисповијест, етничка или вјерска нетрпељивост или мржња, давање предности некој одређеној групи” јасно указују на колективну димензију повратка, која је везана за групно право сваког конститутивног народа да се врати у предратне домове, које су морали да напусте, *inter alia*, због своје етничке припадности. Другим ријечима, Анекс 7 предвиђа мјере у циљу сузбијања ефеката етничког чишћења и његовог дискриминаторског ефекта у Босни и Херцеговини (види Трећу дјелимичну одлуку Уставног суда, број У 5/98, *ibid.*, ставови 90 и даље; ставови 137 и даље) и има првенствен задатак да неутралише посљедице масовног помјерања припадника конститутивних народа и других посљедица ратних сукоба. Уставни суд је донио сличан закључак у својој одлуци број У 15/99 (одлука од 15. и 16. децембра 2000. године, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 13/01, стр. 7), у којој се наводи:

“Један од основних циљева Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Босне и Херцеговине, који представља Анекс 4 на овај споразум, је борба за уклањање етничког чишћења које се дешавало током ратног периода и које је и узроковало да многа лица, која припадају етничким мањинама у разним подручјима Босне и Херцеговине, напусте своје домове и оду да живе другдје, било у иностранство или у друге дијелове Босне и Херцеговине. Један важан циљ, који се одражава у члану II/5 Устава, између осталог, је повратак избјеглица и расељених лица мјестима из којих потичу и својим домовима. ”

42. Из претходне тачке ове одлуке је видљиво да је повратак избјеглица и расељених лица индивидуално право, али његово остварење у великој мјери утиче на остварење мултиетничког друштва које је постојало прије рата, без икаквих територијалних подјела са етничким предзнаком. Стога, мултиетничко друштво не може да заживи без присуства, између осталог, свих конститутивних народа на цијелој државној територији. *In conclusio*, Уставни суд наглашава да је повратак избјеглица и расељених

лица уско повезан са интересима свих конститутивних народа и да представља елемент инхерентан појму виталног интереса.

43. Приједлог Закона предвиђа за “лица која су вршила замјену имовине у периоду предвиђеном имовинским законима, а поднијеле су захтјев за повраћај своје замијењене имовине, стичу право на повраћај имовине након што докажу да су замјену извршиле под принудом и кад другој уговорној страни ставе на располагање њену замијењену имовину”. Основна карактеристика овог приједлога закона јесте да се тиче уговора о замјени имовине. Ови уговори су склапани, у принципу, између припадника различитих конститутивних народа у циљу пресељавања на територију гдје не би представљали “мањину”. Сходно томе, регулисање ове материје директно утиче на повратак свих народа, а у конкретном случају бошњачког народа и ефективног остварења њиховог колективног права. У вези са тим, Уставни суд закључује да се оспорени Приједлог закона тиче виталног интереса бошњачког народа.

б) Деструктивност виталног интереса

44. За Уставни суд остаје још питање да испита да ли оспоравани Приједлог има деструктиван утицај на витални интерес бошњачког народа.

45. Приједлог предвиђа да “лица која су вршила замјену имовине у периоду предвиђеном имовинским законима, а поднијеле су захтјев за повраћај своје замијењене имовине, стичу право на повраћај имовине након што докажу да су замјену извршиле под принудом и кад другој уговорној страни ставе на располагање њену замијењену имовину”. Уставни суд примјећује да се повраћај имовине лица, која су вршила замјену имовине у периоду предвиђеном имовинским законима, условљава: а) доказивањем “да су замјену извршила под принудом” и б) “стављањем на располагање њену [друге стране уговора о замјени] замијењену имовину”. Сходно томе, оспоравани Приједлог закона на два начина условљава повратак и тиме се мијеша у витални интерес свих конститутивних народа. За Уставни суд остаје још да испита да ли су “доказивање принуде” и стављање на располагање туђе имовине услови деструктивне природе по витални интерес.

46. У оспораваном Приједлогу закона регулише се повраћај имовине за коју је склопљен правни посао замјене. Уставни суд, прије свега, наглашава да за правне послове, генерално, постоји пресумпција ваљаности правног посла, што произлази из уставно-правног принципа правне сигурности (члан 1/2 Устава Босне и Херцеговине). Сходно томе, уговори о замјени имовине, као такви, не могу да се укидају *ex lege*. Оспоравани Приједлог закона то и не предвиђа. Он омогућава, с једне стране, повратнику да формално поднесе захтјев за повраћај замијењене имовине, али га, с друге стране, ефективно условљава аутоматским доказивањем постојања принуде и стављањем на располагање замијењене имовине. То значи и да правни посао замјене остаје на снази, ако повратник не испуни ова два услова.

47. Уставни суд наглашава да је повраћај имовине, у принципу, безуслован, јер овај аспект посљедица ратних сукоба у Босни и Херцеговини само на тај начин може глобално да се ријеша. Због тога је Комисија за расељена лица и избјеглице Анекса 7, својим коначним, обавезујућим и извршним одлукама (члан 12(2) и (7) Анекса 7), утврђивала имовинско стање од 1. априла 1992. године и вршила повраћај имовинских права.

48. Ипак, члан XII/3 Анекса 7 предвиђа да “при одређивању законитог власника имовине Комисија неће признати као ваљану било коју илегалну трансакцију имовинском, укључујући сваки пренос који је начињен под принудом у замјену за дозволу изласка или исправе или који је на други начин повезан са етничким чишћењем”.

49. Доводећи у везу претходне двије тачке ове одлуке, Уставни суд примјећује, с једне стране, да је ваљана трансакција имовине у Босни и Херцеговини, у релевантно вријеме на које указују имовински закони, под условом да је у складу са Анексом 7. Имајући у виду сукоб принципа пресумпције ваљаности правног посла и повратка избјеглица и расељених лица (тј. узимајући у обзир услове под којима су склапани ови уговори), Анекс 7 је ову, на изглед, проблематичну ситуацију разријеша ентитетским законима, *inter alia*, о извршењу одлука Комисије за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица (види дио одлуке “Релевантни прописи”). Ови закони, у члану 13 став 2, предвиђају да “ако је пренос права извршен у периоду између 1. априла 1992. Године и 14. децембра 1995. године, а његову правоваљаност оспорава тужена страна, терет доказивања биће на страни која тврди да је стекла права на некретнинама које су предмет преноса, да докаже да је пренос извршен добровољно и у складу са законом”. Сходно томе, јасно је да се уговори остављају на снази ако тужена страна докаже да је уговор склопљен добровољно.

50. Овакво разрешење супротности интереса између страна које траже повраћај имовине, с једне стране, и проглашавање уговора о замјени имовине ваљаним, с друге стране, налази се на трагу јуриспруденције Уставног суда из његове одлуке број У15/99 (одлука од 15. децембра 2000. године, “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 13/01, стр. 6), у којој је закључено да је “циљ елиминисања ефеката и трагова етничког чишћења [...] од таквог основног значаја да у неким случајевима утиче на ваљаност правних трансакција које би, иначе, задовољавале претпоставке цивилног права.” Сем тога, Уставни суд је закључио да су припадници етничких мањина склапали “уговоре о замјени под утицајем свог рањивог положаја као припадника етничке мањине” (*ibid.*, стр. 7).

51. Сем тога, Дом за људска права за Босну и Херцеговину (у даљњем тексту: Дом) је у више наврата у својим предметима (*Самаршић*, ЦХ/02/9130 од 10. јануара 2003. године, тач. 51 и даље; *Борота*, ЦХ/01/7257, од 7. фебруара 2003. године, тач. 61 и даље) нашао да је стављање терета доказивања на корисника “спорне имовине” оправдано у смислу члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних

слобода. Дом је закључио да стављање терета доказивања претпоставља “да су замјене у току рата биле закључене под принудом”. Даље је прихватио да “постоји општа претпоставка о недостатку добровољности и слободе избора у погледу правних послова закључених у току критичног периода. Међутим, ова претпоставка може да се оповргне, те се и даље захтијева приступ да се принуда утврђује од случаја до случаја. Баш због тога што постоји претпоставка о принуди и што нема отказа свих уговора *ex lege*, потребан је судски поступак”.

52. Уставни суд сматра да би се овим измјенама и допунама Закона увела пометња у примјени имовинских закона и створиле паралелне и контрадикторне одредбе и то посебно у односу на одлуку Уставног суда у предмету У 15/99, која је цитирана у тачки 50 ове одлуке.

53. На крају, Уставни суд сматра да је приговор Клуба делегата српског народа, да заштита људских права једне групе не може да се остварује на рачун ускраћивања права друге друштвене групе, у конкретном случају је неоснован. Уставни суд потврђује да права и интереси појединаца и група у одређеним ситуацијама могу да се супротставе једни другима. У таквим ситуацијама, Уставни суд има извјесну слободу процјене у погледу налажења разумног рјешења у границама установљеним Уставом Босне и Херцеговине. То рјешење не смије да представља диспропорционално уважавање права једне групе на рачун друге заштићене групе, што овдје није случај.

54. Из свега наведеног, Уставни суд сматра да је безусловно доказивање принуде деструктивно по витални интерес бошњачког народа.

55. У погледу рјешавања питања деструктивности другог услова, Уставни суд је пошао од материјала који су му достављени. Из неауторизованог транскрипта 18. сједнице Дома народа, одржане 26. фебруара 2004. године и из образложења Приједлога закона, може да се закључи да је предлагач имао за циљ да заштити “српске избјеглице” (углавном из Хрватске), које су вршиле замјену имовине с избјеглицама из Босне и Херцеговине”. Наиме, у 3. ставу образложења наводи се да “лица из Хрватске, која су замијенила имовину с лицима из Босне и Херцеговине, губе имовину у Босни и Херцеговини коју су добила замјеном, а имовину коју су мијењале у Хрватској не могу да врате углавном зато што су се лица, са којима су имовину мијењали, укњижили као власници њихове имовине и немају никакву обавезу да изврше повраћај имовине”.

56. У вези с тим, јасно је да би повратак, *inter alia*, бошњачких избјеглица био условљен стављањем на располагање имовине у Хрватској. Тиме би ова одредба имала за циљ да регулише питања замјене имовине са другом државом, што може да буде регулисано само међудржавним уговором. Самим тим, довео би се у питање повратак бошњачког конститутивног народа и релокација њихове имовине која је била предмет уговора о замјени, што је у супротности са виталним интересом овог конститутивног народа у погледу његовог повратка у пријератне домове па је, самим тим, деструктиван по витални национални интерес бошњачког народа.

VIII. Закључак

57. На основу члана 59 став 2 алинеја 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је већином гласова одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

58. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Гадић

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Јуни 2004. године
(СРПСКИ ЈЕЗИК)

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету броју АП **142/02**, рјешавајући апелацију **З. Ћ.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 15. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација З. Ћ., поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број У-1184/00 од 14. маја 2002. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. З. Ћ. (у даљњем тексту: апелант), из Бање Луке, ког заступа М. П., адвокат из Бање Луке, поднио је 15. јула 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске број У-1184/00 од 14. маја 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од учесника у поступку, Врховног суда Републике Српске и Министарства за урбанизам, стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију Републике Српске, затражено је 26. фебруара 2004. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Одговоре на апелацију доставили су Врховни суд Републике Српске 19. марта 2004. године, а Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију (раније: Министарство за урбанизам, стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију) Републике Српске, 1. априла 2004. године.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори учесника у поступку су, 3. маја 2004. године, достављени апеланту.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на следећи начин.

6. Секретаријат за стамбене послове Града Бања Лука је, Рјешењем број 02-372-577/99 од 25. јула 2000. године, које је потврђено Рјешењем Министарства за урбанизам, стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију Републике Српске број 01-372-498/00 од 30. октобра 2000. године, утврдио да апеланту, након смрти његове мајке, не припада право да настави да користи стан на ком је она имала станарско право. У образложењу овог рјешења је наведено да је у управном поступку, који је претходио доношењу рјешења, утврђено да је носителка станарског права умрла 23. октобра 1998. године, да је давалац стана на коришћење Команда гарнизона Бања Лука, да је апелант на привременом раду у иностранству од 1969. године са повременим прекидима када је долазио и боравио у спорном стану, да је пријављен на адреси тога стана, да је утрошак воде у овом стану плаћан само за једног члана. Даље се наводи да из изјава саслушаних свједока, станара зграде у којој се стан налази, произлази да апелант у вријеме смрти своје мајке није био члан њеног породичног домаћинства.

7. Врховни суд Републике Српске је, Пресудом број У-1184/00 од 14. маја 2002. године, одбио као неосновану апелантову тужбу, изречену против рјешења Министарства за урбанизам, стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију Републике Српске број 01-372-498/00 од 30. октобра 2000. године. У образложењу ове пресуде је наведено да је тужена страна правилно поступила када је одбила апелантову жалбу, изречену против првостепеног рјешења, те да је за своју одлуку дала јасне и потпуне разлоге и при том се правилно позвала на одговарајуће законске прописе, на основу којих је одлука донесена. Даље се наводи да је правилан закључак тужене стране да апелант није трајно живио и становао са носителком станарског права у предметном стану, па му не припада право да га користи након смрти своје мајке, носителке ста-

нарског права. Чињеница да је апелант био пријављен на адреси спорног стана, није сама по себи доказ да је он трајно живио и становао са носитељком станарског права. Према оцјени тог суда, на све приговоре истакнуте у тужби, тужена страна је дала ваљане одговоре.

IV. Релевантни прописи

8. У **Закону о стамбеним односима** (“Службене новине СРБиХ”, бр. 14/84, 12/87, те “Службени гласник Републике Српске”, бр. 19/93, 22/93, 12/99 и 31/99) релевантне одредбе гласе:

“Члан 6

Корисником стана, у смислу овог закона, сматрају се: носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства који заједно с њим трајно живе и станују, као и лица која су престала да буду чланови тога домаћинства, а остала су у истом стану.

Члановима породичног домаћинства носиоца станарског права, у смислу овог закона, сматрају се: брачни друг, дјеца, (рођена у браку или ван брака, усвојена или пасторчад), родитељи брачних другова, брачни другови дјеце, као и лица која је носилац станарског права дужан по закону да издржава, а која са њим трајно живе и станују.

Члан 21

Корисници стана (члан 6 став 1) који станују заједно са носиоцем станарског права, имају право да трајно и несметано користе тај стан, под условима који су прописани овим законом.

Члановима породичног домаћинства (члан 6 став 2) припада право из претходног става и послје смрти носиоца станарског права, као и када носилац станарског права из других разлога трајно престане да користи стан, сем ако је престао да користи стан на основу отказа уговора о коришћењу стана односно раскида тог уговора или на основу уговора о замјени тог стана, као и у случају када је стекао станарско право на други стан који му је додијељен и за чланове породичног домаћинства, као и у случају из члана 13 овог закона. ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апелант наводи да је за цијело вријеме његовог привременог рада у иностранству постојала трајна економска и породична заједница његове мајке и њега као јединог сина. Све вријеме он је повремено долазио, није занемаривао обавезе према мајци у погледу издржавања и никада није одјавио пребивалиште у стану у ком је непрекидно

живјела његова мајка. Међутим, суд је пресуду засновао само на изјавама свједока које је предложила супротна страна, док уопште није дао оцјену изјава свједока које је он предложио. Сматра да суд није правилно утврдио чињенично стање и примијенио материјални закон. Наводи да је на тај начин прекршено његово право, заштићено чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину, заштићено чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

10. Врховни суд Републике Српске, у одговору на апелацију, наводи да оспореном пресудом нису повријеђена апелантова људска права, па је апелација неоснована.

11. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, у одговору на апелацију, наводи да је у управном поступку утврђено да апелант,

у моменту смрти носитељке станарског права, није био члан њеног породичног домаћинства. У поступку није повријеђен материјални пропис нити су повријеђена правила управног поступка, те нема кршења апелантових људских права.

VI. Допустивост

12. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

13. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

14. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Врховног суда Републике Српске број У-1184/00 од 14. маја 2002. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорену пресуду, апелант је примио 4. јула 2002. године, а апелацију је поднио 15. јула 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

15. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

16. Апелант оспорава наведену пресуду тврдећи да је том пресудом повријеђено његово право из члана 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на поштивање приватног и породичног живота, дома и преписке

Члан II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ј) Право на приватни и породични живот, дом и преписку

17. Члан 8 Европске конвенције гласи:

„1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осам ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

18. Уставни суд указује на чињеницу да је битна сврха члана 8 Европске конвенције заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права гарантована овим чланом (Европски суд за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А бр. 297-Ц).

19. Да би се утврдило да ли се у конкретном случају ради о повреди члана 8 Европске конвенције, прво мора да се утврди да ли је спорни стан представљао апелантов “дом” у смислу значења става 1 члана 8 Европске конвенције и да ли се мјере на које се апелант позива односе на “мијешање” јавних власти у поштовање тога “дома”. Друго, да би “мијешање” било оправдано, мора да буде “у складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: (а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; (б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан тако да појединац буде примјерено упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет и (с) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу дозволило да према њему прилагоди своје поступке (Европски суд за људска права, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, бр. 30, став 49).

20. У случају да се испостави да је то “мијешање” у складу са законом и тада може да представља повреду члана 8 Европске конвенције ако се сматра да није “неопходно” да

се постигне један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. Неопходно у овом контексту значи да “мијешање” одговара “притисцима друштвених потреба” и, што је овдје случај, да постоји разумна релација пропорционалности између мијешања и законитог циља ком се тежи (видјети, нпр., Европски суд за људска права, пресуда *Niemietz против Њемачке* од 16. децембра 1992. године, серија А, бр. 251).

21. Сходно судској пракси Европског суда за људска права, појам “дом” обухвата како изнајмљен дом, тако и дом у приватној својини (види пресуде Европског суда за људска права, *Gillow против Велике Британије*, од 24. новембра 1986. године, серија А, бр. 109, став 46 ф. *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, бр. 297-Ц, став 31). У складу са овом интерпретацијом, Уставни суд је проширио домен члана 8 Европске конвенције на станове у којима се станује на основу станарског права (види Одлуку Уставног суда број У 8/99 од 11. маја 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/99).

22. Уставни суд прво мора да утврди да ли је у конкретном случају спорни стан апеланту представљао дом, у складу са значењем члана 8 Европске конвенције.

23. На основу доказа, изведених у управном поступку, које је цијенио и Врховни суд Републике Српске у оспореној пресуди, утврђено је да је апелант изгубио својство члана мајчиног породичног домаћинства. Постојање трајности живљења и становања дјецe са носиоцем станарског права у заједничком домаћинству у вријеме смрти родитеља, услов је за стицање својства члана породичног домаћинства (види одлуке Уставног суда број У 1/02 од 26. септембра 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 8/04, број У 12/01 од 25. фебруара 2002. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/02, број У 140/03 од 21. јануара 2004. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 6/04).

24. Уставни суд примјећује да је апелант, одласком на рад у иностранство, прекинуо фактичку заједницу живота са својом мајком. Апелант више није нити живио нити обављао своје уобичајене активности и занимање у овом стану. Уставни суд такође сматра да апелант, у поступку пред овим судом, није доставио доказе који на несумњив начин доказују да је апелант током цијелог свог боравка у иностранству остварио довољно јаку везу са станом своје мајке, како би тај стан могао да се сматра његовим домом у смислу члана 8 Европске конвенције. На крају, чињеница да апелант од 1969. године живи и ради у иностранству и да је током периода од преко 30 година само повремено боравио у стану, а да је током цијелог тог времена мајка измиривала све комуналне обавезе за само једно лице, указује да апелант предметни стан није сматрао својим домом. И поред тога што апелант наводи да је све вријеме био пријављен на адреси спорног стана и да је водио бригу о мајци и издржавао је, не прекидајући на тај начин економску заједницу живота, Уставни суд сматра да, у конкретном случају, овај стан не може да се сматра апелантовим домом, у смислу значења члана 8 Европске конвенције. Остали аспекти члана 8 Европске конвенције нису релевантни у конкретном случају, те их Уставни суд није разматрао. Уставни суд подсјећа да члан III/3 ф) Устава Босне и

Херцеговине не пружа шири обим заштите од члана 8 Европске конвенције, па слиједи да нема кршења права из члана П/3ф) Устава Босне и Херцеговине нити члана 8 Европске конвенције.

Право на имовину

Члан П/3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину ”.

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

“Свако физичко али правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни ”.

25. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију обухвата три различита правила. Прво правило, које је изражено у првој реченици првог става и које је опште природе, изражава принцип мирног уживања имовине. Друго правило, у другој реченици истог става, односи се на лишавање имовине и подвргава га извјесним условима. Треће правило, садржано у ставу два овог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Ова три правила нису различита, у смислу да нису повезана: друго и треће правило се односе на поједине случајеве мијешања у право на мирно уживање имовине и требају бити тумачена у свјетлу општег принципа израженог у првом правилу (види пресуду Европског суда за људска права, *Sporrong u Lönnorth против Шведске*, од 23. септембра 1982. године, серија А број 52, став 61).

26. Појам “имовина” подразумијева широк спектар власничких интереса који представљају економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. априла 2001. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 33/01). Право на имовину на које се позива апелант би могло да се примјени на његов случај, ако би апелантова имовина могла да се сматра имовином у складу са критеријумима Европске конвенције.

27. У складу са својом судском праксом, Уставни суд подсјећа да станарско право представља *sui generis* власничке интересе који представљају економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 8/99 од 5. новембра 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/99). Станарско право обухвата

право чланова породичног домаћинства на стицање станарског права након смрти носиоца станарског права (види Одлуку Уставног суда број У 6/98 од 24. септембра 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/99), те право на куповину стана у складу са релевантним прописима.

28. Међутим, у конкретном случају, апелант нема конституисано станарско право на спорном стану, нити је у вријеме смрти своје мајке носиоца станарског права имао правно признату позицију члана њеног породичног домаћинства, која би евентуално могла да представља дио права на коришћење стана.

29. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију штити само постојећу имовину, али не укључује права или очекивања на стицање имовине у будућности, нпр. кроз наслѣдство (види Одлуку Уставног суда број У 12/01 од 25. фебруара 2002. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/02). Слиједи да одбијање апелантовог захтјева да му се призна статус носиоца станарског права након смрти његове мајке не представља лишавање апеланта постојеће имовине.

30. Уставни суд закључује да није било кршења права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине.

VIII. Закључак

31. На основу члана 63 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број АП **202/02**, рјешавајући апелацију **Ћ. Н.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 15. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Ћ. Н., из Сарајева.

Утврђује се повреда права из чл. II/3 ф) и II/5 Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се:

- **Пресуда Кантоналног суда у Сарајеву број Гж-766/02 од 17. јуна 2002. године;**
- **Пресуда Општинског суда II у Сарајеву број П-1819/01 од 27. марта 2002. године;**
- **Пресуда Општинског суда II у Сарајеву број П-1356/00 од 12. јуна 2000. године.**

Налаже се Општинском суду у Сарајеву да одмах спроведе извршење ове одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине и Ћ. Н. преда у посјед и слободно располагање, слободан од лица и ствари, стан у ул. Техерански трг број 9/11, својина "Фероелектра" д.д. Сарајево, чији је носилац станарског права П. Н., апеланткињин супруг.

Општинском суду у Сарајеву се налаже да, у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 7 ст. 4 и 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Ћ. Н. (у даљњем тексту: апеланткиња) из Сарајева, коју заступа Ф. Х., адвокат из Сарајева, поднијела је 8. новембра 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуде Кантоналног суда у Сарајеву, број Гж-766/02 од 17. јуна 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од учесника у поступку Кантоналног суда у Сарајеву и пуномоћника тужитељке Ш. Б., адвоката Ш. Т., адвоката из Сарајева, уз доставу апелације, затражено је 8. марта 2004. године да доставе одговор на апелацију.

3. Кантонални суд у Сарајеву доставио је 24. марта 2004. године одговор на апелацију, а пуномоћник Ш. Б., адвокат Ш. Т., учесник у поступку, доставио је 22. маја 2004. године одговор на апелацију.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апеланткиња је са својим супругом П. Н. као суносиоцем станарског права на стану у улици Техерански трг број 9/II у Сарајеву поднијела тужбу Општинском суду II у Сарајеву (у даљњем тексту: Општински суд) против М. К. ради исељења и предаје у посјед стана.

6. Општински суд је 12. јуна 2000. године донио Пресуду број П-1356/00 којом је тужена М. К. дужна да преда тужиоцима (апеланткињи и њеном супругу) стан у ул. Техерански трг број 9/II и да га ослободи од људи и ствари, све у року од 15 дана, под

пријетњом принудног извршења. У пресуди се наводи да је суд провео доказе и утврдио да је предметни стан својина “Фероелектра д.д. Сарајево”, чији је носилац станарског права П. Н., тј. тужилац, те да су тужиоци супружници, дакле суносиоци станарског права на предметном стану. Суд је, имајући у виду да предметни стан није проглашен напуштеним те чињеницу да тужена станује у њему без икаквог правног основа, да је тужба поднесена 30. новембра 1998. године, утврдио да носилац станарског права има право да тражи преко надлежног суда предају у посјед наведеног стана те исељење лица које користи стан без правног основа.

7. Апеланткиња је, након правоснажности ове пресуде, 18. јануара 2001. године дала приједлог Општинском суду да дозволи да се изврши исељење дужника из стана. Општински суд је донио Рјешење број I-116/01, а 12. јуна 2001. године донио Закључак број 1-116/01 о спровођењу исељења за 19. јуни 2001. године.

8. Општинским суду је 14. јуна 2001. године Ш. Б. из Сарајева, сада у стану Техерански трг број 9/II, поднијела захтјев да се стави ван снаге Закључак о дану и часу спровођења извршења од 12. јуна 2001. године. Наводи да није била странка у парничном поступку, тако да не може да буде странка у извршном поступку те да је предметни стан добила од свог предузећа и уселила након што су јој предати кључеви од стана.

9. Општински суд је, 17. јула 2001. године, донио Рјешење број 1-116/01 којим се упућује треће лице, Ш. Б. из Сарајева, да у року од 15 дана од пријема овог рјешења покрене парницу против повјериоца, тј. апеланткиње, и прогласи да није допуштено да се изврши исељење трећег лица из стана у Сарајеву ул. Техерански трг број 9/II у овом извршном предмету.

10. Ш. Б. је, 10. августа 2001. године, поднијела тужбу Општинском суду против апеланткиње ради проглашења недопустивости извршења Рјешења Општинског суда број 1-116/01 од 13. фебруара 2001. године.

11. Општински суд је, 27. марта 2002. године, донио Пресуду број П-1819/01 којом се одбија тужитељкин тужбени захтјев у цијелости. Суд се позвао на одредбе Закона о стамбеним односима, Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима и Одлуку Високог представника за Босну и Херцеговину од 5. новембра 1998. године. Суд је закључио да тужитељка у погледу предмета извршења нема никакво право које би спријечило извршење, те да оно и не може да се прогласи недопуштеним, и зато је и донесена ова пресуда.

12. Кантонални суд у Сарајеву, рјешавајући жалбу тужитељке Ш. Б., донио је 17. јуна 2002. године Пресуду број Гж-766/02 којом се тужитељкина жалба уважава и првостепена пресуда преиначава тако што се проглашава недопуштеним извршење одређено рјешењем Општинског суда у Сарајеву број 1-116/01 од 13. фебруара 2001. године у односу на тужитељку Ш. Б. Извршни суд не може да спроведе извршење против тужитељке, јер постојећа пресуда није исправа подобна за извршење против тужитељке, пошто она том пресудом није обавезана да исели из стана и преда га слободног повјериоцима.

13. Против ове пресуде апеланткиња је затражила заштиту својих права пред Уставним судом.

IV. Релевантни прописи

14. Устав Босне и Херцеговине

Члан II/5 Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:

“Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове...”

- Споразум о избјеглицама и расељеним лицима Анекс 7

Члан I гласи:

“I. Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове...”

Члан II тачка I гласи:

“I. Стране се обавезују да на својим територијама остваре политичке, економске и социјалне услове који ће погодovati добровољном повратку и слободној реинтеграцији избјеглица и расељених лица без давања предности било којој посебној групи. Стране ће пружати сву могућу помоћ избјеглицама и расељеним лицима и радити на томе да им се олакша добровољан повратак на миран и уредан начин у фазама...”

Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 11/98)

Члан 3 Закона, у релевантном дијелу, гласи:

“Носилац станарског права на стану који је проглашен напуштеним или члан његовог породичног домаћинства као што је утврђено чланом 6 ЗОСО (у даљњем тексту: носилац станарског права) има право на повратак у складу са Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини...”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апеланткиња сматра да је Кантонални суд у Сарајеву, Пресудом број Гж-766/02 од 17. јуна 2002. године, повриједио не само Закон о извршном поступку, већ и права загарантована Уставом Босне и Херцеговине и то да све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове - члан II/5 Устава Босне и Херцеговине, те право на поштовање приватног и породичног живота - члан 8 Европске конвенције

за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Такође, овом пресудом, сходно апеланткињином наводу, Кантонални суд је игнорисао обавезу утврђену чланом II тачка 1 Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

б) Одговор на апелацију

16. Кантонални суд у Сарајеву, у одговору од 23. марта 2004. године, истиче да је првостепену пресуду преиначио јер је првостепени суд на правилно утврђено чињенично стање погрешно примијенио материјално право.

VI. Допустивост

17. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

19. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Кантоналног суда у Сарајеву, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апеланткиња, односно њен пуномоћник, је примила 16. октобра 2002. године, а апелација Уставном суду је поднесена 8. новембра 2002. године. Дакле, апелација је поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

20. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

21. Апеланткиња оспорава наведену пресуду тврдећи да су том пресудом повријеђена њена права из члана II/5 Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, те да је Кантонални суд “игнорисао” обавезу утврђену у члану II тачке 1 Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Члан II/5 Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:

“Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове...”

Члан II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине:

Набрајање права - Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

f) *Право на приватни и породични живот, дом и преписку* ”.

Члан 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода гласи:

"1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом а ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. "

22. Основна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитарних мијешања власти са њиховим правима гарантованим чланом 8 Европске конвенције (Европски суд за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, број 297-Ц, став 31).

23. У конкретном предмету, Уставни суд мора да утврди да ли стан о ком је ријеч може да се сматра апеланткињиним “домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције и, ако је то случај, да ли предузете мјере представљају мијешање у његово право на поштовање дома и да ли је то мијешање било оправдано, јер оно мора да буде “у складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: (а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; (b) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан, тако да појединац буде примјерено упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет; (c) закон такођер мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасношћу како би се појединцу омогућило да сходно њему прилагоди своје поступке (Европски суд за људска права, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49).

24. Што се тиче питања да ли стан о ком је ријеч може да се сматра као апеланткињин “дом”, што је сврха члана 8 Европске конвенције, Уставни суд указује на члан 1 тачка 1 Првог одјелјка Анекса 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини који предвиђа да “све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове” и да ће имати право на повраћај имовине која им је одузета током непријатељстава почев од 1991. године.

25. Уставни суд сматра да фактичко стање, затечено 30. априла 1991. године, треба да буде полазна тачка са које ће се разматрати сви правни спорови који произађу након мјера које предузму надлежни органи оба ентитета и органи Босне и Херцеговине, у оквиру својих надлежности, у циљу враћања имовине њиховим предратним корисницима.

26. Сходно члану II/5 Устава Босне и Херцеговине, све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. Ово право избјеглица и расељених лица уздигнуто је на ниво уставних права, која су, сходно овом члану Устава, обезбијеђена свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било ком основу.

27. У овом случају, Уставни суд истиче да је апеланткиња, сходно наводима из Пресуде Општинског суда број П-1819/01 од 27. марта 2002. године, са својим супругом била у фактичком посједу предметног стана по основу станарског права стеченог још прије 1991. године и ово јој право није престало ни наједан начин прописан законом. Стога је Уставни суд стао на становиште да наведени стан има да се сматра њеним домом у смислу члана 8 Европске конвенције.

28. Уставни суд, даље, сматра да је немогућност апеланткиње на повратак у стан у периоду од завршетка рата до сада резултовала мијешањем у апеланткињино право на њен дом у смислу става 1 члана 8 Европске конвенције.

29. Дакле, мора да се утврди оправданост овог мијешања у смислу става 2 члана 8 Европске конвенције, односно, другим ријечима, да ли је оно било у складу са законом и да ли је било неопходно у демократском друштву да би се постигао један од циљева наведених у ставу 2 члана 8 Европске конвенције.

30. Уставни суд сматра да је ово мијешање првобитно водило законитом циљу у складу са значењем става 2 члана 8 Европске конвенције.

Одговарајући циљ је био заштита права других, тј. права лица која су због рата била приморана да напусте своје домове. Рат у Босни и Херцеговини је довео до масовних помјерања становништва и изазвао велики број стамбених проблема. Велики број кућа и станова је напуштено, силом исељено или уништено. Празни домови су одмах преузети. Власти тадашње Републике Босне и Херцеговине су донијеле закон којим су привремено ријешени стамбени проблеми изазвани великим бројем избјеглица.

Међутим, апеланткиња још увијек није у могућности да оствари своја права. Стога “мијешање”, које је у почетку и могло да буде оправдано и у сагласности са принципом “неопходности”, не представља, више од осам година након завршетка рата, неопходно “мијешање у демократском друштву” у апеланткињино право да се врати у свој дом. Уставни суд истиче да, у периоду од 6. априла 1996. године па све до 4. априла 1998. године, апеланткиња није имала никакво правно средство које би јој давало макар минималну шансу да оствари своја права. Тек након доношења Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 11/98) апеланткиња је имала могућност да, пред надлежним органима, тражи остваривање својих права.

31. Уставни суд сматра да образложење Кантоналног суда у Пресуди број Гж-766/02 да пресуда Општинског суда број П-1356/00 није исправа подобна за извршење против тужитељке Ш. Б., јер она том пресудом није обавезана да исели из стана и преда га слободног апеланткињи, не може да се прихвати, јер се на такав начин онемогућава

апеланткињин повратак у њен дом, односно на поштовање њеног дома. Таквим резоновањем се лицима, која имају неспорно право на дом, на неодређено вријеме онемогућава повратак у њихов дом.

32. Из наведених разлога, Уставни суд цијени да је пресуда Општинског суда у Сарајеву, број П-1819/01, правилно оцијенила апеланткињино право да предметни стан буде ослобођен од свих људи и ствари, и да је ирелевантна чињеница што се пресуда Општинског суда број П-1356/00, чије се извршење тражи, не односи на тужитељку јер је циљ пресуде “да се предметни стан ослободи од свих лица која се затекну у предметном стану па тако и тужитељке која је само привремени корисник” тог стана, а која је у посјед предметног стана уведена 14. априла 1999. године када је поступак по тужби за исељење био већ у току.

33. Уставни суд закључује да је у овом предмету повријеђено апеланткињино право на поштовање дома, заштићено чланом II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, чланом II/5 Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције.

VIII. Закључак

34. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у изреци ове одлуке.

35. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету броју **У 32/03**, рјешавајући апелацији **М. Ш.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 15. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација М. Ш.

Утврђује се повреда члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се рјешења Врховног суда Републике Српске број Рев-2/01 од 17. маја 2001. године и Окружног суда у Бањој Луци број Гж-1021/00 од 12. октобра 2000. године.

Налаже се Основном суду у Бањој Луци да обезбиједи извршење пресуде тог суда, број П-8852/99 од 17. априла 2000. године.

Налаже се Основном суду у Бањој Луци да, у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. М. Ш. (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, ког заступа пуномоћник С. Ђ.-Ш., адвокат из Бање Луке, поднио је 27. септембра 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-2/01 од 17. маја 2001. године и Окружног суда у Бањој Луци број Гж-1021/00 од 12. октобра 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда и пуномоћника Д. Ш., адвоката К. С., као учесника у поступку, затражено је 27. априла 2004. године да доставе одговор на апелацију. Врховни суд није доставио одговор на апелацију, а одговор пуномоћника К. С. достављен је Уставном суду 18. маја 2004. године.

3. На основу члана 21 став 2 Пословника Уставног суда, одговор пуномоћника К. С. је 19. маја 2004. године достављен апеланту.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апелант је са својим братом Д. Ш., на основу усменог договора, заједнички градио, уз заједничко улагање средстава и рада, индивидуални стамбени објекат у Бањој Луци, на земљишту које је у земљишним књигама уписано на имену Д. Ш. са дијелом 1/1. Након изградње објекат је, заједно са гаражом, уписан у земљишне књиге на име Д. Ш. Апелант се, у складу са наведеним договором, уселио у приземље изграђеног објекта 1977. године, а његов брат Д. Ш. на спрат тог објекта 1976. године.

6. Након што је Д. Ш. поднио тужну против апеланта, ради предаје у посјед приземља спорног објекта, Пресудом Основног суда у Бањој Луци број П-2732/97 од 2. априла 1998. године, наложено је апеланту, као туженом, да преда Д. Ш., тужиоцу у тој парници, приземље предметног стамбеног објекта и гаражу, слободно од лица и ствари, под пријетњом принудног извршења. Апелант је, након тога, како произлази из садржаја списка предмета, у извршном поступку исељен из спорног објекта крајем 2001. године.

7. Након доношења наведене пресуде од 2. априла 1998. године, апелант је поднио тужбу Основном суду у Бањој Луци, ради утврђивања права својине на дијелу породичне стамбене зграде, који је наконведеног поступка донио Пресуду број П-8852/99 од 17. априла 2000. године. Том пресудом утврђено је да је апелант, на основу грађења у породичној заједници, сувласник са дијелом $\frac{1}{2}$ гараже и породичног стамбеног објекта, односно двособног стана у његовом приземљу са правом коришћења земљишта на ком су објекти изграђени. Слиједом тога, истом пресудом наложено је туженом у тој парници, Д. Ш., да апеланту, као тужиоцу, преда у посјед предметне некретнине и дозволи му њихово несметано коришћење. Уједно, одређена је и привремена мјера којом је забрањено Д. Ш. да предузима било какве радње на приземљу предметног објекта и на огради дворишта или да промијени постојеће стање на некретнинама.

8. Против наведене пресуде Основног суда у Бањој Луци тужени у тој парници, Д. Ш. је изјавио жалбу Окружном суду у Бањој Луци који је, одлучујући о жалби, донио Рјешење број Гж-1021/00 од 12. октобра 2000. године и тим рјешењем жалбу уважио, укинуо првостепену Пресуду број П-8852/99 и тужбу одбацио. Образлажући ово рјешење, Окружни суд у Бањој Луци је навео да је тужба у овој правној ствари недопуштена јер “питање својине односно сусвојине на спорним непокретностима ријешено је у ранијој парници и у ранијем извршном предмету”. Сходно становишту тог суда, то је разлог што тужилац, односно апелант, нема правни интерес да у овој парници поставља захтјеве који су третирани у ранијим поступцима. Пошто су наведене одлуке правоснажне, мисли се на Пресуду број П-8852/99 и одлуку у извршном поступку, чије дејство је довољно да се задовољи правни интерес странака у погледу својинских права на спорним некретнинама, не може да буде новог спора.

9. Против наведеног рјешења Окружног суда у Бањој Луци апелант је изјавио ревизију Врховном суду који је у том поступку донио Рјешење број Рев-2/01 од 17. маја 2001. године и тим рјешењем ревизију одбио. У разлозима свог рјешења Врховни суд наводи да је Окружни суд правилно одлучио када је укинуо првостепену пресуду и тужбу одбацио. Међутим, Врховни суд сматра да је тако требало да одлучи, не због непостојања правног интереса на страни апеланта, како је закључио Окружни суд, већ због постојања правоснажно пресуђене ствари. Врховни суд, наиме, сматра да у предметној парници и оној која је окончана пресудом од 2. априла 1998. године, постоје садржајно идентични тужбени захтјеви, те да је због правила забране поновног суђења у истој ствари (*ne bis in idem*) ревизија одбијена и оспоравано рјешење Окружног суда у Бањој Луци остало је на снази.

IV. Релевантни прописи

10. Закон о парничном поступку

(“Службени лист СФРЈ”, бр. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 и “Службени гласник Републике Српске”, бр. 17/93, 14/94 и 32/94)
Члан 12 ст. 1 и 2 гласи:

“Кад одлука суда зависи од претходног рјешења питања да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донио одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам да ријеши то питање ако посебним прописима није другачије одређено.

Одлука суда о претходном питању има правно дјеловање само у парници у којој је то питање ријешено.“

Члан 187 став 2, у релевантном дијелу, гласи:

“Оваква тужба може да се подигне [...] кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, [...] или кад тужилац има неки други правни интерес за подизање овакве тужбе.“

Члан 288 ст. 2 и 3, у релевантном дијелу, гласи:

“[...] предсједник вијећа доноси и рјешење о одбацивању тужбе [...] или да не постоји правни интерес тужоца за подношење тужбе за утврђење.

[...], а одлуку о приговору донијеће вијеће посебно или заједно са одлуком о Главној ствари“.

Члан 333 ст. 1, 2 и 3 гласи:

“Пресуда која више не може да се оспорава жалбом постаје правоснажна уколико је њоме одлучено о захтјеву тужбе или противтужбе.

Суд током цијелог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правоснажно пресуђена, и ако утврди да је парница покренута о захтјеву о ком је већ правоснажно одлучено, одбациће тужбу.

Ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором ради пребијања, одлука о постојању или непостојању овог потраживања постаје правоснажна“.

V. Апелација

а) Наводи из апелације

11. У апелацији Уставном суду апелант оспорава рјешења Врховног суда и Окружног суда у Бањој Луци, наводећи да је њима повријеђено његово право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине, односно из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант, наиме, сматра да не може да се прихвати став Врховног суда како се ради о пресуђеној ствари, јер је у ранијој парници расправљано и одлучено о предаји у посјед спорних некретнина, док је о питању својине на тим некретнинама рјешавано кроз претходно питање. Сходно томе, наводи апелант, с обзиром да одлука о претходном питању дјелује само у тој парници и не може да постане “правоснажна”, о истом питању може на правоснажан начин да се ријеши у другој парници. Надаље,

апелант сматра да се у конкретном случају не ради о садржајно истим тужбеним захтјевима јер не постоји њихов објективни идентитет.

б) Одговор на апелацију

12. У одговору на апелацију заступник Д. Ш., као учесник у поступку, наводи да су оспорене одлуке засноване на закону. Заступник није дао детаљне и релевантне осврте на апелантове наводе о наводној повреди његовог уставног права на имовину, давши приједлог да се апелација одбије као неоснована.

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

15. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Врховног суда, број Рев-2/01 од 17. маја 2001. године, против ког нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорено рјешење апелант је примио 11. септембра 2001. године, а апелација Уставном суду поднесена је 27. септембра 2001. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине. Ове уставне одредбе одговарају члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину. ”

18. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

"Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни".

19. Приликом разматрања да ли је дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, прво мора да се утврди да ли је апелант титулар права која потпадају под члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

20. Ријеч "имовина" укључује широк обим имовинских интереса која представљају одређену економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. априла 2001. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", број 33/01). Надаље, Уставни суд подсјећа да, сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, "посјед" који се штити може да буде само "постојећи посјед" (види Европски суд за људска права, *Van der Musselle*, пресуда од 23. новембра 1983, серија А бр.70, тачка 48) или барем имовина за коју апелант има "оправдано очекивање" да ће је добити (види Европски суд за људска права, *Pine Valley Developments Ltd и други*, пресуда од 29. новембра 1995, серија А бр. 332, тачка 31). Стога, Уставни суд у конкретном случају сматра, с обзиром на стање списа и утврђене чињенице у погледу апелантовог улагања средстава и рада у изградњи спорног објекта, да право за које апелант тврди да му је ускраћено представља "посјед", односно имовину.

21. Уставни суд подсјећа на своје раније одлуке и јуриспруденцију Европског суда за људска права којим је утврђено да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво правило, које се налази у првој реченици првог става, је опште природе и изражава принцип мирног уживања у имовини. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, одређује да се лишавање имовине може да се деси под одређеним условима. Треће правило, садржано у ставу два истог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Сва три наведена правила нису неповезана и у међусобној контрадикцији, а друго и треће правило односе се на одређене случајеве мијешања државе у право на мирно уживање имовине (види пресуду Европског суда за људска права *Holy Monasteries против Грчке*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 301-А, страна 29, став 51).

22. У конкретном случају, Уставни суд закључује да оспорена рјешења Врховног суда и Окружног суда у Бањој Луци, којим се онемогућава апеланту право сувласништва и посједа дијела спорних некретнина, несумњиво представља мијешање у имовину и лишавање права апеланта на мирно уживање посједа. С обзиром на ту чињеницу, Уставни суд налази да је примјенљиво друго правило из члана 1 Протокола број 1 уз

Европску конвенцију које регулише услове под којима појединац може да се лиши имовине.

23. Уставни суд мора, као слједеће, да испита да ли је наведени суд оправдано коначно апеланта лишио посједа на предметним некретнинама и онемогућио му права сувласништва на некретнинама. То може да буде случај само ако је лишавање посједа (а) предвиђено законом, (б) у јавном интересу и (с) у складу са принципом пропорционалности.

24. Разматрајући питање да ли су оспорена рјешења наведених судова заснована на закону, Уставни суд примјећује да су ови судови, не разматрајући и не спорећи чињенично стање које је утврдио првостепени суд, примијенили одредбу члана 333 ст. 1 и 3, односно члана 288 ст. 2 и 3 Закона о парничном поступку. У суштини, и један и други суд сматрају, како је наведено у образложењима оспорених рјешења, да апелант не може да тражи утврђивање свога сугласничког дијела на спорним некретнинама јер је о истом питању, наводно, правоснажно одлучено у ранијој парници вођеној пред истим судом. Наиме, наведени судови закључују како је о главном питању из касније парнице (утврђивање апелантовог сувласничког дијела на спорним некретнинама) ријешено у ранијој парници, окончаној пресудом Основног суда у Бањој Луци од 2. априла 1998. године и да о том захтјеву апеланта, ради тога, не може поново да се расправља, као и због непостојања његовог правног интереса.

25. Међутим, Уставни суд налази да овакви ставови нижестепених судова и, слиједом тога, таква одлучења, немају своје утемељење у одредбама тада важећег и примијењеног Закона о парничном поступку. Наиме, Уставни суд примјећује да је изреком Пресуде Основног суда у Бањој Луци број П-2732/97 од 2. априла 1998. године наложено апеланту, као туженом у тој парници, да супротној страни, Д. Ш., преда у посјед спорне некретнине које је до тада користио. Дакле, том изреком није на правоснажан начин ријешено питање својине на тим некретнинама, него је исто питање суд рјешавао као претходно питање у складу са чланом 12 тада важећег Закона о парничном поступку. Штавише, у образложењу ове пресуде констатовано је да је ова чињеница неспорна с обзиром да је стање уписа у земљишним књигама несумњиво упућивало да је Д. Ш. власник предметних некретнина. Стога, констатација суда у тој парници да апелант није њихов власник представља само утврђену чињеницу и један елемент цјелокупне чињеничне подлоге одлуке тог суда. Надаље, тачно је да у предметним парницама постоји субјективни конекситет и идентична чињенична основа, али правни основ тужбених захтјева је различит јер се првим тражи предаја спорних некретнина у посјед, а другим захтјевом се тражи утврђивање дијела права својине на истим некретнинама и њихова предаја у посјед по том основу.

26. Ради свега наведеног, Уставни суд сматра да не постоји идентитет тужбених захтјева из претходне са захтјевом из посљедње парнице, те да је апелант свакако имао интереса да се питање његовог својинског дијела у предметним некретнинама по основу улагања рада и средстава дефинитивно расвијетли и на правоснажан начин утврди.

27. Поред наведеног, Уставни суд сматра да у конкретном случају нижестепени судови нису водили довољно рачуна нити о разумном односу пропорционалности између средстава која се користе, с једне стране, и циља који се жели остварити, с друге стране. Мора да постоји “правичан однос” између захтјева интереса који се жели постићи и заштите основних права појединаца, а то неће бити случај ако апелант мора да носи “лични и неумјерен терет” (види, на примјер, Европски суд за људска права, *James и други против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986, суп. цит. параграф 46&50). Уставни суд, стога, мора да констатује да је у овој ситуацији, с обзиром и на непостојање јавног интереса, на апеланта пренесен непримјерено обиман терет у односу на другог учесника у поступку. Сасвим неосновано и потпуно неправично би било да се очекује да апелант сноси овако обиман терет у виду потпуног развлашћења имовинских права, након њеног вишегодишњег коришћења и улагања у њу, чак и кад би оспорене одлуке нижестепених судова имале своју законску основаност.

28. С обзиром на наведено, Уставни суд констатује да у конкретном случају не постоји нити један елемент који би могао да оправда одлучења изражена у оспореним одлукама нижестепених судова, те је, слиједом тога, одлучио да је њима повријеђено апелантово право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

29. Произлази да су у конкретном случају, рјешењима Врховног суда број Рев-2/01 од 17. маја 2001. године и Окружног суда број Гж-1021/00 од 12. децембра 2000. године, повријеђена апелантова права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију, па је Уставни суд одлучио да их укине, те наложи Основном суду у Бањој Луци да обезбиједи извршење пресуде тог суда број П-8852/99 од 17. априла 2000. године, а у циљу обезбјеђивања апелантових уставних права.

VIII. Закључак

30. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **У 36/03**, рјешавајући апелацију **Н.С.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 15. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Н. С.

Утврђује се повреда члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се:

- **Пресуда Врховног суда Републике Српске број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године;**
- **Пресуда Окружног суда у Бањој Луци број Ж-133/98 од 21. децембра 1998. године.**

Налаже се Основном суду у Мркоњић-Граду да обезбједи извршење Пресуде тог суда број П-31/97 од 15. августа 1997. године.

Налаже се Основном суду у Мркоњић-Граду да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Н. С. (у даљњем тексту: апелант) из Растоке, ког заступа Г. М., адвокат из Бање Луке, поднио је 20. септембра 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године и Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд), број Ж-133/98 од 21. децембра 1998. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда затражено је 30. јула 2003. године да достави одговор на апелацију.

3. Врховни суд је 2. септембра 2003. године доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Врховног суда је 28. октобра 2003. године достављен апеланту.

III. Чињенично стање

Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апелант је, 8. фебруара 1990. године, доживио повреду на раду тако што је као радник ШИП “Кључ”, из Кључа, у својству возача камиона, радећи на утовару камиона у својини туженог предузећа, доживио повреде у виду потреса мозга, опекотина и ампутације лијеве руке. Наиме, камион, којим је апелант управљао, био је у фази утовара и није био у покрету. Међутим, на складишном простору, на ком се апелант повриједио, сходно налазу инспектора, нису били испуњени безбједносни услови рада јер преко складишта, које је у својини РО “Будућност” Светозарево, сходно Правилнику о

техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова ("Службени лист СФРЈ" број 69/79), није било дозвољено вођење електричних водова. Због тога је инспектор рада забранио рад на складишном простору, на ком је апелант теже повријеђен. Тужено предузеће није у поступку оспорило наведене чињенице. Утврђено је, такође, да је општим актима туженог предузећа прописано да је возач камиона обавезан да увезе терет сајлом, што је апелант и учинио.

6. Поводом наведене несреће на раду и апелантове тужбе, Основни суд у Мркоњић-Граду (у даљњем тексту: Основни суд) усвојио је тужбени захтјев и, 15. августа 1997. године, донио дјелимичну Пресуду број П-31/97. Апелантов тужбени захтјев у наведеној пресуди усвојен је на основу чл. 173 до 177 Закона о облигационим односима и чињенице да је апелант возач камиона туженог предузећа. Суд је искључио могућност ослобађања туженог одговорности за штету у смислу члана 177 наведеног закона, јер је апелант у критичном моменту имао на себи заштитне рукавице и кожни капут, чиме је примијенио мјере заштите на раду.

7. На основу жалбе туженог предузећа, Окружни суд, наведеном пресудом од 21. децембра 1998. године, преиначио је првостепену пресуду Основног суда од 15. августа 1997. године тако што је одбио апелантов тужбени захтјев, сматрајући да штета за апеланта није наступила у вези са опасном ствари, односно опасном дјелатношћу, јер је теретни камион, којим је апелант управљао, био у фази утовара и није био у покрету. Сходно мишљењу Окружног суда, првостепени суд је неосновано искључио могућност ослобађања од одговорности туженог предузећа које је предвиђено чланом 177 Закона о облигационим односима. Другостепени суд, наиме, сматра да је штета настала апелантовом радњом.

8. Врховни суд је апелантову ревизију одбио као неосновану из разлога наведених у Пресуди број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године. Врховни суд је, у смислу члана 154 став 2 Закона о облигационим односима, закључио да је за штету проузроковану дјеловањем електричне струје објективно одговоран власник далековода, а не само власник струје. Став Врховног суда је да је у конкретном случају штета настала од узрока који је ван ствари туженог, чије дјеловање тужени није могао да предвиди, нити да избјегне или отклони.

IV. Релевантни прописи

9. **Закон о облигационим односима**
("Службени гласник Републике Српске" бр. 17/93, 3/96 и 39/03)

"Члан 169 став 1

(1) У случају штете коју је проузроковало лице које за њу није одговорно, а накнада не може да се добије од лица које је било дужно да води надзор над њим, суд може, кад то правичност захтијева, а нарочито с обзиром на материјално стање штетника и оштећеника, да осуди штетника да накнади штету, потпуно или дјелимично.

Члан 173

Штета настала у вези са опасном ствари, односно опасном дјелатношћу, сматра се да потиче од те ствари, односно дјелатности, изузев ако се докаже да оне нису бале узрок штете.

Члан 174

- (1) *За штету од опасне ствари одговара њен ималац, а за штету од опасне дјелатности одговара лице које се њом бави.*
- (2) *Имаоцем се сматра сопственик ствари, као и друштвено правно лице које има право располагања, односно коме је ствар дата на привремено коришћење.*

Члан 175

Ако је имаоцу одузета опасна ствар на противправан начин, за штету која од ње потиче не одговара он, него онај који му је одузео опасну ствар, ако ималац није за то одговоран.

Члан 176

- (1) *Умјесто имаоца ствари, и исто као он, одговара лице коме је ималац повјерио ствар да се њоме служи, или лице које је иначе дужно да је надгледа, а није код њега на раду.*
- (2) *Али ће поред њега одговарати и ималац ствари ако је штета произашла из неке скривене мане или скривеног својства ствари на које му није скренуо пажњу.*
- (3) *У том случају одговорно лице које је исплатило накнаду оштећенику има право да захтијева цијели њен износ од имаоца.*
- (4) *Ималац опасне ствари који ју је повјерио лицу које није оспособљено или није овлашћено да њоме рукује, одговара за штету која потекне од те ствари.*

Члан 177

- (1) *ималац се ослобађа одговорности ако докаже да штета потиче од неког узрока који се налазио ван ствари, а чије дјеловање није могло да се предвиди, ни избјегне, ни отклони.*
- (2) *ималац ствари ослобађа се одговорности и ако докаже да је штета настала искључиво радњом оштећеника или трећег лица, коју он није могао да предвиди и чије посљедице није могао да избјегне или отклони.*
- (3) *ималац се ослобађа одговорности дјелимично, ако је оштећеник дјелимично допринио настанку штете.*
- (4) *АКО је настанку штете дјелимично допринијело треће лице, оно одговара оштећенику солидарно са имаоцем ствари, а дужно је да сноси накнаду размјерно тежини своје кривице.*
- (5) *Лице којим се ималац послужило при употреби ствари не сматра се трећим лицем. ”*

10. **Закон о основним правима из радног односа** ("Службени лист СФРЈ", број 60/89) који је важио у вријеме када се догодила несрећа на раду у којој је апелант повријеђен и претрпио штету на раду:

"Члан 73 став 1

"Ако радник претрпи штету на раду или у вези са радом, организација, односно послодавац дужни су да раднику накнаде штету по општим начелима о одговорности за штету. (...)"

V. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант се жали да су му пресудом Врховног суда од 16. маја 2001. године и пресудом Окружног суда од 21. децембра 1998. године повријеђени и право на правичан поступак из члана П/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) те право на имовину из члана П/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апелант се, у вези са тим, позива на члан 169 став 1 Закона о облигационим односима, тј. на принцип правичности и члан 73 став 1 Закона о основним правима из радног односа који у конкретном случају значе одговорност туженог предузећа да му штету надокнади као свом запосленику.

12. Апелант предлаже да Уставни суд, у складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, апелацију усвоји, укине Пресуду Врховног суда број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године и Пресуду Окружног суда број Ж-133/98 од 21. децембра 1998. године, као и да потврди Пресуду Основног суда број П 31/97 од 15. августа 1997. године.

б) Одговор на апелацију

13. Врховни суд је навео да остаје код свих навода и разлога датих у оспореној пресуди број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године.

VI. Допустивост

14. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

15. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

16. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број Рев-154/99 од 16. маја 2001. године и Пресуда Окружног суда број Ж-133/98 од 21. децембра 1998. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду Врховног суда апелантов пуномоћник је примио 24. августа 2001. године. Апелација је примљена у Уставном суду 20. септембра 2001. године. Слиједи да је апелација поднесена у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда.

17. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

18. Апелант оспорава пресуде Врховног и Окружног суда тврдећи да су тим пресудама повријеђена његова уставна права из члана II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине

“Набрајање права - Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. ”

а) Право на правично суђење

19. Предметни случај се односи, прије свега, на члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције.

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

“1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза али основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

20. Надлежност Уставног суда у апелационим поступцима ограничена је “на питања која су садржана у овом Уставу” и Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и примјену закона од редовних судова сем у случајевима у којима су одлуке нижих судова повриједиле уставна права. То је, на примјер, случај кад је неки редовни суд погрешно тумачио или примијенио неко уставно право или је занемарио то право, ако је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, уколико је дошло до повреде процесних права (право на правично суђење, право на приступ суду, право на дјелотворни правни лијек и у другим случајевима) или уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава.

21. Сходно пракси Европског суда за људска права, правичност суђења се оцјењује на основу поступка у цјелини (види Пресуду Европског суда за људска права у предмету *Barbera, Messeque u Jabardo против Шпаније* од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68). Такође, сходно пракси Европског суда за људска права, довољно је да се апелациони суд позове на одредбу која предвиђа поступак на основу ког апелација може да се одбије, а да ближе не образлаже одлуку (види Одлуку о допустивости Европске комисије за људска права у предмету *X против Савезне Републике Њемачке* од 16. јула 1981. године, став 3). Члан 6 став 1 Европске конвенције не захтијева да суд примијени одговарајући закон или да правилно тумачи неки закон. Међутим, примјена позитивно-правних одредби не може да буде произвољна.
22. Иако Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин примјене закона од редовних судова, Уставни суд то може да учини у посебним случајевима - ако се крше људска права и слободе и уколико чињенично стање указује на повреду Устава Босне и Херцеговине. Такође, члан 6 став 1 Европске конвенције не захтијева да суд примијени одговарајући закон или да правилно тумачи неки закон. Међутим, примјена позитивно-правних одредби не може да буде произвољна. С обзиром да се апелант у првом реду жали на неправичност поступка пред судовима (произвољну примјену закона која је водила у лишавање имовине) задатак Уставног суда је да провјери у првом реду да ли је Врховни суд испитивао апелантову жалбу у складу са чланом 6 став 1 Европске конвенције, у ком циљу ће се разматрати поступци које су водили ови органи када су испитивали предметни захтјев.
23. У поступку пред судовима је утврђено да је апелант доживио несрећу на раду као возач теретног камиона туженог предузећа за вријеме док је обављао редовне радне задатке утовара мирујућег камиона и да је до повређивања дошло зато што тужено предузеће није обезбиједило сигурне услове за рад на складишном простору. Апелант је у критичном моменту на себи имао сва неопходна заштитна средства предвиђена важећим прописима и придржавао се правила која је тужено предузеће прописало.
24. Уставни суд запажа да су другостепени и Врховни суд закључили да је штета настала искључиво пропустом трећег лица, тј. пропустом власника складишног простора (Радна организација "Будућност" Светозарево), не наводећи његове пропусте, и да постоје услови да се ослободи од одговорности тужени у смислу члана 177 ст. 1 и 2 Закона о облигационим односима, те у смислу члана 173 истог закона, извели закључак да настала штета у овом случају не потиче од опасне ствари односно од опасне дјелатности, те да тужени не може да се сматра одговорним за штету.
25. Насупрот наведеном становишту Окружног и Врховног суда, Основни суд је на основу утврђеног чињеничног стања, које су прихватили и Окружни и Врховни суд, закључио да је тужени одговоран за насталу штету и, сходно одредбама чл. 173 и 174 Закона о облигационим односима и члана 73 став 1 Закона о основним правима из радног односа, искључио могућност да се тужени ослободи од одговорности позивајући се на члан 177 Закона о облигационим односима јер је несумњиво утврђено да се апелант придржавао прописаних мјера заштите на раду.

26. Сходно Закону о основним правима из радног односа (члан 73 став 1) ако радник претрпи штету на раду или у вези са радом, организација, односно послодавац, дужни су да раднику надокнаде штету сходно општим начелима о одговорности за штету. На крају, Уставни суд примјеђује да су Окружни и Врховни суд пропустили могућност да у конкретном предмету, узимајући у обзир утврђене чињенице, примијене и члан 169 став 1 Закона о облигационим односима, што је за посљедицу имало повреду апелантовог уставног права на правично суђење. Наиме, сходно наведеној одредби, у случају штете коју је проузроковало лице које за њу није одговорно, а накнада не може да се добије од лица које је било дужно да води надзор над њим, суд може, кад то правичност захтијева, а нарочито с обзиром на материјално стање штетника и оштећеника да накнади штету, потпуно или дјелимично. С обзиром на неспорно чињенично стање овог предмета, произлази и по основу захтјева правичности - у смислу цитиране законске одредбе да апелант има право на накнаду штете, односно да је тужено предузеће одговорно за накнаду те штете као субјекат који је био дужан да води надзор над апелантом као његов послодавац.

27. Произлази да су Окружни и Врховни суд занемарили релевантне материјално-правне законе и закључили да се несрећа није догодила на раду и у вези са радом и да тужени није одговоран за штету коју је апелант претрпио. На тај начин Окружни и Врховни суд су занемарили апелантово право јер нису примијенили закон који, као *lex specialis* у конкретном случају, има приоритет над општим законима и мора да буде примијењен на конкретан случај. Уставни суд, полазећи од наведеног, укинуо је оспорене пресуде Окружног и Врховног суда и наредио да се изврши пресуда Основног суда број П-31/97 од 15. августа 1997. сматрајући правилним закључак суда да је тужено предузеће одговорно за штету коју је апелант претрпио у предметном случају, како је то предвиђено наведеним релевантним законским прописима. Слиједи да су Окружни и Врховни суд оспореним одлукама повриједили апелантово право на правично суђење из члана П/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

б) Право на имовину

28. Члан П/3 к) Устава Босне и Херцеговина гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају

(...)

к) Право на имовину.”

29. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

“Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала

*коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила
наплату пореза или других доприноса или казни“.*

30. Приликом разматрања да ли је дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, први корак се састоји у разматрању да ли је апелант имао право које може да се тумачи у смислу значења ријечи “имовина”, а који потпада под члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

31. Ријеч “имовина” укључује широк обим имовинских интереса који представљају одређену економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. априла 2001. године “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 33/01). Право за које апелант тврди да га је стекао, могло би да се сматра имовином уколико за то постоји правна основа. У конкретном случају се ради о апелантовом захтјеву за надокнаду штете што, сходно устаљеној јуриспруденцији Уставног суда, представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

32. Члан 1 Протокола број 1 обухвата три различита правила. Прво правило, наведено у првом ставу, је опште природе и исказује принцип мирног уживања имовине. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, обухвата лишавање имовине и чини га подложним одређеним условима. Треће правило, које се налази у другом ставу, признаје да државе чланице имају право, између осталог, да надзиру коришћење имовине у складу са јавним интересом. Ова три правила нису “различита” у смислу да су неповезана, друго и треће правило се односе на појединачне случајеве ометања права на мирно уживање имовине, те стога треба да их се тумачи у свјетлу општег принципа исказаног у првом правилу.

33. Уставни суд примјеђује да се апелант није конкретно позвао на неки од принципа садржаних у члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Он, наиме, није навео да ли оспорене пресуде представљају лишавање имовине у смислу друге реченице става 1 овог члана, надзирање коришћења имовине у смислу става 2 овог члана, или мијешање са правом на мирно уживање имовине у смислу прве реченице става 1 овог члана. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се ради о лишавању имовине, јер се преиначење првостепене пресуде Основног суда од 15. августа 1997. године пресудом Окружног суда донесеном 21. децембра 1998. године и одбијање апелантове ревизије као неосноване пресудом Врховног суда од 16. маја 2001. године заснива на погрешној примјени релевантних материјално-правних прописа на неспорно чињенично стање и апелант лишава стеченог права на накнаду штете која му припада сагласно члану 73 став 1 Закона о основним правима из радног односа, који, као *lex specialis*, у конкретном случају има приоритет над општим законима и мора да буде примијењен на конкретан случај.

34. У складу са другом реченицом става 1 члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, држава има право да лиши некога имовине у “јавном интересу” и “под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права”. Примјењујући ову реченицу на конкретан случај, то значи да Уставни суд мора да утврди да ли је

лишавање апелантовог права као запосленика туженог предузећа, који је несрећу на раду, тј. штету, претрпио радећи редован посао код туженог и у вези са радом било а) законски предвиђено, б) у складу са јавним интересом. Сем тога, у складу са праксом Европског суда за људска права, лишавање имовине мора да буде у складу са начелом пропорционалности, тј. мора да постоји разуман однос између средстава која су законом прописана и циља који се жели постићи. Таква пропорционалност не може да се подржи ако је на појединца стављен “претјеран” терет (види пресуду Европског суда за људска права *Lithigow и други против Велике Британије*, од 8. јула 1986. године, серија А број 102, став 120).

35. Уставни суд запажа да лишавање имовине у конкретном случају не само да није предвиђено релевантним Законом о основним правима из радног односа, већ напротив, то лишавање није ни могуће. Јер, наведени закон је *lex specialis* и има приоритет над општим законима, те као такав мора да се примијени на чињеничну основу овог случаја. Уставни суд, стога, закључује да је, сједне стране, апелант имао јасну законску основу за дефинисање своје правне позиције и модалитета остваривања својих права, а с друге стране, оспорене пресуде Окружног и Врховног суда, које се апелацијом оспоравају, су неосновано закључиле да је његов тужбени захтјев неоснован, односно да нису повријеђена његова уставна права, те да је он одговоран за штету коју је претрпио, односно да је штета настала од узрока који је изван ствари туженог предузећа, чије дјеловање наводно тужени није могао да предвиди, нити да избјегне или отклони. У складу са наведеним, Уставни суд закључује да је оспореним пресудама апелант лишен права на имовину чиме је повријеђен члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

36. С обзиром на закључак из претходног става, Уставни суд закључује да није потребно да разматра друге елементе члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

37. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број У 116/03, рјешавајући апелацију Е. М., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 15. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Е. М. из Прибаве, Грачаница, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж-275/00 од 18. јуна 2002. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. Е. М. (у даљњем тексту: апелант) из Прибаве, Грачаница, поднио је 14. септембра 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Тузли (у даљњем тексту: Кантонални суд), број Гж-275/00 од 18. јуна 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Кантоналног суда у Тузли и општинског начелника Општине Грачаница, која је била друга страна у поступку у ком је донесена пресуда која се оспорава апелацијом, затражено је 2. октобра 2003. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Одговоре на апелацију Уставном суду доставили су Кантонални суд у Тузли и општински начелник Општине Грачаница 20. октобра 2003. године. Одговори на апелацију достављени су апеланту, у складу са чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апелант је био ангажован у Општини Грачаница по основу радне обавезе у периоду од 1. априла 1995. године до 6. марта 1998. године, када је примљен у радни однос на одређено вријеме од три мјесеца и од тада радни однос му је продужаван свака три мјесеца све до 10. марта 1999. године.

6. Апелант је 12. јануара 2000. године добио рјешење о распореду на послове референта за рад у мјесним заједницама, почев од 1. јануара 2000. године, на одређено вријеме.

7. Апеланту је 18. августа 2000. године донесено рјешење о престанку радног односа на одређено вријеме са 31. августом 2000. године.

8. Против овог рјешења апелант је Општини Грачаница уложио приговор који је одбијен рјешењем општинског начелника од 1. септембра 2000. године.

Апелант је против Општине Грачаница (општинског начелника) поднио тужбу Општинском суду у Грачаници, ради поништења Рјешења о престанку радног односа на одређено вријеме, број 04-34-02-886/00 од 18. августа 2000. године, и Рјешења број 02-05-116-434/00 од 1. септембра 2000. године који је, Пресудом број П-359/00 од 5. јануара 2001. године, одбио тужбени захтјев као неоснован.

9. Против пресуде Општинског суда у Грачаници од 5. јануара 2001. године апелант је уложио жалбу Кантоналном суду у Тузли, који је Рјешењем број Гж-231/01 од 24. августа 2001. године уважио жалбу, укинуо првостепену пресуду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење.

10. Пресудом број П-387/01 од 12. децембра 2001. године Општински суд у Грачаници је усвојио апелантов тужбени захтјев, те наложио туженој Општини Грачаница да апеланта врати на посао и призна му права по основу радног односа изузев исплате плата, почев од 1. септембра 2000. године па до дана пријема на посао.

11. Против Пресуде број П-387/01 од 12. децембра 2001. године тужена Општина Грачаница уложила је жалбу Кантоналном суду у Тузли који је, Пресудом број Гж-275/02 од 18. јуна 2002. године, уважио жалбу тужене, првостепену пресуду преиначио и одбио апелантов тужбени захтјев.
12. Пресуда Кантоналног суда у Тузли је коначна и није подложна жалби. Сходно одредбама ЗПП-а, у овом случају ревизија није допуштена.

IV. Релевантни прописи

13. **Закон о радним односима и платама службеника органа управе у ФБиХ** (“Службене новине ФБиХ”, број 13/98)

“ Члан 7

На права, обавезе и одговорности из радног односа, које нису уређене овим законом, примјењују се општи прописи о раду и колективни уговори.

Члан 11

Службеници са високом и вишом школском спремом примају се у радни однос на основу конкурса, а службеник са средњом и основном спремом и намјештеници на основу огласа. Конкурс, односно оглас, се не расписује за:

- 1) службенике који се унутар истог органа управе и службе за управу постављају на слободна радна мјеста;*
- 2) службенике који из једног органа управе и службе за управу прелазе на рад у други орган управе и службе за управу истог нивоа власти;*
- 3) лица која су, по уговору о школовању или стипендији, у обавези да ступе у радни однос у орган управе и службе за управу, ако посебним законом није другачије уређено;*
- 4) ако се пријем у радни однос врши до три мјесеца, а због хитности није било могуће да се проведе конкурс, односно оглас;*
- 5) друге случајеве одређене законом“.*

14. **Закон о раду** (“Службене новине ФБиХ”, бр. 43/99, 32/00 и 29/03)

“Члан 14 став 1

Уговор о раду закључује се у писменој форми. Ако послодавац не закључи са запослеником уговор о раду у писменој форми или му у року од 15 дана од дана почетка рада не уручи писмену потврду о закљученом уговору, сматра се да је са запослеником закључен уговор о раду на одређено вријеме

V. Апелација

а) Наводи из апелације

15. Апелант оспорава пресуду јер сматра да није на закону заснована и истиче да је према њему учињена дискриминација у остваривању права на рад због политичке припадности другој странци.

16. Апелант тражи од Уставног суда да укине оспоравану пресуду, донесе одлуку у меритуму и заштити његово право на рад, као једно од основних људских права.

б) Одговор на апелацију

17. Кантонални суд сматра да оспореном пресудом није повријеђен закон на апелантову штету, и истиче да у свему остаје код навода датих у образложењу своје пресуде која се апелацијом оспорава и предлаже да се апелација одбије.

18. Општински начелник Општине Грачаница, у одговору на наводе из апелације, истиче да су наводи апеланта у цијелости неосновани, те да је пресуда Кантоналног суда правилно донесена и на закону заснована.

Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

VI. Допустивост

19. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

20. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

21. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Кантоналног суда у Тузли, број Гж-275/00 од 18. јуна 2002. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 17. јула 2002. године, а апелацију Уставном суду је поднио 14. септембра 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

23. Апелант оспорава пресуду Кантоналног суда, наводећи да је незаконита, да су њоме повријеђени право на рад и права из радног односа заштићена Уставом Босне и Херцеговине и Законом о раду Федерације Босне и Херцеговине, наводећи да је према њему учињена дискриминација у остваривању права на рад.

24. Апелант се у свој апелацији позива на право на правично суђење и право на недискриминацију. Уставни суд налази да наведени аспекти апелације покрећу питања из члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) у погледу правичности поступка који се односи на апелантово отпуштање из радног односа и забрану дискриминације из члана 14 Европске конвенције.

25. Питање које произлази из апелације односи се на повреду права из радног односа заштићеног Међународним пактом о грађанским и политичким правима и Међународним пактом о економским, социјалним и културним правима који се, сходно Анексу I Устава Босне и Херцеговине, примјењују у Босни и Херцеговини.

26. Сходно члану II/6, у вези са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине, сви судови у Босни и Херцеговини подвргнути су, односно дужни су, да примјењују људска права и основе слободе предвиђене у Европској конвенцији и у њеним протоколима.

27. Право на правично суђење, на чију повреду апелант указује, заштићено је чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

28. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у Грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

(...)"

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у првој реченици, гласи:

"1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]"

29. Спорно питање у овом случају је да ли су оспореном пресудом, у односу на апеланта, повријеђени члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције.

30. Уставни суд истиче као опште правило да члан 6 став 1 Европске конвенције захтијева да постоји спор око права и да ово право буде грађанске природе. У конкретном случају,

Уставни суд подсјећа да су спорови који се односе на запошљавање, каријеру и престанак радног односа државних службеника, као опште правило, изван оквира члана 6 став 1 Европске конвенције. Сходно судској пракси Европског суда за људска права, “само уколико јавни службеници имају улогу повјереника јавне власти одговорне за заштиту општих интереса државе или других јавних власти (пресуда Европског суда за људска права, *Pellegrin против Француске*, од 8. децембра 1999, апликација бр. 2854/95, став 66)”.

31. Овај случај се тиче апелантовог права да буде примљен у радни однос на неодређено вријеме у Општини Грачаница. Иако се ради о запослењу у јавној установи, природа послова у конкретном случају није повјеравање јавне власти те нема тежину одговорности за “заштиту општих интереса државе или других јавних власти”.

Апелантова права, стога, могу да се подведу под заштиту члана 6 став 1 Европске конвенције.

32. Из докумената и информација који су поднесени Уставном суду, произлази да је апелант у Општини Грачаница почео да ради по основу радне обавезе 1. априла 1995. године, да је радио као референт за шумарство, а након тога као координатор за мјесне заједнице и то од 6. марта 1998. године, када је примљен у радни однос на одређено вријеме, који му је продужаван свака три мјесеца све до 10. марта 1999. године. Након тога, од Општине Грачаница није добио коначно рјешење до 12. јануара 2000. године, када је добио рјешење о распореду на послове референта за рад са мјесним заједницама почев од 1. јануара 2000. године. Општински начелник Општине Грачаница 18. августа 2000. године донио је рјешење о престанку апелантовог радног односа, заснованог на одређено вријеме, са 31. августом 2000. године.

33. Апелант се жали да је Кантонални суд погрешно примијенио Закон о радним односима и платама службеника у органима управе у Федерацији БиХ, чији члан 11 суд није процијенио, а у вези са чланом 7 истог закона, који упућује на примјену општих прописа о раду за случај када питања и одговорности из радног односа нису уређена наведеним Законом.

34. Уставни суд подсјећа да, иако није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин на који су примијенили закон редовни судови, у посебним случајевима то може да учини и уколико утврди да се крше људска права и слободе и уколико чињенично стање указује на повреду Устава Босне и Херцеговине.

С обзиром да се апелант жали на неправилност поступка пред Кантоналним судом (произвољну примјену закона која је водила престанку радног односа), Уставни суд ће испитати поступак у овом случају.

35. У вези са апелантовим наводима да није примљен у радни однос на неодређено вријеме због чланства у другој политичкој странци, начелник Општине Грачаница у одговору на апелацију је истакао да је апеланту престао радни однос у Општини Грачаница јер је био заснован на одређено вријеме, а да су апелантове тврдње апеланта да му је радни однос престао због политичке припадности Странци демократске акције неосноване.

36. Уставни суд уочава да је неспорно да је апелант имао заснован радни однос у Општини Грачаница на одређено вријеме, и то од 6. марта 1998. године до 31. августа 2000. године, што ни апелант није негирао у поступку пред судовима који су одлучивали о овом случају.

37. Уставни суд налази да су судови правилно одлучили да радни однос на одређено вријеме са доношењем посљедњег рјешења, 1. јануара 2000. године, којим је апелант распоређен на послове референта за рад са мјесним заједницама, није могао да прерасте у радни однос на неодређено вријеме.

38. Уставни суд уочава да је Кантонални суд правилно примијенио релевантне одредбе Закона о радним односима и платама службеника органа управе у Федерацији БиХ (члан 11), који прописује услове и поступак за пријем у радни однос и оцијенио да другачије тумачење релевантног члана не би водило законитом циљу.

39. Уставни суд истиче да фактички радни однос у теорији и пракси радног права нема основа да прерасте у радни однос на неодређено вријеме, како је то и оцијенио Кантонални суд. Надаље, правни основ за примјену члана 7 Закона о радним односима и платама службеника органа управе у Федерацији БиХ у конкретном случају нема правног упоришта, с обзиром да је наведени Закон у односу на Закон о раду леџ специјалис и дерогира примјену овог прописа, који у том случају нема правно дјеловање. Сходно томе, Уставни суд је установио да је Кантонални суд примијенио релевантну законску одредбу и да је дао образложење зашто је та одредба била правни основ за судску одлуку у конкретном случају.

40. Стога апелантови жалбени наводи, сходно којима је Кантонални суд повриједио његово право на правичан поступак, заштићено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције, морају да буду одбијени као неосновани.

Забрана дискриминације

- члан II/4 Устава Босне и Херцеговине, члан 14 Европске конвенције

41. Члан 11/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Уживање права и слобода, предвиђених у овом члану или у међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбјеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што је пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус. "

42. Апелантове жалбе се односе и на дискриминацију уживања његовог права на рад под општим једнаким условима, као и права на једнакост пред законом у погледу његовог права на рад.

43. Анекс I Устава Босне и Херцеговине наводи, *inter alia*, и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима и Међународни пакт о грађанским и политичким правима, као додатне споразуме о људским правима који ће се примјењивати у Босни и Херцеговини.

44. Члан 6 став 1 Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима гласи:

“Државе потписнице овог Пакта признају право на рад, које подразумева право сваког лица да добије могућност да обезбиједи себи средства за живот слободно изабраним или прихваћеним радом, те ће предузети одговарајуће мјере за заштиту овог права“.

Члан 7 у релевантном дијелу гласи:

‘Државе потписнице овог Пакта признају право свакоме на уживање правичних и повољних услова рада, који обезбјеђују нарочито:

а) награђивање које, као минимум, доноси сваком трудбенику;

i) правичну плату и једнаку награду за рад једнаке вриједности без икакве разлике...

ii) пристојан живот за њих и њихове породице сходно одредбама овог Пакта...“.

Члан 25 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, у релевантном дијелу, гласи:

"Сваки грађанин има право и могућност, без икакве дискриминације споменуте у члану 2 и без неоснованих ограничења:

(...)

с) да буде примљен, под општим једнаким условима, у јавне службе своје земље“.

45. Уставни суд прије свега мора да утврди да ли се према апеланту поступало различито од других у истој или сличној ситуацији. Свако различито поступање се сматра дискриминаторским уколико нема разумно и објективно оправдање, односно уколико не слиједи законити циљ или ако нема разумног односа пропорционалности између употребљених средстава и циља који се жели постићи.

46. Апелант истиче да му је радни однос престао и није обновљен зато што је затечен на раду као члан Странке демократске акције, а на власт је у општини Грачаница дошла нова странка. Тужена страна не оспорава да је апелант био запослен у Општини на одређено вријеме и истиче да његов радни однос, који је заснован на одређено вријеме, није могао да прерасте у радни однос на неодређено вријеме, јер би се тиме избјегла законска обавеза примања службеника преко конкурса, односно огласа.

47. Сходно правној пракси Европског суда за људска права, дискриминација постоји само ако се лице или група лица у истој ситуацији различито третирају, а не постоји

неко објективно и разумно оправдање за различит третман (Европски суд за људска права, *Белгијски предмет о језицима*, пресуда од 23. јула 1968, серија А, број 6).

48. Уставни суд подсјећа да се питање дискриминације поставља само када су лица која се налазе у истој или сличној ситуацији третирана на различит начин. У конкретном случају апелант у погледу права на једнаку заштиту закона није доставио било какав доказ који би могао да покаже да се, у ствари, ради о дискриминацији на било каквој основи, како је наведено у члану II/4 Устава Босне и Херцеговине или чланом 14 Европске конвенције, нити то произлази из информација и докумената предочених Уставном суду.

49. За апелантове наводе да је престанак његовог радног односа мотивисан субјективним односом према њему и да није посљедица објективне немогућности да остане у радном односу, Уставни суд није имао доказе који би упућивали на могућу дискриминацију.

Стога, Уставни суд закључује да су апелантови жалбени наводи, који се односе на дискриминацију у погледу уживања његовог права на рад под општим и једнаким условима прописаним законом, а које му је ускратила Општина Грачаница, без стварног основа и доказа.

VIII. Закључак

50. Полазећи од наведеног, а на основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

51. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ђазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Валерија Галић и Јово Росић, на сједници одржаној 15. јуна 2004. године, у предмету број **У 153/03**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2 тачка 8 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недопуштена апелација М. (Ј.) А., поднесена против пресуда Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-842/00 од 5. априла 2001. године и Општинског суда у Санском Мосту број П-151/00 од 16. маја 2000. године, рјешења Општинског суда у Санском Мосту број 1-581/01 од 4. марта 2002. године и Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-241/01 од 28. јуна 2002. године, због измјењених правних околности.

Образложење

1. М. (Ј.) А., (у даљњем тексту: апелант) из Санског Моста, ког заступа Н. Х., адвокат из Санског Моста, поднио је 17. маја 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-842/00 од 5. априла 2001. године и Општинског суда у Санском Мосту број П-151/00 од 16. маја 2000. године. Апелант је 9. септембра 2002. године Уставном суду доставио допуну апелације у којој се жали и на рјешења Општинског суда у Санском Мосту број 1-581/01 од 4. марта 2002. године и Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-241/01 од 28. јуна 2002. године, донесених у извршном поступку.

2. Пресудом Општинског суда у Санском Мосту, број П-151/00 од 16. маја 2000. године, апелант је обавезан да врати дуг у износу од 4.345 КМ Општини Сански Мост по основу уговора о позајмици од 9. фебруара 1998. године. Наведена пресуда је, на апелантову жалбу, потврђена Пресудом Кантоналног суда у Бихаћу број Гж- 842/00 од 5. априла 2001. године.

Након што је Општински суд у Санском Мосту донио наведене пресуде, апелант је спорни дуг Општини Сански Мост вратио у сертификатима.

3. Општина Сански Мост није прихватила сертификате као замјену за новац по основу уговора о позајмици који је склопила са апелантом и затражила је да се изврши правоснажна Пресуда Општинског суда у Санском Мосту број П-151/00 од 16. маја 2000. године. Рјешењем Општинског суда у Санском Мосту, број 1-581/01 од 31. децембра 2001. године, дозвољено је предложено извршење. Апелант је уложио приговор на оспорено рјешење о извршењу који је одбијен као неоснован Рјешењем тог суда број 1-581/01 од 4. марта 2002. године, које је на апелантову жалбу потврђено Рјешењем Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-241/01 од 28. јуна 2002. године.

4. Апелант се жали да су оспорене пресуде и рјешења повриједила његова права на правичан поступак из члана 6 став 1, право на дјелотворан правни лијек из члана 13 и члан 17 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода. Такође се жали и на повреду права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

5. Приликом испитивања допустивости апелације Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 тачка 8 Пословника Уставног суда.

Члан VI/3.6) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини. ”

Члан 16 став 2. тачка 8 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји који од следећих случајева:

(...)

8. ако су измијењене правне околности; ”.

6. Уставни суд је 16. априла 2004. године у овој правној ствари затражио информацију од Општинског суда у Санском Мосту. Општински суд у Санском Мосту Уставном суду доставио је Рјешење број 1-581/01 од 3. децембра 2002. године, којим је утврђено да је повјерилац - Општина Сански Мост актом број П-25/02 од 24. октобра 2002. године повукао приједлог за извршење Пресуде Општинског суда у Санском Мосту број П-151/00 од 16. маја 2000. године, па је поступак извршења обустављен.

7. Из информација предочених Уставном суду произилази да је поступак извршења пресуде Општинског суда у Санском Мосту број П-151/00 од 16. маја 2000. године у овом предметном поступку рјешењем Општинског суда у Санском Мосту, број 1-581/01 од 3. децембра 2002. године обустављен, обзиром да је предлагач - повјерилац Општина Сански Мост повукао приједлог за извршење јер је апелант у цијелости измирио дуг. Уставни суд налази да је у околностима овог случаја даље разматрање апелације у погледу оспорених пресуда и рјешења беспредметно.

8. С обзиром на наведено, а имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 8 Пословника Уставног суда, сходно којима ће се апелација одбацити као недопуштена ако су измијењене правне околности, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.
9. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ђазим Садиковић, Tudor Pantiru и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хациосмановић, David Feldman, проф. Валерија Галић и Јово Росић, на сједници одржаној 25. јуни 2004. године, у предмету број У 37/02, на основу члана VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине, члана 32, члана 59 став 2 тачка 4 и члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

ОДЛУКУ О ОБУСТАВЉАЊУ ПОСТУПКА

Обуставља се поступак за оцјену сагласности са Уставом Босне и Херцеговине Закона о агенцији за истраживање и документацију ("Службени лист Босне и Херцеговине", број 17/96), Закона о унутарњим пословима Хрватске Републике Херцег-Босне ("Народни лист ХРХБ", број 15/94) и Закона о обавјештајно-безбједносној служби Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 21/98 и 17/99), јер су оспорени општи акти престали да важе.

Образложење

1. Сејфудин Токић, предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљем тексту: подносилац захтјева), поднио је 18. априла 2002. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену сагласности са Уставом Босне и Херцеговине Закона о агенцији за истраживање и документацију ("Службени лист Босне и Херцеговине", број 17/96), Закона о унутарњим пословима Хрватске Републике Херцег Босне ("Народни лист ХРХБ", број 15/94) и Закона о обавјештајно-безбједносној служби Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 21/98 и 17/99).

2. Подносилац захтјева наводи:

- да је Агенција за истраживање и документацију (АИД) класична институција тајне полиције. Ова агенција не дјелује кроз своје организационе јединице на територији цијеле Босне и Херцеговине, него само на дијелу територије Босне и Херцеговине са бошњачком већином. Сем тога поједине одредбе овог закона

су у директној супротности са чл. II/1,2 и 3 Устава Босне и Херцеговине. Стога је Закон у цјелини, као и поједине његове одредбе, у несагласности са Уставом;

- да се поједине одредбе Закона о унутарњим пословима Хрватске Републике Херцег Босне, ког је 26. марта 1994. године донио Представнички дом Хрватске Републике Херцег Босна, односе на службу националне безбједности (СНС) која је редарствена служба у оквиру Министарства унутрашњих послова и обавља послове заштите националног интереса. Подносилац захтјева даље наводи да је након усвајања Устава Федерације Босне и Херцеговине престала да функционише Хрватска Република Херцег Босна и њени органи. Законом о унутрашњим пословима Федерације Босне и Херцеговине није предвиђено да Министарство унутрашњих послова Хрватске Републике Херцег Босне настави са радом. Но и поред тога Служба националне безбједности и даље дјелује и то као Хрватска обавјештајна служба и преко својих организационих јединица дјелује само на подручју Федерације Босне и Херцеговине у којима је већинско хрватско становништво. Овај закон је, по мишљењу подносиоца захтјева, у несагласности са Уставом Босне и Херцеговине, односно са чланом II/2 Устава;
- да је Закон о обавјештајно-безбједносној служби Републике Српске (ОБС) у несагласности са Уставом Босне и Херцеговине, јер су, сходно Уставу Босне и Херцеговине, ова питања у искључивој надлежности институција Босне и Херцеговине.

3. Приликом испитивања основаности захтјева Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине, члана 32 и члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине које гласе:

Члан VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између два ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног али оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући на то:

- *Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.*
- *Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.*

Члан 32 Пословника Уставног суда гласи:

“Суд може да оцјењује уставност само оних општих аката који су на снази ”.

Члан 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда гласи:

“Суд ће донијети одлуку којом обуставља поступак када је у току поступка:

....

2. оспорени општи акт престао да важи... ”

4. У току поступка пред Уставним судом, Парламент Федерације Босне и Херцеговине донио је Закон о обавјештајно-безбједносној служби Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 23/02).

Овим законом оснива се обавјештајно-безбједносна служба Федерације Босне и Херцеговине (члан 1) чије је подручје дјеловања Федерација Босне и Херцеговине (чл. 2). Сходно члану 69 став 2 Закона “*цивилне службе за обавјештавање и безбједност које су биле основане према прописима који су се примјењивали на територији Федерације до дана ступања на снагу овог закона престају са радом у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона. То се односи на Агенцију за истраживање и документацију и Службу националне безбједности*”.

У члану 79 овог закона прописано је да “*даном ступања на снагу овог закона, престаје примјена свих закона и прописа којима су основане цивилне обавјештајне и контраобавјештајне службе на подручју Федерације, из члана 69 став 2 овог закона, сем прописа који ће се примјењивати до доношења одговарајућих прописа у складу са овим законом*”.

5. Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине донијела је Закон о обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине (“Службени гласник БиХ”, број 12/04) којим је у члану 98 став 1 прописано је да “*од 1. маја 2004. године ставља се ван снаге Закон о обавјештајно-безбједносној служби Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 21/98 и 17/99) и Закон о обавјештајно-безбједносној служби Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 23/02).*

Високи представник за Босну и Херцеговину донио је 1. маја 2004. године Одлуку број 209/04 којом се доноси Закон о измјенама и допунама Закона о обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине. У члану 1 Одлуке наведено је да “у чл. 94, 96, 98, 99, 102 и 104 ријечи „7. маја 2004. Године” се замјењују ријечима „7. јуна 2004. године“.

Сходно члану 2 овог закона ова одлука ступа на снагу одмах и одмах се објављује у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”.

Одлука је објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/04 од 17. маја 2004. године.

6. Сходно изложеном оспорени закони, тј. Закон о агенцији за истраживање и документацију (“Службени лист Босне и Херцеговине”, број 17/96), Закон о унутрашњим пословима Хрватске Републике Херцег Босне (“Народни лист ХРХБ”, број 15/94) и

Закон о обавјештајно-безбједносној служби Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 21/98 и 17/99) нису више на снази.

7. Имајући у виду одредбу члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда, по којој ће се обуставити поступак када је у току поступка оспорени општи акт престао да важи, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

8. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У **68/02**, рјешавајући захтјев **Сејфудина Токића**, у вријеме подношења захтјева замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, на основу члана VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 члана 61 ст. 1 и 2 и члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредсједник

Tudor Pantig, потпредсједник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредсједник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 25. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О МЕРИТУМУ

Утврђује се да одредбе чл. 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет ("Службени гласник Републике Српске", бр. 25/02, 60/03 и 96/03) нису у складу са чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине.

Налаже се Народној скупштини Републике Српске да, у складу са чланом 63 став 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана објављивања ове одлуке у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", одредбе чл. 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет усагласи са Уставом Босне и Херцеговине.

Налаже се Народној скупштини Републике Српске да, у року од три мјесеца од дана објављивања ове одлуке у “Службеном гласнику Републике Српске”, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама, у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Обуштава се поступак за оцјену сагласности са Уставом Босне и Херцеговине одредбе члана 7 Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/02), одредби чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01) и одредби чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01) јер су оспорене одредбе престале да важе.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Сејфудин Токић, у вријеме подношења захтјева замјеник предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је, 4. октобра 2002. године, Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену сагласности са Уставом Босне и Херцеговине одредби чл. 7, 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/02), одредби чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01) и одредби чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске, Дома народа и Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине затражено је, 3. и 5. априла 2003. године да, у року од 30 дана, доставе одговор на захтјев. Тражење је поновљено, 3. и 17. фебруара 2004. године.

3. Одговори на захтјев нису достављени у остављеном року од 30 дана.

4. На основу члана 33 Пословника Уставног суда, од Пореске управе Републике Српске су, 4. марта 2004. године, затражени подаци и обавјештења о примјени Закона о акцизама и порезу на промет. Тражени подаци и обавјештења су достављени 11. марта 2004. године.

III. Захтјев

5. Подносилац захтјева сматра да одредба члана 7 Закона о акцизама и порезу на промет условљава обављање међуентитетске трговине акцизним робама посједовањем лиценце Пореске управе, чиме се спречава слободан проток роба и врши административно уплитање у слободну трговину између привредних субјеката, који имају сједиште у различитим ентитетима и Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Брчко Дистрикт). Оваква ситуација ствара повлашћену групу трговаца и поспјешује мито и корупцију, а не гарантује да ће сузбити пореске и царинске утаје.

6. Одредба члана 41 став 3 истог закона, како наводи подносилац захтјева, дестимулише трговину између ентитета и Брчко Дистрикта, јер се у повољнију позицију ставља увозник акцизне робе из иностранства од набављача исте робе из другог ентитета, односно Брчко Дистрикта, на тај начин, што је обвезник акцизе-увозник обавезан да плати акцизу у роковима и на начин предвиђен за плаћање царине и других увозних дажбина, а обвезник акцизе на производе набављене у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Федерација) и Брчко Дистрикту обавезан је да плати акцизу прије преузимања производа. Овакво законско рјешење води стварању три одвојена економска простора у Босни и Херцеговини.

7. Даље, подносилац захтјева наводи да одредба члана 48 став 1 тачка 2 истог закона омета слободан промет акцизних роба између ентитета и Брчко Дистрикта, јер плаћање акцизе према сједишту купца из Републике Српске, за акцизне производе купљене у Федерацији и Брчко Дистрикту, омогућава двоструко опорезивање, чиме се роба поскупљује.

8. Подносилац захтјева наводи исту аргументацију и у погледу одредби чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво и одредби чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића, сматрајући да се њима и у Федерацији успостављају исте баријере за међуентитетску трговину акцизним робама, условљавањем ове трговине, посједовањем лиценце издате од надлежног органа.

9. Због свега истакнутог, подносилац захтјева сматра да чл. 7, 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет, чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво и чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића, нису сагласни са чланом I/4Устава Босне и Херцеговине.

IV. Релевантни прописи

10. Члан I/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Члан I/4

“Постоји слобода кретања широм Босне и Херцеговине. Босна и Херцеговина и ентитети неће ометати пуну слободу кретања лица, роба, услуга и капитала широм Босне и Херцеговине. Ниједан ентитет неће проводити било какву контролу на граници између ентитета.”

11. У Закону о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/02) релевантне одредбе гласе:

Члан 41

- (1) *Обвезник акцизе-произвођач обавезан је да акцизу плати наредног дана од дана пуштања производа у промет.*
- (2) *Обвезник акцизе-увозник обавезан је да плати акцизу у роковима и на начин предвиђен за плаћање царине и других увозних дажбина.*
- (3) *Обвезник акцизе на производе набављене у ФБиХ и БД БиХ обавезан је да плати акцизу прије преузимања производа.*
- (4) *Обвезник акцизе у случајевима из члана 3 став 2 овог закона обавезан је да плати акцизу у року из става 1 овог члана.*

Члан 48

- (1) *Акциза се плаћа према сједишту:*
  - 1) *произвођача или увозника у Републици,*
  - 2) *купци из Републике за акцизне производе купљене у ФБиХ и БД БиХ,*
  - 3) *пословне јединице у Републици чији је оснивач из ФБиХ или БД БиХ.* ”

12. У Закону о измјенама и допунама Закона о акцизама и порезу на промет

(“Службени гласник Републике Српске”, број 60/03) релевантне одредбе гласе:

“Члан 9

У члану 48 иза ријечи акциза додају се и ријечи: “и порез на промет на акцизне производе”.

Члан 16

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном Гласнику Републике Српске”, а примјењиваће се наредног дана од дана потписивања Споразума о расподјели пореза на промет на акцизне производе између влада Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, а Споразум ће се објавити у службеним гласницима Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.”

13. Меморандум о разумијевању о имплементацији закона и подзаконских прописа који се односи на промјену мјеста наплате пореза на промет акцизних производа

(“Службени гласник Републике Српске”, број 60/03) гласи:

*“Савјет министара Босне и Херцеговине, ког заступа предсједавајући,
Аднан Терзић*

*Влада Федерације Босне и Херцеговине, коју заступа премијер,
др Ахмед Хаџипашић*

*Влада Републике Српске, коју заступа предсједник,
др Драган Микеревић*

*Влада Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, коју заступа
градоначелник, Синиша Кисић
(у даљем тексту: Стране)*

У циљу јачања јединственог економског простора кроз процес хармонизације пореских закона на цијелој територији Босне и Херцеговине, укључујући укидање свих административних препрека (сагласности, лиценце) за слободну размјену роба и услуга, Стране се обавезују:

1. Обезбједиће се доношење одговарајућих измјена и допуна закона о порезима на промет производа и услуга, те подзаконских прописа који се односе на имплементацију ових закона, како из оквира надлежности влада, тако и у парламентарној процедури, а у циљу промјене убирања пореза на промет на све акцизне производе.

Промјена мјеста убирања пореза на промет на све акцизне производе, у складу са прописима из првог става, примјењиваће се почев од 1. августа 2003. године.

2. Овај меморандум објавиће се у “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, “Службеном Гласнику Републике Српске” и “Службеном Гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

Сарајево, 9. јула 2003. године ”

V. Допустивост

14. Члан VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине, у свом релевантном дијелу, гласи:

“Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између два ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући на то:

[...]

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било

којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког дома законодавног вијећа једног ентитета ”.

15. Уставни суд констатује да је подносилац захтјева у вријеме подношења захтјева био замјеник предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Захтјев се односи на одлучивање да ли су одређене одредбе закона ентитета у складу са Уставом Босне и Херцеговине. На крају, захтјев садржи потребне наводе и чињенице на којима се заснива.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев покренуо овлаштени субјекат и да су испуњени формални услови из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

17. Слиједи да је предметни захтјев допустив.

VI. Меритум

18. Уставни суд, прије свега, наглашава да чињеница да законодавни органи оба ентитета нису доставили одговор на захтјев и објаснили *ratio* доношења ових прописа, не спречава Уставни суд да размотри оспорене одредбе наведених закона и разлоге њиховог доношења.

19. Подносилац захтјева наводи несагласност чл. 7,41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, број 25/02), чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01) и чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 52/01) са чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине.

20. Уставни суд констатује да је, у току поступка пред Уставним судом, Народна скупштина Републике Српске донијела Закон о измјенама и допунама Закона о акцизама и порезу на промет, који је објављен у “Службеном гласнику Републике Српске”, број 60/03 од 23. јула 2003. године. Чланом 1 овог закона брисан је, захтјевом оспорени, члан 7 Закона о акцизама и порезу на промет, а чланом 9 овог закона је оспорени члан 48 Закона о акцизама и порезу на промет допуњен тако што се иза ријечи “акциза” додају ријечи: “и порез на промет на акцизне производе”. У смислу члана 16 овог закона, он ступа на снагу осмог дана од дана објављивања, дакле 31. јула 2003. године, а примјењује се наредног дана од дана потписивања Споразума о расподјели пореза на промет на акцизне производе између влада Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. На основу потписаног Меморандума о разумијевању о имплементацији закона и подзаконских прописа, који се односи на промјену мјеста наплате пореза на промет акцизних производа, овај закон се примјењује од 1.

августа 2003. године. Народна скупштина Републике Српске је донијела и Закон о измјенама и допунама Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, број 96/03), чије одредбе се не односе на питања која су релевантна за разматрање конкретног захтјева.

21. У току поступка пред Уставним судом, Парламент Федерације (Дом народа и Представнички дом) донио је Закон о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво, који је објављен у “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, број 37/03 од 31. јула 2003. године и ступио на снагу наредног дана од дана објављивања, дакле 1. августа 2003. године, од када се и примјењује. Члановима 1, 3, 4, 5, 6 и 7 овог закона брисан је спорни дио текста, односно замијењен другим текстом (члан 8), из захтјевом оспорених чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво.

22. Парламент Федерације је донио и Закон о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на промет безалкохолних пића, који је објављен у “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине”, број 37/03 од 31. јула 2003. године и ступио на снагу наредног дана од дана објављивања, дакле 1. августа 2003. године и примјењује се од 1. августа 2003. године. Чл. 1, 3, 4, 5, 6 и 7 овог закона брисан је спорни дио текста, односно замијењен је другим текстом (члан 8), из захтјевом оспорених чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на промет безалкохолних пића.

23. Уставни суд утврђује да су на овај начин престале да важе захтјевом оспорене одредбе члана 7 Закона о акцизама и порезу на промет, чл. 2, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на пиво и чл. 2, 7, 8 и 9 Закона о измјенама и допунама Закона о посебном порезу на безалкохолна пића.

24. У новонасталој правној ситуацији релевантна је одредба члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда, према којој ће Уставни суд обуставити поступак када је у току поступка оспорени општи акт престао да важи. Уставни суд може да настави поступак ако се ради о очигледној повреди одредби члана II Устава Босне и Херцеговине. У конкретном случају Уставни суд нема основа да настави поступак.

25. Пошто су оспорене одредбе престале да важе, а Уставни суд, узимајући у обзир све околности датог уставно-правног случаја, не сматра да је потребно да настави поступак, стекли су се услови за обуставу поступка у овом дијелу захтјева.

26. За Уставни суд остаје још да преиспита да ли су одредбе чл. 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 25/02, 60/03 и 96/03) у складу са чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине.

27. У Босни и Херцеговини регулисање плаћања акциза и пореза на промет акцизним производима, у складу са чланом III Устава Босне и Херцеговине, је у надлежности ентитета.

28. У Републици Српској, промет унутар Ентитета и међуентитетски промет акцизним производима је регулисан Законом о акцизама и порезу на промет, Правилником о примјени Закона о акцизама и порезу на промет (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 65/02 и 62/03) и Правилником о начину обрачунавања и плаћања акцизе и пореза на промет акцизних производа, садржају специјалног рачуна у промету са купцима из Федерације Босне и Херцеговине и Дистрикта Брчко (“Службени гласник Републике Српске”, број 69/03).

29. У Федерацији промет акцизних производа је регулисан Законом о порезу на промет производа и услуга (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 49/02 и 37/03), Законом о посебном порезу на нафтне деривате (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 27/98, 41/98, 51/99, 29/02 и 37/03), Законом о посебном порезу на пиво (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 51/99, 52/01 и 37/03), Законом о посебном порезу на кафу (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 51/99, 52/01 и 37/03), Законом о посебном порезу на безалкохолна пића (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 51/99, 52/01 и 37/03), Законом о посебном порезу на дуванске прерађевине (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 13/00 и 52/01) и Законом о посебном порезу на алкохол (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 6/95, 51/99, 52/01 и 37/03).

30. У Брчко Дистрикту, на основу члана 2 Одлуке о начину примјене прописа ентитета и утврђивању стопа у области пореза и доприноса (“Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине”, број 5/00), примјењује се Закон о акцизама и порезу на промет који је на снази на подручју Републике Српске.

31. Анализирајући наведене прописе, Уставни суд примјењује да наметање обавезе плаћања акциза и пореза на промет акцизним производима представља мјеру административног протекционизма која има искључиво фискални карактер и служи додатном прикупљању буџетских прихода од промета роба које су луксузне, а мање неопходне за живот, као што су нафта и нафтни деривати, дуван и дуванске прерађевине, кафа, алкохолна пића, пиво и безалкохолна пића. Обавеза плаћања акциза и пореза на промет акцизним производима постоји у оба ентитета и Брчко Дистрикту и њом је обухваћен цјелокупан промет овим робама, било да се ради о увозу из иностранства, домаћој производњи или међуентитетском промету.

32. Уставни суд закључује да у оба ентитета и Брчко Дистрикту постоје три категорије обвезника акцизе и то су: 1) правно лице или предузетник произвођач акцизних производа; 2) правно лице или предузетник увозник акцизних производа; 3) правно лице или предузетник који акцизне производе набавља од добављача из другог ентитета или Брчко Дистрикта.

33. Обавеза по основу акцизе за дуван настаје преузимањем пореских маркица, обавеза по основу акциза на алкохолна пића преузимањем контролних маркица, а обавеза по основу акцизе на нафту, пића и кафу настаје: 1) испоруком производа, односно

издавањем рачуна о продаји; 2) увозом; 3) набавком из другог ентитета, односно Брчко Дистрикта.

34. Плаћање акцизе на дуван врши се прије преузимања контролних маркица, акцизе на алкохолна пића у року од 90 дана од дана преузимања пореских маркица (у Федерацији исто као осталих акцизних производа). Обвезници акцизе-произвођачи акцизу плаћају наредног радног дана од дана пуштања производа у промет (у Федерацији у року од 5 дана по истеку седмице, а физичко лице у року од 15 дана по истеку мјесеца), обвезници-увозници у роковима и на начин предвиђен за плаћање царине и других увозних дажбина, обвезници акцизе на производе набављене из другог ентитета, односно Брчко Дистрикта прије преузимања производа (члан 41 Закона о акцизама и порезу на промет, члан 27 Закона о порезу на промет производа и услуга).

35. Мјесто плаћања акцизе и пореза на промет на акцизне производе је сједиште произвођача или увозника, односно сједиште купца за акцизне производе набављене у другом ентитету и Брчко Дистрикту, сједиште пословне јединице у ентитету чији је оснивач из другог ентитета или Брчко Дистрикта (оспорени члан 48 Закона о акцизама и порезу на промет, члан 34 федералног Закона о порезу на промет производа и услуга).

36. Уставни суд примјећује да је трећа категорија обвезника акцизе, поред правног лица или предузетника произвођача акцизних производа и правног лица или предузетника увозника акцизних производа, правно лице или предузетник који акцизне производе набавља од добављача из другог ентитета или Брчко Дистрикта, уведена у Републици Српској Законом о акцизама и порезу на промет, који је ступио на снагу 28. маја 2002. године, а у Федерацији прописима о посебним порезима, који су ступили на снагу 7. децембра 2001. године.

37. Уставни суд констатује да је доношење ентитетских прописа, којим је уведена категорија обвезника акцизе и правног лица или предузетника који акцизне производе набавља од добављача из другог ентитета или Брчко Дистрикта, претходило закључење Споразума о начину алокације посебних пореза између Федерације и Републике Српске. Овај Споразум је потписан 28. децембра 2000. године.

38. Циљ наведеног Споразума, као и ентитетских прописа из претходне тачке ове одлуке, усвојених у његовој имплементацији, био је избјегавање двоструког опорезивања у међуентитетском промету акцизних производа и подстицање унутрашње трговине у Босни и Херцеговини. Наиме, у међуентитетском промету посебан порез-акциза плаћа се у ентитету крајње потрошње, међутим сам начин алокације акцизе према ентитету крајње потрошње подразумијева да акцизе плаћају и продавац и купац, с тим да продавац посебан порез-акцизу за продате производе у другом ентитету реализује преко поврата. На овај начин, требало је да се створи основа за хармонизацију пореског система у дијелу алокације акциза према ентитету крајње потрошње, што је основа за отклањање запрека слободној трговини у Босни и Херцеговини и потицај формирању и заживљавању јединственог тржишта у Босни и Херцеговини.

39. Према наведеном, Уставни суд треба да преиспита да ли је описана правна ситуација инхерентна Уставу Босне и Херцеговине, прије свега, да ли одговара принципу јединственог тржишта из члана I/4 Устава Босне и Херцеговине.

40. Јединствено тржиште је неопходан елеменат привредног система Босне и Херцеговине. Устав Босне и Херцеговине, уосталом, као и већина других устава, не садржи и не даје коначну слику у погледу привредног система земље. Ипак, алинеја 4 Преамбуле Устава Босне и Херцеговине обавезује државу да *“подстакне опште благостање и економски развој кроз заштиту приватне својине и унапређење тржишне привреде”*, док члан II/3 к) у вези са чланом II/6 Устава Босне и Херцеговине обавезује Босну и Херцеговину и ентитете да штите право на имовину. С друге стране, принцип *“јединственог тржишта”* у Босни и Херцеговини не егзистира слободно. Он је ограничен другим уставно-правним принципима, као што су принцип демократије, правне државе и другим демократским начелима (члан 1/2 Устава Босне и Херцеговине). Из овога произлази обавеза државе да успостави један функционишући привредни систем и привредну равнотежу у Босни и Херцеговини, који би, уједно, испоштовао и друге уставно-правне принципе (види дјелимичну Одлуку Уставног суда број У 5/98 од 19. фебруара 2000. године, став 14, објављену у *“Службеном гласнику Босне и Херцеговине”*, број 11/98).

41. Остварење уставно-правног принципа *“јединственог тржишта”* намеће обавезу државе да реализује његове циљеве: *“пуну слободу кретања, лица, роба, услуга и капитала широм Босне и Херцеговине.”* Из језичког значења ове одредбе јасно је да су, прије свега, ентитети обавезни да не спречавају остварење овог принципа (друга реченица, члан 1/4), мада то не спречава државу да позитивно дјелује како би испунила свој циљ (прва реченица, члан 1/4). Уставни суд примјећује да је материјални садржај јединственог тржишта јасно дефиницао Европски суд правде, дајући европским земљама смјернице у уставно-правном развоју овог важног аспекта. Сходно томе, позивање на праксу Европског суда правде је од изузетне важности. У складу са том судском праксом, материјални појам *“јединственог тржишта”* налаже да се, укидањем свих техничких, административних и других мјера, оствари унутрашње тржиште у Босни и Херцеговини (види одлуку Европског суда правде (Суд Европске уније), *Schul*, предмет број 15/81, Збирка 1982, стр. 1431, став 33).

42. Пуна слобода кретања робе претпоставља слободну размјену робе на цијелом и јединственом царинском подручју државе. То не значи само укидање мјера из подручја царинске политике, него и свих других фискалних мјера, које би негативно оптерећивале промет било које робе на цијелом царинском подручју државе, без разумног оправдања. Ту спадају, значи, и сви порески намети, а посебно они из области индиректних пореза (члан I/4у вези са чланом III/1 с) Устава Босне и Херцеговине).

43. Да би се ефикасно гарантовао уставно-правни принцип јединственог тржишта, потребно је да се овај принцип доведе у везу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, који забрањује дискриминацију. С једне стране, појам забране дискриминације укључује

не само техничке мјере, него и позитивно-правне прописе, као и позитивну обавезу државе гарантовања институционалне заштите забране дискриминације (види Одлуку Уставног суда број У 18/00 од 5. октобра 2002. године, тачка 14, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине, број 30/02). С друге стране, забрана дискриминације укључује не само формалну него и материјалну дискриминацију.

44. Чињенице да држава мора да оствари ефикасно јединствено тржиште (члан 1/4 Устава Босне и Херцеговине) и да ентитети регулишу одређене области не значи аутоматски да је принцип заједничког тржишта угрожен. У том смислу, држава има широко поље процјене у смислу организовања јединственог тржишта унутар својих граница на најадекватнији начин. Иако уставна подјела надлежности из члана III Устава Босне и Херцеговине додјељује ентитетима одређене области, а које могу да утичу на остварење јединственог тржишта као државне обавезе, аутономност ентитета условљена је хијерархијски надређеним надлежностима државе, што укључује заштиту Устава Босне и Херцеговине и њених принципа. У конкретном случају мисли се, прије свега, на принцип јединственог тржишта и остварења његових слобода и принцип државног суверенитета. У вези с тим, супремација државе над ентитетима и Дистриктом Брчко, која произлази из члана III/3 б) Устава Босне и Херцеговине, омогућава јој да предузме одговарајуће мјере које би омогућиле свим лицима да уживају уставна права.

45. У конкретном случају, примјена Закона о измјенама и допунама Закона о акцизама и порезу на промет, од 23. јула 2003. године, била је условљена потписивањем Споразума о расподјели пореза на промет на акцизне производе између ентитета и Дистрикта Брчко. То значи да су права и дужности грађана, која су овдје у непобитној вези са принципом јединственог тржишта из члана I/4 Устава Босне и Херцеговине, условљена актом воље ентитета (Меморандум о разумијевању), тј. Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта. Оваква ситуација, узимајући у обзир позицију државе, изазива осјећај правне несигурности код грађана (члан 1/2 Устава Босне и Херцеговине), јер не постоји законска гаранција да држава, као чувар уставно-правног принципа из члана I/4 Устава Босне и Херцеговине, може ефикасно и да обезбиједи овај принцип. Довољно би било да један од ентитета, или Брчко Дистрикт, престане да респектује овај меморандум или га једнострано поништи, па да се принцип јединственог тржишта угрози.

46. Сем овога аспекта, Уставни суд примјећује да је третман “међуентитетског купца и продавца” акцизне робе у Босни и Херцеговини неафирмативан. Наиме, у међуентитетском промету посебан порез-акциза плаћа се у ентитету крајње потрошње, међутим, сам начин алокације акцизе према ентитету крајње потрошње подразумијева да акцизе плаћају и продавац и од купац, с тим да продавац посебан порез-акцизу за продате производе у другом ентитету реализује преко поврата. На овај начин, промет робе је оптерећен у једном моменту са двије акцизне уплате, што обухвата и два поступка наплате. Сем тога, могућност поврата уплате акцизе оптерећено је доказивањем накнадне уплате купца у другој територијалној јединици, чиме се држава ослобађа једним дијелом обавезе да организује ефикасан систем наплате акцизе, оптерећујући

продавца да се брине о томе. У супротном, продавац не може да изврши поврат новца. Коначно, роба која је намијењена потрошњи не третира се исто као роба која се пушта у промет преко нпр. даљњих купопродајних односа, мада би за обје категорије требао да буде примијењен принцип крајње потрошње. На тај начин, ланац робног промета, у неким својим дијеловима, има различит третман. Узрок тог различитог односа јесте чињеница да постоје категорије обвезника акцизе правног лица или предузетника који акцизне производе набавља од добављача из другог ентитета или Брчко Дистрикта и који своје обавезе по том основу плаћа на начин и у роковима који су другачији од оних прописаних за друге категорије обвезника акцизе, према оспореним чл. 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет.

47. Овакав систем представља административну баријеру, која отежава приступ тржишту у Босни и Херцеговини, јер не омогућава свим учесницима на тржишту једнаке услове у тржишној утакмици, а што представља један од битних услова јединственог тржишта и није у складу са чланом I/4 Устава Босне и Херцеговине.

48. Уставни суд је из наведених разлога закључио да оспорене одредбе чл. 41 и 48 Закона о акцизама и порезу на промет нису у сагласности са Уставом Босне и Херцеговине и да их треба усагласити у остављеном року, а у односу на оспорене одредбе из других оспорених закона Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине, одлучио да обустави поступак с обзиром да су те одредбе, односно закони, престали да важе.

VIII. Закључак

49. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 65 став 1 тачка 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

50. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 8/04, рјешавајући захтјев председавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, **Мустафе Памука**, на основу члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 25. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Утврђује се да је Изјава Клуба делегата хрватског народа у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине о деструктивности по витални интерес хрватског народа у Приједлогу оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини дата у складу са процедуром прописаном Уставом Босне и Херцеговине.

Утврђује се да је Приједлог оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини, у ком се предвиђа могућност употребе једног или више језика конститутивних народа и начин доношења статута високошколских установа деструктиван по витални интерес хрватског народа.

Поступак доношења Оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини треба да се спроведе сходно процедури из члана IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, Мустафа Памук (у даљњем тексту: подносилац захтјева) поднио је, 13. маја 2004. године, Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев којим тражи да се испита процедурална исправност, тј. утврди да ли постоје уставне претпоставке за Изјаву Клуба хрватског народа да је Приједлог оквирног закона о високом образовању у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: Оквирни закон) деструктиван по виталне интересе хрватског народа.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Савјета министара Босне и Херцеговине и Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је, 7. јуна 2004. године, затражено да доставе одговоре на захтјев, а од клубова делегата хрватског и бошњачког народа Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, истог дана, да доставе даљња запажања и став о предмету захтјева.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

3. Савјет министара Босне и Херцеговине је, 24. марта 2004. године, доставио Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине - Дому народа и Представничком дому Оквирни закон ради разматрања и усвајања. Дом народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) је, на својој 23. сједници 4. маја 2004. године, под тачком 10 дневног реда, разматрао Оквирни закон - прво читање, а у наставку 23. сједнице, 7. маја 2004. године, као једину тачку дневног реда разматрао је Оквирни закон - друго читање.

4. Клуб делегата хрватског народа у Дому народа је, у складу са чланом 134 став 3 Пословника Дома народа, дао писмену Изјаву број 02-02-7-19/04 од 7. маја 2004. године,

којом је заузео став да је Оквирни закон деструктиван по виталне интересе хрватског народа. Ова изјава садржи три разлога због којих делегати овога клуба сматрају да је Оквирни закон деструктиван по виталне интересе хрватског народа.

5. Као прво, Клуб делегата хрватског народа сматра да Оквирни закон не садржи јасно одређену, неупитну и недвосмислену јемствену одредбу да ће Хрвати, као и друга два равноправна и конститутивна народа у Босни и Херцеговини, и у будућности имати барем један универзитет на службеном хрватском језику, а друга два народа на својим службеним језицима. Ово је важно због тога што ће таква одредба Статута Универзитета у Мостару зависити од процјене и одлуке надлежног ентитетског органа, како је прописано у члану 35 Оквирног закона, јер овај орган даје сагласност на Статут. Даље, Оквирни закон не предвиђа једнаку заступљеност сва три конститутивна народа у надлежном ентитетском органу, али је овај орган дужан да слиједи савјете и препоруке Одбора Центра за информације, признавање и оцјену квалитета (ЦИПОК) за ког није предвиђено одлучивање консензусом, што слиједи из одредби чл. 43 до 55 Оквирног закона.

6. Као друго, Оквирним законом се “отима” искључива надлежност кантона, као федералних јединица, у области образовне политике и преноси се на Федерацију Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација), што је супротно одредби члана Ш/4 б) Устава Федерације, којом је јасно, прецизно и недвосмислено прописана надлежност кантона за “утврђивање образовне политике, укључујући доношење прописа о образовању и обезбјеђивање образовања”. Даље, Устав Федерације не садржи нити једну одредбу која би прописивала преношење кантоналних овлашћења на Федерацију.

7. Као треће, Клуб делегата хрватског народа сматра да постоји оправдана и основана сумња и страховање да ће доћи до прегласавања и мајоризације хрватског народа приликом одлучивања на федералном нивоу, поготово у федералним органима и у онима која ће, сходно одредбама Оквирног закона, бити основана у Федерацији за питања из области високог образовања.

8. Након тога, а у складу са чланом 134 став 3 Пословника Дома народа, прекинута је расправа о Оквирном закону и отворена је расправа о Изјави. У складу са чланом 135 став 1 Пословника Дома народа, Клуб делегата бошњачког народа је најавио приговор на Изјаву Клуба хрватског народа и поднио га одмах након завршетка сједнице у писменом облику под бројем 02-02-7-19/04 од 7. маја 2004. године.

9. У Приговору је наведено: а) како Оквирни закон садржи јасно одређене, неупитне и недвосмислене гаранције недискриминације и једнаких права за све народе у Босни и Херцеговини; б) да је неоснована тврдња о “отимању” надлежности кантонима, јер је чланом 56 Оквирног закона децидно одређено да претходно морају да се створе уставно-правни услови за функције високог образовања у ентитетима; с) да су неосновани сумња и страховање од прегласавања и мајоризације приликом одлучивања на федералном нивоу, јер сходно члану 3 Оквирног закона надлежни ентитетски орган, ког

је одредила као одговорног за конкретну функцију у области високог образовања Федерација, или министарство које је одредила као одговорно за конкретну функцију у области високог образовања Република Српска, дјелује на основу консензуса. Сем тога, Уставом Федерације су успостављени институти заштите виталног националног интереса. Датом Изјавом прејудицира се начин рјешавања питања високог образовања у Федерацији, јер ће ова питања бити ријешена кроз измјене Устава Федерације, а оне не могу да се извршавају прегласавањем; d) генерално, Оквирни закон је заснован на принципима садржаним у конвенцијама и другим међународним документима (Конвенција о признавању квалификација које се односе на високо образовање у европској регији - Лисабонска конвенција, Болоњска декларација и др.), чији је потписник Босна и Херцеговина, па примјена међународних стандарда у изради Оквирног закона, који утврђују једнаке услове за све, отклања било какву основу за проглашење деструктивности за виталне интересе само за један народ.

10. Клубови конститутивних народа у Дому народа су у наставку сједнице истог дана, 7. маја 2004. године, именовали по једног члана да учествује у Заједничкој комисији. Заједничка комисија, у саставу: Илија Филиповић (Клуб хрватских делегата), Халид Гењац (Клуб бошњачких делегата) и Наде Радовић (Клуб српских делегата) одржала је састанак 11. маја 2004. године и није пронашла рјешење већ је утврдила да цијелокупан предмет треба да се упути Уставном суду на даљњи поступак. Подносилац захтјева је, 13. маја 2004. године, поднио захтјев Уставном суду у складу са чланом IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

б) Одговор на захтјев

11. Одговори на захтјев нису достављени. Клуб делегата хрватског народа у Дому народа је, 10. јуна 2004. године, обавијестио Уставни суд да остаје код запажања и ставова изнесених у Изјави о деструктивности Оквирног закона по виталне интересе хрватског народа предочених и чланови Заједничке комисије. Клуб делегата бошњачког народа у Дому народа је, 11. јуна 2004. године, обавијестио Уставни суд о свом ставу о предмету Изјаве Клуба делегата хрватског народа, који, у суштини, у нешто широј елаборацији понавља став из Приговора од 7. јуна 2004. године, уз напомену да је у позивању на штетност по витални национални интерес постављен захтјев који није постављен кроз амандманску процедуру у надлежним скупштинским органима.

IV. Релевантни прописи

12. У Уставу Републике Српске релевантне одредбе гласе:

“Амандман LXXI

Службени језик Републике Српске су језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа. Службена писма су ћирилица и латиница.

Амандман LXXVII

Витални национални интереси конститутивних народа су дефинисани на сљедећи начин:

[...]

једнака права конститутивних народа у процесу доношења одлука; образовање, вјероисповијест, језик, неговање културе, традиције и културно наслеђе;

[...]"

13. У **Уставу Федерације Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

“Члан I/6

Службени језици Федерације Босне и Херцеговине су: босански језик, хрватски језик и српски језик. Службена писма су латиница и ћирилица.

Остали језици могу се користити као средство комуникације и наставе.

Члан III/4

Кантони имају све надлежности које нису изричито повјерене федералној власти. Посебно су надлежни за:

[...]

Утврђивање образовне политике, укључујући доношење прописа о образовању и обезбјеђивање образовања;

[...]

Амандман XXXVII
Дефиниција виталног интереса

Витални национални интереси конститутивних народа су дефинисани на сљедећи начин:

[...]

једнака права конститутивних народа у процесу доношења одлука; образовање, вјероисповијест, језик, неговање културе, традиције и културно наслеђе;

[...]

14. У **Приједлогу Оквирног закона о високом образовању** релевантне одредбе гласе:

“ Члан 3

У овом закону, сљедећи термини имају доље наведена значења:

[...]

“надлежно ентитетско тијело ” означава тијело које дјелује на основу консензуса, а које је одређено као одговорно за конкретну функцију у

области високог образовања од стране Федерације Босне и Херцеговине, или министарство одређено као одговорно за конкретну функцију у области високог образовања од стране Републике Српске.

Члан 13

Носилац формалне одговорности за све активности лиценциране јавне високошколске установе је управни одбор универзитета, односно колеџа-високе школе (у даљем тексту: управни одбор).

Број чланова управног одбора, вријеме трајања мандата, структура управног одбора, предсједавање управним одбором и друго питања у вези са управним одбором утврђују се статутом високошколске установе.

У управном одбору заступљени су студенти и све категорије особља високошколске установе.

Сенат универзитета, који је управном одбору одговоран за академски рад универзитета, сачињавају представници академског особља и представници студената. Начин избора чланова сената, академска питања у надлежности сената и друга питања из домена дјеловања сената универзитета регулишу се статутом универзитета.

Сагласност на статут високошколске установе даје надлежно ентитетско тијело у складу са законом.

Члан 18

Високошколске установе, у складу са одредбама овог закона, имају праео да:

[...]

viii) одреде као службени језик, или службене језике, један или више језика конститутивних народа Босне и Херцеговине.

Члан 35

Надлежно ентитетско тијело одговорно је за:

[...]

доношење одлуке о лиценцирању и акредитовању високошколске установе на основу посебних критерија и препоруке Одбора ЦИПОК-а; давање сагласности на статуте високошколских универзитета;

[..]

Члан 45

Савјет министара именује одбор који ће управљати ЦИПОК-ом (у даљем тексту: Одбор ЦИПОК-а).

Одбор ЦИПОК-а састоји се од девет чланова, које Савјет министара аменује на основу једнаке заступљености сва три конститутивна народа у Босни и Херцеговини, на мандат од три Године са могућношћу реизбора, под

условом да се иницијално именовање проведе у фазама, шако да сваке године једна трећина чланова буде реизабрана или изнова именована.

Статутом ЦИПОК-а се регулише начин рада и одлучивања Одбора ЦИПОК-а и друга питања неопходна за рад ЦИПОК-а.

Статут ЦИПОК-а усваја Одбор ЦИПОК-а.

Статут ЦИПОК-а ступа на снагу када, на основу мишљења државног министарства, сагласност на Статут да Савет министара.

[...]

Члан 49

О акредитацији и лиценцирању високошколских установа одлучује надлежно ентитетско тијело на основу услова и препорука које утврди Одбор ЦИПОК-а.

[...]

Постојеће високошколске установе у Босни и Херцеговини ће се у тренутку ступања овог закона на снагу сматрати акредитованим и мораће да се пријаве за ревизију акредитације у року од четири Године од датума ступања на снагу овог закона. ”

V. Допустивост

15. Захтјев је поднио предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине. Дакле, у погледу овлашћеног подносиоца, захтјев испуњава један од критеријума допустивости. У погледу осталих критеријума допустивости, Уставни суд сматра да они зависе од самог тумачења надлежности Уставног суда из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

16. Уставни суд подсећа да је суштина надлежности Уставног суда из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине рјешавање питања “процедуралне исправности” случаја из одређеног захтјева Дома народа. Што сам појам “процедурална исправност” подразумијева, треба да се закључи циљним и систематским тумачењем, прије свега, одредби члана IV/3 Устава Босне и Херцеговине.

17. Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине усваја све законе када их одобре оба дома (члан IV/3 ц) Устава Босне и Херцеговине). Сходно члану IV/3 д) Устава Босне и Херцеговине, “све одлуке у оба дома доносе се већином гласова оних који су присутни и гласају [...] Уколико већина не укључује једну трећину гласова делегата или чланова са територије сваког ентитета, предсједавајући и његови замјеници ће, радећи као комисија, настојати да у року од три дана од гласања постигну сагласност. Уколико та настојања не успију, одлуке ће се донијети већином гласова оних који су присутни и гласају, под условом да гласови не укључују двије трећине, или више делегата или чланова изабраних из сваког ентитета.”

18. Сходно члану IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине, “предложена одлука Парламентарне скупштине може да буде проглашена деструктивном по витални интерес бошњачког, хрватског или српског народа већином гласова из реда бошњачких, хрватских или српских делегата”. Поступак за проглашење једне одлуке деструктивном се састоји у позивању већине делегата из клуба једног народа (најмање три делегата) на члан IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине. Посљедица тога јесте строжи критеријум гласања, успоређујући са оним из члана IV/3 и), тј. “за доношење такве одлуке биће потребна сагласност Дома народа, коју је изгласала већина бошњачких, већина хрватских и већина српских делегата који су присутни и гласају”. На овај начин омогућен је наставак парламентарне процедуре упркос приговору деструктивности по витални интерес једног конститутивног народа, али по строжим демократским захтјевима, јер појам парламентарне већине добија другу димензију. Уколико Дом народа не успије да постигне захтијевану већину, закон не може да прође парламентарну процедуру у Дому народа, јер нема његово повјерење.

19. Ако не дође до гласања, јер “већина бошњачких, хрватских или српских делегата стави примједбу позивањем на тачку IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине, предсједавајући Дома народа ће одмах сазвати Заједничку комисију која се састоји од три делегата, од којих је сваки изабран из реда бошњачких, хрватских и српских делегата, у циљу разрјешења тог питања. Уколико то Комисија не успије у року од пет дана, предмет се упућује Уставном суду који ће по хитном поступку да преиспита процедуралну исправност случаја”. То значи да се стављањем приговора за позивање на члан IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине обуставља процедура гласања из претходне тачке ове одлуке и Дом народа и поступа сходно члану IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

20. Из цитираних одредаба јасно произлази да је сам поступак заштите виталних интереса једног народа јасно и децидно прописан цитираним одредбама и да тај поступак мора да се поштује. Улога Уставног суда треба да буде контролисање поштовања цитираног поступка, у случају да се то од њега тражи. С друге стране, из цитираних одредби јасно произлази да ове врсте спорова произлазе из ситуације у којој представници конститутивних народа не могу споразумно да се договоре око постојања или непостојања деструктивности једне одлуке по витални интерес одређеног народа. Ово има за посљедицу да се на тај начин блокира рад Парламентарне скупштине, јер предложена одлука не може да добије повјерење већине делегата одређеног народа. У вези с тим, улога Уставног суда би требала да се састоји у томе да, као највиши суд државе и заштитник Устава Босне и Херцеговине (члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине), допринесе својом мериторном одлуком деблокирању рада Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, која сама није у стању да превазиђе проблем. Овај поступак је хитне природе, јер је интервенција Уставног суда потребна у што краћем року како би законодавни орган могао да настави да обавља своју улогу. Ова друга улога Уставног суда, тј. доношење мериторног става у погледу постојања или непостојања деструктивности по витални интерес једног народа, је веома важна у ситуацијама када је држави потребан закон да би регулисала одређено подручје, а гласање о том закону је блокирано стављањем приговора деструктивности по витални интерес једног народа.

21. Сем тога, ова улога Уставног суда показује сличност са надлежности Уставног суда из члана VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине. Члан VI/3 а) Устава Босне и Херцеговине омогућава испитивање уставности закона и других општих аката док су они на снази, док надлежност Уставног суда из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине има превентивну функцију. Она омогућава да Уставни суд донесе мериторно мишљење поводом питања о ком Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине није могла да се сложи, како би могла да се настави законодавна процедура у складу са мишљењем Уставног суда. То значи да Уставни суд превентивно дјелује на уставност аката који су у парламентарној процедури. У вези са тим, Уставни суд наглашава да је он чувар Устава Босне и Херцеговине, а његове одлуке из свих надлежности, самим тим и оне из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, су коначне и обавезујуће (члан VI/4). Оваква надлежност Уставног суда није новина у уставно-правним системима. Француски Уставни савјет (Conseil Constitutionnel) има исту надлежност према Уставу из 1958. године. Његова улога из ове надлежности је превентивна, а његове одлуке су коначне и обавезујуће за све органе. Поступак је, такође, хитне природе и треба да се оконча, у принципу, у року од мјесец дана.

22. Институт заштите виталних интереса једног народа је веома важан у државама у којима постоје мултиетничке, мултијезичке, мултирелигијске заједнице или заједнице које су типичне по својим разликама. Са друге стране, свако позивање на витални интерес има за посљедицу појачан критеријум за доношење општих аката (члан IV/3 е) или, у крајњем случају, поступак пред Уставним судом. Посљедица тога су прекиди парламентарних процедура које могу да произведу негативне посљедице за рад законодавног органа и самим тим на функционисање државе. Из тога разлога, захтјеви из члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине морају да буду образложени, изражавајући озбиљне контроверзе у мишљењу или сумње у повреду овога уставно-правног института. С обзиром да се ради о захтјеву једног законодавног органа, као политичког органа, за његову допустивост довољан је објективни интерес за разрјешење спора. Другим ријечима, подносилац не мора да изражава субјективни интерес за само разрјешење спора, што је карактеристично за индивидуалне апелације. У вези са тим, Уставни суд није везан за сам захтјев, јер општи јавни интерес превладава над самим захтјевом.

23. У конкретном случају Изјава Клуба делегата хрватског народа упућује на витални интерес тог али и остала два конститутивна народа у Босни и Херцеговини. Изјава садржи више разлога због којих се сматра да је Оквирни закон деструктиван по витални интерес хрватског народа. Разлози се односе на питање употребе службених језика конститутивних народа у области високог образовања, на питање поштовања подјеле надлежности између кантона и Федерације, утврђене Уставом Федерације, те на питање једнаких права конститутивних народа у процесу доношења одлука на нивоу Федерације.

24. Из анализе процедуралне исправности из списка предмета јасно произлази да је Изјаву Клуба делегата хрватског народа број 02-02-7-19/04 од 7. маја 2004. године потписало свих пет делегата, и то: Илија Филиповић, Велимир Јукић, Томислав Лимов,

Анто Спајић и Бранко Зрно. Приговор Клуба делегата бошњачког народа, број 02-02-7-19/04 од 7. маја 2004. године, потписала је већина делегата тога Клуба, и то: Халид Гењац, Хилмо Неимарлија, Хасан Ченгић и Осман Брка. Истог дана је формирана Заједничка комисија, и то у саставу: Илија Филиповић, Халид Гењац и Наде Радовић. Заједничка комисија је засједала у року од пет дана, 11. маја 2004. године, и није пронашла рјешење, па је утврдила да цијелокупан предмет треба да се упути Уставном суду на даљњи поступак. Подносилац захтјева је поднио захтјев Уставном суду 13. маја 2004. године.

25. Уставни суд је утврдио да је предметни захтјев поднио овлашћени субјекат и да је поштована процедурална исправност у смислу члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, те испуњени формални услови из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

26. Слиједи да је предметни захтјев допустив.

VI. Меритум

27. Подносилац захтјева тражи да се испита процедурална исправност, тј. утврди постојање уставних претпоставки за Изјаву Клуба делегата хрватског народа у Дому народа да је Оквирни закон деструктиван по виталне интересе хрватског народа.

28. Да би испитао захтјев, у смислу да ли је Оквирни закон деструктиван по витални интерес хрватског народа, Уставни суд, прије свега, треба да дефинише појам “виталног интереса” у смислу члана IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине.

VI-I. Појам виталног интереса

29. Полазећи од одредби члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, који утврђује да је Босна и Херцеговина демократска држава, тј. “да демократски органи власти и правичне процедуре најбоље стварају мирољубиве односе унутар плуралистичког друштва” (алинеја 3 Преамбуле) види се уставна преданост, правно обавезујућа за све јавне органе, која не може да се изолује од осталих елемената Устава, посебно од одредби које се односе на конститутивне народе, и која мора да буде интерпретирана кроз цијелу структуру Устава, што помаже дефинисању појма виталног интереса сваког конститутивног народа.

30. У задњој алинеји Преамбуле Устава Босне и Херцеговине, Бошњаци, Хрвати и Срби су дефинисани као “конститутивни народи (у заједници са Осталим) и грађани Босне и Херцеговине”. Уставни суд је, у својој трећој дјелимичној одлуци У 5/98 (одлука од 7. јануара 2000. године, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 23/00, став 52) закључио да “како год неодређен био језик Преамбуле Устава БиХ због овог недостатка дефиниције статуса Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа, она јасно означава све њих као конститутивне народе, тј. као народе”. Уставни суд је, надаље, закључио да “гледано у вези са чланом I Устава, текст Устава БиХ стога јасно разликује конститутивне народе од националних мањина, са намјером афирмације

континуитета Босне и Херцеговине као демократске мултинационалне државе” (ibid., став 53). У вези са тим, закључује се да појам конститутивности народа није апстрактан појам, већ да он инкорпорира одређене принципе без којих једно друштво, са уставно заштићеним разликама, не би могло ефективно да функционише. Сходно томе, појам “конститутивности” директно утиче на појам “виталног интереса”.

31. Како је Устав Босне и Херцеговине на одређеним мјестима утврдио размјерно учествовање конститутивних народа у избору у државне органе, квотни систем је утврђен при саставу Дома народа (члан IV/1), бирању предједавајућег и замјеника предједавајућег домова Парламентарне скупштине (1V/3 б), саставу Предсједништва Босне и Херцеговине (члан V) или првог састава Управног одбора Централне банке Босне и Херцеговине (члан VII, став 1 тачка 2). Сем квотног система, у члану IV/1 б) Устава Босне и Херцеговине одређен је начин на који се доносе одлуке у Дому народа, условљавајући их минималном присутношћу и заступљеношћу представника једног конститутивног народа. На крају, у члану IV/3 е) и ф), односно у члану V/2 д) Устава Босне и Херцеговине, уведен је принцип заштите виталног интереса конститутивних народа, као даљњи механизам уставне заштите.

32. Шта значе ови механизми протумачио је Уставни суд у својој цитираној одлуци У 5/98, у којој је нагласио да “општепризнат принцип, који произлази из листе међународних инструмената из Анекса I Устава БиХ, јесте да влада мора да представља читав народ са територије без било каквих разлика, тиме забрањујући, посебно чланом 15 Оквирне конвенције за заштиту националних мањина која је инкорпорисана у Устав Босне и Херцеговине преко Анекса I - више или мање потпуну блокаду свог ефективног учествовања у процесу доношења одлука. Будући да је ефективно учествовање етничких група важан елемент демократских институционалних структура у мултинационалној држави, демократско доношење одлука би било преображено у етничку доминацију једне или више група ако би им нпр. била додијељена апсолутна и/или неограничена моћ вета, тиме омогућавајући бројној мањини представљеној у владиним институцијама да заувјек намеће своју вољу већини” (ibid., став 55). Сходно наведеном, Уставни суд закључује да ефективно учествовање конститутивних народа у доношењу одлука, у смислу спречавања апсолутне доминације једне групе над другом, представља витални интерес сваког конститутивног народа.

33. На крају, питање тумачења појма “ефективног учествовања конститутивних народа у државној власти”, примјењујући га ван уставних одредби које су претходно цитиране, треба да се примјењује функционално и у складу са чланом IX/3 Устава Босне и Херцеговине, сходно којој “функционери именовани на положаје у институцијама Босне и Херцеговине, у правилу, одражавају састав народа Босне и Херцеговине”. То значи, с једне стране, да државна власт треба да буде, у принципу, репрезентативан одраз напредне коегзистенције свих народа у Босни и Херцеговини, укључујући и националне мањине и Остале. С друге стране, “ефективно учествовање конститутивних народа у власти”, ако се превазилази уставни оквир, никада не смије да проводи или да намеће на штету ефективног функционисања државе и њених органа. У том смислу,

Уставни суд је образложио да “ниједна одредба Устава не омогућава закључак да ова специјална права за заступање и учествовање конститутивних народа у институцијама БиХ могу да примијене такође и на друге институције или процедуре. Напротив, у оној мјери у којој би ова специјална колективна права могла да крше одредбе о недискриминацији [...] она су легитимисана само њиховим уставним рангом и, стога, морају да буду уско формулисана. Посебно, не може да се закључи да Устав Босне и Херцеговине предвиђа општи институционални модел који може да се пренесе на ниво ентитета, или да сличне, етнички дефинисане институционалне структуре на нивоу ентитета, не морају да задовољавају глобални обавезујући стандард недискриминације Устава Босне и Херцеговине сходно члану II/4 Устава Босне и Херцеговине, или уставни принцип једнакости конститутивних народа” (ibid., тачка 68). Сходно томе, из тога се изводи правилан закључак да само на тај начин може да се успостави компромисан однос између припадности једном конститутивном народу и опцији грађанства.

34. Сем уставног елемента “ефективног учествовања конститутивних народа у државним органима”, Уставни суд се у више наврата упуштао у разматрање проблема групних права конститутивних народа. Тако је нагласио да “могућност једнаког коришћења босанског, хрватског и српског језика не само пред институцијама БиХ, већ такође и на нивоу ентитета и свих њихових административних јединица, при законодавним, извршним и судским властима као и у јавном животу” је једно од групних права, заштићено, *inter alia*, чланом II/4 у вези са чл. 1/4, II/3 м) и III/5 Устава Босне и Херцеговине, као и Европском повељом за регионалне језике и језике мањина (види Одлуку Уставног суда број У 5/98 од 18. и 19. августа 2000. године, “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 36/00, тачка 34). Уставни суд је, надаље, закључио (ibid., тачка 44) да “друге вјероисповијести и цркве поред Православне цркве, попут католичке вјере или ислама, су одувijek чинили саставни дио мултирелигијског живота у Босни и Херцеговини у смислу плурализма који Европска конвенција и Устав БиХ захтијевају као неопходну претпоставку за демократско друштво и слободу вјеровања”. Из ових примјера је видљиво да су даљњи елементи конститутивних народа уско повезани са уставно-правним и међународно-правним механизмима заштите индивидуалних и групних права.

35. Ипак, Уставни суд, сем ових примјера, неће се упуштати у таксативно набрајање елемената виталног интереса једног народа. Појам виталног интереса једног конститутивног народа је функционална категорија и потребно је да му се приступи с те тачке гледишта. Ипак, Уставни суд је, у складу са првом реченицом члана VI/3 Устава Босне и Херцеговине, заштитник Устава и њиме је ограничен у погледу функционалног тумачења. У вези с тим, при разматрању сваког конкретног случаја, Уставни суд ће се, у задатим уставним оквирима, руководити вриједностима и принципима који су од суштинске важности за слободно и демократско друштво које отјеловљује, између осталог, поштовање инхерентног достојанства човјека, угађање великој разноликости вјеровања, поштовање културног идентитета и идентитета група, и вјера у друштвене и политичке институције које унапређују учествовање појединаца и група у друштву. С

друге стране, заштита виталног интереса не смије да угрози имплементацију теорије државне функционалности, која је уско повезана са неутралним и суштинским схватањем појма држављанства, као критеријума припадности “нацији”. Другим ријечима, заштита виталног интереса не смије да води непотребној дезинтеграцији грађанског друштва, као неопходне категорије модерне државности.

VI.2. Постојање виталног интереса хрватског народа

36. Сходно одредби члана 1 Оквирног закона, “Оквирним законом о високом образовању у Босни и Херцеговини, утврђују се принципи организовања високог образовања у Босни и Херцеговини, одговорност образовних власти у овој области, установавају органи за провођење закона и међународних обавеза Босне и Херцеговине, те утврђује начин обезбјеђења квалитета у области високог образовања”. Члан 18 Оквирног закона, *inter alia*, регулише питање употребе службеног језика у високошколским установама, док Глава III регулише питање одговорности и начина доношења одлука власти.

37. Изјава Клуба делегата хрватског народа се у првој тачки односи на питање употребе службених језика конститутивних народа у области високог образовања, у другој тачки на питање подјеле уставних надлежности кантона и Федерације за одлучивање о појединим питањима и, на крају, у трећој тачки на питање једнаког права конститутивних народа у процесу доношења одлука на нивоу Федерације. Иако је Изјава дата у три тачке, Уставни суд примјећује да се, у суштини, и тачка два и тачка три Изјаве односе на исто питање једнаког права конститутивних народа у процесу доношења одлука.

38. Како је Уставни суд већ нагласио, “могућност једнаког коришћења босанског, хрватског и српског језика не само пред институцијама Босне и Херцеговине, већ такође и на нивоу ентитета и свих њихових административних јединица, при законодавним, извршним и судским властима као и у јавном животу”, једно је од заштићених групних права. Потребно је нагласити да, у ширем смислу, у службену употребу одређеног језика, свакако, спада и образовање на том језику.

39. Такође, ефективно учествовање конститутивних народа у процесу доношења одлука, у смислу спречавања апсолутне доминације једне групе над другом, представља витални интерес сваког конститутивног народа.

40. За разлику од Устава Босне и Херцеговине, ентитетски уставни ова два питања експлицитно наводе, па тако Устав Републике Српске (Амандман LXXVII), као и Устав Федерације (Амандман XXXVII), на идентичан начин дефинишу виталне националне интересе конститутивних народа, тако да, *inter alia*, наводе “једнака права конститутивних народа у процесу доношења одлука; образовање, вјероисповијест, језик, његовање културе, традиције и културно наслијеђе”.

41. Уставни суд закључује да Оквирни закон и Изјава Клуба делегата хрватског народа покрећу питања инхерентна појму виталног интереса свих конститутивних народа, а у конкретном случају хрватског народа у Босни и Херцеговини.

42. За Уставни суд остаје још да испита да ли је Оквирни закон деструктиван по витални интерес хрватског народа.

VI.3. Деструкција виталног интереса

43. Уставни суд подсјећа да се Изјава Клуба делегата хрватског народа о деструктивности по витални интерес хрватског народа односи на одредбе Оквирног закона којима се уређује употреба службеног језика и процес усвајања статута високошколских установа, те подјелу надлежности између кантона и Федерације и с тим у вези процес доношења одлука на нивоу Федерације, те да се у образложењу Изјаве наводе поједине спорне одредбе овог закона и то члан 35 и чл. 43 до 55.

VI.3.1. Питање језика

44. У члану 18 Оквирног закона је прописано да високошколске установе, у складу са одредбама овог закона, имају право да, *inter alia*, одреде као службени језик, или службене језике, један или више језика конститутивних народа Босне и Херцеговине. Овом одредбом је, дакле, дата могућност за одређивање сва три, али и само једног или два службена језика конститутивних народа, као службеног језика на одређеној високошколској установи, уколико се добије сагласност на статут са таквом одредбом.

45. Сагласност на статут високошколских установа, који садржи и одредбе о службеном језику, даје, у смислу члана 35 Оквирног закона, надлежни ентитетски орган. Иако Оквирни закон у члану 3 прави одређену дистинкцију у погледу дефиниције овог органа када је ријеч о Републици Српској и Федерацији, јасно је из образложења закона да се у оба случаја ради о ентитетским министарствима. С обзиром да министарствима руководе министри, који самостално доносе одлуке на основу устава и закона, јасно је да је одредба да овај орган “дјелује на основу консензуса” непроведива. Слиједи, дакле, да искључиво од оцјене и става ресорног министра зависи давање сагласности на статут поједине високошколске установе.

46. Сходно члану 49 став 3 Оквирног закона, све постојеће високошколске установе у Босни и Херцеговини ће се, у тренутку ступања на снагу овог закона, сматрати акредитованим и мораће да се пријаве за ревизију акредитације у року од четири године од датума ступања на снагу овога закона. У смислу члана 3 Оквирног закона акредитација “значи формална одлука, на основу дефинисаних критеријума, коју су донијеле власти надлежне за високо образовање, да високошколска установа испуњава општеприхваћене стандарде квалитета и да квалификација коју додјељује носиоцу (у складу са важећим законом) даје одређена права, тј. приступ наредној фази образовања, одређеном занимању, коришћење знања”, док лиценцирање “значи чин додјеле дозволе за пружање услуга високог образовања у складу са одредбама овог Закона”. Међутим,

у том поступку ревизије, као и у случају формирања нових високошколских установа, у смислу члана 35 Оквирног закона, надлежна ентитетска министарства су одговорна за доношење одлуке о лиценцирању и акредитовању на основу посебних критеријума и препоруке Одбора ЦИПОК-а. Чланом 45 Оквирног закона је прописано да Одбор ЦИПОК-а именује Савјет министара, а састоји се од девет чланова, именованих на основу једнаке заступљености сва три конститутивна народа у Босни и Херцеговини. Начин рада и одлучивања Одбора ЦИПОК-а регулише се статутом који ступа на снагу када добије сагласност Савјета министара на основу мишљења државног министарства. Дакле, сходно овој процедури одлуку о акредитацији поједине високошколске установе доноси ресорни ентитетски министар, на основу посебних критеријума и препоруке (која није обавезујућа) органа у ком јесу једнако заступљени представници сва три конститутивна народа, али чији ће начин одлучивања бити накнадно прописан статутом. То свакако оставља могућност прегласавања представника једног конститутивног народа у овом органу, јер закон не прописује доношење одлука консензусом.

47. Сходно наведеном, произлази да у Оквирном закону није безусловно одређено да ће одређење (у смислу члана 18) о употреби службеног језика на појединој високошколској установи у статуту те установе бити прихваћено, јер сагласност на статут даје ресорни ентитетски министар. Ово би значило да су основани наводи из тачке један Изјаве Клуба делегата хрватског народа, како Оквирни закон не садржи јасно одређену, неупитну и недвосмислену јемствену одредбу да ће Хрвати, као и друга два равноправна и конститутивна народа, имати високошколску установу на свом службеном језику.

48. Међутим, Уставни суд сматра да овакав приступ питању службене употребе језика, који би за посљедицу имао то да је на појединим високошколским установама службени језик само један или два службена језика конститутивних народа, може да представља редуковање права на једнаку и равноправну употребу службених језика сва три конститутивна народа. У мултинационалној држави, каква је Босна и Херцеговина, легитиман циљ у демократском друштву није како асимилација, тако ни сегрегација у питању језика. Како је Уставни суд већ нагласио у својој одлуци У 5/98 “Законодавство БиХ мора да узме у обзир ефективну могућност једнаког коришћења босанског, хрватског и српског језика [...] и у јавном животу. Највиши стандарди чл. 8 до 13 Европске повеље за регионалне језике и језике мањина би требали да служе као смјерница за споменута три језика. Нижи стандарди, споменути у Европској повељи, би могли, узимајући у обзир одговарајуће услове, да буду довољни само за остале језике”.

49. *In conclusio*, Уставни суд налази да је начин на који је Оквирним законом, у чл. 13, 18 и 35, прописана могућност употребе само једног или два службена језика конститутивних народа у високошколским установама и с тим у вези процес доношења статута високошколске установе, деструктиван по витални интерес конститутивних народа, у конкретном случају хрватског народа, јер не обезбјеђује могућност једнаког коришћења службених језика сва три конститутивна народа у Босни и Херцеговини. На крају, Уставни суд наглашава да би било које законско рјешење, које би било у супротности

са принципом једнакоправности свих језика конститутивних народа на цијелој територији Босне и Херцеговине, представљало грубо кршење овог принципа и могло би да покрене питање деструктивности националног интереса било ког од конститутивних народа Босне и Херцеговине.

VI.3.2. Питање једнаког права конститутивних народа у процесу доношења одлука

50. Уставни суд подсјећа да се Изјава Клуба делегата хрватског народа у тачкама два и три односи на питање поштовања подјеле надлежности између кантона и Федерације за доношење одлука о појединим питањима, односно на могућност прегласавања представника хрватског народа приликом одлучивања на нивоу Федерације.

51. Сходно члану III/4 Устава Федерације у надлежности кантона је утврђивање образовне политике, укључујући доношење прописа о образовању и обезбјеђивање образовања. Изјава Клуба делегата хрватског народа иде за тим да Оквирни закон “отима” ову надлежност кантонима и преноси је на ниво Федерације, што је, с обзиром на могућност прегласавања код одлучивања на нивоу Федерације деструктивно по витални интерес хрватског народа. Међутим, у члану 56 став 2 Оквирног закона је прописано да ће се одредбе овог закона, које траже додјелу овлашћења за одређену функцију у високом образовању у ентитетима, примјењивати од тренутка кад буду створени правни услови за те додјеле. Сходно томе, Оквирни закон не прејудицира, Уставом Федерације утврђену, надлежност за одлучивање о питањима високог образовања. Поред тога Уставом Федерације су јасно утврђени механизми заштите виталних интереса сва три конститутивна народа приликом одлучивања на нивоу Федерације о питањима која потпадају под појам виталних интереса (Амандмани XXXVIII-XL). Уставни суд подсјећа да, с друге стране, “ефективно учествовање конститутивних народа у власти”, ако се превазилази уставни оквир, никада не смије да се проводи или намеће на штету ефективног функционисања државе и њених органа (види тач. 32 и 33).

52. *In conclusio*, Уставни суд не налази да Оквирни закон, у погледу питања која покреће Изјава Клуба делегата хрватског народа у тачкама два и три, садржи одредбе које су деструктивне за витални интерес било ког конститутивног народа, у конкретном случају хрватског народа.

53. Уставни суд наглашава да ова одлука, произашла из поступка спроведеног по члану IV/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, нема за циљ да оцјењује уставност законских рјешења, која су подлога самог поступка пред Уставним судом. Ова одлука има за циљ давање коначног одговора на питање које ни Дом народа, а ни оформљена Заједничка комисија тога Дома нису могли да дају, а то је питање постојања деструктивности Оквирног закона по витални интерес једног или више народа. У складу са овом одлуком, Дом народа је обавезан да настави и оконча свој блокирани поступак изјашњавања о Оквирном закону, по процедури предвиђеној у члану IV/3 е) Устава Босне и Херцеговине.

*Одлука У 8/04
од 25. јуна 2004. године*

VII. Закључак

54. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

55. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Гадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 45/02**, рјешавајући апелацију **А. П.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине и члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 и члана 64 став 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 30. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација А. П.

Утврђује се повреда члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у односу на апелантово право да се донесе одлука у разумном року у поступку који је окончан пресудом Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине, број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године.

Одбија се као неоснован преостали дио апелације А. П., поднесен против пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године и Кантоналног суда Тузла број У-29/00 од 24. маја 2000. године, те рјешења Министарства урбанизма, просторног уређења и заштите околине Тузланско-подрињског кантона број 12-06/3-372-309/98 од 20. децембра 1999. године и Секретаријата за привреду и финансије, Одсјек за стамбене послове и приватизацију Општине Лукавац, број 04/5-372-101/98 од 30. новембра 1998. године.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. А. П. (у даљњем тексту: апелант) из Лукавца, ког заступа М. Т., адвокат из Тузле, поднио је 25. марта 2002. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године и Кантоналног суда Тузла број У-29/00 од 24. маја 2000. године, те рјешења Министарства урбанизма, просторног уређења и заштите околине Тузланско-подрињског кантона број 12-06/3-372-309/98 од 20. децембра 1999. године и Секретаријата за привреду и финансије, Одсјек за стамбене послове и приватизацију Општине Лукавац број 04-5-372-101/98 од 30. новембра 1998. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, од Врховног суда и Министарства урбанизма, просторног уређења и околине Тузланско-подрињског кантона (у даљњем тексту: Министарство урбанизма ТПК), затражено је, 5. априла 2004. године, да доставе одговор на апелацију.

3. Врховни суд доставио је одговор на апелацију 13. априла 2004. године, а Министарство урбанизма ТПК 16. априла 2004. године.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Врховног суда је 28. априла 2004. године достављен апеланту.

5. Такође, установљено је да је апелант о истој правној ствари поднио апелацију и бившем Дому за људска права за Босну и Херцеговину. Апелација је поднесена исти дан када и Уставном суду, тј. 25. марта 2002. године. Због тога је од апеланта, 9. априла 2004. године, тражено да се изјасни пред којим судским органом жели да води поступак о поднесеној апелацији. Апелант је, 15. априла 2004. године, обавијестио Уставни суд да жели да се поступак о његовој апелацији води пред Уставним судом.

6. Уставни суд је, 28. априла 2004. године, обавијестио Комисију за људска права, која је формирана након што је Дом за људска права престао са радом, да се апелант изјасни да жели да настави поступак пред Уставним судом, те да ће Уставни суд донијети

одлуку о његовој апелацији.

7. Сем тога, 11. маја 2004. године од првостепеног органа, тј. Општине Лукавац - Одејек за стамбене послове и приватизацију, затражено је да достави комплетан спис број 04/5-372-101/98.

8. Спис је достављен Уставном суду 2. јуна 2004. године.

III. Чињенично стање

9. Чињенице предмета, које произлазе из достављеног списка, као и из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

10. Апелант је 20. јула 1993. године закључио уговор о доживотном издржавању са својим дједом А. П. Уговор је овјерен пред Основним судом Лукавац, под бројем Ов-24/93. Уговором је утврђено да ће апелант бринути о исхрани, здрављу и трошковима становања свог дједа, као и да ће га након смрти сахранити по локалним обичајима. Заузврат, А. П. је оставио апеланту да користи двособан стан у Лукавцу у ул. Бориса Кидрича б.б. на ком је он био носилац станарског права. Наведеним уговором није уговорено да ће апелант живјети у заједничком домаћинству са својим дједом. На основу уговора о доживотном издржавању апелант је 26. јула 1993. године извршио промјену адресе, пријавивши се на адресу свога дједа. Након тога, апелант је постављен за стараоца свог дједа, Рјешењем надлежног органа општине Лукавац број 01/1-555-216/93 од 29. новембра 1993. године. Такође, апелант је ослобођен мобилизације због тога што је претходно био постављен за стараоца свог дједа, што је видљиво из Увјерења број 44-15-03-98/261 од 8. јуна 1998. године, ког је издао надлежни орган Федералног министарства одбране.

11. А. П. је преминуо 25. децембра 1993. године, а апелант је наставио да користи предметни стан.

12. Секретаријат за урбанизам, стамбено-комуналне и имовинско-правне послове Општине Лукавац (у даљњем тексту: Секретаријат за урбанизам Општине Лукавац), донио је Рјешење број 06/4-372-101/94 од 20. априла 1994. године, којим је утврђено да је Р. П., апелантов отац, бесправно уселио у стан који се налази у улици Бориса Кидрича б.б. Лукавац, на ком је носилац станарског права био А. П. Наведеном рјешењу претходио је захтјев власника стана ДД Фабрика соде Лукавац, у ком је тражено да се бесправни корисник исели из предметног стана, с обзиром да је носилац станарског права умро. Предметним рјешењем наложено је да се стан испразни у року од три дана и преда на коришћење ДД Фабрици соде Лукавац. Такође, наведено је да жалба не одлаже извршење. У наведеном поступку је као странка учествовао Р. П., који је истицао да се у предметни стан привремено склонио, због тога што је његов стан изгорио у пожару, а да је у том стану становао његов син А. П., на основу уговора о доживотном издржавању који је закључио са својим дједом А. П.

13. Апелант је 5. маја 1994. године уложио жалбу на наведено рјешење надлежном органу за стамбене послове у Тузли. Апелант је деложиран из предметног стана 17. маја 1994. године.
14. Министарство за урбанизам ТПК је донијело Рјешење број 12-06/3-372-21871/97 од 16. јануара 1998. године, којим је поништено првостепено рјешење Секретаријата за урбанизам Општине Лукавац, те предмет враћен на поновни поступак.
15. Након тога, одржане су двије расправе, 13. и 20. марта 1998. године, пред тада надлежним Секретаријатом за привреду и финансије Општине Лукавац (у даљњем тексту: Секретаријат за привреду Општине Лукавац). На расправама су били присутни апелант и његов заступник, као и заступник Фабрике соде Лукавац која је власник предметног стана. Странке у поступку су дале своја изјашњења, након чега су саслушани свјedoци. Секретаријат за привреду Општине Лукавац је донио Рјешење број 04/5-372-101/98 од 24. марта 1998. године, којим је утврђено да апелант не испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац.
16. Апелант се жалио на наведено рјешење 30. марта 1998. године. Рјешавајући жалбу Министарство урбанизма ТПК је донијело Рјешење број 12-06/3-372-309/98 од 22. априла 1998. године, којим поништава првостепено рјешење Секретаријата за привреду Општине Лукавац, те предмет враћа на поновни поступак.
17. Након тога одржана је, 12. маја 1998. године, расправа пред Секретаријатом за привреду Општине Лукавац. На расправи су били присутни апелант и његов заступник, као и заступник Фабрике соде Лукавац. На расправи су странке у поступку дале своје изјаве. Секретаријат за привреду Општине Лукавац је донио Рјешење број 04/5-372-101/98 од 27. маја 1998. године, којим поново утврђује да апелант не испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац.
18. Апелант је уложио жалбу на наведено рјешење 12. јуна 1998. године. Рјешавајући жалбу Министарство урбанизма ТПК је донијело Рјешење број 12-06/3-372-309/98-1 од 15. септембра 1998. године, којим поново поништава првостепено рјешење Секретаријата за привреду Општине Лукавац, те предмет враћа на поновни поступак.
19. Након тога одржана је, 29. октобра 1998. године, расправа пред Секретаријатом за привреду Општине Лукавац. На расправи су били присутни апелант и његов заступник, као и заступник Фабрике соде Лукавац. На расправи су странке у поступку дале своје изјаве, а саслушани су и свјedoци. Секретаријат за привреду Општине Лукавац је донио Рјешење број 04/5-372-101/98 од 30. новембра 1998. године, којим поново утврђује да апелант не испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац.
20. Апелант је уложио жалбу на наведено рјешење 21. децембра 1998. године. Рјешавајући жалбу, Министарство урбанизма ТПК је донијело Рјешење број 12-06/3-372-309/98 од 9. марта 1999. године, којим поништава првостепено рјешење Секретаријата

за привреду Општине Лукавац. Сем тога, наведеним рјешењем одлучено је у меритуму и утврђено да то рјешење замјењује уговор о коришћењу стана између ДД Фабрика соде Лукавац и апеланта на стану који се налази у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац.

21. ДД Фабрика соде Лукавац, као власник стана који се налази у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац, уложила је тужбу Кантоналном суду Тузла против наведеног рјешења Министарства за урбанизам ТПК. Кантонални суд Тузла је донио Пресуду број У-72/99 од 22. септембра 1999. године, којом је усвојио наведену тужбу, поништио рјешење Министарства за урбанизам ТПК и предмет вратио на поновни поступак.

22. Након пресуде Кантоналног суда Тузла, Министарство за урбанизам ТПК је донијело Рјешење број 12-06/3-372-309/98 од 20. децембра 1999. године. Наведеним рјешењем одбијена је апелантова жалба против Рјешења Секретаријата за привреду Општине Лукавац, број 04/5-372-101/98 од 30. новембра 1998. године, којим је утврђено да апелант не испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац.

23. Апелант је поднио тужбу Кантоналном суду Тузла 31. јануара 2000. године против наведеног рјешења Министарства за урбанизам ТПК. Споменути тужбу Кантонални суд у Тузли одбио је Пресудом број У-29/00 од 24. маја 2000. године.

24. Апелант је уложио жалбу 30. јуна 2000. године Врховном суду против пресуде Кантоналног суда Тузла. Врховни суд је донио Пресуду број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године, којом је одбио апелантову жалбу.

IV. Релевантни прописи

25. **Закон о стамбеним односима** (“Службени лист Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине”, бр. 14/84, 12/87 и 36/89, “Службени лист Републике Босне и Херцеговине”, број 2/93 те “Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, бр. 11/98, 38/98 и 19/99)

“Члан 6

Корисником стана, у смислу овог закона, сматрају се: носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства који заједно с њим трајно живе и станују, као и лица која су престала да буду чланови тог домаћинства а остала су у истом стану.

Члановима породичног домаћинства носиоца станарског права, у смислу овог закона, сматрају се: брачни друг, дјеца (рођена у браку или ван брака, усвојена, пасторчад), брачни другови дјеце, родитељи брачних другова (отац, мајка, очух, маћеха, усвојилац), браћа или сестре, унучад без родитеља, као и лица која је носилац станарског права дужан по закону да издржава или су та лица дужна по закону да издржавају носиоца станарског права, а која заједно с њим трајно станују и живе, као и лица која са носиоцем станарског

права живе у економској заједници у истом стану више од десет година или више од пет година ако су се уселила у стан на основу уговора о доживотном издржавању носиоца станарског права

Одлуком Уставног суда Југославије бр. 409/87 и 213/88 од 29. јуна 1988. године престао је да важи дио одредбе члана 6 став 2 Закона о стамбеним односима који гласи **“без родитеља”** (види “Службени лист Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине”, број 36/89).

“Члан 22

Кад носилац станарског права умре или из других разлога трајно престане да користи стан, а чланови његовог породичног домаћинства наставе да користе стан, уколико није остао брачни друг као носилац станарског права, чланови породичног домаћинства ће споразумно између себе одредити једно лице за носиоца станарског права и о томе обавијестити даваоца стана на коришћење.

Ако чланови породичног домаћинства у року од три мјесеца не постигну споразум из претходног става надлежни суд ће у ванпарничном поступку на захтјев чланова породичног домаћинства или даваоца стана на коришћење, одредити који ће члан породичног домаћинства бити носилац станарског права водећи рачуна о материјалном и здравственом стању сваког члана домаћинства као и другим околностима.

Ако давалац стана на коришћење сматра да ниједно од лица која су остала у стану после смрти носиоца станарског права, или кад је он из других разлога трајно престао да користи стан, нема право по одредби члана 21 став 2 овог закона да настави да користи стан, може по истеку рока од три мјесеца да тражи од стамбеног органа исељење свих лица која су остала у стану.

Приликом принудног исељења из претходног става не обезбјеђује се нужни смјештај.

Члан 30 став 3

Против рјешења из претходног става може да се у року од три дана изјави жалба, која не задржава извршење рјешења. Приликом принудног испражњења стана односно просторије, лицу које се исељава не обезбјеђује се нужни смјештај

V. Апелација

а) Наводи из апелације

26. Апелант наводи да његов предмет није ријешен у разумном року и на правичан начин, те да одлуку није донио непристрасан орган. Сем тога, наводи се да управни

органи и редовни судови у својим одлукама нису дали исцрпна и детаљна образложења, посебно у погледу тога зашто неки доказ прихватају као тачан, а други не. Због тога апелант сматра да је повријеђено и његово право на дом и имовину.

27. Апелант се жали на повреду уставних права како слиједи: право на правичан поступак из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција); право на приватан и породични живот, дом и преписку из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

28. Апелант тражи да Уставни суд укине одлуке које се оспоравају апелацијом, да надлежном органу наложи да му преда на коришћење, слободан од људи и ствари, стан који се налази у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац, као и да донесе рјешење којим се утврђује његово станарско право, а које ће замијенити уговор о коришћењу предметног стана.

б) Одговор на апелацију

29. Врховни суд нагласио је да би се на први поглед могло рећи да је, у конкретном случају, дошло до повреде права на одлучивање у разумном року, јер је цијели поступак трајао нешто мање од осам година. Врховни суд не сматра да је сложеност предмета или апелантово понашање разлог овако дугом трајању поступка. Поступак је дуго трајао искључиво због преоптерећености Врховног суда огромним бројем предмета, посебно предмета из управне области. У том смислу, Врховни суд наводи да се тренутно пред тим судом налази 11.000 предмета из управне области. На Врховном суду ради 22 судија. Од тог броја осам судија и пет савјетника рјешавају предмете из управне области. Даље се истиче да до овог броја предмета није дошло нерадом судија, нити слабом организацијом суда, већ проширењем надлежности Врховног суда у управним споровима. Врховни суд се, у погледу напора који се предузимају у обезбјеђивању поштовања људских права, посебно права на суђење у разумном року, позвао на пресуду Европског суда за људска права у случају *Guincho* од 10. јула 1984. године.

30. У вези са апелантовим наводима који се односе на повреду права на дом из члана 8 Европске конвенције, Врховни суд је истакао да апелант није доказао чињеницу да је боравио и становао у предметном стану, те да је у том погледу одлука управних органа и судова у цијелости заснована на важећим законским одредбама. Такође, Врховни суд је нагласио да, у конкретном случају, апелант није имао имовину, те стога не може да се позива на повреду права из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. На крају, Врховни суд је истакао да сматра како, у конкретном случају, није било повреде уставних права, те је предложио да се апелација одбије.

31. Министарство за урбанизам ТПК, у одговору на апелацију, истиче да у поступку пред органима управе нису повријеђена апелантова уставна права, те да је то Министарство поступало у складу са важећим позитивно-правним прописима.

VI. Допустивост

32. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

33. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

34. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда, број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 15. фебруара 2002. године, а апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине је поднио 25. марта 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

35. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

Право на правично суђење

36. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине :

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком."

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у првој реченици, утврђује да:

„1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]"

37. Уставни суд примјећује да се апелант жали да његов предмет, који је вођен пред управним органима и редовним судовима, није завршен у разумном року. Стога Уставни суд мора прво да утврди да ли је у конкретном случају дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције у односу на доношење одлуке у разумном року.

Примјенљивост члана 6 став 1 Европске конвенције

38. Уставни суд наглашава да се предметни поступци тичу апелантовог права на дом и имовину. Дакле ради се о захтјеву да се у спору о грађанском праву добије коначна одлука, у разумном року. Стога је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив у овом предмету.

Период који се узима у обзир

39. Уставни суд подсјећа на константну праксу органа Европске конвенције у односу на предмете о дужини поступка, гдје су поступци покренути прије него што су органи Европске конвенције засновали своју временску надлежност. Органи Европске конвенције сматрају да период који се узима у обзир, у сврху жалбе у погледу дужине трајања поступка, почиње са даном заснивања њихове временске надлежности. Дакле, у оцјењивању разумности времена које је превазишло тај рок мора се узети у обзир стадиј поступка који је достигнут тог датума (види нпр. Европски суд за људска права, *Foti и други против Италије*, пресуда од 10. децембра 1982. године, серија А број 56, став 53; *Styranowski против Пољске*, број 28616/95, ЕЦПХР 1998-VIII).

40. У конкретном случају поступак је започео 20. априла 1994. године, када је Секретаријат за урбанизам Општине Лукавац донио Рјешење број 06/4-372-101/94 којим је наложено апелантовом оцу да напусти стан који се налази у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац. Међутим, период који спада у надлежност Уставног суда није почео тог датума, већ 14. децембра 1995. године, када је Устав Босне и Херцеговине ступио на правну снагу. Предметни поступак је завршен Пресудом Врховног суда број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године. Дакле, констатује се да је поступак укупно трајао седам година и девет мјесеци, од којих шест година и један мјесец спадају у период који Уставни суд треба да испита.

41. Стадијум поступка, у ком се налазио апелантов предмет 14. децембра 1995. године, био је на нивоу рјешавања његове жалбе, коју је поднио 5. маја 1994. године, против Рјешења број 06/4-372-101/94 од 20. априла 1994. године. Другостепени орган је донио одлуку о изреченој жалби тек 16. јануара 1998. године.

42. Наглашава се да Уставни суд, у принципу, није надлежан да испитује ток поступка пред управним органима, већ само пред судовима, с обзиром да су једино судови стриктно обавезани правилима Европске конвенције. Међутим, код доношења одлуке о томе да ли је поступак завршен у разумном року, мора да се узме у обзир и дужина трајања поступка пред органима управе. У противном, Уставни суд не би могао да донесе правичну одлуку у погледу тога да ли је поступак завршен у разумном року.

43. Полазећи од критеријума утврђених праксом Европског суда за људска права, Уставни суд истиче да се разумност трајања поступка оцјењује у свјетлу свих околности предмета. Посебно се узима у обзир сложеност предмета, те понашање странака у поступку с једне стране и суда и јавних власти с друге стране, као и важност онога што

се за апеланта доводи у питање у предметном спору (види Европски суд за људска права, предмет *Vernillo против Француске*, пресуда од 20. фебруара 1981. године, серија А, број 198, став 30; *Zimmermann и Steiner против Швајцарске*, пресуда од 13. јула 1983. године, став 24).

а) Сложеност предмета

44. Уставни суд наглашава да сложеност поступка мора да се разматра у свјетлу чињеничног и правног аспекта конкретног спора, тј. доказа које суд треба да изведе и процијени и правних питања која треба да ријешу.

45. Уставни суд примјећује да је у овом случају требало да се утврди да ли апелант испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац, на ком је прије био носилац станарског права његов дјед А. П. Такође, Уставни суд наглашава да су у предметном поступку биле укључене само двије стране, те не сматра да апелантов случај може да се опише као нарочито сложен, како у погледу чињеничног стања, тако и у погледу правних питања.

б) Понашање подносиоца апелације

46. Уставни суд истиче да у грађанским предметима саслушање у разумном року зависи од понашања стране која учествује у поступку (види одлуку бивше Европске комисије за људска права, No. 11541/85, 12. априла 1989. године, О.И. 70).

47. У конкретном случају Уставни суд запажа да дужина трајања поступка не може да се припише апеланту, јер није користио било какве методе које би могле да доведу до одуговлачења поступка (нпр. није тражио прекид или одгоду поступка), а био је присутан на свакој, од укупно четири, расправе које су одржане у овом предмету.

в) Понашање суда

48. Уставни суд примјећује да је на захтјев апеланта Омбудсмен Федерације Босне и Херцеговине интервенисао чак пет пута због дужине трајања поступка. Наведено је видљиво из дописа Омбудсмена Федерације Босне и Херцеговине од 21. маја 1998. године, 27. јануара 1999. године, 16. јуна 1999. године, 24. августа 1999. године и 4. децембра 2001. године.

49. Такође, Уставни суд жели да нагласи три чињенице, које указују на дужину трајања поступка у конкретном случају, без било какве апелантове кривице.

50. Прво, апелант је поднио жалбу 5. маја 1994. године на Рјешење Секретаријата за урбанизам Општине Лукавац број 06/4-372-101/94 од 20. априла 1994. године. Рјешавајући жалбу, другостепени орган, тј. Министарство урбанизма ГПК, донијело је одлуку тек 16. јануара 1998. године. Дакле, узимајући у обзир период који спада у надлежност Уставног суда у ком може да се разматра дужина трајања поступка, а који

почиње од 14. децембра 1995. године, апелант је морао да чека двије године и 33 дана да другостепени орган донесе одлуку о његовој жалби.

51. Друго, Министарство урбанизма ТПК је чак три пута поништавало рјешења првостепеног управног органа и враћало га на поновни поступак. Министарство урбанизма ТПК поништило је рјешења првостепеног органа од 20. априла 1994. године, 24. марта 1998. године и 15. септембра 1998. године. Тек након тога Министарство урбанизма ТПК је донијело одлуку у меритуму. Дакле, први пут Министарство урбанизма ТПК поништило је рјешење првостепеног органа 16. јануара 1998. године, након чега је још два пута поништило првостепена рјешења, а одлуку у меритуму је донијело тек 9. марта 1999. године. За то вријеме протекло је једна година, један мјесец и 21 дан, а било је очигледно, након првог поништавања одлуке и враћања рјешења на поновни поступак, да првостепени орган неће промијенити свој став.

52. Треће, апелант је поднио жалбу Врховном суду 29. јуна 2000. године против Пресуде Кантоналног суда Тузла број У-29/00 од 24. маја 2000. године. Рјешавајући жалбу, Врховни суд је донио Пресуду број Уж-217/00 18. јануара 2002. године. Сходно томе, апелант је морао да чека 18 мјесеци и 19 дана да Врховни суд одлучи о његовој жалби.

53. Уставни суд је процијенио аргументе Врховног суда који се односе на преоптерећеност тог суда у погледу броја предмета из управне области. Такође, Уставни суд је свјестан и чињенице да демократске реформе доводе и до проширења надлежности редовних судова. Међутим, Уставни суд не може а да не примијети да Европска конвенција чини саставни дио правног система Босне и Херцеговине, што је прописано чланом 11/2 Устава Босне и Херцеговине. Стога, Уставни суд се позива на члан 1 Европске конвенције који прописује: "*Високе стране уговорне јамче свим лицима под својом јурисдикцијом права и слободе утврђене у Дијелу I. ове конвенције*". Дакле, Босна и Херцеговина је преузела обавезу да обезбиједи свим лицима под својом јурисдикцијом права и слободе утврђене у Европској конвенцији. У складу са наведеним, Босна и Херцеговина је преузела и обавезу да организује свој правни систем тако да обезбиједи усклађеност са захтјевима из члана 6 став 1 Европске конвенције, укључујући и захтјев за суђење у разумном року.

54. Сходно пракси Европског суда за људска права, привремени заостатак у пословању суда не повлачи, сходно Европској конвенцији, међународну одговорност државе, под условом да држава предузме ефективне и хитне мјере за отклањање такве ситуације (види пресуду Европског суда за људска права у предмету *Zimmermann u Steiner* од 13. јула 1983. године, став 29).

55. Међутим, у конкретном случају очигледно је да надлежни органи Федерације Босне и Херцеговине нису предузели конкретне мјере на рјешавању проблема који се тичу великог броја предмета пред Врховним, али и другим судовима у Федерацији Босне и Херцеговине.

56. Имајући у виду све појединости конкретног случаја, као и тешкоће са којима се сусрећу редовни судови у погледу великог броја предмета, те узимајући у обзир и чињеницу да орган управе није дао изјашњење у погледу дужине трајања поступка, Уставни суд закључује да те тешкоће нису биле такве природе да лише апеланта права на судско одлучивање у “разумном року”. Сходно томе, Уставни суд утврђује да је дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције у погледу одлучивања у разумном року.

57. Међутим, за дужину трајања поступка у овом предмету, Уставни суд сматра да су одуговлачењу поступка највише допринијели органи управе Општине Лукавац и Министарства за урбанизам ТПК, због тога што се спис налазио најдуже управо пред тим органима, а споменуто Министарство за урбанизам ТПК, у одговору на апелацију, није навело апсолутно ништа у погледу дужине трајања поступка.

58. С обзиром да апелант није тражио компеизацију због тога што поступак није завршен у разумном року Уставни суд о томе није ни одлучивао, јер мора да се креће у складу са захтјевом који је постављен у апелацији, како је то дефинисано чланом 31 Пословника Уставног суда.

**Члан 6 став 1 Европске конвенције у односу на остале апелантове наводе
а) Наводи апеланта који се тичу непристрасности суда**

59. Апелант је навео да из цјелокупног тока поступка може да се закључи да одлуку није донио непристрасан суд, те да су образложења дата нестручно и непрецизно. Такође, наводи се да судови не образлажу због чега неки доказ прихватају а други одбијају, него се позивају на образложења органа управе. Сходно наведеном, апелант сматра да је повријеђено његово право на правичан поступак.

60. Уставни суд је већ раније у овој одлуци образложио да се одредбе Европске конвенције, у принципу, примјењују на судове, јер су једино они стриктно обавезани њеним правилима. Такође, образложено је и зашто се само у случају одлучивања у погледу разумног рока узима у обзир поступак пред органима управе. Сходно томе, у конкретном случају ће се испитивање да ли је дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције, које се тиче апелантових навода у односу на непристрасност судова, ограничити на поступак пред Кантоналним судом и Врховним судом.

61. Наглашава се да, уколико апелант тврди да одлуку није донио непристрасан суд, апелација мора да садржи конкретне елементе који указују на неправичност суђења (види Одлуку Уставног суда број У 45/01 од 25. фебруара 2002. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/02). У конкретном случају, апелант није навео зашто сматра да је поступак пред Кантоналним судом и Врховним судом био неправичан, те због чега тврди да они не могу да се сматрају непристрасним судовима, нити је приложио било какве доказе у вези са наведеним. Стога, у односу на апелантове наводе којима се тврди да редовни судови нису били непристрасни, Уставни суд закључује да су апелантови наводи неосновани и да морају да буду одбијени.

**б) Остали апелантови наводи у погледу члана II/3е) Устава
Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције**

62. Апелант тврди да је дошло до повреде права на правичан поступак због тога што редовни судови не образлажу због чега неки доказ прихватају а други одбијају, него се позивају на образложења органа управе.

63. У погледу свједока и других доказа, члан 6 Европске конвенције не предвиђа да суд испитује све наводе, аргументе и доказе које су стране изложиле и предложиле у току поступка, него само оне које суд сматра релевантним за законско одлучивање. Суд мора да узме у обзир аргументе страна у поступку, али они не морају сви да буду изнесени у образложењу пресуде (види Одлуку Уставног суда број У 62/01 од 5. априла 2002. године, тачка 19, "Службени гласник Босне и Херцеговине", број 24/02). Ова дискреција, коју има сваки суд, постоји ради ефикасности вођења поступка.

64. Такође, Уставни суд наглашава да је, у принципу, у сагласности са чланом 6 став 1 Европске конвенције да редовни судови у управним споровима одлуке доносе на основу чињеница које су утврђене у управном поступку, јер су апеланту у управном поступку биле на располагању могућности да брани своја права (види Одлуку Уставног суда број У 8/00 од 5. маја 2000. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", број 22/00).

65. У конкретном случају, увидом у образложења пресуда Кантоналног суда број У-72/99 од 22. септембра 1999. године и број У-29/00 од 24. маја 2000. године, те Врховног суда број Уж-217/00 од 18. јануара 2002. године, видљиво је да све пресуде садрже образложења о чињеницама за које судови сматрају да су битне. Из навода које су редовни судови дали у образложењу својих пресуда не може да се тврди да је апелант био изложен дискриминацији, нити да су утврђеним чињеницама повријеђена апелантова уставна права. Стога, у односу на споменуте апелантове наводе, Уставни суд закључује да није дошло до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на приватан и породичан живот, дом и преписку

66. Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине:

"3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:
(...)

ј) Право на приватни и породични живот, дом и преписку "

Члан 8 Европске конвенције:

„1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање

предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

67. Основна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права зајамчена чланом 8 Европске конвенције (види Европски суд за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А 297-Ц, став 31).

68. У конкретном случају, Уставни суд мора прво да утврди да ли стан о ком је ријеч може да се сматра апелантовим “домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције и, ако је то случај, да ли предузете мјере представљају “мијешање” у његово право на поштовање дома и да ли је то мијешање било оправдано према члану 8 став 2 Европске конвенције.

69. Да би мијешање било оправдано, оно мора да буде у “складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено приступачан тако да појединац буде упућен на околности закона које се могу примијенити на дати предмет; и с) закон такођер мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу омогућило да сходно њему прилагоди своје поступке (види Европски суд за људска права, *Sunday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године, серија А-30, став 49).

70. Дакле, Уставни суд мора прво да утврди да ли се стан који се налази у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац може да се сматра апелантовим домом у смислу члана 8 Европске конвенције. Носилац станарског права на наведеном стану био је апелантов дјед А. П. Апелант се пријавио на адресу дједовог стана на основу уговора о доживотном издржавању, закљученом 20. јула 1993. године. Датум апелантове пријаве на адресу дједовог стана је 26. јули 1993. године. Након дједове смрти 25. децембра 1993. године, апелант је наставио да користи предметни стан, све до деложације која се је десила 17. маја 1994. године.

71. Чињеница да је апелант користио предметни стан није била спорна у поступку који је вођен пред управним органима и редовним судовима. Спорна је била чињеница да ли апелант испуњава услове за стицање станарског права на стану у ул. Бориса Кидрича б.б. Лукавац. Међутим, у конкретном случају није задатак Уставног суда да испита да ли је апелант испуњавао услове за стицање станарског права на наведеном стану, већ да утврди да ли тај стан треба да се сматра његовим домом, те да ли је мијешање било у “складу са законом”, односно у складу са чланом 8 став 2 Европске конвенције.

72. Уставни суд сматра да је апелант легално користио предметни стан, с обзиром да је у њему становао његов дјед, са којим је он имао закључен уговор о доживотном

издржавању. Наведене чињенице су довољне да стан у улици Бориса Кидрича може да се сматра апелантовим домом у смислу члана 8 Европске конвенције.

73. Даље, Уставни суд мора да утврди да ли је мијешање у апелантов дом било у “складу са законом”, односно у складу са чланом 8 став 2 Европске конвенције.

74. Из навода апелације видљиво је да је апелант наставио да користи предметни стан након дједове смрти, 25. децембра 1993. године. Након дједове смрти, односно након смрти носиоца станарског права, апелант је пропустио да, у складу са чланом 22 став 1 Закона о стамбеним односима, у законом остављеном року од три мјесеца, затражи од власника стана пренос станарског права. У таквој ситуацији власник стана, тј. Фабрика соде Лукавац, је искористила своје право из члана 22 став 3 Закона о стамбеним односима и затражила да јој се предметни стан преда у посјед, с обзиром да је ранији носилац станарског права умро. На основу захтјева власника предметног стана, Секретаријат за урбанизам Општине Лукавац је донио Рјешење број 06/4-372-101/94 од 20 априла 1994. године, којим се налаже апелантовом оцу Р. П. да, у року од три дана, исели из предметног стана. Апелант је уложио жалбу на наведено рјешење 5. маја 1994. године, међутим, чланом 30 став 2 Закона о стамбеним односима прописано је да, у оваквим случајевима, жалба не одлаже извршење. Тако се и десило да је апелант деложиран из предметног стана 17. маја 1994. године.

75. Апелант није објаснио нити је приложио било какве доказе у погледу тога зашто није затражио од власника стана пренос станарског права, како је то одређено чланом 22 став 1 Закона о стамбеним односима, или зашто евентуално у судском поступку није тражио да се утврди носилац станарског права, у складу са чланом 22 став 2 Закона о стамбеним односима.

76. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је апелантова деложација била у складу са законом, односно да је била заснована на члану 22 став 3 и члану 30 став 2 Закона о стамбеним односима. Даље, Уставни суд мора да утврди да ли је наведени закон био приступачан и да ли је формулисан са одговарајућом прецизношћу.

77. Законом о стамбеним односима регулисано је стицање и губљење станарског права. Наведени закон је више пута објављиван и често је, због великог броја станарских права у Босни и Херцеговини, коришћен у управним и судским стварима. Закон о стамбеним односима објављен је у службеним гласилима која су јавног карактера и свако заинтересовано лице може да се упозна са његовим садржајем.

78. У конкретном случају, Уставни суд не налази ни један разлог због ког би Закон о стамбеним односима био неприступачан за апеланта. Апелант је био ослобођен мобилизације, а подручје на ком је живио није било директно захваћено ратним дјеловањима. Сходно томе, апелант је могао да буде упознат са одредбама Закона о стамбеним односима и да види које су његове обавезе у погледу стицања станарског права. Уколико апелант није знао за обавезу да након смрти носиоца станарског права треба да затражи пренос станарског права од власника, или да тражи да то право утврди суд,

Уставни суд наглашава да непознавање права шкоди (*ignorantia iuris cuique nocet*), те у овом случају та чињеница за апеланта не може да буде оправдање, посебно кад се узме у обзир важност и општепознати карактер института станарског права.

79. Што се тиче прецизности одредби Закона о стамбеним односима, Уставни суд сматра да су написане јасно и недвосмислено, са довољном прецизношћу да свако може да утврди шта су његова права и обавезе.

80. Даље, Уставни суд наглашава да у конкретном случају мијешање у апелантов дом испуњава критеријум оправданости и неопходности, с обзиром да је власник предметног стана ДД Фабрика соде Лукавац са великим бројем запослених, те је постојала потреба да се рјешавају стамбена питања запослених радника, што у крајњем циљу води ка “*економској добробити земље*”.

81. Имајући у виду изнесено, Уставни суд сматра да у овом случају није дошло до повреде апелантовог права на дом из члана 8 Европске конвенције.

Право на имовину

82. Члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

к) Право на имовину. ”

Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију:

“Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни.“

83. У погледу права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, Уставни суд примјењује да овај члан штити само право сваког лица на “његову имовину”, те да се у складу с тим примјењује само на постојећу имовину. Овај члан не гарантује право на стицање имовине, *inter alia*, преко наслијеђа или добровољних располагања (види Одлуку Европског суда за људска права, *Marchx против Белгије*, пресуда од 13. јуна 1979. године, серија А број 31, став 50).

84. Уставни суд подсјећа да се у конкретном случају спор односио на питање да ли апелант испуњава услове да стекне станарско право на стану који се налази у ул. Бориса

Кидрича б.б. Лукавац. Станарско право представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију (види Одлуку Уставног суда број У 6/98 од 24. септембра 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 20/99). Међутим, у управним и судским поступцима апелант није успио да докаже да испуњава услове за стицање станарског права, тако да се у овом случају апелант не појављује као титулар станарског права. Сходно томе, апелант није носилац станарског права, те стога не постоји ни имовина која би била заштићена чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Имајући у виду изнесено, Уставни суд закључује да није дошло до повреде права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

85. Полазећи од наведеног, а на основу члана 61 и члана 64 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

86. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број АП 129/02, рјешавајући апелацију Н. Х., на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 77 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 30. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Н. Х.

Утврђује се да је Општински суд Коњиц повриједио члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, у односу на право да се донесе одлука у разумном року у предметима Општинског суда Коњиц бр. П-426/98 и П-587/98.

Налаже се Општинском суду Коњиц да донесе одлуке у меритуму у предмету број П-587/98 без даљњег одлагања.

Налаже се Општинском суду Коњиц да, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

На основу члана 77 став 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине, обавезује се Федерација Босне и Херцеговине да, на име нематеријалне штете,

исплати апеланткињи износ од 1.000 КМ у року од 30 дана од дана доставе ове одлуке.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине” “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

1. Увод

1. Н. Х. (у даљњем тексту: апеланткиња) из Коњица поднијела је, 5. јула 2002. године, апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због дужине трајања поступка који је вођен пред Општинским судом у Коњицу, у предметима бр. П-207/98 и П-426/98 због сметања посједа и утврђења права сувласништва на некретнинама. Допуну апелације, у којој апеланткиња тражи компензацију у износу од 5.000,00 КМ, Уставни суд је примио 9. јуна 2004. године због одуговлачења судова да донесу одлуку.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Општинског суда Коњиц и Кантоналног суда Мостар затражено је, 5. марта и 9. априла 2004. године, да доставе одговоре на апелацију. Од Општинског суда Коњиц и Кантоналног суда Мостар затражено је да доставе списе бр. П-207/98 и П-426/98.

3. Уставни суд је, 27. маја 2004. године, доставио апелацију на одговор М. Т., који је био тужени у предметним поступцима.

4. Одговор на апелацију Општински суд Коњиц доставио је 15. марта 2004. године, а Кантонални суд Мостар 21. априла 2004. године.

5. Списе Општинског суда Коњиц бр. П-207/98, П-587/98 и П-426/98 Уставном суду је, 6. маја 2004. године, доставио Кантонални суд Мостар.

6. М. Т. је доставио одговор на апелацију 31. маја 2004. године.

7. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори Општинског суда Коњиц и Кантоналног суда Мостар су 12. маја 2004. године достављени апеланткињи, док је одговор М. Т. достављен апеланткињи 5. јуна 2004. године.

8. Допуна апелације достављена је на изјашњење странкама у поступку пред Уставним судом уз допис 10. јуна 2004. године.

III. Чињенично стање

9. Чињенице предмета, које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

Поступак у предмету број П-207/98 који је вођен пред Основним судом Коњиц

10. Апеланткиња је 12. фебруара 1998. године тадашњем Основном суду Коњиц поднијела тужбу због сметања посједа (тужитељке у предметној тужби су биле апеланткиња и Д. А., међутим, апелацију је поднијела само Н. Х., те се стога она сматра апеланткињом у поступку пред Уставним судом). Као тужени означен је М. Т. У тужби, апеланткиња је навела да је М. Т., без њеног пристанка и преко њеног земљишта, прокопао пут до своје парцеле. Апеланткиња је тражила да суд наложи туженом да престане да смета њен посјед, те да земљиште врати у стање какво је било прије изградње пута. Такође, тражена је и привремена мјера којом се забрањује извођење било каквих радова на апеланткињином земљишту.

11. У наведеном предмету одржана су сљедећа рочишта:

- Основни суд Коњиц донио је, 23. фебруара 1998. године, Рјешење број П-207/98 којим је усвојио апеланткињин предлог да донесе привремену мјеру.
- Након тога, Основни суд Коњиц одржао је 17. и 20. марта 1998. године рочишта поводом апеланткињине тужбе због сметања посједа. На оба рочишта били су присутни апеланткиња и тужени. Тужени је оспорио апеланткињину тужбу на рочишту од 17. марта 1998. године. Навео је да његова парцела и апеланткињина парцела никад нису разграничене, те да је сматрао да има право да прокопа пут преко апеланткињине парцеле, јер наводно није знао који дио те парцеле припада њему, а који апеланткињи. На рочишту од 20. марта 1998. године саслушани су свједоци које је предложила апеланткиња, након чега је завршена главна расправа у овом предмету.
- Основни суд Коњиц донио је Рјешење број П-207/98 од 20. марта 1998. године, којим је усвојио апеланткињин тужбени захтјев.
- На наведено рјешење тужени је, 4. маја 1998. године, уложио жалбу тадашњем Вишем суду Мостар. Апеланткиња је поднијела одговор на жалбу 19. маја 1998. године. Основни суд Коњиц је, 4. јуна 1998. године, отпремио другостепеном суду спис број П-207/98 на даљње рјешавање.
- Виши суд Мостар донио је Рјешење број Гж-102/98 од 19. октобра 1998. године којим је усвојио жалбу М. Т., укинуо првостепену Одлуку Основног суда у Коњицу број П-207/98 од 20. марта 1998. године и предмет вратио на поновни првостепени поступак.

Поступак у предмету П-587/98 који је вођен пред Основним, односно Општинским судом Коњиц

12. Након што је Виши суд Мостар донио Рјешење број Гж-102/98 од 19. октобра

1998. године и укинуо првостепену пресуду Основног суда Коњиц, предмет је враћен том суду на поновни поступак и добио нови пословни број П-587/98.

13. У наведеном предмету одржана су сљедећа рочишта:

- Прво рочиште одржано је 8. јуна 2000. године пред Основним судом Коњиц. На рочишту су били присутни апеланткињин заступник и тужени М. Т., који су се споразумјели да се рочиште одложи на неодређено вријеме. Као разлог за одгоду странке су навеле да се, пред истим судом и међу истим странкама, води парница ради утврђивања права сувласништва на некретнинама, које су обухваћене и предметном тужбом због сметања посједа. Сходно наведеном, Суд је донио рјешење да се рочиште одлаже на неодређено вријеме.
- У спису се налази допис предсједника Општинског суда Коњиц (Суд је промијенио назив те се, умјесто Основни, сада зове Општински суд Коњиц) од 3. септембра 2002. године, упућен Омбудсмену за људска права Босне и Херцеговине, којим објашњава зашто се не заказују рочишта у овом предмету.
- Друго рочиште, на ком су били присутни апеланткињин заступник и син туженог М. Т., који је предложио да се рочиште одгоди јер му је отац болестан те због тога није могао да се одазове позиву суда, одржано је 11. новембра 2002. године.
- Треће рочиште, коме није приступила апеланткиња која је била и тужитељка у овој правној ствари, одржано је 12. децембра 2002. године. С обзиром да је апеланткиња била уредно позвана, Општински суд је донио Рјешење број П-587/98 да поступак у овој правној ствари мирује почев од 12. децембра 2002. године.
- Апеланткињин заступник је 28. марта 2003. године од Општинског суда Коњиц тражио хитан наставак поступка у предмету број П-587/98.
- У спису број П-587/98 нема доказа да је Општински суд Коњиц наставио поступак након апеланткињиног поднеска од 28. марта 2003. године, нити је дато објашњење зашто то није урађено.

Поступак у предмету П-426/98 који је вођен пред Основним судом Коњиц

14. Апеланткиња је, 18. јуна 1998. године, поднијела тужбу тадашњем Основном суду Коњиц ради утврђивања права сувласништва на земљишту уписаном у з.к. уложак 1298 К.О. Ораховица (на истом земљишту је извршено сметање посједа и по том основу је вођен поступак у предметима П-207/98 и П-587/98) против М. Т., С. Х. и А. Ч. Предмет је регистрован под пословним бројем П-426/98. Напомиње се да су тужитељке у предметној тужби биле апеланткиња и Д. А., међутим, апелацију је поднијела само Н. Х., те се стога она сматра апеланткињом у поступку пред Уставним судом.

15. У наведеном предмету одржана су сљедећа рочишта:

- Прво рочиште у овом предмету, на које су приступили апеланткињин заступник и син првотуженог М. Т., одржано је 27. јануара 1999. године. Апеланткињин заступник је истакао да ће надлежна општинска служба вршити излагање

спорног земљишта на јавни увид, те да ће тада странке покушати мирним путем да ријеше овај спор. Због наведеног тражена је одгода. Суд је усвојио предлог и рочиште је одгођено на неодређено вријеме.

- Након тога, апеланткиња је поднеском од 8. априла 1999. године тражила хитан наставак поступка, наглашавајући да је тужени наставио да користи на силу прокопани пут преко њеног земљишта, те да не поштује привремену мјеру коју је донио Основни суд Коњиц у предмету сметања посједа.

- Друго рочиште, на ком су били присутни апеланткиња и њен законски заступник, као и сва лица која су у тужби означена као тужени, одржано је 19. маја 1999. године. Друготужени С. Х. дао је одговор на тужбу, док је првотужени М.Т. остао код ранијег одговора на тужбу. Сем тога, одлучено је да ће се наредно рочиште одржати на лицу мјеста 7. јуна 1999. године.

- Треће рочиште одржано је на лицу мјеста 7. јуна 1999. године, када су саслушани свједоци које је предложила апеланткиња, а на рочишту је био присутан и вјештак-геометар, који је дао своје мишљење.

- Четврто рочиште одржано је 23. августа 1999. године. На рочиште су приступили апеланткињин заступник и првотужени М. Т. Рочиште је одгођено због тога што на њега није приступио друготужени С. Х. У записнику је констатовано да се на слjedeће рочиште позове С. Х., уз напомену да ће се саслушати у својству парничне странке.

- Пето рочиште, на које су приступили апеланткиња и њен заступник и првотужени М. Т., одржано је 30. августа 1999. године. На рочишту су саслушани апеланткиња и првотужени М. Т.

- У међувремену, друготужени и трећетужени, тј. С. Х. и А. Ч., доставили су поднесак од 24. августа 1999. године, којим у цијелости признају апеланткињин тужбени захтјев.

- Шесто рочиште, на ком су били присутни апеланткињин заступник и првотужени М. Т., одржано је 16. септембра 1999. године. Одлучено је да се на слjedeће рочиште позове вјештак-геометар како би разјаснио одређене нејасноће. Такође, одлучено је да се на рочишту саслушају свједоци које је предложио првотужени М. Т. Апеланткињин заступник се противио томе, сматрајући да су свједоци требали да буду саслушани на лицу мјеста, као што су били саслушани апеланткињини свједоци, јер се ради о спорном земљишту и само на лицу мјеста могу да се саслушавају свједоци на те околности. Суд је одбио наведени приговор и саслушао је предложене свједоке, након чега је одлучио да се слjedeће рочиште одржи на лицу мјеста, на ком ће бити присутан вјештак-геометар и свједоци.

- Седмо рочиште, на ком су били присутни апеланткиња и њен заступник, те заступник првотуженог М. Т., као и вјештак-геометар и свједоци, одржано је на лицу мјеста 27. септембра 1999. године. Свједоци и вјештак-геометар су дали своје исказе. Апеланткињи је наложено да прецизира тужбени захтјев сходно исказу и скици вјештака-геометра.

- Осмо рочиште, на ком су били присутни апеланткињин заступник и првотужени М. Т., одржано је 10. децембра 1999. године. Парничне странке нису имале даљњих предлога за спровођење доказа. Апеланткињин заступник је предложио да Суд усвоји тужбени захтјев, док је првотужени предложио да Суд одбије тужбени захтјев. Након увида у спис, Суд је констатовао да је главна расправа завршена.
- Девето рочиште, на ком је био присутан апеланткињин заступник и заступник првотуженог М. Т., одржано је 20. јуна 2000. године. Апеланткињин заступник је истакао да је ранији адвокат, који је заступао апеланткињу у овом предмету, у међувремену постао јавни тужилац, због чега он сада тражи одгоду како би се упознао са предметом и прецизирао тужбени захтјев.
  - Десето рочиште, на ком су били присутни апеланткињин заступник, првотужени М. Т. и његов заступник, одржано је 4. јула 2000. године. Апеланткињин заступник је на рочишту прецизирао тужбени захтјев. Заступник првотуженог М. Т. није могао да се изјасни на прецизирани тужбени захтјев, због чега је тражио одгоду рочишта. Суд је прихватио предлог и заказао ново рочиште за 30. август 2000. године.
- Након тога, апеланткињин заступник је, поднеском од 16. августа 2000. године, тражио изузеће судије у овом предмету, због тога што се судија налази у тазбинском сродству са супругом брата првотуженог М. Т. У вези са предлогом за изузеће, судија је дао своје изјашњење 21. августа 2000. године, у ком је навео да се ради о врло далеком сродству, да би то могао да буде разлог за изузеће по том основу. Предсједник Суда је, 21. августа 2000. године, донио рјешење којим се као неоснован одбија апеланткињин захтјев за изузеће судије.
- Једанаесто рочиште, на ком су били присутни апеланткињин заступник и првотужени М. Т. у пратњи свог заступника, одржано је 30. августа 2000. године. На рочишту је заступник првотуженог оспорио наводе из тужбеног захтјева. Након тога Суд је одлучио да се следеће рочиште одржи на лицу мјеста уз присуство вјештака-геометра.
- Дванаесто рочиште, на ком су били присутни апеланткиња, првотужени М. Т. и његов заступник, као и вјештак-геометар, одржано је на лицу мјеста 19. септембра 2000. године. Апеланткиња је остала код досадашњих навода изнесених у току поступка. Такође, наложено је вјештаку-геометру да Суду достави писмени налаз, након чега ће се заказати ново рочиште.
- Тринаесто рочиште, на ком су били присутни заступници апеланткиње и првотуженог М. Т., одржано је 24. октобра 2000. године. Апеланткињин заступник није се противио налазу вјештака-геометра. Такође, заступник првотуженог М. Т. није се противио налазу вјештака-геометра, али је уложио противтужбени захтјев против апеланткиње, којим је захтијевао да се утврди право својине на некретностима означеним као кч. бр. 1435/1, 1435/2 и 1435/4 уписаним у ППЈ бр. 835 К.О. Ораховица. Суд је наложио апеланткињином заступнику да се до следећег рочишта изјасни на противтужбени захтјев.

- Након тога, апеланткињин заступник се поднеском од 15. новембра 2000. године писмено изјаснио на противтужбени захтјев и извршио прецизирање тужбе.
- Четрнаесто рочиште, на ком су били присутни заступници апеланткиње и првотуженог М. Т., одржано је 16. новембра 2000. године. На рочишту је констатовано да је у спис уложен апеланткињин поднесак којим се прецизира тужбени захтјев и даје одговор на противтужбу. Заступник првотуженог тражио је од Суда рок за изјашњење на апеланткињин поднесак. Такође, Суд је одлучио да се апеланткињин поднесак достави на изјашњење друготуженом С. Х. и трећетуженој А. Ч., као и да се они позову на сљедеће рочиште.
- Петнаесто рочиште, на ком су били присутни заступници апеланткиње и првотуженог М. Т., одржано је 6. децембра 2000. године. Након што су заступници апеланткиње и првотуженог изјавили да немају даљњих предлога за извођење доказа, те након што је извршио увид у спис, Суд је констатовао да је главна расправа завршена. Такође, Суд је и објавио пресуду којом је у цијелости усвојио апеланткињин тужбени захтјев у односу на првотуженог М. Т., друготуженог С. Х. и трећетужену А. Ч. Истом пресудом, Суд је у цијелости усвојио и противтужбени захтјев противтужиоца М. Т. против апеланткиње.
- Наведену пресуду (П-426/98 од 6. децембра 2000. године) апеланткињин заступник је примио 8. фебруара 2001. године. Апеланткињин заступник је 21. фебруара 2001. године уложио жалбу Кантоналном суду Мостар на наведену пресуду. Жалба је достављена на одговор заступнику првотуженог М. Т., који је одговор доставио 19. марта 2001. године.
- Општински суд Коњиц је, уз допис од 12. новембра 2002. године, прослиједио спис број П-426/98 Кантоналном суду Мостар на рјешавање о изреченој жалби.

Жалбени поступак пред Кантоналним судом Мостар у предмету Гж-173/04

16. Рјешавајући апеланткињину жалбу, Кантонални суд Мостар 2. марта 2004. године је вратио спис Општинском суду Коњиц, зато што у спису није било пуномоћи за апеланткињиног заступника, као и друге документације која се односи на питање својине над спорним земљиштем (з.к.-извадак, оставинско рјешење и др.).

- Тражену документацију апеланткиња је доставила Општинском суду Коњиц 8. марта 2004. године, након чега је спис 9. марта 2004. године враћен Кантоналном суду Мостар.
- Кантонални суд Мостар је, 8. априла 2004. године, донио Одлуку у меритуму број Гж-173/04, којом је уважио апеланткињину жалбу, одбио противтужбу првотуженог М. Т., а потврдио првостепену пресуду Општинског суда Коњиц у дијелу којим се усваја апеланткињин тужбени захтјев.
- Предметни спис, заједно са другостепеном одлуком, достављен је Општинском суду Коњиц 22. априла 2004. године, међутим, пошто тај суд није доставио другостепену одлуку парничним странкама, то је урадио Кантонални суд Мостар 5. маја 2004. године.

17. Кантонални суд Мостар је, 6. маја 2004. године, доставио Уставном суду списе Општинског суда Коњиц бр. П-426/98, П-207/98 и П-587/98, с обзиром да је то Уставни суд већ тражио у својим дописима од 5. марта и 9. априла 2004. године.

18. Апеланткиња је поднијела апелацију 5. јула 2002. године, тј. прије него што је Кантонални суд Мостар донио другостепену одлуку, док је допуну апелације поднијела након пријема те одлуке, односно 9. јуна 2004. године.

IV. Релевантни прописи

19. **Закон о парничном поступку** (“Службене новине Федерације Босне и Херцеговине” бр. 58/03)

“Члан 10 у свом релевантном дијелу Гласи:

[...] Суд је дужан да проведе поступак без одуговлачења

“Члан 424 у свом релевантном дијелу Гласи:

[...] При одређивању рокова и рочишта по тужбама због сметања посједа суд ће увијек обраћати посебну пажњу на потребу хитног рјешавања

V. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апелација је поднесена 5. јула 2002. године, тј. прије него што је Кантонални суд Мостар донио другостепену Одлуку број Гж-173/04 од 8. априла 2004. године, чиме је окончан поступак у предмету И-426/98, уз напомену да поступак у предмету сметања посједа број П-587/98 још увијек није завршен.

21. Апеланткиња истиче да су недоношењем одлуке повријеђена њена уставна права како слиједи: право на правичан поступак из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем дијелу текста: Европска конвенција), право на ефективан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

22. У допуни апелације од 9. јуна 2004. године апеланткиња наглашава да тражи компензацију у износу од 5.000,00 КМ зато што су редовни судови одуговлачили да донесу одлуку, те износи замјерке на рад Општинског суда Коњиц и Кантоналног суда Мостар.

б) Одговор на апелацију

23. Првотужени М. Т. је навео да сматра како се дуго води поступак ради утврђивања права својине на предметним некретнинама, те да су стога угрожена и његова права.

24. Општински суд Коњиц се није изјаснио у погледу наведеног кршења уставних права, посебно у погледу дужине трајања поступка. Наведени суд је, у допису од 15. марта 2004. године, само обавијестио Уставни суд да је Кантонални суд Мостар вратио комплетан спис зато што недостаје одређена документација. Након што је тражена документација комплетирана спис је поново, тј. 9. марта 2004. године, отпремљен Кантоналном суду Мостар на рјешавање жалбе.

25. Кантонални суд Мостар је, у изјашњењу на апелацију од 21. априла 2004. године, навео да још увијек није у могућности да донесе одлуку у овом предмету, зато што је на сједници другостепеног вијећа, која је одржана 19. фебруара 2004. године, констатовано да у спису недостаје пуномоћ за заступника тужитељке, односно апеланткиње Н. Х., као и рјешење о наслеђивању. Због тога је комплетан спис враћен Општинском суду Коњиц како би се комплетирали наведена документација.

26. Кантонални суд Мостар је нагласио да је мишљења да укупан поступак у овом предмету заиста предуго траје, с тим да не желе да коментаришу поступак пред првостепеним судом. Посебно су нагласили да је потпуно нејасно шта је било са предметом број П-426/98 од доношења првостепене пресуде, тј. од 6. децембра 2000. године па до 15. новембра 2002. године, када је наведени предмет достављен Кантоналном суду Мостар на рјешавање жалбе.

27. Што се тиче жалбеног поступка пред Кантоналним судом Мостар, наведено је да апеланткињин предмет према врсти спора не спада у приоритетне предмете за рјешавање у другом степену, да је од задужења предмета до заказивања сједнице другостепеног вијећа прошло тачно годину дана, те да предмет није могао да буде ријешен на сједници вијећа због мањкавости у првостепеном поступку.

VI. Допустивост

28. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

29. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

30. У контексту апелационе надлежности Уставног суда из члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, израз “пресуда” мора широко да се тумачи. Тај израз не треба само да укључује све врсте одлука и рјешења, већ и недостатак доношења одлуке када се за такав недостатак утврди да је неуставан (види Одлуку Уставног суда број У 23/00 од 2. фебруара 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 10/01).

31. У конкретном случају, Уставни суд наглашава да је апеланткиња поднијела апелацију 5. јула 2002. године, а из судског списка је видљиво да њен предмет (спис број П-426/98 који се тиче утврђивања права сувласништва на спорном земљишту) тада није ни био прослијеђен другостепеном суду на рјешавање жалбе (прослијеђен је тек 12. новембра 2002. године, а одлука је донесена 8. априла 2004. године), па су биле оправдане апеланткињине сумње да се њен предмет неће ријешити у разумном року. Такође, у допуни апелације од 9. јуна 2004. године апеланткиња тражи компеизацију, у износу од 5.000,00 КМ, због тога што је поступак преууго трајао.

32. Сем тога, из списка број П-587/98 види се да поступак у правној ствари сметања посједа још увијек није завршен. Наиме, поступак у предмету П-587/98 вођен је након што је тадашњи Виши суд Мостар, Пресудом број Гж-102/98 од 19. октобра 1998. године, поништио Пресуду тадашњег Основног суда Коњиц, број П-207/98 од 20. марта 1998. године, и предмет вратио на поновни поступак. У поновном поступку, који је вођен пред Општинским судом Коњиц, под пословним бројем П-587/98, тај суд је, на рочишту од 12. децембра 2002. године, донио рјешење да поступак мирује почев од тог датума. Апеланткињин заступник је 28. марта 2003. године поднио предлог да се настави поступак у овом предмету, међутим, у спису нема доказа да је поступак настављен, или да је донесена одлука. Такође, не постоји ни објашњење Суда зашто поступак није настављен након предлога апеланткињиног заступника који је Општински суд Коњиц примио 31. марта 2003. године.

33. Уставни суд истиче да, у складу са чланом II/1 Устава, Босна и Херцеговина и оба ентитета треба да обезбиједи највиши ниво грађанских права и основних слобода и да се, у складу са чланом I1/2 права и слободе, одређене Европском конвенцијом и њеним протоколима, директно примјењују у Босни и Херцеговини и имају приоритет над свим другим законима.

34. Стога, Уставни суд апелацију тумачи тако да се апеланткиња позива на своје право из члана 6 став 1 Европске конвенције, јер није у могућности да дође до одлуке у поступку (поступак сметања посједа заведен под пословним бројем Општинског суда Коњиц број П-587/98), док је у другом поступку, који је вођен пред истим судом, у правној ствари утврђивања права сувласништва, у предмету број П-426/98, до коначне одлуке дошла након протока рока који је трајао скоро шест година.

35. Уставни суд, полазећи од праксе Европског суда за људска права на подручју исцрпљивања правних лијекова, истиче да приликом примјене правила из члана 15 став 3 Пословника Уставног суда то правило мора да се примјењује уз одређен степен флексибилности, без претјераног формализма (види пресуду Европског суда *Cardot против Француске* од 19. марта 1991. године, серија А број 200, став 34). Уставни суд наглашава да правило исцрпљивања правних лијекова који су могући по закону није апсолутно нити може да се примјењује аутоматски и, приликом испитивања да ли је било поштовано, битно је да се узму у обзир одређене околности сваког појединог предмета (види пресуду Европског суда за људска права *Van Oosterwijk против Бел-*

зије од 6. децембра 1980; серија А број 40, став 35). То, између осталог, значи да мора реално да се узме у обзир не само да постоје формална правна средства у правном систему, већ и свеукупни правни и политички контекст као и личне прилике апеланта.

36. Имајући у виду наведене околности, Уставни суд примјеђује да у Босни и Херцеговини, у конкретном случају у Федерацији Босне и Херцеговине, не постоји ефективно правно средство које би омогућило апеланткињи да се жали због предугог трајања поступка (види, *mutatis mutandis*, *Tome Mata против Португала* број 32082/98, ЕСНР 1999-IX). Уставни суд сматра да недостаци у организацији правосудног система ентитета, односно државе, не смију да утичу на поштовање индивидуалних права и слобода утврђених Уставом Босне и Херцеговине, као и захтјева и гаранција из члана 6 Европске конвенције.

37. Уставни суд истиче да на појединца не може да се стави претјеран терет у откривању који је најефикаснији пут којим би се дошло до остварења његових права. Такође, Уставни суд запажа да је један од основних постулата Европске конвенције да правна средства која појединцу стоје на располагању треба да буду лако доступна и разумљива, те да пропуст у организацији правног и судског система државе, који угрожава заштиту индивидуалних права, не може да се припише појединцу. Поред тога, дужност државе је да организује свој правни систем тако да омогући судовима да се повинују захтјевима и условима Европске конвенције (види Европски суд за људска права *Zanghi против Италије* пресуда од 19. фебруара 1991. године, серија А број 194 став 21).

38. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се ради о пропуштању да надлежни суд донесе одлуку у разумном року (предмет сметања посједа број П-587/98), те да је одлука донесена у другом поступку (предмет утврђивања права сувласништва број П-426/98) у року који је неразумно дуго трајао, као и да апеланткиња није имала на располагању ефективан правни лијек којим би оспорила дужину поступка.

39. Имајући у виду наведено, те узевши у обзир да постоје изузетне околности у конкретном случају, Уставни суд прихвата да је предметна апелација допуштена.

VII. Меритум

40. Апеланткиња сматра да су повријеђена њена уставна права како слиједи: право на правичан поступак из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, право на ефективан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 Европске конвенције.

41. **Члан 6 став 1 Европске конвенције** у свом релевантном дијелу гласи:

“[...] Приликом утврђивања Грађанских права [...] свако има право на расправу у разумном року [...]”

Примјенљивост члана 6 члан 1 Европске конвенције

42. Уставни суд примјеђује да се предметни поступци односе на сметање посједа на некретнинама, односно на утврђивање права сувласништва на земљишту, из чега је видљиво да се ради о имовини. Дакле, ради се о захтјеву да се у спору о грађанском праву добије коначна одлука у разумном року, стога је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив у овом предмету.

Период који се узима у обзир

43. Уставни суд подјећа на константну праксу органа Европске конвенције у односу на предмете о дужини поступка, гдје су поступци покренути прије него што су органи Европске конвенције засновали своју временску надлежност. Органи Европске конвенције сматрају да период који се узима у обзир за сврху жалбе у погледу дужине трајања поступка почиње са даном заснивања њихове временске надлежности - у оцјењивању разумности времена које је превазишло тај датум мора да се узме у обзир стадијум поступка достигнут тог датума (види Европски суд за људска права *Foti и други против Италије* пресуда од 10. децембра 1982. године серија А број 56 став 53; *Styranowski против Пољске* број 28616/95 ECHR 1998-V111).

44. У конкретном случају, Уставни суд запажа да је поступак ради сметања посједа започео 12. фебруара 1998. године, док је поступак ради утврђивања права сувласништва на некретнинама започео 18. јуна 1998. године. Сходно томе, период у ком су покренути наведени поступци спада у надлежност Уставног суда, с обзиром да су они започели након 14. децембра 1995. године, тј. након што је Устав Босне и Херцеговине ступио на правну снагу.

45. Поступак ради сметања посједа започео је 12. фебруара 1998. године и до данас није завршен. Дакле, поступак (до доношења ове одлуке) траје преко шест година и четири мјесеца.

46. Поступак ради утврђивања права сувласништва на некретнинама започео је 18. јуна 1998. године, док је коначна пресуда донесена 8. априла 2004. године. Дакле, поступак је трајао пет година, девет мјесеци и 17 дана, што је период који спада у надлежност Уставног суда и који треба да се испита.

47. Полазећи од критеријума утврђених праксом Европског суда за људска права, Уставни суд истиче да се разумност трајања поступка оцјењује у свјетлу свих околности предмета, узимајући у обзир посебно сложеност предмета, понашање страна у поступку, с једне стране, и суда и јавних власти с друге стране, као и важност онога што се за апеланткињу доводи у питање у спору (види Европски суд за људска права *Vernillo против Француске* пресуда од 20. фебруара 1981. године, серија А број 198, став 30; *Zimmermann и Steiner против Швајцарске* пресуда од 13. јула 1983. године, став 24).

а) Сложеност предмета

48. Уставни суд наглашава да сложеност поступка мора да се разматра у свјетлу чињеничног и правног аспекта предметних спорова, тј. доказа које суд треба да изведе и процијени у свјетлу правне природе спора.

49. Уставни суд запажа да је први поступак покренут ради сметања посједа. Уставни суд сматра да су у поступак укључене само двије стране и не сматра да предмет који се разматра пред надлежним судом може да се опише као нарочито сложен, како у погледу чињеничног стања тако и у погледу правних питања.

50. Уставни суд наглашава да је други поступак покренут ради утврђења права сувласништва на некретнинама. Уставни суд запажа да је у поступак било укључено више страна, уз напомену да су се на страни тужитељке налазила два лица, док су на страни тужених била три лица. Међутим, друготужени и трећетужени су у цијелости признали тужбени захтјев, што је смањило број странака на страни туженог. Што се тиче сложености предмета, Уставни суд истиче да може да се сматра релативно сложеним предмет који се тиче утврђивања права сувласништва на некретнинама, посебно кад се има у виду да физичка диоба земљишта није била спроведена кроз земљишне књиге. Међутим, Уставни суд наглашава да упркос томе Општински суд Коњиц није имао разлога да заказује чак 15 рочишта, те да три пута излази на лице мјеста, уз присуствовање вјештака-геометра, странака и свједока.

б) Понашање подносиоца апелације

51. Уставни суд истиче да у грађанским предметима саслушање у разумном року зависи од понашања стране која учествује у поступку (види Европска комисија за људска права No. 11541/85 О.И. 70).

52. У складу са наведеним, Уставни суд ће прво испитати апеланткињино понашање у предмету сметања посједа. Након подношења тужбе 12. фебруара 1998. године Основни суд Коњиц је врло брзо донио првостепену одлуку број П-207/98 од 20. марта 1998. године. Међутим, након жалбе другостепени суд је поништио првостепену одлуку Рјешењем број Гж-102/98 од 19. октобра 1998. године, те предмет вратио на поновни поступак гдје добија нови пословни број П-587/98. Прво рочиште у новом поступку одржано је 8. јуна 2000. године, на које је приступио апеланткињин заступник, као и тужени М. Т. Том приликом странке су се споразумјеле да се рочиште одгоди на неодређено вријеме, због тога што се води још један спор, те да та два спора евентуално покушају да се споје. Сљедеће рочиште одржано је тек 11. новембра 2002. године, и то након апеланткињине жалбе Омбудсмену за људска права БиХ, што је све видљиво из писма предсједника Општинског суда Коњиц од 3. септембра 2002. године. Рочиште од 11. новембра 2002. године је одгођено због тога што је тужени био болестан. Ново рочиште, на које апеланткиња није дошла иако је била уредно позвана, заказано је за 12. децембар 2002. године, те је суд донио рјешење да поступак у наведеној правној ствари мирује. Апеланткињин заступник је поднеском од 28. марта 2003. године тражио

наставак поступка у овом предмету, међутим, Општински суд Коњиц, након наведеног поднеска, није предузео никакве активности у правцу окончања предметног поступка.

53. Уставни суд сматра да апеланткиња може да се сматра дјелимично одговорном зато што је тражила одгоду рочишта од 8. јуна 2000. године, као и потпуно кривом зато што није дошла на рочиште од 12. децембра 2002. године, због чега је донесено рјешење о мировању поступка. Међутим, ни у ком случају апеланткиња не може да се сматра одговорном за временски период од доношења другостепене одлуке (19. октобар 1998. године) до заказивања првог рочишта (8. јуна 2000. године), који износи једну годину, седам мјесеци и 19 дана, у ком је апеланткиња морала да чека да се у поновном поступку закаже прво рочиште. Такође, Уставни суд сматра да је друго рочиште у овом предмету заказано тек након интервенције Омбудсмена за људска права БиХ, тј. 11. новембра 2002. године, што значи да је прошло двије године, пет мјесеци и три дана, колико је апеланткиња морала да чека на заказивање другог рочишта. Није разлог за оволику паузу то што је апеланткиња на првом рочишту од 8. јуна 2000. године тражила одгоду рочишта, с обзиром да је Суд требао писмено да тражи од апеланткиње да се изјасни да ли је заинтересована да се настави поступак, а не да закаже ново рочиште тек након интервенције Омбудсмена за БиХ. Такође, потпуно је нејасно зашто Општински суд Коњиц није одговорио на апеланткињин предлог од 28. марта 2003. године, којим је тражено да се поступак настави. Из овог може да се закључи да поступак у правној ствари сметања посједа још увијек није завршен, иако је почео 12. фебруара 1998. године.

54. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да апеланткињино понашање, у поступку који се води ради сметања посједа, само по себи не може да оправда дужину тог поступка.

55. Даље, Уставни суд ће испитати апеланткињино понашање у предмету утврђивања права сувласништва. У наведеном предмету тужба је поднесена 18. јуна 1998. године. Првостепена пресуда је донесена 6. децембра 2000. године. У међувремену било је заказано 15 рочишта, од чега је суд три пута излазио на лице мјеста заједно са парничним странкама, вјештаком и свједоцима. Сем краће одгоде, коју је апеланткиња тражила на првом рочишту које је одржано 27. јануара 1999. године, апеланткиња више није тражила одгоду рочишта у току поступка. Такође, апеланткиња није изостајала са рочишта, на њима су били присутни или она лично или њен заступник. Општински суд Коњиц је први пут завршио главну расправу 10. децембра 1999. године, да би је касније поново отворио 20. јуна 2000. године. На крају, расправа је завршена 6. децембра 2000. године, када је донесена првостепена одлука. Након доношења првостепене одлуке Општински суд Коњиц је прослиједио спис за рјешавање жалбе Кантоналном суду Мостар тек 12. новембра 2002. године. Због недостатка документације у првостепеном спису, Кантонални суд Мостар је вратио спис Општинском суду Мостар 2. марта 2004. године, са налогом да се комплетира потребна документација. Општински суд Коњиц је вратио спис 9. марта 2004. године, након чега је донио коначну Одлуку у мери-туму број Гж-173/04 од 8. априла 2004. године.

56. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да апеланткињино понашање, у поступку који је вођен ради утврђивања сувласништва на некретнинама, само по себи не може да оправда дужину тог поступка и да она није значајно допринијела одуговлачењу поступка.

с) Понашање суда

57. Уставни суд ће прво испитати понашање Општинског суда Коњиц у предмету сметања посједа. У вези с тим, Уставни суд запажа да је након подношења тужбе првостепени суд први пут врло брзо донио одлуку (тужба је поднесена 12. фебруара 1998. године, а одлука је донесена 20. марта 1998. године).

58. Међутим, Уставни суд наглашава да је Општински суд Коњиц био дужан да у предмету сметања посједа број П-587/98, а након укидања првостепеног Рјешења број П-207/98 од 20. марта 1998. године, поступи сходно упутствима Вишег суда у Мостару наведеним у Одлуци број Гж-102/98 од 19. октобра 1998. године и последије тога доврши поступак, тј. донесе одлуку. Апеланткињин предлог на рочишту од 8. јуна 2000. године да се са овим поступком застане до окончања петиторне парнице која се води између истих странака (утврђивање права својине досјелошћу), Општински суд Коњиц био је дужан да одбије јер је за посесорну парницу, гдје се утврђује само посљедњи мирни посјед и чин сметања, потпуно ирелевантно питање својине. Дакле, прва и елементарна грешка Општинског суда Коњиц је та што је застао са поступком, а након тога је дошло до других пропуста, тј. до дуготрајног чекања да се оконча петиторна парница, те до неодређивања рочишта у посесорној парници и последије апеланткињиног захтјева да се поступак након фазе мировања настави.

59. Сем тога, Уставни суд примјећује да је Виши суд Мостар донио Рјешење број Гж-102/98 од 19. октобра 1998. године, којим је поништио првостепену одлуку тадашњег Основног суда Коњиц и предмет вратио на поновни поступак. Међутим, прво рочиште у поновљеном поступку заказано је тек 8. јуна 2000. године, а судови у погледу тога нису дали никакво објашњење због чега је било потребно скоро двије године да се закаже прво рочиште након доношења другостепене одлуке и враћања предмета на поновни поступак.

60. Апеланткиња се сматра дјелимично одговорном зато што је тражила одгоду на првом рочишту у поновном поступку (8. јуни 2000. године), међутим нејасно је зашто је Општински суд Коњиц, након тога, друго рочиште заказао тек 11. новембра 2002. године и то након интервенције Омбудсмена БиХ. Такође, иако је апеланткиња дјелимично крива за мировање поступка које је настало 12. децембра 2002. године, не може да се нађе никакво оправдање зашто Општински суд Коњиц није наставио предметни поступак након апеланткињиног поднеска од 28. марта 2003. године.

61. Имајући у виду наведено, Уставни суд се позива, *mutatis mutandis*, на свој став изнесен у Одлуци У 23/00 од 2. фебруара 2001. године (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 10/01) који у свом релевантном дијелу гласи: “[...] Уколико суд не донесе

одлуку у меритуму у року од пет година а да не изнесе било какво оправдање, долази до кршења апелантовог права на утврђивање његових/њених права путем суда у разумном року [...].“ С обзиром да поступак у овом предмету још увијек није завршен, а започео је 12. фебруара 1998. године, дакле на данашњи дан траје готово шест и по година, Уставни суд закључује да је повријеђено апеланткињино право да се донесе мериторна одлука у разумном року, за шта се сматра одговорним Општински суд Коњиц.

62. Уставни суд ће, даље, испитати понашање судова у поступку утврђивања права сувласништва. Уставни суд је већ навео да је у првостепеном поступку пред Општинским судом Коњиц, у овој правној ствари, заказано чак 15 рочишта, да је три пута изложено на лице мјеста, те да је главна расправа једном била закључена, да би након тога била поново отворена. Уставни суд сматра да у овој правној ствари није требало да се одржава оволики број рочишта, те нарочито сматра да главна расправа није требала да се закључи, па након тога поново отвара, већ је требало да се сви евентуални недостаци ријеше прије него што се констатује да је главна расправа завршена. Такође, Општински суд Коњиц се сматра одговорним за држање списка након што је донесена првостепена одлука и изречена жалба, јер као што је већ речено, првостепена одлука је донесена 6. децембра 2000. године, а спис је прослијеђен другостепеном суду тек 12. новембра 2002. године. Дакле, првостепени спис је чекао да буде отпремљен за рјешавање жалбе скоро двије године. Исто тако, Општински суд Коњиц се сматра одговорним зато што није комплетирао сву потребну документацију прије него што је послао спис на рјешавање другостепеном суду, због чега је Кантонални суд Мостар морао да враћа спис и тражи да се достави потребна документација. Даље, сам Кантонални суд Мостар је у свом изјашњењу навео да је мишљења да укупан поступак у овој правној ствари предуго траје.

63. С обзиром да је коначна одлука у овом предмету донесена након готово шест година, те да првенствено Општински суд Коњиц није дао било какво објашњење зашто је поступак толико трајао, Уставни суд сматра да је у овом предмету повријеђено апеланткињино право на доношење одлуке у разумном року, као и да поступак није завршен у разумном року, за шта се сматра одговорним Општински суд Коњиц.

64. Уставни суд мора да нагласи да је за правни систем од фундаменталне важности вођење поступка у оквиру разумног времена, јер свако непотребно одуговлачење често доводи до, *de facto*, лишавања појединца његових права и губитка учинковитости и повјерења у правни систем.

65. Имајући у виду све околности споменутих предмета, Уставни суд скреће пажњу и на релевантне одредбе Закона о парничном поступку, које прописују да поступак треба да се проведе без одуговлачења, с посебним нагласком на хитност поступка у сметању посједа. Стога, Уставни суд сматра да су судови неоправдано водили дуг поступак, те да је бржи исход био од посебне важности за апеланткињу, с обзиром да се ради о сметању посједа на некретнинама и утврђивању права сувласништва на њима. Слиједи да апеланткиња није била у прилици да дође до одлуке суда у меритуму у погледу сво-

јих права у разумном року у првом предмету, односно да је до такве одлуке у другом предмету дошла у року који не може да се сматра разумним.

66. Полазећи од наведеног, Уставни суд закључује да захтјев разумног временског рока није испоштован, што представља повреду члана 6 став 1 Европске конвенције на судско одлучивање у разумном року.

67. С обзиром да је установио повреду члана 6 став 1 у односу на разуман рок, а у складу са чланом 77 Пословника, Уставни суд додјељује апеланткињи компензацију у износу од 1.000 КМ, који је дужна да исплати Федерација Босне и Херцеговине. Висину компензације Уставни суд је одредио имајући у виду апеланткињин захтјев, као и околности у Босни и Херцеговини, те у складу са праксом Европског суда за људска права (види као најскорији примјер одлуку Европског суда за људска права *Анкица Хорват против Хрватске*, пресуда од 26. јула 2001. године).

Право на имовину и право на дјелотворан правни лијек

68. Уставни суд сматра да, у односу на апеланткињине наводе о наводној повреди права на ефективан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и права на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, с обзиром на околности случаја и закључка Уставног суда у погледу повреде члана 6 став 1 Европске конвенције, није неопходно да се разматра тај дио апеланткињине жалбе (види Европски суд за људска права *Zanghi против Италије* од 19. фебруара 1991. године, серија А број 194, став 23).

VIII. Закључак

69. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 77 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

70. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број У **26/03**, рјешавајући апелацију **Х. Ј.**, на основу члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници, одржаној 30. јуна 2004. године, донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Х. Ј., поднесена против пресуда Кантоналног суда у Тузли број Гж.1091/00 од 18. децембра 2000. године и Општинског суда у Калесији број П-164/00 од 30. августа 2000. године.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. **Х. Ј.** (у даљњем тексту: апелант) из Калесије, ког заступа М. Т., адвокат из Тузле, поднио је 20. марта 2001. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Тузли број Гж.1091/00

од 18. децембра 2000. године и Пресуде Општинског суда у Калесији број П-164/00 од 30. августа 2000. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда од Кантоналног суда у Тузли затражено је, 28. априла 2004. године, да достави одговор на апелацију.
3. Кантонални суд у Тузли је одговорио на апелацију 7. маја 2004. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на следећи начин.
5. Апелант је од Друштвеног фонда Пензионо-инвалидског осигурања Босне и Херцеговине - Филијала Тузла, Основна заједница Калесија (у даљњем тексту: Фонд), добио стан на коришћење 29. јула 1988. године. Међутим, кандидат на ранг-листи, А. Х., који је био на другом мјесту иза апеланта, сматрао је да је додјелом предметног стана оштећен, па је покренуо поступак да се поништи расподјела станова пред тадашњим Судом удруженог рада у Тузли. Надлежни Суд удруженог рада је, одлуком број 343/88 "С" од 14. априла 1989. године, усвојио захтјев предлагача А. Х. и поништио ранг-листу за додјелу станова тадашње Самоуправне интересне заједнице ПИО Босне и Херцеговине - Филијала Тузла, Основна заједница Калесија, (у даљњем тексту: заједница ПИО Калесија), која је касније пререгистрована у Фонд. Суд удруженог рада Босне и Херцеговине је жалбе учесника у поступку одбио као неосноване. Спроводећи одлуке судова удруженог рада, Заједница ПИО Калесија је, Рјешењем број 05-3/90 од 20. фебруара 1990. године, предметни стан додијелила А. Х., уз образложење да ће именовани уселити у стан након иселења апеланта.
6. Фонд је, 3. децембра 1997. године, поднио тужбени захтјев да се исели апелант, али је Општински суд у Калесији одбацио тужбу као неблаговремену. У образложењу пресуде се каже да рок од осам година, у оквиру ког давалац стана може да тражи да се исели корисник стана према члану 30 став 7 Закона о стамбеним односима ("Службени лист СРБиХ" бр. 14/84, 36/89 и "Службени лист Републике Босне и Херцеговине", број 2/93), има да се рачуна од тренутка уселења односно додјеле стана, што у предметном случају значи од 29. јула 1988. године.
7. Кантонални суд у Тузли је жалбу Фонда и умјешача А. Х. одбио Рјешењем број Гж.261/99 од 30. августа 1999. године и потврдио првостепено рјешење.
8. Међутим, Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) је, одлучујући о ревизији број Рев 16/00 од 23. марта 2000 године, коју су изјавили Фонд и умјешач А. Х., ревизију уважио, нижестепена рјешења укинуо и предмет вратио првостепеном суду на одлучивање по тужби за иселење. Врховни суд је

заузео другачије становиште о томе од ког рока има да се рачуна застарјелост за покретање приједлога за исељење незаконито усељеног лица. У образложењу цитиране пресуде Врховног суда се наводи да у ситуацији када неко лице усели у стан на основу рјешења о додјели стана, макар и правоснажног, и уједно закључи уговор о коришћењу стана, па након тога услиједи поступак пред надлежним органом у ком се оспорава законитост рјешења о додјели, не сматра се да то лице незаконито користи стан све док се у поступку, који је услиједио, правоснажном одлуком не утврди да је то рјешење незаконито и након тога се стан додијели другом лицу - у конкретном случају умјешачу. Пошто је, дакле, предметни стан, 30. јануара 1990. године, Фонд додијелио А. Х., од тог датума има да се сматра да га тужени апелант бесправно користи. С обзиром да је тужилац поднио тужбу 3. децембра 1997. године, није протекао рок од осам година, у смислу одредбе члана 30 ст. 2 и 7 Закона о стамбеним односима, истиче се у образложењу пресуде Врховног суда.

9. Општински суд у Калесији је, по тужби Фонда и умјешача, у поновљеном поступку донио Пресуду број П-164/00 од 30. августа 2000. године, којом налаже апеланту да исели из предметног стана. Овакво, измијењено правно становиште, Основни суд у Калесији је засновао на новим чињеницама и доказима и другачијем правном схватању базираном на пресуди Врховног суда.

10. Кантонални суду Тузли је, Пресудом број Гж. 1091/00 од 18 децембра 2000. године, апелантову жалбу одбио и првостепену пресуду потврдио.

IV. Релевантни прописи

11. У **Закону о стамбеним односима** ("Службени лист СРБиХ", број 14/84, 36/89 и "Службени лист Републике Босне и Херцеговине", број 2/93), релевантне одредбе гласе:

“Члан 10

Спорове у стамбеним односима рјешава надлежни суд, а општински орган управе надлежан за стамбене послове [...] када је то одређено овим законом.

Поступак по споровима у примјени овог закона сматра се хитним.

Члан 30

Ако се неко лице незаконито усели у стан у друштвеној својини или се усели у заједничке просторије у згради свако може дати иницијативу, а заинтересовано лице захтјев стамбеном органу да се покрене поступак за његово исељење.

На основу захтјева или по службеној дужности стамбени орган ће донијети рјешење о испражњењу стана односно просторија ако од дана незаконитог усељења до покретања поступка није протекло више од три године.

Против рјешења из претходног става може да се у року од три мјесеца изјави жалба, која не задржава извршење рјешења.

[...]

Протеком рока из става 2 овог члана не искључује се право даваоца стана на коришћење да захтијева испражњење стана односно заједничких просторија код надлежног суда у року од даљњих пет година. ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апелант се жали да су пресудама Кантоналног суда у Тузли, број Гж.1091/00 од 18. децембра 2000. године и Општинског суда у Калесији број П-164/00 од 30. августа 2000. године, повријеђена његова права на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), затим право на приватни и породични живот, дом и преписку из члана II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 8 Европске конвенције и, најзад, право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

13. Ове повреде апелант највише налази у чињеници да су судови рачунали рок од ког је давалац стана на коришћење могао да покрене поступак за иселјење не од 29. августа 1988. године када је апелант уселио у стан него од 30. јануара 1990. године, значи од тренутка кад је давалац стана на коришћење, извршавајући судске пресуде, стан додијелио другом лицу, а претходно рјешење поништио. Он сматра да је први судски поступак који је вођен у предметном случају законит и да је правилно примијењено материјално право.

б) Одговор на апелацију

14. У одговору на апелацију који је доставио Кантонални суд у Тузли се истиче да не могу да се прихвате апелантови наводи да су Пресудом Кантоналног суда у Тузли број Гж. 1091/00 од 18. децембра 2000. године и Пресудом Општинског суда у Калесији број П-164/00 од 30. августа 2000. године повријеђена његова права из чл. 6 и 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Предметни стан је додијељен апеланту неправоснажним рјешењем на основу ког је апелант закључио уговор о коришћењу стана и уселио у стан 29. јуна 1988. године. То рјешење је стављено ван снаге када је донесено правоснажно рјешење којим је, 30. јануара 1990. године, исти стан додијељен умјешачу на страни тужиоца. Правоснажно рјешење, које је надлежни орган управе донио у границама своје надлежности, везује парнични суд.

15. На основу изложеног може да се закључи да апелант није стекао станарско право јер недостаје рјешење о додјели стана (члан 11 став 2 Закона о стамбеним односима) те је, сходно томе, он незаконити корисник стана од 30. јануара 1990. године. У односу на

утврђено чињенично стање о захтјеву тужиоца за иселење туженог одлучено је правилном примјеном материјалног права. На основу изложеног, закључује се у одговору на апелацију, Кантонални суд у Тузли предлаже да се апелација одбије као неоснована.

VI. Допустивост

16. У складу са чланом VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

17. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке, која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

18. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Кантоналног суда у Тузли број Гж. 1091/00 од 18. децембра 2000. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 26. јануара 2001. године, а апелацију Уставном суду поднио 20. марта 2001. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

19. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

а) Право на правичан поступак

Право на правичан поступак је заштићено чланом II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције.

Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком "

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

"1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било

какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]

20. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције гарантују свакоме право да изнесе пред суд било који захтјев који се односи на његова грађанска права и обавезе, као и да има “право на правично суђење у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком” (види Пресуду Европског суда за људска права, *Golder против Велике Британије*, од 21. фебруара 1975. године, серија А, број 18, став 36). Међутим, да би у потпуности било респектовано право на правично суђење, неопходно је да се процесне радње одвијају у оном временском року који је предвиђен материјалним правом. У предметном случају ријеч је о року утврђеном Законом о стамбеним односима из члана 30 ст. 2 и 7, а који се односи на право даваоца стана на коришћење да покрене поступак за исељење незаконито уселиеног лица. У конкретном случају, тај рок се рачуна од 30. јануара 1990. године јер је тога дана донесено рјешење којим се укида рјешење о додјели стана апеланту. Дакле, од тог рока се сматра да је рјешење незаконито, а захтјев за исељење је поднесен 3. децембра 1997. године, дакле прије истека законског рока од осам година. И Општински суд у Калесији и Кантонални суд у Тузли су се приклонили правном ставу израженом у образложењу Пресуде Врховног суда број Рев. 16/00 од 23. марта 2000. године и рок за покретање иселења су рачунали од тренутка када је поништено рјешење о додјели стана апеланту и додјели стана другом лицу на ранг-листи, што је основни приговор апеланта у апелацији.

21. Из текста пресуда и документације која је достављена Уставном суду произлази да апелантово право на правично суђење - са могућношћу да докаже и заштити законитост рјешења о добијању стана на коришћење - није било оспорено. Евидентно је чак да су прве пресуде судова ишле у корист апеланта са правом да се, због протока рока, оспори даваоцу стана могућност да покрене захтјев за исељење бесправно уселиеног лица. Међутим, Рјешењем Врховног суда број Рев. 16/00 од 23. марта 2000. године дат је одговор на суштинско спорно правно питање од ког рока има да се рачуна право даваоца стана да покрене захтјев за исељење незаконито уселиеног лица, односно од ког рока се рачуна да је рјешење о додјели стана апеланту ништавно. Врховни суд је образложио своју одлуку тако да је битан датум додјеле стана другом лицу - умјешачу А. Х., јер је, закључује Врховни суд, могло да се деси да се стан, иако је раније поништена листа приоритета, поновно додијели на коришћење истом лицу - апеланту. Пошто је тужилац, након што је другостепени Суд удруженог рада потврдио првостепену одлуку којом је усвојен захтјев умјешача и поништио ранг-листу на основу које је апеланту додијелен стан, предметни стан 30. јануара 1990. године додијелио А. Х., од тог датума има да се сматра да га тужени бесправно користи. Суд је заузео став да се не сматра да незаконито користи стан неко лице све док се у поступку правоснажном одлуком не утврди да је рјешење којим му је стан додијелен - незаконито и након тога се стан додијели другом лицу - у конкретном случају умјешачу.

22. Апелант сматра да је оваквим правним становиштем његово право на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције повријеђено. Међутим, Уставном суду није предочен ниједан доказ да је апеланту повријеђено његово право на правично суђење. Апелант је имао право приступа судовима пуне јурисдикције у току цјелокупног поступка. Ни у једној фази поступка апеланту није онемогућена суштинска равноправност у изношењу аргумената, доказа и чињеница. Надаље, апеланту је пружена могућност јавне расправе пред свим судовима пуне јурисдикције као “суштински елемент” права на правично суђење. И на крају, судски поступци нису трајали предуго, да би могло да се сматра да је нарушен принцип “разумности рока” као елемента права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

23. Задатак Уставног суда није да одређује да ли апелант испуњава услове за стицање статуса носиоца станарског права. Његов задатак је ограничен на испитивање да ли су Општински суд у Калесији и Кантонални суд у Тузли повриједили апелантово право на правично суђење када су одлучивали о статусу носиоца станарског права и правној ваљаности рјешења о додјели стана. Појам правичног суђења у одређивању грађанских права не укључује само процедуралне гаранције за вријеме суђења. Другим ријечима, појединац у одређивању својих грађанских права има право да тражи пресуду суда којом се разматра меритум његовог захтјева. У суштини, појам “правичног суђења” захтијева дјелотворну и транспарентну процедуру у складу са којом може да се поднесе захтјев суду у циљу доношења одлуке. Ускраћивање судског преиспитивања у таквим случајевима доводи до повреде члана 6 став 1 Европске конвенције.

24. С обзиром да су током судског поступка пред судовима били испуњени сви ови услови (одлучивање о “грађанским правима и обавезама”, начело равноправности странака, расправа пред независним и непристрасним трибуналом основаним по закону, одлучивање у “разумном року”), Уставни суд закључује да у предметном случају није дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

б) Право на поштовање приватног и породичног животога, дома и преписке

Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ф) Право на приватни и Породични живот, дом и преписку”.

Члан 8 Европске конвенције гласи:

"1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

25. Основни циљ члана II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 8 Европске конвенције, је заштита појединаца од арбитарних мијешања власти у њихово право на дом која гарантује члан 8 Европске конвенције (види одлуку Европског суда за људска права, *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А број 279-Ц, стр. 56 став 31).

26. У конкретном предмету, Уставни суд мора најприје да утврди да ли стан о ком је ријеч може да се сматра апелантовим “домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције и, ако је то случај, да ли предузете мјере (у конкретном случају доношење судских пресуда) представљају “мијешање” у његово право на поштовање дома и да ли је то мијешање оправдано сходно ставу 2 члана 8 Европске конвенције.

27. С обзиром да се ради о стану у друштвеној својини, који је апелант добио на редовној расподјели станова у складу са нормативним актима Фонда и утврђеној ранг-листи, несумњиво се ради о дому у смислу члана 8 Европске конвенције. Апелант је, дакле, законито стекао станарско право на стану и закључио одговарајући уговор о коришћењу стана.

28. Сљедеће питање које треба да се размотри поводом конкретне апелације је да ли је било мијешања државних органа у право на дом и да ли је то мијешање било оправдано, односно да ли је имало легитиман циљ.

29. Да би мијешање било оправдано, оно мора да буде у “складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Конвенције, састоји из више елемената: а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан тако да појединац буде адекватно упућен на околности закона који могу да се примијене на дати предмет; и с) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу омогућило да према њему прилагоди своје поступке (види, *mutatis mutandis*, Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број У 14/00 од 4. маја 2001. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 33/01 и Одлуку Европског суда за људска права, *Sanday Times против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 26. априла 1979. године серија А број 30, стр. 31, став 49).

30. Дакле, органи власти могу да се мијешају у право на поштовање дома уколико су испуњена три услова; прво, ометање мора да буде у складу са домаћим законом, тј. закон мора да буде доступан и не смије да буде арбитаран, друго, ометање мора да има легитиман циљ, и треће, ометање мора да буде сразмјерно циљу ком се тежи. Ако се, дакле, утврди да је ометање остваривања права “у складу са законом”, сљедећи корак

је да се установи да ли је оно оправдано. Одређивање такве оправданости врши се помоћу теста који се састоји од два дијела; а) утврђивање да ли ометање има легитиман циљ и б) да ли се успоставља одговарајућа равнотежа између интереса подносилаца пријаве и интереса друштва (тзв. тест пропорционалности). Уставни суд подсјећа да, чак и ако је ометање у складу са законом, оно може у неким случајевима да представља повреду члана 8 Европске конвенције. Појам “неопходно” у овом контексту кореспондира са “неопходном друштвеном потребом” и потребно је да постоји разуман однос пропорционалности између ометања и легитимног циља којем се тежи (види Пресуду Европског суда за људска права *Niemietz против Њемачке* од 16. децембра 1992. године, серија А, број 251, стр. 35-36, ст. 34-38).

31. Ограничавања права из првог става члана 8 Европске конвенције могу да буду оправдана када испуњавају захтјеве из другог става. У оквиру концепта теста утврђивања да ли је неки поступак “неопходна мјера у демократском друштву”, суд се у великој мјери ослања на принцип “пропорционалности”. То омогућава Уставном суду да размотри све релевантне интересе и чињеничне околности, да узме у обзир интензитет повреде, као и питања да ли је суштина права на који се позива била прекршена (види Одлуку Уставног суда број У 102/03 од 28. априла 2004. године).

32. Сходно пракси Европског суда за људска права, право на коришћење дома је “грађанско право” у смислу члана 8 Европске конвенције (види Европски суд за људска права, *Gillow против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 24. новембра 1986. године, серија А, број 109, став 68). Захтјев о ком су расправљали Општински суд у Калесији и Кантонални суд у Тузли, у вези са станарским правом, конституише грађанско право на које се примјењује ови чланови Европске конвенције. Примјена преклузивних рокова за иселјење бесправно уселених лица, као и право на покретање поступка пред управним и судским органима, јесте заправо примјена материјално-процедуралних одредби позитивно-правних прописа. То, другим ријечима, значи да је ушлитање државе у регулисање насталог спорног односа било оправдано и легитимно.

33. Апелант истиче да Пресуда Кантоналног суда у Тузли број Гж. 1091/00 од 18. децембра 2000. године и Пресуда Општинског суда у Калесији број П-164/00 од 30. августа 2000. године представљају повреду његових уставних права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине, односно члана 8 Европске конвенције. Он тврди да је то учињено погрешном примјеном материјалног права, па је сходно томе повријеђено и његово право на мирно уживање дома. Апелант тражи да се у конкретном случају, на неспорно чињенично стање, правилно примени материјално право, тј. члан 30 став 7 Закона о стамбеним односима, или, другим ријечима, да се не прихвати тумачење законске одредбе како су то учинили и Општински и Кантонални суд, а на основу пресуде Врховног суда. Сходно апелантовом мишљењу, правилном примјеном законске одредбе он је требало да буде заштићен, јер је уселјење у стан извршено 29. августа 1988. године, па је до подношења тужби за иселјење протекло више од девет година. На овај начин, сматра апелант, погрешном примјеном материјалног права, оспорене пресуде су

повриједиле његово право на мирно уживање дома, гарантовано чланом II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине (види, *mutatis mutandis*, Одлуку Уставног суда Босне и Херцеговине број У 31/01 од 21. децембра 2001. године, тач. 19 и 25, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 13/02).

34. Није задатак Уставног суда да одређује да ли су редовни судови правилно применили Закон о стамбеним односима, већ само да испита да ли су повријеђена апелантова уставна права. У том погледу, Уставни суд сматра неспорним да је апелант користио стан, али је то право доношењем рјешења којим се стан додјељује другом лицу, у законом прописаној процедури и уз поштовање судске одлуке и ранг-листе бодовања учесника, оспорено. Сходно томе, пресуде Општинског суда у Калесији и Кантоналног суда у Тузли су у складу са законом, те се сматрају неопходним у демократском друштву ради заштите законитог власника стана односно такво мијешање је предвиђено законом и неопходна је мјера у демократском друштву ради заштите права и слобода других. Не сматра се неоправданим и нелегитимним мијешањем у право на дом чињеница примјене законом прописаних рокова у судском поступку, па и кад се ради о таквом правном институту као што је покретање поступка за иселење незаконито усељеног лица.

35. Из свега изложеног слиједи да није повријеђен члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине, односно члан 8 Европске конвенције.

Остали наводи

36. У свјетлу закључака у погледу наводних повреда члана 6 став 1 и члана 8 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да разматра остале апелантове наводе у односу на члан II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

37. На основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

38. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

LISTA SLUČAJEVA

1. 33 poslanika Narodne skupštine Republike Srpske, *V.* čl. 19.8. st. 3. (ranije čl. 18.8. st. 3) Izbornog zakona Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02 i 25/02),
Odluka U 14/02 od 30. 1. 2004. godine strana 114
2. 49 zastupnika Narodne skupštine Republike Srpske, *V.* Odluke o amandmanima na Ustav Republike Srpske (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 13/02 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 31/02),
Odluka U 56/02 od 30. 1. 2004. godine strana 131
3. A. C. i dr., *V.* presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-584/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2353/00 od 19. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
4. A. D., *V.* presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-39/00 od 10. 12. 2001. godine,
Odluka U 59/03 od 17. 5. 2004. godine strana 431
5. A. K. i dr., *V.* presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-907/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-369/01 od 27. 8. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
6. A. L. i dr., *V.* presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-682/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2210/00 od 13. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 61
7. A. M., *V.* presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-724/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1989/00 od 2. 9. 2002. godine;
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64

8. A. M., V. Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj U 542/97 od 27. 10. 1998. godine,
Odluka U 151/03 od 28. 5. 2004. godine strana 501
9. A. M., V. Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj U 146/99 od 26. 10. 1999. godine,
Odluka U 151/03 od 28. 5. 2004. godine strana 501
10. A. O. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-754/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-43/01 od 17. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
11. A. R., V. presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj UŽ-217/00 od 18. 1. 2002. godine i Kantonalnog suda Tuzla broj U-29/00 od 24. 5. 2000. godine, rješenja Ministarstva urbanizma, prostornog uređenja i zaštite okoline Tuzlansko-podrinjskog kantona broj 12-06/3-372-309/98 od 20. 12. 1999. godine i Sekretarijata za privredu i finansije, Odsjek za stambene poslove i privatizaciju Opštine Lukavac, broj 04/5-372-101/98 od 30. 11. 1998. godine,
Odluka AP 45/02 od 30. 6. 2004. godine strana 610
12. A. R., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-846/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-955/01 od 27. 8. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
13. B. K. iz Sarajeva, V. Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kž-470/02 od 15. 10. 2002. godine i Presude Općinskog suda I u Sarajevu broj K-71/02 od 14. 5. 2002. godine,
Odluka AP 13/03 od 4. 3. 2004. godine strana 227
14. BAZ MP d.o.o. Mostar, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-560/01 od 4. 10. 2001. godine,
Odluka U 63/02 od 21. 1. 2004. godine, strana 31
15. Belkić Beriz, V. Sporazuma o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske od 5. 3. 2001. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 26/01),
Odluka U 42/01 od 26. 3. 2004. godine strana 252

16. D. H. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-588/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2287/00 od 19. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
17. D. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-582/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2083/00 od 18. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
18. Đ. N., iz Sarajeva, V. presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-766/02 od 17. 6. 2002. godine, Presude Opštinskog suda II u Sarajevu broj P-1819/01 od 27. 3. 2002. godine, Presude Opštinskog suda II u Sarajevu broj P-1356/00 od 12. 6. 2000. godine,
Odluka AP 202/02 od 15. 6. 2004. godine strana 539
19. D. U. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-684/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2348/00 od 17. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
20. Đ. U. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-726/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1814/00 od 24. 4. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
21. Dž., Dž. i V. H., V Rješenja o izvršenju Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 24. 12. 2003. godine,
Odluka AP 71/04 od 30. 1. 2004. godine strana 151
22. E. K., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-714/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2121/00 od 2. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
23. E. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-850/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-989/01 od 26. 8. 2002. godine
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
24. E. M. iz Pribave, Gračanica, V. presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-275/00 od 18. 6. 2002. godine
Odluka U 116/03 od 15. 6. 2004. godine strana 565

25. E. O., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-941/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-331/01 od 5. 9. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
26. E. S. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-716/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću Pr-1137/1 od 9. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
27. E. Š., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-574/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1973/00 od 20. 6. 2002. godine;
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
28. E. Z., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-848/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2282/00 od 16. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
29. F. A. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-784/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-123/01 od 28. 8. 2002. godine;
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
30. F. Č. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-940/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2213/00 od 29. 8. 2002. godine;
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
31. F. K. iz Sanskog Mosta, V Rješenja Općinskog suda Sanski Most broj 1-57/00 od 18. 8. 2000. godine i Rješenja Kantonalnog suda Bihać broj Gž-611/00 od 7. 5. 2001. godine
Odluka U 19/02 od 27. 2. 2004. godine strana 174
32. F. N. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-945/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-413/01 od 27. 8. 2002. godine;
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
33. F. S., V. presuda Kantonalnog suda Bihać, broj Gž-373/01 od 22. 10. 2001. godine i Opštinskog suda Sanski Most broj P-358/00 od 26. 3. 2001.
Odluka AP 21/02 od 17. 5. 2004. godine strana 411

34. Federalno ministarstvo obrane - Vojska Federacije Bosne i Hercegovine, **V. presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Uvi. 53/00 od 12. 4. 2001. godine.**
Odluka U 5/02 od 21. 1. 2004. godine, strana 13
35. Federalno ministarstvo unutarnjih poslova, **V spora vezanog za prestanak državljanstva J. K. i ostalih, nastalog između Federalnog ministarstva unutarnjih poslova i (ranijeg) Ministarstva civilnih poslova i komunikacija Bosne i Hercegovine,**
Odluka U 66/02 od 30. 1. 2004. godine strana 138
36. G. J., **V. presuda Osnovnog suda u Srebrenici broj P-523/99 od 1. 1. 1999. godine, Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-149/00 od 18. 4. 2001. i Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-82/02 od 27. 12. 2002. godine,**
Odluka AP 72/02 od 4. 3. 2004. godine strana 221
37. H. F. i dr., **V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-576/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2109/00 od 18. 6. 2002. godine,**
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
38. H. J., **V. presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž.1091/00 od 18. 12. 2000. godine i Opštinskog suda u Kalesiji broj P-164/00 od 30. 8. 2000. godine,**
Odluka U 26/03 od 30. 6. 2004. godine strana 644
39. H. K. i dr., **V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-811/02 od 17. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1525/00 od 2. 9. 2002. godine,**
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 80
40. H. K. iz Kijeva, **V. presude Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-675/00 od 21. 5. 2001. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most broj P-18/99 od 23. 5. 2000. godine i Rješenja Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-18/99 od 23. 5. 2000. godine,**
Odluka U 18/03 od 23. 4. 2004. godine strana 371
41. H. M. iz Zenice, **V Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-843/01 od 18. 7. 2002. godine,**
Odluka U 53/03 od 19. 4. 2004. godine strana 350

Bilten Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, 2004. godina

42. H. S. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-703/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-929/01 od 3. 7. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
43. H. S. iz Vrhpolja, općina Sanski Most, V. presuda Kantonalnog suda Bihać broj Gž-266/01 od 2. 7. 2001. godine i Općinskog suda Sanski Most broj P-461/00 od 31. 1. 2001. godine.
Odluka U 45/02 od 27. 2. 2004. godine strana 184
44. H. S. iz Vrhpolja, općina Sanski Most, V. presude Kantonalnog suda Bihać broj Gž-31/99 od 14. 12. 1999. godine, Presude Općinskog suda Sanski Most broj P-193/98 od 24. 9. 1998. godine i Rješenja Općinskog suda Sanski Most broj 1-21/00 od 19. 4. 2000. godine
Odluka U 45/02 od 27. 2. 2004. godine strana 184
45. Hercegovačko-neretvanski kanton, V. presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-77/02 od 12. 12. 2002. godine, Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-216/00 od 6. 9. 2001. godine i Općinskog suda 1 u Mostaru broj P-199/98 od 14. 2. 2001. godine,
Odluka AP 39/03 od 27. 2. 2004. godine strana 197
46. I. A. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-554/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2358/OO od 12. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
47. I. K. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-722/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1957/00 od 2. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
48. I. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-604/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1700/00 od 13. 6. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 80
49. I. R, F. R, S. P, S. R, O. P, G. R i J. R, V. presude Kantonalnog suda Sarajevo broj Gž-119/03 od 31. 1. 2003. godine,
Odluka U 141/03 od 17. 3. 2004. godine strana 239
50. J. J. i M. J. sa Ilidže, V. presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev.216/00 od 3. 4. 2001. godine,
Odluka U 46/02 od 26. 3. 2004. godine strana 279

51. J. Z., V. presude Kantonalnog suda u Travniku broj Kž-221/03 od 19. 12. 2003. godine,
Odluka AP 98/04 od 28. 4. 2004. godine strana 402
52. J. Z., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-898/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-878/02 od 21. 10. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
53. Jelavić Ante iz Mostara, V Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj KPŽ-06/04 od 28. 4. 2004. godine,
Odluka AP 431/04 od 17. 5. 2004. godine strana 460
54. K. M., V. presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-291/01 od 30. 11. 2001. godine,
Odluka U 104/03 od 19. 4. 2004. godine strana 359
55. K. M. iz Zenice, V. presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-85/02 od 7. 5. 2002. godine, Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-735/01 od 8. 1. 2002. godine i Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 od 18. 5. 2001. godine,
Odluka U 70/03 od 30. 1. 2004. godine strana 143
56. "Krajina-auto" a.d. Banja Luka, V. presude Vrhovnog suda Republike Srpske, broj U-1109/00 od 12. 3. 2002. godine,
Odluka AP 127/02 od 17. 5. 2004. godine strana 421
57. M. (J.) A., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-842/00 od 5. 4. 2001. godine i Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj P-151/00 od 16. 5. 2000. godine, rješenja Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj 1-581/01 od 4. 3. 2002. godine i Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-241/01 od 28. 6. 2002. godine,
Odluka U 153/03 od 15. 6. 2004. godine strana 574
58. M. A. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-682/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2084/00 od 17. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 61
59. M. A. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-580/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2331/00 od 19. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63

60. M. A. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-586/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2011/00 od 18. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
61. M. A. iz Sanskog Mosta, V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-819/01 od 26. 11. 2001. godine i Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj P-351/00 od 21. 9. 2000. godine,
Odluka U 68/03 od 17. 5. 2004. godine strana 439
62. M. A., V Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 21. 10. 2002. godine,
Odluka AP 113/03 od 17. 3. 2004. godine strana 236
63. M. B.-M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-736/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1709/00 od 2. 9. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 80
64. M. J. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-712/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2000/00 od 24. 5. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
65. M. J. iz Sokoca, V. presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-68/02 od 9. 9. 2002. godine i Presude Okružnog suda Srpsko Sarajevo broj K-17/01 od 8. 2. 2002. godine,
Odluka U 126/03 od 27. 2. 2004. godine strana 211
66. M. O. iz Gračanice, V Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj Kž-481/01 od 24. 12. 2001. godine,
Odluka U 51/02 od 21. 1. 2004. godine strana 25
67. M. P, V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-688/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1265/01 od 11. 7. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
68. M. S. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-568/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2153/00 od 20. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62

69. M. S. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-578/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2063/00 od 18. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
70. M. S. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-572/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2185/00 od 20. 6. 2002. godine;
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
71. M. Š., V rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-2/01 od 17. 5. 2001. godine i Okružnog suda u Banjoj Luci broj Gž-1021/00 od 12. 10. 2000. godine,
Odluka U 32/03 od 15. 6. 2004. godine strana 547
72. M. T. iz Modriče, V. presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-156/02 od 4. 7. 2002. godine,
Odluka U 94/03 od 17. 5. 2004. godine strana 447
73. M. T., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-889/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2117/00 od 16. 10. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
74. M. T, V. presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj Kž-59/02 od 28. 3. 2003. godine i Presude Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-415/95 od 1.6. 2001. godine,
Odluka U 147/03 od 19. 4. 2004. godine strana 365
75. Mesna industrija “Lijanovići” d.o.o. Široki Brijeg, V. presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj U-408/03, U-410/03, U-412/03, U-413/03, U-414/03, U-415/03, U-416/03 i U-423/03, od 27. 8. 2003. godine; U-435/03, U-438/03, U-439/03, U-440/03, U-443/03 i U-445/03, od 28. 8. 2003. godine; U-504/03, U-505/03, U-507/03, U-508/03, U-509/03 i U-515/03, od 29. 8. 2003. godine; U-518/03, U-519/03, U-523/03, U-555/03, U-556/03, U-557/03, U-559/03, U-564/03, U-566/03, U-567/03, U-568/03, U-599/03, U-600/03, U-601/03, U-604/03, U-605/03, U-606/03, U-607/03, U-609/03, U-610/03, U-616/03, U-617/03, U-619/03, U-620/03, U-621/03, U-622/03, U-624/03 i U-625/03 od 11. 9. 2003. godine; U-778/03, U-779/03, U-780/03, U-781/03, U-782/03, U-783/03, U-797/03, U-798/03, U-801/03, U-802/03, U-804/03, U-805/03, U-806/03, U-807/03, U-808/03, U-809/03, U-810/03, U-811/03, U-812/03,

- U-813/03, U-818/03, U-819/03, U-863/03, U-864/03 i U-873/03, od 18. 9. 2003. godine, kao i U-1223/03, U-1225/03, U-1230/03, U-1231/03, U-1233/03, U-1236/03, U-1241/03, U-1242/03, U-1248/03, U-1251/03 i U-1255/03 od 25. 9. 2003. godine,
Odluka AP 315/03 i dr., od 21. 1. 2004. godine strana 46
76. N. G.-M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću, broj Rsž-837/02 od 17. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1601/00 od 4. 7. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 80
77. N. H., V predmetima br. P-426/98 i P-587/98 kod Opštinskog suda Konjic,
Odluka AP 129/02 od 30. 6. 2004. godine strana 627
78. N. I. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-686/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-917/01 od 5. 7. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
79. N. I., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-678/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1705/01 od 2. 7. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
80. N. J., iz Podbrđa - Kotor Varoš, V Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kz-98/03 od 7. 9. 2003. godine,
Odluka AP 94/04 od 17. 3. 2004. godine strana 246
81. N. K. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-556/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2254/00 od 4. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 61
82. N. M., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-930/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-33/01 od 5. 9. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
83. N. R, N. S. i M. B., iz Banje Luke, V. presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-345/00 od 11. 4. 2001. godine, broj Kž-130/00 od 13. 7. 2000. godine i Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-36/97 od 15. 7. 1999. godine.
Odluka U 22/03 od 26. 3. 2004. godine strana 299

84. N. S., V. presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž 1237/02 od 4. 3. 2003. godine i Općinskog suda u Živinicama broj P-386/00 od 17. 4. 2002. godine,
Odluka AP 160/03 od 28. 4. 2004. godine strana 394
85. N. S., V. presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-421/02 od 16. 12. 2002. godine,
Odluka AP 36/03 od 19. 4. 2004. godine strana 343
86. N. S., V. presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-154/99 od 16. 5. 2001. godine i Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj Z-133/98 od 21. 12. 1998. godine,
Odluka U 36/03 od 15. 6. 2004. godine strana 555
87. N. Z. iz Livna, V krivičnog postupka u predmetu broj K-81/01 kod Općinskog suda u Livnu,
Odluka AP 12/02 od 19. 4. 2004. godine strana 335
88. "NMS Commerce" d.j.o. iz Ljubuškog, V Rješenja Federalnog vijeća za prekršaje broj 29/01 od 11. 1. 2001. godine i Rješenja Carinske uprave - carinska ispostava Sarajevo, broj P-736/99-2 od 14. 12. 2000. godine,
Odluka U 20/02 od 27. 2. 2004. godine strana 179
89. Pamuk Mustafa, V Prijedloga okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini,
Odluka U 8/04 od 25. 6. 2004. godine strana 593
90. Pamuk Mustafa, V Prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine i raseljenim licima u Bosni i Hercegovini,
Odluka U 2/04 od 28. 5. 2004. godine strana 511
91. "PLASTROM" d.o.o. Gračanica, V Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-77/00 od 27. 2. 2001. godine i Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-44/02 od 29. 3. 2002. godine,
Odluka AP 106/02 od 4. 3. 2004. godine strana 224
92. PP "Gana" Teslić i G. G. kao odgovornog lica PP "Gana" Teslić,
V Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Pvl-45/00 od 5. 3. 2001. godine
Odluka U 10/03 od 26. 3. 2004. godine strana 292

Bilten Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, 2004. godina

93. Privredna banka d.d. Sarajevo, **V.** presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. 5. 2003. godine, Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj PŽ. 51/02 od 15. 10. 2002. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps. 5/00 od 19. 7. 2002. godine,
Odluka AP 214/03 od 19. 4. 2004. godine strana 367
94. “Prospekt” d.o.o. iz Breze, **V.** presuda Kantonalnog suda u Zenici broj GŽ-596/03 od 23. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Brezi broj P-407/01 od 13. 2. 2003. godine,
Odluka AP 589/03 od 11. 2. 2004. godine strana 157
95. R. F. i dr., **V.** presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-692/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-720/01 od 5. 7. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
96. R. R. i dr., **V.** presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-752/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-85/01 od 9. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
97. R. R., **V.** presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-307/01 od 23. 11. 2001. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj U-380/00 od 16. 1. 2001. godine, Rješenja Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-549/00 od 25. 4. 2000. godine, Rješenja Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-1328/99 od 2. 2. 2000. godine,
Odluka U 102/03 od 28. 4. 2004. godine strana 382
98. R. Š. i dr., **V.** presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-56ć/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2367/00 od 19. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
99. Računovodstveno-pravni centar male privrede “Marka” iz Laktaša, **V** Rješenja Ustavnog suda Republike Srpske broj U-49/01 od 28. i 29. 3. 2002. godine,
Odluka U 73/03 od 23. 4. 2004. godine strana 379
100. Radišić Živko, **V** spora između Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine o međuentitetskoj crti razgraničenja u oblasti naselja Dobrinje I i Dobrinje IV
Odluka U 41/01 od 30. 1. 2004. godine strana 96

101. Radišić Živko, V Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu o provođenju obvezujuće arbitraže između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u cilju razrješenja spora u svezi međuentitetske crte razgraničenja između Dobrinje I i Dobrinje IV, broj 84/01 od 5. 2. 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 5/01),
Odluka U 41/01 od 30. 1. 2004. godine strana 96
102. Radišić Živko, V Arbitražne odluke neovisnog arbitra za Dobrinju I i Dobrinju IV od 17. 4. 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 11/01),
Odluka U 41/01 od 30. 1. 2004. godine strana 96
103. S. A., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-710/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-325/01 od 11.7. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
104. S. B. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-546/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00 od 4. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
105. S. B. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-546/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00 od 4. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
106. S. F. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-842/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1931/00 od 9. 7. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
107. S. Jušić i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-810/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1697/00 od 2. 9. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
108. S. K. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-550/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2062/00 od 17. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62

109. S. K. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-590/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1999/00 od 18. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21.1. 2004. godine strana 63
110. S. K., V. presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-173/99, od 22. 12. 2000. godine,
Odluka U 11/03 od 28. 5. 2004. godine strana 463
111. S. L, V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-897/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1821/00 od 17. 9. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
112. S. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-570/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2175/00 od 20. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
113. S. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-844/02 od 14. 11. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2116/00 od 28. 8. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
114. S. M. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-943/02 od 21. 10. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-397/01 od 27. 8. 2002. godine,
Odluka AP 385/03 od 21. 1. 2004. godine strana 81
115. S. M., V Rješenja Okružnog suda u Doboju broj Gž-721/02 od 9. 5. 2003. godine, Rješenja Osnovnog suda u Doboju broj P-352/81 od 7. 7. 2002. godine, Presude Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine broj Rev-771/90 od 27. 2. 1992. godine, Presude Okružnog suda u Doboju broj Gž-61/90 i Presude Osnovnog suda u Doboju broj P-35/81 od 4. 10. 1988. godine,
Odluka AP 194/03 od 17. 5. 2004. godine strana 457
116. S. S. iz Sanskog Mosta, V rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-212/01 od 13. 4. 2001. godine i Gž-409/01 od 31. 10. 2001. godine i rješenja Općinskog suda Sanski Most broj P-327/00 od 19. 3. 2001. godine i broj P-327/00 od 11.4. 2001. godine,
Odluka U 36/02 od 30. 1. 2004. godine strana 122

117. S. T., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-85/99 od 16. 3. 1999. godine i Općinskog suda Sanski Most broj P-248/98 od 15. 12. 1998. godine, rješenja Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-5/01 od 26. 2. 2001. godine, Općinskog suda Sanski Most broj 1-45/99 od 24. 6. 1999. godine i Općinskog suda Sanski Most broj 1-59/99 od 7. 12. 2000. godine,
Odluka U 21/02 od 26. 3. 2004. godine strana 267
118. S. T., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj RSŽ-126/02 od 25. 9. 2002. godine i Općinskog suda Sanski Most broj P-255/99 od 28. 1. 2002. godine,
Odluka U 21/02 od 26. 3. 2004. godine strana 267
119. S. V. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-556/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2254/00 od 4. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 61
120. S. V i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-606/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2338/00 od 11. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 63
121. Š. B. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-718/02 od 14. 11. 2003. godine i općinskog suda u Bihaću broj Pr-73/01 od 9. 9. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 64
122. Š. D. i dr., V. presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-552/02 od 30. 9. 2003. godine i Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2376/00 od 12. 6. 2002. godine,
Odluka AP 384/03 od 21. 1. 2004. godine strana 62
123. Tokić Sejfidin, V članka 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97),
Odluka U 44/01 od 27. 2. 2004. godine strana 160
124. Tokić Sejfidin, V čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97),
Odluka U 44/01 od 27. 2. 2004. godine strana 160

125. Tokić Sejfudin, V Zakona o agenciji za istraživanje i dokumentaciju (“Službeni list Bosne i Hercegovine”, broj 17/96), Zakona o unutarnjim poslovima Hrvatske Republike Herceg-Bosne (“Narodni list HRHB”, broj 15/94) i Zakona o obavještajno-bezbjednosnoj službi Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 21/98 i 17/99),
Odluka U 37/02 od 25. 6. 2004. godine strana 577
126. Tokić Sejfudin, V Zakona o akcizama i porezu na promet, čl. 41 i 48 (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/02, 60/03 i 96/03),
Odluka U 68/02 od 25. 6. 2004. godine strana 581
127. TUP “Centar” p.o. Novi Travnik, V. presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-160/98 od 27. 12. 2000. godine,
Odluka U 27/03 od 28. 5. 2004. godine strana 472
128. U. C., V Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-65/02 od 12. 3. 2002. godine i Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Kv-9/02 od 16. 1. 2002. godine,
Odluka U 63/03 od 27. 2. 2004. godine strana 204
129. V. M., V. presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kvl-z-46/01 od 6. 12. 2001. godine, Kantonalnog suda u Bihaću broj Kž-30/01 od 3. 5. 2001. godine i Opštinskog suda Sanski Most broj K-113/00 od 11. 12. 2000. godine,
Odluka U 55/03 od 28. 5. 2004. godine strana 481
130. V. M., V rješenja Opštinskog suda Sanski Most broj Kv-40/00 od 8. 11. 2000. godine, Opštinskog suda Sanski Most broj K-113/00 od 11. 12. 2000. godine i Kantonalnog suda Bihać broj Kž-174/00 od 23. 11. 2000. godine,
Odluka U 55/03 od 28. 5. 2004. godine strana 481
131. V. S., iz Sarajeva, V Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-709/00 od 8. 12. 2000. godine,
Odluka U 25/03 od 21. 1. 2004. godine strana 40
132. Z. Č. iz Šturlića, Cazin, V Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-86/00 od 4. 2. 2002. godine,
Odluka U 58/03 od 26. 3. 2004. godine strana 314
133. Z. Č., V. presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1184/00 od 14. 5. 2002. godine,
Odluka AP 142/02 od 15. 6. 2004. godine strana 531

134. Z. H., **V** Odluke Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica, broj 513-1569-1/1 od 4. 6. 2003. godine,
Odluka AP 142/04 od 4. 3. 2004. godine strana 230
135. Z. O., **V**. presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvl-10/02 od 11.7. 2002. godine i Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj U 185/01 od 5. 2. 2002. godine,
Odluka U 92/03 od 17. 3. 2004. godine strana 233
136. Z. C. iz Husina - Tuzla, **V**. presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-182/02 od 23. 7. 2003. godine i Kantonalnog suda u Tuzli broj K-7/03 od 10. 5. 2003. godine,
Odluka U 146/03 od 26. 3. 2004. godine strana 324
137. Ž. K., **V**. presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/00 od 21. 1. 2001. godine, Okružnog suda Banja Luka broj Kz-545/99 od 28. 12. 1999. godine i Osnovnog suda Banja Luka broj K-528/93 od 4. 5. 1999. godine,
Odluka U 103/03 od 28. 5. 2004. godine strana 491
138. Županijski sud u Širokom Brijegu, **V** članka 37. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 6/98),
Odluka U 50/01 od 30. 1. 2004. godine strana 104

REGISTAR PREDMETA

Arbitražna odluka neovisnog arbitra za Dobrinju I i Dobrinju IV od 17. 4. 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 11/01),	str. 96
Izborni zakon Bosne i Hercegovine, čl. 19.8. st. 3. (ranije čl. 18.8. st. 3) (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02 i 25/02),	str.114
Odluka Komisije za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica, broj 513-1569-1/1 od 4. 6. 2003. godine,	str.230
Odluka o amandmanima na Ustav Republike Srpske (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 13/02 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 31/02),	str.131
Odluka Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu o provođenju obvezujuće arbitraže između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske u cilju razrješenja spora u svezi međuentitetske crte razgraničenja između Dobrinje I i Dobrinje IV, broj 84/01 od 5. 2. 2001. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 5/01),	str. 96
Odluka Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 21. 10. 2002. godine,	str. 236
Predmeti br. P-426/98 i P-587/98 kod Opštinskog suda Konjic,	str.627
Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev. 1/03 od 12. 5. 2003. godine,	str. 367
Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž. 51/02 od 15. 10. 2002. godine,	str. 367
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-266/01 od 2. 7. 2001. godine,	str.184
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-31/99 od 14. 12. 1999. godine,	str.184
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-373/01 od 22. 10. 2001. godine,	str.411
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-675/00 od 21. 5. 2001. godine,	str.371
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-819/01 od 26. 11. 2001. godine,	str.439
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-842/00 od 5. 4. 2001. godine,	str.574
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-85/99 od 16. 3. 1999. godine,	str.267
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Kž-30/01 od 3. 5. 2001. godine,	str.481
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj RSŽ-126/02 od 25. 9. 2002. godine,	str.267

Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-546/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-546/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-550/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-552/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-554/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-556/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 61
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-556/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 61
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-566/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-568/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-570/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-572/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-574/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-576/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-578/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-580/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-582/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-584/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-586/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-588/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-590/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-604/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 80
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-606/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-678/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 81
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-682/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 61
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-682)2 od 30.	9. 2003. godine,	str. 61
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-684/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-686/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-688/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 63
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-692/02 od 30.	9. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-703/02 od 21.	10. 2003. godine,	str. 62
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-710/02 od 14.	11. 2003. godine,	str. 81
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-712/02 od 14.	11. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-714/02 od 14.	11. 2003. godine,	str. 64
Presuda Kantonalnog suda u	Bihaćubroj Rsž-716/02 od 14.	11. 2003. godine,	str. 64

Registar predmeta

Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-718/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-722/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-724/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-726/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-736/02 od 30. 9. 2003. godine,	str.	80
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću brojRsž-752/02 od 30. 9. 2003. godine,	str.	62
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-754/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-784/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-810/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-811/02 od 17. 9. 2003. godine,	str.	80
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-842/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-844/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-846/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-848/02 od 30. 9. 2003. godine,	str.	63
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-850/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-889/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	62
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-897/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-898/02 od 30. 9. 2003. godine,	str.	63
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-907/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-930/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-940/02 od 14. 11. 2003. godine,	str.	64
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-941/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-943/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsž-945/02 od 21. 10. 2003. godine,	str.	81
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću, broj Rsž-837/02 od 17. 9. 2003. godine,	str.	80
Presuda Kantonalnog suda u Mostaru broj Gž-216/00 od 6. 9. 2001. godine,	str.	197
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-421/02 od 16. 12. 2002. godine,	str.	343
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-766/02 od 17. 6. 2002. godine,	str.	539
Presuda Kantonalnog suda Sarajevo broj Gž-119/03 od 31. 1. 2003. godine,	str.	239
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj U-380/00 od 16. 1. 2001. godine,	str.	382
Presuda Kantonalnog suda u Travniku broj Kž-221/03 od 19. 12. 2003. godine,	str.	402
Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj U-29/00 od 24. 5. 2000. godine,	str.	610
Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž 1237/02 od 4. 3. 2003. godine,	str.	394
Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž. 1091/00 od 18. 12. 2000. godine,	str.	644

Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-275/00 od 18. 6. 2002. godine,	str.565
Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj K-7/03 od 10. 5. 2003. godine,	str.324
Presuda Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-596/03 od 23. 10. 2003. godine,	str.157
Presuda Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-735/01 od 8. 1. 2002. godine,	str.359
Presuda Okružnog suda Banja Luka broj Kz-545/99 od 28. 12. 1999. godine,	str.491
Presuda Okružnog suda Srpsko Sarajevo broj K-17/01 od 8. 2. 2002. godine,	str.211
Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj K-36/97 od 15. 7. 1999. godine,	str.299
Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj Kž-59/02 od 28. 3. 2003. godine,	str.365
Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj Ž-133/98 od 21. 12. 1998. godine,	str.555
Presuda Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-149/00 od 18. 4. 2001. godine,	str.221
Presuda Okružnog suda u Doboju broj Gž-61/90,	str.457
Presuda Općinskog suda I u Mostaru broj P-199/98 od 14. 2. 2001. godine,	str.197
Presuda Općinskog suda I u Sarajevu broj K-71/02 od 14. 5. 2002. godine,	str.227
Presuda Općinskog suda Sanski Most broj P-18/99 od 23. 5. 2000. godine,	str.371
Presuda Općinskog suda Sanski Most broj P-193/98 od 24. 9. 1998. godine,	str.184
Presuda Općinskog suda Sanski Most broj P-248/98 od 15. 12. 1998. godine,	str.267
Presuda Općinskog suda Sanski Most broj P-255/99 od 28. 1. 2002. godine,	str.267
Presuda Općinskog suda Sanski Most broj P-461/00 od 31. 1. 2001. godine,	str.184
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr- 22824)0 od 16. 9. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr- 413/01 od 27. 8. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-123/01 od 28. 8. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1265/01 od 11. 7. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1525/00 od 2. 9. 2002. godine,	str. 80
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1601/00 od 4. 7. 2002. godine,	str. 80
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1697/00 od 2. 9. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1700/00 od 13. 6. 2002. godine,	str. 80
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1705/01 od 2. 7. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1709/00 od 2. 9. 2002. godine,	str. 80
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1814/00 od 24. 4. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1821/00 od 17. 9. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1931/00 od 9. 7. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1957/00 od 2. 9. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1973/00 od 20. 6. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1989/00 od 2. 9. 2002. godine,	str. 64

Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-1999/00	od 18. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2000/00	od 24. 5. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2011/00	od 18. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2062/00	od 17. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2063/00	od 18. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2083/00	od 18. 6. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2084/00	od 17. 6. 2002. godine,	str. 61
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2109/00	od 18. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2116/00	od 28. 8. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2117/00	od 16. 10. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2121/00	od 2. 9. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2153/00	od 20. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2175/00	od 20. 6. 2002. godine;	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2185/00	od 20. 6. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2210/00	od 13. 6. 2002. godine,	str. 61
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2213/00	od 29. 8. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00	od 4. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2244/00	od 4. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2254/00	od 4. 6. 2002. godine,	str. 61
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2254/00	od 4. 6. 2002. godine,	str. 61
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2287/00	od 19. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2331/00	od 19. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2338/00	od 11. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2348/00	od 17. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2353/00	od 19. 6. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2358/00	od 12. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2367/00	od 19. 6. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-2376/00	od 12. 6. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-325/01	od 11. 7. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-331/01	od 5. 9. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-332/01	od 5. 9. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-369/01	od 27. 8. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-397/01	od 27. 8. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-43/01	od 17. 9. 2002. godine,	str. 64

Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-720/01 od 5. 7. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-73/01 od 9. 9. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-85/01 od 9. 9. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-878/02 od 21. 10. 2002. godine,	str. 63
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-917/01 od 5. 7. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-929/01 od 3. 7. 2002. godine,	str. 62
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-955/01 od 27. 8. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Bihaću broj Pr-989/01 od 26. 8. 2002. godine,	str. 81
Presuda Općinskog suda u Bihaću Pr-1137/1 od 9. 9. 2002. godine,	str. 64
Presuda Općinskog suda u Brezi broj P-407/01 od 13. 2. 2003. godine,	str. 157
Presuda Općinskog suda u Zenici broj P-2067/00 od 18. 5. 2001. godine,	str. 143
Presuda Općinskog suda u Zivnicama broj P-386/00 od 17. 4. 2002. godine,	str. 394
Presuda Opštinskog suda II u Sarajevu broj P-1356/00 od 12. 6. 2000. godine,	str. 539
Presuda Opštinskog suda II u Sarajevu broj P-1819/01 od 27. 3. 2002. godine,	str. 539
Presuda Opštinskog suda Sanski Most broj K-I 13/00 od 11. 12. 2000. godine,	str. 481
Presuda Opštinskog suda Sanski Most broj P-358/00 od 26. 3. 2001. godine,	str. 411
Presuda Opštinskog suda u Kalesiji broj P-164/00 od 30. 8. 2000. godine,	str. 644
Presuda Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj P-151/00 od 16. 5. 2000. godine,	str. 574
Presuda Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj P-351/00 od 21. 9. 2000. godine,	str. 439
Presuda Osnovnog suda Banja Luka broj K-528/93 od 4. 5. 1999. godine,	str. 491
Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps. 5/00 od 19. 7. 2002. godine,	str. 367
Presuda Osnovnog suda u Banjoj Luci broj K-415/95 od 1.6. 2001. godine,	str. 365
Presuda Osnovnog suda u Doboju broj P-352/81 od 4. 10. 1988. godine,	str. 457
Presuda Osnovnog suda u Srebrenici broj P-523/99 od 1. 1. 1999. godine,	str. 221
Presuda Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine broj Rev-771/90 od 27. 2. 1992. godine,	str. 457
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kvl-z-46/01 od 6. 12. 2001. godine,	str. 481
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-182/02 od 23. 7. 2003. godine,	str. 324
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-39/00 od 10. 12. 2001. godine,	str. 431

Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-44/02 od 29. 3. 2002. godine,	str. 224
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 216/00 od 3. 4. 2001. godine,	str. 279
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-156/02 od 4. 7. 2002. godine,	str. 447
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-291/01 od 30. 11. 2001. godine,	str. 359
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-77/02 od 12. 12. 2002. godine,	str. 197
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rcv-85/02 od 7. 5. 2002. godine,	str. 359
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-560/01 od 4. 10. 2001. godine,	str. 31
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Uvi. 53/00 od 12. 4. 2001. godine,	str. 13
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-307/01 od 23. 11. 2001. godine,	str. 382
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj UŽ-217/00 od 18. 1. 2002. godine,	str. 610
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/00 od 21. 1. 2001. godine,	str. 491
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-68/02 od 9. 9. 2002. godine,	str. 211
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-154/99 od 16. 5. 2001. godine,	str. 555
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-173/99 od 22. 12. 2000. godine,	str. 463
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-82/02 od 27. 12. 2002. godine,	str. 221
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-I 184/00 od 14. 5. 2002. godine,	str. 531
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-160/98 od 27. 12. 2000. godine,	str. 472
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Uvi-10/02 od 11.7.2002. godine,	str. 233
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske, broj U-I 109/00 od 12. 3. 2002. godine,	str. 421

Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, br. U-408/03, U-410/03, U-412/03, U-413/03, U-414/03, U-415/03, U-416/03 i U-423/03, od 27. 8. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, U-1223/03, U-1225/03, U-1230/03, U-1231/03, U-1233/03, U-1236/03, U-1241/03, U-1242/03, U-1248/03, U-1251/03 i U-1255/03 od 25. 9. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, U-435/03, U-438/03, U-439/03, U-440/03, U-443/03 i U-445/03, od 28. 8. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, U-504/03, U-505/03, U-507/03, U-508/03, U-509/03 i U-515/03, od 29. 8. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, U-518/03, U-519/03, U-523/03, U-555/03, U-556/03, U-557/03, U-559/03, U-564/03, U-566/03, U-567/03, U-568/03, U-599/03, U-600/03, U-601/03, U-604/03, U-605/03, U-606/03, U-607/03, U-609/03, U-610/03, U-616/03, U-617/03, U-619/03, U-620/03, U-621/03, U-622/03, U-624/03 i U-625/03 od 11. 9. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, U-778/03, U-779/03, U-780/03, U-781/03, U-782/03, U-783/03, U-797/03, U-798/03, U-801/03, U-802/03, U-804/03, U-805/03, U-806/03, U-807/03, U-808/03, U-809/03, U-810/03, U-811/03, U-812/03, U-813/03, U-818/03, U-819/03, U-863/03, U-864/03 i U-873/03, od 18. 9. 2003. godine,	str. 46
Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-345/00 od 11. 4. 2001. godine, broj KŽ-130/00 od 13. 7. 2000. godine,	str. 299
Prijedlog okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini,	str. 593
Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbjeglicama iz Bosne i Hercegovine i raseljenim licima u Bosni i Hercegovini,	str. 511
Rješenje Carinske uprave - carinska ispostava Sarajevo, broj P-736/99-2 od 14. 12. 2000. godine,	str. 179
Rješenje Federalnog vijeća za prekršaje broj 29/01 od 11. 1. 2001. godine,	str. 179
Rješenje Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-5/01 od 26. 2. 2001. godine,	str. 267
Rješenje Kantonalnog suda Bihać broj GŽ-611/00 od 7. 5. 2001. godine,	str. 174
Rješenje Kantonalnog suda Bihać broj KŽ-174/00 od 23. 11. 2000. godine,	str. 481
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-2124)1 od 13. 4. 2001. godine i GŽ-409/01 od 31. 10. 2001. godine,	str. 122
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-241/01 od 28. 6. 2002. godine,	str. 574
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj Kv-9/02 od 16. 1. 2002. godine,	str. 204
Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-709/00 od 8. 12. 2000. godine,	str. 40
Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-843/01 od 18. 7. 2002. godine,	str. 350
Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj KŽ-470/02 od 15. 10. 2002. godine,	str. 227

Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli broj KŽ-481/01 od 24. 12. 2001. godine,	str. 25
Rješenje Ministarstva stambenih poslova Kantona Sarajevo broj 27/02-23-549/00 od 25. 4. 2000. godine,	str. 382
Rješenje Ministarstva urbanizma, prostornog uređenja i zaštite okoline Tuzlansko-podrinjskog kantona broj 12-06/3-372-309/98 od 20. 12. 1999. godine,	str. 610
Rješenje o izvršenju Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-3473/98 od 24. 12. 2003. godine,	str. 151
Rješenje Okružnog suda u Banjoj Luci broj GŽ-1021/00 od 12. 10. 2000. godine,	str. 547
Rješenje Okružnog suda u Banjoj Luci broj U 185/01 od 5. 2. 2002. godine,	str. 233
Rješenje Okružnog suda u Doboju broj GŽ-721/02 od 9. 5. 2003. godine,	str. 457
Rješenje Općinskog suda Sanski Most broj 1-59/99 od 7. 12. 2000. godine,	str. 267
Rješenje Općinskog suda Sanski Most broj 1-21/00 od 19. 4. 2000. godine,	str. 184
Rješenje Općinskog suda Sanski Most broj 1-45/99 od 24. 6. 1999. godine,	str. 267
Rješenje Općinskog suda Sanski Most broj 1-57/00 od 18. 8. 2000. godine,	str. 174
Rješenje Općinskog suda Sanski Most broj P-327/00 od 19. 3. 2001. godine i broj P-327/00 od 11. 4. 2001. godine,	str. 122
Rješenje Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-18/99 od 23. 5. 2000. godine,	str. 371
Rješenje Opštinskog suda Sanski Most broj K-1 13/00 od 11. 12. 2000. godine,	str. 481
Rješenje Opštinskog suda Sanski Most broj Kv-40/00 od 8. 11. 2000. godine,	str. 481
Rješenje Opštinskog suda u Sanskom Mostu broj 1-581/01 od 4. 3. 2002. godine,	str. 574
Rješenje Osnovnog suda u Doboju broj P-352/81 od 7. 7. 2002. godine,	str. 457
Rješenje Sekretarijata za privredu i finansije, Odsjek za stambene poslove i privatizaciju Opštine Lukavac, broj 04/5-372-101/98 od 30. 11. 1998. godine,	str. 610
Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj KPŽ-06/04 od 28. 4. 2004. godine	str. 460
Rješenje Uprave za stambena pitanja Kantona Sarajevo broj 23/1-372-1328/99 od 2. 2. 2000. godine,	str. 382
Rješenje Ustavnog suda Republike Srpske broj U-49/01 od 28. i 29. 3. 2002. godine,	str. 379
Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj KŽ-65/02 od 12. 3. 2002. godine,	str. 204
Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pvl-86/00 od 4. 2. 2002. godine,	str. 314

Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž-77/00 od 27. 2. 2001. godine,	str. 224
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-98/03 od 7. 9. 2003. godine,	str. 246
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Pvl-45/00 od 5. 3. 2001. godine,	str. 292
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-2/01 od 17. 5. 2001. godine,	str. 547
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj U 146/99 od 26. 10. 1999. godine,	str. 501
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj U 542/97 od 27. 10. 1998. godine,	str. 501
Sporazum o uspostavljanju specijalnih paralelnih odnosa između Savezne Republike Jugoslavije i Republike Srpske od 5. 3. 2001. godine (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 26/01),	str. 252
Zakon o agenciji za istraživanje i dokumentaciju (“Službeni list Bosne i Hercegovine”, broj 17/96),	str. 577
Zakon o akcizama i porezu na promet, čl. 41 i 48 (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/02, 60/03 i 96/03),	str. 581
Zakon o Gradu Srpsko Sarajevo, čl. 1. i 2. (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97),	str. 160
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine, čl. 37 (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 6/98),	str. 104
Zakon o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, čl. 11. (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97),	str. 160
Zakona o obavještajno-bezbjednosnoj službi Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 21/98 i 17/99),	str. 577
Zakona o unutarnjim poslovima Hrvatske Republike Herceg-Bosne (“Narodni list HRHB”, broj 15/94).	str. 577